Nyhedsjournalistik – bedre end sit rygte?

Et sociologisk og diskursanalytisk studium af forklarende journalistik i danske aviser gennem 40 år

Flemming Svith

Ph.d.-afhandling

Nyhedsjournalistik – bedre end sit rygte?

Et sociologisk og diskursanalytisk studium af forklarende journalistik i danske aviser gennem 40 år

Politica

© Forlaget Politica og forfatteren 2011

ISBN: 978-87-7335-147-5

Omslag: Svend Siune
Tryk: Juridisk Instituts Trykkeri, Aarhus Universitet
Layout: Helle Bundgaard

Afleveret: 16. februar 2011
Forsvaret finder sted 13. maj 2011
Udgivet maj 2011

Forlaget Politica
c/o Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet
Bartholins Allé 7
8000 Aarhus C
Danmark

Indhold

Forord 21

Kapitel 1. Indledning 23
1.1 Afhandlingens særlige blik og analytiske greb 25
1.2 Approach og problemstillinger 26
1.3 Design af afhandlingens hypotesetestende del 28
1.4 Afhandlingens opbygning 31

Kapitel 2. Journalistikkens forklaringer i et diskursivt perspektiv 35
2.1 Litteraturen om forklarende journalistik 39
2.2 Forklarende versus undersøgende journalistik 42
2.3 Problemet med at afgrænse forklarende journalistik 45
2.4 Nyhedstekster som frames 50
2.5 Nyhedsartiklers struktur og forklaringsgrad 53
2.6 Forankring af forklarende journalistik i nyhedstekster 56
2.7 Forklaringers ophav i nyhedstekster 59
2.8 Nyhedsdiskursens forklaringsgenre 63
2.9 Opsummering på begrebsliggørelsen af forklarende journalistik 69

Kapitel 3. Journalistikkens forklaringer i et bourdieusk feltperspektiv 71
3.1 Speciallitteraturens teorier om forklarende journalistik 73
3.2 En historisk, geografisk og relationel teori for journalisters praksis 79
3.3 Bourdieus dispositionelle praksisteori 81
3.3.1 Journalistisk praksis – et eksempel 83
3.3.2 Bourdieus særlige blik 86
3.3.3 Det journalistiske eksempels baggrund 87
3.4 Feltteori 88
3.4.1 Bourdieus felt for journalistik og medier 90
3.4.2 Tilpasning af Bourdieus journalistiske feltteori 93
3.5 Opsummering af det bourdieuske praksisperspektiv 97

Kapitel 4. Historiske feltanalyser af danske nyhedsmedier og journalistik 99
4.1 To (tre) diakrone danske mediefelter 101
4.1.1 Pressens mediefelt (1970'erne-1990'erne) 102

4.1.1.1 Den publicistiske rolle i pressens mediefelt 106
4.1.1.2 Den tabloide rolle i pressens mediefelt 107
4.1.2 Det distribuerede mediefelt (2000'erne-?) 108
4.1.2.1 Aktørrollen i det distribuerede mediefelt 112
4.1.2.2 Fontænerollen i det distribuerede mediefelt 114
4.1.3 Opsamling på mediefelter 117
4.2 To (tre) diakrone danske journalistikfelter 119
4.2.1 Det klassiske journalistikfelt (1970'erne-1990'erne) 120
4.2.1.1 Det klassiske journalistikfelts refererende rolle 123
4.2.1.2 Det klassiske journalistikfelts kritiske rolle 126
4.2.2 Det interventionistiske journalistikfelt (2000'erne-?) 129
4.2.2.1 Nyhedsrollen i det interventionistiske journalistikfelt 136
4.2.2.2 Den strategiske informationsrolle i det interventionistiske journalistikfelt 139
4.3 Diskussion af variation i journalistikfelter 140
4.3.1 Træk ved det klassiske og interventionistiske journalistikfelt 141
4.3.2 Interessevaretagelse, logik og autonomi i journalistikfelter 143
4.4 Dispositioner i mediefelter og journalistikfelter 147
4.4.1 Den homogene periode 148
4.4.2 Den hybride periode 151
4.4.3 Journalisters positioneringer 154
4.4.3.1 Det journalistiske eksempels positionering i lyset af teoretiske dispositioner 156
4.5 Opsummering 157

Kapitel 5. Journalistikfeltet betragtet i et makro- og mikroperspektiv 161
5.1 Journalistikkens symbolske magt 162
5.1.1 Journalistik i samfundets maskinrum 164
5.1.2 Det overordnede magtfelt 167
5.1.3 Forklaringer på journalistikkens generalisering 169
5.1.4 Journalistik versus samfundsvidenskab 172
5.2 Argumenter for at supplere feltteorien med et mikroniveau og udvide den på mesoniveau 178
5.2.1 Begrænsninger i feltteoriens forståelse af journalisters forklarende praksis 178

5.2.2 Udvidelse af feltteori med dispositioner for refleksiv handlen.....182
5.3 Det udvidede feltperspektiv illustreret med det journalistiske eksempel.....186
5.4 Opsummering af makroperspektiver på journalisters forklarende praksis.....187

Kapitel 6. Journalisters forklarende praksis i mikro- og mesoperspektiv.....191
6.1 Refleksiv modernitet.....192
6.2 Schöns særlige blik.....196
6.2.1 Situationens alvor.....197
6.2.2 De tre handlingsprincipper.....199
6.2.3 Praksis som intervention.....202
6.3 Konstruktion af en situationel handlingsteori.....205
6.3.1 Journalisters situationelle praksis.....207
6.3.2 Det journalistiske eksempel i et situationelt perspektiv.....208
6.4 En struktursituationel handlingsteori.....211
6.4.1 Handlingsprincippers historiske betingethed.....214
6.4.2 Journalisters refleksive handlen.....216
6.4.3 Den situationelle handlingsteoris bidrag til feltteorien.....218
6.5 Opsummering af mikro- og mesoperspektiver.....220
6.6 Forventninger til produktionssituationers og nyheders forklarende karakter.....222
6.6.1 Forventninger til nyhedsartiklers forklarende karakter.....225
6.6.2 Forventninger til produktionssituationers forklarende karakter.....228

Kapitel 7. Konstruktion af data og resultater.....231
7.1 Afhandlingens analysestrategi.....232
7.2. Design.....234
7.2.1 Valg af cases.....238
7.2.2 Cases til analysen af variation i forklarende journalistik over tid.....239
7.2.3 Cases til analysen af journalisters forklarende praksis.....242
7.2.4 Cases til analysen af situationers effekt på nyhedsartiklers forklarende karakter.....243
7.3 Konstruktion af data.....244
7.3.1 Avisartikler.....245

7.3.2 Interview 246
7.3.2.1 En eks-insiders relation til forskningsfeltet 247
7.3.2.2 Kontakten til de journalistiske producenter 248
7.3.2.3 Interviewspørgsmål 250
7.3.2.4 Transskription 251
7.4 Intern og tværgående caseanalyse 252
7.4.1 Analyse af nyhedsartikler 254
7.4.1.1 Kodning af nyhedsartikler 255
7.4.1.1.1 Operationalisering af forklaringsformer 256
7.4.1.1.2 Kodeprocedurer og fremgangsmåde ved kodning 260
7.4.1.2 Reliabilitet ved artikelkodning 262
7.4.2 Konstruktion af forklaringsgenren 262
7.4.3 Analyse af interview 264
7.5 Validitet 265
7.5.1 Intern validitet 266
7.5.2 Ekstern validitet 268

Kapitel 8. Kvalitativ analyse af journalisters praksis, positioneringer og produktionssituationer i 2008 273
8.1 Journalisters positioneringer 275
8.1.1 Journalisters positionering i forhold til mediefelt 275
8.1.1.1 Mediers eksklusivitet eller hurtigspredning 275
8.1.1.2 Medieintervention 280
8.1.2 Journalisters positionering i journalistikfeltet 283
8.1.2.1 Positioneringer i forhold til det klassiske journalistikfelt 283
8.1.2.2 Positioneringer i forhold til det interventionistiske journalistikfelt 286
8.1.2.3 Opsamling på positioneringer i journalistikfeltet 290
8.1.3 Journalisters positionering i forhold til eksperter 291
8.1.3.1 Journalisters tilvalg af eksperter 291
8.1.3.2 Journalisters fravalg af eksperter 294
8.1.4 Opsamling på positioneringsanalysen 296
8.2 Rekonstruktion af produktionen af forklarende nyhedsartikler 296
8.2.1 Journalisters intention 297
8.2.1.1 Refleksiv forklaringsintention 298

8.2.1.2 Intuitiv forklaringsintention ... 302
8.2.1.3 Ikke-forklaringsintention ... 304
8.2.2 Journalisters konstruktion af og opfattelse af situationer ... 305
8.2.2.1 Rutinesituationer ... 306
8.2.2.2 Refleksionssituationer ... 309
8.2.3 Journalisters forklarende praksisformer ... 316
8.2.3.1 Immuniserende praksis ... 317
8.2.3.2 Eksperimenterende praksis ... 319
8.2.3.2.1 Valideringslogikker ... 321
8.2.3.2.1.1 Bekræftende logik ... 322
8.2.3.2.1.2 Kontrollogik ... 324
8.2.3.3 Opsamling ... 330
8.2.4 Konklusion på hypoteser om journalisters forklarende praksis ... 331
8.2.4.1 Konklusionernes generaliserbarhed ... 336

Kapitel 9. Nyhedsartiklers forklarende karakter ... 341
9.1 Forklaringsgenren som analytisk klassificeringsredskab ... 343
9.1.1 Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel ... 343
9.1.2 Begivenhedscentreret, refererende forklaringsartikel ... 346
9.1.3 Begivenhedscentreret, infererende forklaringsartikel ... 348
9.1.4 Forklaringscentreret, refererende forklaringsartikel ... 349
9.1.5 Forklaringscentreret, adopterende forklaringsartikel ... 351
9.1.6 Forklaringscentreret, infererende forklaringsartikel ... 353
9.1.7 Opsummering på forklaringsgenren som analytisk redskab ... 354
9.2 Nyhedsartiklers forklarende karakter i partipressens periode i 1960'erne ... 355
9.2.1 Fordelingen af nyhedsartikler på forklaringsgenren i 1968 ... 357
9.2.1.1 De begivenhedscentrerede artikler ... 357
9.2.1.2 De forklaringscentrerede artikler ... 360
9.2.2 Opsummering på nyhedsartiklernes forklarende karakter i 1968 ... 364
9.3 Nyhedsartiklers forklarende karakter i den homogene periode 1970'erne-1990'erne ... 366
9.3.1 Fordelingen af nyhedsartikler på forklaringsgenren i 1988 ... 368
9.3.1.1 De begivenhedscentrerede artikler ... 368

9.3.1.2 De forklaringscentrerede artikler 373
9.3.2 Opsummering på nyhedsartiklernes forklarende karakter i 1988 377
9.4 Nyhedsartiklers forklarende karakter i den hybride periode i 2000'erne 379
9.4.1 Fordelingen af nyhedsartikler på forklaringsgenren i 2008 381
9.4.1.1 De begivenhedscentrerede artikler 382
9.4.1.2 De forklaringscentrerede artikler 384
9.4.2 Opsummering på nyhedsartiklernes forklarende karakter i 2008 391
9.4.3 Situationshypotesen: Relationen mellem produktionssituationer og nyhedsartiklers forklarende karakter i 2008 393
9.5 Komparativ analyse af nyhedsartikler 1968, 1988 og 2008 396
9.5.1 Komparation af forklarende kilder 1968, 1988 og 2008 397
9.5.2 Komparativ analyse af variation i nyhedsartiklers forklarende karakter i 1968, 1988 og 2008 402
9.5.2.1 Komparation af forklaringsautonomi i 1968, 1988 og 2008 403
9.5.2.2 Komparation af forklaringsgrad i 1968, 1988 og 2008 404
9.5.2.3 Komparation af forklaringsgenre i 1968, 1988 og 2008 405
9.5.3 Forklaringer på ændringer i nyheders forklarende karakter 408
9.5.4 Resultaternes generaliserbarhed 411
9.6 Opsamling og diskussion 412
9.6.1 Generalisering og validitet af artikelanalysens resultater 414
9.6.2 Diskussion af andre forklaringer på de empiriske fund 415

Kapitel 10. Konklusion, diskussion og perspektivering 417
10.1 Analysestrategiens betydning for forståelsen af nyhedsjournalistik 418
10.1.1 De empiriske resultater 419
10.1.2 Forventninger indfriet 421
10.1.3 En særlig journalistisk-forklarende praksis 422
10.2 Journalistikkens rolle i samfundets magtkampe 423
10.3 Journalistikkens rolle i demokratiet 424
10.4 Afhandlingens bidrag 428

10.4.1 Bidrag til litteraturen 429
10.4.2 Bidrag til profession og medier 431
10.4.3 Åbenbare forskningsbehov 432

Bilag 1. Avisartikler fra 1968, 1988 og 2008 435

Bilag 2. Transskriberingsvejledning til interview 447
Transskriptionssoftware (til afspilning af lydfiler) 447
Transskribering 447

Bilag 3. Guide til interview af journalister om en specifik nyhedsartikel 449

Bilag 4. Kodebog for forklaringer i nyhedsartikler 453
Uddybning af udvalgte kodningskategorier 456

Bilag 5. Nyhedsartiklernes generaliserbarhed 459

Litteratur 469

Dansk resumé 485

English Summary 487

Diagramliste

Diagram 6.1. Forklarende journalisters positionering og symbolske intervention 227
Diagram 8.1. Relationer over forklaringsintentioner, situationstyper og journalistisk praksis 334

Displayliste

Display 8.1. Journalisters positionering i forhold til medieroller i det distribuerede mediefelt 276
Display 8.2. Journalisters positionering i forhold til aktørmediers eksklusivitet 278
Display 8.3. Journalisters positionering i forhold til forklaringscentrerede nyheder 279
Display 8.4. Journalisters positionering i forhold til aktørmediers interventionsstrategi 280
Display 8.5. Positionering i forhold til konflikt over mediers indhold 281
Display 8.6. Journalisters objektivistiske positionering 284
Display 8.7. Journalisters positionering som vagthund 285
Display 8.8. Journalisters positionering i forhold til almeninteresse 286
Display 8.9. Journalisters positionering som symbolsk magt 287
Display 8.10. Journalisters positionering som oppositionel forklaringskonstruktør 288
Display 8.11. Journalisters positionering af eksperter som dommere 291
Display 8.12. Journalisters positionering af eksperter som autoriteter 292
Display 8.13. Journalisters positionering af eksperter som substitutter for parter 292
Display 8.14. Journalisters positionering af eksperter som forklaringseksponenter 293
Display 8.15. Journalister positionerer sig selv som eksperter 294
Display 8.16. Journalister med refleksiv forklaringsintention 299
Display 8.17. Journalister med intuitiv forklaringsintention 302
Display 8.18. Journalister uden forklaringsintention 304
Display 8.19. Journalist forfølger forhåndsforklaring 307
Display 8.20. Journalist følger fastlagt praksis 308
Display 8.21. Refleksionssituation betinget af medieinterne faktorer 309
Display 8.22. Refleksionssituation betinget af medieeksterne faktorer som divergerende oplysninger 311
Display 8.23. Refleksionssituation betinget af uventede medieeksterne faktorer 313
Display 8.24. Journalisters intentionelt-immuniserende praksis 317

Display 8.25. Journalisters intuitivt-immuniserende praksis 317
Display 8.26. Journalisters forklaringseksperimenter 319
Display 8.27. Kildeforklaring tages for pålydende 322
Display 8.28. Journalister anfægter ikke foretrukken forklaring 323
Display 8.29. Kontrol gennem triangulering af datakilder 324
Display 8.30. Kontrol gennem triangulering af undersøgelsesmetoder 325
Display 8.31. Kontrol gennem triangulering af perspektiver 326
Display 8.32. Kontrol gennem triangulering af eksperter 327
Display 8.33. Konsensus som kommunikativt valideringskriterium 329
Display 8.34. Casenes fordeling på forklaringsintention, situation, praksistype og valideringslogik 332
Display 9.1. Aktører, som positioneres af journalister som varetagere af almene interesser 399
Display Bilag 5.1. Forsideprioritering påvirker makrotekst 459
Display Bilag 5.2. Journalistisk praksis påvirket af forsideprioritering 460
Display Bilag 5.3. Forsideartikel repræsenterer almindelig journalistisk praksis 462
Display Bilag 5.4. Forsideprioritering påvirker ikke journalistisk praksis eller artikel 467

Figurliste

Figur 1.1. Afhandlingens forenklede kausalmodel 29
Figur 3.1. Fire perspektiver på journalisters forklarende praksis 80
Figur 4.1. Tre bølger i avistypers oplagsudvikling (procent) 105
Figur 4.2. To tendenser i landsdækkende betalingsavisers oplagstal 1930-2008 111
Figur 4.3. Det danske medie- og journalistikfelt i den homogene periode (1970'erne-ca. 2000) 148
Figur 4.4. Medie- og journalistikfelt i den hybride periode (2000'erne) 152
Figur 5.1. Den reviderede dispositionelle handlingsteori 185
Figur 6.1. Giddens' model for aktørstratifikation 194
Figur 6.2. Model for situationsbetinget professionel praksis 204
Figur 6.3. Model for den situationelle handlingsteori 206
Figur 6.4. Den struktursituationelle, konstruktivistiske handlingsmodel 212
Figur 6.5. Afhandlingens kausalmodel 223
Figur 7.1. Datasæt i design 1 til casestudium af nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i 1968, 1988 og 2008 242
Figur 7.2. Datasæt i design 2 til tværgående caseanalyse af nyhedsjournalisters forklarende praksis i 2008 243
Figur 7.3. Datasæt i design 3 til tværgående analyse af nyhedsjournalisters forklarende praksis i 2008 244
Figur 9.1. Operationaliseret forklaringsgenre 343

Illustrationsliste

Illustration 9.1. Forklaringsgenrens kategori 1: Børsen 31.10.1968, side 1 344
Illustration 9.2. Forklaringsgenrens kategori 1: Ekstra Bladet 25.10.1968, side 1 345
Illustration 9.3. Forklaringsgenrens kategori 2: Berlingske Tidende 31.10.1968, side 1 346
Illustration 9.4. Forklaringsgenrens kategori 2: Kristeligt Dagblad 18.11.1988, side 1 347
Illustration 9.5. Forklaringsgenrens kategori 3: Kristeligt Dagblad 14.11.1988, side 1 348
Illustration 9.6. Forklaringsgenrens kategori 3: Morgenavisen Jyllands-Posten 13.11.2008, side 1 349
Illustration 9.7. Forklaringsgenrens kategori 4: Berlingske Tidende 30.10.1968, side 1 350
Illustration 9.8. Forklaringsgenrens kategori 4: B.T. 16.11.1988, side 4 351
Illustration 9.9. Forklaringsgenrens kategori 5: Morgenavisen Jyllands-Posten. 20.11.1988, side 1 352
Illustration 9.10. Forklaringsgenrens kategori 5: B.T. 12.11.2008, side 12-13 353
Illustration 9.11. Forklaringsgenrens kategori 6: Politiken 20.11.1988, side 1 353
Illustration 9.12. Forklaringsgenrens kategori 6: Berlingske Tidende 16.11.2008, side 1 354

Tabelliste

Tabel 2.1. Empiriske studier af forklarende journalistik....41
Tabel 2.2. Artiklers forklaringsgrad....65
Tabel 2.3. Journalisters forklaringsautonomi....65
Tabel 2.4. Typologi over forklaringers placering og ophav....66
Tabel 2.5. Forklaringsgenren....66
Tabel 4.1. Poler i pressens mediefelt....117
Tabel 4.2. Poler i det distribuerede mediefelt....118
Tabel 4.3. Praktikpladser i nyhedsjournalistik og strategisk kommunikation....131
Tabel 4.4. Det klassiske journalistikfelt organiseret omkring repræsentationsformer....141
Tabel 4.5. Det interventionistiske journalistikfelt organiseret omkring interventionsroller....141
Tabel 4.6. Feltlogik, autonome og heteronome poler i tre perioder....146
Tabel 6.1. Dispositions- og motivationsfaktorer betinger karakteren af journalisters forklarende praksis....213
Tabel 6.2. Forventede relative scorer på forklaringsgenren i partipressens periode, den homogene periode og den hybride periode....228
Tabel 7.1. Antal avisartikler i 1968, 1988 og 2008....241
Tabel 7.2. Forskelle i makrotekst på papirversion og onlineversion af nyhedsartikler....246
Tabel 7.3. Afstand i dage mellem offentliggørelse af artikel og interview med journalist....249
Tabel 7.4. Nyhedsartiklers skabelon....256
Tabel 7.5. Teoretisk typologi over forklaringers sproglige form i nyhedsartikler....259
Tabel 7.6. Spørgeguide til kodning af forklaringselementer i nyhedsartikler....260
Tabel 7.7. Eksempel på kodning af nyhedsartikels makrotekst....261
Tabel 7.8. Kodningsprocedure af 2008-artikler....262
Tabel 7.9. Artikler omkodet i forklaringsgenren ved genkodning....262
Tabel 7.10. Fordeling af 349 artikler i typologi....263
Tabel 7.11. Relationer mellem typologi og kategorier i forklaringsgenre....264

Tabel 7.12. Spørgeguide til interviewanalyse 265
Tabel 7.13. Match i forklaringsgenren mellem hovedartikler og biartikler (antal biartikler) 270
Tabel 8.1. Journalistiske cases fordelt på kombinationer af intentioner, situationer og praksis 335
Tabel 9.1. Kategori 1: Begivenhedscentrerede, ikke-forklarende hovedartikler (1968) 357
Tabel 9.2. Kategori 2: Begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende hovedartikler (1968) 358
Tabel 9.3 Kategori 3: Begivenhedscentrerede, forklaringsinfererende hovedartikler (1968) 360
Tabel 9.4. Kategori 4: Forklaringscentrerede, forklaringsrefererende artikler (1968) 360
Tabel 9.5. Kategori 5: Forklaringscentrerede, forklaringsadopterende artikler (1968) 363
Tabel 9.6. Kategori 6: Forklaringscentrerede, forklaringsinfererende artikler (1968) 364
Tabel 9.7. Hovedartikler fordelt på forklaringsgenre (1968) 365
Tabel 9.8. Kategori 1: Begivenhedscentrerede, ikke-forklarende hovedartikler (1988) 368
Tabel 9.9. Kategori 2: Begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende hovedartikler (1988) 368
Tabel 9.10. Kategori 3: Begivenhedscentrerede, forklaringsinfererende hovedartikler (1988) 372
Tabel 9.11. Kategori 4: Forklaringscentrerede, forklaringsrefererende artikler (1988) 373
Tabel 9.12. Kategori 5: Forklaringscentrerede, forklaringsadopterende artikler (1988) 375
Tabel 9.13. Kategori 6: Forklaringscentrerede, forklaringsinfererende artikler (1988) 377
Tabel 9.14. Hovedartikler fordelt på forklaringsgenre (1988) 378
Tabel 9.15. Andelen af ens hovedartikler i otte betalingsaviser 380
Tabel 9.16. Kategori 2: Begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende hovedartikler (2008) 382
Tabel 9.17. Kategori 3: Begivenhedscentrerede, forklaringsinfererende hovedartikler (2008) 384

Tabel 9.18. Kategori 4: Forklaringscentrerede, forklaringsrefererende artikler (2008) 385
Tabel 9.19. Kategori 5: Forklaringscentrerede, forklaringsadopterende artikler (2008) 388
Tabel 9.20. Kategori 6: Forklaringscentrerede, forklaringsinfererende artikler (2008) 390
Tabel 9.21. Hovedartikler fordelt på forklaringsgenre (2008) 392
Tabel 9.22. Situationstype og forklaringsautonomi i 2008 (hovedartikler) 394
Tabel 9.23. Artikelforfatters uddannelse og forklaringsautonomi i 2008 (hovedartikler) 394
Tabel 9.24. Situationstype og hovedartiklers forklaringsgrad i 2008 (hovedartikler) 395
Tabel 9.25. Situationstype og forklaringsgenren i 2008 (hovedartikler) 396
Tabel 9.26. Forklaringseksponenter i 1968, 1988 og 2008 (antal hovedartikler) 398
Tabel 9.27. Journalisters forklaringsautonomi i hovedartikler 1968, 1988 og 2008 403
Tabel 9.28. Hovedartiklers forklaringsgrad i 1968, 1988 og 2008 404
Tabel 9.29. Hovedartikler fordelt på forklaringsgenren i 1968, 1988 og 2008 405
Tabel 9.30. Forventede scorer (i parentes) på forklaringsgenren i partipressens periode, den homogene periode, den hybride periode og faktiske scorer i 1968, 1988 og 2008 407
Tabel 9.31. Beskrivelse af uafhængige variable i ordinal regressionsanalyse 408
Tabel 9.32. Uafhængige variable fordelt på 1968, 1988 og 2008 (antal hovedartikler) 409
Tabel 9.33. Estimationsresultater for forklaringsgenre (ordinal probit model) 410
Tabel 9.34. Forklaringsgenre i 1968-1988 og 2008 (biartikler) 411

Forord

Denne afhandling er kun blevet til noget, fordi mange mennesker har ydet velvillig bistand, skubbet på, når det var nødvendigt, og troet på, at det kunne lade sig gøre.

Det er seks et halvt år siden, at idéen om et ph.d.-projekt begyndte at spire. Jeg delte på det tidspunkt min arbejdstid mellem Dicar, Center for Analytisk Journalistik og Danmarks Journalisthøjskole. I projektets spæde start skylder jeg stor tak til Hans-Henrik Holm, Per Mouritsen, Jørn Loftager, Henrik Bødtker og Peter Bro for inspiration til ph.d.-ansøgning, og til Jens Otto Kjær Hansen og Anne-Marie Dohm for, at det i praksis kunne lade sig gøre, og til Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet for at stille et kreativt og venligt forskningsmiljø og ressourcer til rådighed.

I de tre år, ph.d.-projektet har stået på, skylder jeg tak til en lang række hjælpsomme mennesker. Det er de 50 journalister, der var villige til at dele deres tanker om research og nyhedsartikler med mig. Studentermedhjælperne, nu cand.public.erne, Mai Weber Andersen og Louise Boo Jespersen for transskription af interview. Aviserne, der vederlagsfrit (undtagen *Politiken*) lod mig anvende artikler som illustrationer.

Fra Institut for Statskundskab har mange velvilligt svaret på spørgsmål: Rune Slothuus, Kim Sønderskov, Peter Munk Christiansen, Thomas Olesen, Marie Møller, Søren Risbjerg Thomsen, Carsten Bagge Laustsen og Gorm Harste. Kredsen af ph.d.-stipendiater er kommet med hjælpsomme kommentarer, herunder kontorkollegerne Rasmus Sommer Hansen, Kristian Pinderup Langbak, Rikke Fuglsang Olsen og Anna Diop-Christensen. Administrationen på Statskundskab har hjulpet venligt og kompetent, især Helle Bundgaard for sprogligt eftersyn/layout af afhandlingen.

Fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole har kolleger bidraget med kommentarer og gode råd, især Hans-Henrik Holm, Lars Holmgaard Christensen, Lars Bjerg, Henrik Berggreen, Mette Verner og Ejvind Hansen.

Fra Medie- och kommunikationsvetenskap, Örebro Universitet i Sverige bidrog Mats Ekström og hans kolleger til en inspirerende og meget frugtbar periode.

En stor tak skylder jeg især til mine to vejledere, Jørn Loftager og Gitte Sommer Harrits, der har trukket mig tilbage, når jeg var på vildspor. Jørn og Gitte har med hver deres forcer været en uvurderlig hjælp, og de har inspireret og kommenteret samt fået mine skriverier til at ligne en afhandling.

Kun én er imidlertid ansvarlig for afhandlingens analyser, fortolkninger, udeladelser eller misforståelser.

Alt dette var slet ikke blevet til noget uden familien – Gitte, Simon og Thomas.

Åbyhøj, 6. februar 2011 Flemming Svith

Kapitel 1.
Indledning

I et liberalt demokrati som det danske spiller medier og nyhedsjournalistik en helt central rolle. For at citere Luhmann for en udbredt opfattelse "Hvad vi ved om vores samfund, ja om den verden vi lever i, ved vi fra massemedierne" (Luhmann, 2002/1996: 9). Journalistikkens sundhedstilstand har betydning for demokrati, civilsamfund og magtens legitimitet. Ifølge store dele af litteraturen, der beskæftiger sig med politisk kommunikation eller medier, lever journalistikken ikke op til sine demokratiske forpligtelser. Journalistikkens udvikling og dens evne til at servicere det omgivende samfund og demokratiet fremstilles derfor ofte i litteraturen og den offentlige debat som en forfaldshistorie. Journalistik beskrives som kommercialiseret, tabloidiseret, amerikaniseret, som 'infotainment' frem for seriøs reportage og analyse af politik (McNair, 1999: 2).

> "The literature discussing the impact of media and journalism upon democracy, typically criticizes both media and journalism for their content and their negative effects on some aspects of democracy" (Strömback, 2005: 331).

Kritikerne mener blandt andet, at nyhedsjournalistikken fremmer kynisme blandt borgerne over for det politiske system, fordi den fokuserer på processer frem for på politisk substans (Bourdieu, 1998/1996; Cappella & Jamieson, 1997; Carey, 1986). Kritikken gælder også nyhedsjournalistik i Danmark.

> "Dagens nyhedsjournalistik prioriterer i dækningen af det politiske stof spillet om magten frem for substansen. Dermed svækkes grundlaget for et virkningsfuldt offentligt politisk ræsonnement" (Loftager, 2007: 33; se også Kock, 2009).

Denne afhandling handler om nyhedsjournalistikkens sundhedstilstand – om karakteristikken er rigtig. Med henblik på at diagnosticere nyhedsjournalistikken anvender jeg i afhandlingen et særligt og relativt uprøvet greb på nyhedsjournalistik. Jeg kikker på journalistikkens forklaringer. Forklaringer ses ofte som et middel til at få komplekse samfund til at fremstå forståelige (Forde, 2007; Gans, 2003), men forklaringer er samtidig helt centrale for den måde, samfundet opfattes på. En forklaring retter ikke blot opmærksomheden mod et bestemt emne, den fremhæver samtidig bestemte sider af emnet. At forklare er at fremstille et billede af virkeligheden i en særlig frame (Entman, 1993; 2004).

Da en tidligere minister kørte sin bil ind i en betonklods på motorvejen, er der en karriere til forskel på, om forklaringen er spiritus i blodet eller en modgående spøgelsesbilist. En beskrivelse af to døde hummere i Kattegat får først betydning med forklaringen om, at årsagen er landbrugets anvendelse af gødning og ukrudtsbekæmpende kemikalier. Beskrivelsen af to fly, der rammer World Trade Center, er dramatisk, men der er en verden til forskel på at forklare det med et angreb fra al-Qaeda eller som et resultat af politiske interesser i den amerikanske våbenindustri eller hos andre magtfulde amerikanske aktører.

Beskrivelsen af en statsministers hyppige rejser til udlandet får først betydning for statsministerens anseelse og position med forklaringen om, at det skyldes hans stræben efter en international toppost frem for varetagelsen af landets interesser i en globaliseret verden. Det er forskellige virkelighedsfremstillinger, forskellige diskursive konstruktioner, hvori forklaringen er det helt centrale element.

Forklaringer har med andre ord større symbolsk værdi end begivenhedsskildringer. Forklaringer er mere virkningsfulde end begivenhedsskildringer i den diskursive konstruktion af samfundet, ligesom de har større effekt på legitimering eller delegitimering af positioner og magt. Det er i det lys, at kritikken af nyhedsjournalistikken for at fokusere på proces skal ses. Den anses for at skabe kynisme blandt borgerne, fordi den forklarer politikeres ageren ud fra simple motiver, der går ud på at vinde eller genvinde magten, frem for at varetage de interesser, som politikerne er valgt til.

Det kan derfor undre, at journalistikkens forklaringer er så sparsomt belyst i litteraturen, som tilfældet er. Der er enkelte studier af forklarende journalistik, og speciallitteraturen om forklarende journalistik er tillige kritisk, fordi den ikke finder journalistikken tilstrækkeligt forklarende eller forklaringerne for dårlige. Forklarende journalistik anses for at være "the dark continent of American journalism" (Carey, 1986) eller "as a will of the wisp, an evanescent entity, fleetingly envisioned but never solidly grasped" (Parisi, 1999: 60).

I forhold til en belysning eller forståelse af nutidens danske nyhedsjournalistik lider studierne imidlertid af at være ældre (Carey, 1986; Findahl & Höijer, 1984; Notkin, 1987), handle om amerikansk journalistik (Arnoldi, 2003; Carey, 1986; Forde, 2007; Parisi, 1999), være svagt funderet empirisk (Parisi, 1999) eller uprøcist teoretisk afgrænset (Carey, 1986; Barnhurst & Mutz, 1997). Der er med andre ord begrænset viden at hente i litteraturen om forklarende journalistik. I det hele taget er viden om journalisters produktion af viden, hvortil forklaringer må regnes, et underbelyst emne (Anderson, 2008; Ekström, 2002).

Jeg anser det derfor for relevant at undersøge journalistikkens forklaringer som et bidrag til at diagnosticere dagens nyhedsjournalistik, fordi sådan et studium kan kaste nyt lys på væsentlige aspekter af nyhedsjournalistikken i forhold til journalisters rolle i den diskursive konstruktion af samfundet. Titlen "*Nyhedsjournalistik – bedre end sit rygte?*" henviser derfor til forfaldshistorien, og i afhandlingen undersøges 'den mistænkeliggjorte' på en ny måde ved sociologisk og diskursanalytisk at fokusere på, hvordan forklaringer indgår i danske avisnyheder gennem 40 år, og ved at undersøge de nuværende journalisters forklarende praksis.

Det er for det første et spørgsmål om, hvordan den forklarende nyhedsjournalistik har udviklet sig og hvorfor? Spørgsmålet er relateret til den version af forfaldstesen, der mener, at nyhedsjournalistikken var bedre i 'gamle' dage. Det gælder for det andet, hvilke principper og logikker journalister anvender i deres forklarende praksis? Det spørgsmål relaterer sig til den version af forfaldshistorien, der mener, at nyhedsjournalistikken ikke *er*, som den *bør* være i et liberalt demokrati.

Det er altså om forklaringers placering i nyheder, journalisters forklarende praksis og deres positionering som forklarende journalister, at afhandlingens primære interesse samler sig. Afhandlingens greb på forklarende journalistik fokuserer dermed på forklarende journalisters praksis, og hvordan den kommer til udtryk i nyhedsartikler, frem for på, hvordan virkeligheden skildres i forklaringerne.

1.1 Afhandlingens særlige blik og analytiske greb

Formålet i afhandlingen er derfor at undersøge journalisters forklarende praksis i nyhedsjournalistik. Det er ikke et studium af politisk kommunikation, forstået som hvordan journalistikkens forklaringer påvirker befolkningens holdninger og den offentlige opinion. Det er til gengæld et studium, der træder et skridt længere tilbage for at se på, hvordan journalister agerer, når de forklarer i nyhederne, og hvilke årsager der er til journalisters forklarende praksis og nyhedsartiklernes forklarende karakter. Det er med andre ord et studium, der beskæftiger sig med journalistikkens udvikling og tilstand, og hvorfor journalistikken har det, som den har det.

Derfor et det relevant at diskutere, om der findes en særlig journalistisk måde at forklare på, og hvordan den forholder sig magtens legitimitet og oplysning af borgerne. Det rejser en række forskningsspørgsmål. Hvad er for det første en journalistisk forklaring, og hvordan indgår den i nyhedsartikler? Det er relevant i forhold til oplysning af borgerne, fordi forklaringer anses for at være kompleksitetsreducerende (Forde, 2007; Gans, 2003). Det er tillige

relevant, fordi forklaringer ikke kun er repræsentation af virkelighedens sammenhænge, men tillige effektfulde i den diskursive konstruktion af virkelighedens sammenhænge og dermed for magtens legitimering.

Hvem forklarer for det andet i nyhedsartiklerne? Det diskuteres, hvilke potentialer for uafhængig virkelighedsskildring som nyhedsjournalistik rummer. Antagelsen er, at borgerne bliver bedre oplyst af uafhængige iagttagere end af involverede aktører, hvis forklaringer primært har til formål at legitimere deres egne positioner og magt. Et begreb som 'truthiness', der henviser til, at magtfulde eliteaktører (George W. Bush-administrationen) fremstiller virkeligheden, som de ønsker, virkeligheden skal se ud uden hensyn til logik eller modstridende fakta (Ettema, 2009; Jones, 2009; Schudson, 2009), gør det relevant at skelne mellem aktører, der fremstår som forklaringseksponenter i nyhedsjournalistikken.

Det er tillige relevant at undersøge, hvilke generelle samfundsforhold og vilkår i medier og journalistik der ligger bag øjensynlige ændringer i mediebilledet med journalister, der i stigende grad optræder som kommentatorer. Hvad betyder mulige strukturelle forandringer for journalisters (forklarende) ageren i nyhedsdiskursen?

Næste afsnit redegør for de udfordringer, der består i at anvende det forholdsvis uprøvede greb på nyhedsjournalistikken, som analysen af dens forklarende karakter er, og i analysen af journalisters forklarende praksis.

1.2 Approach og problemstillinger

Afhandlingen er båret af et særligt blik på medier og journalistik, som udspringer af 15 års journalistisk praksis kombineret med en distanceret videnskabelig tilgang, som knytter sig til genren videnskabelig afhandling. Denne dobbelte positionering har skabt en interesse for at forstå journalistikken – både på dens egne vilkår og på videnskabens vilkår. Jeg forsøger i afhandlingen at spænde over disse forskellige interesser med en analysestrategi (jf. Esmark m.fl., 2005), der betragter journalistik som resultatet af tre typer relationer: De kortvarige relationer i produktionssituationen, som praktikere oplever, og de mellemvarige relationer i den journalistiske profession eller håndværk og langvarige samfundsmæssige relationer, som sociologen eller samfundsforskeren 'oplever'. Afhandlingen repræsenterer dermed et videnskabeligt blik, der betragter journalisters forklarende praksis i et tredobbelt okular. Det er med det blik, afhandlingens store historie skal ses.

Det udmønter sig i en analysestrategi, der for det første betragter journalistik som en struktur med egne regler, der varetager særlige eller unikke funktioner i samfundet, i udveksling med det omgivende samfund. Afhandlingen

trækker på gængse sociologiske begreber som relativ autonomi, relationel magt, konflikt (Bourdieu m.fl.) og diskursanalytiske begreber som modalitet og kohærens (Fairclough, 2008/2003; van Dijk, 1988). For det andet insisterer jeg i afhandlingen på at inddrage den form for kortvarige relationer, som praktiserende journalister oplever med kilder og nyhedsredaktion. Derfor betragtes journalistik også som interaktion, dvs. som handlinger, der udspiller sig i en umiddelbar kontekst (Schön, 2001/1983, og med ham Chicago-skolen og amerikansk pragmatisme), ligesom journalisters opfattelse af produktionssituationen har betydning for, hvordan de handler. For det tredje tages journalistikkens forklaringer alvorligt forstået på den måde, at journalistikkens forklaringer er det, som journalister praktiserer, når de forklarer, og som kommer til udtryk i nyhedsartikler, frem for med udgangspunkt i videnskab eller ideologi at opstille eksterne kriterier og principper for journalistikkens forklaringer. Dermed har analysestrategien tillige et fænomenologisk anstrøg ved at lægge mere vægt på den sociale konstruktion af virkeligheden og af journalisterne selv i journalistikkens forklaringer og mindre vægt på validiteten af forklaringerne (Berger & Luckmann, 2004/1966).

Undersøgelser af hvordan forklarende journalister gebærder sig i varetagelsen af deres job, og hvad der kan forklare deres forklarende praksis, er som nævnt ovenfor underbelyst i litteraturen og et ret uprøvet analytisk greb på nyhedsjournalistikken. Det giver en række udfordringer, der kan udtrykkes i fire problemstillinger, som må håndteres i den nævnte rækkefølge.

Den første problemstilling er begrebs-analytisk og angår, hvad en journalistisk forklaring er, hvordan forklarende journalistik kan afgrænses fra publikums egen og supplerende, forklarende praksis, og hvordan den forklarende karakter af nyhedsjournalistik kan undersøges generelt og ikke kun i forhold til et specifikt emne.

Den anden problemstilling kan betegnes teoretisk-analytisk, fordi den angår, hvilke faktorer der i et historisk perspektiv kan tænkes at påvirke nyhedsjournalistikkens forklarende karakter. Analysestrategien peger på, at der skal findes faktorer af varierende varighed. Det handler om teorier og analytiske begreber for forholdet mellem samfund, strukturelle forhold i medier og journalistik, journalisters interaktion og forklarende praksis.

Den tredje problemstilling kan betegnes som teoretisk-deskriptiv, fordi den består i at redegøre for de specifikke karakteristika ved samfund, felter og journalisters produktionssituationer, der kan tænkes at påvirke journalisters forklarende praksis. Med henblik på diagnosen af nyhedsjournalistik anlægger jeg et komparativt historisk perspektiv for at undgå at opstille absolutte kriterier for, hvad der er hensigtsmæssig, forklarende praksis for nyheds-

journalister, og fordi forfaldshistorien tegner et billede af journalistikkens forfald over tid.

Den fjerde og sidste problemstilling betegner jeg kausalteoretisk, fordi den handler om at finde ud, hvad relationen er mellem journalisters forklarende praksis og konteksten, som der blev redegjort for i forbindelse med den foregående problemstilling. De fire problemstillinger udspringer af afhandlingens formål og approach – hvordan de bliver behandlet, redegør næste afsnit nærmere for.

1.3 Design af afhandlingens hypotesetestende del

Den første problemstilling vedrører definitioner på forklarende journalistik og operationalisering af forklarende journalisters praksis, herunder hvordan den kommer til udtryk i nyhedstekster. Det betegnes kausalteoretisk som afhandlingens afhængige variabel. Den anden og tredje problemstilling handler om afhandlingens forklarende variable, dvs. uafhængige og mellemkommende variable, og om at skabe variation i de forklarende variable. Endelig handler den sidste problemstilling om at sandsynliggøre kausale relationer mellem de forklarende variable og den afhængige variabel. Afhandlingens kausalmodel fremgår i en lidt forenklet udgave af figur 1.1. Den udfoldede kausalmodel fremgår af figur 6.5.

I kausalmodellen skelner jeg eksplicit mellem journalistik og medier, der begge begribes med Bourdieus feltbegreb. Synspunktet er, at medier og journalister må betragtes hver for sig og i relation til hinanden. I afhandlingen antager jeg, at adskillelsen af medier og journalister er en del af den funktionelle differentiering i det moderne samfund, hvorfor man må skelne analytisk mellem medier og journalistik i modsætning til, hvad der ofte er tilfældet i den eksisterende litteratur om medier og journalistik (fx Bourdieu, 1998/1996; Carey, 1986; Hesmondhalgh & Toynbee, 2008). Jeg skaber variation i de to uafhængige variable gennem historiske analyser og konstruktion af flere på hinanden følgende felter i både journalistik og medier, hvilket fører til en periodisering af de seneste 40 år i tre faser med hver deres specifikke karakteristika. Det er en periode før 1970'erne, en periode fra midt i 1970'erne til slutningen af 1990'erne, og en periode i 2000'erne. De formodede effekter af de strukturelle forhold i de tre perioder undersøges i tre nedslag på nyhedsartikler i otte danske betalingsaviser i løbet af de seneste 40 år.

Figur 1.1. Afhandlingens forenklede kausalmodel

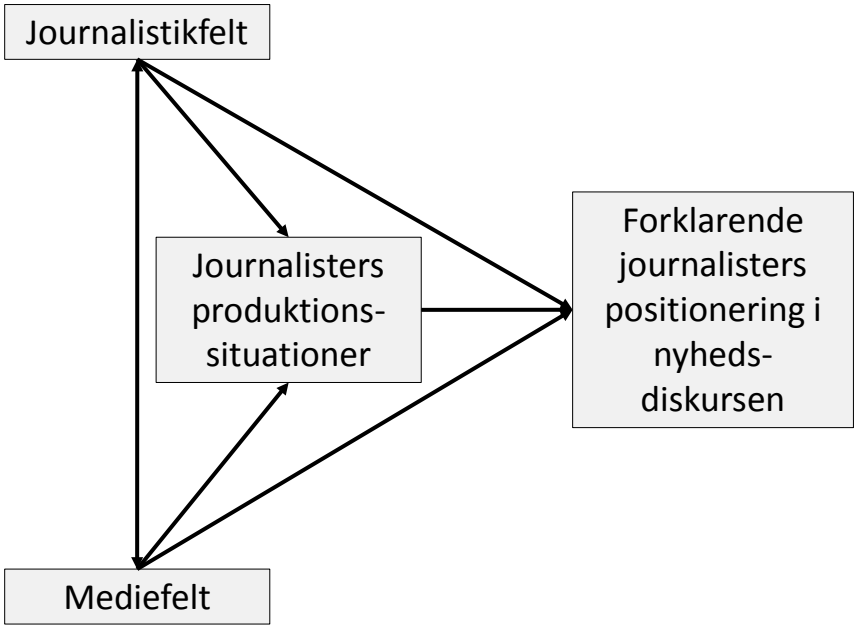

Jeg skelner tillige eksplicit mellem de strukturelle forhold i felterne og journalisters produktionssituationer. Variation i produktionssituationer skabes gennem rekonstruktion af konkrete situationer på de otte betalingsaviser i 2008 ud fra interview med 50 artikelproducerende nyhedsjournalister.

Endelig udskilles i kausalmodellen journalisters forklarende praksis fra de omgivende forhold. For at undersøge variation over tid i forskellige perioder eller mellem forskellige situationer er det nødvendigt med et redskab, der er tilstrækkeligt fintfølende til kunne registrere forskelle i journalisters forklarende praksis, som den kommer til udtryk i nyhedsartikler. Derfor defineres forklaringer i journalistik på tre niveauer, henholdsvis på sætningsniveau, artikelniveau og korpusniveau, og derfor operationaliseres nyhedsartiklers forklarende karakter i seks forskellige kategorier i en forklaringsgenre, der både udtrykker den tilslutning/distancering, som journalisten fremstår med i forhold til en artikels forklaring, og den betydning, som forklaringen har for artiklens vinkel.

Det er vigtigt at pointere, at jeg anvender et analytisk greb på journalistikkens forklaringer, der netop fastholder den forklarende journalists praksis i nyhedsdiskursen, frem for at fokusere på hvordan virkeligheden repræsenteres i de journalistiske forklaringer. Jeg skelner dermed mellem genre og frame som to forskellige dimensioner ved en diskurs (jf. Fairclough, 2008/2003). Genren betegner journalisters praksis i nyhedsdiskursen, mens frame betegner den måde, virkeligheden fremstilles på i nyhedsdiskursen.

Den forenklede kausalmodel i figur 1.1 indeholder tillige en række pile, der illustrerer de kausale relationer mellem de fire variable i modellen. Medie- og journalistikfelter konstitueres som to forskellige uafhængige variable, produktionssituationer som mellemkommende variabel og forklarende journalistik i nyhedsdiskursen som afhængig variabel.

Forventningen om kausale relationer mellem de fire variable formuleres som fire hypoteser. De to første hypoteser forudsiger en specifik sammenhæng mellem strukturforandringer i medie- og journalistikfelter samt journalisters forklarende praksis, og mellem forskellige situationer og journalisters forklarende praksis. Den første hypotese forudsiger korrelation mellem de strukturelle feltforhold i de tre perioder og nyhedsartiklernes relative fordeling på forklaringsgenren. Den betegner jeg *slagmarkshypotesen*, fordi det er karakteren af kampene i de respektive felter, der bestemmer nyhedsartiklernes forklarende karakter, altså hvilken af forklaringsgenrens seks kategorier, en nyhedsartikel placerer sig i. Jeg forventer et bestemt mønster, som jeg detaljeret redegør for i afsnit 6.6. Den anden hypotese, som betegnes *situationshypotesen*, forudsiger, at journalisters forklarende praksis, som den kommer til udtryk i nyhedsartikler i den nuværende periode, vil afhænge af, om situationen populært sagt giver medvind eller modvind til journalistens forklarende praksis.

De to sidste hypoteser forudsiger karakteren af journalisters forklarende praksis i den nuværende periode. Den tredje forventning betegnes *ekspertliggørelseshypotesen*, fordi den forudsiger, at journalister i den nuværende periode konstruerer situationer med henblik på at forklare samfundsmæssige fænomener i deres nyhedsartikler. Den sidste og fjerde forventning betegnes som *professionaliseringshypotesen*, fordi den forudsiger, at en del af journalisters forklarende praksis er eksperimentelt bekræftende, hvorved den genererer viden.

Afhandlingens eksplorative element er det nye greb på journalistikken med forklaringsgenren, nye konstruktioner af historiske felter i henholdsvis medier og journalistik samt et nyt greb på journalisters interaktion med kilder og redaktion gennem konstruktion af produktionssituationer. Det er en teorigenererende, videnskabelig praksis, der har et socialkonstruktivistisk snit over sig.

Afhandlingen indeholder tillige, som det blev illustreret med kausalmodellen, et teori-/hypotesetestende element, der har et realistisk snit over sig. Hvis der vises eller sandsynliggøres en sammenhæng mellem forandringer i strukturer over 40 år og de forventede forandringer i journalisters forklarende praksis, som den kommer til udtryk i nyhedsartikler, repræsenterer konstruktionerne reelle forholds faktiske effekter. Jeg prøver altså at kombinere for-

skellige forskningstraditioner i afhandlingens forskellige dele. Det forekommer som en nødvendig strategi for at etablere grundlaget for at undersøge, hvordan forklarende nyhedsjournalistik empirisk forandrer sig over tid som resultatet af ændringer i, hvad der kan ses som mellemvarige og kortvarige relationer mellem journalisters forklarende praksis og deres kontekst. Konkret svarer afhandlingen på, hvordan forklarende journalistik har udviklet sig over tid og hvorfor, og hvordan en særlig journalistisk måde at forklare sig på relaterer sig til spørgsmålet om oplysning af borgere og legitimering af magten. Det er en diagnose af nyhedsjournalistikken baseret på dens forklarende karakter og dennes kausale betingelser.

1.4 Afhandlingens opbygning

Afhandlingens struktur følger de ovenfor skitserede problemstillinger, forventninger og argumenter. Den består af 10 kapitler. Dette kapitel 1 præsenterer afhandlingens kontekst, tilgang, undersøgelsesfokus og fremgangsmåder. Kapitlerne 2, 3, 5 og 6 beskæftiger sig med at begrebsliggøre afhandlingens variable og sammenhængen mellem dem. Kapitlerne 4, 8 og 9 er analysekapitler. Kapitel 7 redegør for afhandlingens design og metoder, mens kapitel 10 er afhandlingens rekontekstualisering, der diskuterer afhandlingens resultater og deres implikationer i forhold til litteraturen. Det følgende redegør lidt mere detaljeret for hvert kapitel.

Kapitel 2 har en teoretisk-analytisk karakter, hvis udgangspunkt er afhandlingens første problemstilling, hvor formålet er at få greb om afhandlingens afhængige variabel med henblik på empirisk analyse. Her redegøres for forskellen på begreberne forklarende journalistik og undersøgende journalistik. Dernæst gennemgås den eksisterende speciallitteratur om forklarende journalistik, og forklarende journalistik relateres til dele af framinglitteraturen, der eksplicit beskæftiger sig med systematisk at undersøge nyhedsmediers billeder af verden. Da speciallitteraturen om forklarende journalistik ikke indeholder brugbare begreber til analysen på et diskursivt mikroniveau af en nyhedsartikel forklarende karakter eller forklarende journalistik, introduceres teorier om nyhedsdiskursen med henblik på at begrebsliggøre og operationalisere forklaringer i den særlige kontekst, som nyhedsartikler er. Diskursanalyse er afhandlingens ene overordnede redskab. Det andet redskab er sociologisk analyse, som jeg introducerer i kapitlerne 3-6.

Kapitel 3 har med udgangspunkt i afhandlingens anden problemstilling en teoretisk-analytisk karakter ved at redegøre for faktorer på mesoniveau, der kan påvirke måden, som journalister og forklaringer positioneres på i danske avisnyheder. Formålet er at etablere en tilgang, der kan anvendes til

at analysere strukturelle forhold i medier og journalistik. Kapitlet indledes med en gennemgang af, hvad der ifølge speciallitteraturen om forklarende journalistik betinger journalisters forklarende praksis. Derpå introduceres afhandlingens bud på sociologisk strukturanalyse med en kritisk redegørelse for Bourdieus feltteori og dispositionelle handlingsteori og hans mere konkrete bidrag om medier og journalistik med henblik på at øge anvendeligheden i forhold til en analyse af danske medie- og journalistikforhold.

Kapitel 4 behandler afhandlingen tredje teoretisk-deskriptive problemstilling. Kapitlet konstruerer på baggrund af historiske analyser, der er begrundet i kapitel 3 med felt- og habitusbegreberne, tre på hinanden følgende journalistikfelter og tre på hinanden følgende mediefelter. Dermed skabes variation i afhandlingens uafhængige variable, der gennem to synkrone, strukturelle brud munder ud i tre substantielt forskellige perioder, hvoraf der kun redegøres detaljeret for de sidste to perioder.

Kapitel 5 har teoretisk-analytisk karakter og er forankret i afhandlingens anden problemstilling ved at inddrage makro- og mikroniveau samt ved at diskutere mesoniveauets dispositionelle handlingsteori. Informationssamfundet placeres som en baggrundsvariabel for de historiske analyser af medier og journalistik, der ser ud til at indtage en væsentlig mere central position i det moderne informationssamfund end for det forudgående industrisamfund. Det kan forklare, hvorfor medier i stigende grad udgør en fælles national referenceramme, og hvorfor journalister er suget ind i kampen mellem eliter om at skabe bestemte opfattelser af samfund og verden. Kapitlet diskuterer for det andet et behov for en mikroteori om journalisters forklarende praksis i interaktion med den situationelle kontekst. Endelig foreslår kapitlet en udvidelse på mesoniveau af felters dispositioner for intuitiv praksis til at inkludere dispositioner for refleksiv handlen.

Kapitel 6 er det sidste af de teoretisk-analytiske kapitler. Formålet er at etablere en tilgang, der gør det muligt at se journalisters forklarende praksis som specifik, intentionel handlen i interaktion med kilder og nyhedsredaktion. Kapitlet begrebsliggør forholdet mellem aktør og situation på interaktionsniveau, mens kapitel 3 begrebsliggør forholdet mellem aktør og struktur. I kapitlet foreslår jeg – ud fra en sociologisk læsning af Donald A. Schöns (2001/1983) teori om den reflekterende praktiker – en teori om forholdet mellem produktionssituationer og aktørers praksis. Kapitlet præsenterer afslutningsvis afhandlingens udfoldede kausalmodel og de fire allerede nævnte hypoteser om journalisters forklarende praksis.

Kapitel 7 redegør for fremgangsmåderne i afhandlingens hypotesetestende del i kapitlerne 8 og 9. Kapitlet redegør først for analysestrategien, efterfulgt af det overordnede design og metoder til at vælge cases til at teste

de fire hypoteser. Dernæst redegør jeg for metoder til konstruktion af data gennem kodning af avisartikler og interview med journalister. Så følger redegørelse for kvalitative og kvantitative metoder til caseintern og tværgående caseanalyse – herunder reliabilitet af aviskodning og empirisk reduktion af en typologi til en forklaringsgenre. Endelig afsluttes kapitlet med en diskussion af konklusionernes interne og eksterne validitet.

Kapitel 8 er et hypotesetestende analysekapitel, der undersøger to af hypoteserne knyttet til den fjerde kausalteoretiske problemstilling. Kapitlet bidrager for det andet til den tredje teoretisk-deskriptive problemstilling ved at konstruere variation i specifikke produktionssituationer i 2008, hvilket i afhandlingens udfoldede kausalmodel i kapitel 6 betegnes som en aktørekstern, mellemkommende variabel. Kapitlet anvender interview med 50 journalister til at undersøge journalisternes positioneringer i forhold til medie- og journalistiskfelter samt i forhold til eksperter som forklaringseksponenter. Dernæst undersøges i kapitlet journalisternes intention, der ses som udtryk for feltdispositioner, i forbindelse med produktion af specifikke nyhedsartikler, deres konstruktion af produktionssituationer og deres forklarende praksis, herunder hvilke former for logik journalisterne følger ved refleksivt-eksperimenterende handlen.

Kapitel 9 er det sidste analysekapitel. Det behandler den kausalteoretiske problemstilling med, hvordan medie- og journalistikfelter påvirker forklarende journalistik gennem 40 år, og hvordan produktionssituationer påvirker forklarende journalistik i 2008. Kapitlet tester to af de fremsatte hypoteser. Først demonstreres i kapitlet anvendeligheden af forklaringsgenren som analyseredskab. Så gennemgås nyhedsartiklernes forklarende karakter i hver af de tre perioder eksemplificeret ved en uge i hvert af årene 1968, 1988 og 2008. Dernæst foretages en komparativ analyse af nyhedsartiklers fordeling på nyhedsartiklers forklaringsgrad, journalisters forklaringsautonomi og forklaringsgenren i de tre år, herunder en sammenligning af nyhedsartiklernes forklaringseksponenter. Endelig diskuteres analysernes generaliserbarhed, validitet og alternative forklaringer på de empiriske fund.

Kapitel 10 er konklusionen. Her fremlægges de overordnede resultater og konklusioner. Dernæst diskuteres de empiriske fund om forklarende journalistik i forhold til magt og demokrati, hvorved jeg vender tilbage til, hvorvidt resultaterne passer med forfaldstesen. Diagnosen af nyhedsjournalistikken baseret på dens forklarende karakter og nyhedsjournalisters forklarende praksis er mit bud på, om nyhedsjournalistikken er bedre end sit rygte. Afhandlingen afsluttes ved at pege på dens forskellige bidrag til litteraturen og de forskningsmuligheder, som afhandlingen åbner for.

Kapitel 2.
Journalistikkens forklaringer i et diskursivt perspektiv[1]

Dette kapitel tager fat på den i indledningen nævnte begrebsanalytiske problemstilling med at konceptualisere forklarende journalistik i nyhedstekster. Hensigten i dette kapitel er at præcisere forklarende journalistik som begreb og udvikle en klassifikationsmodel, der kan anvendes til at kategorisere artikler ud fra den måde, som forklarende journalister kommer til udtryk i nyhedsartikler. Kausalteoretisk begrebsliggør og operationaliserer kapitlet afhandlingens primære afhængige variabel.[2] Forklarende journalistik opfattes i kapitlet som et baggrundsbegreb, der systematiseres gennem konstruktion af eksplicitte definitioner af journalistiske forklaringer på sætningsniveau, forklarende nyheder på artikelniveau og udvikling af forklaringskategorier på genreniveau (jf. Adcock & Collier, 2001: 531).

I konceptualiseringen af forklarende journalistik inddrages diskursteorier om journalisters måde at fremstille sig selv og virkeligheden på og ganske kort diskussioner i historievidenskab om forklaringer. Diskursteori handler om den symbolske konstruktion af virkeligheden på et strukturelt mesoniveau (fx Fairclough, 2008/2003: 8-9; Nørgaard, 2007: 235), og teorier om nyhedsdiskursen er af særlig relevans for systematisering og begrebsliggørelse af forklarende journalistik.[3]

Diskurs udfoldes her i to dimensioner. De aspekter af nyhedsdiskursen, der handler om den journalistiske skribents repræsentation i en nyhed, er den ene dimension, mens repræsentationen af virkeligheden i nyheden er den anden dimension. De to dimensioner begrebsliggør jeg som nyhedsdiskursens genre- og framedimensioner, hvilket er en grundlæggende sondring i afhandlingens argumentation. Med en metafor kan man sige, at genre begrebsliggør en talers fremtoning, talens opbygning og retoriske elementer, mens framing begrebsliggør selve talens indhold. Publikums opfattelse af en

[1] Dele af kapitlet har været publiceret i en tidligere version i Svith (2010).

[2] Journalisters forklarende praksis er afhandlingens afhængige variabel. Det operationaliseres dels som nyhedsartiklers forklarende karakter, som er den måde, journalisters forklarende praksis kommer til udtryk i nyhedsartikler. I kapitel 8 undersøges tillige journalisters forklarende praksis i tilblivelsen af nyhedsartikler.

[3] Diskursbegrebet er temmelig diffust. Jeg anvender nyhedsdiskurs som overbegreb for nyhedsgenrer og nyhedsframes, der er repræsentation af verden i nyheder (sidstnævnte svarer til Faircloughs konkrete diskursbegreb, 2008/2003: 26).

tale afhænger selvklart af begge dimensioner. Opfattelsen af 'indhold' påvirkes af 'formen' og omvendt.

Nyhedsdiskursens form forstås her som den måde, nyheder er konstrueret på, dvs. hvordan sætninger er relateret til hinanden, hvordan en nyheds forskellige elementer er placeret i forhold til hinanden, om kilder inddrages, og hvordan de inddrages i artiklen. Den dimension af nyhedsdiskursen anvender jeg i lighed med Fairclough-begrebet *genre* til at begribe. Genrer er specielle diskursive måder at agere og interagere på i sociale begivenheder (Fairclough, 2008/2003: 65). Det journalistiske genrebegreb[4] dækker over de måder, som journalister kommer til udtryk i nyhederne, eller mere præcist hvordan journalister fremstår mere eller mindre forklarende i nyhederne.

Eksempelvis kan forklaringer være trukket helt frem i nyhedsteksten, gemt af vejen eller helt være fraværende. På samme måde kan den forklarende journalist træde frem i nyhedsteksten som den, der forklarer, eller journalisten kan 'gemme' sig bag kilders forklaringer. Afhandlingens fokusering på nyheders genredimension betyder, at forklaringer, der i nyhedstekster fremstår som forklaringer, også iagttages som forklaringer uafhængigt af deres plausibilitet, der vedrører nyhedsdiskursens indholdsdimension.

Nyhedsdiskursens indhold forstås her som den måde, som verden repræsenteres på i nyhederne. Dvs. hvad nyhedsartiklerne handler om, og hvilke dele af et fænomen der fremdrages. Det handler blandt andet om, hvorvidt årsager fremdrages, hvilke årsagstyper (fx motiv, situation, struktur), hvilke relationer og typen af relationer (fx kontingens, determinans). Dimensionen af nyhedsdiskursen anvender jeg i lighed med den samfundsvidenskabelige framinglitteratur begrebet *frame* til at indfange.[5] Dobbeltheden i nyhedsdiskursen er en afgørende distinktion i afhandlingen, fordi afhandlingen beskæftiger sig med nyhedsdiskursens genredimension og ikke med nyhedsdiskursens framedimension. I genrer handler det derfor ikke om repræsentation af virkeligheden, derimod antages det, der er gensidigt påvirkningsforhold mellem genrer og frame, som kan bidrage til forståelsen af nyhedsdiskursens genre eller frames. Et forhold, der kun i mindre omfang bliver inddraget i denne afhandling.

Van Dijk skelner i '*news discourse in the press*' på samme måde mellem nyhedsdiskursens form og indhold. En nyheds tekstelementer har på den ene

[4] Genrebegrebet er inspireret af Faircloughs '*The genre of press report*' (2008/2003: 50).

[5] Framingbegrebet er tillige temmelig diffust. Jeg anvender begrebet om den måde, verden repræsenteres på i nyhedstekster, hvilket er i overensstemmelse med framinglitteraturen (se de Vreese, 2005), men afviger fra Faircloughs framebegreb, der alene betegner måden at inddrage kilder i tekster (Fairclough, 2008/2003: 53).

side interne relationer, hvilket er sammenhængen mellem tekstens sætninger, og på den anden side eksterne relationer, hvilket er sammenhængen mellem de fænomener, der refereres til i teksten (van Dijk, 1988: 17, 26). Nyhedsdiskursen består af faktuelle tekster med virkelighedsreferencer, der af læserne opfattes faktivt, dvs. som billeder af virkeligheden.

Forklarende journalistik betragtes i afhandlingen som bestemte diskursive måder, som journalister bruger i konstruktionen af nyheder som sociale begivenheder. Journalisters forklarende praksis i nyheder kan således konceptualiseres som genrer, der består af mønstre af relationer mellem nyheders tekstelementer og mellem aktørers udsagn. Teori om nyhedsdiskursen bidrager til at forstå tilstedeværelsen og placeringen af journalisters udsagn i teksten, og om kilder refereres, citeres eller udelades i nyhedsteksten, og hvor deres eventuelle udsagn skal placeres i teksten (Fairclough, 2008/2003: 50-53; van Dijk, 1988: 41-48, 65).

Analytisk kan diskursteori bidrage til systematiseringen af lingvistiske måder, som journalister kommer til udtryk i nyhederne. Diskursanalysens primære styrke består i at vise, hvordan diskurser virker tekstuelt (Jørgensen & Phillips, 1999: 93). Jeg vil fremhæve begreberne modalitet (Fairclough, 1992; 2008/2003) og kohærens (van Dijk, 1988) som to centrale diskursanalytiske begreber med relevans for en konstruktion af systematiserede begreber for forklarende journalistik. Modalitet handler om forfatterens tilslutning til teksten, det vil i denne sammenhæng sige journalistens relation til tekstens forklaringer. Modalitetsbegrebet rummer en dobbelthed i forhold til en journalists tilslutning til en nyhedsartikels forklaringer. Tilslutningen kan vedrøre vedkommendes overbevisning eller viden om de sammenhænge, som forklaringens framedimension repræsenterer, eller vedrøre journalistens positionering i nyhedsteksten som italesætter af aktører eller sig selv som forklaringsophav,[6] som forklaringens genredimension repræsenterer.

Kohærens handler på den ene side om semantisk sammenhæng i teksten, dvs. hvordan sammenhængen er mellem tekstelementer, hvilket er særlig relevant for forklaringer i nyhedsdiskursen, og på den anden side om sammenhæng af kausal art i den verden, som teksten refererer til. Kohærensbegrebet har tillige en dobbelthed, hvormed det betegner relationer i nyhedsdiskursens genre- og framedimension. Både modalitets- og kohærensbegrebet er med deres dobbelthed centrale elementer i definition og kategorisering af forklarende journalistik.

[6] Jeg skelner her mellem journalisters produktion og formidling af forklaringer. Distinktionen bygger på, at forklaringer i nyhedsdiskursen kan fremstå med den journalistiske forfatter eller andre aktører som ophav.

Tilgangen i kapitlet til forklarende journalistik er som antydet deduktiv, hvilket er en strategi, der advokeres for i studiet af frames i nyhedstekster (de Vreese, 2005: 53) og i et mikrostudium af årsagsforklaringer i nyhedsjournalistik (Findahl & Höijer, 1984: 110). Fordelen ved en deduktiv tilgang er, at den ved at trække på eksisterende forskning teoretisk kan åbne og korrigere en commonsense-forståelse, der utilsigtet kan styre en induktiv tilgang. Begrebet om nyhedsdiskursen informerer således analysen af nyhedsteksters forklaringer.

Forklaringer er som sproglige konstruktioner en måde, hvorpå den menneskelige hjerne skaber mening med verden. Kant tillagde den menneskelige tanke kausale egenskaber som en særligt universel forstandskategori forankret i den menneskelige natur, ligesom socialpsykologien mener, at folk tænker i årsager til menneskelig adfærd (Hewstone, 1989: 48, 239). Dette kapitel er for det første styret af et ønske om pragmatisk at forstå *forklaring i nyhedsartikler*, der som talehandling er påstande frem for trusler, undskyldninger eller løfter (van Dijk, 1988: 83). Det er forklaring på sætningsniveau. Dvs. hvilke særlige træk forklarende journalister kan tænkes at have på sætningsniveau i nyhedstekster. Derfor inddrages viden om forklaring som begreb, nyhedsteksters struktureringsprincipper og journalistiske skribentroller.

Kapitlet er for det andet styret af et ønske om at forstå *nyhedsartiklers forklarende karakter*. Her er det forklaring på artikelniveau. Dvs. hvilke mere eller mindre forklarende karakteristika nyhedsartikler kan tænkes at have, og derfor inddrages viden om nyhedsframes, fordi studier af frames hovedsageligt foregår på artikelniveau. Framinglitteraturen er meget større end speciallitteraturen om forklarende journalistik, og så beskæftiger framingstudierne sig tillige med forklaringer i nyhedstekster.

Problemstillingen belyses først gennem et kritisk review af begreber, metode og resultater i den eksisterende speciallitteratur om forklarende journalistik med henblik på at kortlægge begrebets spændvidde og speciallitteraturens konceptuelle styrker og svagheder.[7] For det andet inddrages framinglitteraturen, der kan bidrage med en funktionel analytisk tilgang og en belysning af forklaringers funktion i repræsentationen af virkeligheden. For det tredje diskuteres, hvad nyhedsdiskursens struktureringsprincipper med nyhedstrekanten betyder for den måde, som forklaringer kommer til udtryk i nyhedsartikler. For det fjerde diskuteres forklaringsbegrebet i relation til de tekstskabeloner, som nyheder produceres over, og der konstrueres en definition på journalistisk forklaring på sætnings- og artikelniveau. For det femte diskuteres nyhedsdiskursen i relation til forskellige skribentroller, som journali-

[7] I kapitel 3 redegøres der for speciallitteraturens teorier om forklarende journalistik.

ster kan indtage, og der konstrueres en definition af journalister som forklaringsreferenter, forklaringsadoptanter og forklaringsinferenter. Endelig afsluttes kapitlet med klassifikation af måder, som journalister kommer til udtryk i nyhedsartikler i en forklaringsgenre med seks kategorier.

2.1 Litteraturen om forklarende journalistik

I dette afsnit gennemgår jeg speciallitteraturen om forklarende journalistik med henblik på at udsondre variation i den diskursive begrebsliggørelse af forklarende journalistik. Litteraturen om forklarende journalistik udgør en lille del af en mere omfattende tradition for studier af nyhedsmediers tekster ved specifikt at tematisere forklaringer i journalistiske produkter, hvorved den journalistiske forklaringslitteratur fx adskiller sig fra studier af fortolkning i nyhedstekster (Nord, 2006) eller nyhedsteksters funktion som agendasetting (McCombs, 2004), politisk parallelisme (Hallin & Mancini, 2004; Hjarvard, 2008a), narrativ (Kitch, 2009), herskende ideologi (Downey, 2008; Lindgren & Lundström, 2010) eller framing (Albæk m.fl., 2009; Binderkrantz & Green-Pedersen, 2009; Cappella & Jamieson, 1997; Entman, 1993; 2004; Entman m.fl., 2009; Iyengar, 1991; Kock, 2009; Sotirovic, 2006).

Speciallitteraturen om forklarende journalistik beskæftiger sig overordnet med tre aspekter ved forklarende journalistik: Hvor meget nyhedsjournalistikken forklarer, hvilket billede forklaringerne giver af verden, og hvad forklaringer betyder for publikums forhold til nyhederne. Jeg har ved omfattende litteratursøgning kun fundet fem studier, der eksplicit fokuserer på forklarende journalistik (Arnoldi, 2003; Carey, 1986; Forde, 2007; Notkin, 1987; Parisi, 1999), et studie, der finder, at avisnyheder er blevet mere forklarende op gennem det 20. århundrede (Barnhurst & Mutz, 1997: 33), og et studie, der undersøger årsagsforklaringer i nyhedsindslag ud fra et fokus på nyhedsteksters forståelighed (Findahl & Höijer, 1984).

Der er store forskelle i forskernes studieobjekt, perspektiv, design, metoder og data, hvilket ikke gør studiernes resultater og argumenter sammenlignelige. Det ser ud til, at interessen for forklarende journalistiks forskellige dimensioner skifter med tiden. I 1980'erne interesserer Carey (1986) og Notkin (1987) sig for typen af journalistiske forklaringer, dvs. om aktørers motiver, situationelle faktorer eller strukturelle forhold anvendes til at forklare. I 1990'erne interesserer Barnhurst & Mutz (1997) og Parisi (1999) sig for, hvorvidt journalistik og nyheder kan betragtes som forklarende. I det seneste årti er det forklaringers fremtrædelse i teksten: Arnoldi (2003) undersøger forklaringers modalitet i teksten og Forde (2007) den narrative karakter af forklarende journalistik.

Der er en vis geografisk spredning i studierne. Fem handler om journalistik i USA, et om journalistik i Sverige (Findahl & Höijer, 1984) og et om journalistik i Danmark (Notkin, 1987). Forskerne har også studeret forskellige typer af journalistik. Carey (1986) studerer et uspecificeret antal journalistiske aviser, tv, magasiner og bøger. Avisnyheder studeres af Arnoldi (2003), Notkin (1987), Parisi (1999) og Barnhurst & Mutz (1997); tv og radio studeres af Findahl & Höijer (1984); mens Forde (2007) studerer prisvindende artikelserier.

Der er fire casestudier: Findahl & Höijer (1984) studerer svensk æterbåren nyhedsjournalistik, Carey (1986) og Parisi (1999) studerer amerikansk journalistik generelt, og Forde (2007) studerer 13 Pulitzervindende forklarende projekter, der kun har en forfatter. Der er tre komparative casestudier: Notkin (1987) anvender 245 artikler til at sammenligne fire avisers forklaringer på ti revolutioner; Barnhurst & Mutz (1997) sammenligner 2.160 artikler i tre aviser om tre emner i årene 1894, 1914, 1934, 1954, 1974 og 1994. Endelig sammenligner Arnoldi (2003) 17.364 avisartikler om risici i 1977 og 2000. Dermed giver det sig selv, at de syv studier tillige anvender forskellige metoder: Carey (1986), Parisi (1999) og Forde er helt kvalitative studier. Findahl & Höijer (1984), Notkin (1987) og Barnhurst & Mutz (1997) kombinerer kvalitativ analyse og kodning med kvantitativ analyse, mens Arnoldi (2003) alene anvender kvantitativ indholdsanalyse. Studierne er systematisk opstillet i forhold til de ovenfor nævnte dimensioner (se tabel 2.1 nedenfor).

Med lidt god vilje kan studierne af journalistik i USA ekstrapoleres til følgende billede: Amerikansk nyhedsjournalistik er op gennem det 20. århundrede blevet mere forklarende (Barnhurst & Mutz, 1997), og selv om der er flere typer af forklaringer, dominerer motivforklaringer (Carey, 1986), hvilket betyder en ikke særlig forklaret fremstilling af virkeligheden (Carey, 1986; Parisi, 1999), der imidlertid også skildres mere kontingent (Arnoldi, 2003). I modsætning hertil viser Notkins (1987) studie, at nyhedsjournalistik i Danmark i begyndelsen af 1980'erne både anvender motivforklaringer og situationelle forklaringer.

Der kan imidlertid også tegnes et modsætningsfyldt billede af forklarende journalistik ud fra studierne. Således fremhæver to studier, at hverken den enkelte avis eller enkelte artikel er forklarende. Tre studier når fx til helt forskellige resultater angående forklarende journalistik i *New York Times*. Således siger Carey (1986): "If we threw out all the stories in the [New York] Times that failed to answer the question 'why', there wouldn't be much newspaper left beyond the advertisement" (Carey, 1986: 149). Parisi har samme synspunkt: "… surveying the indexes of the New York Times to find explanatory stories […] produces very little indeed" (Parisi, 1999: 49). Barnhurst &

Tabel 2.1. Empiriske studier af forklarende journalistik

Studie	Findahl & Hoïjer, 1984	Carey, 1986	Notkin, 1987	Barnhurst & Mutz, 1997	Parisi, 1999	Arnoldi, 2003	Forde, 2007
Studie-objekt	Forståeligheden af journalistik, herunder forklaringer	Typen af journalistiske forklaringer	Typen af journalistikkens forklaringer	Nyhedsartiklers forklarende karakter	Journalistiske forklaringers omfang og karakter	Journalistiske forklaringers modalitet	Forklarende journalistiks interessevækkende karakter
Case	Radio- og tv-indslag, Sverige	Journalistik (aviser, tv, magasiner, bøger), USA	Artikler om ti statskup i fire aviser, Danmark	Artikler om kriminalitet, uheld og beskæftigelse i tre aviser, USA	Avisartikler, USA	Artikler, Washington Post, USA	Vindere af Pulitzers 'Explanatory Journalism', USA
Periode	< 1984	< 1986	1980-1982	1894,1914, 1934, 1954, 1974, 1994	1985-1998	1977 og 2000	1985-2006
Omfang	59 indslag	Ikke specificeret	245 avisartikler	2.160 avisartikler	Ikke specificeret	17.464 avisartikler	13 journalistiske projekter
Metode til at udvælge	Intentionelt udvalgt fire emner	Ikke specificeret emneudvalg	Intentionelt udvalgt fire aviser og artikler om ti begivenheder	Intentionelt udvalgt seks cases, artikler tilfældigt udvalgt	Ikke specificeret	Intentionelt udvalgt artikler med ordene 'effect/effects' og 'long-term'	Intentionelt udvalgt prisvindere med kun én forfatter
Metode	Kvalitativ indholdsanalyse	Kvalitativ indholdsanalyse	Kvalitativ kategorisering, optælling	Kvalitativ kodning, korrelation	Kvalitativ indholdsanalyse	Kvantitativ indholdsanalyse	Kvalitativ analyse af indhold og form
Design	Casestudie	Casestudie	Komparativ casestudie	Komparativ casestudie	Casestudie	Komparativt casestudie	Casestudie
Perspektiv	Nyhedstekster bør indeholde relationer mellem hændelser og især årsagsforklaringer	Journalisters forklaringer tydeliggør fagets praksis frem for en objektiv verden	Journalistiske forklaringers repræsentation af et idealistisk eller materialistisk historiesyn	Avismarked og journalistisk profession fremmer længere, forklarende artikler	Udfylder nyheds-journalistik behovet for forklarende journalistik	Årsagsforhold findes 'i virkeligheden', men forståelsen af årsagsforhold varierer historisk	Medier og journalistik bør fremme demokratiet
Argument	Nyhedsindslag har få årsagsforklaringer, hvilket svækker forståeligheden	I amerikansk journalistik reduceres forklaringer til aktørers motiver pga. amerikansk kulturs individualistiske karakter	Dansk presses forklaringer er pluralistiske, fordi aktører, situationer og strukturer anvendes som forklarende faktorer	Længere artikler medfører flere journalistiske forklaringer	Forklarende journalistik er mere begreb end virkelighed, fordi forklaring hæmmes af fakta/mening-distinktionen og journalisters ideologi og profession	Årsagsprocesser fremstår mindre determinerende, fordi troen på menneskelig styring er mindsket i en refleksiv modernitet	Prisvindere i forklarende journalistik viser, at flere narrativer i amerikansk journalistik vil fremme pressens demokratiske rolle

Mutz finder, at "explaning the how and why of event" karakteriserer godt en tredjedel af nyhedsartiklerne i *New York Times* og to andre aviser (Barnhurst & Mutz, 1997: 33).

Resultaterne er modsætningsfyldte, således at nyhedsjournalistikkens forklarende karakter fremstår uafklaret. Uoverensstemmelserne kan skyldes forskelle i den måde, som forskerne undersøger nyhederne på, eller det kan skyldes forskellige opfattelser af begrebet forklarende journalistik. Sidstnævnte problem vedrørende afgrænsning af forklarende journalistik er der grund til at gå nærmere ind i, fordi det vedrører definition og operationalisering af forklarende journalistik.

2.2 Forklarende versus undersøgende journalistik

En udfoldet konceptualisering af forklarende journalistik indebærer også en redegørelse for relationen mellem begrebet og andre tilstødende begreber, hvor jeg primært vil redegøre for forholdet mellem forklarende journalistik og undersøgende journalistik (jf. Ekström, 2002; Ekström m.fl., 2006; de Burgh, 2000; van Eijk m.fl., 2003; 2005; Ettema & Glasser, 2006/1985; 1998; Meilby & Minke, 1983; Weinberg, 1996). Ifølge litteraturen er undersøgende journalistik først og fremmest en attitude eller tilgang, ifølge hvilken journalisterne selv skal foretage eller forestå undersøgelser i en stræben efter sandheden i en sag (Svith, 2009).

Undersøgende journalistik forstås i modsætning til refererende journalistik (Ekström, 2002; Ettema & Glasser, 2006/1985; 1998), hvilket tillige gælder den journalistfaglige litteratur (fx Østlyngen & Øvrebø, 2000/1988).[8] Refererende journalistik opfattes som kildestyret og/eller kildeinitieret, og framingen vil ofte korrespondere med kildens udsagn, mens journalistens egen konklusion kommer implicit til udtryk gennem vinklingen, der hjælper til at prioritere og udvælge data (Kramhøft, 2000: 33). Undersøgende journalistik opfattes som journaliststyret ved, at journalisten fremsætter påstande om virkeligheden baseret på en udlægning af et (måske modsætningsfyldt) kildemateriale (Kramhøft, 2000: 201).

Journalistik kan være undersøgende *eller* forklarende, fordi nyhedsdiskursen giver mulighed for en praksis, der på samme tid er forklarende og minimalt undersøgende. Det gælder eksempelvis, når journalister refererer forklaringer fra en rapport, der er udarbejdet af andre, eller citerer en aktør for forklarende udsagn. Nyhedsdiskursen giver tillige mulighed for, at journalistik

[8] Litteraturen afspejler hovedmodsætninger i det journalistiske felt i tiden før år 2000 (jf. afsnit 4.2.1).

kan være undersøgende uden at være forklarende, fordi den journalistiske undersøgelse svarer på et eller flere begivenhedscentrerede hv-spørgsmål som hvem, hvad, hvor og hvornår.

Nyhedsdiskursen giver også mulighed for, at journalistik kan være undersøgende *og* forklarende. Undersøgelser peger på, at nyhedsjournalistik ikke er dikotomisk enten/eller undersøgende, men nærmere mere eller mindre undersøgende (Ekström m.fl., 2006). Det er en af afhandlingens forventninger, at nyhedsjournalistik på samme måde kan være mere eller mindre forklarende, og hensigten i dette kapitel er at konstruere redskaber, der giver mulighed for at undersøge nyhedsjournalistikkens mere eller mindre forklarende karakter. Undersøgende journalistik beskæftiger sig med brud på moral eller jura. "Investigative reporting is, in short, unabashedly moralistic" (Ettema & Glasser, 2006/1985: 138). Når journalistikken både er tilstrækkeligt undersøgende og forklarende, kan resultaterne gennem prisuddelinger blive synlige som toppen af et isbjerg. I USA har Pulitzerkomitéen siden 1984 givet en af sine 14 priser til forklarende journalistik, først kaldet '*Explanatory Journalism*' og fra 1998 '*Explanatory Reporting*'. Ifølge definitionen belyser forklarende journalistik "a significant and complex subject, demonstrating mastery of the subject, lucid writing and clear presentation, in print or online or both".[9] Priskategorien er ifølge Forde, der har undersøgt en række af de prisvindende projekter, en genre, hvor journalisten udviser særlig ekspertviden i et komplekst emne (Forde, 2007: 230), som i praksis har vist sig at være naturvidenskab, medicin og økonomi (Forde, 2007: 234). Som et eksempel på forklarende journalistik fremhæver hun en prisvinder, der undersøgte årsagerne til den økonomiske krise i Asien midt i 1990'erne og konsekvenserne heraf for det nordvestlige USA (Forde, 2007: 240).

I Danmark er forklaringer i journalistik tillige blevet anerkendt inden for de seneste år i medieverdenen. En del af begrundelsen for at give *TV 2 News* Den Berlingske Fonds Journalistpris i januar 2010 lød:

> "Faktisk er kanalen også det sted, hvor nyhederne forklares og debatteres af aktørerne selv, af tilkaldte eksperter og kommentatorer. Båret af nysgerrige værter, er baggrunden og debatten blevet en væsentlig del af TV 2 News' sendeflade."[10]

[9] http://www.pulitzer.org/administration, downloaded 20. marts, 2009.
[10] (http://www.berlingske.dk/danmark/berlingske-pris-til-tv2-news; min fremhævning).

Det ser ud til, at det at forklare giver god mening i journalistikken, er eftertræbelsesværdigt og bliver anset for værdifuldt af journalister og nyhedsmedier.

Alligevel er forklarende journalistik som begreb vagt funderet i den danske medie- og journalistikverden. En søgning på Google på 'forklarende journalistik' giver 20 hit (22.01.2009). To hit viser hen til et blogindlæg, to hit til en studenteropgave om mobil journalistik, tre hit til et speciale fra RUC om *Politiken*s journalistik, ti hit til mine egne tekster og endelig to hit til 'Explanatory journalism' i USA. Hverken mediebranchen eller den journalistiske profession rummer klare forestillinger om forklarende journalistik (fx Kramhøft, 2000; Meilby & Minke, 1983; Østlyngen & Øvrebø, 2000/1988) – ja, begrebet forklarende journalistisk eksisterer nærmest ikke, hvilket følgende lille passage kan illustrere (*Mennesker og Medier*, *P1*, *DR*, 30.01.2009):

Flemming Svith	"Som sagt findes der ikke i journalistikken, i dens lærebøger eller for den sags skyld i medierne nogle retningslinjer for, hvordan man egentlig laver en forklaring, og hvad der er en god eller dårlig forklaring."
Nyhedschef Michael Dyrby, *TV 2*	"Men det er måske fordi, du har opfundet noget, som ikke er anvendeligt."
Flemming Svith	"Det bliver allerede brugt vældigt meget."
Nyhedschef Michael Dyrby, *TV 2*	"Det er det jeg kalder analyse."

De journalistiske lærebøger tematiserer ikke forklarende journalistik, men fremhæver i stedet journalistens rolle (fx undersøgende), fremgangsmåde (fx kildekritik) eller hensigt (fx afslørende) som særlige kendetræk ved journalistisk research. Det journalistiske fagbegreb, som mest leder tankerne hen på forklaringer, er begrebet udredende journalistik. En udredning forudsætter et problem, som skal reddes ud, hvilket i den journalistiske praksis godt kan være beskrivende: "Hvad skete der med danske krigsfanger i Afghanistan?"; "Hvad vidste statsministeren før invasionen af Irak om masseødelæggelsesvåben?" eller "Kommer politiet når du ringer?" Beskrivende analyser anses som højst relevante i den journalistiske profession og mediebranchen, og

svarene på de to sidste spørgsmål er blevet hædret med Cavlingprisen (2003 og 2008), som er den mest prestigefyldte, journalistiske hæder i Danmark. Journalistisk analyse kan derfor være forklarende, men behøver ligesom undersøgende journalistik ikke være det.

Undersøgende journalistik er altså ikke i modsætning til forklarende journalistik, men er heller ikke det samme som forklarende journalistik. Nærmere er der tale om, at journalisters praksis både kan være mere eller mindre forklarende og mere eller mindre undersøgende. Gans (2003) skelner mellem undersøgende journalistik, der afslører skurke, og forklarende journalistik, der forhindrer, at det sker igen:

> "explanatory journalism can strengthen watchdog journalism. […] investigative reporting that exposes villains should explain the conditions that make villainous behavior possible, and thereby help prevent the opportunity for new villains to appear after the exposés have been forgotten" (Gans, 2003: 99).

I hvilken grad forklarende journalistik også er undersøgende journalistik, er mere et spørgsmål om karakteren af praksis end karakteren af nyheder. Efter således at have relateret forklarende journalistik til den betydeligt mere velbeskrevne undersøgende journalistik vender jeg tilbage til en nærmere præcisering af begrebet forklarende journalistik.

2.3 Problemet med at afgrænse forklarende journalistik

Dette afsnit diskuterer problemer i speciallitteraturen med at afgrænse journalisters forklarende praksis fra andre typer praksis eller fra modtagernes forklarende praksis med henblik på at indkredse en definition af forklarende journalistik. Som gennemgangen af speciallitteraturen om forklarende journalistik viste, er genstanden for forskernes interesse vidt forskellig. Forklarende journalistik forekommer som et diffust objekt, fordi litteraturen beskæftiger sig med forklarende journalistik på forskellige niveauer. I forskning tilstræbes der overensstemmelse mellem et studies analyseenheder og det konkluderende niveau, hvilket betyder, at forklarende journalistik ud fra litteraturen bliver analyseres på tre forskellige niveauer. Et første niveau beskæftiger sig med forklaringer på sætningsniveau i nyhedsartikler, hvorfor én nyhedsartikel kan indeholde flere forklaringer. Det næste niveau beskæftiger sig med nyhedsartiklers forklaringsniveau, som kan være mere eller mindre forklarende. Endelig beskæftiger det tredje niveau sig med det journalistiske kor-

pus som forklaring, hvilket vil sige summen af nyhedsartikler og andre journalistiske produkter.

Det første analyseniveau fokuserer derfor på forklaringer i enkelte sætninger på et mikroniveau. De enkelte sætninger analyseres ud fra en deduktiv tilgang, og der konkluderes på sætningsniveau (Findahl & Höijer, 1984; Notkin, 1987; Arnoldi, 2003). Enheden i analysen er en forklaring, hvilket betyder, at en artikel kan indeholde et varierende antal forklaringer. Således differentierer Findahl & Höijer nyhedsindslag ud fra omfanget af forklarende baggrund, som et indslag indeholder (Findahl & Höijer, 1984: 163). Deres studie af nyhedsteksters forståelighed anvender en formel definition af forklaring, der betyder, at årsagsrelationer udtrykkeligt skal være angivet i teksten (Findahl & Höijer, 1984: 109). De ser dermed af pragmatiske grunde bort fra, at i

> "sammenhängende text, finner man att orsaksrelationer dyker upp på manga stellen i texten, inte bare där ordet 'orsak' förekommer. Der findes många språklige sätt aa attrycka orsaksrelationer. Dessutom kan der finnas underförstådda orsaker, og orsaker som läseren/lysnaren själv kan slute sig til" (Findahl & Höijer, 1984: 108).

Det betyder, at Findahl & Höijer alene undersøger den eksplicitte del af journalistiske forklaringer.

Notkin opdeler ligeledes avisartikler om ti statskup i tre kategorier ud fra tekstens indhold af formålsforklaring, situationel forklaring eller begge dele (Notkin, 1987: 94). Notkin anvender tillige et formelt forklaringsbegreb:

> "Som forklaring regnes udsagn, der indeholder et forklaringsord eller en forklaringsformulering eller, hvor et sådant kan indsættes, og som er eller ud fra konteksten kan opfattes som en besvarelse af spørgsmålene: Hvorfor gjorde aktøren det? Hvorfor skete det? Som forklarende eller forklaringsantydende baggrundsoplysninger regnes oplysninger afsendt af pressen, der skønnes at kunne 'kaste lys over', øge den forudsætningsløse læsers forståelse af: Hvorfor aktøren gjorde det. Hvorfor det skete. Hvorfor det var muligt" (Notkin, 1987: 94).

Notkins forklaringsbegreb er bredere end Findahl & Höijers ved at inkludere sætninger, som kun implicit fremstår som forklaringselement. Notkin undersøger, hvordan ti statskup bliver forklaret af fire aviser, men han undersøger ikke, hvor forklarende journalistikken er.

Både Findahl & Höijer og Notkin kombinerer i mikrostudierne en kvalitativ semantisk sætningsanalyse med et holistisk artikelsyn.

> ”En reduktiv analys av orsaker är inte möjlig … dvs det är inte möjligt att analysera orsaker uten at använda sig af et orsaksbegrepp. Det krävs alltid en subjektiv analys for at bedöma orsaks- eller de logiske relationer mellom händelser” (Findahl & Höijer, 1984: 110).

Den forklarende karakter af en artikels sætninger vurderes ikke isoleret, men relateret til artiklens emne, fordi det er relationen til emnet, der giver en sætning sin forklarende karakter. Findahl & Höijer mener ikke, det giver mening med en vidtgående opdeling af materialet i små enheder, som registreres uden indbyrdes sammenhæng (Findahl & Höijer, 1984: 8). På samme måde fremhæver van Dijk, at det er nødvendigt at kombinere mikroanalyse af sætningers betydning med diskursers tema eller emne på tekstens makroniveau (van Dijk, 1988: 26).

Arnoldi undersøger tillige årsagsforklaringer på sætningsniveau i nyhedsartikler. Gennem kvantitativ indholdsanalyse af artikler kobler han sætninger, hvor ordene ‘effect/effects’ og ‘long-term’ forekommer inden for 100 ords afstand for at bestemme graden af determinisme/kontingens, som årsagsmekanismer og -forhold skildres med i nyhedsartikler (Arnoldi, 2003: 409). Afgrænsningen af forklaring til forekomsten af de valgte søgeord begrænser selvsagt studiet til en mindre del af journalistikkens forklaringer.

Det andet analyseniveau fokuserer på en artikels forklarende egenskaber. Artikler analyseres ud fra en deduktiv tilgang, og der konkluderes på artikelniveau (Barnhurst & Mutz, 1997). Barnhurst & Mutz undersøger den historiske udvikling i amerikansk journalistik og den enkelte artikels forklarende karakter. De finder i tilfældigt udvalgte artikler op gennem det 20. århundrede en vækst i forklaringer, som forfatterne relaterer til nyhedsartiklernes forøgede længde (Barnhurst & Mutz, 1997: 41). Barnhurst & Mutz studerer artiklers længde og generelle indhold. De undersøger artikler for eksplicitte referencer til forklaringer, som de definerer som ”references to why, that is, any causes, general problems, collective social issues or themes” (Barnhurst & Mutz, 1997: 33). Enheden i deres undersøgelse er artikler, der tildeles en værdi på egenskaben social kontekst. Det er uklart, hvordan Barnhurst & Mutz’ fund relaterer sig til journalistikkens forklarende karakter, fordi de på den ene side anvender eksplicitte referencer, hvilket ekskluderer de implicitte referencer, og på den anden side antager, at forekomsten af en generel social sag eller tema i en artikel er en forklaring. Det forekommer, som om Barnhurst & Mutz i højere grad undersøger journalistikkens kontekstuelle indhold end dens forklarende karakter.

Det tredje analyseniveau fokuserer på journalistik generelt og dens forklarende egenskaber på makroniveau (Carey, 1986; Parisi, 1999). Carey

(1986) interesserede sig for sin samtidige amerikanske journalistik. Han anvender en deduktiv tilgang, hvor han undersøger journalistik som et korpus af artikler, udsendelser, magasiner og bøger om udvalgte cases (Carey, 1986: 151) ud fra et forklaringsbegreb knyttet til videnskabelig praksis: "Explanations do not lie within event or actions. Rather, they lie behind them or are inferences or extrapolations that go well beyond the commonsense evidence at hand" (Carey, 1986: 167).

Carey finder på den ene side, at hverken den enkelte artikel eller avis indeholder forklaringer (Carey, 1986: 148). På den anden side finder Carey, at journalistikkens forklaringer minder om videnskabens:

> "The explanations it [journalism] offers are pretty much the same offered in the intellectual disciplines. As journalists move from explanations by motives to causes to consequences to significance, they roughly mirror the movement of scholars from utilitarian to causal to functional to hermeneutic explanations" (Carey, 1986: 194).

Journalistikkens forklaringer er imidlertid ikke umiddelbart tilgængelige, fordi "It is a search for the deeper underlying factors which lie behind the surfaces of the news story" (Carey, 1986: 149). De forklaringer, som Carey fremhæver ved journalistikken, er skjulte forklaringer, som møjsommeligt må etableres eller konstrueres af konstante og vidende læsere (Carey, 1986: 158), eller sofistikerede læsere (Carey!), der med deres viden kan skabe forklaringen som en reaktion på tekstens informationer (Carey, 1986: 159). "Why and how are what we most want to get out of the news story and are least likely to receive or <u>what we in most cases supply ourselves</u>" (Carey, 1986: 149; min fremhævning). Pointen understreges med et helt konkret eksempel. Aktiekursen er arketypen på en nyhedshistorie. Læseren kan trække en beskrivelse og forklaring ud af tallene. Tallet er kun en beskrivelse. Forklaringen er inde i læserens hoved. "The numbers tell a sophisticated reader what has happened (the market is down), how he should feel about it (that's bad), and what he should do about is (it's time to get out)" (Carey, 1986: 159).

For Carey er journalistik et tag selv-bord af informationer, der kan kombineres til forklaringer, hvis læseren har tilstrækkelig med kreativitet og viden. "Everything can be found in American journalism, generously understood, but it is disconnected and incoherent" (Carey, 1986: 194). Det problematiske ved Careys bidrag er for det første at måle journalistisk praksis med videnskabelig praksis. Det er næppe overraskende, at journalistikkens forklaringer ikke er videnskabelige. For det andet er det problematisk, at det er uklart, hvor Careys egen konstruktion af forklaringer begynder, og hvor journalistikken slutter. Når Carey finder, at journalistikkens forklaringer ligner videnska-

bens, kan det lige så vel være projiceringen af hans egen forklaringsviden over på journalistikken. Journalistik bliver hyperforklarende. Carey bidrager derfor ikke til at belyse journalistikkens forklaringer eller forklarende journalistik, men til hvad man som vidende forsker kan få ud af journalistikkens myriade af informationer.

Parisi beskæftiger sig tillige med forklarende journalistik på makroniveau. Han er interesseret i, om journalistik opfylder behovet for forklarende journalistik (Parisi, 1999: 46). Parisi analyser kvalitativt artikler i *New York Times*, men han ekspliciterer ikke sine metoder eller sit datamateriale. Han anvender en definition på forklarende journalistik, hvis udgangspunkt ikke er de journalistiske tekster, men en antagelse om, hvordan verden hænger sammen. "A truthful, comprehensive and intelligent account of the day's events in a context which gives them meaning" (Parisi, 1999: 47). Parisi finder ikke, at journalistikken lever op de normative fordringer: "Explanation in journalism exists more in concept than in actuality" (Parisi, 1999: 48). Parisis konklusion handler mindre om journalistikkens forklarende karakter end om, hvorvidt den indfrier hans forventninger til, hvordan verden hænger sammen.

Det analytiske review af den journalistiske forklaringslitteratur demonstrerer, at de hidtidige studier giver et utilstrækkeligt og ikke særligt dækkende billede af forklarende journalistik. Hvis præmissen er, at journalistiske forklaringer i nyhedstekster er det, der konstaterbart kan iagttages i nyhedsteksten, er problemet at få konstrueret et forklaringsbegreb, som ikke ekskluderer implicitte forklaringer i nyhedsteksten (Findahl & Höijer, 1984), som ikke konverterer al kontekst i en nyhedsartikel til forklaring (Barnhurst & Mutz, 1997), som ikke inkluderer læserens egne forklaringer (Carey, 1986), eller som ikke ekskluderer forklaringer ud fra eksterne (videnskabelige) normer (Carey, 1986; Parisi, 1999).

Studierne viser ud fra ovenstående præmis et behov for på den ene side at inddrage forklaringer, der ikke fremstår lige tilgængeligt i nyhedsteksten, og på den anden side at få afgrænset journalistikkens forklaringer fra enhver form for kontekst i nyhedsteksten (jf. Barnhurst & Mutz, 1997) og fra de forklaringer, som læseren eller analytikeren bliver inspireret til selv at konstruere. Udfordringen er således at finde en balance mellem, hvad jeg opfatter som to poler. Dvs. et forklaringsbegreb, der både er forankret i de journalistiske tekster og samtidig kan rumme variationen i journalisters forklarende praksis. Forklaringsbegrebet skal inkludere de mindre tilgængelige forklaringer i de journalistiske tekster, fordi de også må opfattes som udtryk for journalisters forklarende praksis, og ekskludere modtagerens associerede forklaringer, fordi de kun delvist eller slet ikke er forankret i de journalistiske tekster. Det

forekommer problematisk at opfatte slutninger, som læseren selv foretager som udtryk for journalisters forklarende praksis.

Den eksisterende litteratur mangler kort sagt et passende begreb om forklarende journalistik. Der er brug for et forklaringsbegreb, der er forankret i de journalistiske tekster, og som gør det muligt at undersøge de dele af journalisters forklarende praksis, der kommer til udtryk i nyhedsteksten. Jeg prøver her at balancere mellem at sige, at forklaringer i nyhedstekster *er* tilgængelige for enhver læser, og at forklaringer i nyhedstekster kan kræve, at en opmærksom læser selv må koble sætninger i nyhedsteksten til en forklaring.

2.4 Nyhedstekster som frames

I lyset af den begrænsede speciallitteratur vil jeg i dette kapitel inddrage studier af journalistikkens fremstilling af virkeligheden i den samfundsvidenskabelige framinglitteratur med henblik på at udvide forståelsen af forklarende journalistik. De aspekter af nyhedsdiskursen, der handler om verdens repræsentation i nyheder, er blevet studeret i den samfundsvidenskabelige framinglitteratur, der på to måder kan bidrage til denne afhandling. For det første som metodisk tilgang til analyse af nyhedstekster og for det andet med en belysning af forklaringers funktion i den symbolske konstruktion af virkeligheden.

Som gennemgangen af den hidtidige litteratur om forklarende journalistik viste, anvendes der ret forskellige definitioner, der giver forklarende journalistik karakter af baggrundsbegreb, ret upræcise definitioner, der gør det svært at identificere forklaringer i nyhedstekster, og ret brede definitioner, der gør alt i en nyhedstekst til forklaring. Konceptualiseringen af forklarende journalistik kan med fordel inspireres af begrebsdiskussioner i framingforskningen.

Der har i de senere år været øget samfundsvidenskabelig fokus på det, som McCombs har kaldt dagsordenteoriens andet niveau, der handler om fremhævelsen af egenskaber ved et objekt eller med andre ord om at frame virkeligheden (McCombs, 2004: 87). I litteraturen opfattes vinkler som frames. "Framing betyder direkte oversat 'at indramme' og svarer stort set til det, der i dansk journalistjargon kaldes 'at vinkle en historie'" (Lund, 2004: 398). Journalistiske artikler fremstiller i relativ kort form et udsnit af virkeligheden, eller med et journalistisk fagudtryk en vinklet beskrivelse. I den journalistiske profession er der en konvention om, at nyhedsartikler kun må have en vinkel (Schmidt, 2009).

> "Stik modsat den videnskabelige tradition er det et hovedkrav til journalistikken, at der i alle historier er en klar og entydig 'vinkling', dvs. én bestemt indfaldsvinkel på stoffet og en afskæring af dele af helheden, hvor alle mindre væsentlige detaljer, som kan stå i vejen for den hurtige tilegnelse af hovedbudskabet, er udeladt" (Kramhøft, 2000: 33).

Meilbys vinkel (2006/1996: 109-110) er på samme måde som Gamson & Modiglianis frame (1989) en central organiserende idé, der udvælger og organiserer et udsnit af virkelighedens informationer på bekostning af nogle andre.[11] I den journalistiske profession opfattes det at vinkle imidlertid som en intentionel handling, mens framing opfattes som noget uundgåeligt, når der skal tales om virkeligheden (Nielsen & Kock, 2007; McQuail, 2005: 379). Mens det at vinkle i den journalistiske profession er karakteriseret ved at være knyttet til den enkelte artikel, kan et frame opfattes som en kommunikativ gentagelse: "A frame repeatedly invokes the same object and traits" (Entman m.fl., 2009: 177).

I framingforskningen skelnes der mellem to funktioner, som et tekstelement i en nyhedsartikel kan have.

> "In sum, scholars within the empirical approach to measuring frames agree that frames are specific textual and visual elements or 'framing devices'. These elements are essentially different from the remaining news story which may be considered core news facts … The distinction between core elements and frame-carrying elements has effectively been applied in the operationalization of news frames in most studies of framing effects" (de Vreese, 2005: 54, forfatterens fremhævning).

Distinktionen mellem nyhedselementer og framingelementer medfører, at tekstelementer fungerer forskelligt i den symbolske beherskelse af virkeligheden. Tekstelementers varierende effekt på magtforholds legitimitet indgår i denne afhandlings argument som en pointering af, at tekstelementer har varierende diskursiv styrke i kampene om at legitimere virkelighedsfremstillinger.

Jeg mener, at framingforskningens tilgang med fordel kan applikeres på studiet af nyhedsjournalistikkens forklaringer. Nyhedsjournalistikkens forklaringer kan betragtes som tekstuelle elementer, der adskiller sig fra andre ikke-forklarende tekstuelle elementer i en nyhedsartikel. Man stiller i framingforskningen forskellige formelle krav til et frame. For det første må det have

[11] I afhandlingen skelner jeg mellem en artikels vinkel, som udtrykker prioriteringen af informationer, der er medtaget i artiklen, og en artikels frame, der udtrykker, hvilke informationer virkeligheden fremstilles gennem.

identificerbare begrebsmæssige og lingvistiske karakteristika. For det andet må framet ofte kunne observeres i journalisters praksis. For det tredje skal det være muligt på troværdig vis at skelne et frame fra et andet, og for det fjerde må et frame være genkendeligt for andre og ikke alene være produktet af en forskers forestilling (Cappella & Jamieson, 1997, citeret i de Vreese, 2005: 54). Samme krav kan med fordel stilles til en journalistisk forklaring. Det betyder, at en journalistisk forklaring må have identificerbare begrebsmæssige og lingvistiske karakteristika; at en journalistisk forklaring må være en del af journalistisk praksis; at journalistiske forklaringer kan variere i indhold og endelig, at identifikationen af journalistiske forklaringer må have kommunikativ validitet. Før de krav kan indfries, vil jeg se på, hvordan framebegrebet anvendes i forskningen.

En del af framinglitteraturen beskæftiger sig med journalistikkens forklarende funktion relativt uafhængigt af begreber om journalistikkens forklaringer. Det gælder anvendelsen af generiske frames på nyhedsjournalistikken (de Vreese, 2005). Skellet mellem et substansframe og proces/strategiframe (Albæk m.fl., 2009; Binderkrantz & Green-Pedersen, 2009; Cappella & Jamieson, 1997; Kock, 2009; Loftager, 2007) er et skel mellem to forklaringsstereotyper. Artikler med substantielt indhold formodes at forklare politiske aktørers handlinger med deres politiske mål, mens artikler med et processuelt indhold formodes at forklare politiske aktørers handlinger med aktørens egeninteresse i vælgerpopularitet. Det sidste forventes at skabe en kynisme over for det politiske system i offentligheden (fx Cappella & Jamieson, 1997; de Vreese, 2004; 2005a; Kock, 2009). På samme måde illustrerer episodiske frames og tematiske frames (Iyengar, 1991; Sotirovic, 2006) to typer forklaringer: Sociale aktørers handlinger forklares i episodiske frames med individfaktorer og i tematiske frames med samfundsfaktorer (fx Sotirovic, 2006).

Framingforskningen kan derfor inspirere til en helhedsorienteret analyse af nyhedsartikler, dvs. de mest dominerende enkeltdele karakteriserer en artikel som helhed (jf. Entman m.fl., 2009: 180). Nyhedsartikler kan på samme måde dikotomiseres i forklarende/ikke-forklarende frames. Fælles for en stor del af framingtilgangen er imidlertid, at den reducerer nuancerne i en nyhedsartikel, således at en artikel bliver lige forklarende uanset forklaringers position eller eksplicitet i en artikel.

Imidlertid peger nyere framingforskning på, at dikotomiseringen af nyhedsartikler i konkurrerende frames undertrykker informationer i nyhedsartikler (Chong & Drukmann, 2008; Jerit, 2008) ligesom Binderkrantz & Green-Pedersen (2009) nuancerer et procesframe i flere underframes. Den vigtigste inspiration fra framingforskningen er derfor, at tekstelementers betydning afhænger af artiklen som helhed frem for at atomisere artikler i enkeltdele

uden relation til helheden, og at en dikotomisering af nyhedsartikler som enten forklarende eller ikke-forklarende må forventes at reducere forståelsen af journalistikkens forklarende karakter.

For det andet kan framingforskningen bidrage til at belyse forklaringers funktion som politisk redskab i den diskursive kamp om den legitime fremstilling af den sociale orden. Ifølge Entmans ofte citerede og anvendte definition indgår forklaring som årsagsangivelse i framingen af et emne:

> "To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communication text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described" (Entman, 1993: 52; 2004: 5).

Forklaringer i form af årsagsfortolkninger i nyhedsartikler er ifølge Entmans definition ét blandt flere framingelementer, der tilsammen fungerer som et bestemt billede af virkeligheden. I framinglitteraturen er der som ovenfor anført enighed om, at tekstelementer på forskellig vis påvirker fremstillingen og opfattelsen af virkeligheden, hvilket sammen med Entmans definition på et frame betyder, at forklaringer har en stærkere effekt end begivenhedsskildringer på legitimeringen af virkelighedsopfattelse og magtrelationer. Det er en diskursiv pointe, der bidrager til afhandlingens overordnede argument.

Er der flere elementer i en artikel fra et frame, må deres indbyrdes betydning for framet kunne variere ved, at nogle dele af framet fremhæves på bekostning af andre dele. Dvs. forklaring som element kan være mere eller mindre fremtrædende i en nyhedsartikel enten gennem forklaringens positionering eller graden af eksplicitering i nyhedsartiklen. Sagt med andre ord kan artiklen være vinklet på forskellige dele af et frame.

En forklaring kan altså være mere eller mindre central i en nyhedsartikel, hvilket kan bestemmes ud fra forklaringens placering i nyhedsartiklen. Jo mere fremtrædende plads en forklaring indtager i en nyhedsartikel, desto mere central er den for artiklens vinkel og for en læsers forståelse af de sammenhænge, som artiklens forklaringer henviser til (Findahl & Höijer, 1984).

2.5 Nyhedsartiklers struktur og forklaringsgrad

I dette afsnit inddrages viden om, hvordan tekster organiseres i nyhedsdiskursen med henblik på at belyse den særlige journalistiske karakter af forklaringer. Som gennemgangen af speciallitteraturen om forklarende journalistisk viste, analyseres journalistikkens forklaringer på forskellige niveauer. Da

jeg er interesseret analytisk i de aspekter af forklarende journalistik, der er knyttet til den enkelte nyhedsartikel, er det journalistiske korpus mindre relevant som analytisk enhed. Til gengæld er der brug for at definere forklaringer på nyheders sætnings- og artikelniveau på en måde, der ekskluderer modtagerens associerede forklaringer for at identificere journalisters forklarende praksis i nyheder.

Nyhedsjournalistikkens forklarende karakter har som vist ovenfor peget på to dimensioner, der dels viser måden, som virkelighedens sammenhænge fremstilles på, hvilket ovenfor er begrebsliggjort med det samfundsvidenskabelige framebegreb, og som dels viser måden, som den journalistiske artikelforfatter fremstår på, og måden, som forklaringer i en nyhedsartikel inddrages og placeres på, hvilket vedrører nyhedsdiskursens genredimension. Når nyhedsjournalister konstruerer artikler, herunder forklarende artikler, 'taler' de ind i bestemte foruddefinerede skabeloner i nyhedsdiskursen, eller med andre ord "the literary forms journalists inherited" (Carey, 1986: 166). Afsnittet handler om struktureringen af nyhedsartikler i bestemte skabeloner. Formålet med afsnittet er at undersøge, hvad den diskursive struktur for det første kan betyde for konceptualiseringen af forklarende journalistik på sætnings- og artikelniveau.

I litteraturen er der enighed om, at journalistiske nyhedsartikler har en særlig opbygning, der er institutionaliseret i medier og journalistik i Danmark (Andersen, 2002; Høyer, 2009; Kabel, 2001; Jørgensen, J., 2007; Meilby, 2006/1996) og store dele af den vestlige verden (Franklin m.fl., 2005). Strukturen består af overskrift og indledning, der opsummerer historien og uddybende afsnit i brødteksten (Fairclough, 2008/2003: 17; van Dijk, 1988: 27, 54). I den journalistiske profession betegnes tekststrukturen som en omvendt pyramide eller en nyhedstrekant (Andersen, 2002; Jørgensen, J., 2007: 17-26; Kabel, 2001: 25; Meilby, 2006/1996: 255).

Jeg anvender van Dijks (1988) betegnelser for en nyhedsartikels to dele: Overligger, rubrik, underrubrik og fremhævet indledning betegnes artiklens makrotekst, mens den ikke-grafisk fremhævede brødtekst betegnes artiklens mikrotekst (jf. afsnit 7.4.1.1 for illustrering). Makro- og mikrotekst udgør en skabelon. Makroteksten er institutionaliseret som et resumé af indholdet i mikroteksten (van Dijk, 1988: 27). Som helhed har nyhedstekster en episodisk eller cyklisk karakter, hvor aspekter af et emne ikke leveres i sin helhed. De væsentligste informationer placeres på de mest fremtrædende pladser. Nyhedstekster er organiseret efter emnernes relevans frem for efter en logisk rækkefølge af emner. Det gælder også i sætninger. Strukturen i en nyhedsartikel er derfor top-down, relevanskontrolleret og cyklisk (van Dijk, 1988: 43-48). Organiseringsprincippet adskiller sig fra principper anvendt i hverdags-

historier, fordi begivenheder ikke præsenteres i kronologisk orden, men med den vigtigste information først (van Dijk, 1988: 65).

Nyhedstrekanten betyder ifølge van Dijk, at forklaringer kan splittes op. Sætninger, der kunne være forbundet af et kausalt semantisk bindeord som *fordi*, adskilles i teksten, da deres rækkefølge bestemmes af deres vigtighed. Derfor må læseren selv afkode og samle forklaringerne. Er årsagsinformationen placeret længere nede i teksten, kan den derfor også fortolkes som en forklaringsrelation (van Dijk, 1988: 66). Fairclough ser nyhedstrekanten som et narrativt princip, hvor teksten organiseres af sekventielle relationer (Fairclough, 2008/2003: 90). Hvis sekventielle markører erstatter kausale markører, gør det samtidig forklaringerne mindre eksplicitte, fordi de både kan markere tidsfølge og/eller en betinget sammenhæng.

Struktureringsprincippet kan være en del af forklaringen på, at studier af nyhedsjournalistik finder forklaringer, der er implicitte i teksten (Carey, 1986; Fairclough, 2008/2003; Findahl & Höijer, 1984; van Dijk, 1988). Når det er tilfældet, betyder det, at væsentlige dele af den forklarende praksis kan være implicit til stede i de journalistiske tekster, og at dele af den forklarende praksis overlades til modtageren, hvilket straks komplicerer adskillelsen af journalistens og modtagerens forklarende praksis. Hvis forklaring i en nyhedstekst skal være udtryk for en forklarende journalistisk praksis, der inkluderer både eksplicitte og implicitte forklaringer, og samtidig ekskluderer forklaringer, som kun findes delvist i nyhedsteksten (fx Carey, 1986), må modtagerens forklarende arbejde begrænses til at stykke tekstelementer i en nyhed sammen til en forklaring.

Strukturen i en nyhedsartikel har for det andet betydning for det analyseniveau, der handler om en artikels forklarende egenskaber. Hvis resuméet (makroteksten) af en nyhedsartikels indhold er en forklaring, er artiklen mere forklarende, end hvis resuméet ikke er en forklaring. Nyhedsartikler med forklaring i makroteksten er derfor mere forklarende end artikler, hvor forklaringen alene er i mikroteksten. Deraf følger, at det ikke er forklaringers validitet i forhold til en ekstern realitet, der i denne sammenhæng afgør, hvor forklarende en artikel er, men derimod forekomsten af forklaring og dens position i artiklen.

Strukturen i nyhedsdiskursen giver derfor mulighed for at skelne mellem nyhedsartikler med en mere eller mindre forklarende karakter. På samme måde er artikler, hvor resuméet integreres i en forklaring i mikroteksten, mere forklarende end artikler, hvor en eventuel forklaring i mikroteksten ikke vedrører artiklens resumé. Eller med andre ord er nyhedsartikler med forklaring af sammenhænge centralt placeret i repræsentation af virkeligheden mere

forklarende end artikler, hvor begivenhedsskildring er den centrale del af virkelighedsrepræsentationen.

Dermed er grundlaget skabt for at definere forklarende journalistik på artikelniveau: *En forklarende nyhedsartikel* indeholder en forklaring af eller med artiklens centrale emne. Artiklens centrale emne fremgår af resuméet i artiklens makrotekst. Forklarende journalistik på artikelniveau består af artikler, der indeholder forklaringer i makroteksten, eller som i mikroteksten indeholder forklaringer, der inkluderer makroteksten eller dele af den. Artikler, hvor det ikke er tilfældet, er ikke-forklarende. Definitionen indebærer, at nyhedsartikler kan være mere eller mindre forklarende. Det betegner jeg som en artikels *forklaringsgrad*. Med definitionen af forklarende journalistik på artikelniveau, der afhænger af forklaringers tilstedeværelse og position i nyhedsartikler, er der nu brug for at definere forklarende journalistik på sætningsniveau.

2.6 Forankring af forklarende journalistik i nyhedstekster

I dette afsnit er formålet at definere forklaringer på sætningsniveau, inden jeg i afsnit 2,8 tager fat på at udvikle kategorier til klassificering af nyhedsartikler ud fra den måde, som forklarende journalister kommer til udtryk i artiklerne. Speciallitteraturen om forklarende journalistik afslørede, at analysen af forklaringer i journalistiske tekster kompliceres af, at forklaringerne kan være implicitte, hvilket gør det nødvendigt at forankre en forklaring i teksten med henblik på at begrænse læserens egen forklarende praksis til alene at koble tekstelementer i en nyhed sammen til en forklaring.

Jeg vil her inddrage diskussioner fra historievidenskaben om forklaringer og anvende C.A. Hempels begreber explanans og explanandum. De stammer fra den videnskabelige 'covering law model' for kausalitet, men samtidig minder de om almindelige hverdagsopfattelser af forklaring (Woodward, 2003). Begreberne anvendes her alene som betegnelser for en forklarings sproglige elementer. Explanans er det i teksten (afsnit, sætning eller ord), som forklarer, mens explanandum er det i teksten (afsnit, sætning eller ord), som bliver forklaret. En forklaring er en sproglig konstruktion, der består af explan*a*ns (A) og explanand*u*m (U). Udsagn, der i en tekst fremstår eller opfattes som explanans og explanandum af en opmærksom iagttager, er en forklaring. Udsagn kan være forbundet eksplicit som explanans og explanandum, mens sætninger, der ikke eksplicit er forbundet, potentielt kan være explanans og explanandum og dermed en forklaring.

Forklaringer kendetegnes med andre ord af sammenhæng mellem forklaringens to elementer, hvorfor det diskursive begreb kohærens er særlig relevant i analysen af forklaringer i nyhedsdiskursen. Kohærens er ifølge van Dijk (1988) et vigtigt diskursivt begreb til at karakterisere nyhedstekster (van Dijk, 1988: 60-61; se desuden Fairclough, 2008/2003: 26-27). Begrebet er velegnet i forhold til en definition af journalistiske forklaringer, fordi det indeholder to dimensioner. Den *ene* dimension er funktionel kohærens, der betegner sætningers sammenhæng i nyhedsteksten. Anvendt på forklaringer vil jeg betegne dimensionen som *forklaringens form*. Dens elementer betegnes som sagt explanans og explanandum.

Den *anden* dimension er betingelsesmæssig kohærens, der betegner relationen mellem det, som sætningerne refererer til i verden uden for teksten. Det er repræsentationen af verden i nyheden eller med andre ord nyhedens frame. Den betingelsesmæssige kohærens handler om *forklaringens indhold*. Dens elementer betegnes som årsag (x) og konsekvens (y), hvilket skal ses som en sproglig forenkling af en rummelig opfattelse af kausalitet, der inkluderer årsager, funktioner eller formål (Nørgaard, 2007: 238).

Ifølge van Dijk tildeler både afsendere og modtagere teksten kohærens (van Dijk, 1988: 62-63). Modtageren tilføjer teksten den sammenhæng, som gør udsagn, der ikke fremstår eksplicit som en forklaring, til explanans og explanandum. Med andre og mere simple ord kobler modtagerne sætninger med et *fordi* eller *derfor*. Der er to centrale pointer at udlede fra van Dijk i forhold til forklaringer i en tekst. Forklaringer med stærk funktionel kohærens er tekstens eksplicitte forklaringer, mens forklaringer med svag funktionel kohærens er implicitte forklaringer (jf. afsnit 7.4.1.1.1 for yderligere præcisering). Den anden pointe er, at modtagernes muligheder for at skabe forklaringer fra udsagn afhænger af deres opfattelser, holdninger og viden om det, som teksten handler om (van Dijk, 1988: 64). Når modtageren forbinder to udsagn i teksten til en forklaring, bygger det på vedkommendes viden eller forestilling om relationer mellem de årsager (x) og konsekvenser (y), som udsagnene henviser til.

For Carey (1986) indeholder en tekst alle de forklaringer, som en modtager kan blive inspireret til at etablere. Når et udsagn i teksten bliver til explanans ved, at modtageren selv bidrager med et explanandum, som ikke er i teksten, kan det lidt firkantet siges, at teksten kun indeholder den halve forklaring. På samme måde definerer van Dijk implicitte udsagn som alle udsagn, en modtager kan slutte sig til ud fra teksten, givet et sæt af forudsat viden (van Dijk, 1988: 64).

Som tidligere fremført medfører en sådan tilgang, at det er vanskeligt at skelne mellem journalisters og modtageres forklarende praksis. Jeg vil derfor

ekskludere halve forklaringer fra min definition af journalistiske forklaringer. Det betyder, at både explanans *og* explanandum skal være i den samme tekst, før der er tale om en journalistisk forklaring. En implicit forklaring defineres ved, at modtageren skaber sammenhæng mellem udsagn *i* teksten, og ikke mellem et udsagn i teksten *og* et udsagn uden for teksten. Derfor foreslår jeg følgende definition: *En journalistisk forklaring på sætningsniveau* består af mindst to elementer (afsnit, sætninger eller ord) i teksten, som enten er forbundet som explanans og explanandum, eller som kan forbindes, hvorved der skabes en relation mellem de repræsenterede eksterne faktorer, der indgår i en rummelig opfattelse af sammenhænge/kausalitet.[12]

Denne definition forankrer på den ene side den journalistiske forklaring i den journalistiske praksis, mens den på den anden side åbner for, at den journalistiske praksis overlader dele af det forklarende arbejde til modtageren. Jeg skal senere i kapitel 7 operationalisere definitionen. Men inden da kan der være grund til at overveje, om definitionen udelukker væsentlige dele af den forklarende journalistiske praksis.

Definitionen udelukker en journalistisk praksis, hvor forklaringen splittes op i to artikler. Den ene artikel fungerer som explanans og den anden som explanandum. I journalistisk deles dækningen af en sag, et emne eller en begivenhed ofte op i flere artikler som fx en generel nyhed og en eksemplificerende case. Sådanne artikler vil ofte have supplerende karakter, og hvis de ikke indeholder nogen form for krydsreference, vil en sådan artikelopdelt forklaring falde uden for min definition af journalistiske forklaringer, men da nyhedsartikler ofte genbruger elementer fra andre artikler (van Dijk, 1988: 54), giver det grund til at tro på tilstedeværelse af explanans og explanandum i samme artikel.[13]

Opsummerende kan en journalistisk forklaring defineres som tilstedeværelsen af tekstelementer i én nyhedsartikel, som, den opmærksomme iagttager kan konstatere, er explanans og explanandum. En forklarende nyhedsartikel defineres som én artikel, der indeholder en journalistisk forklaring af eller med artiklens centrale emne. Forklarende nyhedsjournalistik består af sum-

[12] Definitionen svarer nogenlunde til den, Gans fremsætter i essayet om demokrati og journalistik: "explanatory journalism seeks first and foremost to answer 'why' questions: to report why the events and statements described by conventional journalism took place" (Gans, 2003: 99).

[13] De empiriske analyser peger på, at forklaringer udfoldes i én artikel og ikke over flere artikler. Hvis det ikke var tilfældet, kan en løsning være at udvide definitionen fra én artikel til at opfatte artikler, der publiceres samme dag om samme emne i samme medie. Sådan en definition vil stadig være forankret i den forklarende journalistiske praksis, og den vil indfange artikelopdelte forklaringer.

men af forklarende nyhedsartikler. Definitionerne udelukker associerende forklaringer, som publikum konstruerer, og hvor teksten kun indeholder forklaringens ene element. De inkluderer til gengæld forklaringer med forskellige grader af tilgængelighed i teksten, fordi forklaringens elementer kan være placeret forskellige steder i teksten eller på anden måde være implicit forklarende.

2.7 Forklaringers ophav i nyhedstekster

I dette afsnit diskuterer jeg, hvordan forklaringer i nyhedstekster kan fremstå med forskellige aktører som forklaringseksponenter, fordi det er en central del af den måde, som forklarende journalister kommer til udtryk i nyhederne. Ovenstående definitioner på forklarende journalistik præsenterer umiddelbart kohærens og explicitet som interessante karakteristika ved forklaringer, der kan variere. Et andet væsentligt karakteristikum knytter sig til nyhedsdiskursens modalitet, der karakteriserer den journalistiske skribents samhørighed med eller tilslutning til tekstens forklaringer.

Diskursanalytisk anvendes begrebet modalitet til at betegne forfatterens relation til udsagn i teksten (Fairclough, 2008/2003: 166), hvilket kendetegner forfatterens grad af forpligtelse på sandheden af tekstens påstande, eller mere specifikt journalistens tilslutning til nyhedstekstens forklaringer. Ordet modalitet betyder 'måde', og analyser af modalitet fokuserer traditionelt på talerens tilslutning (affinitet) til en sætning, hvilket udsagnene 'det er koldt', 'jeg synes, at det er koldt' og 'måske er det koldt' illustrerer (Jørgensen & Phillips, 1999: 96). Modalitet består i anvendelsen af modalverber, tillægsord, biord og garderinger i repræsentationen af virkeligheden, der karakterer journalistens tilslutning eller distancering i forhold til en nyheds forklaringer.

Imidlertid består modalitet i nyhedsdiskursen af et andet væsentligt aspekt, fordi nyhedsdiskursen er kendetegnet ved, at aktører italesættes i mellemmenneskelig kommunikation. Forholdet mellem journalister og kilder, og hvordan de fremtræder i nyhedsdiskursen, er et centralt emne for litteraturen om medier og journalistik (fx Albæk, 2004; Albæk m.fl., 2002; Allan, 1997; Bro, 2009; Cunningham, 2009; Grunwald & Lauridsen, 2007; Skovsgaard & van Dalen, 2008; Mindich, 1998; Nord, 2006; Pedersen & Horst, 2000; Philo, 2007; Schudson, 2001; Tuchman, 1972; Wien, 2001). Journalister kom op gennem det 19. århundrede til stadig mere selvstændigt at italesætte politikere, embedsmænd, eksperter og borgere som aktører i nyhedsdiskursen (Bro, 2009: 70).

Tilstedeværelsen af andre stemmer i nyhedsdiskursen betyder, at forklaringer i nyhedstekster kan have og fremstå med forskelligt ophav. Modalitet

knytter sig i genremæssig forstand til forklaringers ophavsrelation i nyhedsteksten. Variationen i forklaringers ophav i nyhedstekster kan diskursivt betragtes som forskellige måder, som journalisten relaterer sig til nyhedstekstens forklaringer på.

For det første kan journalistens relation til nyhedsteksters forklaringer ses som et udtryk for overbevisning eller viden om de sammenhænge, som forklaringen repræsenterer, mens citater eller referater af aktørers forklaringer i nyheder kan ses som journalistens distancering til forklaringen. Påstanden 'professoren siger, at integrationen er mislykkedes, fordi regeringen polariserer samfundet i dem og os' illustrerer, at det ikke er journalisten, men professoren, der siger, at regeringens retorik og politik er skyld i, at integrationen er mislykkedes. I nyhedsdiskursen kan journalisten alene forpligte sig på, at en forklaring eller andre påstande faktisk er fremsat af en kilde, og ansvaret for forklaringens holdbarhed er kildens (jf. Ekström, 2002).

Denne skelnen i nyhedsdiskursen mellem citat og journalistens redegørelse opfattes i nyhedsdiskursen som en distinktion mellem en kendsgerning og en ikke-verificerende påstand, hvilket et citat om kriminalrubrikker fra ansvarshavende chefredaktør på *Ekstra Bladet* gennem 21 år, Bent Falbert, kan illustrere: "Men der må godt stå, hvem der siger det, så det ikke er os, der siger det. Så det ikke bliver slået fast som en kendsgerning, før personen er dømt" (*Mennesker og Medier*, *DR*: *P1*, 11.12.2009). Distinktionen mellem forklaring-uden-kildehenvisning og forklaring-med-kildehenvisning opfattes i nyhedsdiskursen som en distinktion mellem journalistens tilslutning og distancering til indholdet af en forklaring.

Glasgow University Media Group skelner på samme måde mellem journalistens egne udsagn og citerede udsagn: "There is a important difference between stating that one side in the conflict 'claims that there was a massacre' and saying directly 'this was a massacre'" (Philo & Berry, 2004: 97). Forskellen handler ifølge Philo om, hvad der i teksten fremhæves og 'foretrækkes' af journalisten:

> "We distinguished between statements that were simply reported by journalists as being from a specific source and those which they directly endorsed. This can be seen in the difference between a reported statement such as ''the government says that strikes are a major problem'' as compared with a ''direct'' statement as in this example: It's the kind of strike that has contributed significantly to the dire economic problems" (Philo, 2007: 179).

Philo omfatter det som en distinktion i modalitet i diskursiv forstand, fordi den relaterer til journalistens 'tilslutning', 'standpunkter' og derfor 'identifikation' (Philo, 2007: 179). Anderledes formuleret handler det om journalistens tilslut-

ning/distancering til sandheden om skildringen af virkeligheden. Citerede forklaringer kan signalere, at forklaringen må opfattes af læseren med skepsis, mens forklaringer uden citering kan signalere, at der må fæstes tillid til forklaringen.

Forklaring-uden-kildehenvisning fremstår i nyhedstekster mere faktuelle end forklaring-med-kildehenvisning, fordi citerede forklaringer har en subjektiv modalitet, mens forklaring-uden-kildehenvisning fremstår med objektiv modalitet, fordi journalister udelader det personlige pronominen (fx forklaringer som 'Nyt fra overklassen. Derfor skal de skilles. Janni færdig med Christian' (*Ekstra Bladet*, 15.11.2008), i stedet for 'Vi mener, at skilsmissen skyldes …'). Udeladelsen af 'jeg' eller 'vi' betyder, at journalister er det implicitte eller understående subjekt for forklaring-uden-kildehenvisning.

For det andet kan journalistens relation til nyhedstekstens forklaringer ses som udtryk for magtforhold, fordi modalitet på én og samme tid er virkelighedsfremstilling og fremvisning af sociale relationer (Fairclough, 1992: 160). I nyhedsdiskursen kan italesættelsen af aktører ses som en del af modalkomplekset, der følgelig både regulerer virkelighedsfremstillingen og den sociale positionering. Eksempelvis kan journalisters selvstændige italesættelse af personer og professioner i nyhedsdiskursen ses som en faglig styrkelse (Bro, 2009: 70) eller som et strategisk ritual, hvorigennem journalisten beskytter sig mod kritik (Deuze, 2005; Tuchman, 1972; 1978).

I nyhedsdiskursen kan journalisters forskellige skribentroller systematiseres til en definition af journalister som forklaringsreferenter og forklaringsinferenter. Journalister er forklaringsreferenter, når en nyheds forklaringer på sætningsniveau fremstår med et andet ophav end den journalistiske skribent. *Forklarende nyhedsartikler med eksterne forklaringseksponenter er forklaringsrefererende*. Journalister er forklaringsinferenter, når en nyheds forklaringer på sætningsniveau ikke fremstår med andre ophav end den journalistiske skribent. *Nyhedsartikler uden eksterne forklaringseksponenter er forklaringsinfererende*. De to kategorier er gensidigt udelukkende, idet en artikel ikke både kan være med og uden eksternt forklaringsophav, men da forklarende artikler kan være mere eller mindre forklarende, kan journalisten fremstå mere eller mindre selvstændigt forklarende, fordi der både kan være forklaringer med eksternt ophav i makro- og mikroteksten. Det afføder en tredje kategori, som jeg betegner som forklaringsadapterende. *Forklarende nyhedsartikler uden eksterne forklaringseksponenter i makrotekstens forklaringer og med eksterne forklaringseksponenter i mikrotekstens forklaringer er forklaringsadopterende*.

Det diskursive modalitetsbegreb harmonerer med det sociologiske autonomibegreb (jf. kapitel 3), således at journalistens tilslutning til forklaring

gennem fravær af kildehenvisning samtidigt udtrykker journalistens autonomi i forhold andre aktører og den journalistiske professions autonomi i forhold til andre professioner. Journalistens relation til nyhedstekstens forklaringer betegner jeg journalistens *forklaringsautonomi*, der på nyhedstekstens mikroniveau fremgår af journalistens positionering som referent eller fortolker og positioneringen af aktører som informantkilde eller repræsentantkilde. Journalister, der fremstår som ophav til forklaringer i nyhedsteksten, har en større forklaringsautonomi end journalister, der refererer kilders forklaringer.

Der knytter sig bestemte former for modalitet til forskellige diskurser og identiteter (Fairclough, 2008/2003). Journalisters forklaringsautonomi i nyhedstekster kan opfattes som journalisters ekspertliggørelse, fordi journalister fremstår som selvstændige forklaringseksponenter frem for som referenter af andre aktørers forklaringer. Journalisten fremstår som aktør med ansvar og autoritet til at forklare. Journalisters lave forklaringsautonomi i nyhedstekster behøver ikke vedrøre overbevisning eller viden om de sammenhænge, som forklaringen repræsenterer, men det kan også ses som udtryk for journalistens positionering i nyhedsteksten. I nyhedsdiskursen kan citater af og henvisninger til eksperter fx opfattes som 'kompensatorisk legitimitet', "dvs. behov for at låne ekspertens autoritet som indehaver af en neutral, faktuel viden" (Albæk, 2004: 64, 70). Journalister leder parallelt med andre politiske aktører, der søger kompensatorisk legitimitet, derfor efter personer med autoritet til at dømme, og det vil først og fremmest sige eksperter (Albæk m.fl., 2002: 17; Albæk, 2004: 73). Bag den skelnen ligger en antagelse om en modsætning mellem en objektiv journalistrolle og en journalistrolle med høj forklaringsautonomi:

> "For på én og samme gang at opnå objektivitet og troværdighed benytter journalister eksperter til at fortolke og analysere begivenheder, som de ikke selv kan gøre uden at kompromittere deres rolle som objektiv reporter" (Albæk m.fl., 2002: 17-18).

Albæk m.fl. finder, at der er sket en ekspertliggørelse af mediernes behandling af samfundsspørgsmål, fordi der optræder flere eksperter i nyhederne (Albæk m.fl., 2002: 34). Ekspertliggørelsen af nyhedsdiskursen behøver ikke være afgrænset til selektionen af kilder. Hvis italesættelse af eksterne eksperter i nyhederne ses som en første fase af ekspertliggørelse, kan journalister, der fremstår med høj forklaringsautonomi, ses som anden fase af ekspertliggørelse i nyhedsdiskursen.

Mit synspunkt er i lighed med den eksisterende litteratur om forklarende journalistik (se afsnit 3.1), at journalistik bør være forklarende. Derfor opfatter jeg det som positivt, hvis journalister i stigende omfang påtager sig at forkla-

re og/eller at give nyheder en mere forklarende karakter. Alt andet ligebetragtningen dækker over, at jeg opfatter forklarende journalistik som et demokratisk potentiale, hvis indfrielse afhænger af den konkrete måde, som virkeligheden fremstilles på i nyhedsjournalistik, hvilket er et empirisk spørgsmål, der i denne afhandling alene adresseres gennem undersøgelse af forklarende journalisters fremgangsmåder, og af hvilke aktører, der framer konstruktionen af virkeligheden ved at fremstå som forklaringseksponenter i nyhederne.

Opsummerende udgør journalisters relation til nyhedstekstens forklaringer et centralt aspekt ved journalisters forklarende praksis, som der mig bekendt ikke findes undersøgelser af. Hvem der forklarer i nyhedstekster, ser ud til at have betydning for den journalistiske profession, for relationen mellem journalistik og andre professioner samt for opfattelsen af journalist og repræsentationen af virkeligheden. Forklaringers ophav i nyhedstekster ser dermed ud til at være en væsentlig dimension af journalisters forklarende praksis, både hvad angår nyhedsdiskursens genrer og frames.

2.8 Nyhedsdiskursens forklaringsgenre

De foregående afsnit har etableret et grundlag for i dette afsnit at udvikle kategorier for den måde, hvorpå forklarende journalister kan fremstå i nyheder. Med udgangspunkt i en diskursiv forståelse af forklarende journalistik har jeg ovenfor defineret forklarende journalistik på sætnings-, artikel- og ophavsniveau som en systematisering af den måde, forklarende journalister fremtræder på. Formålet i dette afsnit er at fuldføre konceptualiseringen af forklarende journalistik ved at operationalisere de to dimensioner, der indgår i forklarende journalistik som én variabel. Forklaringsgraden udtrykker forklaringers tilstedeværelse og position i nyheder, og forklaringsautonomien udtrykker journalistens relation til forklaringen. Begge dimensioner kombinerer nyheders sætningsniveau med nyheders artikelniveau. Hensigten er nu på artikelniveau at kombinere de to dimensioner til en forklaringsgenre som udtryk for den måde, forklarende journalister fremstår på i nyhedsdiskursen. Forklaringsgenre er med andre ord et sammensat eller flerdimensionelt begreb, der består af forklaringsgrad og -autonomi, som applikeres på forklarende journalistik på artikelniveau.

Konstruktionen af en særlig forklaringsgenre til at karakterisere nyheder må derfor foretages ud fra nyhedsdiskursens specifikke kohærens og modalitet med henblik på at identificere journalisters tilslutning til en nyheds forklaringer og disses betydning for vinkling af nyheden. Nyhedsdiskursen indeholder dels principper for nyheders komposition, der skaber en særlig sam-

menhæng mellem nyheders tekstelementer (og herunder forklaringer), hvilket jeg begrebsliggjorde ovenfor som nyheders forklaringsgrad. Dels indeholder nyhedsdiskursen principper for italesættelse af aktører som forklaringseksponenter i nyheder på linje med journalisten selv, hvorved journalisten fremstår med varierende tilslutning til nyheders forklaringer. For at identificere det særlige ved nyhedsdiskursens forklaringsgenre rangeres nyheder efter forklaringens betydning for en artikels vinkel og journalistens tilslutning til forklaringen.

Fordelen ved et genrebegreb er, at nyheders forklaringsgrad og journalisters forklaringsautonomi tillige må antages at have en samlet effekt på den offentlige opinion, så det det også i et offentlighedsteoretisk perspektiv giver mening at undersøge nyhedsjournalistik ved hjælp af det forklarende genrebegreb.

Uanset der kan være problemer med at kombinere nyheders forklaringsgrad og journalisters forklaringsautonomi til en forklaringsgenre, synes fordelene at overskygge ulemperne. Fordelene er primært, at genrebegrebet konceptualiserer, hvordan forklarende journalister fremstår i nyhedsdiskursen, hvilket sociologisk er interessant og et formål med afhandlingen. Ulempen ved at koble de to dimensioner til et begreb for forklarende journalistik er, at der ved reduceringen af en typologi til en variabel dels forsvinder nogle nuancer ved reduktionen og dels, at rangeringen ikke er logisk givet, men må bestemmes teoretisk og empirisk, hvilket jeg uddyber nedenfor.

Med henblik på konstruktion af forklaringsgenren vil jeg nu inddrage redegørelserne for forklaringsgrad og -autonomi. Nyhedsartiklers forklaringsgrad bestemmes af de to forhold: for det første af forklaringens tilstedeværelse og placering i artiklen og for det andet, hvis den ikke er placeret i makroteksten, på forklaringens relation til artiklens resumé i makroteksten. Kun forklaringer, der inkluderer makroteksten eller centrale dele af makroteksten, giver nyhedsartikler en forklarende karakter. Dvs., at artikler med forklaring af andre emner eller forhold end det, som makroteksten omhandler, ikke betragtes som forklarende i forhold til definitionen.

Mest forklarende er artikler, der indeholder forklaring både i makro- og mikrotekst. Mindre forklarende er artikler, hvor makroteksten ikke selv indeholder en forklaring, men hvor dens emne indgår i mikrotekstens forklaringer. Mindst forklarende er artikler, der ikke indeholder forklaringer, eller mikroteksten indeholder forklaringer af noget andet end makroteksten, der, som det må huskes på, i nyhedsdiskursen sædvanligvis udgør et resumé af artiklen.

Tabel 2.2. Artiklers forklaringsgrad

Kategori	Forklaringsgrad	Makrotekst	Mikrotekst
3	Høj	+ Forklaring	+ Forklaring (af/med makroemne)
2	Mellem	- Forklaring	+ Forklaring (af/med makroemne)
1	Lav	- Forklaring	- Forklaring (af/med makroemne)

Det giver mulighed for at konstruere tre kategorier i dimensionen forklaringsgrad, hvor artikler med høj forklaringsgrad har forklaring i både makro- og mikrotekst, artikler med mellem forklaringsgrad ikke har forklaring i makrotekst, men i mikrotekst, og endelig at artikler med lav forklaringsgrad hverken har forklaring i makroteksten eller forklaring af makroteksten i mikroteksten.

Forklaringsautonomi kan på samme måde som forklaringsgrad inddeles i tre kategorier. Variationen i forklaringsophav i nyhedsdiskursen ses som udtryk for journalisters forklaringsautonomi. Journalister, der selv forklarer, har en større forklaringsautonomi end journalister, der refererer kilders forklaringer. Det betyder, at forklaringsautonomi kan konstrueres med følgende kategorier.

Tabel 2.3. Journalisters forklaringsautonomi

Kategori	Forklarings-autonomi	Makrotekst	Mikrotekst
3	Høj	Forklaring-uden-kildeophav	Forklaring-uden-kildeophav
2	Mellem	Forklaring-uden/med-kildeophav	Forklaring-uden/med-kildeophav
1	Lav	Forklaring-med-kildeophav	Forklaring-med-kildeophav

Journalister fremstår med høj forklaringsautonomi, når forklaringer i både makro- og mikrotekst er uden eksternt ophav. Journalister fremstår med middel forklaringsautonomi, når forklaringer er uden eksternt ophav i makrotekst og med eksternt ophav i mikrotekst eller omvendt. Endelig fremstår journalister med lav forklaringsautonomi, når forklaringer i både makro- og mikroteksten er med eksternt ophav.

Ved at kombinere artiklers forklaringsgrad og journalistens forklaringsautonomi kan der konstrueres en typologi over journalisters forklarende praksis på artikelniveau. De to dimensioner kan kombineres på ni forskellige måder.

Tabellen kan reduceres teoretisk, fordi nyheders makrotekst sædvanligvis udgør et resumé af mikroteksten. Derfor er det mindre sandsynligt, at makroteksten indeholder forklaringer, som ikke gentages i mikroteksten, hvilket mindsker sandsynligheden for typerne 3 og 6. Samtidig er det mindre sand-

synligt, at kilder citeres for en forklaring i makroteksten, uden at de også citeres i mikroteksten. Det reducerer forekomsten af type 4.[14]

Tabel 2.4. Typologi over forklaringers placering og ophav

			Mikrotekst		
			Minus forklaring	Plus forklaring	
		Forklaringsophav		Plus kilde	Minus kilde
	Minus forklaring		9	8	7
Makrotekst	Plus forklaring	Plus kilde	6	5	4
		Minus kilde	3	2	1

Typologien er nu reduceret til seks kategorier i forklaringsgenren, der kan rangordnes efter forklaringsgrad og -autonomi, som det fremgår af tabel 2.5.

Tabel 2.5. Forklaringsgenren

Kategorier	Artiklers forklaringsgrad	Journalisters forklaringsautonomi
1. Begivenhedscentreret ikke-forklarende artikel – Ingen forklaring i makro- eller mikrotekst	lav	ikke mulig
2. Begivenhedscentreret refererende forklaringsartikel – Kildeforklaring i mikrotekst	mellem	lav
3. Begivenhedscentreret infererende forklaringsartikel – Journalistforklaring i mikrotekst	mellem	høj
4. Forklaringscentreret refererende forklaringsartikel – Kildeforklaring i makro- og mikrotekst	høj	lav
5. Forklaringscentreret adopterende forklaringsartikel – Journalistforklaring i makrotekst, kildeforklaring i mikrotekst	høj	mellem
6. Forklaringscentreret infererende forklaringsartikel – Journalistforklaring i makro- og mikrotekst	høj	høj

Her følger en specificering af forklaringsgenrens seks kategorier:

[14] Reduktionen af typer er tillige empirisk informeret (jf. afsnit 7.4.2).

- Forklaringsgenrens første kategori er en begivenhedscentreret ikke-forklarende artikel, der er vinklet på skildringen af en begivenhed, og som ikke indeholder en forklaring af begivenheden i artiklen.
- Forklaringsgenrens anden kategori er en begivenhedscentreret forklaringsrefererende artikel, der er vinklet på skildringen af en begivenhed, og som indeholder en forklaring-med-kildehenvisning af begivenheden i artiklen.
- Forklaringsgenrens tredje kategori er en begivenhedscentreret forklaringsinfererende artikel, der er vinklet på skildringen af en begivenhed, og som indeholder en forklaring-uden-kildehenvisning af begivenheden i artiklen.
- Forklaringsgenrens fjerde kategori er en forklaringscentreret forklaringsrefererende artikel, der er vinklet på forklaringen af en begivenhed, og som i både makro- og mikrotekst indeholder forklaring-med-kildehenvisning.
- Forklaringsgenrens femte kategori er en forklaringscentreret forklaringsadopterende artikel, der er vinklet på forklaringen af en begivenhed, og som i makroteksten indeholder en forklaring-uden-kildehenvisning og i mikroteksten en forklaring-med-kildehenvisning.
- Forklaringsgenrens sjette kategori er en forklaringscentreret forklaringsinfererende artikel, der er vinklet på forklaringen af en begivenhed, og som i både makro- og mikrotekst indeholder forklaring-uden-kildehenvisning.

Ulempen ved at reducere typologien til en ordinalskaleret variabel er som nævnt ovenfor, at forklaringsgrad og -autonomi kan kombineres på tre måder, afhængig af hvordan de to dimensioner vægtes. Kategorierne 1, 2 og 6 er der mindre tvivl om, men med hensyn til kategorierne 3, 4 og 5 er jeg nødt til at træffe et valg. I ovenstående tabel 2.5 er de tre midterkategorier først vægtet efter forklaringsgrad, så kategorierne 1-3 er begivenhedscentrerede, og kategorierne 4-6 er forklaringscentrerede, og dernæst efter journalisters forklaringsautonomi. Kategorierne 3-5 kan rangeres på to andre måder,[15] men den valgte rækkefølge, som rangerer efter en forklarings betydning for

[15] De to andre måder, som kategorierne i tabel 2.5 (her betegnet som model 1) kan sammensættes på, følger af et andet vægtningsprincip. Ved simpel summering af kategorinumre på de to sammenlagte variable opnår kategori 3 fem point, kategori 4 fire point og kategori 5 fem point. Hvis der derfor rangeres efter pointsum, kan der med kategorinumre fra model 1 konstrueres en model 2 med rækkefølgen 1, 2, 4, 3, 5, 6, og en model 3 med rækkefølgen 1, 2, 4, 5, 3, 6. Jeg vender i afsnit 7.4.2 tilbage til, hvad de tre modeller betyder for dataanalysen.

artiklens vinkel og journalistens tilslutning til forklaringen, giver det bedste grundlag for at identificere det særlige ved de måder, som forklarende journalister fremstår på i nyhedsartikler.

Rækkefølgen på de seks kategorier er bestemt ud fra, at forklaringer har større symbolsk effekt end begivenhedsskildringer på den diskursive konstruktion af virkeligheden, og at infererede forklaringer har større effekt på journalisters positionering end refererende forklaringer. Rækkefølgen udtrykker de symbolske effekter på konstruktionen af virkelighed og journalist. De to andre rækkefølger vil fremhæve autonomidimensionen på bekostning af forklaringsdimensionen, således at begivenhedscentrerede kategorier rangerer højere end forklaringscentrerede kategorier, hvilket virker mindre teoretisk holdbart, når formålet er at klassificere artikler i forhold til deres forklarende karakter, som den her er defineret.

I nyhedsdiskursen benytter de forklaringsrefererende kategorier (2 og 4) sig af subjektive modaliteter, fordi forklaringer tilskrives bestemte aktører, mens de forklaringsinfererende kategorier (3 og 6) benytter sig af objektive modaliteter, fordi journalisten som oftest undlader et 'jeg' eller 'vi' som forklaringens ophav. Når Fairclough fremhæver, at journalister systematisk transformerer forklaringer af komplekse og forvirrende begivenheder til 'fakta' i nyhedsdiskursen (jf. Fairclough, 1992: 160-161), må det modereres af anvendelsen af de subjektive modaliteter med kildecitater og af det øvrige modalkompleks. Ifølge Arnoldi ændrer journalistik sig i USA imod en mindre faktuel og deterministisk fremstilling af kausalitet (Arnoldi, 2003). Endelig kombineres objektive og subjetive modaliteter i kategori 5, fordi makroteksens forklaring fremstår uden kildereference, mens mikroteksten indeholder forklaring med kildereference.

Forklaringsgenren tilvejebringer et teoretisk grundlag for at bidrage til vidensociologien om nyhedsjournalistik: "Journalism has not received much attention within the sociology of knowledge. Studies focusing on scientific institutions are considerably more common" (Ekström, 2002: 259-260), eller "To date, very little has been written about the problem of journalistic expertise in either the communication or sociological literature" (Anderson, 2008: 48).

Sammenfattende udtrykker forklaringsgenren den del af journalisters forklarende praksis, som kommer til udtryk i nyhedsartikler.[16] Forklaringsgenren gør det muligt diskursivt at differentiere nyheder ud fra de to centrale under-

[16] Journalisters forklarende praksis defineres i kapitel 6 som journalistens konstruktion af situationer med henblik på forklarende nyhedsartikler. Forklaringsgenren skal begribe den måde, som journalisters praksis kommer til udtryk som nyhedsartiklers forklarende karakter (jf. afsnit 6.5).

dimensioner i journalisters forklarende praksis, ligesom forklaringsgenren gør det muligt sociologisk at betragte journalisters forklarende praksis som positioneringskampe og udøvelse af magt i relation til andre professioner i forhold til framing af virkeligheden i nyhedsdiskursen. Det er velbelyst, at journalister har øget deres indflydelse på, hvilke emner de skal beskæftige sig med, og hvilke kilder der skal med i nyhederne. Noget, som jeg vender tilbage til senere i afhandlingen. Forklaringsgenren giver mulighed for at undersøge, om journalister er ved at ændre den måde, som de fremstår på i forhold til framingen af virkeligheden. Jeg forventer, at forklaringsgenren analytisk kan anvendes til at diagnosticere journalisters forklarende praksis i nyhedsdiskursen, og dermed tillige bidrage til at belyse nyhedsjournalistikkens sundhedstilstand – om journalistikken er bedre end sit rygte.

2.9 Opsummering på begrebsliggørelsen af forklarende journalistik

Forklarende journalistik opfattes som et baggrundsbegreb med forskellige meninger, der nødvendigvis må præciseres med henblik på afhandlingens formål med at belyse måden, som forklarende journalister fremstår på i nyheder. Det er et kompleks fænomen, der inkluderer definitioner af forklaring på sætnings- og artikelniveau og af forklaringseksponenter.

Definitionerne blev konstrueret som systematiserede begreber ud fra teorier på mesoniveau om nyhedsdiskursen. Definitionen af forklarende journalistik på nyheders sætningsniveau lyder: En journalistisk forklaring består af mindst to elementer (afsnit, sætninger eller ord) i teksten, som enten er forbundet som explanans og explanandum, eller som kan forbindes og dermed skabe en relation mellem de repræsenterede eksterne faktorer, der indgår i en rummelig opfattelse af sammenhænge/kausalitet. Definitionen af forklarende journalistik på artikelniveau lyder: En forklarende nyhedsartikel indeholder en forklaring af eller med artiklens centrale emne, der fremgår af artiklens resumé i makroteksten. De to definitioner er en systematisering af forklarende journalistiks ene dimension, som jeg betegner forklaringsgrad, og som blev foldet ud i tre operationelle kategorier. Den anden dimension af forklarende journalistik blev defineret som tre forklarende skribentroller: refererende, adopterende og infererende.

De to dimensioner af journalisters forklarende praksis i nyhedsartikler blev kombineret til en forklaringsgenre, og der blev givet operationelle definitioner på seks kategorier. Dermed har jeg gennemført to faser i konceptualiseringen af forklarende journalistik ud fra teorien om nyhedsdiskursen på me-

soniveau ved for det første at præcisere det brede baggrundsbegreb forklarende journalistik i tre systematiserede definitioner på sætnings-, artikel- og ophavsniveau, og ved for det andet at kombinere dimensionerne og udfolde en klassifikation med operationelle definitioner. Dermed er grundlaget skabt for at klassificere den enkelte nyhedsartikel i forhold til forklaringsgenrens seks kategorier i den empiriske undersøgelse.

I dette kapitel har jeg med forklaringsgenren konstrueret et nyt greb på nyhedsjournalistik, som er uprøvet, og som skal vise sin værdi i de empiriske analyser af nyhedsartikler. I afhandlingen fungerer forklaringsgenren som en operationalisering af den afhængige variabel i afhandlingens kausalmodel, hvilket vil sige den del af journalisters forklarende praksis, som kommer til udtryk i nyhedsartikler.

Kapitel 3.
Journalistikkens forklaringer i et bourdieusk feltperspektiv

Dette kapitel tager fat i den del af afhandlingens kausale problemstilling, der angår forklaringen af den måde, som forklarende journalister fremtræder i danske avisnyheder. Kapitlet redegør for den teori, der set i afhandlingens kausalteoretiske perspektiv begrunder konstruktionen (i kapitel 4) af afhandlingens to uafhængige variable og den ene af afhandlingens to mellemkommende variable. Det drejer sig i dette kapitel om de uafhængige feltvariable og den mellemkommende dispositionsvariabel (jf. den udfoldede kausalmodel i afsnit 6.6).

For at forstå måden som journalisters forklaringer fremtræder i nyheder, udvider jeg det diskursive perspektiv fra kapitel 2 ved at inddrage teorier om sociale strukturers betydning for forklaringer i nyhedsdiskursen. Hvor kapitel 2 så journalistikkens forklaringer som diskursive udtryk, der karakteriserer journalistiske produkter, ser kapitlerne 3-6 journalistikkens forklaringer som sociale udtryk. Det analytiske perspektiv skifter dermed fra et lingvistisk til et sociologisk, hvorved journalistikkens forklaringer ses som resultatet af journalisters praksis.[17] Det indebærer, at forklarende journalistik ikke kun ses som nyhedsartikler, men som en praksis, der kun delvis afspejles i produktet. Journalisters forklarende praksis forstås som mere end det, der kommer til syne i de journalistiske produkters forklaringer, fordi ikke al journalistisk research fremgår af produktet, herunder al interaktion med kilder, kolleger, redaktører og alle journalistens handlinger i situationen.

Kapitlerne 3-6 inddrager forskellige perspektiver. Her i kapitel 3 præsenteres som nævnt med afsæt i Pierre Bourdieus sociologi en analytisk ramme, der fastholder konstruktionen af nyheder i funktionelt differentierede felter. Kapitlet redegør kritisk for Bourdieus feltteori og dispositionelle handlingsteori med henblik på at skabe grundlaget for historiske feltanalyser i kapitel 4 og udvikling af komparative forventninger til nyhedsdiskursens forklaringsgenre i et tidsperspektiv i kapitel 6. Bourdieu tilbyder med feltteorien en forståelse af, at aktører disponeres til at handle intuitivt på baggrund af et felts specifikke karakteristika. Bourdieus sociologi anvendes til at identificere projektets uafhængige variable, således at karakteristika ved medie- og journalistikfeltet

[17] Praksisbegrebet anvendes som overbegreb for forskellige typer af adfærd fra intentionel handlen til intuitiv praksis.

må forventes at betinge journalisters praksis. Deraf følger, at ændringer i felter i en vis forstand følges af ændringer i journalisters intuitive praksis. Derfor redegør kapitel 4 for specifikke mediefelters og journalistikfelters karakteristika gennem fire årtier i Danmark.

I kapitel 5 anskues de historiske feltanalyser i et makroperspektiv med henblik på at forstå den historiske udvikling i felterne. Samtidig foreslår jeg feltteorien udvidet med dispositioner for refleksiv handlen og forklaringen af journalisters forklarende praksis suppleret med mikroteori om produktionssituationer, der kausalteoretisk forstås som afhandlingens aktøreksterne mellemkommende variabel. De motivationer hos journalisterne, som situationen genererer, forstås som afhandlingens anden aktørinterne mellemkommende variabel.[18] I kapitel 6 etableres med en sociologisk læsning af Donald A. Schön (2001/1983) en analytisk ramme, der fastholder konstruktionen af nyheder i funktionelt differentierede situationer. Afhandlingens detaljerede kausalmodel præsenteres i afsnit 6.6.

Den sociologiske handlingsteori, som jeg foreslår her, og som udtrykkes med afhandlingens kausalteori, forklarer variation i nyhedsdiskursens forklaringsgenre som resultatet af strukturelt betingede dispositioner og situationelt betingede motivationer for at handle intuitivt eller med *om*tanke. Når jeg supplerer det strukturelle niveau med et situationelt niveau, er det ikke for at tilføje tilfældighedsfaktorer til teorien. Argumentet er, at situationelle faktorer på linje med de strukturelle faktorer kan udvise regelmæssighed. Forskellen består i, at en strukturel faktor påvirker mange aktører gennem en længere periode, mens situationel faktor påvirker få aktører i kortere tid.

I dette kapitel gennemgås først de teorier, som speciallitteraturen om forklarende journalistik tilbyder, med henblik på at identificere mønstre, svagheder og styrker i forhold til at forklare journalisters forklarende praksis i en nyere dansk kontekst. Dernæst folder jeg afhandlingens heuristiske model ud for at illustrere afhandlingens forskellige perspektiver. Kapitlets hovedbidrag er en kritisk udfoldning af Bourdieus sociologi om praksis og felter, som jeg eksemplificerer på en konkret journalists konstruktion af nyhedsartikler.

[18] Begrebet dispositioner refererer i afhandlingen til den måde, som felter på et sociologisk mesoniveau betinger journalisters praksis, mens begrebet motivationer refererer til den måde, som situationer på et sociologisk mikroniveau betinger journalisters praksis.

3.1 Speciallitteraturens teorier om forklarende journalistik

I dette afsnit gennemgås speciallitteraturen om forklarende journalistik på samme måde som i kapitel 2, men her er hensigten at redegøre for speciallitteraturens teorier om forklarende journalistik. I speciallitteraturen om forklarende journalistik er der udbredt enighed om, at journalistik *bør* være forklarende eller med Careys ord: "Why and how are what we most want to get out of the news story" (Carey, 1986: 149), fordi det anses for at være essentielt for journalistikkens oplysende funktion i demokratiet. Arnoldi (2003) tager ikke stilling, mens Barnhurst & Mutz udtrykker skepsis, fordi de mener, at avisernes dalende læsertal skyldes forklarende journalistiks mindre underholdende karakter (Barnhurst & Mutz, 1997: 50-51). Et synspunkt, som Barnhurst dog senere nuancerer:

> "I started out confident that the new long journalism was entirely harmful, but close work with the texts of news has moderated my view. The long news is different, but the results of such formal changes are not entirely predictable" (Barnhurst, 2005: 260).

Som omtalt i kapitel 2 er der imidlertid ikke enighed om, hvorvidt eller i hvilket omfang nyhedsjournalistik lever op til forskernes forventninger. Det pessimistiske eller optimistiske synspunkt må forventes på forskellige vis at fremhæve teorier, der hæmmer eller fremmer forklarende journalistik, samtidig med at tilgangen minder om, at forskernes vurderinger kan ses som positioneringskampe (jf. 5.1.4). Nedenfor gennemgås de syv studiers teorier om forklarende journalistik med henblik på at identificere mønstre i teorierne, herunder styrker og svagheder i forhold til at forstå forklarende journalistik og udviklingen i journalistikkens forklarende karakter.

Findahl & Höijer (1984) tilhører den pessimistiske fløj. De fremfører en mediekommerciel og en journalistinstitutionel forklaringsfaktor. Forklaringer har ifølge Findahl & Höijer ikke kommerciel værdi:

> "Nyhetsförmedlingen är av tradition inriktad på att förmedla händelser, och nyhedshändelser är en vara som säljs via världens nyhetsbyråer. Orsaksinformation har aldrig haft något kommersiellt värde i detta sammenhang" (Findahl & Höijer, 1984: 173).

Findahl & Höijer mener desuden, at journalistikkens forklarende karakter påvirkes af måden, som den journalistiske nyhedsproduktion er specialiseret, rutinemæssig og mekaniseret som anden industriproduktion. Den institutio-

naliserede journalistiske fortællemåde sporer forfatterne tilbage til et konsulentarbejde, som læsbarhedseksperten Flesh udførte for de verdensomspændende amerikanske nyhedsbureauer AP og UP i 1940'erne. Fleshs recept var opsplitning af lange sætninger i flere sætninger uden bindeord (om, derfor, men, eftersom, etc.) og simple meninger som reportage fra komplekse hændelser gennem direkte citat.

> "Det är således ingen slump att orsaksförbindelser ibland helt saknas i nyhedsrapporteringen eller at man använder tidsbindeord (när, sedan, och) för att antyda orsaksrelationer" (Findahl & Höijer, 1984: 202; jf. Bro, 2009: 55, der ser korte sætninger og nyhedstrekanten som resultatet af telegrafens indflydelse).

Carey (1986) tilhører tillige den pessimistiske fløj. Han fremhæver to hovedforklaringer på journalistikkens forklarende karakter: Den ene er samfundskulturel og den anden strukturinstitutionel. Den samfundskulturelle består i, at journalistikkens forklaringer i et individualistisk, amerikansk samfund primært må blive motivforklaringer.

> "Because news is mainly about the doings and sayings of individuals, why is usually answered by identifying the motives of those individuals. Why tells us why someone did something. This is the sense in which American culture is 'individualistic': We assume that individuals are authors of their own acts, that individuals do what they do intentionally, they say what they say because they have purposes in mind" (Carey, 1986: 180).

Careys strukturinstitutionelle forklaring indeholder tre faktorer. Den første journalistinstitutionelle forklaringsfaktor er en objektivitetsnorm blandt journalister. Den opstod som følge af, at nyhedsbureauerne og telegrafen dels influerede på det journalistiske sprog og indhold:

> "the telegraph … [forced] the wire services so generate 'objective' news that papers of any political stripe could use. Yet the issue is deeper than that. The wire services demanded language … closer to a 'scientific' language, one of strict denotation, where the connotative features of utterance were under control, one of fact … As the telegraph made words expensive, a language of spare fact became the norm" (Carey, 1986: 164-165).

Og dels influerede på artiklernes organisering:

> "The distinctive and tyrannical aspect of daily journalism is the injunction that the elements be assembled, arrayed, and accounted for in the lead, the topic

> sentence, or at best – here is where the inverted pyramid comes in – the first paragraph" (Carey, 1986: 148).

Careys anden journalistinstitutionelle forklaringsfaktor er "the absence of a forum or method through which evidence can be systematically adduced" (Carey, 1986: 166). Journalistikkens typiske værktøjer, især telefoninterviewet, er utilstrækkelige til en opgave, der kræver flere og mere varierede ressourcer.

> "For it [the why question] one must go outside the interview and the clip file. It drives one to the library, the computer, government documents, historical surveys. But there are no conventions to guide journalists in sifting and judging evidence from such sources and no forum in which the conflicting evidence can be weighed" (Carey, 1986: 168).

Careys tredje mediestrukturelle forklaringsfaktor er "the absence of a explicit ideological commitment" (Carey, 1986: 166). Da den kommercielle presse afløste partipressen, adskiltes nyheder fra den ideologiske kontekst, der i partipressen kunne forklare og give nyheder betydning. Den kommercielle presse erstattede partipressens 'klasseinteresser' med det vage princip om offentlighedens interesse som kriterium for udvælgelse, fortolkning og forklaring af nyhederne. "By elevating objectivity and facticity into cardinal principles, the penny press abandoned explanation as a primary goal" (Carey, 1986: 165-166). Forklaringer ligger ikke i begivenheder og handlinger. De ligger nærmere bag ved dem eller er logiske slutninger eller slutninger ud fra de foreliggende kendsgerninger, som går langt ud over den tilgængelige offentlige fornufts bevisførelse. "Explanations, then, cuts against the naive realism of journalism with its insistence on objective fact … Because journalists are above all else empiricists, the why must elude them" (Carey, 1986: 167).

Opsummerende bygger Careys forklaringsmodel både på det sociologiske perspektiv med kommercialiseringen af pressen, nyhedsredaktionens organisering, journalistikkens metoder samt journalisters professionelle ideologi og diskursperspektivet med nyhedsdiskursen semantiske og narrative strukturer, således at "The conditions of journalistic practice and the literary forms journalists inherited together strictly limit the degree to which daily journalism can answer how and why" (Carey, 1986: 166).

Notkin (1987) tilhører den optimistiske fløj. Han mener, at medieejerskab og mediers ideologiske tilhørsforhold bestemmer nyhedsjournalistikkens forklarende karakter. Venstreorienterede aviser prioriterer situationelle og strukturelle forklaringer højere end højreorienterede aviser, der prioriterer motivforklaringer højest (Notkin, 1987: 95). Det ideologiske ståsted får, ifølge Not-

kin, det kommunistiske *Land og Folk* til "at pleje agitatoriske interesser [ved] at sætte USA, CIA, NATO, fascister og socialdemokrater i gabestokken" frem for at forklare den materielle baggrund for to statskup (Notkin, 1987: 98).

Barnhurst & Mutz (1997) og Barnhurst (2005) tilhører den optimistiske fløj, og de fremhæver to forklaringsfaktorer. Den første forklaringsfaktor er kommerciel: Avismedier reagerede med længere artikler med mere abstrakte begrebsmæssige forklarende frames på markedsøkonomien og konkurrencen fra radio og tv på nyhedsmarkedet. Mens journalister mente, at de pga. nutidens samfund skulle hjælpe læserne med at forstå 'det store billede' (Barnhurst & Mutz, 1997: 45-48).

Barnhurst & Mutz' anden forklaringsfaktor er journalistinstitutionel: Modernismen påvirkede journalistikken i retning af samfundsvidenskab og ekspertise med kvantitativ dataindsamling, spredning af computere og statistisk information, hvilket øgede nyhedsværdien af bredere sociale tendenser i forhold til mere afgrænsede begivenheder i tid og sted. Den lange journalistik reflekterer en større kulturel ændring i USA, hvor man ikke spurgte, hvordan sådan noget kunne ske, men hvem gjorde det. Avanceret træning og specialistviden hævede adgangen til faget og resulterede i et monopol på viden (Barnhurst & Mutz, 1997: 48-50). Efterfølgende har Barnhurst føjet endnu en forklaring til: "The crisis that finally solidified thinking against event-centred news was the McCarthy hearings" (Barnhurst, 2005: 257), fordi høringer af medierne blev opfattet som manipulerende og derfor ikke blot kunne refereres.

> "The interpretative approach to news has held sway since then [after McCarthy in the early 1950s], so that stories ran ever longer, included fewer persons but more officials and experts, and gave more of the journalist's judgments about an event" (Barnhurst, 2005: 258).

Parisi (1999) tilhører den pessimistiske fløj. Han skelner mellem ydre og indre faktorer i nyhedsinstitutionen, der hæmmer journalistikkens forklarende karakter. Af interne faktorer nævner han adskillelsen af fakta og opinion, nyhedsstrømmens sekventielle præg fra dag til dag og begivenhedscentrering, journalisters opfattelse af, at publikum vil underholdes frem for informeres, og at forklaringer er bias og foragtelig selvinvolvering. Af eksterne faktorer nævner han journalistiske lærebøgers manglende forståelse af forklaringer og medieforskeres manglende begreber for forklarende journalistik. Derfor må "Explanation in journalism exists more in concept than in actuality" (Parisi, 1999: 48).

Arnoldi (2003) er ikke normativt vurderende, men nærmere den optimistiske end den pessimistiske position. Arnoldi anvender alene medieeksterne

faktorer til at forklare ændringer i den modalitet, hvormed verden repræsenteres i nyhederne som betydningsbærende, diskursive skildringer af verden (Arnoldi, 2003: 405). Forklaringers karakter påvirkes, herunder journalistikkens forklaringer, af betydningsskemata, der i nogen udstrækning bestemmer, hvordan verden skildres – især opfattelsen af tid og årsagsforhold påvirker konstruktionen af mening. Når disse skemata ændres fra en første modernitets effektivitetsrationale til en anden modernitets refleksivitet, fører det til forandring i måden, som verden gives mening på, eller mere specifikt så bliver repræsentationen af verden mere kontingent (Arnoldi, 2003: 405).

Forde (2007) tilhører den optimistiske fløj. Hun fremhæver to medieeksterne faktorers betydning for udviklingen i forklarende journalistik. Den første faktor er publikums opfattelse af øget samfundsmæssig kompleksitet, hvilket øger efterspørgslen efter forklarende journalistik. I 1930'erne var begrundelserne virkningen af depressionen, vækst i offentlig administration og internationale nyheder, der fik journalister og offentlighed til at se verden som tiltagende kompleks (Forde, 2007: 231). I 1980'erne motiverede Pulitzerkomitéen til forklarende journalistik med en særlig pris ud fra en begrundelse om samtidens komplekse karakter (Forde, 2007: 229). I 1990'erne efterlyste Project for Excellence in Journalism (PEJ) mere forklarende journalistik på baggrund af kompleksiteten i amerikanske institutioner og nationernes gensidige afhængighed i en globaliseret verden (Forde, 2007: 239). For det andet fremhæver Forde med henvisning til Barnhurst & Mutz (1997) den teknologiske udvikling i det 20. århundrede som årsag til fremkomsten af forklarende journalistik i de amerikanske aviser (Forde, 2007: 231).

Der tegner sig to klare positioner i litteraturen, hvor den pessimistiske med især Findahl & Höijer (1984), Carey (1986) og Parisi (1999) dominerer, når det gælder (nyheds)journalistik generelt, mens optimisterne med Notkin (1987), Barnhurst & Mutz (1997) og Arnoldi (2003) beskæftiger sig med bestemte dele eller aspekter af journalistikken. Speciallitteraturen bidrager derfor, når det gælder indtrykket af journalistik generelt, til en forfaldshistorie, fordi journalistikken ikke er tilstrækkeligt eller forkert forklarende.

Opsummerende kan jeg efter gennemgangen af teorier om årsagerne til journalistikkens forklarende karakter eller mangel på samme konkludere, at speciallitteraturen byder på et vælg af forklaringsfaktorer af både situationel (uddannelseskurser eller kongreshøringer), institutionel (journalistnormer, metoder og organisering) og strukturel art (medieejerskab, nyhedsdiskurs, kommerciel konkurrence, efterspørgsel og det moderne samfunds skemata). Spørgsmålet er, hvor geografisk eller tidsligt afgrænset teorierne om forklarende journalistik er, og hvilke der er relevante i en nyere dansk kontekst?

En række af teoriernes forklaringshæmmende faktorer forekommer som tidsligt afgrænset til bestemte perioder. Det gælder fraværet af computere, bibliotek, dokumenter og data, eftersom nyhedsredaktioners massive adgang til internet har ændret adgangen til informationer for journalister (Franklin, 2008: 636). Samtidig er der sket en specialisering af metoder til indsamling og analyse af elektroniske data, der med en journalistfaglig term betegnes 'computer assisted reporting' (Mulvad & Svith, 2002). Det samme kan på sin vis siges om fraværet af et evalueringsforum, eftersom journalister ganske ofte anvender forskere til at diskutere vinkler på deres artikler (Albæk, 2004: 64, 70). Andre faktorer forekommer geografisk afgrænsede som den amerikanske kulturs individualistiske karakter, uddannelseskurser og kongreshøringer.

Imidlertid er der også forklaringsfaktorer af mere generel karakter. Det gælder medie- og journalisteksterne forhold som publikums efterspørgsel, kommerciel konkurrence, teknologi, samfundsmæssig modernitet og medieinterne forhold som faktuel og begivenhedscentreret nyhedsdiskurs, objektivitetsnorm, vagt forklaringsgenererende 'i offentlighedens interesse' og professionalisering af journalister. Det er faktorer, der ikke kun har lokal forklaringskraft, og som kan have indflydelse på karakteren af og udviklingen i forklarende journalistisk i en dansk kontekst.

Hvis publikums efterspørgsel har påvirket journalistik i en mere forklarende retning, kan det ske igen. Hvis den teknologiske udvikling med radio og tv ændrede på journalistikkens forklarende karakter, må internet og konkurrencen fra webmedier tillige forventes at kunne influere på journalistikkens forklarende karakter, det samme gælder tilgængeligheden af informationer på internettet. Hvis ændringen fra en effektivitetsrationel til refleksiv modernitet ikke kun har betydning for modaliteten i nyhedsdiskursens frames (måden, som verden repræsenteres på), men tillige for nyhedsdiskursens genrer (måden, som journalister konstruerer nyheder på), kan der være grund til at tro, at generelle ændringer i skemata påvirker modaliteten i nyhedsdiskursens genrer.

De medieinterne forhold som objektivitetsnorm, i offentlighedens interesse og journalisters professionalisering må betragtes som faktorer, der både påvirkes af de generelle strukturelle forhold og af praksis, samtidig med at de påvirker journalistikkens forklarende karakter. Speciallitteraturen efterlader det indtryk, at teori til at forstå forklarende journalistik og dens udvikling både må håndtere strukturelle makroforhold samt mediemæssige og journalistiske forhold på mesoniveau. I det følgende skal afhandlingens bud på denne tilgang skitseres.

3.2 En historisk, geografisk og relationel teori for journalisters praksis

Afhandlingen bygger på kombinationen af forskellige perspektiver, både abstraktionsmæssigt og teoretisk, og hensigten er i dette kapitel at redegøre for de perspektiver, der inddrages med henblik på at udvikle argumenter og forventninger til forklarende journalistik. Forklaringer af menneskers handlinger har siden oldtiden med Aristoteles beskæftiget filosoffer, forskere og godtfolk, men forklaringsteorierne har ikke fulgt en simpel rute op gennem historien. Et hovedspor har dog været at forstå (verstehen) aktørernes handlinger, mens et andet hovedspor har lagt vægt på at forklare (erklärung) handlinger. Den dualistiske skelnen forsøges her i afhandlingen tilsidesat gennem anvendelsen af teorier, der inkluderer begge perspektiver. Bourdieus (flere år) sociologi overskrider dualiteten mellem social struktur og aktør, Fairclough (2008/2003) og van Dijks (1988) diskursteori overskrider dualiteten mellem diskurs og produkt, og Schön (2001/1983) kan anvendes til at overskride dualiteten mellem situation og aktør.

Den eksisterende forskning anvender ofte kun ét perspektiv, hvilket er problematisk, fordi diskursforskningens produktperspektiv giver begrænset indsigt i produktionsprocessen, når analyser af produkter anvendes til at udlede den bagvedliggende proces (Bourdieu, 2005/2001: 21, 69; 2008/2002: 77), og fordi sociologiens praksisperspektiv begrænser indsigten i de diskursive produkter, da der mangler detaljerede sproglige analyser til afdækning af sprogets funktioner (Fairclough, 2008/2003: 204). Hverken diskurs- eller praksistilgangen leverer tilstrækkeligt udfoldet koblingen af proces og produkt i forhold til forklarende journalistik. Hvis niveauerne social struktur, diskursiv struktur og interaktion hver især har deres grader af autonomi og selvstændige effekter, kan en heuristisk model for forklarende journalistik ikke reduceres til ét af perspektiverne.

Med henblik på at forklare eller forstå journalisters forklarende praksis i Danmark gennem et halvt århundrede, foreslår jeg derfor en praksisteori, der kombinerer fire perspektiver, hvilket figur 3.1 illustrerer.

Figur 3.1. Fire perspektiver på journalisters forklarende praksis

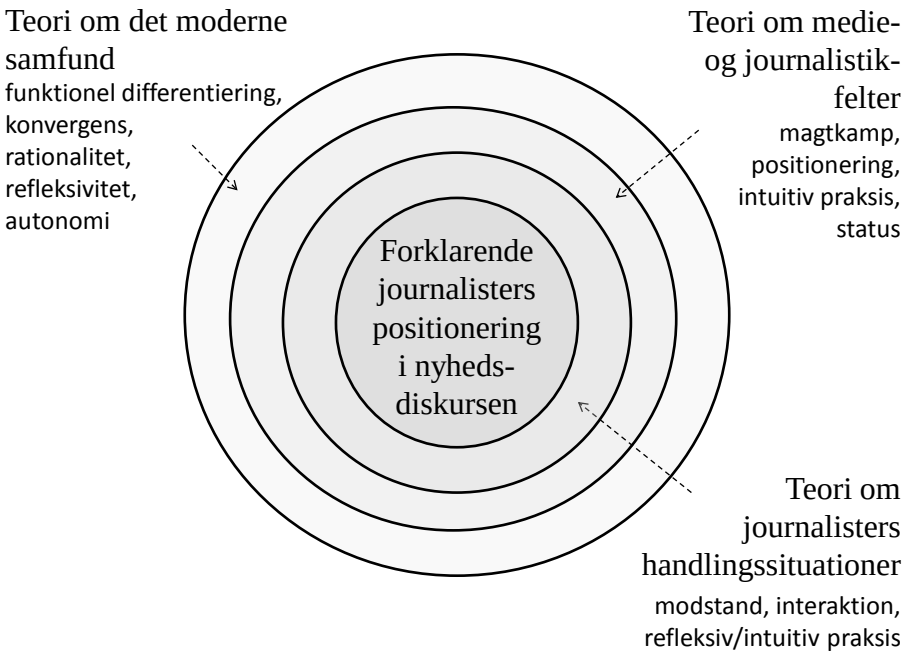

Det ene perspektiv, det diskursive, er placeret i centrum af figuren, fordi det alene anvendes til at konstruere afhandlingens afhængige variabel. Kombinationen af de tre perspektiver er første del af svaret på den kausale problemstilling, som blev rejst i indledningskapitlet, idet det peger på mulige betingende faktorer. Anden del af svaret på den kausale problemstilling er afhandlingens empiriske analyser.

Det første perspektiv er forankret i langvarige relationer mellem det moderne samfunds kulturelle og strukturelle vilkår som rationalitet, refleksivitet, specialisering, differentiering/dedifferentiering og medie- og journalistikfelters lokale strukturer og praksis. Det andet perspektiv er forankret i Bourdieus sociologi om felter som mellemvarige relationer mellem strukturer og aktører og som ramme om sociale magtkampe, individers og professioners positioner, positioneringer og status. Det tredje perspektiv er forankret i Schöns læringsteori (2001/1983) om de forholdsvis flygtige relationer mellem aktører og handlingssituation. Erkendelsesteoretisk rummer de generelle teorier de mindre generelle teorier, men de mindre generelle teorier kan ikke reduceres til eller udledes af de mere generelle teorier. Hvert niveau yder et selvstændigt bidrag til forklaringen af den måde, hvorpå forklarende journalister kommer til udtryk i nyheder.

Bourdieu og Schön har været anvendt hver for sig i dansk journalistikforskning. Schultz ([Nu Willig], 2006) anvendte Bourdieu som primær tilgang i sin afhandling om den relationelle karakter af journalisters nyhedspraksis,

mens Gravengaard (2008) anvendte Schön som sekundær tilgang i sin afhandling om nyhedsjournalisters praksis og selvforståelse. Jeg foretager i denne afhandling en syntese af de to tilgange med henblik på at placere tidsdimensionen mere centralt i en praksisteori, der forsøger både at overkomme dualiteten mellem struktur og aktør samt mellem situation og aktør. Begrundelsen herfor er, at journalistisk praksis er kendetegnet ved interaktion og hyppige deadlines, hvilket i medie- og journalstikforskning almindeligvis tillægges betydning for journalistisk praksis.

Journalisters forklarende praksis ses dermed betinget af både langvarige relationer (det moderne samfund), mellemvarige relationer (felter) og kortvarige relationer (interaktioner). De langvarige relationer genererer betingelserne for mellemvarige feltrelationer, der hæmmer eller fremmer genereringen af de kortvarige relationer, mens de kortvarige relationer hæmmer eller fremmer realiseringen af de mere langvarige relationers effekt.

Den heuristiske model har ikke kun en ontologisk dimension, men også en epistemologisk dimension. På den ene side anskues journalisters forklarende praksis som betinget af strukturer og situationelle interaktioner, og på den anden side tillader modellen produktionen af viden, herunder forklaringer, i flere typer praksis, herunder den journalistiske. Det betyder, at modellen ikke, som det ofte er tilfældet i litteraturen, reducerer journalisters produktion af forklaringer til enten at være referater af, hvad der er formet andre steder i samfundet eller slutninger ud fra kriterier præget af bias (Albæk, 2004: 52-53). Modellen åbner med andre ord for, at journalisters forklaringer kan repræsentere en særlig epistemologi i journalisters praksis.

3.3 Bourdieus dispositionelle praksisteori

Jeg skal nu gå i detaljer med mesoperspektivet gennem en kritisk læsning af Bourdieu, hvis sociologi udgør en af grundstenene i det teoretiske kompleks, som afhandlingen hviler på. Forklarende journalistik anskues i dette kapitel som resultatet af social praksis. Den franske sociolog, antropolog og filosof, Pierre Bourdieu, har givet anledning til en del studier af medier og journalistik (fx Benson & Neveu, 2005; Couldry, 2004; Schultz, 2006; 2007), og den såkaldte felttilgang regnes som en af de dominerende retninger i medieforskningen (Anderson, 2008; Zelizer, 2004), eller med Couldrys ord, er der ikke tvivl om, at vi lærer meget af den feltbaserede analyse af medierne (Couldry, 2004: 170).

Bourdieus tilgang kombinerer det historiske med det sociale i en teori om praksis, og da Bourdieu tillige har ytret sig om medier og journalistik (Bourdieu, 1998/1996; 2005/1995), er der god grund til at inddrage hans sociolo-

giske tilgang. Men at anvende Bourdieu er samtidig at påtage sig et særligt analytisk blik, der stiller skarpt på visse træk af journalisters forklarende praksis og udelader andre træk herunder journalisters bevidste og refleksive handling i interaktion med kolleger og kilder, som vil blive uddybet i det følgende.

Det er samtidigt et blik, der stiller skarpt på den analytiske sammenhæng mellem proces og produkt, fordi Bourdieu mener, processen kan forklare resultatet, men resultater ikke processen (Bourdieu, 2008/2002: 77). Samtidig lægger Bourdieu vægt på, hvordan sociale strukturer og mentale strukturer vedligeholder hinanden gennem menneskers praksis mestendels uden velovervejet indblanding fra aktørerne. Bourdieu følger her en længere skeptisk tradition, der stiller sig tvivlende over for menneskets indsigt i egne forhold og muligheden for, at en aktør intentionelt og villet kan styre sine handlinger. Bourdieu skildrer en række vilkår, der primært virker både udenom og gennem den menneskelige vilje. Hvis journalister producerer forklarende journalistik, vil de ud fra denne tilgang gøre det som følge af sociale vilkår, som de ikke selv har magt over.

For at undersøge sammenhængen mellem journalister og den sociale kontekst vil jeg følge Bourdieu i anbefalingen af at undersøge journalistikkens relation til de overordnede magtkampe i samfundet, hvilke modsætninger der er mellem journalister, og hvilke holdninger, praksisformer, perceptionsmatricer og vurderingskriterier journalister er i besiddelse af. I kapitel 4 vil jeg beskæftige mig med modsætningerne i journalistikken, dernæst i kapitel 5 med journalistikkens relation til det overordnede magtfelt og sidst med journalisters holdninger i kapitel 8, men da de materielle forhold virker ind på holdninger og omvendt, holdes de tre momenter ikke helt adskilt (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 91-92).

Jeg vil i de kommende kapitler kombinere en kritisk tilgang til Bourdieu med en konkret historisk udfoldning af vilkår for journalistisk produktion i en dansk sammenhæng. Afsættet for denne konstruktion bliver et konkret eksempel på en dansk journalists forklarende praksis, hvilket er i overensstemmelse med Bourdieus argument om, at teoriudvikling ikke kan ses løsrevet fra empirien. På dette sted i afhandlingen eksemplificerer den konkrete journalistiske praksis gennemgangen af Bourdieus tanker om journalistisk praksis med inddragelse af centrale begreber som felt, position, habitus, kapital og autonomi for at sikre teoriudvikling med relevans for nærværende projekt – og ikke en generel og leksikonagtig gennemgang af Bourdieus teoretiske og analytiske korpus.

3.3.1 Journalistisk praksis – et eksempel

Jeg har valgt at anskueliggøre den dispositionelle handlingsteori og senere feltteori med et konkret eksempel på journalistisk praksis, hvis resultat er en forklarende nyhedsartikel, fordi det er med til at sikre relevansen af teoriredegørelsen, så den ikke får en leksikonpræget karakter. Eksemplet[19] indgår i datamaterialet, som analyseres systematisk i kapitlerne 8 og 9. I november 2008 sender den uafhængige forskningsinstitution, Rockwool Fondens Forskningsenhed, et nyhedsbrev til nyhedsmedierne. Brevet omtaler en større rapport om indvandreres uddannelse i Danmark. Nyhedsmedierne modtager informationerne, før de gøres tilgængelige for offentligheden på Forskningsenhedens egen hjemmeside på internettet. Nyhedsbrevet er forsynet med en klausul om, at nyhedsmedierne tidligst må offentliggøre informationer fra nyhedsbrevet om aftenen kl. 21. Det er den 10. november, 2008.

På landets medier går nogenlunde ensartede redaktionelle processer i gang. Er nyhedsbrevet i sig selv en historie værd? Eller kan noget i det 16 sider lange nyhedsbrev blive til en journalistisk historie? Nyhedsbrevet bliver omtalt, måske endda diskuteret på redaktionsmøder som én blandt mulige historier, som kan skrives til mediets internetavis og/eller den trykte avis dagen efter. Skal en eller flere journalister i løbet af nogle timer producere en eller flere artikler på baggrund af nyhedsbrevet? Journalisterne læser nyhedsbrevet vel vidende, at andre journalister er i gang med samme emne.

Nyhedsbrevets konklusion er, at "Indvandrere uddanner sig mere og mere – men halter fortsat bagefter". Det er den historie, som forskerne på baggrund af deres nye omfattende kortlægning af indvandrernes uddannelsesmønstre har valgt at prioritere i nyhedsbrevet og netop den historie, som det nationale nyhedsbureau, Ritzau, forsyner medierne med sidst på eftermiddagen den 10. november: ""Indvandrere på vej, men er stadig bagefter. 38 procent af de 20-24-årige med udenlandsk baggrund var sidste år i gang med uddannelse. Langt flere end for 10 år siden, men ikke nok", konkluderer ny rapport."

På *Berlingske Tidende* ved en journalist, at en historie med udgangspunkt i rapporten er på tale til forsiden næste dag, så "da det blev bud til for-

[19] Eksemplet er konstrueret på basis af nyhedsbrevet (http://www.rff.dk/files/RFF-site/Publikations%20upload/Newsletters/Dansk/Nyhedsbrev%20november%202008.pdf), journalistiske artikler lavet med udgangspunkt i nyhedsbrevet og et interview, jeg lavede med journalisten den 13. november, tre dage efter at han havde produceret artiklerne. Ud fra min ret omfattende erfaring med dansk journalistik repræsenterer eksemplet en ret udbredt journalistisk praksis af typen 'en ny undersøgelse viser'.

siden, så skulle ville vi ligesom prøve at finde lidt mere" (interview: 7). På side 4-5 i nyhedsbrevet studser han over afsnittet:

> "Hvis man forsøger at korrigere tallene for denne forældrebaggrund, så ser forskellene mellem danskere og indvandrere anderledes ud. Man korrigerer ved at sammenligne sandsynligheden for, at danskere og indvandrere er i uddannelse, hvis de har samme sociale baggrund. I den situation er sandsynligheden for at være i gang med en uddannelse i mange tilfælde større for unge indvandrere og efterkommere end for unge danskere."

Ingen af rapportens 17 grafikker er knyttet til det citerede udsagn, som journalisten betegner som "nærmest en bisætning langt nede i rapporten" (interview: 4).

Alligevel, eller måske rettere netop derfor, prioriterer han det udsagn højere end resten af rapportens informationer. Han begrunder det med,

> "man kan bare sige, […] at den her med, at de uddanner sig mere og mere, det var ligesom den oplagte historie, man kunne skrælle direkte fra rapporten. Hvorimod, at vi håbede den anden var lidt mere, ja solo, eller hvad man kan sige, ik. Mere eksklusiv på den måde.[…] Det var i hvert fald det, der var vores formål. Så dels det her med at finde en særlig unik vinkel, og så det her med at beskrive et fænomen, som måske ikke har været beskrevet før" (interview: 5-6).

Den 'oplagte' historie skriver journalisten sammen med en kollega til *Berlingske Tidende*s internetavis, og den publiceres klokken 21.30 knap en halv time efter klausulens ophør under rubrikken "Flere indvandrere uddanner sig". Udsagnet beskriver en udvikling i indvandreres uddannelsesfrekvens, eller med andre ord en ændring af værdien på en variabel ($X_1 < X_2$). Artiklen til næste dags forside har rubrikken: "Unge med indvandrerbaggrund er bedre til at bryde den sociale arv end danskere."[20] Udsagnet rummer en sammenhæng mellem etnicitet (indvandrerbaggrund) og social arv: Rubrikken bygger derfor på to variable med etnicitet som årsag og brud på den sociale arv som konsekvens (X → Y). Historien er ikke primært et svar på, *hvem* der uddanner sig, men på *hvorfor* social arv bliver brudt. Begrebet social arv indgår ikke i nyhedsbrevet, men det indgår i et citat i forsideartiklen, der stammer fra et interview, som journalisten foretog med forskeren bag rapporten.

Lad mig kort opsummere en række forhold, som er teoretisk interessante:

[20] *Berlingske Tidende* (11.11.2008: 1).

1) Forskere offentliggør deres forskning, dels som en bog på et kommercielt forlag, dels i en forkortet elektronisk version (nyhedsbrevet) i et internetmedie.
2) Forskere giver medierne adgang til forskningen, før de selv offentliggør den i internetmediet.
3) Rapporten diskuteres på redaktionen med det resultat, at den kan have potentiale til en forside, men at det kræver 'lidt mere'.
4) Journalisterne producerer artikler ud fra rapporten med en vinkel på udvikling (flere og flere uddanner sig) og en på sammenhæng (etnicitet forklarer brud på social arv).
5) Mediet publicerer artiklen med udviklingsvinklen i onlineinternetavisen og sammenhængsvinklen på forsiden af den trykte papiravis.

Det er en journalistisk praksis, der her ikke alene resulterer i forskellige repræsentationer af virkeligheden, i forskellige relationer til forskeren bag rapporten, men også i forskellige prioriteringer fra mediet. Ifølge journalisten har han arbejdet målrettet og bevidst på at skabe en historie med merværdi ('lidt mere'), og det sker i et samarbejde med forskeren bag rapporten. Artiklens journalistiske forklaring kan med andre ord opfattes som resultatet af en bevidst, målrettet og viljestyret indsats fra journalistens side. Men intet er mere forkert, ville Bourdieu udbryde, hvis han kunne. "Journalists are caught in structural processes which exert constrains on them such that their choices are totally preconstrained" (Bourdieu, 2005/1995: 45).

Ifølge Bourdieu består verden ikke af interaktioner mellem aktører eller intersubjektive bånd mellem individer, men af objektive relationer, der eksisterer "uafhængigt af den enkeltes bevidsthed og vilje" (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 84). Forholdet mellem journalisten og forskeren ville for Bourdieu være et objektivt forhold. Det er hans opfattelse, at når en historiker henvender sig til en journalist, er det ikke en historiker, der taler til en journalist; det er en historiker, der besidder en bestemt position i samfundsvidenskaberne, som taler til en journalist, der besidder en bestemt position i det journalistiske felt (Bourdieu, 2005/1995: 31).

Man kan sige, at Bourdieu reducerer journalisten og forskeren til deres formelle kompetencer, stillingskategorier eller rettere positioner og i sidste ende til deres felter. Derfor er det det samfundsvidenskabelige felt, der taler til det journalistiske felt. I et bevidst brud, med hvad Bourdieu betegner som den naive idealistiske tradition med dens hverdagsagtige terminologi (Bourdieu, 2005/1987a: 92), stiller han et begrebsapparat på benene, der skal godtgøre, at individers handlinger genereres af den historiske og sociale

kontekst. I det følgende forfølger jeg Bourdieus tankegange og sætter eksemplet ind i den analytiske og teoretiske sammenhæng.

3.3.2 Bourdieus særlige blik

Når Bourdieu regnes som en af sociologiens klassikere, kan det ses som udtryk for, at han har ydet et selvstændigt bidrag til forståelsen af det sociale. I dette afsnit redegør jeg for de afhandlingsrelevante dele af Bourdieus tilgang, der med hans egen betegnelse kan kaldes generativ strukturalisme (Wilken, 2005: 214). Hans bestræbelse drejer sig

> "i virkeligheden om – f.eks. ved hjælp af habitusbegrebet – at redegøre for, hvordan det går til at (økonomiske eller andre) handlinger tager form af handlesekvenser, der objektivt er orienteret mod et bestemt mål, uden at de nødvendigvis er resultatet af en bevidst strategi eller af mekanisk determination" (Bourdieu, 2005/1987a: 95).

Bourdieu anser habitusbegrebets vigtigste videnskabelige funktion for at være praksislogikken, dvs. måden at gøre noget på, eller med andre ord 'know how' frem for 'know why', "dvs. en praktisk beherskelse uden teori, uden teoretisk beherskelse af den praktiske kunnen" (Bourdieu, 2008/2002: 77). Habitus er det styrende princip, der giver journalisten en objektiv intention, ikke at forveksle med en subjektiv intention, hvorfor der ifølge Bourdieu ikke kan stilles spørgsmål til agenten om den (Bourdieu, 1992/1980: 58).[21] Habitus er en tilbøjelighed til at være på bestemte måder, der afstedkommer bestemte standpunkter (Bourdieu, 2005/1987a: 95).

En aktørs habitus træder "i funktion og bliver operativ, når den møder sine optimale funktionsbetingelser, dvs. når den støder på betingelser identiske eller analoge med de betingelser, som den er et produkt af" (Bourdieu, 2005/1987a: 95). I en sådan situation kan aktøren hengive sig til normal eller 'naturlig' adfærd. Habitus genererer praksisformer, der umiddelbart er tilpasset den aktuelle situation såvel som til den heri indskrevne fremtid. Netop det erstatter for Bourdieu illusionen om, at handlinger er styret af et princip om hensigt (Bourdieu, 2005/1987a: 95). Med en meget benyttet bourdieusk analogi bevæger agenterne sig som fisk i vandet, der gør det, der må gøres i denne verden. Det kræver sans for, hvad der er på spil i feltet (Bourdieu, 1992/1980: 66). Habitus er indoptagne vilkår, som ifølge Bourdieu er meget svære at krænge af sig. Noget, som Bourdieu i øvrigt gennem selvanalyse, dvs. refleksion, kæmper med hele sit sociologiske liv (Bourdieu, 2005/1987b:

[21] Som det fremgik af eksemplet ovenfor, anvendes interviewet ikke til at undersøge journalistens egen viden om nævnte objektive praksis.

102). Det skyldes, at habitus er et system af dispositioner, dvs. af permanente måder at være på, måder at 'registrere', handle og tænke på, eller en mental struktur, der består af et system af varige (snarere end permanente) mønstre, skemata eller strukturer for perception, tænkning og handling (Bourdieu, 2008/2002: 73).

Habitus genereres af positioner. Den er resultatet af både nuværende og tidligere positioner, som en person har indtaget, og de sociale erfaringer, som personen har gjort. Den er genereret af socialisering eller internalisering af historiske og sociale betingelser. Habitus kan pga. sin historiske betingethed være mere eller mindre i overensstemmelse med den aktuelle position, en person besætter i et felt. En permanent uoverensstemmelsen er ikke sandsynlig, fordi en position strukturerer og organiserer habitus, samtidig med at habitus også kan have effekt på positionen (Bourdieu, 1995/1979). Der sker derfor en tilpasning mellem habitus og position og hvis ikke, er det næppe sandsynligt, at agenten opnår succes i positionen. Habitus tenderer til at generere 'fornuftig', 'commonsense'-adfærd (og kun den), som er mulig inden for grænserne af de objektive regulariteter. Dvs. at habituel praksis tenderer til at være regelmæssighed uden mekaniskhed. Regelmæssigheden består i spontanitet uden bevidsthed eller vilje, fordi habitus er kilden til strategier, der ikke er produktet af en strategisk intention (Bourdieu, 1992/1980: 62). Adfærd bliver positivt sanktioneret, når den passer til logikken, der karakteriserer et bestemt felt (Bourdieu, 1992/1980: 55-56).

For Bourdieu består konteksten til praksis primært i felter, der ses som repræsentationen af kampen mellem konkurrerende logikker. Praksis kan derfor ikke forstås uden en forståelse af de felter, den virker i, fordi praksis er bundet til habitus, der er bundet til agentens position i et felt og til agentens tidligere positioner og de erfaringer, som agenten har gjort sig. Derfor kan det være på sin plads med lidt kontekst til det journalistiske eksempel.

3.3.3 Det journalistiske eksempels baggrund

Journalisters praksis er betinget af nutidige dispositioner fra de strukturelle forhold og den måde, de passer ind i en aktørs lagrede dispositioner. Derfor vil jeg kort komme ind på baggrunden for den specifikke Berlingske Tidende-journalist og de deraf følgende lagrede dispositioner. Det står nu klart, at habitus kan generere en feltspecifik praksis, der kan være svær at undgå, dels fordi den har sat sig i rygmarven, dels fordi den kun gør opmærksom på sig selv, når den habituelle praksis falder uden for det, der forventes i situationen eller af omstændighederne. Omstændighederne for journalisten i eksemplet er, at han skal producere artikler på et nyhedsmedie. Ifølge Bour-

dieu afhænger journalistens autonomi, dvs. hans frihed til at handle, af en række forhold uden for journalisten:

1) Pressens koncentrationsgrad (beskæftigelsessikkerheden).
2) Avisens position i avisverdenen, dvs. afstanden til den 'intellektuelle' eller 'kommercielle' pol.
3) Journalistens egen position (fastansat, løst ansat).
4) Journalistens evne til at producere autonom information (videnskabsjournalister eller økonomiske journalister ses som særligt afhængige) (Bourdieu, 1998/1996: 81).

Det ser ud til, at Bourdieu her opfatter journalistens autonomi som muligheden for realiseringen af journalistens intellektuelle habitus i et medies produkter. Og den mulighed varierer med typen af medie, journalistens sikkerhed i jobbet, stofområde, etc.

I eksemplet er journalisten ansat på en avis, som er ejet af en engelsk mediemogul, der kræver et betydeligt afkast af sin investering i avisen. Det er derfor en kommerciel avis, der skal give overskud til aktionærerne. Forskeren er ansat i et privat, erklæret uafhængigt, forskningsinstitut. Det skaber en objektiv relation mellem de to eller rettere mellem de positioner, som de besætter henholdsvis i medie-/journalistikfeltet og i det videnskabelige felt. Bourdieu ville desuden inddrage forholdet mellem det journalistiske felt og andre felter som det økonomiske, politiske og videnskabelige, samt de erfaringer, journalisten har fået på vej til den position, som vedkommende nu besidder. Herunder blandt andet en generel disposition for forklaringer, som attributionsteorien foreslår (Hewstone, 1989). Hertil kan føjes, at journalisten har været uddannet ca. et år, er ansat i et vikariat og med begrænset erfaring i det emne, han skriver om. Han er uddannet bachelor i statskundskab, har en suppleringsuddannelse fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole samt en overbygning i journalistik fra RUC. Journalisten er med andre ord i en mere usikker position og med mindre erfaring end de fleste af de fastansatte journalister, men med mere akademisk uddannelse end mange andre journalister. Det var en god dag for vikaren, som skrev historien, der endte på toppen af avisens forside.

3.4 Feltteori

Jeg gennemgår her det helt centrale feltbegreb i Bourdieus sociologi, fordi disse felter skaber dispositioner, der blandt andet betinger forklarende journalisters positioneringer. Når journalisters praksis reguleres af dispositioner, er

det selvfølgelig interessant, hvor disse dispositioner kommer fra. Ifølge Bourdieu genereres de primært af den del af konteksten, som han begrebsliggør som felter. Jeg vil derfor ganske kort skitsere Bourdieus feltbegreb, derefter redegøre for Bourdieus konstruktion af et mediejournalistisk felt, inden jeg foreslår tilpasninger af feltteorien. De positioner, der genererer habitus, er relateret til hinanden i et felt, som er et netværk eller en konfiguration af objektive relationer mellem forskellige positioner (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 84). Det er værd at bemærke, at feltet er objektivt i den forstand, at det er noget, som forskeren konstruerer omkring den objektive konflikt, der er mellem positioner og det, der er værd at kæmpe om i feltet, eller med et andet ord feltets specifikke kapital. Feltbegrebet er et researchredskab, som gør det muligt videnskabeligt at konstruere sociale objekter (Bourdieu, 2005/1995: 30). De modstridende positioner opfattes ikke som fysiske grupperinger, men som logikker, der kan være repræsenteret i institutioner eller aktørers stillingtagen. Den eftertragtelsesværdige kapital varierer med feltet. En af de dispositioner, som ethvert felt genererer, er en objektiv interesse i at maksimere den feltspecifikke kapital, der er forudsætningen for, at feltet kan fungere (Bourdieu, 2005/1987a: 93).

Feltet konstrueres med en logik, der styrer praksis i feltet. I et felt vil der være dominerende med meget kapital, og dominerede med mindre af den feltspecifikke kapital. Styrken ved feltmodellen er dens differentiering af specifikke dynamikker i de enkelte felter (Couldry, 2004: 174). Kampen i feltet handler på den ene side om erhvervelsen af kapital, herunder den symbolske kapital, der består i anerkendelse, og som giver status og prestige i feltet. På den anden side handler kampen om, hvilke principper der skal gælde for, hvad der kan anerkendes som god journalistisk praksis, dvs. hvordan verden skal begribes journalistisk og legitimiteten af fremgangsmåder. Polerne i et felt genererer på afgørende vis dispositioner for oppositionelle praksisser i kampen om definitionen af legitim praksis mellem aktører, der er modsat positioneret i et felt. Praksis disponeret af en pol kan kun forstås i relation til praksis disponeret af den modsatte pol. Eksempelvis kan Bourdieus egen dispositionelle handlingsteori i det sociologisk-kulturforklarende felt ses som en materialistisk pol i opposition til den dominerende idealistiske pol. Uden sidstnævnte pol ville Bourdieu ikke have været disponeret for at producere sin egen dispositionelle handlingsteori i opposition til en generel intentionel handlingsteori.

Men et felts logikker hersker ikke eller kun sjældent suverænt. Logikker fra andre felter trænger sig på. Jo mere en feltintern logik hersker, desto mere autonomt er feltet. Jo mere feltet er gennemtrængt af andre logikker, desto mere heteronomt er feltet. Autonomi kan føre til en 'egoistisk' lukning om de

aktørers interesser, der er i feltet, hvilket samtidig er betingelsen for frihed for eksterne krav (Bourdieu, 1995/1979: 45). Det betyder analysestrategisk, at i autonome felter kan praksis forklares ud fra feltets egen logik, mens den forklarende kraft af et felts egen logik aftager med autonomien. Det er derfor af afgørende betydning at få kortlagt, hvilke logikker der virker i et felt, og hvad de logikker indebærer.

3.4.1 Bourdieus felt for journalistik og medier

Bourdieu udviklede ikke alene en teori om det sociale med felter og dispositioner, men han beskæftigede sig flere gange direkte med medier og journalistik, hvilket jeg redegør for i dette afsnit. I løbet af 1990'erne producerede Bourdieus researchkolleger en række oplysende studier af journalistik og medier. Couldry opfatter meget plausibelt Bourdieus to tv-foredrag, der blev trykt under titlen 'Om TV- og journalistikkens magt' (1998/1996), som en opsummering af hovedargumentet af den forskning (Couldry, 2004: 169). Bourdieu lægger vægt på at 'de mekanismer, der kan forklare den journalistiske praksis', kun kan begribes med feltbegrebet.

> "Journalistikkens verden er et mikrokosmos med sine egne love, som er defineret af dets position i den globale verden, og af den tiltrækning og frastødning, den udsættes for fra andre småverdener. At sige, at der er en autonom verden som har sin egen lov, det er at sige at det der foregår der, ikke kan forklares direkte ud fra udvendige faktorer" (Bourdieu, 1998/1996: 44).

Det journalistiske felt er ifølge Bourdieu organiseret som andre kulturelle felter. Med en heteronom pol med kommerciel logik og en autonom pol med en intellektuel logik:

> "Som det litterære eller det kunstneriske felt er det journalistiske felt altså stedet for en specifik, i egentlig forstand kulturel logik, der pålægges journalisterne gennem de bånd og gensidige kontroller som de lader hvile på hinanden, det er respekten for pligtlæren, der er grundlaget for et agtværdigt professionelt omdømme" (Bourdieu, 1998/1996: 83).

Bourdieu gør ikke direkte opmærksom på, hvad han opfatter som det journalistiske felts specifikke, kulturelle logik. Generelt er den kulturelle logik en intellektuel, kritisk og rationel tanke og handling, mens den kommercielle logik er dens modsætning. Bourdieu synes at mene, at journalistik ligesom videnskab bør være organiseret omkring et erkendelsesprincip, når han siger, at

> "dette mærkelige produkt som 'TV-avisen' er: et produkt der behager alle, bekræfter det på forhånd kendte og som lader de mentale strukturer intakte. […] Fjernsynet gør intet i retning af at lave en symbolsk revolution. Det er perfekt tilpasset publikums mentale strukturer" (Bourdieu, 1998/1996: 51-52).

Bourdieus konstruktion af et journalistikfelt er møntet på Frankrig (1998/1996: 48, 83) med en sensationsposition, der er defineret ved kulørte nyheder (news), som er elementære og mangelfulde, som interesserer alle på en måde, så nyhederne ikke berører noget vigtigt og ikke får følger. Det er eksempelvis statsoverhoveders besøg, katastrofer, hvad der vækker interesse i form af simpel nysgerrighed, som ikke kræver nogen form for specifik, og især ikke politisk, kompetence. De kulørte nyheder har den effekt, at de tømmer informationer for politik, afpolitiserer og reducerer verden til anekdoter og sladder (1998/1996: 58).

Den anden position i feltet er en seriøs, intellektuel position, der er defineret som analytisk og kritisk tale og hævdelsen af tankefrihed (1998/1996: 9), kommentarer og synspunkter (views), politisk analyse, udenrigsnyheder og politik (1998/1996: 48), og som hævder værdien af 'objektivitet' (1998/1996: 82).

> "Le Monde var godt placeret i begge forhold: den havde et tilstrækkeligt stort oplag til at være én magtfaktor ser fra annoncørernes synspunkt, og den var tilstrækkelig forsynet med symbolsk kapital til at være en autoritet. Den forenede de to magtfaktorer i dette felt" (Bourdieu, 1998/1996: 48).

Den intellektuelle og kommercielle logik, der kendetegner al kulturel produktion, determinerer ifølge Bourdieu entydigt praksis i hver sin retning. Den kommercielle logik udhuler og forfladiger den kulturelle produktion, fordi den retter sig mod et massepublikum, hvor maksimeringen af publikum medfører den laveste fællesnævner gennem publikums bedømmelse. Den intellektuelle logik går i den stik modsatte retning ved at sætte den kollegiale barriere for anerkendelse højest muligt, hvorved de kulturelle produkter forfines. Det er to forskellige logikker og to legitimeringsprincipper: anerkendelsen via ligemænd, der bedst kender og anerkender de interne 'værdier' eller principper, og anerkendelse via det største antal, konkretiseret i antallet af entreer, læsere, lyttere, seere (dvs. salgstal og profit), idet den plebiscitære godkendelse i dette tilfælde er uadskillelig fra markedets godkendelse (Bourdieu, 1998/1996: 83). Bourdieus centrale antagelse for kampene i de kulturelle felter er kampen mellem intellektualisme og kommercialisme.

> "Det journalistiske felt er struktureret på basis af en modsætning mellem to poler: den 'reneste' mest uafhængige af statsmagt, politisk magt og økono-

misk magt og de som er mest afhængige af disse magter og kommercielle magter" (Bourdieu, 1998/1996: 41).

Bourdieu tegner et billede af et heteronomt journalistisk felt, der i stigende grad underlægges den økonomiske logik, som kommercialisering fører med sig.

I Bourdieus forståelse er journalisterne (det journalistiske felt) "strukturelt set underordnet" (Bourdieu, 1998/1996: 53) intellektuelle og politikere, men samtidig peger Bourdieu også på, at journalistik, samfundsvidenskab og politik er en del af samme felt, som normalt kaldes den politiske verden (Bourdieu, 2005/1995: 31). På trods af journalisternes underordnede hierarkiske position så "udøver de en ganske sjælden form for dominans: de har magten over midlerne til at ytre sig offentligt, eksistere offentligt, være kendt, nå frem til offentlig berømmelse" (Bourdieu, 1998/1996: 53).

Det er det monopol, som ifølge Bourdieu giver pressen magt.

> "Det journalistiske felt skylder sin vigtighed i den sociale verden det faktum, at det er indehaver af et de facto-monopol på redskaberne for storproduktion og massespredning af informationer, og, via disse redskaber, monopol på adgangen for almindelige borgere, men også videnskabsfolk, kunstnere, forfattere, til det man kalder 'det offentlige rum', dvs. den store udbredelse" (1998/1996: 52).

Det følger af Bourdieus tanker, at hans analyser af journalistik må opfattes som lokale, dvs. som konstruktion af et fransk journalistikfelt. De kan ikke ukritisk overføres til felter i andre nationale kontekster, hvorfor der til afhandlingens formål må konstrueres felter med egen logik og positioner i en dansk kontekst. Det følger for det andet af Bourdieus tanker, at felter er historiske konstruktioner med begrænset varighed. Bourdieu konstruerer selv kun et journalistisk felt fra den seriøse presses opdukken som en modstilling til den kulørte presse indtil slutningen af det 20. århundrede.

Imidlertid vil jeg i det følgende foreslå og begrunde, at det er mere anvendeligt at se mediefelter spændt ud mellem politiske og økonomiske poler, der ikke nødvendigvis står i modsætning til hinanden. Kommerciel logik om stort oplag kan fx forenes med politisk interventionslogik, hvor mediet som aktør kan blande sig i samfundets funktion og virkemåde gennem udbredelse i offentligheden. Dernæst vil jeg i kapitlerne 4 og 5 foreslå, at kulturproduktionen i journalistikfeltet har visse træk, der adskiller det fra Bourdieus generelle opfattelse af kulturproduktion, og at det er nødvendigt at konstruere flere historisk betingede felter med henblik på at forklare og forstå tilstedeværelsen og karakteren af forklarende journalistik gennem fire årtier.

Først er der imidlertid grund til at fremlægge, hvad jeg anser for mindre frugtbare dele af Bourdieus teoretiske korpus.

3.4.2 Tilpasning af Bourdieus journalistiske feltteori

Som bebudet i begyndelsen af kapitlet foretager jeg en kritisk læsning af Bourdieu, fordi jeg finder, at hans teorier kan blive mere brugbare i forhold til forklarende journalistik, end de er. Det er fire tilpasninger af Bourdieus syn på det journalistiske felt, som i dette kapitel presser sig på.[22] Den første tilpasning angår den mere grundlæggende antagelse, at kommercialismen determinerer bestemte konsekvenser, mens der, som jeg kort vil skitsere, kan være grund til at have et mere socialkonstruktivistisk syn på kommercialismens effekter. Argumentet vil gå vejen omkring Bourdieus ofte anvendte spilmetafor for et felt.

Fodboldspillerne har 'en sans for fodboldspillet', som de har opnået gennem deltagelse i træning og kampe. De kender spillets mening (flyt en bold rundt mellem spillernes fødder), strategien (lav flere mål end modstanderen), og hvad der er på spil (fx vind eller forsvind i pokalkampe). Spillerne er forpligtet på at følge spillets forudsætninger, dvs. både skrevne og uskrevne regler eller med en bourdieusk term doxa. Et spil/en kamp er også forsynet med regulariteter, der for fodbolds vedkommende blandt andet kan iagttages i bookmakernes odds, som er en objektiv fornemmelse for kampens sandsynlige fremtidige resultat.

Bourdieu har kritiseret sportens kommercielle afhængighed (1998/1996: 96-101). Ifølge Bourdieus tankegang vil kommercialisering af fodbold betyde massernes godkendelse frem for ligemænds godkendelse. Af den logik følger, at fodboldspillere, der kun spiller for og med hinanden uden tanke for et publikum, ville udvikle et bedre fodboldspil end de feterede fodboldstjerner, der løber rundt i eksempelvis Barcelona, Manchester eller København. Uden at ville forherlige nutidens hyperkommercialiserede fodbold, virker logikken ikke særlig plausibel i et historisk lys, hvor det er et faktum, at fodbold er blevet hurtigere, mere teknisk og taktisk end tidligere, samtidig med at det i tiltagende grad er blevet kommercialiseret. Kommercialiseringen har skabt en ekstrem ekspertise frem for forfladigelse i kommerciel professionel fodbold. Logikken er heller ikke plausibel ud fra geografisk betragtning, fordi det også er et faktum, at fodboldhold ikke pludselig er dukket op (ukendte for andre end ligemænd) med succes på fodboldfeltet. Det indebærer for mig at se, at konsekvenserne af kommercialisering af kulturel produktion er mere

[22] I kapitel 5 foretager jeg yderligere tilpasning i forhold til at udvikle forventninger til udviklingen i journalisters forklarende praksis.

kontingente, end Bourdieu argumenterer. Det betyder med andre ord, at kommercialisering må formodes ikke blot at tvinge, men også at muliggøre. Denne pointe kommer til at spille en central rolle for mine argumenter om forklarende journalistiks forekomst og udvikling.

Tilpasningen kan blandt andet finde teoretisk opbakning hos den engelske sociolog, Anthony Giddens, der har samme ambition som Bourdieu om at overskride dualiteten mellem struktur og aktør. Men til forskel fra Bourdieu har Giddens et mere socialkonstruktivistisk syn på struktur: "Structure is not to be equated with constraint but is always both constraining and enabling" (Giddens, 1984: 25). Struktur, herunder kommercialisme, antages derfor både at give og begrænse aktørers handlemuligheder.

Forholdet mellem danske medier og journalistik understøtter den teoretiske tilpasning. Hvis mediernes journalistiske indhold er bestemt af deres kommercielle tvang, burde det formentligt afspejle sig i fordelingen af dansk journalistiks fornemste pris, Cavlingprisen, hvoraf der uddeles én årligt. Cavlingprisen gives ikke ud fra kommercielle kriterier, men ud fra journalistfaglige kriterier.[23] Det burde give få eller ingen tildelinger til medier tættest på den kommercielle pol, dvs. tabloidaviser baseret på løssalg, der er disponeret for omkostningsbillig journalistik rettet mod det størst mulige publikum frem for publicering af en prisvindende journalistik. Samtidig burde de kommercielle dispositioner forstærkes i en tid med vigende oplagstal, mens de intellektuelle dispositioner kan tænkes at vinde indpas i tider med stigende oplagstal. Modsat må intellektuelle medier, dvs. abonnementsaviser fjernt fra den kommercielle pol, forventes at få flere Cavlingpriser, og flest i perioder med stigende oplag, der giver økonomisk råderum. Sådan er billedet imidlertid ikke.

En gennemgang af de seneste 40 års Cavlingpriser viser, at journalistik publiceret på løssalg/tabloid (*Ekstra Bladet*, *B.T.*) har opnået anerkendelse syv gange (1972, 1977, 1981, 1989, 2002, 2003, 2004), public service-tv (*DR*) syv gange (1975, 1979, 1983, 1984, 1995, 1997, 2005), abonnement/omnibusaviser (*Morgenavisen Jyllands-Posten*, *Berlingske Tidende*, *Politiken*) ni gange (1977, 1978, 1982, 1990, 1993, 1999, 2001, 2006, 2008), og abonnement/specialaviser (*Dagbladet Information*, *Børsen*, *Press*, *Weekendavisen*) syv gange (1971, 1980, 1986, 1987, 1992, 1994, 2003).[24] Alle fire typer af medier har derfor været disponeret for og prioriteret journalistik, der kunne opnå den højeste kollegiale anerkendelse i næsten samme omfang og med

[23] Den tildeles af tre medlemmer, der udskiftes hvert tredje år, af Dansk Journalistforbund, der traditionelt ikke organiserer medieledere.
[24] Egen optælling på baggrund af http://www.journalistforbundet.dk/sw178.asp.

næsten samme spredning ud over årene, dvs. på tværs af oplagskonjunkturer.

Hvis kommerciel logik er størst mulig indtjening, forekommer det modsætningsfyldt, at de mest kommercielle aviser prioriterer den særlige ressourcekrævende journalistik, der præmieres med Cavlingprisen. Det kan dog tænkes, at de kommercielle mediers satsning på ressourcekrævende journalistik kan ses som et forsøg på at høste symbolsk kapital, der på længere sigt kan vise sig økonomisk profitabelt.

Heller ikke forandringer i det journalistiske felt af, hvad der opfattes som anerkendelsesværdig journalistik, ser ud til at have en sammenhæng med mediekategoriseringen eller udviklingen. Schultz peger på, at Cavlingprisen gennem de seneste fire årtier har prioriteret to typer undersøgende journalistik, som hun betegner som henholdsvis dagsordensættende (1965-1984) og afslørende (1985-2004) (Schultz, 2006: 173). Med den overfor viste fordeling af Cavlingpriser på medietype medfører et eventuelt skifte i anerkendelsesværdig journalistik ikke samtidigt et skifte i medietype. Fordelingen af Cavlingpriser til kommercielle medier og intellektuelle medier er rimelig konstant i perioden før og efter 1985. Cavlingfordelingen og dermed disponeringen i medierne for anerkendelsesværdig journalistik ser ud til at være uafhængig af statseje, fondseje eller aktionæreje. Det kan bedst forklares med, at de økonomiske strukturer ikke determinerer en bestemt journalistik.

Den anden tilpasning af Bourdieus journalistiske feltteori gælder hans usystematiske eller manglende skelnen mellem et journalistikfelt og et mediefelt (Bourdieu, 1998/1996; 2005/1995), hvilket tillige gælder Bourdieutraditionen generelt (se fx Couldry, 2004: 168). Det er paradoksalt, fordi netop feltbegrebet lægger op til en distinktion mellem medieorganisation og profession. Ved ikke at konstruere to felter der, omend de er tæt relaterede, ikke er identiske, elimineres muligheden for at etablere to logikker med tilhørende positioner i hvert sit felt og for autonomi mellem de to felter. Konsekvensen bliver en forsimpling, fordi den journalistiske praksis alene ses som bestemt af et medies position. For Bourdieu genererer en relativ autonom pol i medie-/journalistikfeltet en journalistisk habitus, mens en relativ heteronom pol i medie-/journalistikfeltet genererer en kommerciel habitus. Den journalistiske habitus (disposition for seriøs journalistik) genereres af den seriøst intellektuelle position i det franske mediefelt (‘*Le Monde*’), mens den kommercielle habitus (disposition for kulørt journalistik) genereres af en position som sensationsmedie (kommercielt tv). Bourdieus konstruktion fjerner muligheden for, at en kommerciel position i mediefeltet kan være andet end en sensationsposition i journalistikfeltet, fordi han smelter journalistik- og mediefeltet sammen. Tilsvarende kan en seriøs intellektuel position i mediefeltet med

kommentarer, synspunkter, analyser samt politisk og international dækning ikke adskilles fra en position i journalistikfeltet.

Bourdieu argumenterer senere i forbindelse med det videnskabelige felt for en adskillelse af et institutionelt felt for laboratorier og et individuel felt for forskere.

> "Hvorfor er det vigtigt at afdække feltets struktur? Fordi man ved at konstruere den objektive fordeling af individuelle og institutionelle positioner og tilhørsforhold kan danne sig et billede, som gør det muligt med ret stor sikkerhed at forudsige adfærd, og reaktioner hos forskellige aktører på feltet" (Bourdieu, 2005/2001: 99).

Som det bør være klart på nuværende tidspunkt, mener jeg, at der er analytisk kraft at hente i en adskillelse af medier som institutioner, organisationer eller virksomheder og journalistik som en profession i forhold til at forstå og forklare journalisters forklarende praksis. Selv om medier og journalister er funktionelt adskilte, medfører det ikke autonomisk adskilte felter, dels fordi journalisters skemata består af en symbiose af positioner fra medie- og journalistikfeltet, der i nogle tilfælde harmonerer, og de andre tilfælde kan tænkes at konflikte. Dels fordi journalisters forklarende praksis konkret foregår i mulighedsrum med forskellige sanktioner eller anerkendelse på nyhedsmedierne.

En tredje tilpasning knytter sig til Bourdieus universelle hierarkiseringsteori. Bourdieu fremstiller samfundet som strukturelt hierarkiseret med akademikere placeret over journalister. Det forekommer som en ideologisk position, som Bourdieu aktivt kæmper for at bevare. Han skelner mellem kynisk og klinisk anvendelse af viden (Bourdieu, 1998/1996: 68). Klinisk vil sige, at viden bruges i den demokratiske proces til at bekæmpe lovene i den sociale virkeligheds måde at fungere. Kynisk vil sige, at viden om regulariteter og sociale mekanismer udnyttes strategisk til at skabe sig en gunstigere position. Bourdieu naturaliserer hierarkiet i sin diskursive fremstilling af den sociale verden. Det sker kynisk, dvs. helt bevidst ved at tildele de akademiske eksperter en særlig magtfuld position, og han anvender sin akademiske position til offentligt at forsvare eller skabe en gunstigere position i det overordnede magtfelt (jf. afsnit 5.1.4, hvor denne problemstilling diskuteres indgående). Der er brug for en mindre ahistorisk eller universel hierarkiseringsteori, hvis man skal forstå journalisters forklarende praksis (jf. kapitel 6, der leverer et bidrag til historiseret hierarkiseringsteori).

Endelig knytter den fjerde tilpasning sig til karakteren af medie- og journalistikfeltet, der ikke nødvendigvis anskues bedst som en kommerciel/intellektuel polarisering, hvilket jeg vil folde ud i kapitlerne 4 og 5, hvor journali-

stikfeltet konstrueres med to intellektuelle poler, der repræsenterer hver deres politiske interesser.

3.5 Opsummering af det bourdieuske praksisperspektiv

Med dette kapitel har journalisters praksis fået en social dimension, der er historisk og socialt betinget. Journalisters forklarende praksis kan kun forstås ud fra de positioner, de som sociale aktører indtager i historisk-specifikke felter. Jeg foreslår i kapitlet, at journalisters forklarende praksis udfylder forskellige funktioner i medie- og journalistikfelterne, der derfor må holdes analytisk adskilte for at konstruere de dispositioner, som felterne hver især genererer. Den funktionelle differentiering nuancerer rationalet i journalisters forklarende praksis ved analytisk at relatere den til forskellige logikker i den dobbelte positionering.

Forklarende journalistik, som den blev begrebsliggjort i kapitel 2, kan delvist ses som materialiseringen af journalisters tilbøjelighed til feltspecifikke opfattelser og adfærd. Forklarende journalistik kan ses som resultatet af det, som journalister værdsætter og kæmper om på medier og i journalistik. Af afhandlingens tre teoretiske perspektiver er det første sat i spil, og det begrunder den historiske analyse af danske medier og journalistik i næste kapitel. Feltteorien og den dispositionelle handlingsteori peger på, at journalisters positionering i forklaringsgenren kan ses som materialiseringen af praksislogikken både i medie- og journalistikfeltet som bestemte måder at konstruere forklarende nyheder i nyhedsdiskursen.

Kapitel 4.
Historiske feltanalyser af danske nyhedsmedier og journalistik

"Man forstår ingenting, hvis man ikke
forstår det felt, der producerer [en agent]"
(Bourdieu, 1998/1996: 63).

Formålet med dette kapitel er at analysere den historiske udvikling i danske medie- og journalistikfelter med henblik på at undersøge de dynamikker, der knytter sig til felternes udvikling. Kapitlet beskæftiger sig i afhandlingens kausalteoretiske perspektiv med variation på den uafhængige variabel og mellemkommende aktørinterne variabel på mesoniveau. Hensigten er senere i kapitel 6 at kunne opstille forventninger til variation over tid i afhandlingens afhængige variabel, som i kapitel 2 blev operationaliseret som nyhedsdiskursens forklaringsgenre. Forventningerne til den forklarende journalistik udspringer af nyhedsjournalisters *positioner* i felter og de deraf teoretisk afledte feltafhængige *dispositioner* for nyhedsjournalisterne til konkret og empirisk at *positionere* sig som forklarende journalister i nyheder.

De konkrete analyser begrundes af, at jeg i kapitel 3 for det første redegjorde for en analytisk ramme og en kausalmodel, der forstår journalisters forklarende praksis ud fra de positioner, som sociale aktører indtager i historisk-specifikke felter, og de oppositionelle dispositioner, som teoretisk kan afledes af de spændinger, der findes mellem et felts oppositionelle poler. For det andet følger det af kapitel 3, at medie- og journalistikfelter må konstrueres som distinkte felter med hver deres specifikke funktioner, positioner og dispositioner. Kapitlet anvender dermed Bourdieus tilpassede felt- og dispositionsbegreber fra kapitel 3 til at undersøge variation over tid i de faktorer, der er knyttet til det feltspecifikke mesoniveau.

Først analyseres medieforhold, og der konstrueres to substantielt forskellige diakrone mediefelter dækkende de seneste 30-40 år. Dernæst analyseres journalistikforhold, og der konstrueres tillige to diakrone journalistikfelter for den samme periode med udgangspunkt i litteratur om medier og journalistik,[25] statistiske oplysninger og aktørernes anskuelser, hvilket svarer til fremgangsmåder i 'Refleksiv sociologi i praksis' (Hammerslev m.fl., 2009).

[25] Larsen (2009) anvender et litteraturreview til at konstruere et medicinsk felt i Danmark.

Jeg konstruerer felterne ved at kombinere data om felternes materielle grundlag, dvs. journalisters beskæftigelse i forskellige funktioner og forskellige medietypers forekomst og udbredelse, med de opfattelser, som aktørerne har af deres positioner. Endelig drager jeg medie- og journalistiklitteraturen ind i konstruktionen af felterne for at udnytte den eksisterende viden om positioner, dispositioner og positioneringer i feltkonstruktionen. Desuden eksemplificerer jeg de seneste medie- og journalistikfelter med praksis fra den tidligere omtalte journalist på *Berlingske Tidende* (afsnit 3.3.1) for at illustrere, hvilke dele (jf. afsnit 5.2.1) af journalisters forklarende praksis teorien kan forklare.

Jeg foreslår faktisk to og ikke kun et strukturelt feltbrud, eller rettere to synkrone strukturelle brud i henholdsvis medie- og journalistikfeltet med tilhørende skifte i positioner og dispositioner. Det betyder, at jeg taler om tre perioder adskilt af de to synkrone feltbrud: en periode frem til midt i 1970'erne, fra midt i 1970'erne og til sidst i 1990'erne og en periode i 2000'erne.

Vægten i fremstillingen vil blive lagt på de to seneste perioder, fordi det med afhandlingens formål om at bidrage til forståelsen af det særlige ved de nuværende nyhedsjournalisters forklarende praksis er mest relevant at sammenligne den nuværende periode med den foregående for at kunne pege på de ændringer i de strukturelle forhold, der kan medføre, at forklarende journalisters nuværende positionering er anderledes end for 10-15 år siden. Med henblik på etableringen af et komparativt grundlag er det tilstrækkeligt med konstruktionen af ét sæt felter i en periode forud for år 2000, der kan sammenlignes med perioden efter år 2000.

Den seneste periode dækker 2000'erne, og overgangen fra perioden forud ser ud til at være ganske kort. Perioden forud afgrænses bagud i tid til 1970'erne, men overgangen fra en partipresse og en partibundet journalistik før 1970'erne til en kommerciel baseret omnibuspresse med en mere politisk uafhængig journalistik efter 1970'erne strækker sig imidlertid over en længere periode med knapt så skarpt tidsafgrænsede felter til følge. Det strukturelle feltbrud omkring år 2000 er drevet af anderledes dynamikker, der i løbet af mindre end ti år forandrede de strukturelle forhold i medier og journalistik.

Det er dermed muligt at knytte forventninger til forklarende journalisters positionering i nyheder i tre historiske perioder, men i den resterende del af kapitlet vil jeg kun kort berøre perioden med partipressen og den partibundne periode og ellers folde konstruktionen af de to senere perioder ud.

Kapitlet forløber på den måde, at jeg først konstruerer et mediefelt dækkende perioden fra 1970'erne til omkring år 2000 med karakteristik af de to poler, som kampe i feltet udspiller sig mellem, og derefter et mediefelt dækkende årtiet efter år 2000 med karakteristik af dets to poler. Bruddet i medie-

feltet ses som resultatet af den måde, som ny teknologi anvendes på i den samfundsmæssige kommunikation. Dernæst konstrueres på samme måde et journalistfelt fra midt i 1970'erne til år 2000 og et journalistikfelt efter år 2000 med karakteristik af hvert sit sæt af poler. Bruddet i journalistikfeltet ses som drevet af den sociale tilpasning til den rolle, som nyhedsmedier indtager i det moderne samfunds kommunikative udvikling, også betegnet som samfundets medialisering.

4.1 To (tre) diakrone danske mediefelter

De næste afsnit indeholder argumenter for konstruktionen af to på hinanden følgende mediefelter inden for de seneste årtier i Danmark. Mediefelterne har selvfølgelig overlap, men kan alligevel siges at følge kronologisk efter hinanden. Det ene mediefelt kalder jeg *Pressens mediefelt* og det andet for *Det distribuerede mediefelt*. Som antydet i overskriften på dette afsnit er et tredje mediefelt på spil, som kun vil blive stedmoderligt behandlet, fordi afhandlingens fokus ligger på forståelsen af den nuværende forklarende journalistiks særlige karakter, dvs. hvordan den adskiller sig fra den forudgående. Det tredje mediefelt kalder jeg *Partipressen*.

Ifølge Bourdieu har et felt sin egen tid (Bourdieu, 2005/2001: 107), og periodiseringen af det distribuerede mediefelt bygger blandt andet på inddragelsen af de mindre centraliserede webmedies produktion og distribution af nyheder, som ellers ikke spiller nogen rolle i den bourdieuske tradition (Couldry, 2004: 169).[26]

Mediefelter er, som alle andre felter, en forskers analytiske konstruktion af positioner med indbyggede interesser. I Bourdieus konfliktteoretiske perspektiv organiseres feltet omkring modstridende interesser, der kæmper om at dominere i feltet, dvs. at bestemme, hvad der er legitim og anerkendelsesværdig praksis, og samtidig kæmper aktørerne om at opnå status og prestige i feltet. Spørgsmålene er, hvilke poler mediefelter generelt, og særligt danske mediefelter kan konstrueres omkring med henblik på dispositioner for forklarende journalistik, herunder hvilke forandringer, som danske mediefelter har undergået de seneste fire årtier.

[26] Couldry ser i sit forslag til en udvidelse af Bourdieus feltteori bort fra nye medier, hvilket han begrunder med, at Bourdieutraditionen ikke har beskæftiget sig med nye medier, og at der samtidig er grund til at være skeptisk overfor, hvor fundamentalt nye medier, særligt internettet, ændrer konsumtionsmønstre (Couldry, 2004: 169). Couldry overser helt, at effekten af nye medier ikke alene skal ses i forhold til publikum, hvorved han overser det oppositionelle forhold mellem nye medier og produktionen i de klassiske medier, som han beskæftiger sig med.

Ifølge Bourdieu er mediefelter som påpeget organiseret omkring en intellektuel og en kommerciel pol. Bourdieus teori om, at feltet er spændt ud mellem en autonom (intellektuel) og en heteronom (kommerciel) pol, gælder alle kulturelle produktionsfelter. Hvilken logik, der hersker i mediefeltet, afhænger af den økonomiske tvang, som et medie er udsat for. Er mediet finansieret helt (public service-tv og radio) eller delvist af staten (aviser med mediestøtte, momsfritagelse m.m.) eller af markedet (annoncer, abonnement og løssalg)? Og hvilken karakter har afhængigheden af markedet (forholdet mellem indtægter fra annoncer og avissalg, eller mellem abonnementer og løssalg)? Er mediet ejet af en mediefond (fx *Politiken*, *Morgenavisen Jyllands-Posten*) eller overskudskrævende aktionærer (fx *Berlingske Tidende*)? Det har ført til en traditionel skelnen mellem omnibus- eller publicistmedier (fx morgenaviser, public service-tv) og tabloidmedier (fx formiddagsaviser og kommerciel tv) (fx Hjarvard, 2008a: 91; Lund, E., 2006). Hertil kommer mediets økonomiske kondition. Er der overskud eller underskud på driften, dvs. om mediets økonomiske råderum er til investeringer eller besparelser?

4.1.1 Pressens mediefelt (1970'erne-1990'erne)

Grundlaget for pressens mediefelt er en kommerciel presse. Det giver umiddelbart sig selv, at et medies placering på de forskellige dimensioner for økonomisk afhængighed udløser større eller mindre økonomisk tvang og kommerciel logik. Pressens mediefelt er baseret på brugerbetaling med en løssalgspol og en abonnements-/licenspol. I et mediefelt, der er placeret i pressen, står kampen blandt andet om oplag som et let målbart parameter. Udbredelse er anerkendelse. Der er status og prestige knyttet til oplag. Jo større oplag, læsere, lyttere eller seere et medie har, desto større anerkendelse og højere annoncepriser. "Indtægterne fra annoncerne var direkte afhængige af oplaget" (Søllinge, 1999: 85). Det førte til, at der allerede i 1930 blev etableret en "selvejende, not-for-profit erhvervsdrivende fond, der har til formål at konstatere, kontrollere og verificere reklamebærende mediers oplag" med navnet Dansk Oplagskontrol (http://www.do.dk/).

Udviklingen af den trykte presse i Danmark er for det første en historie om afviklingen af avisernes partitilhørsforhold. Aviserne i Danmark var ejet eller tæt knyttet til partipolitiske interesser. Det såkaldte firebladssystem, med en avis knyttet til hvert af de gamle partier, var allerede før Anden Verdenskrig under afvikling, men bladdød og løsrivelse tog endeligt fart i årtierne efter krigen. I 1950 var der 111 selvstændige dagblade, i slutningen af 1970'erne

62, i 1988 46, i 1997 34 og i 2005 29 dagblade tilbage (Den store Danske/ Danmark-massemedier, Søllinge, 1999: 85).

Perioden fra 1945 til 2001 betegner Hjarvard som det integrerede pressesystem med omnibuspressens tabloid- og morgenaviser (Hjarvard, 2008b: 50). Perioden er imidlertid også kendetegnet ved, at ændringerne i mediernes binding til de politiske partier ikke var overstået. I partipressen er mediedagsordenen afhængig af det politiske system med den indflydelse, det har på nyhedsmediers indhold, og det partipolitiske tilhørsforhold fortsatte op i 1960'erne, hvilket satte sit præg på indlandsnyheder (Søllinge, 1992; 1999; Thomsen, 1965: 62-63).

> "Mens pressen endnu ved 60'ernes midte havde partibindingen som (minimum et væsentligt element i en) målestok for den interesse, det indenrigspolitiske stof havde – eller som et af flere nyhedskriterier på området – er udviklingen gået mod en tilstand, hvor også alt det indenrigspolitiske stof ikke længere er pligtstof, men vurderes ud fra almene nyhedskriterier" (Søllinge, 1992: 34-35).

Søllinge trækker efter flere studier af dansk presse forskellen mellem partipressen og omnibuspressen op: "Lidt forenklet kan forskellen mellem de to bladtyper formuleres sådan, at mens partipressen fortalte folk, hvad de skulle tænke, gav omnibuspressen folk noget at tænke over" (Søllinge, 1999: 80).

Den gradvise løsrivelse fra partipolitiske holdninger var en ændring i avisernes selvstændighed, som medieforskningen almindeligvis beskriver som en ændring i mediernes rolle fra arena til aktør, eller fra en passiv, tilbageholdende, respektfuld og underordnende tilgang til en udfarende, foregribende, kritisk og dagsordenssættende (Blumler & Gurevitch i de Vreese, 2005: 54; Togeby m.fl., 2003: 213). Det betyder en øget medieautonomi og øget betydning af feltets egen logik.

> "Although media have become, in general, more autonomous and less depending on politics –several scholars have asserted that the modern media are no longer driven by a political but rather by their own media logic" (Walgrave & van Aelst, 2006: 98).

Som arena repræsenterede medierne almene interesser ved, at forskellige aktører kom til orde, både direkte og i bearbejdet og kontrolleret form, over for publikum (Hjarvard, 1995). Medierne var "an arena in which ambitious politicians struggle for dominance" (McNair, 1999: 5). Arenaen var eksterne (elite)aktørers kampplads, og hvor indsatsen var legitimiteten af særinteresser i offentligheden. Fra omkring 1970'erne lægger medierne imidlertid ikke længere kun plads til de politiske kampe, men deltager også selv i dem. Iføl-

ge Ørsten indikerer hans gennemgang af den danske nyhedsinstitutions institutionelle historie,

> "hvordan den danske nyhedsinstitution ud fra Eastons politikbegreb og i lyset af det danske samfunds institutionelle udvikling kan ses som en historisk stærkere institutionaliseret politisk institution. En institution, der siden begyndelsen af firserne har været en vigtig aktør i de politiske beslutningsprocesser, der i den sidste ende leder til en fordeling af samfundets ressourcer" (Ørsten, 2005: 13).

Skiftet i de dominerende principper fra arena til aktør foregik ikke kun i pressens abonnements- og løssalgsaviser, men også i public service-tv (Hjarvard, 1999; 2006a). Skiftet fra arena til aktør kan ses som en ændring i mediernes autonomi i forhold til samfundets eliteaktører i især det politiske felt.

Dominansforholdet mellem medierne i pressefeltet afspejles af de relative oplagstal. Udviklingen kan ses i nedenstående grafik, hvor omnibusaviser (noget om alt for alle) er *Berlingske Tidende*, *Morgenavisen Jyllands-Posten* og *Politiken*, tabloidaviser (interessevækkende stof) er *B.T.* og *Ekstra Bladet*, og specialaviser (selektivt udvalgt for afgrænset målgruppe) er *Børsen*, *Dagbladet Information* og *Kristeligt Dagblad*. De otte aviser har siden 1930'erne haft mindst 75 procent og typisk omkring 90 procent af avismarkedet. Konkurrencen om at sælge aviser falder i fire perioder: Første periode er fra 1930 til begyndelsen af 1940'erne med stigende oplag til omnibusaviser, faldende til tabloidaviser og et spirende oplag til specialaviser. Anden periode fra begyndelsen af 1940'erne til midt i 1970'erne er karakteriseret ved omnibusavisers faldende oplag og tabloidavisers stigende oplag. Tredje periode er fra midt i 1970'erne til slut i 1990'erne med stigende oplag til omnibusviser, faldende oplag til tabloidaviser og stabilt oplag til specialaviser. Endelig er den fjerde periode begyndt i 2000'erne med faldende oplag til omnibus og tabloid og stigende til specialaviser.

Oplagstallenes udvikling afspejler styrkeforholdet i kampen om læsernes opmærksomhed, men de knytter samtidigt an til brede samfundsudviklinger som fx nedgangen i industriarbejdspladser og dermed løssalgsmarkedet for en maskulint orienteret formiddagsavis i frokostpausen eller et stigende uddannelsesniveau i middelklassen som marked for abonnementsaviserne, til konkurrencen fra radionyheder midt i 1920'erne, tv-nyheder fra midt i 1960'erne (Hjarvard, 2006b: 107; Svith, 2007: 93-94) og internetnyheder fra sidst i 1990'erne, og til mediernes positioneringer som reaktion på de strukturelle forhold. Avisers oplag og annonceindtægt hænger generelt sammen – jo større oplag, desto højere annoncepris. Oplagstal er dermed ikke kun et mål for avistypernes indbyrdes styrkeforhold i forhold til offentlighedens opmærk-

somhed, men de afspejler tillige mediernes relative økonomiske råderum, eller med andre ord en del af den relative kommercielle tvang, som medierne er underlagt.

Figur 4.1. Tre bølger i avistypers oplagsudvikling (procent)

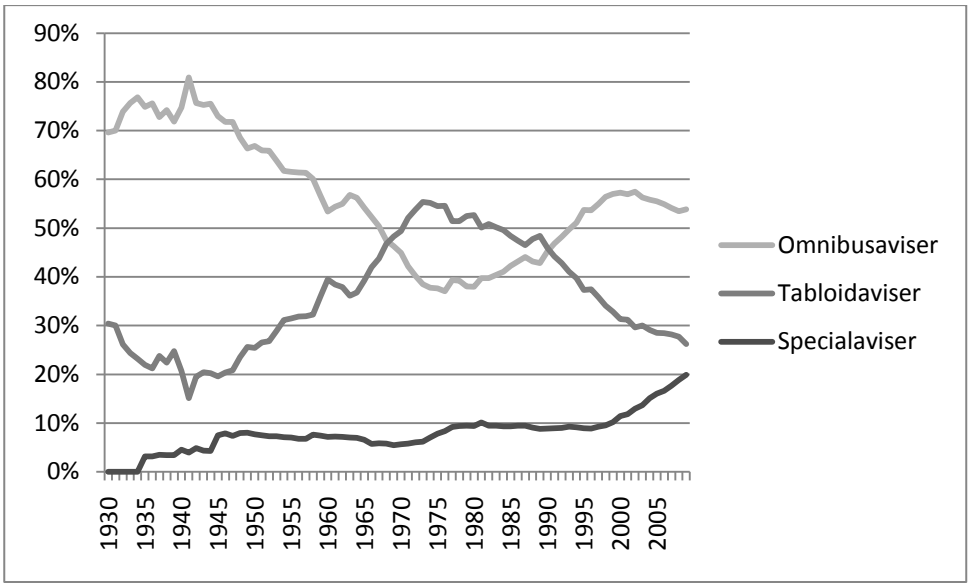

Note: Egne beregninger af hverdags- og søndagsaviser, 2. halvårstal.
Kilde: Dansk Oplagskontrol (http://www.do.dk/).

Som det fremgår af oplagstallene over medietype, dominerede medier tæt på publicistrollen, dvs. omnibus- og specialaviser, fra 1930 frem til omkring 1960 og igen efter 1995, mens medier tæt på tabloidrollen dominerede fra sidst i 1960'erne til sidst i 1980'erne.

Mediernes indbyrdes dominansforhold påvirker dels opfattelsen af, hvad der opfattes som den legitime måde at være medie på, og hvilke områder i civilsamfund, politik eller økonomi medierne repræsenterer i nyhederne. Kampene i pressens mediefelt foregik på veldefinerede slagmarker – som krigen mellem *Berlingske Tidende* og *Morgenavisen Jyllands-Posten* i 1990'erne om annoncer, aviskøbere og geografiske områder (Minke, 2008: 301). Periodiseringen i de tre perioder falder sammen med, at omnibusaviser og tabloidaviser skifter plads som dominerende avistype på oplag, dvs. med feltskift i 1970'erne og i 1990'erne. Tabloidaviser dominerer paradoksalt nok kun i den periode, der betragtes som omnibusavisens glansperiode. Jeg vil nu gå dybere ind i, hvilke dispositioner først den publicistiske rolle og dernæst den tabloide rolle kan forbindes med.

4.1.1.1 Den publicistiske rolle i pressens mediefelt

I dette afsnit redegør jeg for, hvilke interesser og principper der kan knyttes til den pol i pressens mediefelt, som jeg betegner den publicistiske pol. Pressefeltets ene pol, der er baseret på nogenlunde stabile indkomst gennem abonnementer, fremstår som en publicistisk rolle. Anskuet offentlighedsteoretisk hviler legitimeringen af det repræsentative demokrati på et publicistisk princip (Lund, 1999: 134), der i medier med en publicistrolle kendetegnes ved seriøst nyhedsstof og politisk debat. Nyhedsstoffet i publicistmedier er public service. Det er emner, der ud fra en samfundsbetragtning er væsentlige, men ikke nødvendigvis pirrende, dvs. "boring but important" (Graham Holm, 2007).

Medieudvalgets betænkning fra midt i 1990'erne kan ses som udtryk for mediernes publicistiske rolle. Den fremhævede fire hovedtræk ved "mediernes ubestridelige betydning for demokratiets funktionsdygtighed" (Medieudvalget, 1996: 7). Det var for det første formidling af nyheder og andre informationer af almen eller speciel interesse med henblik på at give borgerne mulighed for at deltage aktivt i samfundets beslutningsprocesser; for det andet fremdragelse af diskutable forhold gennem en kritisk, journalistisk årvågenhed, der i sig selv virker positivt på magtens udøvelse i et demokratisk samfund; for det tredje kontrol- og klageinstans på læsernes, lytternes og seernes vegne over for offentlige og private institutioner og virksomheder; og for det fjerde forum for debat af samfundsmæssig betydning.

Public service-nyheder orienterer om politiske og økonomiske forhold samt beslutninger nationalt og internationalt, de har nytteværdi set ud fra et borgersynspunkt. Journalister var som ansvarshavende chefredaktører mere disponeret for publicisme end kommercialisme på medier baseret på abonnement (Minke, 2008: 296). Både de trykte og elektroniske medier hyldede idealet om en ansvarlig presse, hvilket svarer til en af de normative forestillinger om nyhedsmedier, kaldet den sociale ansvarlighedsteori (Jensen, 1995). Det førte til nogenlunde enslydende målsætninger for nyhederne i de kommercielle publicistmedier og de statsligt finansierede public service-medier. Heller ikke den danske magtudredning fandt grund til at skelne mellem tabloid-kommercielle, publicistiske medier og public service-forpligtede medier, da mediernes rolle i demokratiet skulle gøres op.

> "Alt i alt er konklusionen, at det ikke står så ringe til med den politiske nyhedsformidling, som de værste kritikere vil gøre det til, men at situationen heller ikke er uden bekymrende træk. Medierne har selvstændiggjort sig i forhold til politiske partier og ejere, men til gengæld er der måske skabt en ny afhængighed til kilderne. Nyhedsformidlingen i de forskellige medier minder meget

om hinanden, fordi alle anvender de samme nyhedskriterier, og alle bruger hinanden som kilder" (Togeby m.fl., 2003: 228).

Medier baseret på abonnementsbetaling eller licensbetaling med en publicistrolle prioriteres primært ud fra public service-principper om, hvor væsentlig nyheden er for nationen, samfundet eller flertallet af befolkningen.

4.1.1.2 Den tabloide rolle i pressens mediefelt

Jeg vil nu gennemgå pressefeltets anden pol, der er baseret på daglig oplagsmaksimering gennem løssalg, og som fremstår som en tabloidrolle. Medier med en tabloidrolle bygger på et princip om et interessevækkende og pirrende indhold, der formidles i kortere og stærkere sætninger i en narrativ form frem for længere, mere komplekse, analytiske artikler i en argumenterende form (Bird, 2009: 41). Tabloid er det grænseoverskridende indhold som kriminalitet, sex og vold, det usædvanlige og fjerne som de kendtes verden, eller det genkendelige og nære i hverdagslivets tildragelser. Det tabloide rationale er modtagerens umiddelbare pirring, nysgerrighed, tryghed og brugbarhed (Hjarvard, 1999: 181), der bygger lige så meget på underholdning som orientering med bløde emner og inddragelse af almindelige mennesker som cases. Tabloidlogikken karakteriseres som amerikanisering, 'dumping' eller 'infotainment' (McNair, 1999: 2).

Kampene i pressens mediefelt gælder derfor typen af indhold og måden, det serveres på. Man kan sige, at pressefeltets to poler taler til hvert sit publikum, eller måske til hver sin side af modtageren. Når Bourdieu fremfører, at prioritering af de kulørte nyheder holder de relevante informationer på afstand, som borgeren burde være i besiddelse af for at udøve sine demokratiske rettigheder (Bourdieu, 1998/1996: 18), baserer det sig på en normativ betragtning om, at medier bør servicere modtageren som borger, ikke som forbruger, sportsudøver, etc. (jf. Holm m.fl., 2010; for en lignende pointe, se Hjarvard, 1999: 180). Medier baseret på løssalg med en tabloidrolle prioriteres primært ud fra interessevækkende principper om, hvor underholdende, pirrende eller grænseoverskridende nyheden er for flertallet af befolkningen.

Opsummerende kan det om pressens mediefelt siges, at distinktionen mellem feltets poler primært er en forskel i emne og perspektiv. I den ene pol er emner og perspektiv bestemt af det, medierne fandt mest borgervæsentligt (politik, internationale forhold og et generelt og institutionelt perspektiv), mens emner og perspektiv i den anden pol er bestemt af det, som medierne fandt mest publikumsinteressant (kriminalstof, socialstof, kendte personer og

et person- og caseperspektiv) (Albæk, 2004: 53). Eller mellem hvad der også betegnes som et afsender- og et modtagerperspektiv (Hjarvard, 1999: 21).

Aviserne i pressens mediefelt er opsatte på at placere sig centralt i mediedagsordenen, dvs. fremhævelse af de samme emner, som medier af samme type fremhævede. Derfor kunne det, jeg som journalist på *Morgenavisen Jyllands-Posten*s redaktion sidst i 1990'erne oplevede, at det blev opfattet positivt, når avisen havde prioriteret den samme historie på forsiden af avisen som *Politiken* eller *Berlingske Tidende*. Positionering på den fælles mediedagsorden virkede mindst lige så vigtig som avisens selvstændige historier. Samtidig var det ikke diskvalificerende for en nyhed, at den havde været offentliggjort af andre medier, fordi en nyhed var først en nyhed, når den havde været trykt i ens egen avis.

4.1.2 Det distribuerede mediefelt (2000'erne-?)

Jeg vil nu beskæftige mig med de forandringer, som mediefeltet gennemgår, der betyder, at pressens mediefelt mister betydning og afløses af det mediefelt, som jeg betegner som det distribuerede mediefelt, og som kommer til at udgøre den dominerende distinktion i mediefeltet efter år 2000. Mediefeltet ser ud til at skifte karakter som følge af måden, som ny teknologi bliver anvendt til kommunikation og informationsformidling. Mens nyhedsmedierne stort set er synonym med offentligheden frem mod år 2000, skabes der med internettet det teknologiske grundlag for en decentralisering af offentligheden med distribution af medier til alle potentielle aktører.

Det er næppe til at overse, at der diskuteres økonomi i direktionslokalerne på landets nyhedsmedier, eftersom de alle, på nær *DR* og *TV 2*, indtil 2004 er afhængige af markedet, og stort set alle medier har været ude i længerevarende økonomiske kriser.[27] Det har skærpet konkurrencen mellem pressens medier om annoncer, læsere, lyttere og seere. Imidlertid er der sideløbende med de traditionelle konflikter mellem nyhedsmedier baseret på løssalg, abonnementssalg og licens etableret en stadig mere dominerende konflikt mellem nyhedsmedier, som brugerne skal betale for, og nyhedsmedier med gratis adgang for brugerne.

Det betyder, at konkurrencen mellem medier ikke er begrænset til de traditionelle nyhedsmedier, der er positioneret internt i pressen, hvilket også

[27] Dagbladenes annonceomsætning på to mia. kr. i 2009 er den laveste, siden undersøgelserne af det årlige reklameforbrug begyndte i 1994. Tabet er på næsten 25 procent i forhold til 2008 (Dansk Oplagskontrol (http://www.do.dk/), Reklameforbrugsundersøgelsen, 2009).

blev bemærket af medieaktører som Lisbeth Knudsen, da hun i 2007 tiltrådte som chefredaktør for *Berlingske Tidende*:

> "Vi kan ikke længere tillade os at tænke på, at vi normalt konkurrerer med Børsen på erhvervsstoffet, at de tre store landsdækkende morgenaviser konkurrerer med hinanden, eller at Politiken og Berlingske konkurrerer i hovedstadsområdet. Konkurrenterne er langt mere mangfoldige. Der er nye spillere på markedet, både professionelle og en masse amatører i bloguniverset. Vores kilder er også i større omfang selv blevet publicister. Det betyder, at pressens rolle er redefineret, og det er en af de ting, jeg vil finde ud af, hvordan vi skal forholde os til" (Knudsen, 2007).

Jeg argumenterer for, at den dominerende konfliktlinje i pressens mediefelt, der er baseret på løssalg og abonnement/licens, er blevet underordnet en anden og mere magtfuld konfliktlinje mellem nyhedsmedier, som brugerne enten skal betale for, eller som de kan få gratis. Det betyder, at den klassiske presses monopol på adgangen til offentligheden, der ifølge Bourdieu er det, der giver pressen magt, blev brudt med internetmedier fra midt i 1990'erne. Selv om nyheder på internettet kan koste penge, hersker der en grundlæggende gratisfilosofi på internettet. Der opstod nye brugergratispositioner: Det var de 'nye medier' fra midt i 1990'erne med danske onlineaviser, samtidig med en tiltagende mængde af blogs, hjemmesider og nyhedssider. "Internettet satte […] fra sidst i halvfemserne helt nye betingelser for medieudviklingen" (Minke, 2008: 301). Willig & Lund konkluderer, at den største forskel på en nyhedsuge i 1999 og 2008 er "den massive vækst i mere eller mindre (u)originale webnyheder, der er vokset drastisk siden internetaviserne for alvor slog igennem efter årtusindskiftet" (Willig & Lund, 2009: 167). Samtidig fulgte efter årtusindskiftet andre gratis medier som gratis papiraviser: *Urban* (2001-), *metroXpress* (2002-), *Nyhedsavisen* (2006-2008), *24timer* (2006-), og gratis tv, da *TV 2* i 2004 blev frataget licensmidler og alene skulle finansieres af reklamer.

Det har skabt en modsætning mellem positioner baseret på brugernes betaling, som jeg betegner som brugerbetalingsmedier (*DR* og betalingsaviser) og brugergratismedier (*TV 2*, gratisaviser og internet). Det er positioner, hvortil der kan knyttes forskellige roller og publiceringsprincipper og dermed konstrueres et felt med to poler. Polariseringen bygger på mediernes forretningsmodel. Fortsat drift af et medie kræver kapital og dækning af omkostningerne til driften. "Efter årtusindskiftet kom de store dagblade ud i ukendt terræn. Angrebene kom fra alle sider og fra mange typer modspillere: internetforetagender, gratisaviser, nye tv-kanaler" (Minke, 2008: 301).

Konflikten mellem medier tæt på de to poler blev åbenbar, da den islandskejede gratisavis *Nyhedsavisen* blev lanceret (Bakker, 2007), og de traditionelle betalingsaviser på tværs af ejerskab dannede fælles front mod avisen. Avisen lukkede efter to års drift i 2008. Internettet kan betalingsaviserne imidlertid ikke sådan udkonkurrere. Det har skabt en konkurrence mellem papirbaserede aviser og onlinemedier, fx med 'individdrevne nyhedsmedier', der på deres egne blogs eller hjemmesider publicerer nyheder, der blandt andet betegnes borgerjournalistik (Jacobsen, 2009), med 'organisationsnyhedsmedier' som Jyske Banks tv-nyheder (http://jyskebank.tv/), eller med ekspertmedier, som det blev illustreret i eksemplet med Rockwool Fonden (jf. afsnit 3.3.1). I eksemplet offentliggjorde forskerne selv deres resultater via egen hjemmeside på internettet, men søgte samtidig ved at klausulere nyhedsbrevet til kl. 21 at give fx *DR*'s TV Avisen mulighed for at være de første til at bringe forskningsresultaterne. Tv er det medie, som flest danskere siger, de får deres informationer fra (Togeby m.fl., 2003), hvilket sikkert er forskerne bekendt.

Brugergratismedierne, der begyndte som en perifer niche, har vundet indpas i brugernes opmærksomhed og har dermed udfordret de klassiske mediers dominerende position på mediemarkedet. En undersøgelse viser, at tre fjerdedele af danskerne (78 procent) anvender danske internetnyhedssider, hvilket er mindre end tv (88 procent), men mere end landsdækkende morgenaviser (49 procent) eller formiddagsaviser (27 procent) (Schrøder, 2010: 20). Adspurgt vil danskerne hellere undvære de landsdækkende aviser (morgen-, formiddags- og specialaviser) end danske internetnyheder. Til gengæld er den trykte avis danskernes foretrukne 'baggrundsmedie' (Schrøder, 2010: 22). Konkurrencen mellem de to medietyper er blandt andet en konkurrence om publikums opmærksomhed, der kan opfattes som en kamp om knappe ressourcer (Hjarvard, 1999: 248). Det har ført til, hvad der opfattes som en krise for betalingsmedier i en række vestlige lande, med bebudelser om den trykte betalingsavis' snarlige død (Franklin, 2008: 631).

I Danmark afspejles betalingsmediernes aftagende dominans blandt andet i trykte avisers oplagstal, der demonstrerer to markante tendenser. Fra 1930 til 1989 mere end tredobledes oplagstallet for otte aviser (*B.T.*, *Berlingske Tidende*, *Børsen*, *Ekstra Bladet*, *Dagbladet Information*, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, *Kristeligt Dagblad*, *Politiken*), mens oplagstallet fra 1989 til 2009 reduceredes med to femtedele.

Figur 4.2. To tendenser i landsdækkende betalingsavisers oplagstal 1930-2008

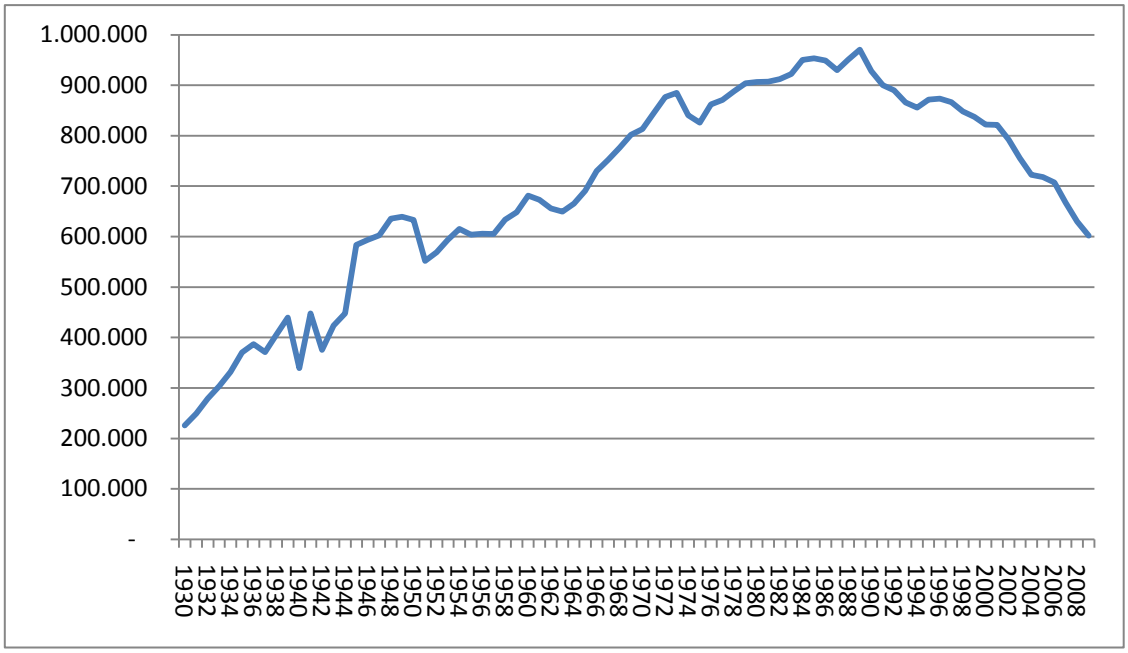

Note: Egne beregninger af hverdags- og søndagsaviser, 2. halvårstal.
Kilde: Dansk Oplagskontrol (http://www.do.dk/).

Brugergratismedierne kan ikke alene forklare brugerbetalingsmediernes vigende oplag, for det begyndte at falde ti år, før brugergratismedierne (her ses bort fra lokale gratis ugeaviser) for alvor bredte sig. Oplagskurvens knæk skyldes i første omgang et fald i løssalgsmarkedet, der som tidligere omtalt hænger sammen med generelle ændringer på arbejdsmarkedet og konkurrencen fra andre nyhedsmedier (fra 1989 med det delvist reklamefinansierede *TV 2*). Oplagskurven udtrykker mediernes grundlæggende ændrede vilkår, der ligger til grund for konstruktionen af det nye mediefelt. Kampene mellem medier baseret på brugergratis og brugerbetaling er gennem det seneste årti blevet dominerende i mediefeltet. I en sammenligning af nyhedsproduktionen i Danmark i 1999 og 2008 konkluderer Willig & Lund: "Internettet er ikke til at komme udenom i 2008-undersøgelsen af Nyhedsugen" (2009: 164). Globalt har der været en kamp om, hvorvidt internettjenester skal være gratis eller koste penge for forbrugerne. Kampen er ikke afgjort, der arbejdes på forskellige former for mikrobetaling eller abonnement, men indtil videre har informationer og nyheder generelt været gratis for brugerne.

Jeg foreslår med andre ord, at tilgangen af nye medier, der er en seriøs spiller i kampen om nyhedsformidling, betyder, at nyhedsmediefeltet skifter grundlæggende karakter, pga. hvad der kan betegnes som et strukturelt feltbrud. Der er derfor muligt at konstruere tre diakrone nyhedsmediefelter for de seneste fire årtier i Danmark. Partipressen indtil 1970'erne er det første mediefelt. Det andet mediefelt, der er spændt ud mellem abonnementsavi-

ser og public service-tv på den ene side og løssalgsaviser og kommercielt tv på den anden side, er dominerende frem til omkring år 2000. Det tredje mediefelt, der er spændt ud mellem brugerbetalings- og brugergratismedier, begynder at dominere omkring år 2000.

Tidspunktet for det andet skifte i mediefelter fra midt i 1990'erne til midt i 2000'erne, som jeg identificerer på baggrund af konstruktionen af pressens mediefelt og det distribuerede mediefelt, harmonerer med overgangen mellem det, som Hjarvard betegner som et integreret pressesystem og et opdelt pressesystem med betalings- og gratisaviser (Hjarvard, 2008b: 50). Det opdelte pressesystem er ifølge Hjarvard karakteriseret af gratisaviser, der er rent kommercielle nyheds- og servicemedier uden personligt opinionsstof, og betalingsaviser, der er kommercielle og publicistiske nyheds- og baggrundsmedier med politiske kommentarer og holdningspræget journalistik (Hjarvard, 2008b: 50).

Jeg foreslår altså, at den dominerende konflikt mellem nyhedsmedier efter år 2000 er mellem nyhedsmedier, som brugerne enten skal betale for eller kan få gratis. Det giver grund til at konstruere det distribuerede mediefelt med to poler, som jeg betegner aktørpolen, der bygger på logik knyttet til brugerbetalingsmedier, og fontænepolen, der bygger på logik, knyttet til brugergratismedier.

4.1.2.1 Aktørrollen i det distribuerede mediefelt

Den ene pol i det distribuerede mediefelt, som jeg betegner aktørrolle, gennemgås i dette afsnit. Distinktionen i det distribuerede mediefelt, der består af medier, som brugerne enten betaler for eller har gratis adgang til, er delvist en forskel i arbejdsintensivitet. For brugerbetalingsmedier er situationen, at de ikke kan levere det samme som brugergratismedier og samtidig forvente, at brugerne betaler for det. Samtidig vurderes en nyhedslæsende internetbruger til at være langt mindre værd i annoncekroner end en bruger, der læser nyheder på papir (Minke, 2008: 290). Konkurrencen må forventes at skabe et behov for differentiering, ikke mindst i brugerbetalingsmedierne. Aktørpolens logik kan opfattes som merværdi i form af eksklusive historier, der kan defineres som materiale, der uanset dets oprindelige udgangspunkt er blevet redaktionelt bearbejdet gennem idéudvikling, vinkling, supplerende oplysninger eller kildebrug (Holm m.fl., 2008: 228; Lund & Willig, 2009: 9). Brugerne skal have noget for pengene. Noget, der skaber en distinktion til gratismedier, hvilket kan forstås som noget, der ikke er den 'oplagte historie', som brugergratismedier har den samme adgang til, og som de kan publicere før brugerbetalingsmedier.

Det er en stræben efter eksklusivitet eller medieoriginalitet, som journalisten i eksemplet (fra afsnit 3.3.1) siger. Schultz fandt, at danske journalister benyttede eksklusivitet til at profilere sig i konkurrenten (Schultz, 2006: 197), og Bourdieu fandt, at franske journalister jagtede den eksklusive nyhed og solohistorien (Bourdieu, 1998/1996: 21, 46). Jeg opfatter eksklusivitet som en disposition genereret af positioner i mediefeltet frem for i journalistikfeltet.[28] Eksklusivitet kan som mediedistinktion disponere brugerbetalingsmedier til at beskæftige sig med forskelligt indhold, henvende sig til forskellige målgrupper eller lægge vægt på forskellige fortolkninger og forklaringer af begivenheder. Jo mere specifikt eller smalt et medie er, desto lettere opnås eksklusivitet. Det kan føre til segmentering af brugerbetalingsmedierne, som Schultz foreslår (Schultz, 2007a), eller til politisk parallelisme, som Hallin & Mancini (2004) ser som et generelt kendetegn ved den korporativt demokratiske mediemodel, som Danmark regnes til, og som ifølge Hjarvard gælder danske brugerbetalingsmedier som *Morgenavisen Jyllands-Posten* og *Politiken* (Hjarvard, 2008b). Avisernes holdningsmæssige forskellighed kan være grundlaget for forskellige fortolkninger eller forklaringer af begivenheder, som brugerbetalingsmedier kan være disponeret for at fokusere på, fordi begivenhedsskildringen allerede har været bragt i onlinemedier.

> "The shift to an 'online first' policy on news reporting, moreover, means that a newspaper's website might cannibalise and publish the paper's major news story of the day as much as three to four hours ahead of the print edition's evening publication, leaving the newspaper without a strong front-page story. Consequently, print journalists are no longer 'breaking' the news so much as discussing existing news, thereby encouraging the further 'featurisation' of news journalism" (Franklin, 2008: 635).

Brugerbetalingsmediers produktion er relativt arbejdsintensiv i sammenligning med brugergratismedier. Brugerbetalingsmediers mere udfarende, foregribende, kritiske og dagsordensættende tilgang indebærer principielt en mere arbejdsintensiv produktion end brugergratismedier, der kan karakteriseres som friktions- og forsinkelseshæmmende fontæner til offentligheden.

[28] Eksempelvis indgår eksklusivitet eller originalitet ikke som kriterium i bekendtgørelse for bacheloruddannelsen i journalistik på Danmarks Journalisthøjskole. Heller ikke formålsbeskrivelsen for bachelorprojektet indeholder et eksklusivitetskriterium. Det nærmeste, den kommer på originalitet i produkterne, er et spørgsmål, som den studerende skal besvare i den medfølgende refleksionsrapport: "1.b Valg af vinkel […]. Hvad bidrager opgaven med? Er det forhold, der ikke tidligere er belyst? Hvorfor er de relevante for hvem" (Journalisthøjskolen, 2010: 4). Det er værd at bemærke, at spørgsmålet ikke lyder: Hvilke forhold er ikke tidligere belyst, hvilket i højere grad ville gøre eksklusivitet til et journalistfagligt kriterium.

*Politiken*s chefredaktør, Tøger Seidenfaden, illustrerer konfliktlinjen mellem brugerbetalt- og brugergratismedier:

> "Den vigtigste forandring er, at nyheder de seneste år har udviklet sig til et gratis gode, der stilles til rådighed for læsende mennesker på stadig flere måder. Det er både trafikaviserne og de nye gratisaviser eksempler på. Men størst betydning har internettet. Nettet er simpelthen bedre til at registrere, videreudvikle, og opdatere nyheder … Den daglige avis skal stadig give et samlet overblik over nyhedsudviklingen. Men det kan ikke i sig selv begrunde, at vi kræver penge for vores avis. Avisen skal rumme noget andet og mere".[29]

Der findes ikke opgørelser over produktionen af originalt stof i medier tæt på fontænepolen og tæt på aktørpolen, men undersøgelser peger på, at langt hovedparten af originale nyheder i Danmark tilbydes af de betalte daglige aviser (1999: 82 procent og 2008: 71 procent) (Lund & Willig, 2009: 9).

Den arbejdsintensive aktørrolle kan både anses for at være en kommerciel logik (Hjarvard, 2008b), men i lige så høj grad en politisk logik. Ifølge Bourdieu hævder det politiske felt eksplicit, at dets formål er at sige, hvad den sociale verden er (Bourdieu, 2005/1995: 39). Samme logik ser ud til at ligge bag en medieaktørrolle, hvilket kan illustreres af chefredaktør Jørn Mikkelsen, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, der mener, at aviser skal være værdipolitiske:

> "[G]ratisaviser er ikke omnibusaviser, netop fordi de mangler den værdipolitiske forankring. Det er rå nyheder, hvilket kan være fint nok. Men avisen mangler en sjæl og en historik, som er vigtigere end nogensinde for en avis som JP."[30]

For brugerbetalingsmedier betyder skiftet i mediefelt samtidig et skift i dispositioner, der genereres af og genererer strukturerne i mediefeltet. Magtkampen i felter er skiftet fra primært at være mellem publicist- og tabloidmedier tæt på aktørpolen til primært at være mellem medier tæt på aktørpolen og tæt på fontænepolen.

4.1.2.2 Fontænerollen i det distribuerede mediefelt

Nu gennemgås den anden pol i det distribuerede mediefelt, som jeg betegner fontænepolen. Den er karakteriseret ved hurtig nyhedsdistribution. Fontænepolen er baseret på arbejdsekstensiv nyhedsdistribution, hvorved den

[29] *Politiken* (chefredaktør Tøger Seidenfaden, *Politiken*, 01.10.2006).
[30] Trine Brødegaard Hansen (22.03.2010). "Jørn M.: JP er sidste omnibusavis", Mediawatch.dk.

har distanceret sig fra aktørpolens arbejdsintensive nyhedskonstruktion. Brugergratisnyhedsmedier har en tendens til at positionere sig tæt på fontænerollen. Hvor kampen i det traditionelle pressefelt stod mellem den publicistiske public service-rolle og den tabloide interessevækkende rolle, står kampen om anerkendelse af de legitime nyhedsmedieprincipper i det nye mediefelt mellem den arbejdsintensive aktørrolle og den arbejdsekstensive fontænerolle, mellem principper for eksklusivitet og principper for hurtighed.[31]

Fontænerollen bygger på et princip om spredning af let tilgængelige informationer. Logikken har ført til en eksplosion af nyhedsmediernes redaktionelle nyheder fra knap 32.000 i 1999 til godt 75.000 i 2008 (Lund & Willig, 2009: 9). Fontænerollen disponerer ikke for produktion af eksklusivitet. Det understreges af Willig & Lunds undersøgelse, der viser, at webmedierne i 2008 ikke følger et eksklusivitetsprincip, men et sprederprincip:

> "Den typiske internetnyhed er kortere, mindre researchet og gør brug af færre kilder end den klassiske nyhed, som også i 2008 primært findes i de trykte medier. Groft sagt kan man sige, at internetnyhederne er mere rå og mindre bearbejdede. Hurtighed er et vigtigere kriterium end grundighed, så webnyheder har sjældent været igennem lang journalistisk produktionstid, hvis der da ikke slet og ret er tale om versioneringer, lån og ran" (Willig & Lund, 2009: 164).

Brugergratismedierne supplerer brugerbetalingsmediernes dagsorden, mens *TV 2*, der er pålagt public service-forpligtelser, placerer sig tættere på aktørend på fontænerollen. Det er her værd at bemærke, at Cavlingprisen aldrig er blevet givet til journalister på medier, der befinder sig tæt på fontænepolen. Det kan fremstå, som om mediefeltet er konstitueret af to grupper af konkret navngivne medier, men spændingen mellem polerne (fontæne og aktør) kæmper om dominansen på medier, der både tager penge hos forbrugerne for deres produkter (trykte aviser), og som forærer dem væk (onlineaviser). Medier tæt på aktørpolen ser ud til at være disponeret for andet indhold end medier tæt på fontænepolen. Brugerbetalingsmedier ser ud til at være positioneret tættere på aktørpolen end brugergratismedier, der ser ud til at være positioneret tættere på fontænepolen, hvilket jo ikke betyder, at enkelte brugergratismedier ikke kan positionere sig tæt på aktørpolen og omvendt, at brugerbetalingsmedier ikke kan positionere sig tæt på fontænepolen. Brugerbetalingsmedierne er disponeret for et indhold, der ifølge

[31] Jeg beskæftiger mig her kun med brugergratismedier, der er tilknyttet nyhedsmedier. Andre brugergratismedier kan følge andre logikker og principper som fx en specialiseringslogik baseret på nicheoffentligheder.

Cavlingkomitéen er anerkendelsesværdigt i det journalistiske felt, mens det (endnu) ikke er tilfældet med brugergratismedierne i Danmark.[32]

Jeg vil pege på, at aktør- og fontænepolen disponerer to forskellige typer anerkendelse og dermed legitimeringsprincipper i mediefeltet. I mediefeltets aktørpol er én form for anerkendelse placeringen af artikler i det samlede medieprodukt, således at de højest prioriterede artikler er de forrest placerede artikler, selv om varighed eller omfang også har betydning for den anerkendelse, som den journalistiske praksis opnår i mediefeltet. Det er en logik, der gælder for tv-nyhedsudsendelser, trykte aviser og magasiner (herunder også gratismedier som *TV 2* og gratisaviser), men ikke for onlineinternetaviser. Aktørpolen disponerer til kollegial bedømmelse gennem prioriteringen af forsider, der som hovedregel er genstand for drøftelser blandt adskillige redaktionelle medarbejdere og redaktionsledelsen.

Af den logik følger, at trykte avisers forsidehistorier, og især tophistorien og de tilknyttede løbesedler, der er synlige i gadebilledet ved salgssteder for aviser, er de højest prioriterede historier og dermed den journalistiske praksis med størst anerkendelse i avismediefeltet. Det viser sig helt konkret ved, at journalisters kontorer i mediehusene ofte er smykket med trofæer i form af løbesedler for 'deres' historier. Da der kun er én forside pr. dag, vil der naturligt nok være en vis konkurrence mellem mediets journalister om at producere tophistorien og dermed mediemæssig anerkendelse.

Fontænepolen (tydeligst på onlinemedier, mindre tydeligt i gratisaviser og *TV 2*) disponerer en anden anerkendelsesform, fordi produkterne rangeres kronologisk, stort set uden hensyntagen til indhold, hvilket har ført til betegnelser som nuheder eller nåheder frem for nyheder (Willig & Lund, 2009: 164, 174). Det omvendte kronologiprincip udelukker en medieintern kollegial anerkendelse. Anerkendelsen tildeles i stedet af internetbrugerne gennem deres klik på forskellige historier, som mediet synliggør som ranglister over 'Mest læste lige nu', Mest læste i dag' eller ' Mest læste i denne uge', hvilket i sig selv er selvforstærkende, fordi det synliggør nogle artikler på bekostning af andre. I mediefeltets onlinemedier er publikums klikfrekvenser en måde at

[32] Pulitzerprisen blev for første gang i 2010 givet til et brugergratismedie, dog i samarbejde med et brugerbetalt medie. Netmediet *Propublica* vandt i samarbejde med *New York Times* prisen i den prestigefyldte kategori 'undersøgende journalistik' afdækningen af en række kontroversielle dødsfald på et hospital under orkanen Katrina (http://www.pulitzer.org/files/2010longlist.pdf). Vindersitet (http://www.propublica.org/) betegner selv sin journalistik som i offentlighedens tjeneste. Det viser, at brugergratismedier kan positionere sig tættere på aktørpolen end på fontænepolen i mediefeltet, eller at forholdet mellem medietype og feltets poler mere præcist formulering er kontingent.

etablere anerkendelse på, som kolleger ikke kan tildele. Den form for praksis, der passer med et bestemt felts logik, bliver positivt sanktioneret i feltet (Bourdieu, 1992/1980: 55-56). Kampen eller konkurrencen om anerkendelse gælder ikke kun journalister, men ifølge Bourdieu agenter i alle felter (Bourdieu, 1998/1996: 85; Järvinen, 2007: 347).

I nyhedsmedierne står kampen mellem de to anerkendelseslogikker: Klikrater på onlinebrugergratismedier og kollegial anerkendelseslogik i brugerbetalingsmedier, som et citat fra *Morgenavisen Jyllands-Posten*s chefredaktør, Jørn Mikkelsen, illustreres: "I nogen tid vil vi stadig have trafik og masse som parameter på nettet, men vi arbejder på at opkvalificere journalistikken, og vi skærer mere væk i dag, som vi tillod tidligere, fordi det trak klik."[33]

Morgenavisen Jyllands-Posten forsøger tilsyneladende at overføre aktørmediets anerkendelsesprincipper med kollegial bedømmelse frem for brugernes sanktionering af fontænepolens hurtigspredningsprincip. Internetklik tildeles ofte i situationer, der ikke er reserveret tilegnelse af nyheder (fx på arbejde), hvilket fremmer favoriseringen af det lette og tabloide stof: kriminalitet, sex og berømtheder. Gratis nyheder opfylder på den måde en anden funktion for brugerne end betalte nyheder.

4.1.3 Opsamling på mediefelter

Som en opsummering på skitseringen af de to danske mediefelter er det for det første værd at bemærke, at adskillelsen i et medie- og journalistikfelt giver mulighed for at historisere mediefeltet ud fra rene mediepositioner og principper.

Pressens mediefelt består af et felt mellem en pol baseret på abonnement og licens med en publicistisk rolle og et public service-princip, mens den anden pol er baseret på løssalg og annoncer med en tabloid rolle og et interessevækkende princip.

Tabel 4.1. Poler i pressens mediefelt

	Pol 1	Pol 2
Basis	Abonnement og licens	Løssalg og annonce
Rolle	Publicistisk	Tabloidiseret
Princip	Public service	Interessevækkende

[33] Trine Brødegaard Hansen (22.03.2010). "Jørn M.: JP er sidste omnibusavis", Mediawatch.dk.

Fordelingen af Cavlingprisen viste, at spredningen i mediernes positioner i feltet ikke var så stor, som den kan være. Ingen nyhedsmedier var positioneret så tæt på tabloidrollen, som det fx er tilfældet i blandt andet England. Løssalgsavisernes journalistiske indhold ser ikke ud til alene at være bestemt af den kommercielle tvang, eller også er den kommercielle tvang ikke så indholdsdeterminerende, som Bourdieu antager. Det betyder, at public service-princippet er til stede, selv i medier tæt på den tabloide rolle.

Drevet af primært den måde, som ny teknologi med internet blev taget i anvendelse til samfundsmæssig kommunikation, men også af nye distributionsmåder med gratis trafik- eller knudepunktsaviser, udviklede der sig omkring år 2000 på basis af brugergratismedier en fontænerolle, der byggede på et hurtigspredningsprincip. Medier med en fontænerolle positionerer sig i opposition til de traditionelle nyhedsmedier, der indtog en aktørrolle baseret på brugerbetaling med anvendelse af principper for eksklusivitet.

Tabel 4.2. Poler i det distribuerede mediefelt

	Pol 1	Pol 2
Basis	Brugerbetaling	Brugergratis
Rolle	Aktør	Fontæne
Princip	Eksklusivitet	Hurtigspredning

Pressens mediefelt har stadig kraft, men spændingen mellem polerne er langtfra så kraftig som mellem polerne i det distribuerede mediefelt. Det betyder, at kampen i mediefeltet ikke længere primært er en kamp på oplag, fordi kampen mister rationalitet, når brugergratismedier på internettet ikke måles i oplag. Som *Morgenavisen Jyllands-Posten*s chefredaktør, Jørn Mikkelsen, udtrykker det: "Redaktører har altid målt sig på oplag, men nu interesserer vi os i højere grad for, hvor rigtigt det parameter er i sig selv. Det er et kæmpe mentalt skridt."[34]

Når eksistens i et felt, som Bourdieu bemærker, handler om distinktion, om at skille sig ud og gøre sig bemærket, er der selvfølgelig afgørende forskel på, hvordan man skiller sig ud i forskellige felter. Der er derfor forskel på at skille sig ud i et felt, der er domineret af en konfliktlinje mellem løssalgs- og abonnementsaviser, eller skille sig ud i et felt, der er domineret af konflikten mellem brugerbetalings- og brugergratismedier.

[34] Trine Brødegaard Hansen (22.03.2010). "Jørn M.: JP er sidste omnibusavis", Mediawatch.dk.

Distinktionen i pressens mediefelt frem til omkring 2000 vedrørte primært en forskel i emne og perspektiv mellem medier nær publicistrollen og medier nær tabloidrollen. I det distribuerede mediefelt efter år 2000 vedrører distinktionen en forskel i eksklusivitet og hastighed mellem medier tæt på aktør- og fontænerollen. Kampene i mediefelter handler om, hvilken medierolle der skal opnå dominans som legitim og anerkendelsesværdig. I pressens mediefelt: publicist- eller tabloidrollen. I det distribuerede mediefelt: aktør- eller fontænerollen.

For det andet er det værd at bemærke, at hverken det mediefelt, der kan konstrueres som pressens mediefelt, eller som det distribuerede mediefelt, alene var domineret af en spænding mellem mediefeltets poler. Både fontæne- og aktørrolle består af en spænding mellem mediefeltet og andre felter, men med forskellige grader af autonomi.

For det tredje er det værd at bemærke, at det distribuerede mediefelt har en langt bredere samfundsmæssig udstrækning end pressens mediefelt, fordi fontænerollen er baseret på helt nye medietypers adgang til offentligheden. Dermed råder jeg lidt bod på feltteoriens manglende inddragelse af nye medier (jf. afsnit 4.1). Konsekvensen af brugergratismedier er en opløsning af symbiosen mellem offentlighedsetablerende nyhedsmedier og journalistik. Jeg vender tilbage hertil i afsnittet om relationen mellem medie- og journalistikfeltet.[35]

Efter således at have redegjort for forskellige mediefelter er spørgsmålet selvfølgelig, hvad det kan betyde for den forklarende journalistik. Hvad betyder skiftet i mediefeltet for forklarende journalistik? Hvad betyder mediers aktør- eller fontænerolle for journalistikkens forklaringer? Det må imidlertid vente, til jeg har udfoldet journalistikfeltet og dets udvikling, fordi både positioner i mediefeltet og positioner i journalistikfeltet genererer dispositioner med relevans for forklarende journalistik.

4.2 To (tre) diakrone danske journalistikfelter

Ligesom jeg ovenfor argumenterede for konstruktionen af tre mediefelter dækkende de seneste fire årtier ud fra forandringer i de materielle og sociale strukturer samt politiske ændringer, vil jeg nu argumentere for, at der tilsvarende er sket forandringer i de strukturelle forudsætninger for journalistik, der giver grundlag for at konstruere tre diakrone journalistiske felter inden for de

[35] Spændingen mellem positioner tæt på fontænepolen er så stor, at det kan føre til etableringen af et mediefelt mellem en global distributionspol (*Google News*, *Yahoo News*, etc.) og en global produktionspol (mediekonglomerater med eller uden brugerbetaling).

seneste fire årtier i Danmark. Vægten i fremstillingen vil igen blive lagt på de to seneste felter.

Det første felt betegner jeg *det partibundne journalistikfelt*. Det andet som *det klassiske journalistikfelt* og det tredje felt som *det interventionistiske journalistikfelt*. Grundlaget for det første felt blev etableret i første halvdel af 1900-tallet med partiernes ejerskab af aviser eller avisernes direkte tilknytning til specifikke partier (Thomsen, 1965). Overgangen til det andet journalistikfelt tidsfæstes til engang i 1970'erne med svækkelsen af de journalistiske kampes partipolitiske karakter og en styrkelse af kampe om journalistikinterne principper og kriterier. Det sidste felt blev etableret fra midt i 1990'erne til midt i 2000'erne – primært som følge af magtkampe om legitimiteten af samfundets diskursive konstruktion (jf. afsnit 6.2.3).

Den historiske udvikling af medier og journalistik har det til fælles, at hovedmodsætningen fra at være genereret i det udsnit af virkeligheder, der almindeligvis opfattes som pressen, nu genereres i et større udsnit, hvori pressen indgår. Det kan ses som udtryk for diffusioner, der ikke kan forklares af klassisk diffusionsteori som intentionel udbredelse af innovationer gennem bestemte kanaler med missionærer, der forsøger at overbevise andre om det fornuftige i at ændre adfærd (Rogers, 1983). Ændringer i medierne er primært drevet af den måde, som ny teknologi tages i anvendelse på, mens ændringerne i journalistikfeltet primært er drevet af magtkampe om offentlig repræsentation og synlighed, dvs. om den legitime opfattelse af den sociale virkelighed, herunder hvordan virkelighedsopfattelsen kom i centrum for værdipolitiske kampe mellem de politiske organisationer med tiltrædelse af en Venstre-Konservativ-regering i Danmark i 2001.

4.2.1 Det klassiske journalistikfelt (1970'erne-1990'erne)

I dette afsnit gennemgås det klassiske journalistikfelt, ligesom det forudgående partibundne journalistikfelt kort berøres. Det klassiske journalistikfelt afgrænser sig bagud i tid til et felt, som jeg ikke konstruerer, men som ser ud til at være baseret på konflikter mellem journalistik bundet til forskellige politiske partier. I partipressen anvendtes referatet af politiske begivenheder, der var karakteriseret ved, "at partifællen får mest spalteplads og tager alle stikkene hjem i debatten, mens modstanderne affærdiges efter recepten: 'derefter gik NN op og sagde dette sædvanlige sludder'" (Søllinge, 1999: 81). Fremvæksten af andre journalistiske genrer end referatet, hvis grundlag var mere politisk uafhængige ejerskabsforhold, foregik gradvis, og selv om afpolitiseringen af nogle aviser begyndte tidligt i det 19. århundrede, fandt Søllin-

ge i indholdsanalyser af ti aviser stadig reminiscenser af partibindingen midt i 1960'erne.

> "Selve udvalget af citerede personer er tydeligt kraftigere påvirket af partitilhør i 1965 end i 1991. Mens der udover regeringslederen (S) i 1965 fortrinsvis citeres fra partifæller eller deres allierede, er der i 1991 en markant mere udpræget tendens til at citere fra en politisk centrumsfigur fra hver side i en given sag, regering eller opposition" (Søllinge, 1992: 30).

Ifølge Søllinge var *Politiken* åbent loyal over for Det Radikale Venstre, de to konservative aviser, *Berlingske Tidende* og *Morgenavisen Jyllands-Posten*, lignede i mangt og meget hinanden i og med, at de vinklede deres artikler på udtalelser og vurderinger fra partierne Venstre og Konservative. *B.T.* var temmelig kraftigt engageret for VK-blokken, og især det konservative parti, samtidig med kritisk præsentation af den socialdemokratiske regering, mens *Ekstra Bladet* var mindre partipolitisk (Søllinge, 1992: 27). I partipressen skulle journalistikken afspejle en klar partipolitisk dagsorden, hvilket ændrede sig i omnibuspressen:

> "Avisen ville tækkes læsere af alle partifarver, og et af midlerne var 'objektivitet'. Ved hjælp af det, og ved at holde kommentarer og nyhedsstof adskilt, kunne man blive accepteret som neutral og troværdig også hos læsere med andre politiske opfattelser. Sådan begyndte objektivitets-alderen herhjemme" (Meilby, 2006/1996: 76).

Med omnibuspressen blev journalistens rolle defineret anderledes end i partipressen.

> "Efter specielt amerikansk forbillede blev journalisten nu ikke længere den, der formidlede oplevelser, holdninger og meninger, men en anonym uafhængig frit i luften svævende person, der objektivt viderebragte det, som var vigtigt for almenheden og samfundet" (Poulsen, 1996: 93, citeret i Schultz, 2007a: 10).

Hvor journalisten kan siges at have haft en partipolitisk, agiterende rolle i partipressen, ligger der en forestilling om en mere neutral, formidlende journalistrolle i omnibuspressen (Schultz, 2007a: 10). Søllinge fandt, at nyheder i 1991 "i langt højere grad [end i 1965 er] præget af 'talebobler' – udtalelser af en politiker, partitilhør underordnet, der er i færd med et eller andet politisk 'initiativ' i forbindelse med en aktuel sag" (Søllinge, 1992: 30). Nyheder med eksplicitte referencer karakteriserer journalistiske genrer som nyhedsartikel og reportage, der er karakteriseret ved at være journaliststyrede. "Det er journalistens interesse, der afgør, hvilke begivenheder eller elementer af en

begivenhed der er så væsentlige, at de styrer fremstillingen" (Søllinge, 1999: 81). Det er selvstændiggørelsen af journalisters dagsordensættende funktion, hvor journalisten kan prioritere kilde, udsagn og informationer i vinklingen af nyhedsartiklerne, men hvor vinklen som oftest repræsenterer kilders udsagn.

Overgangen fra et partibundet journalistisk felt baseret på kampe mellem partiholdninger til et journalistikfelt baseret på kampe om interne journalistiske principper, værdier og holdninger foregår over en længere periode, fordi overgangen fra partibunden journalistik til partiuafhængig journalistik foregår i forskellige tempi og på forskellige tidspunkter i de enkelte medier. Det klassiske journalistikfelts begyndelse stadfæster jeg til 1970'erne, selv om der er uafhængig journalistik inden og reminiscenser af partibundet journalistik efter.

Bourdieu ser ud til at mene, at journalistik er (eller bør være) organiseret omkring erkendelse og sandhed. Selv om der kan være de principielle forskelle på mediernes indhold, som Bourdieu er inde på, forekommer striden mellem fx sports- og samfundsjournalistik ikke så meget at være et spørgsmål om emne som om fremgangsmåde. Jeg vil derfor med hensyn til det klassiske journalistikfelt følge store dele af medielitteraturen i, at journalistik i det klassiske journalistikfelt *ikke* primært er organiseret omkring erkendelse eller indhold, men omkring repræsentation eller formidling som bærende princip. Synspunktet fremføres blandt andet af Ekström:

> "Investigation and presentation are, in some sense, common to both journalism and science but, in the case of journalism, presentations is a sine qua non. It is the defining property of journalism and a key to its unique contribution. But it is (in principle) quite possible to perform journalism without any sophisticated method of investigation. The situation is the inverse in the case of science. The unique contribution of scientific inquiry is precisely that, inquiry" (Ekström, 2002: 264).

Tilsvarende opfatter amerikanske sociologer og medieforskere journalistik som organiseret af principper for foretagsomme og tankefulde kommunikatører frem for principper for individuel tænkning og udforskning af sandheden (Schudson, 2005: 220). Det er en grundlæggende pointe i afhandlingens argumentation, at journalistikkens kapital og symbolske magt i det klassiske journalistikfelt primært er kommunikativ og sekundært epistemologisk, mens det omvendte er tilfældet for videnskab. Ud fra litteraturen kan der konstrueres et journalistisk felt omkring forskellige repræsentationslogikker.

Den ene pol i det klassiske journalistikfelt er en refererende nyhedsjournalistik,[36] og den anden pol er en undersøgende journalistik.[37] Medieforskning peger på, at de udgør to forskellige epistemologiske former for repræsentation (fx Ettema & Glasser, 2006/1985; Ekström, 2002) eller to forskellige roller.

> "The passive journalist is one who acts as the instrument of actors outside the news system, such as government officials, party leaders, and interest group advocates. The journalist takes his or her cues from these actors, rather than operating independently. In contrast, the active journalist is one who is more fully participant in his or her own right, actively shaping, interpreting, or investigating political subjects" (Patterson, 1998: 28).

Jeg vil først trække de afgørende træk ved refererende nyhedslogik frem og dens tilstedeværelse i Danmark, og bagefter træk fra den undersøgende journalistik.

4.2.1.1 Det klassiske journalistikfelts refererende rolle

Centralt i det klassiske journalistikfelt står en række træk, som med en Thomas Kuhn-term betegnes som et nyhedsparadigme (jf. kapitel 2), der med forskellig fart spreder sig fra USA til resten af den vestlige verden fra 1850'erne (Høyer & Pöttker, 2005). Nyhedsparadigmet indeholder fem elementer:

1) En begivenhed, der ideelt set begynder og ender mellem deadlines.
2) Nyhedskriterier, der bestemmer, hvad der er nyhedsværdigt.
3) Nyhedsinterviewet som en metode til at krydstjekke informationer.
4) Den omvendte pyramide (nyhedstrekanten) som en tekststruktur organiseret efter svar på spørgsmålene: hvem, hvor, hvornår, hvorfor og hvordan. Kronologier anvendes som regel i modsat orden med det nyeste først.
5) Journalistisk objektivitet er den overordnede idé om akkuratesse og neutralitet, der viser sig i informationer fra flere kilder, der repræsenterer forskellige interesser (Høyer, 2005: 11).

---

[36] Nyhedsjournalistik bruges i dette afsnit i en snævrere betydning end i resten af afhandlingen, hvor det anvendes som en fællesbetegnelse for forskellige journalistiske praksisser knyttet til produktionen af nyheder.

[37] På samme måde skelner Lund (1999: 133-134) i et offentlighedsteoretisk perspektiv mellem det refererede samfund, det redigerende og det redigerede samfund.

Ettema & Glasser fremfører, at det følger af nyhedsjournalistikkens logik, at indsamlede empiriske opfattelser (udsagn) tages for pålydende pga. begrænset tid til verificering. Heraf følger præcision/akkuratesse som legitimeringsprincip, så udsagn refereres 'fair' og 'akkurat', men uden at blive bedømt eller certificeret på sandfærdigheden af det refererede (Ettema & Glasser, 2006/1985: 128-129). Aktørers udsagn transformeres til den form for empirisme, der betegnes 'objektivisme', og som er en faktuel orientering, der bygger på, at der findes et domæne af basale, ufortolkede, hårde fakta, der tjener som fundament for al empirisk viden (Ettema & Glasser, 2006/1985: 130).

Angloamerikansk journalistik er erkendelsesmæssigt inspireret af amerikansk objektivisme og positivisme, hvilket kommer til udtryk som en skelnen mellem nyheder og meninger samt mellem analyse og meninger (Muñoz-Torres, 2007: 242). Objektivitetsnormen guider journalister til at adskille fakta fra værdier og kun rapportere fakta. Tonen i rapporteringen er kølig frem for følelsesmæssig. Objektivistisk journalistik stræber mod fair at repræsentere begge sider i konflikter. Ifølge objektivitetsnormen består journalisters arbejde i at rapportere noget, der kaldes 'nyheder' uden at kommentere eller skærpe formuleringerne på nogen måde. Objektivitetsnormen med dens tilknyttede praksis stammer fra USA, hvor den i 1920'erne var en etableret praksis, der var blevet til i modsætning til partitilknyttede avisers partiske journalistik (Høyer, 2005: 14; Schudson, 2001: 150). På samme tidspunkt forsøgte Ole Cavling (søn af Henrik Cavling, som Cavlingprisen er navngivet efter) at udbrede objektivitetsnormen og den tilknyttede fortællemodel i nyhedstrekanten i Danmark med sin bog *Journalistik. Kortfattet vejledning i moderne journalistik* (1928).

Tuchman (1972; 1978) beskrev i sine ofte citerede studier af journalisters praksis i amerikanske nyhedsmedier i 1970'erne praksis knyttet til objektivitetsnormen som et strategisk ritual. Denne praksis bestod i at præsentere flere forskellige synspunkter i en sag, hvormed det bliver op til læsere, seere eller lyttere selv at fatte sympati for en af sagens parter. At henvise til facts og dokumentation, så modtagerne kan afgøre, i hvor høj grad der er belæg for artiklens eller indslagets påstande. At bruge citater frem for egne udsagn til at markere holdninger, hvorved journalisterne får en fornemmelse af, at de selv er uden deltagelse i holdningstilkendegivelserne. At strukturere artiklerne efter væsentligheden af fakta med brug af eksempelvis nyhedstrekanten og de fem hv-spørgsmål, så journalisten kan hævde ikke selv at have prioriteret informationerne. Og at holde fakta og holdning adskilt (Tuchman, 1972: 665-670). Når praksis betegnes som strategisk, var det, fordi den ifølge Tuchman beskyttede journalisterne mod kritik fra eksterne aktører. Når den

betegnes som et ritual, var det, fordi procedurerne var intuitive rutiner og ikke resultatet af overvejelser.

Den refererende praksis med anvendelse af citater distancerer journalisten fra indholdet (Tuchman, 1978: 95; van Dijk, 1988: 70), samtidig med at journalisten kun forpligter sig på sandheden af, at citatet er fremsat som verbal handling. Det betegner Ettema & Glasser som citatets performative sandhed (2006/1985: 129; se også Katz, 1989: 245; van Dijk, 1988: 87), mens journalisten ved direkte udsagn uden citeringer eller referencer forpligter sig på sandheden af selve indholdet (Ekström, 2002: 270-272), hvilket kan betegnes som den konstative sandhed af journalisters udsagn.[38]

Praksis baseret på objektivitetsnormen anses for at være den klassiske, journalistiske stil i Danmark (Jørgensen, J., 2007: 24), der hænger med principperne for en refererende, journalistisk praksis.[39] Den udgør den ene pol i det journalistikfelt, som jeg betegner som det klassiske journalistikfelt. Det dækker en periode fra den partibundne journalistiks gradvise overgang i 1970'erne til en mere uafhængig journalistik frem til omkring år 2000. Objektivitetsnormen er institutionaliseret i Danmark i mediernes policypapers og det journalistiske fags forskrifter. "Journalistikken skal være så objektiv som muligt", og "det er et ufravigeligt krav, at der er vandtætte skotter mellem avisens egne holdninger og avisens reportage" (*Morgenavisen Jyllands-Posten*, 2008). På samme måde fremgår det af *Politiken*s redaktionelle retningslinjer, at nyhedsanalyser skal "tilstræbe objektivitet og være fair og saglige" (*Politiken*, 2007). Af *DR*'s programetik fremgår det, at

> "[m]edarbejdere i DR må ikke under deres arbejde skilte med – endsige propagandere for – egne holdninger, medmindre det sker som led i et redaktionelt godkendt koncept med holdningsprægede værter" (*DR*, 2005: 32).

Ifølge *TV 2* Nyhedernes etiske retningslinjer er medarbejdernes personlige holdninger seerne uvedkommende: "Vi tager i vores reportager ikke stilling for eller imod nogen sag" (*TV 2*, 2010). Det er en udbredt opfattelse i den

[38] Begreberne performativ og konstativ stammer fra filosoffen J.L. Austins (1975) talehandlingsteori.

[39] Objektivitetsnormen forefindes i mange nationale journalistikker, men det ser ud til, at normen kan udmønte sig i forskellig praksis afhængig af nationale forhold, som de ovenstående bemærkninger om objektivitet fra Bourdieu og Ettema & Glasser peger på. I Frankrig var objektivitetsnormen knyttet til holdningsjournalistik, mens den i USA var knyttet til faktaorienteret nyhedsjournalistik. De nationale forskelle kan hænge sammen med de mediemodeller, som Hallin & Mancini (2004) foreslår, og hvor Frankrig og USA placeres i hver sin mediemodel: Frankrig i en polariseret pluralistisk model, USA i en liberalistisk mediemodel, mens Norden placeres i en demokratisk, korporativ mediemodel.

kommercielle presse, at journalister bør være uafhængige af både politiske og økonomiske interesser. Mange steder er det ikke tilladt fx politiske journalister at være medlem af et politisk parti (*Morgenavisen Jyllands-Posten*, 2008), ligesom det er forbudt at have personlige interesser i det, man dækker (*DR*, 2005: 32).

På danske journalistuddannelser undervises studerende i at holde deres personlige holdninger ude af det journalistiske produkt. I en af fagets grundbøger kan man således læse, at to hovedtyper for journalistiske historier er meningsjournalistik og afspejlende journalistik (Meilby, 2006/1996: 64). Normen om tilstræbt objektivitet kan også genfindes i de sparsomme retningslinjer for god journalistik, der er at finde i de vejledende regler for god presseskik (Medieansvarsloven, 1991). Her kan man blandt andet læse, at det er massemediernes opgave at bringe korrekt og hurtig information, at angreb og svar bør bringes i sammenhæng og på samme måde, samt at journalisterne skal gøre det klart, hvad der er faktiske oplysninger, og hvad der er kommentarer. Kun om retsreportagen står der direkte, at artiklen skal være objektiv, hvilket forstås som "en kvalitativ ligelig gengivelse af parternes (...) synspunkter". Med en bourdieusk terminologi bliver journalisterne af deres position i journalistik- og mediefeltet disponeret for de rituelle strategier som intuitiv praksis.

4.2.1.2 Det klassiske journalistikfelts kritiske rolle

Dette afsnit gennemgår det klassiske journalistikfelts undersøgende pol, der er i opposition til den netop gennemgående refererende pol. I det klassiske journalistikfelt modsvares det refererende princip af det undersøgende princip. Den refererende pol er, som den blev konstrueret ovenfor, domineret af performative principper, mens den undersøgende pol er domineret af kritiske principper. I slutningen af 1990'erne vakte det opmærksomhed blandt danske journalister, at Eric Nalder, en amerikansk Pulitzerbelønnet undersøgende journalist, der gæsteunderviste i Danmark, fremhævede en praksis med at stille spørgsmål som "Hvor ved du det fra?" til sine informanter. En praksis, der blev fundet vigtig og taget i anvendelse af danske journalister (fx Nils Mulvad, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, og Hans Drachmann, *Politiken*), men som blev ignoreret af andre journalister. Eksemplet illustrerer forskellen mellem den refererende rolle med dens performative erkendelsesprincip og den undersøgende journalistiske rolle med dens kritiske erkendelsesprincip.

Undersøgende journalistik er kritisk og dybdegående (van Eijk, 2005). Kritisk betyder, at journalistik ikke kun er servicesluse for nyheder, som allerede eksisterer, men at der skabes nye fakta, fortolkninger eller sammenhænge. I

dybden betyder, at der er leveret en betydelig journalistisk anstrengelse – i omfang ved den tid, der er brugt på research til at kontakte mange kilder, etc., og kvalitativt ved formulering af skarpe spørgsmål, nye tilgange, etc. Referering af andres undersøgelser betragtes ikke som undersøgende journalistik, fordi en substantiel del af undersøgelsesarbejdet skal være på initiativ af journalisten og udføres af journalisten. Samtidig skal undersøgelsen have betydning for læsere, lyttere og seere (Weinberg, 1996), fordi den giver anledning til at ændre procedurer, regler og love eller gængs opfattelse. Det er en handlingskorrigerende journalistik (Lund, 1999: 133).

Den journalistiske vagthunderolle indskriver sig et moralsk/etisk domæne ved (implicit) at argumentere ud fra normer og holdninger, der ellers praktiseres i politik eller jura, og hvor formålet er at skabe retfærdighed. Det moralske domæne adskiller sig fra det epistemiske/faktiske domæne og det æstetiske domæne, der filosofisk trækker på Platon, Kant og Habermas (Nielsen, 2010: 22). Som Ettema & Glasser konkluderer: "Investigative reporting is, in short, unabashedly moralistic" (2006/1985: 138).

Den kritiske logik inkluderer fx udpegning og konfrontation af ansvarlige og udpegning af ofre og konsekvenser, offentliggørelsen af informationer, som nogen forsøger at tilbageholde, eller afdækning af brud på love, regler, normer, misbrug af magt, misforhold mellem ord og handling eller fejlfunktioner i samfundets systemer. Journalistikken i den undersøgende pol betegnes i det journalistiske fagsprog tillige som efterforskende journalistik, afslørende journalistik, opsøgende og dybdeborende journalistik, analyserende og udredende journalistik, researchjournalistik og kulegravende journalistik (Svith, 2009). Den undersøgende tilgang til journalistikken fungerer som et arbejdsprincip for journalistisk praksis. Ekström m.fl., (2006) fandt i et studie, at lokaljournalistik i varierende omfang var undersøgende. Det underbygger, at det klassiske journalistikfelt består af positioner på et kontinuum fra refererende til undersøgende journalistik.

Den kritiske logik i den undersøgende journalistik får journalisten til at fortsætte med at stille spørgsmål, når den refererende journalist går i gang med at skrive sin artikel. Den undersøgende journalist kontakter flere kilder, læser flere dokumenter, analyserer flere data med det formål at trænge så langt ind i en sag, at vedkommende er overbevist om at kende sagen tilstrækkeligt, for at nå frem til den "the best obtainable version of the truth" med Watergate-journalisten Carl Bernsteins ord. Princippet er institutionaliseret på danske medier (Dyrby, 2010; Haagerup, 2008; *Morgenavisen Jyllands-Posten*, 2008) og i journalistfagets håndbøger (se fx Bjerg, 2005; Mylenberg & Davidsen-Nielsen, 2008).

For Bernstein var den bedst opnåelige version af sandheden også et spørgsmål om indhold, dvs. "partly about context and this is perhaps the greatest single failing of our journalism in media today. For too much of it is utterly without context. Facts by themselves are not necessarily the truth."[40] Samme skelnen foretager Ekström ved at pege på, at princippet for nyhedsjournalistik fokuserer på det ualmindelige, begivenheder og detaljer, mens princippet for undersøgende journalistik fokuserer på komplekse processer og helheden samt på diskursive teknikker for objektiv, neutral, tilbagetrukket skrivestil (Ekström, 2002: 270-272). Med erkendelsesidealet 'bedst opnåelige version' ligger der et forbehold i det undersøgende princip. Journalister har ikke myndighedsautoritet, kilder har ikke vidnepligt, og journalistik har deadlines.

I en logisk-empirisk udlægning relaterer 'den bedst opnåelige version' er den journalistiske sandhed en foreløbig, situationelt betinget sandhed, der kan revideres af nye oplysninger. Den udlægning harmonerer fx med Careys bemærkning: "Because journalist are above all else empiricists" (Carey, 1986: 167; jf. Dyrby, 2010). I en konstruktivistisk udlægning kan den journalistiske påstand være anderledes, selv uden nye oplysninger, gennem valg af en anden vinkel på historien. Som det vil vise sig senere, er der en sammenhæng mellem de her skildrede erkendelsesprincipper og de handlingsprincipper, som professionelle praktikere anvender. Det vil blive belyst i kapitel 6 om den situationelle handlingsteori.

Med udgangspunkt i international og dansk medie- og journalistikforskning har jeg derfor konstrueret et journalistikfelt mellem en pol domineret af en refererende rolle med performative principper og en pol domineret af en kritisk vagthunderolle med undersøgende principper. I det klassiske felt er journalistikken spændt ud mellem en undersøgende journalistik, der i sig selv er dagsordensættende eller afslørende og moralistisk, og en refererende journalistik, hvis funktion i offentligheden afhænger af de refererede aktører eller begivenheder. Således kan refererende journalistik fx sætte dagsordenen gennem statsmagtens performative udsagn.

Det klassiske journalistikfelts to poler er begge forankrede internt i pressen. Konflikten mellem den kritisk, undersøgende, moralistisk pol og den performativt, afspejlende pol (af fx politiske eliters holdninger) kom fra 1970'erne til at dominere journalistikfeltet, hvormed grundlaget for at konstruere det klassiske journalistikfelt var skabt. Kampen mellem journalister placeret i et kontinuum mellem de to poler dominerer kampe mellem journalister om

[40] Carl Bernsteins tale ved Annual Convention of the Radio and Television News Directors Association, 1998.09.26.

anerkendelsesværdige repræsentationsprincipper til omkring år 2000, hvor det klassiske journalistikfelt blev udfordret af helt anderledes kampe om legitim og anerkendelsesværdig praksis og status i journalistikfeltet.

4.2.2 Det interventionistiske journalistikfelt (2000'erne-?)

Efter konstruktionen af det klassiske journalistikfelt er turen nu kommet til at konstruere det felt, som det klassiske felt ser ud til at blive afløst af omkring år 2000. Kampene mellem det klassiske journalistikfelts 'mikrofonholdere' og 'revolverjournalister' er ikke ophørt, men jeg vil argumentere for, at kampen om repræsentationsprincipper i det seneste årti er blevet sekundær i journalistikfeltet. Argumentet bygger fortsat på den eksisterende medie- og journalistikforskning, men inddrager tillige strukturelle ændringer i journalisters beskæftigelse og aktørers offentlige udsagn som udtryk for positioneringer i journalistikfeltet. Som vist ovenfor gælder det i det distribuerede mediefelt, at den dominerende konfliktlinje mellem en fontænerolle og en aktørrolle spænder over en større del af den samfundsmæssige virkelighed end pressen. Tilsvarende mener jeg, at den dominerende konfliktlinje i journalistik efter år 2000 heller ikke længere er begrænset til modsætninger internt i pressen, mellem hvad der ofte betegnes som 'god' og 'dårlig' journalistik, eller mellem underholdende og seriøs journalistik.

Jeg vil argumentere for en journalistisk konfliktlinje mellem en pol forankret i nyhedsjournalistik og en pol forankret i strategisk informationsjournalistik i politik, økonomi og kultur i offentlig eller privat sektor. Felter harmonerer ofte med den horisontale differentiering i forskellige funktioner frem for med den vertikale differentiering efter magt og interesser. Konstruktionen af et journalistikfelt efter år 2000 går på tværs af den vertikale, funktionelle differentiering. Konstruktionen bygger på strukturelle forandringer.

En af forandringerne er, at '*hyperpolitisering*' medfører, at flere samfundsområder og aktører påvirkes af politisk regulering via lovgivning, hvilket disponerer aktørerne til at indvirke på reguleringen (Blach-Ørsten & Bro, 2009; Lund m.fl., 2009: 15; Pedersen m.fl., 2000). Journalistik bliver et redskab til symbolsk intervention i den politiske magt, der består i aktiviteten med at koordinere og regulere individers interaktionsmønstre. Det er handlinger, som aktører udfører på vegne af staten i det moderne samfund (Thompson, 1995: 16).

En anden afgørende forandring er, at medierne i stigende grad er det sted, hvor politiske emner bliver rejst, dagsordener sat, og beslutninger truffet i hastigt tempo. Jo mere lovgivningen griber regulerende ind i udfoldelsesmuligheder, og jo mere den offentlige debat spiller ind på de politiske dags-

ordener, desto større behov bliver der for at være en aktiv medspiller omkring de politiske beslutninger, der træffes og munder ud i nye regler.

> "Derfor er det område af kommunikationen, der håndterer 'spillet' mellem virksomheders og organisationers interesser, befolkningens synspunkter og myndigheder/politikere, vokset i både betydning og sværhedsgrad. Området kaldes public affairs" (Hansen, 2004: 200).

Journalistik bliver i den proces ikke længere kun en ressource i pressen, men tillige en ressource i andre dele af samfundet. Journalistikkens kommunikative kapacitet anvendes som definitorisk magt, dvs. magt til at intervenere i begivenhedsstrømmen, til at influere på handlinger og til at skabe begivenheder ved at producere og transformere symbolske former (Thompson, 1995: 17). Fænomenet har ført til teorier om medialisering, der anfører, at samfundets aktører i stigende grad tilpasser sig mediernes logik og integrerer den i deres kommunikation og adfærd (Hjarvard, 2008a; Kristensen, 2009; Schulz, 2004). Ifølge teorien kan medier ikke længere tænkes adskilt fra kulturens og samfundets øvrige institutioner. Medier er blevet integreret i andre institutioner (Hjarvard, 2008a: 13). Her er det imidlertid afgørende, at journalistikfeltet ikke er bundet til forholdsvis entydige samfundsmæssige rum som i symbiosen med pressens mediefelt, men går på tværs af de horisontale skillelinjer. Journalistik er ikke længere alene en specialiseret søjle funktionelt differentieret fra andre fag eller professioner i det moderne samfund, men en funktionelt integrerende diskurs på tværs af den horisontale funktionelle differentiering (jf. afsnit 5.1 for nærmere uddybning).

Journalistik er samtidig både kulturel produktion og politisk intervention i og uden for pressen. Det illustreres blandt andet af, at journalisternes faglige organisation, Dansk Journalistforbund, skiftede fra at være et forbund for journalister til at være et forbund for mediearbejdere, der beskæftiger sig med kommunikation (Kabel, 2001: 50). Skiftet blev stadfæstet i 2006 ved tilføjelsen af undertitlen Medier & Kommunikation til navnet Dansk Journalistforbund. I 2007 udgav journalistforbundet det første fagblad, *Magasin K* for kommunikationsmedarbejderen, kommunikationsrådgiveren, webmedarbejderen og kommunikationschefen.[41]

Der findes ikke opgørelser over omfanget af journalister (eller andre kommunikatører med journalistiske kompetencer) i strategisk kommunikation, men tilgængelige informationer tyder på en markant stigning i løbet af de seneste ti år. Beregninger, som jeg har baseret på medlemstal fra Dansk Journalistforbund refereret i Lund & Willig (2009: 166), viser, at der var fire

[41] http://www.journalistforbundet.dk/sw64104.asp.

nyhedsjournalister pr. informationsjournalist i 1999 mod to nyhedsjournalister pr. informationsjournalist i 2008.[42] Eksempler viser, at strategisk-kommunikerende journalister uden for de traditionelle nyhedsmedier fungerer både i private og offentlige organisationer. I 2010 var der i Københavns Kommune 104 informationsmedarbejdere, i Århus Kommune 44, i Mærsk 40 og i Carlsberg 20 (Davidsen-Nielsen, 2010a).

En anden indikation på fremvæksten af strategisk informationsjournalistik kan illustreres af udviklingen i journalistiske praktikpladser. Tabel 4.3 nedenfor viser forholdet mellem journaliststuderendes fordeling på praktikpladser[43] i henholdsvis strategisk informationsjournalistik og nyhedsjournalistik. Ratioen information/nyhed viser, hvor mange praktiksemestre i nyhedsjournalistik der findes pr. praktiksemester i strategisk kommunikation.

Tabel 4.3. Praktikpladser i nyhedsjournalistik og strategisk kommunikation[44]

Periode	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005-2009
Ratio	1/58	1/18	1/16	1/17	1/28	1/11	1/8
N	2.068	2.227	2.577	2.691	2.876	3.681	4.103

Note: Ratio er praktiksemestre i informationsjournalistik/nyhedsjournalistik.

Udviklingen i journalistiske praktikpladser viser, at der er flere end 50 gange så mange nyhedsjournalistiske semestre som informationsjournalistiske semestre i 1970'erne. I 1980'erne og 1990'erne er der omkring 16-17 gange så mange praktiksemestre i nyhedsjournalistik som i informationsjournalistik, mens der i 2000'erne bliver stadig flere journaliststuderende i informations-

[42] Tallene er ifølge Dansk Journalistforbund forbundet med meget stor usikkerhed (personlig e-mail-korrespondance med kommunikationschef Esben Ørberg, 16.03.2010).

[43] Praktiksemester henviser til ophold, der som hovedregel varer et halvt år uden for uddannelsesinstitutionerne.

[44] Tabellen baserer sig på en vurdering af 548 organisationer med praktikplads i perioden 1975-2010 i Journalisthøjskolens administrationssystem, som praktikvejleder Pia Færing, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, har inddelt i fire kategorier: 1) nyhedsjournalistik (respekt for de almindelige nyhedskriterier – uanset interesser); 2) strategisk information (målgruppe og indhold udarbejdes i nært samspil med afsender); 3) infotainment (journalistiske metoder, men ikke den ideelle journalistiske fordring (væsentlighed) – meget målgruppe/produktorienteret); 4) kombination (journalistiske kriterier i udvælgelsen af stoffet (medlemshensyn), men er økonomisk afhængig af organisatoriske/politiske interesser). På baggrund af kategoriseringen i praktiktype har jeg grupperet 21.831 praktiksemestre fra professionsuddannelser (Journalisthøjskolen, SDU, RUC) og kandidatuddannelse (SDU-cp) i journalistik fra 1975 til 2010. De to kategorier – nyhedsjournalistik og informationsjournalistik – udgør 93 procent af samtlige praktiksemestre.

journalistisk praktik i forhold til nyhedsjournalistik. Efter 2005 kan der være ansat relativt flere end hver ottende journalist, som praktiksemestrene tyder på (jf. Lund & Willig, 2009: 166), fordi de journalistiske uddannelsesinstitutioner tilstræber et så lavt antal informationsjournalistiske praktikpladser som muligt.[45]

Journalistik, i form af journalister og andre kommunikatører, er med andre ord flyttet ud af pressen. Diffusionen af journalistik til andre samfundsområder har skabt spændinger og kampe mellem journalister, som er blevet mere afgørende end kampene mellem referent og undersøger i det klassiske journalistikfelt. Et markant eksempel er kontroversen mellem Jacob Winther,[46] spindoktor for forsvarsminister Søren Gade fra 2004-2010, og dokumentarist og journalist Christoffer Guldbrandsen (se fx Hesselager, 2010). Lad mig supplere med et par citater, der foruden at illustrere opfattelsen af forandringer i den journalistiske verden også illustrerer spændingen i det interventionistiske journalistikfelt.

Følgende citat er fra mangeårig fjernsynsdokumentarist Jørgen Flindt Pedersen:

> "Henrik Qvortrup, Michael Kristiansen og Michael Ulvemann. En kongerække af danske politiske journalister. Med dokumenterede store evner for den kritiske journalistik. Men de fik noget andet til fælles. De blev alle hyret af Anders Fogh Rasmussen. Dennes analytiske hjerne så, at de ville være ideelle til at bekæmpe deres egne tidligere kolleger i de danske medier. Sådan blev det selvfølgelig ikke fremstillet, når jobbeskrivelsen på Danmarks højest rangerende spindoktor skulle udformes. Så var det noget med at forbedre offentlighedens adgang til information gennem troværdig kommunikation. Det var en ny udvikling, som blev meget karakteristisk for århundredets første årti. At magthaverne i den grad erkendte, at de var tvunget til at købe journalister, der kunne spinde en ende over politikernes bedrifter, og at dygtige journalister ikke fandt noget problem i at skifte fra at være den kritiske til den logrende vagthund.[…] For Rolf [Geckler] var det utænkeligt, at vi [på Det Frie Aktuelt sidst i 1980'erne] umiddelbart kunne overtage en spindoktor, og han så virkelig med foragt på folk, der gik den vej."[47]

Det andet citat er fra en journalist på TV Avisen:

---

[45] Oplyst af praktikvejleder Pia Færing, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, august 2010.

[46] Jacob Winther er uddannet bankrådgiver og har tillægsuddannelsen i journalistik på Danmarks Medie- og Journalisthøjskole. Han har tillige arbejdet som informationschef i Københavns Kommune og som pressechef for Søren Pind (V).

[47] Kronik: "Fra spindemokrati til skindemokrati", i *Politiken*, 03.04.2010.

> "Som kritisk undersøgende journalist er man oppe imod et helt departement af spindoktorer, journalister og topprofessionelle kommunikationskonsulenter […] De tænker alle taktisk i, hvordan historien kan drejes, spinnes eller måske endda helt afværges. Derfor må man også selv tænke" (Albrecht, 2010a).

Modstillingen af nyhedsjournalister og informationsjournalister, der er organiseret i samme forbund og har fælles fagblad, illustreres af, at fagbladet *Journalisten* i 2010 fik Catinét-IFKA til at lave en opinionsmåling af befolkningens opfattelse af troværdigheden af henholdsvis nyhedsjournalister og informationsjournalister. Resultatet kan ses som en indikator på, hvem der dominerer i befolkningens opfattelse med hensyn til legitim repræsentation af virkeligheden. Omkring hver fjerde dansker fandt (nyheds)journalisters troværdighed og etiske standard meget høj, mens det for spindoktorer gjaldt hver tiende dansker (Albrecht, 2010b).

Jeg foretager nu en lille afstikker til USA, hvor forholdene for knap 100 år siden på mange måder minder om den nuværende periode i dansk journalistik. På trods af ellers meget store forskelle på det amerikanske samfund dengang og Danmark i dag kan forholdene i medier og journalistik i USA beskrives på en måde, der styrker argumentet om et feltbrud i Danmark og en hybrid periode med specifikke karakteristika, der adskiller sig fra perioden forud.

Situationen i Danmark i 2000'erne minder nemlig om situationen USA i 1920'erne og 1930'erne, hvor journalisters uafhængighed blev bestormet af reklamelejesoldater hyret af regering, erhvervsliv, eller politikere, der ville placere favorable historier om dem selv i pressen (Bro, 2008: 190; Schudson, 2001). Med præsident Woodrow Wilsons forsøg på at sælge Første Verdenskrig til den amerikanske offentlighed opstod en ny 'profession', det blandt forskere betegnes parajournalister, fordi de snylter på journalistikken for at fremme deres arbejdsgiveres interesser (Bro, 2008: 190). I 1920 skulle der være næsten tusind 'propagandabureauer' alene i Washington modelleret efter erfaringerne fra Første Verdenskrig. Blandt datidens journalister cirkulerede der en opfattelse af, at 50-60 procent af historierne selv i det journalistiske fyrtårn *New York Times* var inspireret af presseagenter. Den amerikanske filosof, pædagog og socialistiske samfundskritiker, John Dewey, skrev i 1929, at reklameagenten måske var det mest signifikante symbol i samtidens sociale liv (Dewey, 1930: 43, citeret i Schudson, 2001: 30).

I 1920'ernes USA var journalisters dominerende praksis baseret på objektivitetsnormens analytiske og proceduremæssige fairness. En praksis, der svarer til den praksis, som jeg ovenfor i pressens journalistikfelt kaldte den refererende rolle med det performative princip. Ifølge Schudson (2001) er

objektivitetsnormen en form for industriel disciplin, der gav redaktører muligheder for at kontrollere et stigende antal journalister. Samtidig var objektivitetsnormen en progressiv ideologi for en fremadstræbende beskæftigelsesgruppe på et tidspunkt, hvor naturvidenskab var gud, effektivitet var værdsat, og stadig flere prominente eliter bedømte partiskhed som et levn fra det 19. århundredes stammesamfund. Den gav journalister mulighed for at adskille sig fra PR-specialisterne og propagandisterne, som de pludseligt følte sin omgivet af (Schudson, 2001: 29).

Men samtidig blev nyhedsjournalister bevidste om, at informationer er manipulerbare, fordi PR-agenter ublu bestræbte sig på at få information (eller misinformation) til at fremme særinteresser. En af datidens mest fremtrædende journalister, Walter Lippmann, personificerer udviklingen. Han var nyhedsjournalist, blev informationsjournalist i den amerikanske centraladministration under Første Verdenskrig og efterfølgende politisk kommentator i nyhedsmedierne. Lippmann var efter sine år i den amerikanske centraladministration selv af den opfattelse, at de strategiske overvejelser var blevet politikkens første orden, og at de konkrete politiske udspil var skyggebilleder af den virkelige verden (Bro, 2008: 203).

PR-arbejdet blev i samtiden betragtet som den værste trussel mod journalistikkens tilnærmelse til det objektivistiske ideal. "Many reporters today are little more than intellectual mendicants, who go from one publicity agent or press bureau to another seeking 'handouts'" (Odegard, 1930: 132, citeret i Schudson, 2001: 30). En avisredaktør i New York opfordrede amerikanske avisudgivere til ikke at acceptere materiale til publicering fra 1.400 navngivne presseagenter, og han klagede over, at Pulitzers journalistskole producerede flere 'parasitter' end reportere (Schudson, 2001).

Det gik op for de amerikanske nyhedsjournalister, at objektivitetsnormen havde sine begrænsninger, så journalister begyndte at insistere på, at det var deres opgave at hjælpe læserne ikke kun til at vide, men også til at forstå. "Fact are not simple, and not at all obvious, but subject to choice and opinion" (Lippmann, 1922: 118, citeret i Bro, 2008: 195). Kendetegnende for Lippmann og andre kommentatorer er, at de ikke forholder sig til de politiske handlinger og holdninger, som de fremstår.

> "Fælles for translatørerne var, at de gennem forskellige fortolkninger kunne binde det individuelle og specielle sammen med det mere kollektive og universelle, og dermed knytte folk sammen i en fælles forståelse af problemerne" (Bro, 2008: 195).

Dermed opstod, hvad der blev kaldt "interpretative journalism" (Vaughn, 2008: 220). Fra journalistisk side blev den nye journalistik begrundet med, at

verdens kompleksitet var øget, hvorfor der ikke kun var behov for reportage, men også for forklaring (Forde, 2007).

Ifølge Schudson skyldes den fortolkende journalistik et ønske om distinktion fra PR-agenter.

> "What had really happened is that journalists had become [...] determined to distinguish their work from that of press agents, eager to pass on to younger journalists and to celebrate in themselves an ethic and an integrity in keeping with the broader culture's acclaim for science and non-partisanship" (Schudson, 2001: 32).

1930'ernes fortolkende og forklarende journalistik i USA kan tillige ses som disponeret af ændringer i det amerikanske mediefelt, hvor aviser anvendte den fortolkende journalistik i konkurrence med radiomediet (Forde, 2007: 231).

Journalisters ønske om at distingvere sig fra PR agenter var fraværende i Europa, fordi public relations blev udviklet senere og mindre markant i Europa end i USA (Schudson, 2001). Det var først omkring årtusindskiftet, at den strategiske informationsjournalistik i Danmark fik styrke til at etablere en modpol til den nyhedsjournalistiske pol, hvilket markant ændrede journalistikfeltet, dets positioner og dispositioner.

Jeg vil nu beskæftige mig med den pol i journalistikfeltet, der er domineret af en nyhedslogik og i et efterfølgende afsnit med den pol, der er domineret af en strategisk informationslogik. Påstanden om, at journalistik er organiseret i et interventionistisk journalistikfelt, bliver samtidig en påstand om, at journalistik er blevet til generaliseret kapital, der ikke alene tillægges værdi i journalistik- og mediefelter, men tillige i andre felter. Generaliseret kapital er et nyt begreb, som jeg tager op i diskussionen i kapitel 5 af det overordnede magtfelt. Det er afgørende for, hvilke konfliktlinjer der dominerer i journalistik, og hvilke felter der kan konstrueres. Det har tillige den betydning, at Bourdieus hovedmodsætning i det kulturelle felt mellem en kommerciel og en intellektuel pol ser ud til at være en underordnet konflikt i journalistikfeltet, der er spændt ud mellem polerne nyhedsjournalistik, der varetager almene interesser, og informationsjournalistik, der varetager særinteresser. Det er en kamp om intervention og autonomi. Journalistik er indrulleret på begge sider i kampen. Det er journalistik mod journalistik, eller nyhedsjournalistik mod informationsjournalistik.

4.2.2.1 Nyhedsrollen i det interventionistiske journalistikfelt

Nyhedsjournalistikkens pol er hovedsageligt drevet af en logik af at være' i offentlighedens tjeneste', eller som public service-medier har formuleret det "i folkets tjeneste" (Svith, 2007: 98). Den er præget af kampene med den strategiske informationsjournalistik om den diskursive konstruktion af samfund, politiske partier og statsapparat. Nyhedsjournalister konkurrerer med informationsjournalister, PR-folk og spindoktorer om billedet af Danmark. Ifølge nyhedslogikken gælder journalistikkens intervention demokratiets sundhedstilstand. Både den del, der handler om at myndiggøre borgerne til at tage politisk stilling, og den del, der synliggør korruption, sjusket lovgivning eller overfladisk administration. Det kan anskues som en reproducerende intervention i demokrati og samfund og en kritisk intervention i den substantielle dagsorden.

Nyhedsjournalistikpolen i det interventionistiske journalistikfelt ligger tæt op af vagthunderollen i det klassiske journalistikfelt. Men da den kritiske journalistikrolle ikke længere står over for den refererende journalistikrolle, står det undersøgende princip heller ikke længere over for det performative princip. Det betyder, at det klassiske journalistikfelts roller og principper ikke længere er bundet sammen i en dominerende konflikt. I den klassisk-undersøgende journalistik leder journalister efter fakta, der kan afsløre misforhold: Gennem principper om at 'følge pengene' eller 'dokumentsporet' verificerer journalister deres faktuelle påstande om overforbrug, korruption, brud på love eller etik. Det kan ses som første ordens iagttagelser af virkeligheden i et moralistisk orienteret domæne.

Det interventionistiske journalistikfelts nyhedspol disponerer et skifte fra første til anden orden med refleksion over det iagttagede. Hermed foreslår jeg en epistemologisk parallel (se også Jensen, 2008: 45) til Giddens' beskrivelse af samfundsvidenskab:

> "The double hermeneutic which characterizes social science. The sociologist has a field of study phenomena which are already constituted as meaningful. The condition of 'entry' to this field is getting to know what actors already know, and have to know, to 'go on' in the daily activities of social life. The concepts that sociological observers invent are 'second-order' concepts in so far they presume certain conceptual capabilities on the part of the actors to whose conduct they refer. But it is the nature of social science that these can become 'first order' concepts by being appropriated within social life itself. What is 'hermeneutic' about the double hermeneutic? The appropriateness of the term derives from the double process of translation or interpretation which

is involved. Sociological descriptions have the task of mediating the frames of meaning within which actors orient their conduct" (Giddens, 1984: 284).

Journalisters kritiske nyhedsprincip parres med et konstruktionsprincip, så nyhedsjournalisten blandt andet disponeres for at fremstå som forklaringseksponent i den diskursive fremstilling af virkeligheden.

Nyhedsjournalistikpolen disponerer til at opfatte eliteaktører som repræsentanter for særinteresser frem for informanter om virkeligheden, fordi de mister umiddelbar informationsværdi som kilder, når de ikke fremstiller virkeligheden, men en repræsentation af særinteresser. Defineringen af eliteaktørers virkelighed må derfor nødvendigvis ske på trods af eller gennem kritisk iagttagelse af eliteaktørers udsagn. Eksterne aktørers handlinger og holdninger repræsenteres som positioneringer af forskellige interesser frem for som uafhængige virkelighedsskildringer.

Selv om nyhedsjournalister ikke disponeres for anvendelse af det refererende, performative princip fra det klassiske journalistikfelt, er det lagret i journalisters erfaringer og forventes at spille en underordnet position i forhold til det kritisk-konstruerende princip. En undersøgelse blandt 600 norske advokater i 2005 viste, at tre af fire advokater mener, at journalister er mere optaget af at finde en original vinkling end at fokusere på det, sagen egentlig handler om.[48] Det kan tyde på, at norske journalister faktisk positioner sig, hvis advokaterne ellers har ret, ud fra andre principper end det performative princip. Nyhedsjournalistikkens rolle og principper vil nu blive yderligere foldet ud.

Den kritiske, nyhedsjournalistiske rolle består i at intervenere i andre felter gennem fx evaluering af konkrete aktørers adfærd (kontrolhund). Siden dansk politik fra 2001 blev formuleret som en kontraktpolitik, har journalister interveneret med kritisk revision af det politiske regnskab for at se, om det er retvisende, og om løfterne til vælgerne er indfriet. Endnu mere væsentligt er det i nyhedsjournalistikrollen at tegne et billede af Danmark, der er uafhængigt af eller i det mindste i opposition til de strategiske informationsjournalisters billede.

Begrebet 'plantede historier' signalerer, at der er noget galt med informationsjournalistikkens fremstilling. Gode interview med eliteaktører kan opfattes med de kritiske nyhedsprincipper som interview, hvor nyhedsjournalisten trænger ind 'bag ved' den overflade, den strategiske informationsjournalistik har været med til at skabe.

[48] http://www.dn.no/forsiden/politikkSamfunn/article1069313.ece?WT.svl=article_readmore.

Kilders udsagn fremstår mindre informative end i det klassiske journalistikfelt, hvilket gør det nødvendigt at finde ind til de 'rigtige' informationer, der er pakket ind eller pakket væk af informationsjournalistikken. De 'rigtige' informationer eller den 'rigtige' virkelighed og sammenhæng må journalisten fortolke sig frem til, når den ikke bliver tilgængelig gennem journalistens foretrukne interview af aktører. Konstruktion af en virkelighed ud fra journalistens fortolkninger, der er anderledes end den, informationsjournalistikken leverer, kræver ikke nødvendigvis et undersøgende princip. Det kræver infererende konstruktioner. Objektivitetsidealet fra det klassiske journalistikfelt harmonerer ikke med repræsentation af virkeligheden baseret på kritiske slutninger og interventionsprincipper.

Den kritisk-konstruerende journalistik i nyhedsrollen adskiller sig fra den kritisk-undersøgende journalistik i vagthunderollen ved at orientere sig mod det epistemiske, faktiske domæne frem for det moralsk-etiske domæne.

Referatjournalistikkens princip i det klassiske journalistikfelt om akkuratesse og nøjagtighed af kilders udsagn konverteres i det interventionistiske journalistikfelt til et princip om oversættelse. Det betyder ikke, at kilder ikke skal citeres korrekt, men citaterne kan ikke tale for sig selv. Det kan på sin vis sammenlignes med diplomatsproget under den kolde krig, hvor afkodningen af modpartens udsagn blev opfattet som det vigtigste. Det kan delvist forklare, at den tilbagetrukne objektive skribent i nyhedsjournalistikken først blev afløst af en aktiv, synlig, personlig, organiserende og evaluerende fortæller (Grundwald, 2004: 179) i det interventionistiske journalistikfelt, selv om der i det klassiske journalistikfelt opstod mindre fremtrædende genrer med synlige og aktive journalister i 1960'erne med fx 'new journalism' (Jørgensen, J., 2007: 26) og i 1990'erne med 'public journalism' (Bro, 2004).

Journalisters konstruktioner integreres i gængse nyheder, de tildeles særlige genrer, eller eksisterende genrer vinder frem. Det gælder fx kommentaren eller nyhedsanalysen, hvor journalisten frit og uafhængigt af kilder kan intervenere med beskrivelser af alle hjørner af samfundet. Forskellen på kommentaren og analysen er, at nyhedsanalysen fremstår som journalistens virkelighedsrepræsentation uden eksplicitering af journalistens egen mening, mens kommentaren udtrykker skribentens personlige holdning. Distinktionen kendetegnede også journalisterne i den amerikanske journalistik for 100 år siden (Bro, 2008: 197). Den kritisk-infererende nyhedsjournalistik er mere autonom end journalistikken i det klassiske journalistikfelt. Journalisten styrer ikke alene udvælgelsen af kilder og informationer og dermed mediet, men tillige mere selvstændigt framingen af virkeligheden, fordi nyhedernes frame ikke er afhængig af eksterne aktørers bidrag. Journalistisk kapital er knyttet til evnen til at trænge ind og igennem med en definition af virkelig-

heden. Med den definition indskriver jeg nyhedsjournalistikken direkte i magtfeltet. Mere om det i kapitel 5.

4.2.2.2 Den strategiske informationsrolle i det interventionistiske journalistikfelt

Det interventionistiske journalistikfelts anden pol er den strategiske informationsrolle, hvor der hersker en logik, der giver journalistikken en legitim ret til at forhindre medieintervention i politik, økonomi og kultur eller med andre ord informationsjournalistikkens intervention i medierne. Som omtalt ovenfor har strukturelle ændringer gjort 'public affairs' til en central del af politiske, økonomiske og kulturelle institutioners kommunikation. Målet med 'public affairs' "er at påvirke lovgivningssystemet" (Hansen, 2004: 200). 'Public affairs'-kommunikationen består dels af 'public relations', hvor aktører påvirker medierne og befolkningen med henblik på at påvirke politikerne, dels af lobbyisme, hvor aktører påvirker embedsmænd og politikere direkte (Hansen, 2004: 204).

Logikken er varetagelse af en partinteresse ved at få en bestemt sag fremmet mest muligt ved brug af journalistisk og kommunikationsmæssig kompetence. I informationsjournalistik

> "er man ikke længere den principielt neutrale, kritiske iagttager og nyhedsformidler. Man er kommet i andres brød, har gjort sig til en part i en sag og har til opgave at tjene den sag mest muligt, intet andet. […] formålet er, at organisationen skal klare sig bedst muligt, ikke at offentligheden bliver bedst muligt informeret, selv om det naturligvis er rart, når begge dele falder sammen" (Hansen, 2004: 24-25).

Informationsjournalistikrollen bygger på to principper: et strategisk orienteringsprincip og et manipulationsprincip. Overborgmester Frank Jensen (S) i Københavns Kommune begrunder anvendelsen af PR-medarbejdere med, at det handler om, hvordan virkeligheden skal repræsenteres, og hvilke konsekvenser forskellige repræsentationer kan have:

> "Nogle tænker måske, at vi har 104 [informations]medarbejdere ansat til at kommunikere politik. Men det er ikke tilfældet. Vi er Danmarks største arbejdsplads med ansvaret for at kommunikere om alt fra lokalplaner til forandringer i byen. Det er en myndighedsopgave at kommunikere det til borgerne, der sker i byen" (Davidsen-Nielsen, 2010b).

> "Meget af det at være en moderne arbejdsplads handler om at have en ordentlig kommunikation. Ellers ender det med alt for mange konflikter i en storby med over 500.000 indbyggere" (Davidsen-Nielsen, 2010a).

Når informationsjournalistik benyttes af politiske aktører, betegnes det oftest som spin.

> "Spin vil sige, at nogle af de valg, en afsender træffer i sin offentlige kommunikation om et emne, er dikteret af en intention om at stemme modtagerne på en ønskelig måde i forhold til dette emne, snarere end at en intention om at sige det, som er redeligt, dvs. det, som kommunikatøren oprigtigt anser for rigtigt og misvisende" (Nielsen & Kock, 2007: 21).

I forlængelse af medialiseringstesen ses strategisk informationsjournalistik og spin som en professionel reaktion på måden, medier skaber den offentlige dagsorden (Hjarvard, 2008a). Informationsjournalistik befinder sig i en professionaliseret sfære, hvor dagsordenssættere møder den offentlige dagsordens 'gatekeepere', der som regel er journalister, men 'gatekeepere' kan også være autoriteter eller andre instanser med indflydelse på journalisterne eller direkte på borgerne (Højbye m.fl., 2007: 10). Mediernes logik og adfærd styrer, hvordan partiers kommunikationsfolk arbejder (Viksø, 2007). Informationsjournalistik professionaliserer kommunikationen, "der i høj grad kan ses som svar på massemediernes magt – både deres magt som kritiker (jf. 'den fjerde statsmagt') og deres magt som proportionsforvrænger" (Højbye m.fl., 2007: 11).

Som tidligere omtalt følger jeg Bourdieu i, at journalisters praksis er relativt bestemt af kampe i journalistikfeltet og derfor ikke kan forstås som entydigt determineret af den ene eller anden form for journalistik/medie. Informationsjournalistikkens udfoldelse i magtens korridorer bliver taget op i kapitel 5.

4.3 Diskussion af variation i journalistikfelter

For at samle nogle af trådene og klarlægge variation i felter fra den historiske analyse af journalistik og medier og konstruktion af felter ridser jeg først karakteristika op ved mine to primære felter: det klassiske journalistikfelt og det interventionistiske journalistikfelt. Dernæst diskuterer jeg journalistikkens autonomi, interessevaretagelse og feltlogik og inddrager i den diskussion det tredje partibundne journalistikfelt, fordi disse aspekter af feltteorien er helt centrale faktorer i forståelsen af journalisters forklarende praksis.

4.3.1 Træk ved det klassiske og interventionistiske journalistikfelt

Her beskæftiger jeg mig med at illustrere forskelle ved det klassiske og det interventionistiske journalistikfelt. Historiseringen af journalistikken og konstruktionen af journalistikfelter tegner to vidt forskellige billeder af journalistikken før og efter årtusindskiftet. I det klassiske journalistikfelt stod kampen om repræsentationsformer spændt ud mellem en refererende journalistrolle, der bygger på performative principper med fokus på korrekt og præcis gengivelse, og en kritisk vagthunderolle med undersøgende principper.

Tabel 4.4. Det klassiske journalistikfelt organiseret omkring repræsentationsformer

	Pol 1	Pol 2
Basis	Kritisk afdækning	Orientering
Rolle	Vagthund	Referent
Princip	Moralistisk, undersøgende	Performativt

Det klassiske journalistikfelt var domineret af en kritisk-undersøgende, moralistisk pol, hvilket blandt andet illustreres af typen af journalistik, som Cavlingprisen historisk er blevet tildelt.

Omkring år 2000 udvikler der sig et interventionistisk journalistikfelt, der er organiseret omkring interventionsformer. Nyhedsjournalistikrollen, der er baseret på almeninteresse og beskæftigelse i nyhedsmedier, udvikler sig i et dialektisk forhold med en anden journalistik, der vinder frem, og som er baseret på særinteresser. Journalistik som kommunikativt kapitel diffusioneres til andre felter end mediefeltet med journalisters ansættelse i andre felters elitebastioner som kommunikationschefer, informationsmedarbejdere, PR-medarbejdere, spindoktorer, m.m.

Tabel 4.5. Det interventionistiske journalistikfelt organiseret omkring interventionsroller

	Pol 1	Pol 2
Basis	Almen interesse	Særinteresse
Rolle	Nyhedsjournalist	Informations- og kommunikationsjournalist
Princip	Epistemisk, kritisk konstruktion	Strategisk information

Efter år 2000 står kampen i det interventionistiske journalistikfelt om den legitime diskursive version af samfundet og dets aktører. Det interventionistiske journalistikfelt er præget af interventionsprincipper i begge sine poler, hvor nyhedsjournalistik funktionelt varetager almenhedens interesse, og informa-

tionsjournalistik funktionelt varetager særinteresser. Det, der kæmpes om i det interventionistiske journalistikfelt er retten til at definere virkeligheden gennem symbolske konstruktioner, hvis fælles træk er nyhedsdiskursen. Dvs. retten til at trænge ind i, fortolke, beskrive, forklare og give identitet til samfundets forskellige sfærer. Det er en kamp orienteret mod et epistemisk domæne. Kampen står om, hvilken opfattelse af virkeligheden der skal være dominerende. Som det formuleres i journalisternes fagblad: "Kommunikationsdirektør i DSB og tidligere journalist på TV Avisen, Anna Vinding, der har haft et ben i begge lejre, formulerer meget præcist krigens præmis: "Det er ret enkelt: En journalist skal varetage almenvældets interesser. Jeg skal varetage DSB's interesser," siger hun" (Hesselager, 2009).

I 2000'erne er det interventionistiske journalistikfelt domineret af journalister tæt på nyhedsjournalistikpolen, men magtforholdet i kampen om den legitime repræsentation af virkeligheden tages ikke for givet, hvilket følgende citat af nyhedsredaktør på *DR*, Ulrik Haagerup, kan illustrere: "Jeg kan godt frygte, at kommunikationsafdelingerne efterhånden er ved at blive stærkere end redaktionerne" (Hesselager, 2009).[49] Medietræning af aktører uden for medierne er et aktivt våben i kampen mod nyhedsjournalister.[50]

Da dominansforholdet i journalistikfeltet til dels afhænger af udviklingen i mediefeltet, vil jeg vende tilbage til det i afsnittet om forholdet mellem medie- og journalistikfelter. Med den nuværende magtfordeling i journalistikfeltet forekommer det usandsynligt, at informationsjournalistik skulle blive anerkendt med Cavlingprisen. Det kan fx illustreres af, at spindoktor i forsvarsministeriet, Jacob Winther, anvendte samme principper som nyhedsjournalistikken i sin håndtering af dokumentarfilmen '*Den hemmelige Krig*' (4. december 2006) – og ifølge Winther med succes, fordi det lykkedes at afværge kritikken mod regeringen og forsvarsministeren i '*Den hemmelige Krig*'.

---

[49] Ifølge artiklen i *Journalisten* plantede DSB, hvor Anne Vinding er kommunikationschef, et rygte i DR's ledelse om, at en journalist på TV Avisen i virkeligheden arbejdede for DSB's konkurrent Arriva, hvilket bremsede en historie, selv om påstanden var løgn. En nyhedsjournalists kommentar til artiklen illustrerer konflikten: "Journalistforbundet burde tage konsekvensen af denne tilståelse fra Anne Vinding og Claus Dithmer og ekskludere dem fra forbundet. De er jo åbenlyst journaliststandens svar på Proms kemiske fabrikker. De stinker, de lyver og de har et fuldstændig forskruet forhold til hvad det vil sige at 'gøre sig umage'. Samtidig kunne forbundet passende indstifte en 'Anne Vinding-pris' der skulle uddeles til den mest anløbne kommunikationschef og det mest beskidte spin" (Fremhævelse i original; http://journalisten.dk/ga-ikke-over-sporet-der-kommer-spin).

[50] Omfanget af medietræning er ikke kendt. En ikke særlig valid undersøgelse anslår, at 5.000 personer i en tre-årig periode har fået medietræning (Albrecht, 2008).

Et par måneder efter filmens premiere kommenterede Winther sin indsats i Fagbladet *Journalisten*:

> "Jeg vidste fra dag ét, at den her film ikke ville blive god for os. Normalt ved man, hvad der kommer i medierne i morgen, fordi journalisterne prøver at indhente kommentarer fra ministeren under deres research. Men den her film er enhver spindoktors mareridt.[…] Det er mit arbejde at hjælpe medierne bedst muligt, og journalisterne ved godt, at jeg er ministerens mand. Jeg har talt med næsten alle medier i den her sag. Jeg har hjulpet så godt, jeg kunne. […] Det er min ønskeverden. Det lyder måske ikke så rart på standens vegne. Det er jo også en slags spin, at de skriver, hvad det er, man gerne vil have, at de skriver.[…] Jeg synes, jeg fungerer godt i mit arbejde, og det synes min arbejdsgiver også" (Albrecht, 2007).

Frem for at se nyhedsjournalistik som årsag til informationsjournalistik som fx Hjarvard (2008a) med medialiseringstesen mener jeg, at de to former for journalistik indgår i et relationelt modsætningsforhold. Begge kan være reaktive, hvor informationsjournalistik kan tage form af krisestyring (Hansen, 2004: 214), mens nyhedsjournalistik kan blive subsidieret af strategisk informationsjournalistik. Begge kan også være proaktive, hvor nyhedsjournalistik afslører, definerer eller på anden måde bestemmer framingen af de emner, der kommer på dagsordenen, mens informationsjournalistikken forsyner pressen med et særligt blik på fænomener, der fremmer bestemte aktørers synspunkter. Dermed anvender jeg en dialektisk, socialkonstruktivistisk logik frem for mediedeterministisk logik, som medialiseringsteorien kan ses som udtryk for.

Spindoktoreksemplet ovenfor illustrerer med al tydelighed, at kampene i det interventionistiske journalistikfelt handler om at konstruere, påtvinge og indpode en legitim opfattelse af den sociale virkelighed. Det handler om magt – definitionsmagt eller symbolsk diskursiv magt – hvilket jeg uddyber i kapitel 5.

4.3.2 Interessevaretagelse, logik og autonomi i journalistikfelter

Dette afsnit opsummerer centrale modsætninger i journalistikfelterne og relaterer dem til mediefelter gennem en diskussion af interessevaretagelse, logik og autonomi i de tre journalistikfelter: det partibundne journalistikfelt, det klassiske journalistikfelt og det interventionistiske journalistikfelt

Mediefelt og journalistikfelt kan som påpeget ikke ses uafhængigt af hinanden. Der er en gensidig heteronomi. Journalistik og medier har været vævet tæt sammen, om end sammenvævningen har skiftet karakter inden for de seneste 10-15 år. Jeg har i overstående historiske analyse identificeret

tre perioder i dansk presse og journalistik, hvoraf jeg identificerer de seneste to perioder gennem konstruktion af to diakrone mediefelter og to diakrone journalistikfelter. Den første periode var karakteriseret af partiaviser og partibundet journalistik. I 1970'erne underordnes de partipolitiske stridigheder, der bygger på interne medie- og journalistikforhold. Partipressen afløses af en periode, som jeg betegner den homogene periode. Perioden karakteriseres af pressens mediefelt og det klassiske journalistikfelt, som dominerer frem til omkring år 2000. Perioden fra 1970'erne til sidst i 1990'erne betegner jeg som homogen pga. symbiosen mellem medier og journalistik. I 2000'erne kommer kampe baseret på aktører i nye roller til at dominere mediefeltet og journalistikfeltet, hvilket skaber grundlaget for at konstruere det distribuerede pressefelt og det interventionistiske journalistikfelt. Perioden efter år 2000 betegner jeg den hybride periode pga. en forskydning, der sker mellem medie- og journalistikfeltet.

Et felts autonomi er jo ifølge Bourdieu knyttet til aktørernes muligheder for at forfølge feltets egen logik. Jo mere en feltintern logik hersker, desto mere autonomt er feltet. Jo mere feltet er gennemtrængt af andre logikker, desto mere heteronomt er feltet. Nogle felter som matematik eller poesi, der primært bedrives for deres egen interesses skyld, tillægger Bourdieu større autonomi end felter, der bedrives for andre interessers skyld (jf. afsnit 3.4). Imidlertid forekommer det, som om spørgsmålet om autonomi ikke er så simpelt, når det gælder journalistik. Hvilke interesser varetager journalistik? Eller hvad er logikken i det journalistiske felt?

Journalistik kan (eller bør) ikke være til for sin egen skyld. Pressen kan være til for sin egen skyld ved at være sit eget formål (Søllinge, 1999: 94), men det samme kan ikke siges om journalistik. Eksempelvis fremhæver Willig & Lund, at journalistik i nyhedsmedier ikke alene bør varetage sine egne interesser, men også enten markedets eller demokratiets (Willig & Lund, 2009: 174-175). "Kravet til publicistisk merværdiskabelse er, at nyheder og andre journalistiske produkter skal være noget for nogen – og vel og mærke ikke kun for dem, der selv har produceret dem" (Willig & Lund, 2009: 170).

Heller ikke den amerikanske mediesociolog, Michael Schudson, mener i en kommentar til Bourdieus analytiske og teoretiske arbejde, at journalistik er til for sig selv:

> "What keeps journalism alive, changing, and growing is the public nature of journalist's work, the nonautonomous environment and criticism of their sources (in the political field) and their public (whose disapproval may de demonstrated economically as readers cancel subscriptions or viewers change channels). Vulnerability to the audience (the market) keeps journalists

> nimble in one direction, vulnerability to sources (the government) in another. What can be good for journalism can also be disastrous – pandering in the one direction and propagandizing in the other. But absent these powerful outside pressures, journalism can wind up communicating only to itself and for itself" (Schudson, 2005: 219).

Mens det måske giver mening at tale om kunst for kunstens egen skyld eller videnskab for videnskabens egen skyld (grundforskning), giver det næppe mening at tale om journalistik for journalistikkens egen skyld. Journalistik må derfor defineres ud fra sine funktioner og de interesser, den varetager i det moderne samfunds horisontale og vertikale funktionelle differentiering.

Journalistikkens autonomi afhænger dermed af, hvem eller hvad journalistikken tjener. Autonomien er anderledes i det interventionistiske journalistikfelt end i det klassiske, journalistiske felt, fordi journalistikken i den hybride periode tjener modstridende interesser knyttet til magtens fordeling i samfundet. Distinktionen i det interventionistiske journalistikfelt bygger på en spænding mellem to modsatrettede former for interventionisme. Magten til at intervenere i begivenheder og til at påvirke aktørers handlinger og forestillinger er udøvelse af symbolsk magt (Thompson, 2000: 98), som kendetegner en interventionistisk, nyhedsjournalistisk pol relateret primært til mediefeltets aktørpol, og en interventionistisk, informationsjournalistisk pol knyttet til aktørpoler i politiske, økonomiske og andre felter. Forskydningen af journalistikfeltet skyldes primært magtkampene mellem sociale eliter om at legitimere eller erobre positioner og magt i samfundet. Deraf følger, at journalistikfeltets interne logik i den hybride periode er en interventionslogik. Intervenerer journalister med henblik på at producere og transformere symbolske former, følger de feltets indre logik og udviser stor autonomi.[51]

Hvis forfølgelsen af den logik, der knytter sig til de interesser, som journalistikken primært tjener i et felt, udtrykker autonomi, udtrykker forfølgelsen af andre interesser heteronomi. På baggrund af gennemgangen i dette kapitel betyder det, at autonomi og heteronomi varierer i det partibundne, det klassiske og det interventionistiske journalistikfelt, som det fremgår af tabel 4.6.

Som det fremgår af tabel 4.6, betyder varetagelsen af partiinteresser, at det journalistiske felt følger en logik med intervention i begivenheder, aktørers handlinger og forestillinger, fordi kampen står mellem forskellige partier, hvis formål dels er at legitimere egne positioner og at fremme bestemte be-

[51] Det harmonerer med forklaringsgenren, der rangerer journalisters intervention gennem forklaringer, der fremstår som deres egne højere end forklaringer, som fremstår som andre aktørers forklaringer (jf. afsnit 2.8).

folkningsgruppers positioner. Samme form for logik præger det interventionistiske journalistikfelt efter år 2000, men hvor journalistikken ikke varetager sociale særinteresser knyttet til bestemte partier, men almene interesser i nyhedsjournalistikken knyttet til positioner i mediefeltet, og særinteresser knyttet til magtpositioner i andre felter.

Tabel 4.6. Feltlogik, autonome og heteronome poler i tre perioder

	Partibunden journalistikfelt (-1970'erne)	Klassisk journalistikfelt (1970'erne-1990'erne)	Interventionistisk journalistikfelt (2000'erne-)
Feltlogik	Intervention: påvirkning af begivenheder, aktørers handlinger og forestillinger	Repræsentation: Virkelighedsskildring (objektivisme)	Intervention: påvirkning af begivenheder, aktørers handlinger og forestillinger
Autonomi	Varetagelse af partiinteresser: 4 bladssystemet (Venstre, Konservative, Radikale Venstre, Socialdemokratiet)	Varetagelse af pressens interesser: Morgenavis ('Abstrakte' emner: udenrigs, politik, økonomi, m.m.), Tabloid ('Personnære' emner)	Varetagelse af oppositionelle interesser: Nyhedsjournalistik (almeninteresse), informationsjournalistik (særinteresse)
Heteronomi	Omnibus publicisme, kommercialisme, forfølgelse af modpols interesser	Partiinteresser, særinteresser, forfølgelse af modpols interesser	Tabloidisering, partiinteresse, forfølgelse af modpols interesser

Ligesom der er forskel på de sociale interesser, der primært varetages i den partibundne journalistik og den interventionistiske journalistik, er der forskel på de interesser, der presser sig på. I den partibundne presse vil forfølgelsen af en kommerciel logik eller en tværpolitisk eller omnibuspolitisk publicisme, der ikke kæmper for et bestemt parti, reducere feltets autonomi. I den interventionistiske periode forekommer tabloidisering, dvs. kommercialiserende underholdning frem for intervention, som den største trussel mod feltets autonomi, selv om litteraturen også har peget på forfølgelsen af partiinteresser (jf. afsnit 4.1.2.1).

Modsat de to andre felter varetager journalistikken i det klassiske felt primært pressens interesser, der var splittet mellem repræsentation af såkaldt seriøse emner og kulørte emner (jf. 3.4.1). For journalistikken betyder det, at den primært følger en logik om virkelighedsrepræsentation, fordi pressens polarisering i emner ikke drives af væsentlige sociale kræfter. Forfølgelse af interesser knyttet til bestemte sociale særinteresser eller mere præcise partiinteresser er heteronome logikker i det klassiske journalistikfelt.

Hvis heteronomi alene skal opfattes som varetagelsen af en feltekstern interesse eller logik, vil forfølgelsen af de polariserende interesser, som feltet er spændt ud mellem, være forbundet med autonomi, og det uanset om det er den ene eller anden pols interesse, der forfølges. Det forekommer imidlertid rimeligt også at knytte en autonomi til forfølgelsen af de specifikke interesser, der knytter sig til polerne i et felt. Dvs. en feltintern, men polekstern heteronomi, som er knyttet til forfølgelsen af interesser, der er i modsætning til positionen i feltet. Derfor er der i alle tre journalistikfelter i tabel 4.5 som heteronomi angivet forfølgelse af den modsatte pols interesser.

Autonomien kan dermed variere internt i et felt og ser ud til at gøre det i det interventionistiske journalistikfelt. Ifølge ovenstående definition af autonomi og den foreslåede logik i det interventionistiske journalistfelt ser snæver interessebunden informationsjournalistik ud til at være mest autonom, fordi den forholdsvis uhindret kan forfølge specifikke sociale grupperingers interesser, mens den alment interessevaretagende nyhedsjournalistik er mest heteronom, fordi den er bundet op på diffuse spændinger i mediefeltet.[52] Det betyder, at nyhedsjournalistik fx kan være disponeret af mediefeltets fontænepol til at forfølge en refererende, performativ journalistik, som kan være varetagelse af særinteresser frem for almeninteresser, mens dispositioner fra mediefeltets aktørpol kan fremme nyhedsjournalistikkens forfølgelse af almeninteresse. Den epistemisk-konstruerende journalistik, som forklaringsinfererende nyhedsartikler kan repræsentere, forfølger i højere grad interventionslogikken og er dermed mere autonom end den forklaringsrefererende, performative nyhedsjournalistik.

4.4 Dispositioner i mediefelter og journalistikfelter

Feltteorien, der blev udfoldet i kapitel 3, begrunder, at journalisters og mediers positioner i felter teoretisk kan forbindes med dispositioner for aktørers positionering gennem handlinger. Dette afsnit konstruerer på baggrund af de historiske feltanalyser, hvilke dispositioner for journalisters forklarende praksis der teoretisk kan knyttes til positioner i mediefeltet og journalistikfeltet i den homogene og hybride periode, fordi dispositioner indtager en plads som mellemkommende aktørintern variabel i afhandlingens kausalteoretiske model (jf. afsnit 6.6). Dispositionerne betinger forklarende journalisters positioneringer i nyheder, som blev operationaliseret i kapitel 2 med nyhedsdis-

[52] Det illustreres fx af diskussionen om, hvorvidt *Politikens* forlig med muslimske organisationer om visningen af Muhammedtegninger skal opfattes som et tab af autonomi i pressen.

kursens forklaringsgenre. Samtidig inddrages journalisters specifikke positioneringer i diskussionen.

4.4.1 Den homogene periode

I dette afsnit kobler jeg de historiske analyser af medie- og journalistikfelter fra 1970'erne til 1990'erne, også betegnet som den homogene periode, til en samlet fremstilling. I den homogene periode fra begyndelsen af 1970'erne til omkring år 2000 er medier og journalistik vævet sammen med den konsekvens, at "journalism is a highly self-referential system: news is what other media consider newsworthy" (Vasterman, 2005: 514). Journalistik og medier eksisterer i den homogene periode i en symbiose. Journalistik blev i den kommercielle presse bedrevet på medier ud fra selvdefinerede kriterier for mediedagsordenen, og offentligheden blev primært konstitueret af pressens massemedier. Journalisten styrede nyhedernes indhold gennem udvælgelse af kilder og informationer, men forventedes at adskille nyheder og opinion i en neutral, formidlende rolle. Journalistik blev praktiseret på medier, og journalister blev oplært gennem mesterlære. Medie- og journalistikfeltet var stort set overlappende, hvilket kan illustreres på følgende måde:

Figur 4.3. Det danske medie- og journalistikfelt i den homogene periode (1970'erne-ca. 2000)

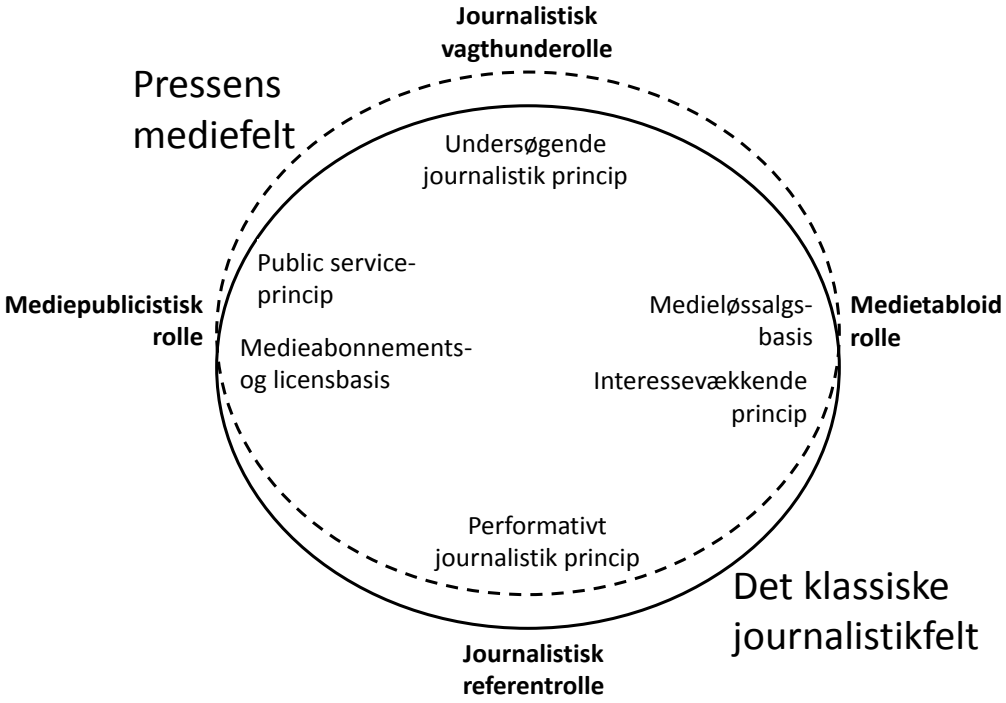

Figur 4.3 illustrerer et vist sammenfald mellem roller i journalistikfeltet og mediefeltet, men at der ikke er tale om determinerende relationer. I det klassiske journalistikfelt står kampen om repræsentationsformer spændt ud mellem den performative pol med en journalistrolle, der bygger på refererende principper med fokus på korrekt og præcis gengivelse og en kritisk pol med en vagthunderolle, der bygger på undersøgende principper med fokus på moralafvigende adfærd. Kritiske og refererende journalister kæmper om at fremme legitimiteten af forskellige former for repræsentationsprincipper.

Felternes karakter og positionerne i felterne kan teoretisk formuleres som dispositioner for handling, mens de faktiske (sprog)handlinger ses som positioneringer. Hvis journalistikkens grundbøger ses i nævnte optik, kan den næsten fraværende fokusering og tematisering af forklaringer før år 2000 ses som udtryk for svage dispositioner for en forklarende praksis:

> "Men det sker langtfra i alle historier, at læseren får svar på de spørgsmål om sammenhænge, årsager og konsekvenser, som han med rimelighed kan forvente at få besvaret, fordi det ikke kan forudsættes, at han kender dem. Mange væsentlige nyheder serveres uden baggrund, fordi der ikke altid er tid eller plads til det, eller fordi journalisten er indforstået og glemmer at tænke på, at læserne ikke ved det samme som han selv og kilderne" (Meilby, 2006/1996: 117).

Citatet illustrerer dels en opfattelse af, at forklaringer er sekundære i begivenhedsskildringer i nyheder og dels en opfattelse af, at forklaringer er kendt af kilderne, hvilket er i overensstemmelse med den refererende, performative journalistrolle i det klassiske journalistikfelt.

Den refererende pol disponerer journalister til en forklarende praksis, der består i interview med eksterne kilder, der refereres eller citeres i det journalistiske produkt. Det betyder, at journalister forventes at bidrage til den diskursive konstruktion af virkeligheden ved at selektere kilder og komponere (modsætningsfyldte) verdensbilleder. Objektivitetsnormen foreskriver, at kilders udsagn modstilles, så mediebrugeren selv må vurdere udsagnenes plausibilitet (Tuchman, 1978: 91), herunder selvfølgelig også vurderingen af aktørernes forklaringer. Det er institutionaliseret som et klassisk konfliktkriterium i Danmark (Meilby, 2006/1996). Journalister styrer nyheders vinkling eller framing gennem kildevalg og kildeudsagn, men repræsentationen af virkeligheden er afhængig af kilders repræsentation af virkeligheden, fordi der vinkles på kilders udsagn.

Den kritiske vagthunderolle i det klassiske journalistiske felt disponerer i opposition til den refererende rolle en undersøgende og kritisk afprøvning af kilders udsagn med henblik på en tilstræbt sandhed, den bedst opnåelige

version. Det har ændret journalisters praksis med analyser af papirdokumenter (Weinberg, 1996) og især fra 1990'erne med analyser af elektroniske data kaldet Computer Assisted Reporting (Houston, 1996; Meyer, 2002/1973; Mulvad & Svith, 1998; 2002) frem for interview af aktører.

De kritisk-undersøgende principper disponerer for udpegning og konfrontation af ansvarlige og udpegning af ofre, offentliggørelsen af informationer, som nogen forsøger at tilbageholde, som ellers ikke ville være kommet frem eller afdækning af brud på love, regler, normer, misbrug af magt, misforhold mellem ord og handling eller fejlfunktioner i samfundets systemer. Det kan være juridiske overtrædelser som korruption, ulovlig markedsføring eller brud på moral som uretmæssig behandling af ældre på plejehjem eller højesteretsdommeres bijob. Det er en journalistik orienteret mod det moralske domæne.

Hvis den kritisk-undersøgende praksis har en forklarende karakter, materialiserer den sig ikke nødvendigvis i de journalistiske produkter, fordi forklaringerne ikke spiller en central rolle i det journalistiske felts kampe. Den undersøgende praksis af fx korruption beskæftiger sig alene med korruptionens omfang og karakter og ikke med dens årsager.[53]

Empiriske undersøgelser viser, at forklaringer som angivelse af årsager indtager en perifer position eller rolle i nyhedsjournalistikken omkring 1980: "Vi kan alltså konstatere att orsaksangivelser är sällsynta i nyhetsrapporteringen inte bare i Sverige, uten också i nadre länder" (Findahl & Höijer, 1984: 173). Ud over deres egen undersøgelse af eksplicitte årsagsangivelser i svensk nyhedsjournalistik i aviser henviser Findahl & Höijer til danske radionyheder, engelsk tv, australsk tv og Norsk tv-nyheder. Ifølge Findahl & Höijer er årsagsinformationer sekundære i tv, hvis de overhovedet er med i nyhedsindslagene.

> "Det är inte ovanligt att orsaker nämns på en undanskymd plats i inslagen eller att de TV presenteres tillsammens med en irrelevant och förörende bild-

[53] Forklaringer kan udelades af den undersøgende journalistik, fordi undersøgende journalister opfatter forklaringer på fx korruption som trivielle og som forklaringer, de har til fælles med mediebrugere. Udsagnet bygger på interview (13.09.2008) med tre internationalt fremtrædende undersøgende journalister: Charles Lewis, USA, der blandt andet er redaktør for Investigative Reporting Workshop og præsident for Fund for Independence in Journalism in Washington. Nicky Hager, New Zealand, der er forfatter til fire dokumentarbøger. Brant Houston, der er Knight Chair for Investigative and Enterprise Reporting, College of Media, University of Illinois. Han var i ti år administrerende direktør for Investigative Reporters and Editors, US, og professor på University of Missouri School of Journalism.

sättning.[…] Uppgifter om orsaksrelationer placeres vanligen i bisatser" (Findahl & Höijer, 1984: 173).

Kort sagt er journalisters forklarende praksis svagt disponeret i det klassiske journalistikfelt, hvilket medfører begrænset tilstedeværelse af sammenhænge i repræsentationen af virkeligheden. Jeg skal ikke opholde mig så meget ved dispositioner fra pressens mediefelt i forhold til journalisters forklarende praksis, eftersom forklaring, der ifølge Findahl & Höijer ikke har nogen kommerciel værdi i 1980'erne (Findahl & Höijer, 1984: 173), spiller en underordnet rolle i kampen mellem tabloid- og publicistmedier. Forskellen på dispositioner fra tabloid- og publicistpolen vedrører forskelle i emne og i samfundsniveau, hvor den tabloide pol disponerer til caseorientering og forklaring på individniveau, kan den publicistiske pol disponere for forklaringer på et mere abstrakt niveau (se Hjarvard, 1999: 189). Pointen er, at der ikke er kampe mellem stærke sociale kræfter i mediefelt eller journalistikfelt, der fremmer anvendelsen af forklaringer som diskursive våben i kampen om den diskursive konstruktion af virkeligheden.

Symbiosen mellem nyhedsjournalistik og nyhedsmedier har eksisteret fra partipressen til omkring år 2000, hvor grundlaget for nye medie- og journalistikfelter blev etableret. Da en stor del af den moderne medieforskning er udviklet i perioden fra 1970'erne til omkring år 2000, kan symbiosen være en forklaring på, at medieforskningen ofte ikke skelner tilstrækkeligt mellem medier og journalistik (jf. Esmark, 2006: 161). Det betyder, at mediet er journalistikken, journalistikken er mediet, og at dispositioner fra henholdsvis medie- og journalistikfelt ikke holdes analytisk adskilt.

4.4.2 Den hybride periode

Dette afsnit kobler på samme måde som det foregående feltanalyserne af medier og journalistik i 2000'erne, dvs. i den periode, som jeg betegner den hybride periode. Omkring år 2000 opløses symbiosen mellem medier og journalistik, fordi der, som argumenteret ovenfor, foregår en forskydning af mediefeltet, der primært skyldes en teknologidrevet bevægelse, og en forskydning af journalistikfeltet, der primært skyldes en medialiseringsdrevet bevægelse. Forskydningerne har ændret på relationerne mellem medie- og journalistikfeltet. Diffusionen af journalistik til andre felter end mediefeltet med journalisters ansættelse i andre felters elitebastioner som kommunikationschefer, informationsmedarbejdere, PR-medarbejdere, spindoktorer, m.m. kommer i årene omkring 2000 til i stigende grad at sætte sit præg på kampene mellem journalister og på karakteren af det journalistiske felt, der er spændt ud mellem nyhedsjournalistikkens funktionelle varetagelse af al-

menhedens interesser og informationsjournalistikkens funktionelle varetagelse af særinteresser. Det, der kæmpes om i det interventionistiske journalistikfelt, er retten til at definere virkeligheden gennem symbolske konstruktioner i en nyhedsdiskurs, der fungerer kommunikativt-integrerende i det moderne samfunds specialisering og funktionelle arbejdsdeling.

Samtidig, men uden egentlig sammenhæng, skabte den teknologiske udvikling internetmedier uden journalistik, der er baseret på lokal commonsense som fx blogs, på generel ekspertise som fx akademiske onlinetidsskrifter eller på journalistiske tjenester uden for den traditionelle presse som fx nyhedsbreve eller *Google News*. Forskydningerne konstituerer nogle meget markante samfundstræk, der har konsekvenser for de overordnede magtkampe, og som kan få konsekvenser for brugerbetalingsmedier og varetagelsen af almenhedens interesse i journalistikken. Forskydningen mellem medie- og journalistikfelt karakteriseres ved etableringen af en fontænepol i mediefeltet og en informationsjournalistisk pol i journalistikfeltet. Begge poler ligger uden for et felt med den klassiske journalistik i de traditionelle nyhedsmedier, hvilket illustreres i figur 4.4.

Figur 4.4. Medie- og journalistikfelt i den hybride periode (2000'erne)

I figur 4.4 er der to kun delvist overlappende felter. Symmetrien eller symbiosen mellem mediefeltet og journalistikfeltet er brudt, hvilket ændrer relationerne mellem mediefeltet og journalistikfeltet. Øverst er et mediefelt spændt ud mellem en pol med en aktørrolle og en pol med en fontænerolle. Nedenunder er et journalistikfelt spændt ud mellem poler med en nyhedsjournalistikrolle og en informationsjournalistikrolle. Fællesmængden af de to felter består af underfelter som traditionelle nyhedsmedier og forskellige former for borgerjournalistik, der også etableres uden for nyhedsmediernes felt.

Tættest på de to roller medieaktør og nyhedsjournalistik er placeret brugerbetalte medier med eksklusivitetsprincipper og nyhedsjournalistik med kritiske konstruktionsprincipper. Sidstnævnte disponerer for en selvstændig infererende journalistik, fordi relationen til kilder er blevet kompleks og usikker med informationsjournalistikken, der reducerer kilders værdi som informanter og konverterer kilder til repræsentanter, der kræver fortolkning og ideelt set konstruktion af oppositionelle virkelighedsrepræsentationer.

Mediefeltets aktørpol disponerer for mere arbejdsintensive forklaringer end fontænepolen, fordi journalisters konstruktion af egne forklaringer kan distingvere brugerbetalingsmedier indbyrdes og i forhold til brugergratismedier. Når brugerbetalte medier som *DR* og betalingsaviser som *Politiken*[54] har etableret et særligt fokus på forklaringer som svar på hvorfor-spørgsmål, kan det ses som et forsøg på positionering og adskillelse på mediemarkedet i forhold til brugergratismedier med henblik på at tiltrække bestemte modtagergrupper (Svith, 2008). Brugerbetalingsmediers disponering for forklaringer og journalistiske produkter, der er vinklet på forklaringer, er udtryk for, at forklaringer har fået en kommerciel værdi i den hybride periode, som de ikke havde i den homogene periode.

Tættest på polerne fontænerolle og nyhedsjournalistik er placeret brugergratismedier med sprederprincip og refererende journalistiske principper, hvilket kan forklare den arbejdsekstensive 'oplagte' historie i eksemplet fra *Berlingske Tidende* (afsnit 3.3.1).

Tættest på informationspolen i det journalistiske felt fungerer et strategisk informationsprincip, der kan være orienterende eller manipulerende. Medier skal nu forholde sig til to former for journalistik: en nyheds- og en informationsjournalistik. Et medies relation til de journalistiske roller afhænger af, hvor mediet er positioneret i mediefeltet, dvs. afstanden til henholdsvis fontæne- og aktørpolen. Et medie med en position tæt på fontænepolen vil være mindre autonomt i forhold til informationsjournalistik end et medie tæt på aktørpolen i mediefeltet. Det kan illustreres af en undersøgelse af nyheds-

[54] Jf. *Politiken* (2006a; 2006b); *DR* (2007: 38).

journalistikken på *TV 2* i 2002 og 2004. Den viser, at *TV 2* ikke havde en redaktionel politik om anvendelse og kontrol af subsidierede cases, dvs. historier om konkrete personer leveret af eksterne aktører (Arpi, 2004: 122).

Selve begrebet informationssubsidier afspejler en opfattelse af, at 'rigtige' informationer eller nyheder konstrueres af nyhedsjournalister og ikke af informationsjournalister, som det ofte vil være tilfældet med subsidierede nyheder. *TV 2*'s opfattelse af informationssubsidier kan hænge sammen med positionen som brugergratismedie, der godt nok er pålagt public serviceforpligtelser, hvilket kan disponere for kobling med en position i det interventionistiske journalistikfelt fjernere fra nyhedsjournalistikkens kritiske pol end brugerbetalingsmedier. Det kan også hænge sammen med, at kampene i det interventionistiske journalistikfelt endnu ikke i 2004 havde påvirket *TV 2*'s position i mediefeltet.

4.4.3 Journalisters positioneringer

Felter består af spændinger spændt ud mellem to modsatrettede poler, hvorimellem der findes en række positioner. Til disse positioner kan der teoretisk knyttes dispositioner, der betinger journalisters positioneringer i den sociale virkelighed. I dette afsnit ser jeg på nogle af disse positioneringer, og på hvordan de kan understøtte forventninger til forklarende journalistik baseret på de teoretiske dispositioner. På samme måde som dispositioner ændrer sig med felterne, da de er genereret af objektive relationer mellem felters positioner, ændres journalisters positioneringer i deres praksis og ekspliciterede holdninger. Hvis den forventede sammenhæng mellem position, disposition og positionering i forklarende journalistik også viser sig i andre former for positionering, kan disse positioneringer sættes i relation til de teoretisk udledte dispositioner. Derfor er det fx relevant at se på nyhedsjournalisters rolleopfattelse, fordi den udtrykker deres positionering i mediefelt, journalistikfelt og samfundet generelt. Der findes ikke undersøgelser, der over tid viser udviklingen i danske journalisters rolleopfattelser, men der findes en nyere undersøgelse af danske nyhedsjournalister i 2009.

På baggrund af en faktoranalyse af surveydata udskiller Skovsgaard m.fl. tre rolleopfattelser blandt danske nyhedsjournalister i 2009: "the critical-active role, the public mobilizer role, and the breaking news role" (under udgivelse: 13). Den 'kritisk-aktive' rolle prioriterer at være offentlighedens repræsentant, skeptisk og kritisk over for personer med politisk eller økonomisk magt og at hjælpe offentligheden med analyser og fortolkning af komplekse emner. Den 'offentlighedsmobiliserende' rolle prioriterer at engagere borgerne i en demokratisk debat, give dem adgang til at udrykke meninger og

at hjælpe med løsninger på problemer. 'Nyhedsrollen' prioriterer den hurtige spredning af informationer og at være først med en nyhed.

Journalister vælger i højere grad den 'kritisk-aktive' rolle end de to andre roller, og det på tværs af medietyperne "dailies, tabloid, tv, radio, web" (Skovsgaard m.fl., under udgivelse: 14). Det tyder på, at dispositioner fra journalistikfeltet kan identificeres på tværs af dispositioner fra mediefeltet.

> "Apart from tabloid journalists' view of some of the journalistic norms, differences between journalists at different media types are, in general, rather small. Professional values seem to transcend differences in organisational context" (Skovsgaard m.fl., under udgivelse: 25).

Undersøgelsen tyder på, at det interventionistiske journalistikfelts dispositioner kan identificeres i nyhedsjournalisters positionering i 2009. Homogeniteten i nyhedsjournalisters positioneringer tyder på, at konflikter i det forudgående klassiske journalistikfelt mellem undersøgende journalister og refererende journalister ikke er så fremtrædende. Desværre er informationsjournalister ikke medtaget i undersøgelsen, hvilket kunne have illustreret det nuværende journalistikfelts polarisering.

Weaver m.fl. (2007: 138-146) har undersøgt amerikanske journalisters rolleopfattelse gennem tre årtier. I 1980'erne og 1990'erne positionerede nyhedsjournalister sig i højere grad i rollerne 'fortolker' og 'spreder' end i rollen 'modstander', mens journalisters positionering i 2002 er skiftet, 'fortolker'-rollen er den klart mest fremtrædende med 63 procent mod 'modstanderrollen på 19 procent og sprederrollen på 16 procent. Weaver peger på, at terror og fremkomsten af internet i perioden mellem 1992 og 2002 kan forklare ændringerne. I det nye årtusinde var det ikke længere vigtigst for de amerikanske journalister at få informationerne ud hurtigst muligt.

Undersøgelser af danske og amerikanske nyhedsjournalister viser, at de efter år 2000 både i USA og Danmark hovedsageligt positionerer sig som kritiske fortolkere, hvilket stemmer med dispositioner fra nyhedspolen i det interventionistiske journalistikfelt og aktørpolen i det distribuerede mediefelt. Det understøttes af positioneringer gennem holdningstilkendegivelser, at dansk nyhedsjournalistik i den hybride periode skal beskæftige sig med sammenhænge og forklaringer.[55] Med daværende chefredaktør hos *Nordjyske Medier*, Ulrik Haagerups ord: "Det mest interessante journalistiske spørgs-

[55] *Politiken* (chefredaktør Tøger Seidenfaden, *Politiken*, 1.10.2006), *Morgenavisen Jyllands-Posten* (erhvervsredaktør Steen Rosenbak, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, 2.10.2006), *Midtjyske Medier* (ansvarshavende chefredaktør Per Vestergaard, i *Mennesker og Medier*, 30.03.2007) og *DR* (nyhedschef Ulrik Haagerup, *Mennesker og Medier*, 30.01.2009).

mål er ikke hvor og hvornår, men 'hvorfor'" (Haagerup, citeret i Dubgaard, 2007), eller med *Morgenavisen Jyllands-Posten*s chefredaktør, Jørn Mikkelsens formulering:

> "Målet er at se historiens cykler. Selv i en hurtig mediebranche forbløffes man jo over, hvor vigtig historisk bevidsthed er. Det hele bliver hurtigere og hurtigere og mere fragmenteret, atomiseret. Der er et behov for helhed, totalitet, holisme, sammenhænge. Hvor kommer vi fra, hvad er meningen? Viden bliver det, aviserne skal overleve på, altså print-aviserne: Viden, indsigt og kvalitet" (Laugesen, 2010).

Både Haagerup og Mikkelsen er journalister, og de positionerer sig som chefer på brugerbetalingsmedier. Citaterne illustrerer, at dispositioner kan eksplicitere som normer gennem positioneringer.

> "Norms are moral moral prescriptions for social behavior. […] One of the distinctive features as norms as prescriptive rules, rather than norm as prevalent practices, is that they are self-consciosly articulatet" (Schudson, 2001: 20).

Dispositioner kan formaliseres og synliggøres i love, adfærdskodeks, journalistfaglige håndbøger eller mediers policypapers som genrekataloger eller etiske forskrifter. Eksplicitering af dispositioner ændrer på aktørernes bevidsthed, dvs. felters dispositioner kan skifte fra 'regelmæssigheder' til 'forpligtelser'.

Nyhedsjournalistik i opposition til en fremtrædende informationsjournalistik disponerer til anvendelse af fortolkende frem for refererende handlingsprincipper. Det er en pointe, at skiftet i nyhedsjournalisters handlingsprincip ikke kun gælder behandlingen af informationsjournalistik, men kommer til at omfatte omgangen med informationer som sådan, og dermed indikerer et skifte fra første ordens forklarende journalistik med refererering af aktørers forklaringer til anden ordens forklarende journalistik med journalistens egne forklaringer. De mere præcise forventninger til forklarende journalisters positionering i nyheder vender jeg tilbage til i kapitel 6 (afsnit 6.6).

4.4.3.1 Det journalistiske eksempels positionering i lyset af teoretiske dispositioner

Her vender jeg tilbage til journalisten fra *Berlingske Tidende*, hvor journalisten med en arbejdsintensiv indsats konstruerede en 'lidt mere' nyhed om social arv (afsnit 3.3.1), for at se på hans positionering i forhold til de teore-

tisk-konstruerede dispositioner i medie- og journalistikfelterne i den hybride periode.

Hvad kan det distribuerede mediefelt bidrage til at forklare? Først kan dispositionen fra det distribuerede mediefelts fontænerolle se ud til at kunne forklare, at brugergratisnyhedsmediet *berlingske.dk* publicerer den version, der mest ligner forskerens nyhedsbrev, og som indebærer mindst mulig arbejdsindsats, mens aktørrollen kan forklare, at brugerbetalingsmediet, den trykte avis *Berlingske Tidende*, på forsiden som tophistorie publicerer den arbejdsintensive, eksklusivitetstilstræbte version, der afveg mest fra nyhedsbrevet. Som ovenfor påpeget svarer forsideplacering med anerkendelse af journalisten i mediefeltet. Hans mediedisponerede habitus ser ud til at matche situationen, uden at der var brug for refleksion over, hvad der var passende for hvilken type medie.

Hvad kan det interventionistiske journalistikfelt bidrage til i forklaringen af journalistens praksis? Han er positioneret tæt på den nyhedsjournalistiske rolle, der er domineret af et princip for epistemisk konstruktion og et mindre fremtrædende princip for referering. Dispositionen fra mediets aktørrolle er eksklusivitet, at artiklen til forsiden skal indeholde 'lidt mere', men hvad det skal være, er ikke givet. Journalisten trænger med sin konstruktion ind i forskerens verden, bidrager til et billede af den og af dens repræsentation af virkeligheden.

Journalistens ageren kan enten være en før-bevidst praksis, der passer til situationen ved at frembringe "opdagelser og improvisationer, men inden for nogle grænser" (Bourdieu, 2008/2002: 76), eller den kan være refleksiv. Spørgsmålet er, om både produktion af referatartiklen baseret på nyhedsbrevet med udviklingsvinklen ("Flere indvandrere uddanner sig") og den kritisk-konstruktive artikel med sammenhængsvinklen ("Unge med indvandrerbaggrund er bedre til at bryde den sociale arv end danskere") er inden for grænserne af før-bevidst og intuitiv praksis, eller om journalisten udøvede refleksiv praksis? Spørgsmålet vender jeg i kapitlerne 5 og 6, hvor jeg inddrager kortvarige relationers betydning for journalisters forklarende praksis.

4.5 Opsummering

Som opsummering på de historiske feltanalyser er det for det første værd at fremhæve, at journalisters system af dispositioner har multipositionel karakter. Bourdieu peger på to former for habitus i sin behandling af videnskab: En faglig habitus, som er knyttet til en fælles uddannelse og en fælles arbejdsmæssig praksis, og en anden habitus, der er knyttet til den enkelte forskers sociale baggrund og uddannelsesmæssige forløb uden for og i feltet (Bour-

dieu, 2005/2001: 76). På samme måde må der være tale om to former for habitus i journalistikken: En journalistfaglig habitus, som er knyttet til en fælles uddannelse og en fælles arbejdsmæssig praksis, og en anden habitus, der er knyttet til den enkelte journalists karriere i og uden for medie- og journalistikfeltet. Habitus bliver til i et krydsfelt mellem objektive relationer og allerede indlejrede dispositioner. "De individuelle habituelle dispositioner er produkter af, at delvist uafhængige kausalrækker krydser hinanden" (Bourdieu, 2005/1987a: 96).

Hvilke dispositioner der dominerer, afhænger som tidligere påpeget blandt andet af felternes organiseringsprincipper, feltets logikker og positioner i både medie- og journalistikfeltet, foruden af den forudgående socialisering. De faglige dispositioner kan, som nævnt tidligere, bidrage til en større identitet med professionen og faget end med mediet. Journalistens positioneringer og praksis er styret af tre forhold:

- de modstridende interesser i medie- og journalistikfelter
- de institutionelle betingelser i medie- og journalistikfelter
- fordelingen af ressourcer og autoritet i den sociale virkelighed.

Det er for det andet værd at fremhæve, at fremkomsten af en strategisk informationsjournalistik centralt placeret i magtfulde elitecentre i politik, økonomi og kultur konstituerer oppositionelle dispositioner for nyhedsjournalistik, hvilket betyder, at journalister er disponeret for at ændre praksis fra den homogene periode til den hybride periode efter år 2000. På samme måde som nyhedsjournalister var disponeret for at ændre praksis fra den partibundne periode før 1970'erne til den homogene periode efter 1970'erne.

Skift i de strukturelle felter betyder ikke, at normer og praksis ændres med det samme pga. en konserverende kraft i aktørernes allerede erhvervede dispositioner i form af erfaring, kompetencer og institutionaliseringer i fx nyhedsdiskursen. Med det strukturelle feltbrud omkring år 2000 ændrede dispositionerne sig fra en repræsentationspraksis forankret i refererings- eller moralistisk orienterede undersøgelsesprincipper til en konstruktivistisk praksis forankret i epistemisk-orienteret, kritisk-intervenerende principper, hvilket kan tænkes at påvirke den måde, som forklaringer positioneres i nyhedsartikler, og den måde, som journalister positionerer sig i forhold til nyhedsartiklernes forklaringer. De strukturelle forandringer fremmer selvstændiggørelsen af nyhedsjournalister på brugerbetalingsmedier i forhold til repræsentationen af virkeligheden. Medie- og journalistikforskningen har primært forbundet journalistikkens selvstændiggørelse med, hvilke emner eller aktører der skulle på

mediernes dagsorden, mens jeg argumenterer for, at journalister i den hybride periode er disponeret for at fremstå mere autonome i forhold til framingen af virkeligheden i nyhedsdiskursen (jf. kapitel 2).

For det tredje er det værd at bemærke, at magtforholdet i journalistikfeltet afhænger af magtforholdet i mediefeltet. I det seneste årti ser nyhedsjournalistikken ud til at dominere i det interventionistiske journalistikfelt, som det så udmærket illustreres af titlen på en bog om informationsjournalistik, "*I andres brød*" (Hansen, 2004), hvormed underforstås, at journalister ansat i nyhedsmedierne ikke er i andres brød. Nyhedsjournalistik fremstår som den legitime måde at bedrive journalistik på. Dominansforholdet mellem informations- og nyhedsjournalistik afhænger imidlertid både af udviklingen i medie- og journalistikfeltet. Ligesom der hos nyhedsmedierne er en sammenhæng mellem oplag og annoncepriser, er der en sammenhæng mellem oplag og redaktionel stab:

> "jo større oplag og jo højere sidetal, jo flere journalister – bortset fra, at formiddagsbladene i forhold til oplag og sidetal har en noget mindre stab end de politiske morgenblade. Dette forhold siger noget om den grundighed, hvormed de enkelte journalistiske artikler kan beæres" (Søllinge, 1992: 12).

Hvis nyhedsmedier tæt på aktørrollen mister dominansen i mediefeltet, reduceres på samme tid disponeringen for eksklusive og uafhængige nyheder. Uden den vil kritisk nyhedsjournalistik miste terræn i kampen om at definere fremtidens journalistik over for strategisk journalistik, som trives i informationsafdelingerne. Den kritiske og arbejdsintensive journalistik harmonerer mindre med hurtigspredningsprincipper i nyhedsmedier tæt på fontænerollen, hvor informationsjournalistikken som sådan matcher bedre, fordi konstruktionen af nyhederne foregår uden for fontænemedierne og dermed ikke svækker distributionshastigheden. Med andre ord ser det ud til, at fremgang til brugergratismedier på bekostning af brugerbetalingsmedier ikke blot ændrer magtforholdet i mediefeltet, men også kan ændre magtbalancen i journalistikfeltet. Konsekvensen er, at strategisk informationsjournalistik vinder frem på bekostning af nyhedsjournalistik og særinteresser på bekostning af almeninteresser. Måske bliver strategisk informationsjournalistik på et tidspunkt værdig til en Cavlingpris.

Det er for det fjerde værd at bemærke, at feltperspektivet kan forklare journalisters forklarende praksis ud fra de positioner, de indtager i historiskspecifikke felter, men at feltperspektivet har vanskeligt ved at forklare, hvorfor journalistik tildeles en samfundsmæssig position og magt som generaliseret kapitel – noget, som ifølge Bourdieu er ude af trit med professionens placering i det kulturelle hierarki (jf. afsnit 3.4.2). Det peger på et problem hos

Bourdieu med at forklare journalistikkens samfundsmæssige position, hvilket det kommende kapitel 5 diskuterer som et spørgsmål om de positioner, journalistik og medier indtager i samfundet og den dertil knyttede symbolske magt.

Kapitel 5.
Journalistikfeltet betragtet i et makro- og mikroperspektiv

I dette kapitel kaster jeg et forklarende blik på de historiske feltanalyser (kapitel 4) og et kritisk blik på feltteorien (kapitel 3). Formålet er at udvide det hidtidige perspektiv i kapitlerne 3 og 4 på mesoniveau for at forstå, at journalisters forklarende praksis ikke kun er betinget af mellemvarige relationer i felterne, men betinget af relationer af forskellig varighed og stabilitet – lige fra langvarige samfundsstrukturelle forhold, over de mellemvarige relationer til kortvarige relationer i journalistens interaktion med produktionssituationen.

Første del af kapitlet beskæftiger sig derfor med at sætte feltanalysen fra kapitel 4 ind i et makroperspektiv, hvilket i afhandlingens kausalteoretiske perspektiv forstås som en baggrundsvariabel. Anden del af kapitlet argumenterer for at supplere forståelsen af forklarende journalistik med et mikroniveau, hvor journalisters interagerer med produktionssituationer, hvilket kausalteoretisk opfattes som afhandlingens aktøreksterne mellemkommende variabel. Anden del argumenterer tillige for, at feltpositioner både kan disponere for intuitiv praksis og refleksiv handlen, hvilket indfører variation i typen af dispositioner, der er afhandlingens ene mellemkommende aktørinterne variabel. Det sidste hænger sammen med, at samfundet ifølge makroteorier generelt skulle være blevet mere refleksivt, og at journalister på mikroniveau teoretisk ser ud til både at være motiveret til rutinepræget, intuitivt-forklarende praksis og reflekterende intentionel handlen. Hvis situationer på mikroniveau derfor ikke er fuldstændigt uafhængige af felter på mesoniveau, må felter rumme dispositioner, der betinger karakteren af handlingsprincipper, som en aktør kan tage i anvendelse. Det betyder til gengæld ikke, at variationen i de motivationer for handling, som situationer skaber, kan reduceres til felters dispositioner.

Kapitlet forbinder dermed for det første de historiske feltanalyser af medier og journalistik med generelle samfundsforhold med henblik på at diskutere forudsætningerne for skiftet i journalistikkens position i det danske samfund omkring år 2000, og hvad det betyder for journalisters forklarende praksis i nyheder. Kapitlet løfter dermed diskussionen af afhandlingens kausalteoretiske problemstilling om udviklingen af positioneringen af journalist og forklaring i avisnyheder op på et samfundsmæssigt makroniveau for at forstå, hvorfor forholdet mellem medier, journalistik og magt ændrer sig i Dan-

mark i slutningen af 1990'erne. Dermed er journalistik i løbet af det seneste årti suget ind i kampen mellem samfundets eliter som diskursivt våben til at legitimere eller erobre magtpositioner. Kapitlet diskuterer for det andet i lyset af feltbruddene omkring år 2000, og den deraf følgende disharmoni i den hybride periode mellem de strukturelle forhold og de institutionelle normer samt journalisters erhvervede dispositioner, muligheden for at udvide mesoperspektivet med et mikroperspektiv. Mikroperspektivet forstår journalisters forklarende praksis som betinget af de produktionssituationer, som journalister positionerer sig i. Dette belyses i detaljer i kapitel 6.

Kapitlet er bygget op på den måde, at det først skitserer begrænsninger i Bourdieus forståelse af journalistikkens symbolske magt, hvorefter det diskuterer journalisters samfundsmæssige position i overgangen fra industrisamfund til informationssamfund. Det fører frem til argumentet, at journalistik indtager en særlig konvergerende funktion i det moderne funktionelt differentierede informationssamfund, fordi nyhedsmedier indtager en særligt dominerende rolle i det moderne samfund. Det betyder, at journalisters kommunikative kapital konverteres til samfundsmæssig symbolsk kapitel, hvilket både konstituerer og genereres af nyhedsdiskursen som slagmark for samfundets symbolske kampe.

Argumentet er grundlag for iagttagelse af journalisters forklarende praksis og, måske lige så vigtigt, grundlag for at iagttage litteraturens anden ordens iagttagelser af journalisters forklarende praksis som positioneringer i kampen om status, privilegier og omdømme i samfundet. Kapitlet slutter med at diskutere begrænsninger og muligheder i feltteoriens forklaringer af journalisters forklarende praksis og foreslår for det første, at feltteoriens dispositioner for intuitiv praksis må udvides med dispositioner for journalisters refleksivt-forklarende handlinger, og at feltteorien må udvides med en situationel interaktionsteori for at forstå forklarende journalistik.

5.1 Journalistikkens symbolske magt

I dette afsnit diskuteres journalistikkens magt i relation til Bourdieus forståelse af journalistik, fordi feltanalyserne i kapitel 4 ikke forklarer skiftet i journalistikkens position og funktion i samfundet. Ud fra et bourdieusk perspektiv er resultatet af den historiske analyse i kapitel 4 ganske overraskende. Som jeg redegjorde for i kapitel 4, har journalistikfeltets kampe skiftet status fra at være specifikke feltinterne kampe til magtkampe generelt i samfundet. Kampe i journalistikfeltet er tillige kampe blandt eliter, fordi nyhedsdiskursen mere eller mindre utilsigtet har indtaget en central placering i legitimeringen af positioner i samfundet, herunder ikke mindst i kampe om legitimering af magt og

definition af samfundet. Feltanalyserne peger på, at journalistik i stigende grad er blevet tillagt en symbolsk kommunikativ værdi, som anvendes af aktører til at legitimere og erobre positioner i samfundet gennem påvirkning af andres handlinger og forestillinger.[56]

Bourdieu har svært ved at forklare eller forstå den magt, som han kan iagttage, at journalistikken allerede udøver i 1990'ernes Frankrig, og som han ikke forbinder med en strategisk informationsjournalistiks etablering, fordi Bourdieu teoretisk opfatter journalistik som et underordnet kulturelt felt, der burde domineres af andre kulturelle felter frem for at øve indflydelse på dem. Jeg vender tilbage hertil senere i afsnittet om forholdet mellem journalistik og (samfunds)videnskab. Bourdieu finder journalistikkens magt bemærkelsesværdig og forklarer den 'særprægede' magt med journalisters eksklusive adgang til offentligheden gennem nyhedsmedierne (Bourdieu, 1998/1996: 53). Besiddelse af produktionsmidler er en grundlæggende form for magt i marxistisk teori, mens Bourdieu ellers primært baserer magt på relationer.

Det følger af Bourdieus journalistikopfattelse, at journalistikkens magt nødvendigvis må reduceres i takt med ophævelsen af nyhedsmediernes monopol på offentligheden. Dette har internationalt taget fart de seneste 10-15 år. Bourdieus opfattelse kan hænge sammen med symbiosen mellem medie- og journalistikfeltet, men alligevel forekommer det bemærkelsesværdigt, at Bourdieu må ty til besiddelsesmagt frem for at forklare journalistikkens position med sit foretrukne relationelle magtbegreb. Som jeg redegjorde ovenfor med konstruktionen af det interventionistiske journalistikfelt, forekommer det uholdbart at reducere journalistikkens magt til symbiosen med nyhedsmedierne.

Ifølge feltanalyserne i kapitel 4 ser kun en del af journalistikkens samfundsmæssige position i den hybride periode ud til at være relateret til nyhedsmediers position i samfundet, og især styrken af positioner tæt på aktørpolen i mediefeltet, der primært har vist sig at være brugerbetalingsmedier. Med etableringen af den strategiske informationsjournalistik og det interventionistiske journalistikfelt afhænger journalistikkens samfundsmæssige position hovedsageligt af, at samfundets centrale kampe udkæmpes med nyhedsdiskursen som slagmark. I denne optik forstås journalistikkens magt langt bedre relationelt som diskursivt våben til legitim selvrepræsentation og omverdensrepræsentation i kampen om journalisters og andre aktørers rolle

[56] Modtagernes reception og holdningsdannelse har Bourdieu og felttraditionen med sit produktionsfokus ikke beskæftiget sig detaljeret med (Couldry, 2004: 167), og det ligger også uden for denne afhandlings rammer.

og omdømme samt magtens fordeling i samfundet generelt. Journalistikkens konstruktioner af den sociale virkelighed med legitimitet i samfundet generelt kan forstås som definitorisk-funktionel konvergens i et funktionelt differentieret moderne informationssamfund. De skitserede ændringer i journalistikkens samfundsmæssige position påvirker generelt journalistikkens relation til stat, politik og videnskab, og specifikt journalisters forklarende praksis, fordi forklaringer indtager en central rolle i repræsentationen af virkeligheden (jf. afsnit 2.3) og for journalisters positionering i samfundet.

5.1.1 Journalistik i samfundets maskinrum

Dette afsnit betragter medier og journalistik i et helikopterperspektiv ved ganske kort at skitsere forandringer i de positioner og funktioner, som journalistik og medier har i forskellige samfund, fordi et samfunds produktion og reproduktion udgør de bagvedliggende betingelser for forandringer i journalistikkens samfundsmæssige position. Journalistikfeltet, journalisters forklarende praksis og journalistikkens forklaringer kan med andre ord kun forstås, hvis de relateres til nogle grundlæggende træk ved samfundets dominansforhold og arbejdsdeling, der på makroniveau kan knyttes til udviklingen fra et samfund baseret på industriproduktion og forholdsvis klare klassegrupperinger til et samfund baseret på netværk, videnproduktion og refleksivitet. Det er netop kendetegnende for det moderne kommunikationsbaserede samfund, at magten modereres gennem anvendelsen af informations- og kommunikationsteknologier (Bourdieu, 1998/1996; Castells, 2010/1996; Thompson, 1995; 2000).

Jeg har i kapitel 4 redegjort for, at journalistik gennem det seneste årti i Danmark har udviklet sig fra specifik kapital værdsat i få felter til generaliseret kapital værdsat i mange felter. Det betyder, at journalistisk kapital ikke nødvendigvis er spændt ud mellem kommerciel og intellektuel logik, som det gælder for kulturel produktion hos Bourdieu. Med etableringen af en stærk informationsjournalistisk pol er der skabt en spænding mellem to poler af primær politisk/intellektuel karakter i journalistikfeltet. Generaliseringen af journalistisk kapital medfører, at det journalistiske felt er spændt ud mellem strategisk informationsjournalistik og kritisk-konstruerende nyhedsjournalistik, der primært er diskursive våben i samfundets symbolske konstruktion, hierarkisering og anerkendelse. Det betyder ikke, at kommercialiseringens logik ikke spiller en rolle i medie- og journalistikfelter, men at den konkurrerer med den politiske og intellektuelle logik om at dominere i felterne.

Forklaringen på denne udvikling kan ikke reduceres til kampe i medie- eller journalistikfeltet. I stedet er en del af forklaringen på den strukturelle ud-

vikling i medie- og journalistikfeltet, at information, viden og kommunikation populært sagt er rykket ind i informationssamfundets maskinrum. Ifølge Castells er det moderne samfund et '*informationelt*' samfund.

> "[T]he term 'informational' indicates the attribute of a specific form of social organization in which information generation, processing, and transmission become fundamental sources of productivity and power" (Castells, 2010/ 1996: 21).

Informationssamfundet tildeler potentielt journalistik en mere central position end industrisamfundet, fordi magtpositioner i informationssamfundet er forbundet med samfundsmæssig '*synlighed*' (Thompson, 1995; 2000). Det er i overensstemmelse med tesen om det 'det redigerede samfund', som Anker Brink Lund formulerer som, at

> "væsentlige dele af det 20. århundredes politiske processer i stigende grad redigeres (i betydningen: problematiseres, ordnes og forhandles) uden forfatningsmæssig hjemmel i den parlamentariske styringskæde" (Lund, 1999: 134).

De historiske feltanalyser i kapitel 4 peger på, at journalistikkens skifte fra specifik til generaliseret kapital blandt andet er baseret på, at journalistikkens kommunikative kapital gennem tildeling af prestige, omdømme, anerkendelse og respekt uden for journalistik- og mediefeltet transformeres til samfundsmæssig symbolsk kapital. Symbolsk kapital er enhver egenskab (enhver form for kapital enten fysisk, økonomisk, kulturel eller social), som, når den opfattes af sociale aktørers perceptionskategorier, får dem til at kende egenskaben, anerkende den og tillægge den værdi. Journalistik kommer dermed til at befinde sig i en samfundsmæssig position, hvor den kan blive et middel (jf. afsnit 4.3.2) til udøvelse af symbolsk magt. Dvs. journalistik tillægges magt til at intervenere i samfundets processer og individers praksis. Symbolsk magt er

> "the capacity to intervene in the course of events, to influence the actions and beliefs of others and indeed to create events, be means of the production and transmission of symbolic forms. In exercising symbolic power, individuals draw on various kinds of resources which I shall describe loosely as the 'means of information and communication'" (Thompson, 2000: 98).

Journalistik er generelt forenet, ikke uimodsagt, med en autoritet, der tillader journalister at fremsætte deres fortolkninger af virkeligheden som nøjagtige, sandfærdige og politisk interessante. Autoritet er en symbolsk form for magt,

hvilket vil sige en form for dominans, som stort set bliver opfattet som legitim af dem, der udøver den, og dem, der underkastes den.

Journalistikkens autoritet skyldes delvist nyhedsmediernes samfundsmæssige position i den homogene periode og delvist, at journalisters intervention i samfundets processer konverterer deres kommunikative kapital til symbolsk kapital. Journalistikkens symbolske magt er knyttet til dens samfundsmæssige position og dens autoritet og status, der i en magtkamp med andre felter øger journalistikkens potentiale for at producere, påtvinge og indpode en legitim opfattelse af den sociale virkelighed. Journalistikkens samfundsmæssige position anerkendes ikke kun af staten, men tillige af aktørerne i det politiske felt. Det understreges dels ved inkorporeringen af informationsjournalistikken i magtkampen og etableringen af en stærk informationsjournalistisk pol i journalistikfeltet, dels ved anerkendelsen af nyhedsjournalistikkens position og betydning i samfundet gennem eliteaktører som ministres og politikeres deltagelse og dermed generelle accept af journalistikkens intervention i de samfundsmæssige processer. En accept, som understreges af undtagelsen, da minister for flygtninge, indvandrere og integration og kirkeminister, Birthe Rønn Hornbech, forblev tavs i et tv-interview i november 2008.

En anden del af grundlaget for journalistikkens symbolske magt består i de specialiseringsprocesser i det moderne samfund, der har udskilt journalistik som et selvstændigt fag. Journalistikkens samfundsmæssige position er delvist betinget af professionaliseringen af journalistfagets generering af kommunikativ kapital. Med udskillelsen af journalistuddannelsen i 1960'erne i Danmark blev en del af den journalistiske socialisering skilt fra medierne. I 2009 har 70 procent af nyhedsjournalister en BA eller master i journalistik (Skovsgaard m.fl., under udgivelse: 7). Samtidig skabte bevægelsen fra et journalistisk håndværk mod en journalistisk profession grundlaget for større uafhængighed mellem medie og journalistik.

Retten til at generere, behandle og transmittere information er en central del af journalisters professionelle projekt.

> "In sociology, 'the professional project' is understood as a collective endeavour of occupational groups that only succeeds if those groups possess, and control access to, a unique stock of knowledge" (Anderson, 2008: 250).

Når journalistik i sociologisk forstand knap nok er en profession med et korpus af unik viden (som læger, jurister, etc.) og beskyttet titel, hvordan kan det så være, at netop journalister som beskæftigelsesgruppe i informationssam-

fundet har en symbolsk kapital, der giver dem mulighed for at indtage centrale positioner i både nyhedsmedier og andre samfundsorganisationer?

Selv om udviklingen af informationssamfundet og af journalistikkens specialiserede kommunikative kapital kan forklare en del af journalistikkens skifte fra specifik til generel symbolsk kapital, forekommer det ikke at være tilstrækkeligt. Det er nødvendigt at inddrage journalistikkens specifikke relation til nyhedsmedierne, fordi et felts position bestemmes af relationer til andre felter i det overordnede magtfelt (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 91). Når feltanalyserne i kapitel 4 ikke i sig selv forklarede skiftet i journalistikkens symbolske kapitel og magt, kan det skyldes en uklar sammenhæng, som Couldry (2004) peger på, der er mellem feltteorien og den symbolske magt, som medierne tillægges.

> "[U]sing field theory as an exclusive framework of explanation creates difficulties, or gabs, in Bourdieu's and his associates' account of the media. [… which is] the gap between Bourdieu's detailed discussions of how the media field(s) operates as fields of production and his reference to the overwhelming 'symbolic power' of television" (Couldry, 2004: 172).

Til at kompensere for det hul i feltteorien foreslår Couldry, at medier må tillægges egenskaber på linje med Bourdieus tanker om staten (Couldry, 2004: 166). Derfor vil jeg først skitsere de egenskaber, Bourdieu tillægger staten, som han betegner med begrebet metakapital og bagefter se på, hvad det betyder for medierne og journalistikkens position i samfundet.

5.1.2 Det overordnede magtfelt

Afsnittet skal derfor kort skitsere, hvad der kan forstås ved det overordnede magtfelt, fordi den magt, der kan knyttes til journalistik, er relateret til kampe mellem samfundets eliter. Begrebet det overordnede magtfelt henviser til et felt, hvor de dominerende positioner i de specifikke felter kæmper om, hvordan man skal opfatte verden (Mathiesen, 2002: 19). Kampene foregår både i felter (som vist i kapitel 4) og på tværs af felter i det overordede magtfelt. Staten, der udgør en del af det overordnede magtfelt, er ifølge Bourdieu en generativ betegnelse for en række objektive relationer mellem positioner i forskellige magttyper, der artikuleres i mere eller mindre stabile netværk og alliancer og fænomenologisk udmøntes i vidt forskellige interaktionsmønstre, der går lige fra åbne konflikter til mere eller mindre indforståede former for samarbejde (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 96). Bourdieu overtager og udvider Webers opfattelse af stat ved at begrebsliggøre staten som det legitime monopol på fysisk og symbolsk vold.

Bourdieu skelner mellem statens egen (symbolske) magt og feltet, hvor aktører konkurrerer om monopolet på de fordele, som er forbundet med statens monopol. Statens egen magt består i en overlegenhed i definition af fx juridisk og uddannelsesmæssig status, der går på tværs af alle felter (Couldry, 2004: 178). Staten, som besidder midlerne til at indføre og indpode langvarige principper for opfattelse og adskillelse, der passer til dens egen struktur, er par excellence stedet for koncentration og udøvelse af symbolsk magt (Bourdieu, 1998/1994: 47).

Bourdieu mener, at der inden for staten foregår en kamp om monopolet på legitim udøvelse af symbolsk vold, dvs. til at opstille og påtvinge fælles normer, der er universelle og universelt gyldige i et samfund (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 97).

> "Staten er i sidste instans det kildevæld, symbolsk magt udspringer af. Det er gennem staten eller det offentlige, den enkelte får officiel status – lige fra udstedelsen af et personnummer til retten til at kalde sig dr.phil. – gennem en række ritualer og handlinger, der gør de legitime indehavere af en bestemt autoritet i stand til ikke bare at garantere, at en person er, hvad vedkommende foregiver at være, men også giver myndighederne ret til at fastslå, hvordan vedkommende har at være[...] Mit synspunkt er, at staten ikke blot har monopol på den legitime udøvelse af fysisk vold, men også på udøvelsen af symbolsk vold" (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 253).

Medier og journalister har på samme måde gennem staten opnået større juridisk og/eller produktionsmæssig uafhængighed fra de politiske magthavere i demokratiske stater end i totalitære eller autoritære stater. Uafhængigheden i demokratier afhænger af specifikke politiske forhold, der blandt andet betyder, at journalistikkens autonomi afhænger af, hvorvidt den kan forfølge de interesser, den primært varetager og kæmper om, uanset om det er partipolitiske interesser med partipolitisk ejerskab af medier, som fx på partipressens tid i Danmark, på Berlusconis tid i Italien eller i USA i slutningen af 1800-tallet, eller om det er kommercielle mediers interesser som med pennypressen i USA, eller de kommercielle medier i Danmark efter partipressens tid. Journalistik og mediers uafhængighed af det politiske system og af partipolitiske ejerskabsinteresser forbindes ofte normativt med demokratisk dialog og oplysning.

I Danmark er forholdet mellem stat og journalistik/medier for det første reguleret ved lov (grundloven, medieansvarsloven, offentlighedsloven, infobaseloven, straffeloven og menneskerettighedskonventionen (Jørgensen, O., 2007) samt finansloven). De vigtigste betingelser er mediernes ytringsfrihed, aktindsigt i myndigheders dokumenter, behandling af persondata uafhæn-

gigt af persondataloven og beskyttelse af kilder ved undtagelse fra almindelig vidnepligt, men også nyhedsmediestøtteordninger på 6,4 mia. kr. i 2007, hvoraf omkring en fjerdedel gik til de trykte medier og tre fjerdedele til de elektroniske medier (Rambøll Management, 2009: 1). Lovgivningen bygger på en forståelse af massemedier og journalistik, der har sin parallel i normativ presseteori med den sociale ansvarlighedsteori (Jensen, 1995).

Det er eliterne i forskellige felter som politik, økonomi, videnskab, bureaukrati, kultur, journalistik og medier, der i nyhedsdiskursen kæmper om positioner og magten over den legitime opfattelse af virkeligheden. Nyhedsdiskursen ser ud til at være blevet den foretrukne slagmark, frem for diskurser som den videnskabelige, bureaukratiske eller tekniske, hvilket måske skyldes den definitoriske styrke i journalistikkens faktuelle repræsentation af virkeligheden (jf. afsnit 2.6), der fremstår som typiske måder til symbolsk legitimering gennem fx universalisering eller tingsliggørelse gennem naturalisering og nominalisering (Thompson, 1990: 60).

I afsnit 6.6 formulerer jeg mere præcist forventningerne til den forklarende journalistik under betegnelsen *slagmarkshypotesen*. Den sandhedshævdende karakter af journalistikkens symbolske konstruktioner favoriserer journalistik i de samfundsmæssige konflikter om legitimering af positioner og magt og dermed om værdifastsættelsen eller vekselkursen mellem forskellige kapitalformer, der udspiller sig i det overordnede magtfelt.

5.1.3 Forklaringer på journalistikkens generalisering

Med henblik på at begrunde argumentet om, at journalistik er skiftet fra specifik til generaliseret kapital, vil jeg i dette afsnit koble mediernes metakapital til journalistikkens samfundsmæssige position. Journalistik er som nævnt skiftet fra specifik til generel kapital i informationssamfundet, eller med andre ord fra funktionel differentiering til funktionel konvergens. Det bidrager den særlige magtposition, som nyhedsmedierne indtager i det moderne samfund, til at forklare. Couldry mener, at nyhedsmedier har tværgående egenskaber, som han betegner som metakapital (Couldry, 2004: 166).

Metakapital defineres som kapital, der udøver magt over andre magttyper og over deres indbyrdes udvekslingsforhold. Metakapital er definitionsmagt med ekstern indflydelse på felter, hvorved prestige internt i felter kan blive eksternt determineret (Couldry, 2004: 179). Metakapital er dermed symbolsk kapital, der virker i et åbent overordnet magtfelt, hvor medier, staten, og andre institutioner konkurrerer om magten (metakapital) over specifikke felter ved at definere, hvad der giver prestige i et felt.

Couldrys argument er, at både stat og medier er metakapital, fordi mediers metakapital kan påvirke samfundet gennem den generelle cirkulation af medierepræsentationer, der bliver konsumeret af aktører i alle felter. Medierne besidder, med en parafrase over Bourdieus beskrivelse af staten, midler til at indføre og indpode principper for virkelighedskonstruktion, der passer til mediernes egen struktur, som er blevet et sted for koncentration og udøvelse af symbolsk magt (Bourdieu, 1998/1994: 47).

Mediernes metakapital influerer på, hvilke repræsentationer af den sociale verden der kan inddrages i specifikke felters konflikter (Couldry, 2004: 179). Det handler om mediernes dagsordensættende rolle på tværs af livsområder og mediernes rolle som ramme, inden for hvilken sociale emners generelle karakter bliver udtrykt. Mediers metakapital påvirker (på linje med staten), hvad der tæller som kapital i andre felter (Couldry, 2004: 180). Bourdieu selv er langtfra blind for, at nyhedsmedierne kan påvirke aktørers positioner i andre felter. Faktisk er et af hans væsentligste kritikpunkter, at optræden i tv-mediet kan påvirke forskeres status i det videnskabelige felt og deres bevillinger, hvilket tildeler medierne magt til at intervenere i videnskabens univers (Bourdieu; 1998/1996: 70; 2005/1995: 41).

Det er netop medier som metakapital, der bidrager til at forklare, at journalistik er skiftet fra specifik til generaliseret kapital, og at nyhedsdiskursen dermed er blevet slagmark for samfundets symbolske kampe. Mens Couldry definerer metakapital som magten til udefra at påvirke felter, definerer jeg *generaliseret kapital* som kapital med gyldighed og legitimitet på tværs af felter. Metakapital og generaliseret kapital virker gennem hver sin mekanisme. Metakapital virker gennem en push-mekanisme, dvs. definitioner og hierarkiseringsprincipper indpodes i felter af en ekstern symbolsk magt. Generaliseret kapital virker gennem en pull-mekanisme, dvs. en feltintern definition og hierarkisering af den symbolske magt. Det kan opfattes som udtryk for to forskellige sociologiske perspektiver, henholdsvis et tvangs- og et annekteringsperspektiv.

Mens symbolsk kapital i feltteorien traditionelt er feltspecifik, er både metakapital og generaliseret kapital kendetegnet ved at være kapital, der er legitim og prestigefyldt på tværs af felter. Med fremhævelsen af de tværgående feltbegreber tildeler jeg dedifferentieringsteori en mere central placering i feltteorien, end den traditionelt indtager. Weber og Durkheim følger feltteorien ved at skildre moderniteten som en differentieringsproces i semiautonome og tiltagende specialiserede sfærer for handlinger (felter for politisk, økonomisk, religiøs og kulturel produktion) (Benson & Neveu, 2005: 2), hvor også medier skilles ud som institutioner, og journalistik skilles ud med dannelsen af en journalistisk profession (Esmark, 2006: 160). Differentierings-

teori er anvendelig i studiet af medier og journalistik (Hallin & Mancini, 2004: 301), og feltteorien sætter primært feltinterne, og dermed differentierede, kampe i centrum for aktørernes praksis.

Men feltteorien rummer desuden med kommercialiseringspolen, der påfører nyhedsmedierne markedets logik, også væsentlige dedifferentieringsprocesser (Hallin & Mancini, 2004: 301-302). Det økonomiske felt, eller markedet, kan måske bedst forstås som generaliseret kapital, der på tværs af felter tillægges prestige – i nogle felter mere end i andre. Begreberne meta- og generaliseret kapital er derfor dedifferentieringsmekanismer, der forklarer sammenhængskraften i det moderne funktionelt differentierende informationssamfund. Den måde, metakapitel og generaliseret kapitel fungerer på, relaterer sig direkte til kampene mellem vertikalt-differentierede sociale grupperinger.

Det er derfor en del af afhandlingens argument, at journalistik primært generaliseres som kapital i Danmark i den hybride periode.[57] Nyhedsmedierne bidrager til, at journalistik bliver prestigefyldt i andre felter, fordi kampene i mediefeltet synliggør og eksponerer journalistik som ekspertise. Journalistik 'har sejret ad helvede til', og journalistik er inkorporeret i magtudøvelsen i alle samfundsområder. Journalistik er kommet i tjeneste hos det moderne informationssamfunds elite. Når journalistik ikke bedrives for egen vinding, kan der i journalistik opstå konflikter mellem de interesser, som journalistikken tjener (jf. afsnit 4.3.2). Derfor giver det ikke mening at diskutere journalistikfelt og journalisters forklarende praksis i den hybride periode uafhængigt af magtfeltet.

Kampen står i nyhedsdiskursen om den legitime konstruktion af virkeligheden. I den kamp disponeres informationsjournalister til ekspliciteringer af selvfavoriserende frames ud fra særinteresser, mens nyhedsjournalister disponeres til refleksiv fortolkning eller kontraframing i almenhedens interesse. I den kamp er repræsentation af virkeligheden gennem problem, årsag, konsekvens og løsning bedre symbolske våben end repræsentationer med uklare eller svage frames (Walgrave & van Aelst, 2006: 94). Det samme kan siges at gælde løsrevne begivenhedsskildringer i et episodisk format, der har tendens til at løsrive ansvaret fra samfundsmæssige forhold og placere det hos det enkelte individ (Sotirovic, 2006). De forandrede strukturelle forhold i den hybride periode i Danmark disponerer for, at forklaringer i repræsentati-

[57] Couldry (2004) når ikke frem til, at journalistisk kapital kan generaliseres på tværs af felter, hvad der forekommer at være en af de afgørende effekter af mediers metakapital, men det kan skyldes, at han ikke skelner mellem mediefelt og journalistikfelt.

onen af virkeligheden positioneres mere centralt i nyhedsartikler end i den homogene periode.

5.1.4 Journalistik versus samfundsvidenskab

Her vil jeg diskutere forholdet mellem (samfunds)videnskab og journalistik, fordi det både har betydning for forklarende journalisters positionering og for litteraturens anden ordens iagttagelser af journalistik og dens forklaringer. I kapitel 2 (afsnit 7) var jeg inde på, at journalisters forklarende praksis ikke alene er et spørgsmål om repræsentation af virkeligheden, men nok så meget et spørgsmål om journalisters positionering i forhold til hinanden og andre aktører i samfundet. Det er den erhvervsmæssige kamp, som journalister deltager i, og som sociologer betegner som det professionelle projekt (jf. 5.1.2).

Som følge af generaliseringen af journalistik har journalisters kampe om positionering, identitet og samfundsmæssige rolle en afgørende betydning for udviklingen i og karakteren af journalisters forklarende praksis og positionering og dermed for nyhedsdiskursen position som samfundsmæssig kamparena.

Når journalisters forklarende praksis ses som intervention i informationssamfundets generelle magtkampe, konkurrerer forklarende journalistik med videnskab om retten til at udlægge virkelighedens sammenhænge i henholdsvis en nyhedsdiskurs (jf. kapitel 2) og en videnskabelig diskurs. Ved at iagttage videnskabens andenordens iagttagelser af journalistik generelt og forklarende journalistik specifikt i et positioneringsperspektiv sættes både Bourdieus udfald mod journalistikken og de pessimistiske bidrag i speciallitteraturen (jf. afsnit 3.1) i et nyt lys.

Bourdieu opfattede selv sine to foredrag i 1996 på fransk tv som en intervention (Bourdieu, 1998/1996: 8) med henblik på at forandre journalistikken, som han mente havde uretmæssig stor magt på den offentlige debat i forhold til fx filosofi eller sociologi (Bourdieu, 1998/1996: 53). Foredragene skyldes ifølge Benson et tv-interview, som Bourdieu tidligere havde deltaget i, og hvor Bourdieu ikke blev mødt af en journalist, der optrådte som respektfuld elev i mødet med en intellektuel, men af en journalist der så sig selv som ligesindet, hvis ikke direkte den intellektuelles overmand: "the television journalist 'presenter' has nearly complete control of the content of the discussion, the time allotted for responses, …" (Benson, 1998: 474). Bourdieus negative oplevelse var ifølge Benson (1998: 492) den direkte årsag til, at Bourdieu gik til angreb på journalistikken i sine tv-transmitterede forelæsninger, der senere udkom i bogen '*Om TV- og journalistikkens magt*' (Bourdieu, 1998/1996).

Ved afholdelsen af de to senere foredrag havde Bourdieu sikret sig, at han ikke igen blev underordnet en journalist ved at stille særlige betingelser for sin optræden i tv (Bourdieu, 1998/1996).

Relationen mellem videnskabs- og journalistikfeltet har ifølge Bourdieu den egenskab, at journalisten opfatter forskeren som en ophøjet dommer placeret over den politiske debat, autoriteten, som kan have det sidste ord (jf. argumentet om kompensatorisk legitimitet i afsnit 2.6). Det er den strukturelle relation mellem det journalistiske og samfundsvidenskabelige felt. Den lovbestemte objektivitet, der er givet til forskeren, er ikke forbundet med personens egne egenskaber, men med det akademiske felt, som vedkommende er en del af, og som objektivt symbolsk dominerer det journalistiske felt (mens det journalistiske felt symbolsk dominerer det samfundsvidenskabelige felt ved at regulere adgangen til offentligheden) (Bourdieu, 2005/1995: 31).

For Bourdieu er der to centrale pointer i ovenstående, som han har udfoldet andre steder. Den ene er et hierarki af underfelter i det kulturelle felt. Det samfundsvidenskabelige og især sociologiske felt er placeret over journalistikken, hvilket burde give symbolsk magt til at producere, påtvinge og indpode en legitim opfattelse af den sociale virkelighed. Når eller hvis det ikke er tilfældet, skyldes det den anden pointe, at journalister med nyhedsmedierne besidder eksklusiv adgang til offentligheden (Bourdieu, 1998/1996: 53).

Bourdieus manglende systematiske skelnen mellem logikker og principper i journalistik- og mediefeltet kan måske forklare, at han ikke folder distinktionen mellem videnskab og journalistik tilstrækkeligt ud. Mens det journalistiske felts relationelle magt primært er kommunikativ-definitorisk, er videnskabens relationelle magt primært epistemologisk, og som sådan er de to felter forskellige. Journalistik i det interventionistiske journalistikfelt kan imidlertid beskrives på samme måde, som Bourdieu karakteriserer det samfundsvidenskabelige felt:

> "[D]et der står på spil i den interne magtkamp i samfundsvidenskaberne, er den videnskabelige autoritet, det vil sige magten til at producere, påtvinge og indpode en legitim opfattelse af den sociale virkelighed, hvorved det samtidig kommer til at handle om en kamp mellem de sociale klasser i det politiske felt" (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 51).

Journalistik har denne dobbelthed til fælles med samfundsvidenskab. Ifølge Bourdieu indgår sociologi på samme tid i to radikalt forskellige logikker: Det politiske felts logik, i hvilket idéernes kraft primært er baseret på grupper, som antager, at de er sande, og det videnskabelige felts logik (Bourdieu,

1991: 375-376), som er baseret på dialog og argumentation (Bourdieu, 2005/2001: 22). På samme måde kan journalistik siges at indgå i forskellige logikker: Det politiske felts logik og en kommunikativ logik, som er baseret på forståelse og symbolsk intervention. Forskellen på sociologiens og journalistikkens relation til det overordnede magtfelt er forankret i forskellen på de kommunikative og epistemologiske logikker. Journalistik og (samfunds)videnskab er to forskellige 'våben', og

> "den eneste sandhed er, at sandheden er resultatet af en kamp, dels i den videnskabelige verden (det sociologiske felt), dels i den sociale verden, som den akademiske verden har gjort til sit genstandsområde, og hvor man konstant slås indbyrdes for at få monopol på sandheden" (Bourdieu, 2005/2001: 177).

Journalistikkens inkorporering i de dominerende magtkampe har skærpet konkurrencen med samfunds- og humanvidenskaberne om den legitime diskursive konstruktion af samfundet.

> "Those who deal professionally in making things explicit and producing discourses – sociologists, historians, politicians, journalists, etc. – have two things in common. On the one hand, they strive to set out explicitly practical principles of vision and division. On the other hand, they struggle, each in their own universe, to impose these principles of vision and division, and to have them recognized as legitimate categories of construction of the world" (Bourdieu, 2005/1995: 37).

Kampen om den sande version af samfundet i det overordnede magtfelt er tillige en kamp om hierarkisering og autoritet, eller med andre ord en kamp om den symbolske værdi af henholdsvis kommunikativ og epistemologisk kapital.

Gennem sidste halvdel af det 20. århundrede udviklede den akademiske ekspert sig fra en tilbageholdende, neutralt forskningsformidlende videnskabsmand til en kommenterende, politiserende ekspert (Albæk m.fl., 2002: 64), eller med andre ord øgede de akademiske eksperter deres kommunikative kapital. Samtidig kan overgangen fra det klassiske journalistikfelt til det interventionistiske journalistikfelt have betydet, at journalister har øget deres epistemologiske kapital.

Ifølge Klaus Bruhn Jensen karakteriseres både videnskab og journalistik af Giddens' dobbelte hermeneutik med henvisning til, at medierne stiller aktørers fortolkninger over for hinanden og desuden stiller journalister spørgsmål til den enkeltes fortolkning (Jensen, 2008: 45). Konkurrencen mellem samfunds-/humanvidenskab og journalistik gælder ikke kun 'bolden', men

også 'manden' gennem kampe om hierarkisering og legitimitet i det overordnede magtfelt. I det lys må det akademiske felts kritik af journalistik tillige ses som en kamp mellem journalistik og samfunds-/humanvidenskaberne (Ørsten, 2007: 18) med henblik på at styrke egen position og svække andres position. Ikke mindst journalisters anden eller tredje ordens forklaringer af politikere og andre eliteaktørers handlinger, som strategisk er blevet kritiseret fra samfunds- og humanvidenskabelig side tilsyneladende først i USA (se fx Cappella & Jamieson, 1997; Carey, 1986: 186-187; Parisi, 1999) og senere i Norden (Kock, 2009; Loftager, 2007; Strömback, 2005), hvilket kan hænge sammen med tidspunktet for etablering af kampe mellem informations- og nyhedsjournalister. Tilsvarende må journalisters kritik af samfunds- og humanvidenskaberne (fx *Ekstra Bladet*s gøren grin med valgforskere (Albæk m.fl., 2009: 93) eller journalistikkens 'alternative magtudredning'[58]) tillige ses som positioneringskampe i samfundet.

Jeg foreslår med andre ord, at journalistik som generaliseret kapital er blevet et fælles sprog i informationssamfundet og tillige et generaliseret diskursivt våben, hvis symbolske magt fungerer legitimerende på aktørers selvfremstillinger, positioner og relationer i det overordnede magtfelt. Nyhedsdiskursen konvergerer funktionelt de symbolske kampe i et ellers funktionelt differentieret samfund. Samtidig foreslår jeg, at human-/samfundsvidenskabens fremstilling af journalistik og journalistikkens forklaringer både kan opfattes som repræsentationer af en journalistisk virkelighed og som forskernes positionering i en videnskabelig diskurs i konkurrence med en journalistisk diskurs. Spørgsmålet er, hvilket af de to perspektiver bedst forklarer, at journalisters forklaringer fremstilles som referater af, hvad der er formet andre steder i samfundet eller slutninger ud fra kriterier præget af bias (Albæk, 2004: 52-53)?

Forholdet mellem det samfundsvidenskabelige og journalistiske felt kan derfor bedst beskrives som ambivalent, fordi felterne konkurrerer om generel anerkendelse, samtidig med at videnskabelige eksperter og journalister samarbejder om virkelighedens repræsentation i nyhedsdiskursen. Journalister har de seneste 50 år øget interaktionen med forskere. Imidlertid ser interaktionen ud til at skifte markant karakter i den hybride periode i 2000'erne. Nyhederne i 2001 indeholder i sammenligning med 1991 og de forudgående årtier markant flere samfundsvidenskabelige forskere og markant

[58] Som en respons på samfunds- og humanvidenskabernes magtudredning (fx Togeby m.fl., 2003) lavede journalister *Magtens bog* (Valeur m.fl., 2002) og *Magtens billeder*, der var 12 dokumentarudsendelser (http://www.dfi.dk/FilmIUndervisningen/Film-i-gymnasiet/Filmvejledninger-og-undervisningsmaterialer/Andre-materialer/Magtens-billeder.aspx).

flere ekspertudsagn om '*anden form for viden*' (viden produceret af medier, ministerier eller andre ikke-forskningsmiljøer, herunder internationale organisationer og EU) og om '*politiske begivenheder*' (administrative og politiske beslutninger) (Albæk m.fl., 2002: 45). Det giver grund til at formode, at eksperter indtager en anden rolle i journalistikken, herunder den forklarende journalistik i den hybride periode end i den homogene periode, fordi eksperter som noget nyt begynder at udtale sig om politiske beslutninger, eller sagt med andre ord kan det se ud, som om eksperter er begyndt at intervenere i den symbolske kamp om politiske aktørers magt og positioner i samfundet, der udspilles i nyhedsdiskursen.

Halvdelen af interaktionerne mellem journalister og eksperter består i 2003 af forhandling mellem den kommunikative kapital (journalisten) og den epistemologiske kapital (eksperten) om repræsentationen af virkeligheden, hvor eksperter er med til at fastlægge vinklen i det journalistiske produkt, mens journalisten i den anden halvdel af interaktionerne søger sin repræsentation bekræftet (Albæk, 2004: 69).

Den ene pointe i disse afsnit om journalistikkens symbolske magt er, at det kan se ud til, at relationen til eksperter forandres fra den homogene periode til den hybride periode, og at den positioneringskamp mellem eksperter og journalister, som Bourdieu repræsenterede, suppleres eller fortrænges af samarbejde om den diskursive konstruktion af samfundet. Journalister og eksperter kan være positioneret på den samme side i opposition til en forståelse af verden, der er baseret på strategisk kommunikation og varetagelse af særinteresser.

Den anden pointe i disse afsnit om journalistikkens symbolske magt er, at når felter ikke holdes analytisk distinkte som medier og journalistik, foldes *inter*feltrelationer ikke tilstrækkeligt ud i feltteorien (fx Bourdieu, 2005/1995; 1998/1996: 92), og så fastfryses interfeltrelationerne i ahistoriske eller normativt bestemte relationer. Som argumenteret ovenfor i kapitel 4 må der skelnes mellem medie- og journalistikfelt og karakteren af relationen, der varierer over tid. Historisering i diakrone og synkrone felter gælder på tilsvarende vis andre samfundsområder, hvor der eksisterer en relation mellem et fagligt og organisatorisk niveau.

Samtidig kræver det, at praksis opfattes som kamp og konkurrence mellem forskellige felters logikker, frem for som determineret af kommercialisering. Benson peger tilsvarende på, at det journalistiske felts omdirigering eller endda modarbejdelse af kommercialiseringen er fraværende i Bourdieus analyser af tv (Benson, 2005: 99). Endelig kræver det, at interfeltrelationer er historisk-specifikke frem for rangordnet i en universalistisk hierarkiseringsteori, der fx tildeler journalister en underordnet symbolsk position i forhold til intel-

lektuelle akademikere (Bourdieu, 1998/1996), frem for at se den symbolske værdi af forskellige felters kapital som resultatet af kampe i historisk-specifikke samfund.

For at summere diskussionen af samfundsvidenskab og journalistik op anlægger jeg et objektiveret blik på journalisters forklarende praksis, som holder studiet af journalisters forklarende praksis ude af den sociale kamp om formuleringen af de overordnede principper for, hvordan samfundet skal iagttages og beskrives. Dvs. studiet ikke er en bestræbelse på at legitimere eller etablere socialvidenskabernes ret og pligt til at udlægge virkeligheden, fordi det ser ud til at blokere muligheden for at undersøge konkurrerende praksisser, som fx Bourdieus polemiske tv-foredrag om journalistik illustrerer (Bourdieu, 1998/1996). Dertil kræves et mindre krigerisk blik, der accepterer, at journalister har deres egne professionelle kriterier for erkendelse og praksis, som influerer på deres bestræbelser på at forklare. Bourdieus forelæsninger om journalistik fremstår mere som et kynisk forsøg på at fastholde og legitimere den intellektuelle forskers magt og position frem for et klinisk forsøg på at bruge viden i den demokratiske proces til at bekæmpe lovene i den sociale virkeligheds måde at fungere.

På den anden side er studiet heller ikke er en bestræbelse på at legitimere journalisters fremstilling af virkeligheden, men derimod en bestræbelse på at forklare forklarende journalisters positionering i nyheder og at diagnosticere nyhedsjournalistikkens forklarende karakter. Der er derfor grund til at være åben overfor, at journalisters forklarende praksis kan repræsentere en særlig epistemologi med et demokratisk potentiale, som ikke fuldt ud vil blive klarlagt i denne afhandling, fordi den fokuserer på nyhedsdiskursens genredimension og ikke tillige på dens framedimension. Det kan, som anført andetsteds, sammenlignes med at betragte en tales indhold uafhængigt af taler og talens komposition, hvilket ikke mindst har betydning for opfattelsen af nyheder og meningsdannelsen. Det kan selvfølgelig give en vis mening udelukkende at iagttage virkelighedsrepræsentationen i nyhedsdiskursen, men næppe den fulde forståelse af, hvorfor repræsentationen opfattes, som den gør, af publikum eller den fulde forklaring på, hvorfor virkeligheden fremstilles, som den gør i nyhederne.

Makroperspektivet gav anledning til at fremhæve, at den generelle samfundsudvikling er en betingelse for, at journalisters kommunikative kapital transformeres til symbolsk kapital og dermed tillægges magt til symbolsk at påvirke legitimeringen af magtforhold i hele samfundet.

5.2 Argumenter for at supplere feltteorien med et mikroniveau og udvide den på mesoniveau

I dette afsnit skifter jeg fra på makroniveau at diskutere medie- og journalistikfeltets position i samfundet til at argumentere for en dobbelt udvidelse af Bourdieus dispositionelle handlingsteori. Den ene udvidelse gælder inddragelsen af et mikroniveau til at supplere det bourdieuske mesoniveau, fordi feltdispositioner ikke i tilstrækkelig grad kan forklare journalisters forklarende praksis. Den anden udvidelse gælder karakteren af dispositioner, som jeg foreslår både kan være af en intuitiv og en refleksiv karakter.

Feltteorien ser verden som felter, der er spændt ud mellem generativt oppositionelle poler med dispositioner, der betinger aktørernes positioneringer, herunder også forklarende journalisters. Nu vil jeg fremhæve den pointe, at verden selvfølgelig er mere kompleks, end den fremstilles i feltteorien, og at en mere nuanceret forståelse af journalisters forklarende praksis er nødvendig, hvilket den resterende del af kapitlet og kapitel 6 vil omhandle.

Jeg vil argumentere for, at journalisters forklarende praksis ikke alene betinges af strukturelle feltforhold, men tillige af de konkrete forhold, hvori journalisters praksis foregår. Det konceptualiserer jeg som strukturelle dispositioner i specifikke felter *og* motivationer genereret af specifikke produktionssituationer. Felt og situation kan kausalteoretisk betragtes som en uafhængig og en mellemkommende variabel i forhold til forklarende journalisters positionering i nyhedsdiskursen.

Jeg vil tillige argumentere for en nødvendig udvidelse af den dispositionelle handlingsteori, fordi der med interaktion indføres et princip om intentionel praksis i handlingsteorien, der også bør forankres på et mesoniveau, fordi det ellers er umuligt at forklare, at omfanget af refleksiv handlen ikke kun varierer mellem situationer, men også mellem felter.

5.2.1 Begrænsninger i feltteoriens forståelse af journalisters forklarende praksis

I afsnittet vil jeg pege på, hvad Bourdieus feltteori forklarer, og hvad den *ikke* forklarer af aktørers praksis, og jeg vil pege på, i hvilken retning teorien kan suppleres, fordi argumentet i afhandlingen er, at journalisters forklarende praksis ikke alene kan forstås strukturelt. Bourdieu binder aktørers praksis til objektive strategier og interesser fra de nuværende og tidligere positioner og erfaringer, som aktøren har gjort sig. Samtidig er det også klart, at størstedelen af Bourdieus analyser, begreber og teoriapparat er helliget disse '*visse*' dele af virkeligheden. En pointe, som jeg uddyber i det følgende. Bourdieu

kan mange steder i sine tekster opfattes, som om han gør krav på at forklare eller forstå konkrete individers faktiske handlinger, men det er efter min opfattelse en misforståelse. Det kan dels begrundes i, at Bourdieu bevidst ser bort fra kontekstuelle forhold af mindre varig karakter og stabilitet end strukturer. Forhold, der efter min mening må inkorporeres i forklaringen af journalisters forklarende praksis.

Ifølge Bourdieu er der ikke noget problem i at forene de dispositionelle betingelser for handling i hans praksisteori med andre teorier om praksis. Bourdieu retfærdiggør selv sine begreber og teorier som "en velovervejet (og foreløbig) reduktionisme" (Bourdieu, 2005/1987b: 102; se også Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 102), fordi det ifølge ham selv var en nødvendig provokation vendt imod de intentionsteoretiske handlingsteorier, som han syntes dominerede måden at anskue verden på i det videnskabelige felt. Bourdieu ville med sin dispositionelle handlingsteori udbrede den materialistiske undersøgelsesmåde til området for kulturel produktion.

Bourdieus teori er derfor kun reduktionistisk, hvis man antager, at den kan forklare alle aspekter af konkret handling, som fx en journalists produktion af en forklarende artikel. Eftersom Bourdieu, også efter sin død, ofte kritiseres for reduktionisme (Järvinen, 2007: 362), kan det tyde på, at Bourdieu ikke i tilstrækkelig grad selv tilførte handlingsteorien andre handlingsprincipper, eller at det er overset af kritikerne. Det kan minde om Karl Marx, som i den 'Den tyske Ideologi' beskæftigede sig med forhold og relationer af økonomisk, politisk, ideologisk og social art, men som senere i '*Grundrisse*' og '*Kapitalen*' indsnævrede fokus til alene at udfolde økonomiske relationer og forhold. Noget, der førte til kritik og en økonomideterminerende kapitallogisk teoriretning.[59]

Når Bourdieus teori kun forklarer '*visse*' dele af praksis, er spørgsmålet, hvilke andre praksisprincipper der kan forenes med den dispositionelle handlingsteori. Jeg vil argumentere for, at Bourdieu har ansatser til en situationel praksisteori, som han ikke folder ud, men som på et mikrosociologisk niveau kan supplere den dispositionelle praksisteori på det mesosociologiske niveau. Bourdieu berører nogle steder forholdet mellem dispositionel praksis og andre praksistyper. Han citerer fx Leibniz for følgende:

> "Habitus er et blandt flere principper for de agerendes produktion af praksisformer, omend det utvivlsomt er mere på spil end noget andet princip – 'vi er empirisk betingede i tre fjerdedele af vore handlinger', sagde Leibniz – så kan det ikke udelukkes, at det under bestemte omstændigheder fortrænges af

[59] Jeffrey Alexander har fremført en tilsvarende opfattelse af Marx og andre klassiske sociologers reduktionisme (Andersen, 2007: 265).

> andre principper, som f.eks. bevidst og rationel beregning – ikke mindst i krisesituationer, hvor den umiddelbare afstemthed mellem habitus og felt bryder sammen" (Bourdieu, 2005/1987b: 103).

Selv fastholdt Bourdieu habitusbegrebets centrale placering i praksisteorien som et uundværligt socialanalytisk instrument, men ikke uden en vis skepsis over for begrebets anvendelse: "[M]an [må] først befri begrebet for alle de misudlægninger, som det har været genstand for" (Bourdieu, 2008/2002: 78; Bourdieus fremhævelse). Misforståelsen kommer ifølge Bourdieu af begreber som 'konstruktivistisk strukturalisme eller strukturalistisk konstruktivisme'. Cirkelmodellen, som Bourdieu betegner den, hvor strukturen producerer habitus, der reproducerer strukturen, tillægger han kun begrænset forklaringskraft. Den gælder kun i særtilfælde,

> "hvor de objektive betingelser, som habitus opererer under, ligner de objektive betingelser, som den er et produkt af. Det er ikke ret almindeligt, men det forekommer selv i samfund under hurtig forandring som vores" (Bourdieu, 2008/2002: 75).

Habitus forklarer kun visse dele af menneskers væremåde,

> "[e]ftersom habitus er et historisk produkt, dvs. et produkt af social erfaring og uddannelse, så kan den ændres af historien, dvs. af nye erfaringer, uddannelse eller oplæring (hvilket forudsætter at aspekter af, hvad der i habitus er ubevidst, bliver gjort i det mindste delvist bevidst og eksplicit)" (Bourdieu, 2008/2002: 75).

Jeg enig med Bourdieu i, at der er ubalance mellem dispositioner og vilkår for praksis, og at karakteren og omfanget af ubalancen varierer over tid. Når reduktionismen ifølge Bourdieu kun var foreløbig, må det forstås sådan, at teorien om dispositionel praksis senere kunne eller skulle udvides eller integreres med andre principper for handling. Hvilke principper det kan være, giver Bourdieu både et eksplicit og et implicit fingerpeg om.

Den eksplicitte henvisning er blandt andet de to tv-transmitterede foredrag om tv og journalistik i 1996, hvor han ville "gribe de mekanismer, der kan forklare den journalistiske praksis" (Bourdieu, 1998/1996: 42). I den første tv-forelæsning taler han om podiet og dets kulisser og om interaktioner, hvor "folk der taler eller ikke taler sammen, folk der påvirker hinanden, læser hinanden" (Bourdieu, 1998/1996: 45). Her taler Bourdieu ikke om objektive strategier og interesser, men om interaktion i konkrete sociale situationer, der påvirker aktørernes praksis. Han anlægger et mikroperspektiv på journalistik i

sin første tv-forelæsning. I den anden tv-forelæsning anlægger han det foretrukne mesoperspektiv, hvorved han med feltbegrebet vil

> "komme ud over en beskrivelse, hvor minutiøs den end er, af det der foregår på fjernsynspodiet, og gribe de mekanismer, der kan forklare den journalistiske praksis.[… Som er] et univers at objektive relationer mellem forskellige felter, der ligger i indbyrdes konkurrence.[…] Der er med andre ord mellem disse kanaler ikke bare interaktioner […] men også helt usynlige styrkeforhold" (Bourdieu, 1998/1996: 44-45).

Når Bourdieu holder én forelæsning på mikroniveau og én på mesoniveau, er det et signal om, at journalisters praksis ikke kan forstås på ét niveau.

Den implicitte henvisning er Bourdieus egne handlinger. Den dispositionelle handlingsteori kan ikke forklare, hvorfor Bourdieu netop holdt sine tv-transmitterede foredrag om tv i 1996. Hvorfor ikke året før eller efter? Eller slet ikke. Teorien med dens begreb om det overordnede magtfelt kan forklare, at Bourdieu var disponeret for at gå ind i kampen mod journalistikken for at bevare sociologiens og filosofiens status i det franske samfund, men ikke hvad der fik ham til at handle på det tidspunkt, eller til at virkeliggøre sine dispositioner, mens andre ikke gjorde det.[60]

Mens den dispositionelle handlingsteori forklarer visse typer af handling eller visse aspekter af handling som resultatet af objektive strategier eller som intuitive udtryk for strukturelle forhold og aktørens socialisering, er den ikke særlig følsom over for den specifikke situation, hvori en aktør handler. Bourdieu modstiller sit habitusbegreb som et *generelt princip* for en handlingsteori med principper i intentionelle teorier (Bourdieu, 2005/2001: 76). Derfor giver det ikke mening, og det vil være uforeneligt med den dispositionelle handlingsteori at indføre et generelt intentionalistisk princip for handling. Til gengæld er der rig mulighed for at indføre et specifikt intentionalistisk princip, der lader intentionaliteten være bestemt af interaktionens karakter.

Bourdieu advarer om, at et ensidigt interaktionistisk perspektiv ser bort fra de objektive relationer eller strukturer, men samtidig anser han interaktion for ofte at mediere mellem struktur og handling (Bourdieu, 2005/2001: 46).

[60] Bourdieus dispositionelle handlingsteori kan forklare, at Bourdieu var disponeret for et forsvar for sociologiens eller filosofiens samfundsmæssige betydning i kamp med journalistikken, og hvorfor dispositionen blev realiseret som to forelæsninger om journalistik i tv (Bourdieu, 1998/1996). Bourdieu havde året før skrevet en mindre artikel om forholdet mellem politik, samfundsvidenskab og journalistik, men det var tv-foredragene, der som bog kom på bestsellerlisten i Frankrig, og som må antages at have haft en vis effekt. Bourdieus intervention må tillige forklares ud fra en interaktion året før med en tv-journalist og de konkrete oplevelser i den handlingssituation (Benson, 1998: 492).

Bourdieu ser ud til, hvis det skal formuleres kausalteoretisk, at opfatte interaktion som en mellemkommende variabel mellem struktur og handling.

Jeg argumenterer her og i det kommende kapitel for, at selv om strukturer og dispositioner er med til at betinge interaktionens vilkår, må situationen, hvori interaktionen foregår, tillægges selvstændige effekter i forhold til dispositioner fra medie- og journalistikfelter, fordi de også er betinget af andre strukturer. Det begrundes af, at både struktur og situation er faktorer uden for den handlende aktør med selvstændige effekter, således er interaktion afgrænset af tid og sted og dermed betinget af specifikke situationer, mens strukturer er mere permanente og mellemvarige betingelser. Derfor kan et supplement til Bourdieus handlingsteori være en inddragelse af teori om handlinger i specifikke situationer, dvs. en teori om kortvarige relationers betydning for praksis, hvilket jeg går i detaljer med i kapitel 6. Både situation og felt ses som faktorer, der betinger journalisters forklarende praksis.

Diskussionen i dette afsnit åbner for det første for, at journalisters forklarende praksis må forstås på flere niveauer, hvilket som anført vil sige mikro- og mesoniveauet, og for det andet for, at der er flere typer praksis, herunder forklarende journalistisk praksis. Bourdieu beskæftiger sig primært med den type praksis, som han betegner som intuitiv, men han åbner for en type praksis, der er intentionelt baseret på overvejelse eller med andre ord på refleksion.

5.2.2 Udvidelse af feltteori med dispositioner for refleksiv handlen

I afsnittet diskuterer jeg, hvilken status refleksiv handlen kan have i en handlingsteori. Hvor kommer refleksionen fra? Genereres den af de strukturelle felter eller af interaktion i bestemte situationer? Jeg vil i dette afsnit argumentere for, at felter, herunder journalistik- og mediefelter, ikke kun disponerer til én type handling, den intuitive, men også i varierende grad disponerer for refleksiv praksis. Afsnittet skal derfor ses som en udvidelse af teorien om, at feltet alene genererer dispositioner for intuitiv handlen, hvilket jeg på den ene side begrunder på makro- og mesoniveau, og på den anden side anvender til at begrunde, at interaktion på mikroniveau ser ud til i varierende omfang at kunne generere refleksiv praksis.

Ifølge Bourdieus feltteori genererer positionen i et felt et system af dispositioner i aktøren, der styrer praksis uafhængigt af aktørens bevidsthed eller vilje. Det er imidlertid, vil jeg pointere, ikke uforeneligt med den dispositionelle handlingsteori, at forstå positioner som noget, der både kan generere dispositioner for intuitiv praksis og intentionel handlen. Det er karakteren af

specifikke felter og relationer til andre felter, der bestemmer journalisters dispositioner for intuitiv praksis og refleksiv handlen. Uden den udvidelse vil man være nødt til at acceptere, at intentionel handlen eller overvejelser over eller under handlinger foregår uafhængigt af strukturel påvirkning. Man kan måske indvende mod udvidelsen, at når intention baseret på refleksion bliver rutine, foregår selve det at udøve refleksivt baserede intentionelle handlinger intuitivt. Sådan et argument tager imidlertid ikke højde for den kvalitative forskel på intuitiv praksis og intentionel handlen, fordi sidstnævnte kan intentionelt overlade handlen til den intuitive praksis, mens det modsatte ikke kan lade sig gøre.

Man kan sige, at Bourdieu, af sin position i den franske universitetsverden, er disponeret for en refleksiv positionering. Bourdieu indskriver sig i, hvad han selv kalder en tradition for videnskabsteoretisk refleksion (Bourdieu, 2005/2001: 19), hvor refleksionen først og fremmest er rettet mod forskeren selv, mod selvanalyse, og ikke mod andre forskere eller deres produkter (Bourdieu, 2005/2001: 44-45). Men Bourdieus refleksive praksis er ikke kun et veloovervejet valg, men også betinget af det videnskabelige felts organisering omkring kritisk-argumenterende dialog gennem fx peer review. Det må forstås sådan, at det videnskabelige felt ikke kun disponerer til intuitiv praksis, men også til refleksiv praksis, fordi "[E]nkelte agerendes tilbøjelighed til og forudsætninger for at kunne ty til det rationelle princip for produktion af praksisformer er afhængig af deres specifikke sociale og økonomiske mulighedsbetingelser" (Bourdieu, 2005/1987b: 103).

Spørgsmålet er, om generering af dispositioner for refleksiv praksis alene karakteriserer det videnskabelige felt, eller om organiseringen i andre felter, og relationen til andre felter, kan generere dispositioner for intentionel handlen baseret på refleksion? Man kan næsten fristes til at sige, at Bourdieu (selvfølgelig) reserverer refleksiv bevidsthed som praksisform ved siden af intuitiv praksis til videnskaben (Bourdieu, 2005/2001: 72). Imidlertid argumenterer teori på makro- og mesoniveau for, at også andre former for praksis end den videnskabelige kan være mere eller mindre refleksivt intentionel, herunder journalisters. For det første ser det moderne samfund ud til at være karakteriseret ved en voksende arbejdsdeling med specialiseret viden og kunnen (Giddens, 1990: 21-29) samtidig med en særlig refleksivitet, hvor alt kan blive genstand for eftertanke, refleksion og ny viden (Giddens, 1990: 36-45).

For det andet begrunder feltteorien, at et felts organisationsform betinger typen af praksis. Journalistikfeltet rummer i stigende grad gensidig kritik,[61] hvilket disponerer for refleksiv praksis. Jeg inddrager her muligheden for, at implicit intuitiv praksis kan transformeres til eksplicit bevidst praksis, fordi "[v]iden kan kontrollere handlinger, som er disponeret" (Bourdieu, 1998/ 1996: 63). Samtidig begrunder feltteorien, at refleksiv praksis varierer med varigheden af felter, således at nye modsætninger og kampe i højere grad disponerer til omtanke end traditionelle modsætningsforhold og konkurrence. Strukturelle brud disponerer til refleksiv handlen, fordi de skaber en usamtidighed mellem systemet af dispositioner og positionen i forandrede felter. Bourdieu fremhæver, at grundlæggende ændringer eller skift i felter kan ses som krisesituationer, der på feltniveau kan fremme refleksion. Der er derfor grund til at forvente, at de strukturelle brud i medie- og journalistikfeltet, som de historiske feltanalyser foreslår, disponerer til en øget refleksiv journalistisk praksis.

De teknologidrevne forandringer i mediefeltet foregår nogenlunde samtidigt i forskellige lande, så Andersons diagnose af amerikansk journalistik kan være relevant i en dansk kontekst:

> "American journalism, it is safe to say, enters the twenty-first century beset on all sides. Journalist' tenuous role as experts in determining 'all the news that's fit to print' is under fire. At the same time, bloggers, online journalists, and other ordinary citizens and writers are attacking the very idea that there is any sort of journalistic expertise at all" (Anderson, 2008: 248).

Feltbrud disponerer til forskellige typer af praksis, ligesom forskellige felter kan disponere til forskellige typer af praksis. Det kan se ud til, at journalister i den hybride periode efter år 2000 i højere grad er disponeret for refleksiv praksis end i perioderne før år 2000, hvilket skyldes de objektive relationer mellem informations- og nyhedsjournalister samt mellem brugerbetalings- og brugergratismedier.

Der kan derfor være god grund til at forvente en relativt større refleksivitet efter end før årtusindskiftet i de danske medie- og journalistikfelter. Tilstedeværelsen af refleksivitet tyder følgende bemærkning på. På et spørgsmål om, hvor chefredaktør Jørn Mikkelsen, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, har sin tvivl fra, lyder svaret:

---

[61] Hvilket fremgår af fagbladet *Journalisten*, af eksempler som *Nyhedsavisens* mange kritiske artikler om DR's dokumentar 'Den hemmelige krig', eller af institutionaliserede mediekritiske programmer som fx 'Presselogen' på *TV 2 News*, der kritisk diskuterer pressens dækning af ugens tophistorier, eller ombudsmand på medierne (fx *DR* og *Politiken*), der forholder sig til publikums kritik af mediernes historier.

> ”Det ved du måske? … Det er sådan en flot formulering, men du er jo altid i tvivl. Som journalist og redaktør er du altid i tvivl. Er det rigtigt det her, er det virkelig rigtigt det her – kan det passe, eller bilder vi folk noget ind?” (Laugesen, 2010).

Et disponeret refleksivt handlingsprincip i den kritiske journalistik kan være en praksis med at forkaste den umiddelbare historie og stille spørgsmålet ”Hvad handler det egentligt om?” eller ”Hvordan kan det her vinkles?” til de informationer, som journalisten sidder med, og som giver grund til eftertanke. Den foreslåede udvidelse af Bourdieus dispositionelle handlingsteori illustreres i figur 5.1 på følgende vis:

Figur 5.1. Den reviderede dispositionelle handlingsteori

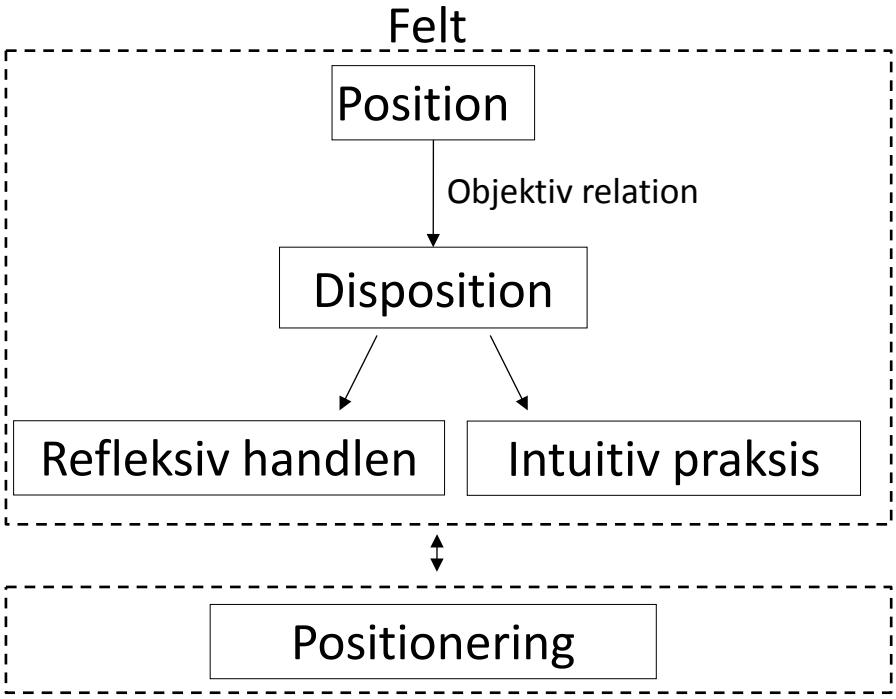

Figuren illustrerer, at felter både kan disponere intuitiv praksis og refleksiv handlen. Pilene peger både på felt og praksis, fordi strukturer disponerer praksis, og praksis genererer strukturer. Hvis felter og positioner fremmer eller hæmmer refleksion, kan den udvidede dispositionelle handlingsteori forklare, at aktører i bestemte historiske felter og i bestemte positioner kan være disponeret for flere handlingsprincipper. Det handler om, hvorvidt en handling eller forestående handling bevidst problematiseres, eller om den udføres intuitivt.

5.3 Det udvidede feltperspektiv illustreret med det journalistiske eksempel

Jeg vender nu tilbage til eksemplet med journalisten på *Berlingske Tidende* (afsnittene 3.3.1 og 4.4.3.1), der konstruerede en artikel med en vinkel, som repræsenterede virkeligheden i årsagssammenhænge ("Unge med indvandrerbaggrund er bedre til at bryde den sociale arv end danskere"), for at illustrere udvidelsen af feltperspektiver. Hvis journalisten handlede refleksivt, tyder det på, at betingelser for refleksiv handlen var til stede i journalistens position i journalistikfeltet og mediets position i mediefeltet.

For at se journalistens forklarende praksis som refleksiv taler for det første, at felterne er organiseret, så praksis kan være internt dialogbaseret, og kritisk dialog kan være reflektionsfremmende. I sin jagt på en 'eksklusiv' vinkel i rapporten på 16 sider diskuterer journalisten med flere kolleger og chefer. Hans praksis fremstår som et bevidst og formålsrettet valg ud fra interesser, som journalisten er i stand til at formulere, når han bliver spurgt. En praksis, som ikke nødvendigvis er givet i udgangspunktet.

For det andet at journalistens position i et brugerbetalingsmedie og i en kritisk-konstruktiv journalistrolle disponerer ham til kritisk interaktion med kilden om rapportens fremstilling af virkeligheden. Eksemplet kan illustrere værdien af at skelne mellem medie- og journalistikfeltet. De to artikler, som journalisten producerer, kan illustrere dispositioner fra både mediefelt og journalistikfelt. Mediefeltet favoriserer hurtigspredning gennem nyhedsfontænen, der harmonerer med journalistikfeltets princip om referering af kilden (nyhedsbrevet), og mediefeltet favoriserer eksklusivitet gennem aktørmediet, der harmonerer med journalistikfeltets princip om kritisk konstruktion af virkeligheden.

Jeg foreslår her, at eftertænksomhed kan være knyttet til positioner i det journalistiske felt på linje med positioner i det videnskabelige felt, hvilket ikke nødvendigvis medfører samme positioneringer pga. strukturelle og institutionelle forskelle i de to felter. Ikke mindst tidsfaktoren spiller ind på eftertænksomhedens karakter. Positionerne forklarer imidlertid ikke resultaterne af interaktionen med forskeren, eller at journalistens handling måske blev refleksiv og ikke intuitiv.

Det kan fx tænkes, at presset på journalisten for at producere til forsiden kan have fremkaldt en 'krisesituation' med eftertænksom produktion og ikke blot rutinemæssig produktion. På samme måde, som krisetider kan nedbryde felters autonomi og fremme forandring (Bourdieu, 2005/2001: 39), forestiller jeg mig, at situationelle kriser kan fremme forandring i handlingsprincipper.

Ønsket om 'lidt mere' ser ud til at blive styret af principper for bevidst og rationel adfærd. Journalistens intervention i virkelighedens repræsentation understreges i interviewet, hvor han svarer på, hvem der kommer med forklaringen om social arv: "[V]i [sætter] ligesom lighedstegn ved, at uddannelser er social arv … [forskeren bag rapporten] køber den der præmis, at det er et udtryk for det" (interview: 4).

For at overvinde de begrænsninger i den dispositionelle handlingsteoris forklaring af journalisters forklarende praksis vil jeg i kapitel 6 inddrage teori, der giver et bud på, hvilke betingelser der skal være til stede i situationen for at fremkalde journalisters refleksive handlen frem for rutineret før-bevidst handlen.

5.4 Opsummering af makroperspektiver på journalisters forklarende praksis

Jeg har i dette kapitel kastet et kritisk blik på, hvordan feltteorien forstår forklarende journalisters praksis, ved at betragte felter fra et samfunds- og aktørperspektiv. Det har givet anledning til at forklare udviklingen af medie- og journalistikfelter og til at forstå, at journalisters forklarende praksis kan være udøvelse af forskellige former for symbolsk magt. Det har også givet anledning til at foreslå feltteorien udvidet med dispositioner for refleksiv handlen og suppleret med en teori om journalisters interaktion.

Inddragelsen af et makroperspektiv på journalisters forklarende praksis har for det første betydet, at der er muligt at forstå, at den generelle samfundsudvikling fremmer konverteringen af journalisters kommunikative kapital til symbolsk kapital, hvilket både er betinget af og konstruerer nyhedsdiskursen som slagmark for positioneringer og kampe om at erobre og legitimere positioner. Det gælder for journalister og stigende grad også andre aktører i samfundet, at journalistik kommer til at fungere som et fælles diskursivt våben, eller med andre ord som funktionel konvergens, der øger sammenhængen i et ellers funktionelt differentieret informationssamfund. Generaliseringen af journalistik betyder, at forklarende nyhedsjournalisters positionering og virkelighedsfremstillinger ser ud til at repræsentere forskellige former for symbolsk magt.

Bourdieus dispositionelle handlingsteori er et godt bidrag til at forklare og forstå visse dele af journalisters eller andre aktørers praksis, men som sagt finder jeg den utilstrækkelig, selv med de tidligere foreslåede tilpasninger, fordi den rummer det grundlæggende problem, at dispositionerne primært er bestemt af mellemvarige relationer til strukturelle forhold, og at de alene

disponerer for intuitiv adfærd. Den dispositionelle handlingsteori rummer ikke labile eller kortvarige relationer, der på trods af deres mere eller mindre flygtige karakter godt kan være systematiske og udtryk for regularitet. Det bygger på pointen, at det ikke er varigheden af en påvirkning, der alene giver relationen et tilfældigt eller systematisk præg, men tillige relationens karakter.

Når en aktørs handlen påvirkes i specifikke situationer af andre aktørers handlen og af andre tidsmæssigt afgrænsede forhold ved situationen, ser jeg ikke noget til hinder for, at det fremkalder en regularitet i praksis. Det er fx det, en forsker siger i et interview med en journalist, der betinger konstruktionen af forklaringer, fordi viden tillige skabes i interaktion, og ikke alene af det mellemvarige forhold, at journalist og forsker er positioneret i hvert sit felt. Albæk fandt fx en systematik i, at forskere i interaktion med journalister frem for at tale om deres egne forskningsresultater i stigende omfang kommenterer på politiske begivenheder (Albæk, 2004: 70). Den form for regularitet vil jeg inddrage med en teori, som jeg går i dybden med om lidt, og som jeg betegner som en *situationel handlingsteori*.

Hvis Bourdieus dispositionelle handlingsteori skal kobles med en situationel handlingsteori, kan man med henblik på at undgå antagonismer eller inkonsistenser stille visse krav til sådan en teori:

1) Den skal bygge på et specifikt, kontekstafhængigt intentionalistisk princip.
2) Den må ikke udelukke strukturelle forhold.
3) Den skal rumme et historisk perspektiv.
4) Den skal være forenelig med et konfliktperspektiv.
5) Den skal være forenelig med den dispositionelle handlingsteori, ved at rumme intuitiv, før-bevidst praksis.
6) Den skal – af hensyn til denne afhandlings problemstilling – inkludere situationer, hvor professionelle handler.

Teorien gennemgås i detaljer i næste kapitel, hvilket fører frem til en hypotese om, hvordan produktionssituationer indvirker på journalisters forklarende praksis. Konturerne til den anden hypotese om felters påvirkning fremgår af dette kapitel, hvor jeg har fremført, at forklaringer i den homogene periode spiller en mindre central rolle end i den hybride periode, hvor kampe i nyhedsdiskursen om den legitime opfattelse af positioner, magt og samfund, disponerer nyhedsjournalister til i opposition til strategiske informationsjournalister at frame virkeligheden ud fra almeninteresser. Det kan tillige se ud til, at nyhedsjournalister i de symbolske kampe mod særinteresser inddrager eksperter, der kan opfattes som repræsentanter for almeninteressen. Forkla-

ringer forventes altså at indtage en mere central plads i nyhedsartiklerne i den hybride periode end i den homogene periode, fordi forklaringer som diskursivt våben fungerer bedre end begivenhedsskildringer, samtidig med at aktører, der kan opfattes som repræsentanter for almeninteresser, i højere grad fremstår som forklaringseksponenter i nyhederne. Slagmarkshypotesen foldes yderligere ud i afsnit 6.6.1.

Kapitel 6.
Journalisters forklarende praksis i mikro- og mesoperspektiv

Dette kapitel er det sidste element i afhandlingens kausalteoretiske problemstilling og består af tre dele. For det første konstruerer jeg en analytisk ramme på mikroniveau for journalisters forklarende praksis gennem en sociologisk læsning af Donald A. Schön (2001/1983). For det andet kobles feltteori på mesoniveau med situationel teori på mikroniveau. For det tredje skitseres specifikke forventninger til, hvordan journalisters forklarende praksis varierer i nyhedsdiskursens forklaringsgenre gennem fire årtier i Danmark, hvordan produktionssituationen påvirker journalisters forklarende praksis, og hvilken karakter forklarende journalisters praksis har i 2008.

I kapitel 5 redegjorde jeg for faktorer på makroniveau, der kunne forklare journalistikkens symbolske værdi og konvergerende funktionalitet i informationssamfundet, samtidig med at teorien åbnede for, at journalisters forklarende praksis både er strukturelt disponeret på mesoniveau og afhængig af de konkrete vilkår, hvorunder journalister konstruerer nyheder. Dette kapitel inddrager forklarende journalisters kortvarige relationer til konkrete produktionsforhold, hvorfor formålet er at redegøre for relationen mellem de situationelle vilkår og journalisters forklarende praksis på mikroniveau. Kapitlet har i afhandlingen samme funktion på mikroniveau, som kapitel 3 havde på mesoniveau. Dette kapitel etablerer en analytisk ramme på mikroniveau for situationer som mellemkommende aktørekstern variabel og motivationer som mellemkommende aktørintern variabel, der betinger variation i journalisters forklarende praksis, herunder hvordan den kommer til udtryk i nyhedsdiskursens forklaringsgenre.

I kapitlet anskuer jeg derfor for det første journalisters forklarende praksis som handlinger udøvet af professionelle praktikere i specifikke situationer. Journalisters forklarende praksis kan her defineres som journalistens konstruktion af situationer, hvis sigte er forklarende nyhedsartikler. Jeg konstruerer med andre ord en teori om situationer som medvirkende årsag til journalisters forklarende praksis. Udgangspunktet er Giddens' makroteori om, at praksis i det moderne samfund antager refleksiv karakter, og at den i en vis forstand er knyttet til situationen i form af konsekvenser af handlinger. Da Giddens' teori imidlertid ikke befinder sig på et mikroniveau, inddrager jeg en kognitiv-interaktionistisk teori, som Donald A. Schön (2001/1983) har ud-

viklet. Med en særlig sociologisk læsning af hans teori er det muligt at vende forklaringsretningen.

Frem for at forankre forklaringen på aktørers handlinger i deres hoved er det muligt gennem en fortolkning af hans teori at se karakteren af situationer som et bidrag til at forklare deres handling. Dermed bliver journalisters produktionssituationer et supplement til de strukturelle forhold i medie- og journalistikfelter som forklaringsfaktor. Jeg konstruerer derfor en situationel teori på mikroniveau om aktørers interaktion med praksissituationer ud fra Schöns forskellige handlingssituationer, handlingsprincipper og karakteren af praktikeres handlinger, der anses for på samme tid at være både udforskende og intervenerende. Schön (2001/1983) repræsenterer et opgør med den hierarkiseringsteori, som jeg i kapitel 5 kritiserede Bourdieu og dele af speciallitteraturen om forklarende journalistik for at anvende på forståelsen af journalisters praksis (jf. afsnit 5.4.1), fordi Schön åbner for, at forskellige typer af praksis kan producere viden. Schön beskæftiger sig ikke med journalister, men med hvad der karakteriserer professionelles praksis. Derfor relateres de professionelle praktikeres ageren i handlingssituationer efterfølgende til journalisters forklarende praksis, herunder det konkrete journalistiske eksempel i *Berlingske Tidende* (jf. 3.3.1).

For det andet kobler jeg betingelserne på mikroniveau knyttet til journalistens interaktion med situationen til dispositionerne fra positionen i medie- og journalistikfelter, hvilket betyder, at karakteren af journalisters forklarende praksis ikke kun må forventes at have indflydelse på journalisters positionering som forklaringseksponenter i nyhedsdiskursen, men også på muligheden for, at journalister ikke kun fremstår som forklaringsinfererende i nyhederne, dvs. videnproducerende, men også er det.

Endelig slutter kapitlet for det tredje med en præcisering af, hvilke dele af dette og de foregående kapitlers modeller, der undersøges i den resterende del af afhandlingen gennem undersøgelsen af fire specifikke hypoteser.

6.1 Refleksiv modernitet

Afsnittet inddrager teori på makroniveau om det moderne samfund, og hvordan samfundsudviklingen kan begrunde, at journalister på linje med andre aktører tillige må anskues i et mikroperspektiv, fordi felters disponerede intuitive praksis udfordres af andre typer praksis.

Intentionelle teorier opfattes ofte som teorier, der forklarer handlinger med indre faktorer som personlighed, vilje, og værdier frem for ydre omstændigheder. Bourdieu forsøger at overvinde den dualistiske opfattelse med sin di-

spositionelle handlingsteori, som med strukturerings- og genereringsmekanismer kobler struktur og aktører. Situationelle teorier opfattes ofte som teorier, der forklarer menneskelige handlinger ud fra ydre omstændigheder frem for indre menneskelige faktorer, dvs. ud fra årsager frem for grunde. Jeg vil i stil med Bourdieu forsøge at overvinde dualiteten mellem det ydre og indre ved at koble handlingssituationens specifikke omstændigheder med aktøren. Struktur og situation er begge 'ydre' i forhold til den handlende aktør og udgør handlingers generelle og specifikke omstændigheder. Strukturer har mere en permanent og længerevarende karakter end situationer, selv om det selvfølgelig kan være svært at afgøre, hvor grænsen går mellem en situation og en struktur, fordi også situationer kan trække ud og få længerevarende karakter. Alligevel er der en pointe i at fastholde, at situationer kan være forbigående øjeblikke af regelmæssighed, der eksisterer i de mere permanente strukturelle rammer. Uden et blik for handlingssituationens specifikke karakteristika forbliver forståelsen af journalisters forklarende praksis populært sagt på manuskriptniveau uden indblik i, hvad journalisters specifikke præstationer betyder for det, vi som publikum præsenteres for.

Samtidig er der mulighed for at tilføre et konsensusperspektiv til handlingsteorien. Mathiesen peger på, at Weber ud fra et konsensusorienteret 'forstående' perspektiv konstruerer 'idealtyper' ved at universalisere observerede regulariteter, mens Bourdieus teoretiske projekt går ud på at synliggøre de historisk-konkrete 'sociale mekanismer' og at fremanalysere de magtrelationer, der legitimerer dem. Det er to markant forskellige måder at 'konstruere' undersøgelsesobjektet, henholdsvis en konsensusorienteret interaktionistisk metodologi og en konfliktteoretisk, prakseologisk metodologi (Mathiesen, 2002: 20).[62] På sin vis anvender Bourdieu i sit første tv-foredrag det ene og i det andet tv-foredrag det andet perspektiv, men uden rigtigt at inddrage det forstående subjektive perspektiv (jf. afsnittene 3.4.1 og 5.2.1).

Jeg argumenterer for, at den situationelle teori kan bidrage med et rationelt funderet perspektiv til forståelsen af aktørers handlinger, der inkluderer samarbejde og konsensus, hvilket godt kan være i overensstemmelse med Bourdieus tanker (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 96).

Giddens forsøger i lighed med Bourdieu at overkomme dualiteten mellem ydre og indre faktorer. Jeg inddrager Giddens, fordi han på sociologisk vis relaterer handling til handlingssituationen på mesoniveau. Giddens skelner på samme måde som Bourdieu mellem aktørernes praktiske bevidsthed,

[62] Hos Talcott Parsons har inspirationen fra Weber ført til en strukturfunktionalistisk teori med et konsensusperspektiv og situationelt handlingsperspektiv (Andersen, 2007: 243).

som er en ikke-ekspliciteret viden om, hvad man gør i forskellige situationer, og aktørernes viden om egen praksis, der er ekspliciterbar viden, som Giddens betegner som diskursiv bevidsthed (Giddens, 1984: 7). Men modsat Bourdieu kobler han mere direkte det moderne menneskes evne til refleksivt til handlingens situation. Menneskers refleksivitet forstås ikke kun som "'self-consciousness', but as the monitored character of the ongoing flow of social life" (Giddens, 1984: 3). Giddens konstruerer en model som vist i figur 6.1, der placerer refleksivitet midt mellem struktur og handlingens konsekvenser.

Figur 6.1. Giddens' model for aktørstratifikation

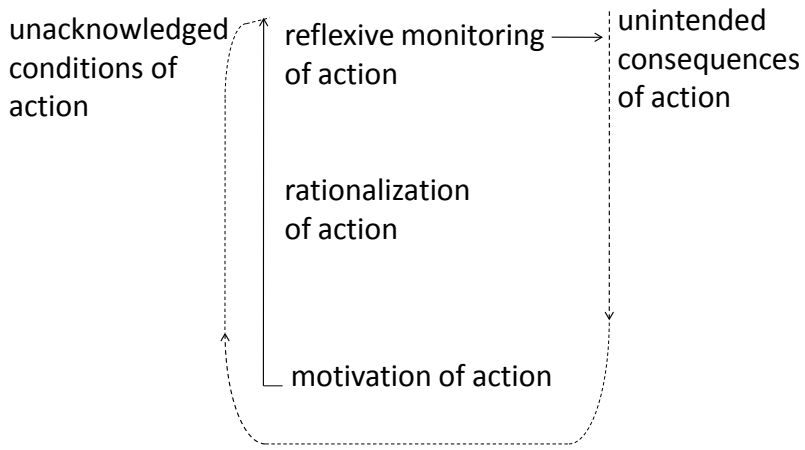

Note: Figuren er gengivet efter Giddens (1984: 5).

Modellen kobler refleksivitet til handlingssituationen, hvilket Giddens fremhæver som et nødvendigt supplement af den strukturelle tilgang.

> "[T]he social analyst must also be sensitive to the time-space constitution of social life. In part this is a plea for at disciplinary coming together. Social scientist […] maintain their own distinctive disciplinary identity, which, if it is not an exclusive concern with structural constraint, is bound up with a conceptual focus upon 'society'[…] But as I have emphasized, time-space relations cannot be 'pulled out' of social analysis without undermining the whole enterprise" (Giddens, 1984: 286).

Giddens gør opmærksom på, at refleksiv overvågning af aktivitet er et kronisk træk ved hverdagshandlinger, der ikke bare involverer individets egen adfærd, men også andres og de omstændigheder i situationen, hvorunder interaktionen finder sted. Modellen illustrerer samtidigt, at en aktørs overvejelser og eftertænksomhed kan være forbundet til uventede og måske uøn-

skede resultater, eller den kan skyldes utilstrækkelig viden om betingelserne for handlingen.

Med henblik på at udfolde en situationel handlingsteori for journalisters praksis mangler Giddens imidlertid en differentiering af situationer og aktører, hvilket gør ham mindre velegnet i forhold til professionelle journalisters praksis, og samtidig udfolder han ikke en egentlig situationel teori, men forsøger at overkomme dualiteten mellem struktur og aktør med sin teori om strukturation.

Jeg vil i stedet inddrage Donald A. Schöns (2001/1983) teori om, hvordan professionelle tænker, når de arbejder. Hans teori kan efter min mening i lighed med Giddens' ses som et forsøg på at overkomme dualiteten mellem det ydre og det indre, mellem øjeblikkets vilkår og aktørens tanker. Samtidig opfylder han kravet om at beskæftige sig med professionelle aktører, men uden at beskæftige sig med journalister eller medier i bogen '*Den reflekterende praktiker*' (Schön, 2001/1983).

Schöns teori om den reflekterende praktiker kan tillige tilpasses de øvrige krav med henblik på at komplementere den dispositionelle handlingsteori. Han gør på samme måde som Giddens refleksiviteten afhængig af situationens respons gennem uventede eller overraskende resultater (Schön, 2001/1983: 121). Han inddrager imidlertid ikke strukturelle forhold i sin teori, men siger dog, at "de enkelte udøvere af organisationsmæssig læring opererer inden for et socialt system, der former deres adfærd" (Schön, 2001/1983: 273). Samtidig identificerer han med noget nær en feltformulering en konflikt, som praktikere står i mellem effektivitet, som udtryk for en kommerciel logik, og professionelle overvejelser knyttet til en faglighed (Schön, 2001/1983: 25). Heller ikke tidsperspektivet i form af makrohistorie er vigtigt for teorien, men den inddrager socialiseringens betydning på mikroniveau. "En praktiserendes repertoire inkluderer hele hans erfaring, i det omfang det er tilgængeligt for ham, som udgangspunkt for forståelse og handling" (Schön, 2001/1983: 124).

Selv om konfliktperspektivet heller ikke spiller nogen fremtrædende rolle hos Schön, udelukker han det ikke: "I disse processer spilles hovedrollerne som regel af professionelle.[…] Men deres bidrag til beskrivelsen af den samfundsmæssige realitet er imidlertid altid grundet i en politisk stridsproces" (Schön, 2001/1983: 289). Endeligt er det et krav, at det handlinger ikke er universelt intentionelle: "Selv om vi nogle gange tænker, før vi handler, så gælder det også, at vi i meget færdighedsbetonet spontan praksisadfærd afslører en form for viden, som ikke stammer fra en forudgående intellektuel overvejelse" (Schön, 2001/1983: 52-53).

6.2 Schöns særlige blik

Dette afsnit redegør for det, der gør Schöns bidrag relevant i denne afhandling. Det skulle med andre ord være muligt at integrere Schöns bidrag i en handlingsteori, der både omfatter strukturer og situationer som to betingende faktorer for handling. Før jeg vil gå i detaljer med Schöns bidrag, kan det være på sin plads at påpege, at jeg foretager en sociologisk læsning af Schön og fortolker hans begreber om situation og handling. Hans tilgang kan bedst karakteriseres som kognitiv-interaktionistisk, hvor '*kognitive følelser*' og den sociale kontekst til praksis forklarer aktørens tænkning og handling (Schön, 2001/1983: 267). Aktørernes praksis forklares gennem deres tilgang til handling:

> "Rolleforståelsen er afhængig af den interpersonelle handlingsteori, og det resulterende system af viden-i-praksis har konsekvenser for såvel praktikerens evne til at opdage afgørende fejl, og for omfang og retning af hans refleksion-i-handling" (Schön, 2001/1983: 201).

Citatet indeholder to helt centrale handlingsbegreber i Schöns tænkning, som er viden-i-praksis og refleksion-i-handling, men det viser også hans perspektiv, at årsagen til handling skal findes i hovedet af praktikeren frem for i konteksten. Ifølge Schön er det praktikeres handlingsteori, der bestemmer praktikerens identitet eller rolleforståelse, og det er systemet af viden-i-praksis, der har konsekvenser for omfang og retning af hans refleksion-i-handling, men samtidig afhænger både karakteren af identitet og handlingen af den situation, hvori handlingen udspiller sig. Netop den relationelle tænkning gør det muligt at læse Schön sociologisk og konstruere en sociologisk handlingsteori på mikroniveau. Dermed konstruerer jeg en situationel handlingsteori, der med parafrase over Bourdieu kan betegnes som konstruktiv situationalisme eller situationel konstruktivisme.

Schön beskæftiger sig som sagt ikke med, hvor en praktikers handlingsprincipper kommer fra, og mangler dermed hele Bourdieus strukturelle niveau, der betinger forholdet mellem forskellige handlingsprincipper.[63] Til gengæld fremsætter han en teori, der kobler handlingssituationen med aktørens skemata og kognitive strukturer. Hvis Schön havde været sociolog, havde han måske formuleret sine idéer mere i retning af en situationel handlingsteori på et mikrosociologisk niveau. I stedet kalder Schön sine idéer for

[63] Schön kritiseres for, at han "neglects the situatedness of practitioner experience" (Usher citeret i Smith, 2001). Situationers strukturelle træk som ramme for praksis fremhæves af fx Lave & Wenger (1991), hvor læring genereres relationelt i praksisfællesskaber.

en praksisepistemologi, der er baseret på idéen om refleksion-i-handling (Schön, 2001/1983: 241), som er en særlig struktur i praksis (Schön, 2001/1983: 10). Men netop fordi refleksion for Schön også afhænger af konteksten i form af unikke tilfælde, usikkerhed og ustabilitet, giver han et bidrag til en videnskab om sociale handlinger, der bygger på, at handlinger er betinget af et repertoire af lokale situationsforståelser frem for på regler og teknikker (Schön, 2001/1983: 266).

For Schön skabes viden i den professionelle aktørs praksis, eller som han nærmest Bourdieu-polemisk formulerer det: "Når nogen reflekterer-i-handling, bliver vedkommende forsker i en praksissammenhæng" (Schön, 2001/1983: 67). Det er Schöns særlige blik. Professionel praksis som sådan *kan* være videnproducerende, men behøver ikke være det, og at den kan være videnproducerende i varierende grad: "Selv om refleksion-i-handling er en særlig proces, så den ikke noget sjældent forekommende. For nogle praktiserende er det simpelthen grundstammen i deres praksis" (Schön, 2001/1983: 67). Praktikere forsker i deres undersøgelser, og Schön mener, at "(e)nhver praktiker inden for en videnbaseret profession kan ses som udøver af en meget begrænset form for her-og-nu undersøgelse" (Schön, 2001/1983: 148).

Schön rehabiliterer professionel praksis på bekostning af specifik videnskabelig praksis, eller rettere så sidestiller han andre faggruppers praksis med forskeres praksis i forhold til muligheden for at producere viden, hvilket for journalister tillige betyder forklaringer. Et vidensociologisk aspekt, som jeg vender tilbage til i afsnit 6.4.3.

6.2.1 Situationens alvor

Jeg tildeler i dette afsnit situationer en mere fremtrædende position, end den indtager i Schöns teori om den professionelle praktiker, fordi hensigten er at skabe en sociologisk teori om faktorer, der er knytter til den umiddelbare kontekst, hvori handlinger fremgår. Situationer er i denne afhandlings kausalteoretiske model en mellemkommende aktørekstern variabel.

Ifølge Schön handler professionelle i forskellige typer af situationer, som Schön karakteriserer som nødstilfælde, rutinetilfælde eller refleksionstilfælde (Schön, 2001/1983: 249).[64] Det giver situationer en vis regularitet, som motiverer journalister til at handle identisk i disse situationer. Nogle situationer kan

[64] Da en sociologisk teori på mikroniveau er tættere på aktørernes egen opfattelse end teori på meso- eller makroniveau, finder jeg det relevant her at bemærke, at jeg finder stor genkendelse i den generelle beskrivelse af praksissituationer i disse afsnit fra mine 15 år som journalistisk praktiker.

hæmme refleksivitet. Det gælder fx nødstilfælde, hvor det er for farligt eller upassede at udsætte handling med den tid, som refleksion varer. Det er situationer, som Schön betegner som at være i skudlinjen, i trafikken eller under sportskampe og hertil kan måske føjes andre situationer som politiske debatter eller live-interview, etc. I nødstilfælde forekommer refleksion utidig. Det gælder tillige i rutinetilfælde, fordi praksis forløber gnidningsløs og med forventet resultat, mens andre situationer tillader eller ligefrem fremmer momentan refleksion. Ifølge Schön, der baserer sine idéer på en række casestudier af forskellige praktikere, er der situationer, som har karakter af refleksionstilfælde, hvor praktikeren tillader sig selv i hvert enkelt tilfælde at blive overrasket, forbløffet eller forvirret af situationen, som vedkommende finder usikker eller enestående. Praktikeren reflekterer over det foreliggende fænomen og over de forudfattede forståelser, som implicit har ligget i vedkommendes adfærd. Det er netop situationens karakter, der influerer på praktikerens handling, fordi vedkommende indgår i dialog med situationen.

Både handling og refleksion har en varighed, som svarer til handlingsnuet, dvs. tidsrummet, hvor vi forbliver i 'samme situation'. Handlingsnuet kan strække sig over minutter, timer, dage, måneder, ja år alt afhængigt af de institutionelle rammer (Schön, 2001/1983: 61). Karakteren af situationen kan fremme kontinuerlig refleksion, eller den kan være punkteret af lynsnare episoder til refleksion mellem ikke-reflektionsfremmende intervaller. Situationens logik er, at hastigheden i praksissituationer bestemmer hastighed og varighed af episoderne til refleksion. Gennem sin refleksion over situationens svar på handling kan den praktiserende finde nye sider af den pågældende situation (Schön, 2001/1983: 121).

Ifølge Schön, der her er på linje med Giddens, kan situationen svare igen med uforudsete konsekvenser af handlinger, hvilket gør den til en refleksivitetsgenererende situation frem for en rutinesituation. I refleksionssituationer konstruerer den praktiserende en opfattelse af situationen, som vedkommende handler ud fra, hvorved situationen ændres og svarer igen, hvilket kan tage form af uforudsigelige meninger, problemer og dilemmaer (Schön, 2001/1983: 288). Den praktiserendes reaktion på situationens gensvar kan være genovervejelse af sin opfattelse af situationen og handlingen. Refleksionen tager form af dialogen med situationen (Schön, 2001/1983: 247).

Praksissituationer er ikke primært problemer, der kan løses, men problematiske situationer karakteriseret ved usikkerhed, uorden og ubestemmelighed (Schön, 2001/1983: 24). Når man skal se på situationen som helhed, er der ingen af de praktiserende, der indordner den under en allerede kendt kategori. De behandler den som en unik helhed, som der må opfindes en unik passende beskrivelse til (Schön, 2001/1983: 124). Komplekse og uklare

situationer fremmer refleksion. Spørgsmålet for Schön er ikke så meget, om praktikeren skal reflektere, som formen på refleksion. Schön foreslår, at praktikeren anvender et repertoire af eksempler, billeder, forståelser og handlinger til at forstå situationen med frem for at anvende et sæt af regler.

Schön skriver sig op imod en opfattelse af praksis som styret af regler, fordi forskellen på situationer reducerer anvendeligheden af en teknisk rationalitet, som han forbinder med positivismen. Den tekniske rationalitet repræsenterer en adskillelse af forskning og praksis. Det finder Schön uholdbart, fordi professionelle praktikere ikke applikerer forskningens teorier på deres praksis, men selv udvikler teori og viden. Ifølge Schön er der i den positivistiske praksis-epistemologi ikke plads til håndværk og kunst inden for en benhård videnskabelig opfattelse. Resultatet er adskillelse af mål og middel, og når der er enighed om målet, bliver valget af de rette midler til et instrumentelt spørgsmål. Det skaber arbejdsdelingen, hvor forskerne laver grundlæggende teorier med generaliseret og systematisk viden, som professionelle implementerer i praksis (Schön, 2001/1983: 42).

Denne opfattelse af kulturel og intellektuel produktion harmonerer med en teori om hierarkisk differentiering og tilsvarende statusstratifikation, hvor de, der skaber ny viden, antages at have højere status end dem, der antages at anvende den. En opfattelse, som blandt andet Bourdieu er eksponent for, uden han dog tilslutter sig det positivistiske ideal (jf. afsnit 5.1.4).

Journalister producerer nyheder under meget varierende omstændigheder, som jeg forventer, der kan blive opfattet som nødstilfælde, rutinetilfælde eller refleksionstilfælde. I hvilket omfang journalister konstruerer deres produktionssituationer som det ene eller andet tilfælde, reguleres af de strukturelle forhold i medier og journalistik. Alt andet lige må de omtalte feltbrud omkring år 2000 (kapitel 4) forventes at skabe relativt flere refleksionstilfælde i forhold til rutinetilfælde, fordi situationers svaren-igen oftere vil opfattes som problematiske eller uønskede. Det betyder, at harmonien reduceres i perioder med strukturelle forandringer, fordi der på den ene side kan strømme dispositioner fra mediefeltet til at overholde deadlines og minimere refleksion, der jo tilfører situationer kompleksitet, og på den anden side problematiske situationer, der motiverer journalisten til refleksion-i-handling. De journalistiske produktionssituationer må derfor kausalteoretisk betragtes som en mellemkommende faktor, der betinger journalisters forklarende praksis.

6.2.2 De tre handlingsprincipper

Jeg gennemgår her de tre handlingsprincipper, som Schön tillægger professionelle praktikere, og hvoraf især to handlingsprincipper er relevante i jour-

nalisters interaktion med situationen. Situationerne nødstilfælde, rutinetilfælde eller refleksionstilfælde fremmer som sagt forskellige typer af handling. Schön skelner som omtalt ovenfor mellem flere principper for handling. Det første princip betegner han viden-i-handling (synonymt med viden-i-praksis), der enten kan være håndværkerens afgørelse eller ekspertens teori-i-handling (Schön, 2001/1983: 232-233). Det er de handlinger, som vi rent spontant ved, hvordan skal udføres, som vi ved sjældent ved, hvordan vi har lært, og som vi sjældent kan beskrive (Schön, 2001/1983: 55).

Viden-i-handling og teori-i-handling er begge er knowhow, som adskiller sig fra planer og procedurer, som vi tænker igennem, inden vi skrider til handling. Selv om vi nogle gange tænker, før vi handler, gælder det også, at vi i meget færdighedsbetonet praksisadfærd afslører en form for viden, som ikke stammer fra en forudgående intellektuel overvejelse. Viden-i-handling består af selvforstærkende systemer, i hvilken rolleforståelse, handlingsstrategier, relevante facts og interpersonelle handlingsteorier er bundet til hinanden (Schön, 2001/1983: 200). Viden-i-handling motiveres af rutinesituationer, men når noget forstyrrer viden-i-handling, kan den restruktureres. Schöns begreb om viden-i-handling kan opfattes som en parallel til Bourdieus system af dispositioner for intuitiv praksis.

Det andet princip kalder Schön for refleksion-i-handling. Professionelle kan interagere med praksisproblemer, som om de er et enkeltstående fænomen. De søger ikke en standardløsning, men det specielle i den problematiske situation (Schön, 2001/1983: 116). Praksissituationen kan opleves som præget af kompleksitet, ustabilitet, enestående eller værdikonflikter (Schön, 2001/1983: 26). Den praktiserende anvender en evne til at reflektere over sin intuitive viden midt i handlingen og en evne til nogle gange at kunne bruge denne kapacitet til at håndtere det unikke, uvisse og konfliktfyldte, der ligger i praksissituationen (Schön, 2001/1983: 12).

> "Megen refleksion-i-handling har at gøre med oplevelsen af overraskelse. Når intuitiv, spontan præstation ikke giver andet resultat end det forventelige, så går vi ikke rundt og tænker videre over det. Men når intuitiv præstation fører til overraskende resultater, hvad enten de nu er behagelige og lovende eller uønskede, så kan vores reaktion meget vel være refleksion-i-handling" (Schön, 2001/1983: 57).

Det er derfor ikke overraskende, at "[v]i er mest tilbøjelige til at iværksætte refleksion-i-handling, når vi sidder fast eller er alvorligt utilfredse med vores præstation" (Schön, 2001/1983: 235). Refleksion-i-handling medfører en (nødvendig) udsættelse af handlingen, hvor vi stopper for at tænke, og den indfører en kompleksitet, der påvirker det intuitive valg af handling.

Det er Schöns primære pointe, at kompleksitet, ustabilitet eller enestående-hed ikke fjernes eller løses ved at anvende en specialiseret viden om en professions systematiske videnbasis (Schön, 2001/1983: 27). Praktikere løser ikke problemer ved at anvende specialiserede, afgrænsede, videnskabelige eller standardiserede regler (Schön, 2001/1983: 34). Praktikere generer teorier eller hypoteser i refleksion-i-handlingen, som de umiddelbart sætter på spil i situationen som et forsøg eller eksperiment. Virker handlingen i situationen? Skaber den det ønskede resultat?

Da en praktikers eksperimenter antager form af handling, er implementering en integreret del af praktikerens situationelt baserede forskning. På den måde kan refleksion-i-handling foregå i selv usikre eller unikke situationer, fordi den ikke er bundet til en teknisk rationalitet. Praktikeren er ikke afhængig af kategorier og regler i den etablerede teori og teknik, men konstruerer teori til det specifikke tilfælde. Praktikerens undersøgelse begrænses ikke af et overlagt valg af midler, som passer til et forud antaget mål. Praktikeren holder ikke mål og midler adskilt, men definerer dem i interaktionen, efterhånden som den problematiske situation defineres og omdefineres.

Det tredje handlingsprincip, som Schön betegner som refleksion-*over*-handling, redegør han kun i begrænset omfang for. Det er forskudt refleksion, der foregår efter (eller før?) handlingssituationen. Det er eftertanken eller omtanken, der genkalder og evaluerer situationen og/eller praksis i situationen. Schöns begreb over refleksion-over-handling passer ind i hans teori om en praksisepistemologi, men passer ikke ind i en situationel handlingsteori, fordi refleksion-over-handling ikke ligesom de to andre handlingstyper foregår i handlingssituationen.

De tre handlingsprincipper påvirker hinanden gensidigt: Som regel går refleksion over viden-i-handling eller teori-i-handling hånd i hånd med refleksion over den foreliggende situation. Det er et eller andet foruroligende, besværligt eller interessant fænomen, som journalisten forsøger at komme overens med. Når vedkommende forsøger at komme til en forståelse af det, reflekterer vedkommende også over de forståelser, som dukker op til overfladen og bliver kritiseret, restruktureret og kommer til udtryk gennem handlen. Refleksion-i-handling sætter praktikeren i stand til at beskrive dele af sin intuitive viden og konvertere den intuitive fornemmelse for præstation til en repræsentationsstrategi, der mere harmonerer med ekspertlignende teori-i-praksis (Schön, 2001/1983: 233). Hvis tiden efter feltbrud er præget af flere problematiske situationer og en øget afvendelse af refleksion-i-praksis, kan det bidrage til at forklare, at journalister har ændret rolleforståelse og positionerer sig anderledes i nyhedsdiskursen.

6.2.3 Praksis som intervention

I dette afsnit redegør jeg for Schöns idéer om, hvad der generelt kendetegner professionel praksis, som jeg derefter relaterer til forklarende journalisters praksis. Professionelle praktikeres handlinger har en særlig karakter, idet de først og fremmest er intervention i situationer, hvilket adskiller den professionelles praksissammenhæng fra ekspertens forskningssammenhæng på flere vigtige punkter, som alle har at gøre med at ændre ting og komme til en forståelse af dem. Den praktiserende har en interesse i at omforme en situation til noget, som vedkommende bryder sig mere om. Praktikere har tillige en interesse i at forstå situationen, men det er som baggrund for interessen i at ændre tingene (Schön, 2001/1983: 131).

Når praktikeren forsøger at løse dét, der opfattes som problematisk ved en situation, forsøger vedkommende derfor både at forstå situationen og at ændre den. Interessen i at ændre situationen har forrang i forhold til interessen i at forstå den (Schön, 2001/1983: 134). Handling igangsættes af opfattelsen af, at noget er problematisk eller lovende, og den afsluttes med frembringelsen af ændringer, som praktikeren i det store og hele finder tilfredsstillende – eller af opdagelse af nye træk ved situationen, der giver den ny betydning og ændrer ved de spørgsmål, som bør udforskes. For journalister kan det forstås sådan, at journalisten rent faktisk foretager en praktisk intervention i situationen og samtidig en symbolsk intervention i virkelighedens legitime fremstilling.

Men praktikerens handling må tillige, når den har karakter af refleksion-i-handling, nødvendigvis involvere anstillelsen af forsøg (Schön, 2001/1983: 126). Den praktiserendes redefinering af et problem indebærer samtidig en hypotese om situationen. Det særlige ved forsøg i praksis ligger i, at refleksion-i-handling udfylder tre funktioner på én gang: udforskende, handlingsafprøvende og hypoteseafprøvende (Schön, 2001/1983: 131). Eksperimenter tjener til at generere en ny forståelse af fænomenet og til at ændre opfattelsen af situationen (Schön, 2001/1983: 67).

Praksis bygger derfor både på en undersøgelses- og interventionsstrategi. Praktikeren er ikke i stand til i det øjeblik, hvor situationen redefineres, at vide, hvad løsningen på problemet vil være, lige så lidt som de ved, om det nye problem overhovedet lader sig løse. Men den måde, som praktikeren konstruerer situationen på, grunder sig i undersøgelsesmetoder, som praktikeren har tillid til (Schön, 2001/1983: 120). Praktikeren opstiller hypoteser, som skal kunne anvendes i et tiltag. Hypotesen skal kunne testes gennem indgreb i situationen (Schön, 2001/1983: 135). Afprøvning af hypoteser fort-

sætter, til hypotesen er bekræftet, eller til en ny forståelse af situationen er opstået.

Den praktiserendes hypoteseafprøvning består med andre ord af tiltag, der ændrer fænomenet for at få hypotesen til at gå i opfyldelse. Den praktiserende anvender en anden logik end logikken i det kontrollerede forsøg, der fordrer afstand, objektivitet og falsificering af hypoteser (Schön, 2001/1983: 132-133). Praktikeren stræber efter at gøre sine hypoteser til virkelighed i et samspil med situationen, og hvis praktikeren er åben over for muligheden af, at situationen kan afkræfte hypotesen, er hypoteseafprøvende forsøg hverken selvopfyldende profetier eller neutral afprøvning (Schön, 2001/1983: 133).

Praktikeren evaluerer processen ud fra tre kriterier: Om det opstillede problem kan løses, om det forventede resultat er ønsket, og om der opnås en sammenhæng mellem produkt og idé (Schön, 2001/1983: 126). Teorien og de metoder, der knytter sig til den, bliver brugt til at restrukturere det, der foregår på en måde, så den praktiserende kan forklare det. Denne form for restrukturering er ifølge Schön, hvad praktikeren mener med en forklaring,[65] hvilket sker i interaktionen mellem en situationsforståelse og situationen. Hertil kommer, at det restrukturerede materiale lægger op til den form for indgriben, som den praktiserende anser sig for at være god til (Schön, 2001/1983: 266). Når praktikeren forstår situationen gennem sit forsøg på at ændre den, opfattes de deraf efterfølgende ændringer ikke som en fejl ved den eksperimentelle metode, men som selve dens succes (Schön, 2001/1983: 134). Den praktiserendes handlinger har derfor ifølge Schön med refleksion-i-handling et strukturpræg i en form for situationsbetinget strenghed, som både ligner og ikke ligner de kontrollerede eksperimenters.

I en praksissammenhæng har interessen i at forandre hovedprioritet, og det samme har derfor *bekræftelsens* logik. Det er bekræftelsens logik, der trækker grænserne for den eksperimentelle stivhed (Schön, 2001/1983: 138). Praktikerens hypotese handler om situationens potentiale for forandring, og i afprøvningen træder han ind i situationen. Han producerer viden, som er objektiv i den forstand, at han kan afkræfte den. Praktikeren kan opdage, at han ikke er nået frem til tilfredsstillende ændringer, eller at han burde gennemføre en ændring af en anden art (Schön, 2001/1983: 146).

Indtil videre har jeg fremstillet det, som om praktikerens dialog med situationen alene kan føre til overvejelser over situation og handling, men den

[65] Schön anvender her forklaringsbegrebet i en betydning, der svarer til begrebet redegørelse (Scott & Lyman, 1968), hvilket adskiller sig fra den måde, forklaringsbegrebet anvendes i denne afhandling, og for den måde, som journalister forventes at anvende forklaringsbegrebet på, se mere herom i kapitel 8.

kan tillige føre til refleksion over praktikerens problemløsningsstrategier, problemstillinger eller den rolleopfattelse og handlingsteori, som de er afledt af (Schön, 2001/1983: 237). Ifølge Schön kan især angsten for fiasko få folk til at reflektere over deres handlingsteorier (Schön, 2001/1983: 268). Schöns fremhævelse af den form for drivkræft adskiller sig ikke meget fra Bourdieus påpegning af anerkendelse som grundlæggende drivkræft. Schöns bidrag til en situationsbetinget professionel praksis er illustreret i figur 6.2.

Figur 6.2. Model for situationsbetinget professionel praksis

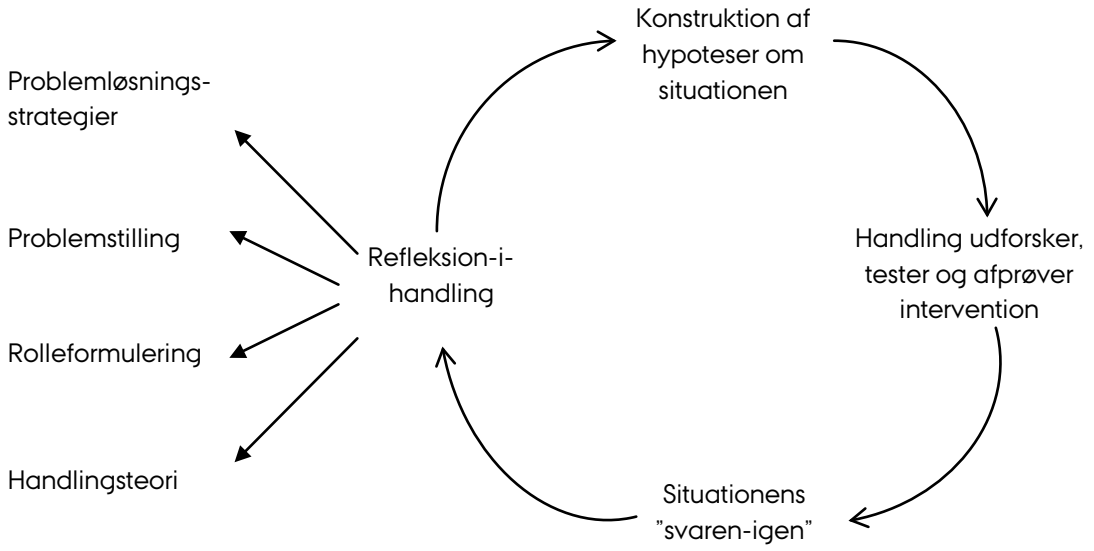

Praktikeres dialog med situationen tager form af en spiralproces, hvor refleksion-i-handling skaber nye fund, der kræver ny refleksion-i-handling (Schön, 2001/1983: 119). Med Schön kan man sige, at når den praktiserende kan blive forsker i situationer, hvor der er tale om usikkerhed, manglende stabilitet, særlige omstændigheder eller konflikt, har vi redefineret forholdet mellem forskning og praksis. I dette perspektiv er forskning tillige en praktisk aktivitet, der affødes i praksissituationen, udføres på stedet og fører til umiddelbar handling. Her er det ikke et spørgsmål om 'udveksling' mellem forskning og professionel praksis eller 'implementering' af forskningsresultater, fordi den praktiserendes definitions- og teoriafprøvningsforsøg på samme tid forandrer praksissituationen. Her er udvekslingen mellem forskning og praksis øjeblikkelig, og refleksion-i-handling er sin egen implementering (Schön, 2001/1983: 258).

Det forekommer klart, at dispositionerne fra medie- og journalistikfeltet er med til at regulere omfanget af problematiske situationer ved, at journalisters system af dispositioner kan være usamtidigt efter feltbrud og ved at regulere,

hvad der kategoriseres som problematisk. Hvis situationer tager form af de kampe, som et felt er organiseret omkring, medfører skiftet i journalistikfeltet fra kampe mellem vagthunde og referenter til kampe mellem strategiske informations- og nyhedsjournalister (jf. afsnit 4.3) også et skifte i, hvad der opfattes som problematisk i journalisters produktionssituationer.

Når det problematiske handler om kritisk, moralistisk afdækning versus orientering, kommer journalisters refleksion-i-handling til at handle om journalistiske fremgangsmåder. Når det problematiske imidlertid identificeres som almeninteresse versus særinteresse, kommer journalisters refleksive handlinger i stedet til at handle om virkelighedens repræsentation i emner og frames, hvilket påvirker den måde, som journalister positionerer sig på i nyhedsdiskursens forklarende genre. Journalisters interventioner får dermed også en anden karakter, fordi de retter sig mod at omforme det problematiske i situationen, der både for nyheds- og strategiske informationsjournalister består i legitimiteten af specifikke virkelighedskonstruktioner i nyhedsdiskursen. Konstruktionen af et interventionistisk journalistikfelt efter år 2000 ud fra et feltstrukturelt perspektiv (jf. afsnit 4.2.2) understøttes af det situationelle perspektiv i dette afsnit.

6.3 Konstruktion af en situationel handlingsteori

Afsnittet er en opsamling på den situationelle handlingsteori, der forklarer aktørens praksis ud fra vedkommendes interaktion med den umiddelbare kontekst afgrænset i tid og sted. Aktøren befinder sig i en situation, der motiverer til at følge forskellige handlingsprincipper. Dvs. at aktøren i det mindste indtager en position i strukturelle felter *og* i handlingssituationer. For at kunne skelne mellem en aktørs position i et felt og en position i en situation anvender jeg begrebet situering for at fremhæve bindingen til aktørens rumlige og tidslige placering i situationen. Situeringen kan være en udløsende faktor, der motiverer handling og typen af handling.

Den påvirkning, som kommer fra aktørers interaktion med situationer, betegner jeg, som det fremgår af modellen for den situationelle handlingsteori, for *motivationer* for at skelne dem fra de strukturelt bestemte dispositioner (jf. afsnit 3.3).

Figur 6.3. Model for den situationelle handlingsteori

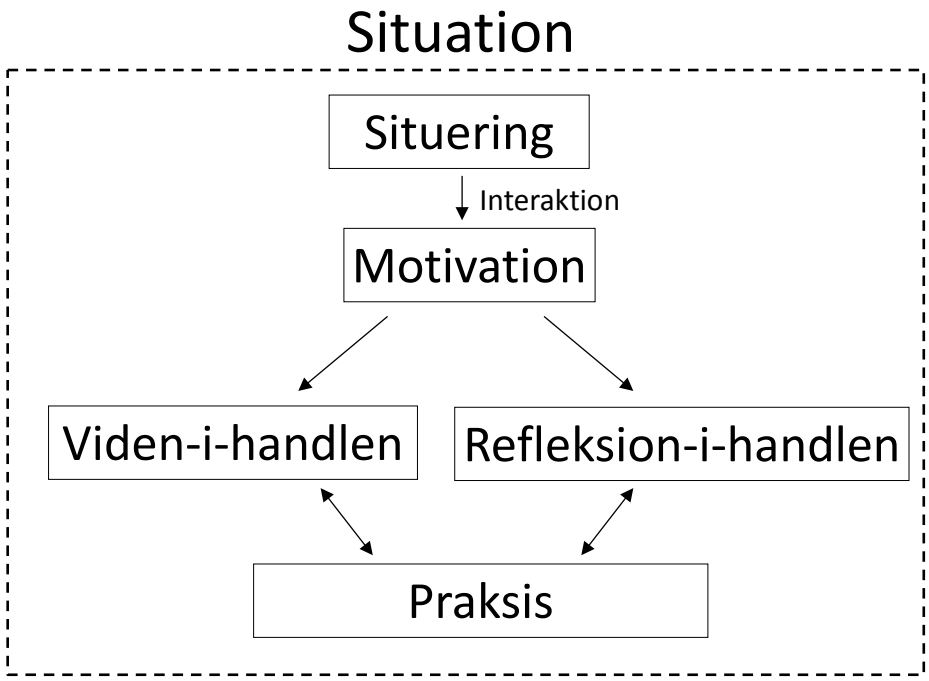

Situeringen i figur 6.3 knytter sig til den enkelte aktør i én situation, men der kan være flere aktører i samme situation, og aktører kan stå i flere samtidige situationer, der hver især motiverer til anvendelsen af specifikke handlingsprincipper. Selv om pilene i figuren kun illustrerer, at situationen genererer motivation for at anvende specifikke principper for praksis, konstruerer de anvendte handlingsprincipper samtidig situationen og aktørens praksis. Selv om situationer kan ligne hinanden, medfører de ikke nødvendigvis viden-i-handling, fordi situationen kun er en betingelse for handling, mens de feltstrukturelle dispositioner er en anden betingelse. Karakteren af de situationer og situeringer med tilførende motiver, som aktøren medkonstruerer, influerer på aktørens handlinger.

Ud fra den situationelle handlingsteori vil aktøren i nogle tilfælde forske i situationen, vælge situationsbestemt handlingsteori og afprøve den. Det sker i dialog med den givne situation, som aktøren behandler som unik og uklar. Gennem sin intervention med situationen former han den og gør sig til en del af den. Derfor må det, han uddrager af situationen, også indeholde hans eget bidrag til den. Alligevel anerkender han situationen som noget, der har sit eget liv, der er forskelligt fra hans intentioner, og som kan komme på tværs af hans projekt og afsløre nye omstændigheder.

Den situationelle handlingsteori er en teori om handlingsnuet i hele sin udstrækning og de overraskelser, det byder aktøren, og de reaktioner, det fremkalder med betydning for handlingsnuet og aktørens handlinger. I vide-

re forstand kan aktøren motiveres til at overveje forhold, der strækker sig ud over situationen som sin egen rolle eller position i felt eller samfund.

6.3.1 Journalisters situationelle praksis

Den sociologiske teori om handlingssituationer ser ud til også at kunne betinge forklarende journalisters praksis, fordi en professionelt praktiserende er en specialist, som igen og igen kommer ud for bestemte typer situationer. Det kan ses af den måde, som praktikere anvender bestemte begreber om deres praksis som sag, projekt, opgave, kommission eller handel. Hvad det betyder for journalister, går jeg i detaljer med i dette afsnit. For journalister er det begrebet 'historie', der betegner de enheder, der udgør praksis. Sådan har det været længe, og at det stadig er sådan, bekræftes af feltarbejde blandt danske journalister inden for de seneste år:

> "Der var en stor grad af konsensus, når man på redaktionen talte om historier og deres kvaliteter. Meget ofte stoppede journalisternes eller de ledende medarbejderes forklaring, når de havde sagt, at noget var eller ikke var 'en historie', eller når de havde sagt, at noget var eller ikke var 'en god historie'" (Gravengaard, 2008: 115).

Når journalister er professionelle, forklarer den situationelle handlingsteori *visse* dele af deres adfærd, mens andre dele forklares af den dispositionelle handlingsteori. Journalisten udvikler et register af forventninger, billeder og teknikker. Journalisten finder ud, hvad han skal se efter, og hvad han stille op i forhold til det, han ser. I det omfang er journalistens praksis stabil og regelmæssig. Hans viden-i-praksis bliver mere og mere tavs, spontan og automatisk. Han handler intuitivt og dispositionelt.

Samtidig kan viden-i-praksis også have den effekt, at journalister med et bestemt stofområde lukker sig om deres stofområde med manglende uafhængighed af det eksterne felt. Det betyder, at interaktion kan være drevet af en konsensusmetodologi. Ankommer der journalister uden tilknytning til det eksterne felt, vil de uden den særlige viden-i-praksis og nærheden til stofområdets aktører opfattes som 'farlige' journalister, dvs. journalister, der pga. en anderledes position også vil positionere sig anderledes end de 'embeddede journalister' i forhold til det eksterne felts aktører. Det kan føre til anderledes repræsentation af og intervention i det eksterne felt.

Når journalister producerer forklaringer i nyhedsartikler, konstruerer de en diskursiv realitet i situationer, der i visse tilfælde opfattes som problematiske. Heraf følger, hvad journalisten skal være opmærksom på, hvilken struktur situationen forsøges pålagt, og hvilken retning den forsøges ændret i. I den

proces identificerer journalisten såvel mål som midler, eller med journalistfaglige termer så lægger journalisten en vinkel ned over situationens informationer og kilder med henblik på at producere en historie.

For journalister varer handlingsnuet for én historie til deadline, og den tidsperiode kan vare fra minutter til måneder, ja år. De avishistorier fra 2008, som indgår i min case, har typisk taget fra nogle timer til en uge at producere.[66] Men på sin vis fortsætter handlingsnuet, fordi journalister ofte beskæftiger sig med samme emne over en længere periode som fx *Berlingske Tidende*s artikler om politiets indsats og politireformen, der, forud for tildelingen af Cavlingprisen i januar 2009, havde strakt sig over mere end et år.[67] Eller det kan være journalister, der er beskæftiget med et bestemt stofområde i år, ja måske hele deres professionelle karriere. I sådan en sammenhæng kan det være svært at afgøre, hvornår handlingsnuet stopper – om det er ved den enkelte artikel, eller om det også indbefatter opfølgningshistorier, og de kan som sagt fortsætte i lang tid.

6.3.2 Det journalistiske eksempel i et situationelt perspektiv

Som det nu vil vise sig, kan pointen om journalisters praktiske intervention i deres egen situation og symbolske intervention i samfundet illustreres med det journalistiske eksempel fra *Berlingske Tidende* (afsnit 3.3.1). Journalisten står som tidligere fortalt med et nyhedsbrev, som er fælles for journalister og nyhedsmedier, og en forventning fra sit medie om, at nyhedsbrevet kan bidrage med en anderledes virkelighedsrepræsentation til avisens forside. For journalisten med relativ kort erfaring, ansat som vikar og uden meget erfaring med stofområdet kan det opfattes som en problematisk situation. Han har en interesse i at omforme situationen med en fælles historie, som han bryder sig mindre om, til en situation med en eksklusiv historie, som han bryder sig mere om.

Når journalisten læser nyhedsbrevet, gennemløber han en række faser i den hensigt at ændre situationen, så den kommer til at passe til en historie med '*noget mere*' end den forventelige historie. Journalisten kan have haft en hypotese om, at nyhedsbrevet i sig selv indeholder noget eksklusivt, men den holdt ikke. Situationen (journalistens læsning af nyhedsbrevet) svarede igen ved at afkræfte hypotesen. Journalisten omdefinerer situationen til, at forskeren bag nyhedsbrevet kan '*give noget mere*'.

---

[66] Baseret på interview med 52 journalister om produktionen af bestemte nyhedsartikler.
[67] http://www.journalistforbundet.dk/sw82793.asp.

Journalisten intervenerer i situationen gennem interview med forskeren. Journalisten kan siges både at anvende en undersøgelses- og interventionsstrategi. Schudson beskriver, at interviewet i 1880'erne i USA var en "well accepted and institutionalized 'media event', an occasion created by journalists from which they could then craft a story" (Schudson, 2001: 156). Interviewet som journalistisk intervention slog igennem i Danmark med et bredt gennembrud i 1890'erne og en institutionalisering på *Politiken* i 1905 (Jørgensen, 2010: 332). Men det er ikke interviewet som foretrukken praksis til rutinemæssigt at skaffe performative citater, men interview som en eksperimentel praksis, fordi Berlingske-journalisten i det øjeblik, hvor han redefinerer situationen fra informationer i et nyhedsbrev til interaktion med en forsker i et interview, ikke ved, om det er løsningen på problemet. Interaktionen kan tage form af et eksperiment, der bygger på interviewet som en undersøgelsesmetode, han har tillid til. Journalisten har tillige en interesse i at forstå situationen, dvs. forstå forskerens repræsentation af virkeligheden, men det ud fra hans interesse i at ændre situationen, så den inkluderer en eksklusiv repræsentation af forskerens virkelighed.

Journalisten ser ud til, som andre professionelle praktikere, at være både interventionsorienteret og erkendelsesinteresseret: "Så dels det her med at finde en særlig unik vinkel, og så det her med at beskrive et fænomen, som måske ikke har været beskrevet før" (interview: 5-6). Journalistens forventning om, at interaktionen med forskeren kan levere en eksklusiv historie bliver bekræftet, og journalisten vil ifølge den situationelle handlingsteori stoppe sit eksperiment. Situationen er ændret til det bedre, og forsøget kommer til at indgå i journalistens eksemplariske repertoire over erfaringer.

Når journalisten alligevel ikke stopper sit eksperiment, men kontakter andre kilder, herunder markarbejdere med indsigt i indvandreres forhold, kan det forklares med, at journalisten med sin intervention ikke kun har skabt en anden situation for sig selv med et bud til *Berlingske Tidende*s forside, men også har konstrueret en virkelighedsbeskrivelse, som nyhedsbrevet ikke indeholdt (begrebet 'social arv' indgik ikke i nyhedsbrevet, men i overskriften på journalistens artikel på forsiden af avisen). Journalisten har med andre ord ikke kun ændret sin egen situation, men også en del af samfundets 'situation' ved gennem interaktionen med forskeren at synliggøre og vinkle på en sammenhæng mellem etnicitet og social arv. Set ud fra nyhedsdiskursens framingdimension favoriserer den valgte frame etniske minoritetsgrupper og uddannelsessystemet og diskriminerer indvandrerfjendske grupper.

Journalistens interaktion med en markarbejder og en indvandrer under uddannelse kan ses som journalistens retfærdiggørelse af sin symbolske intervention i den diskursive konstruktion af samfundet, som på den ene side

kan være betinget af dispositioner fra medie- og journalistikfeltet for virkelighedskonstruktioner baseret på flere kilder og på den anden side af situationen, fordi journalisten kan opfatte sig som medkonstruktør af forklaringen om, at indvandrere er bedre til at bryde social arv end ligestillede danskere. "Det er også et forsøg på beskrivelse af virkeligheden. Jeg bruger ham her integrationskonsulenten, som ligesom skal sige, om det er et billede, han kan genkende fra den praktiske virkelighed" (interview: 5-6). I eksperimentet ser journalisten ud til at anvende en kontrollogik frem for en bekræftelseslogik, og eksperimentet lykkedes. Journalistens interview med forskeren, markarbejderen og indvandreren er et eksperiment med henblik på, om situationen, som han definerede den med de mundtlige kilder, kan anvendes til at konstruere en eksklusiv vinkel. Samtidig illustrerer eksemplet nyhedsdiskursens funktion som fælles kommunikationskanal i det moderne informationssamfund. Forskerne konverterede deres repræsentation af virkeligheden i en videnskabelig diskurs til et *nyheds*brev på 16 sider, forskeren accepterer interaktionen med journalisten og journalistens intervention i repræsentationen af forskerens resultater, dvs. i det videnskabelige felts diskursive konstruktion af samfundet.

Journalisten vinkler sin fremstilling af virkeligheden på en forklaring, dvs. sammenhængen mellem unges indvandrerbaggrund og uddannelsesfrekvens, samtidig med at forskeren positioneres som ophav til forklaringen. Genremæssigt fremstår nyhedsartiklen som en forklaringscentreret, refererende artikel (jf. afsnit 2.7), selv om den diskursive konstruktion af virkeligheden bygger på et samarbejde mellem journalist og forsker. Det er forskerne, der sætter emnet på dagsordenen med nyhedsbrevet "Indvandrere uddanner sig mere og mere – men halter fortsat bagefter",[68] mens det er journalistens intervention, der i interaktion med forskeren konstruerer vinkling og framing af emnet i nyhedsdiskursen.

Forskeren akkrediteres af journalisten i nyhedsartiklen for forklaringen som udtryk for den symbolske værdi, som det videnskabelige felts epistemologi tillægges, mens forskeren accepterer journalistens intervention som udtryk for den symbolske værdi, som det journalistiske felts kommunikation tillægges. I nyhedsartiklen legitimerer forskeren på den ene side gennem det videnskabelige felts symbolske autoritet (jf. afsnittene 2.6 og 5.1.4) fremstillingen af virkeligheden, men på den anden side drages autoriteten i tvivl med journalistens inddragelse af aktører (indvandrerkonsulent og ung indvandrer) fra andre felter end det videnskabelige felt.

[68]http://www.rff.dk/files/RFF-site/Publikations%20upload/Newsletters/Dansk/Nyhedsbrev%20november% 202008.pdf.

Journalistens intervention i det videnskabelige felts fremstilling af virkeligheden ser ud til at være betinget af, at nyhedsdiskursen fungerer som slagmark for samfundets politiske kampe, hvilket giver journalisten mulighed for at positionere sig som forklaringskonstruktør i interaktion med forskeren. Journalistens forklaringscentrerede, refererende nyhedsartikel fremstår som resultatet af den konkrete interaktion med situationen. Med den karakter af praktisk eksperiment, som journalistens forklarende praksis har, ser det ud til, at journalisten fulgte et princip om refleksion-i-handling, hvor framingen af virkeligheden afhang af situationens svaren-igen. Det ser dog ikke ud til, at journalisten konstruerede situationen som intentionelt-forklarende, i hvert fald tyder hans udsagn ikke på, at dette "*noget mere*", som han stræbte efter, intentionelt skulle være en forklaring.

6.4 En struktursituationel handlingsteori

Nu er tiden kommet til at integrere de to teorier om ydre faktorers påvirkning af forklarende journalisters praksis. Afsnittet redegør for, hvad der i afhandlingens kausalteoretiske model fremtræder som to ydre forklarende variable. Journalisters forklarende praksis kan kun delvist forklares strukturelt, fordi handling altid er konkret forankret i tid og sted. Handling kan tilsvarende kun delvist forklares situationelt, fordi handling altid foregår i kontekst, der er større end handlingsnuet. Hvis ikke strukturerne skal drives (for) vidt i deres forklaringskraft, har selv den udvidede og tilpassede dispositionelle handlingsteori svært ved at forklare, hvorfor en bestemt handling forekommer nu og ikke om lidt eller i morgen, eller hvorfor dispositioner overhovedet realiseres, eller om journalisters forklaringer er resultatet af intuitiv praksis eller refleksiv handlen. Systemet af dispositioner giver mulighed for et repertoire af potentiel praksis, men hvilken praksis der realiseres, kan ikke forklares dispositionelt.

Den situationelle handlingsteori kan med sine principper for viden-i-praksis og refleksion-i-handling heller ikke alene forklare, hvilke handlingsprincipper aktøren følger i situationen. Handlingsprincipperne er fællesprofessionelle handlingsprincipper, men det indbyrdes forhold afhænger af de felter, som den professionelle handler i.

Den dispositionelle handlingsteori mangler på sin vis handlingens udløsende faktorer og disses betydning for handlingens karakter. Man kan selvfølgelig (reduktionistisk) mene, at aktøren kan være disponeret for at handle nu og ikke om lidt, og at der i dispositionerne ligger en forståelse af situationen og dermed en intuition for, hvornår der skal handles. Vanskeligere bliver det dog at forklare, hvorfor handling i situationen kan veksle mellem hand-

lingsprincipper, hvis ikke det skal forblive ved en generel påstand om, at det dispositionelle system er gearet til improvisationer, herunder vekslen mellem handlingsprincipper.

Her kan den situationelle handlingsteori supplere den dispositionelle handlingsteori til en mere generel sociologisk handlingsteori, der både rummer de strukturelle betingelser og de situationelle betingelser for handling. Den struktursituationelle tilgang rummer en fordobling af aktørperspektivet med henblik på at overkomme aktør-/strukturproblemet på meso- og på mikroniveau. Argumentet er, at man kun forstår aktørers praksis, herunder journalisters forklarende praksis, ved at relatere aktøren til både længerevarende og kortvarige sociale eller kulturelle fænomener. Denne handlingsteori kan måske mest rammende betegnes som en strukturelsituationel konstruktivisme.

Figur 6.4. Den struktursituationelle, konstruktivistiske handlingsmodel

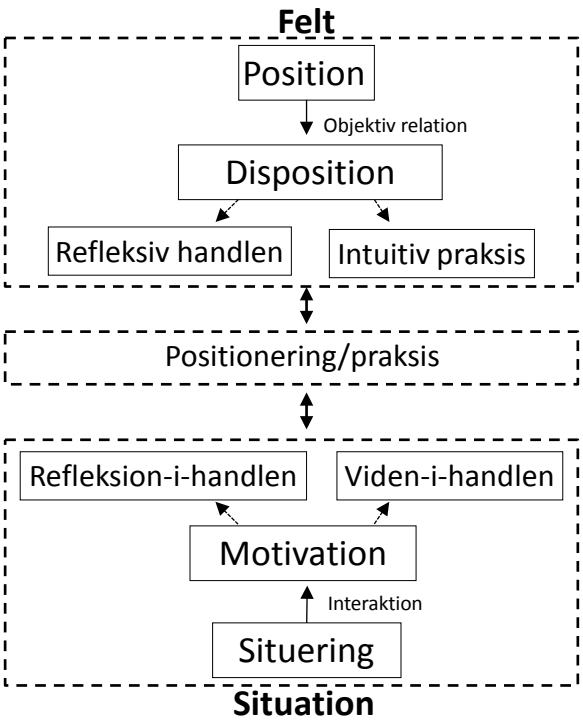

I den struktursituationelle, konstruktivistiske handlingsmodel i figur 6.4 fordobles journalistens relationer, så der både er tale om en strukturel position i det journalistiske felt og en handlingssituering. I modellen er der kun en position og en situering, men i virkeligheden indtager en journalist flere positioner og situeringer. De strukturelle positioner bestemmer de objektive dispositioner for handling, mens situeringer motiverer forskellige handlingsprincipper i interaktion med situationen.

Modellen illustrerer med pilene, der både peger på og væk fra praksis, den konstruerende kraft af praksis, mest på situationen og mindre på strukturen pga. dens mere træge karakter. Produktionssituationer konstrueres af journalister, men det sker i en genererende kontekst, hvorfor journalister kun til en vis grad kan kontrollere situationen. For overskuelighedens skyld er forbindelser mellem felt og situation udeladt, selv om aktørens strukturelle position betinger situationens og aktørens interaktion med den.

Journalister kan både være disponeret og/eller motiveret for forskellige principper for handling. Det betyder, at forholdet mellem handlingsprincipperne afhænger af de situationer, som journalisten ud fra sin position er disponeret for at konstruere og agere i. Systemet af dispositioner giver mulighed for et repertoire af potentiel praksis, men hvilken type praksis der realiseres, kan ikke forklares dispositionelt. Tilsammen giver de strukturelt bestemte dispositioner og de situationelt bestemte motivationer en bedre forklaring på handlingens karakter, dvs. om journalisters forklaringer i nyheder er resultatet af refleksiv handlen eller intuitiv praksis.

Teoretisk kan journalister både være disponeret og motiveret til at være intuitivt forklarende, eller de kan være disponeret og motiveret til at være refleksivt-forklarende. Men der kan jo også være modsatrettede påvirkninger fra felt og situation. Det betyder, at karakteren af journalisters forklarende praksis er betinget af forhold på mikro- og mesoniveau, eller med andre ord skal årsagerne til karakteren af journalisters forklarende praksis både søges i de mellem- og kortvarige relationer. Det illustreres i tabel 6.1.

Tabel 6.1. Dispositions- og motivationsfaktorer betinger karakteren af journalisters forklarende praksis

		Feltdisposition	
		Intuitiv	Refleksiv
Situations-motivation	Viden-i-handling	Systematisk intuitiv praksis, 'know how'	Tilfældig modsætningsfyldt praksis
	Refleksion-i-handling	Tilfældig modsætningsfyldt praksis	Systematisk refleksiv handlen, 'know why'

Som det fremgår af tabel 6.1, kan de strukturelt bestemte positioner i feltet og de situationelt bestemte motivationer tilsammen fremme én type handling, ligesom de kan fremme forskellige typer handlinger. Både logik eller handlingsprincipper er betinget af handlingssituation og felt. Dermed er de journalistiske aktører ikke kun objektivt betinget af en dispositionel interesse for nyhedsjournalisters symbolske intervention i sociale gruppers position el-

ler positionering, informationsjournalisters intervention i mediers virkelighedsrepræsentation, eller andre sociale gruppers positioner og positioneringer, men tillige betinget af journalisters og andre aktørers interaktion i produktionssituationer.

Journalisters situeringer er ikke uafhængige af de strukturelle vilkår, der fx kan sætte sig igennem som en disposition for uafhængighed i situationen, hvilket vil sige at handle uafhængigt af situationens svaren-igen. Ud over at være disponeret for hvad der er passende intuitiv praksis i bestemte situationer, kan journalister i varierende grad være disponeret for intuitiv praksis. Intuitiv praksis øger uafhængigheden i situationen, fordi hver gang en professionel påstår at 'vide', lægger han sine kategorier, teorier og teknikker ned over den foreliggende situation. Journalisten vil som andre professionelle dermed kunne ignorere, bortforklare eller kontrollere de træk ved situationen, inklusive de aktører, som ikke passer ind i hans viden-i-praksis (Schön, 2001/1983: 287).

Strukturer og situationer genererer gennem dispositioner og motivationer journalisters praksis som mere eller mindre forklarende, samtidig med at praksissen konstruerer situationer og sociale strukturer. Den enkelte journalists handlinger konstruerer ikke i sig selv sociale strukturer. De skabes af mange aktørers handlinger, eller med andre ord gennem institutionalisering eller socialisering af handlinger. Konstruktionen af situationer er mere labil end konstruktionen af strukturer, fordi situationer konstrueres af enkelte aktører i interaktion med andre aktører. Refleksion-i-handling kan ændre en journalists positionering, mens viden-i-handling lader positioneringen uforandret. Situationen kan så forandres af andre aktørers handlinger, der dermed ændrer på position og situering.

6.4.1 Handlingsprincippers historiske betingethed

Den struktursituationelle handlingsteori illustreret i model 6.4 og tabel 6.1 er dynamisk, fordi både felter og situationer forandrer sig over tid, hvorved også forekomst af handlingsprincipper og deres indbyrdes dominansforhold bliver historisk betinget. Hvilke handlingsprincipper journalisters forklarende praksis følger, afhænger på makroniveau af samfundets generelle karakter og journalistikkens position, herunder hvilken rolle kommunikation og refleksion spiller for magtopretholdelse og -tilegnelse, på mesoniveau af udviklingen i journalistik- og mediefelter samt i nyhedsdiskursen på mikroniveau af journalisters interaktion med kilder og informationer.

Ved at forandre strukturer eller situationer forandres tilsvarende dispositioner og motivationer for praksis, men i kamp med journalisternes konserve-

rende system af skemata. Journalisters forklarende praksis er bundet i relationer af varierende varighed. Den struktursituationelle teori lokaliserer træghed og kontinuitet i de dispositioner og motiveringer for viden-i-handling, der er indlejret i erfaring og kompetencer. Det selvforstærkende system af teori-i-handling eller viden-i-praksis hæmmer refleksion-i-handling og beskytter journalisten mod den usikkerhed (og måske handlingslammelse), der vil opstå, hvis vedkommende tillod sit system at blive skilt ad.

Objektivitetsnormen (jf. afsnit 4.2.2.1) kan ses som et selvforstærkende viden-i-praksis system, der dominerede i det klassiske journalistikfelt, og dermed som en disponering i det klassiske medie- og journalistikfelt for intuitiv praksis. Objektivitetsnormens strategiske ritual skærmede for problematiske situationer, da den journalistiske profession i lighed med andre professioner mistede legitimitet i 1960'erne og 1970'erne. Samtidig fremstod den homogene periode i medie og journalistik fra 1970'erne til slutningen af 1990'erne som et ordnet mikrokosmos med interne kampe, der ikke fremkaldte afgørende forskydninger i positionering, rolleopfattelse og handlingsprincipper. Hvorvidt der er sket eller er ved at ske et skifte i viden-i-praksis-systemet i det interventionistiske journalistikfelt, vil jeg vende tilbage til i afslutningskapitlet, fordi det afhænger af de empiriske fund, som bliver fremlagt i kapitlerne 8 og 9.

Omfanget af praksis baseret på viden-i-praksis, der afhænger af journalistens positionering i medie- og journalistikfeltet, kan både resultere i det, som Lund (2002) kalder hverdagens rutinejournalistik, og den opsøgende og kritiske fokusjournalistik. Selv opsøgende og kritisk fokusjournalistik kan trække på viden-i-praksis med lukkethed over for situationen, hvilket fremmer en journalistik, der holder fast i forhåndsantagelser uden hensyntagen til situationens svaren-igen. Journalisters viden-i-handling illustreres fx af studier af interaktionen mellem journalister og eksperter, hvor hver anden journalist havde lagt sig fast på en virkelighedsskildring før interaktionen (Albæk, 2004).

Dispositioner og motivationer kan desuden indeholde et potentiale for forandring gennem refleksiv handlen. Når aktører forsker i deres egen praksis, fungerer praksis som omformning af viden-i-praksis, der i sig selv kan generere forandring. Bourdieu begrunder fx sine bestræbelser på at udvikle relationelle begreber for 'regulariteter' i den sociale virkelighed med, at så snart sådanne lovmæssigheder er kendt, kan de gøres til genstand for uenighed og kamp (Bourdieu & Wacquant, 1996/1992: 384), hvilket må ses som forandring gennem refleksiv handlen.

Ifølge Schön kan offentlig prøvelse af praksis imidlertid betyde, at fejl bliver synlige, og at refleksion-i-handling sandsynligvis bliver bredere og kom-

mer til at omfatte hele teori-i-handlings- eller viden-i-handlingssystemet og forståelse af rollen (Schön, 2001/1983: 201). Det er den type mekanisme, som Barnhurst & Mutz forklarer skiftet i amerikansk nyhedsjournalistik efter McCarthy-processerne i 1950'ernes USA (jf. afsnit 3.1). Journalisters rolledefinition har en mere varig karakter end løsningen af problemer knyttet til den journalistiske praksis, selv om der kan opstå problematiske situationer, der kan være med til at rekonstruere journalisters praksis og rolleopfattelse.

Journalisters praksis udsættes for størstedelen for offentlig prøvelse – noget, der ifølge Schudson er med til at holde journalistikken i live (Schudson, 2005: 219), og som kan fremme refleksivitet over både journalistens positionering og repræsentation af virkeligheden. Selv om strukturer er mere varige i deres påvirkning af journalister, kan situationer have varige effekter på den enkelte journalist, ja enkelte begivenheder kan være irreversible.[69]

6.4.2 Journalisters refleksive handlen

I dette korte afsnit ser jeg på journalisters dispositioner for refleksiv handlen og refleksive positioneringer. Udviklingen på makro-, meso- og mikroniveau taler for en øget refleksiv journalistisk praksis, og især en øgning som følge af forskydningerne i medie- og journalistikfelter som fx omkring år 2000. De situationer, som journalister handler i, og som deres handlinger præges af, påvirkes af, at skift i positioner og relationer i et felt fremmer en mere refleksiv praksis. Samtidig kan en øget akademisering af journalistuddannelserne (Ørsten, 2007: 16), så næsten tre fjerdedele af nyhedsjournalisterne havde en teoretisk uddannelse i journalistik (Skovsgaard m.fl., under udgivelse: 7), tillige have øget den refleksive karakter af journalisters praksis. Refleksiv praksis kan være med til at forklare ændringer i den måde, journalister positionerer sig selv og forklaringer sig på i nyhedsartikler.

I journalistikfeltet blev der fra omkring år 2000 i Danmark etableret positioner med forskellige rolleidentiteter som nyheds- og informationsjournalist, der disponerer til en øget anvendelse af handlingsprincipperne refleksion-i-handling eller refleksion-over-handling på bekostning af viden-i-handling. Refleksion-over-handling kommer blandt andet til syne som metajournalistik, der er journalistik om journalistikkens vilkår (Kristensen & Ørsten, 2006: 47). Albæk fandt, at ca. hver tiende artikel med eksperthenvisning i valgkampsartikler i 1998 og 2007 var metajournalistik (Albæk m.fl., 2009: 98). Journalisters anvendelse af handlingsprincippet refleksion-over-praksis fremgår tilli-

[69] Eksempelvis blev den højt profilerede DR-journalist Jeppe Nybroe fyret efter et indslag i TV Avisen (29.07.2007), hvor han havde tilført bombenedslag som lydeffekt i et indslag fra Irak.

ge af en undersøgelse fra 2008 af danske nyhedsjournalisters praksis: Når journalisterne reflekterede over praksis, suppleredes den tilsyneladende dikotomi mellem historie/ikke historie med idéer, som "kunne gøres til historier" (Gravengaard, 2008: 117).

Princippet refleksion-i-handling viser sig i situationen ved, at journalisten er parat til at anstille forsøg og være åben over for eksperimentet, herunder også over for betingelserne hvorunder journalistens syn på tingene kan beeller afkræftes. Selv om den amerikanske journalist og kommentator, Walter Lippmann, kort efter Første Verdenskrig adskilte de overordnede mål og midler, hvilket kan skyldes, at han under krigen havde arbejdet som strategisk informationsjournalist for den amerikanske stat med helt andre mål end dem, han forfulgte som ansat på nyhedsmedier, betragtede han stadig journalistisk praksis som et eksperiment: "There is only one kind of unity possible in a world as diverse as ours. It is unity of method, rather than of aim; the unity of the disciplined experiment" (Lippmann, 1920: 40).

Kurt Strand, journalist på *DR*, kan illustrere tilstedeværelsen af de tre handlingsprincipper i dansk journalistik. Han har skrevet flere instruktioner i journalistisk interview (1998; 2004), der er grundlag for teori-i-handling, mens han selv reflekterer-over-handling:

> "Jeg ser alle mine interview. Og skriver alle spørgsmål ned på en blok for at kunne vurdere, om noget kunne være gjort anderledes. Måske tager jeg fejl. Men jeg bilder mig ind, at jeg bliver i det mindste en lille smule klogere ikke bare hver gang, men hver eneste gang" (Strand, 2004: 245-246).

Strand intenderer tillige refleksion-i-handling:

> "Målsætningen skal være enkel – skarp – afgrænset. Undervejs skal interviewerен naturligvis tvivle på sin målsætning, argumentere imod den og teste den for så til sidst at beslutte sig [...] Han skal selvfølgelig huske på, at en målsætning ikke må låse interviewet fast i et bestemt spor, hvis der undervejs dukker en ny og spændende historie op" (Strand, 2004: 133).

Meget tyder på, at journalistiske felter i forskellig grad disponerer for refleksiv handlen, hvilket afhænger af feltets logik og interessevaretagelse (jf. afsnit 4.3.2), på samme måde som situationer i forskellig grad kan motivere til refleksiv handlen. Feltbrud fremmer konstruktionen af situationer, der fremmer refleksion-i-handlen, fordi det lagrede system af dispositioner og repertoire over eksemplariske situationer er ude af trit med situationen-svaren-igen på journalistens interaktion.

6.4.3 Den situationelle handlingsteoris bidrag til feltteorien

Jeg fremhæver i dette afsnit tre pointer, som begrunder inddragelsen af det situationelle perspektiv på journalisters forklarende praksis. Den første pointe er, at journalistens interaktion med forskellige situationstyper på linje med feltets dispositioner betinger deres forklarende praksis. Den anden pointe er, at journalisters interaktion med situationen tillige betinger karakteren af den forklarende praksis, hvilket betyder, at journalister i nyhedsdiskursens forklaringsgenre ikke kun behøver at fremstå som forklaringsinfererende, men også kan være det. Den tredje pointe er, at journalisters forklarende praksis ikke alene kan defineres på et mesoniveau, men også må inddrage et mikroniveau.

Mens den første pointe harmonerer med Bourdieus feltteori, er den anden pointe mere problematisk i forhold til Bourdieus tanker, fordi den bygger på Schöns tanker om, hvem og hvor der produceres viden, hvilket har betydning for opfattelsen af journalisters positionering af sig selv og af forklaringer i nyhedsdiskursen samt for journalistiske forklaringer som repræsentation af virkeligheden.

For Bourdieu er det videnskabens eksperter, der i en kollektiv skarp dialog fremmer den videnskabelige fornuft, rationalitet og produktionen af viden, hvorfor "[d]et videnskabelige felt skaber en dialogisk og argumentativ viden" (Bourdieu, 2005/2001: 22), mens det for Schön er professionel praksis som sådan, der *kan* være videnproducerende, hvorfor videnskabelig praksis kun er en ud af flere videnproducerende praksisser (jf. afsnit 5.1.4).

Forskellen på Bourdieu og Schön er afgørende for forståelsen af journalisters forklarende praksis, fordi journalister i Bourdieus forståelse knap nok er i stand til at producere viden, fordi de blandt andet mangler den videnskabelige dialog som et generativt princip. Noget, som tillige ifølge Carey forhindrer journalister i at forklare (Carey, 1986: 166). I modsætning hertil giver Schöns opfattelse mulighed for, at journalistisk praksis kan producere forklaringer i dialog med situationen som et generativt princip.

Refleksion-i-handling giver dermed som handlingsprincip mulighed for at tale om, at journalister producerer forklaringer gennem slutninger, der ikke kun har karakter af

> "erkendelser, der eksisterer uden for journalistens eget hoved – fx i forskningsresultater og lignende? Der er således ikke tale om, at journalisten selv frem-

stiller viden, men om at vedkommende danner sin subjektive syntese af eksisterende viden."[70]

Frem for at adskille forskning og praksis, eller med andre ord reservere forskning til specifikke institutioner og en specifik (videnskabelig) praksis, er Schöns hovedargument, at al professionel praksis potentielt kan være forskning, fordi viden opstår i dialog med situationen. Med det argument supplerer den situationelle handlingsteori Bourdieus epistemologiske forståelse af videnproduktion til andre situationer end dialog mellem forskere. Mens den videnskabelige praksis kan siges at bidrage med generelle eller semiuniverselle principper, bidrager den professionelles praksis "til den praktiserendes repertoire af eksemplariske temaer, ud fra hvilke han i senere sager inden for sin praksis kan komponere nye variationer" (Schön, 2001/1983: 126). Samtidig er det klart, at den viden, som fremstilles i forskellige typer praksis og situationer, varierer.

Bourdieu ser ud til at mene, at der er en skadelig forbindelse mellem hastværk og tankevirksomhed (Bourdieu, 1998/1996: 31). Han harcelerer over hurtigtænkere, der i tv tænker ved hjælp af 'vedtagne tanker'. Nye tanker tager tid, derfor er hurtige tanker ifølge Bourdieu banale, konventionelle og almindelige. Selv om Bourdieu unuanceret undlader at skelne mellem videregivelse af tanker og produktion af tanker, hvorved han ikke skelner mellem en erkendelses- og formidlingsproces, er hans indskrænkning af erkendelsesprocessen mere problematisk, fordi journalistens interaktion med den specifikke situation ikke tillægges nogen erkendelsesmæssig status.

Schön er af den modsatte opfattelse. Der er således intet ved refleksion, som nødvendigvis fører til lammelse i handling (Schön, 2001/1983: 236). Det er nødvendigt at forstå refleksion-i-handling ud fra det mere komplekse system af viden-i-praksis eller teori-i-praksis, der dels er af journalistfaglig og sagfaglig karakter. Journalistens refleksion-i-handling behøver derfor ikke være speciel hurtig. Den afgrænses i handlingsnuet, den tidszone inde for hvilken handling endnu kan påvirke situationen. Hastigheden i praksissituationerne bestemmer hastighed og varighed af refleksion-i-handling-episoder.

Afgørende er det imidlertid, at hvis journalister producerer forklaringer gennem refleksion i situationen, må det forventes både at spille ind på journalisters positionering, dvs. deres genremæssige fremtræden, og på virkelighedens framing i de journalistiske forklaringer i nyhedsdiskursen.

Den tredje og sidste pointe ved inddragelsen af det situationelle mikroniveau er, at det præcist på dette mikroniveau er muligt at definere, at ny-

[70] Anonym reviewers kommentar til et paper i en tidligere version (Svith, 2010).

hedsjournalisters forklarende praksis består i konstruktionen af situationer med et forklarende sigte, dvs. med henblik på konstruktion af forklaringer i nyheder. Kausalteoretisk har konstruktionen af forklarende situationer karakter af aktørekstern mellemkommende variabel, der dels betinger journalisters positionering i forklaringsgenren, men som også betinger, hvilken virkelighed journalisters forklaringer repræsenterer. Modsat de forklaringer, som Schön tillægger andre professionelle praktikere, der har karakter af retfærdiggørelse, forventes journalister primært at forklare eksterne sammenhænge, og sekundært at retfærdiggøre egen interaktion.

Det er den type overvejelser, der ligger bag kategoriseringen i forklaringsgenren med begrebet infererende forklaringsartikel (jf. afsnit 2.7). Nyhedsdiskursens karakter gør det imidlertid vanskeligt at differentiere forklaringer i nyhedsartikler baseret på journalisters refleksion-i-handling og viden-i-praksis, fordi nyhedsartikler ikke indeholder redegørelser for tilblivelsesprocessen. Nyhedsdiskursens karakter vanskeliggør rekonstruktion af logik og sammenhænge i praksis eller det, som Bourdieu kalder en logicistisk forståelse af omverdenen (Bourdieu, 2005/2001: 69). Derfor inddrager jeg via interview journalisters opfattelse af produktionssituationen og deres forklarende praksis i kapitel 8.

6.5 Opsummering af mikro- og mesoperspektiver

I dette kapitel er journalisters forklarende praksis primært relateret til vilkår af kort varighed knyttet til situationer, som journalisterne selv er med til at konstruere, og som kan antage karakter af rutinetilfælde, nødstilfælde eller refleksionstilfælde. Journalisterne interagerer med kilder, informationer, deadlines og alle mulige andre vilkår i deres positionering og konstruktion af virkelighedsskildringer, og afhængigt af journalistens opfattelse af responsen på sine handlinger, kan journalistens forklarende praksis antage en rutinepræget eller refleksiv karakter. Den rutineprægede praksis vedligeholder de måder, som virkeligheden skildres på, og de måder, som journalisten positionerer sig i nyhedsdiskursen (jf. afsnit 2.7), mens den refleksive praksis i modsætning hertil har et forandringspotentiale i forhold til journalisters rolleopfattelse og positionering. Samtidig kan den være grundlag for en specifik journalistisk epistemologi, der kan tilføre journalisters forklarende praksis en specifik validitet baseret på bekræftelse af foreløbige vinkler gennem forstående intervention.

Journalistiske forklaringer søger ikke deres validitet i eksterne normer som fx videnskabelige evidenskriterier, men i interventionen i journalistens egen situation og i samfundets diskursive konstruktion. Der forekommer at være en

affinitet mellem journalistens forandring af sin konkrete situation og dispositioner i det journalistiske felt til at intervenere i situationer og forhold, som andre aktører befinder sig i, fordi der både kan herske en bekræftelsens logik og et interventionsprincip i journalistens praksissammenhæng og i journalistikkens generelle samfundsmæssige rolle. Journalistens praktiske intervention med henblik på at forandre sin egen situation er samtidig en symbolsk intervention i andre aktørers forhold og situationer, der kan ændre opfattelsen af fænomener og derigennem ændre aktørers praksis, hvilket ikke mindst gælder journalisters forklarende praksis (jf. afsnit 5.1.3).

Det virker derfor, som om koblingen af det sociologiske meso- og mikroniveau har frugtbare teoretiske og analytiske konsekvenser i forhold til at forstå og forklare journalisters forklarende praksis. Begreberne refleksion-i-handling og viden-i-praksis er situationsbegreber, der kan anvendes til analyse af karakteren af journalisters forklarende praksis på samme måde, som genrebegrebet (jf. afsnit 2.7) kan anvendes til analyse af den forklarende praksis, som den kommer til udtryk i de journalistiske produkter.

Nyhedsdiskursens karakter betyder imidlertid, at der ikke er en entydig relation mellem den måde, det journalistiske produkt fremtræder på, og den måde, det er blevet til på, fordi en redegørelse for processen sjældent er en del af produktet. Det betyder, at forklaringer, der fremstår som infererende af den journalistiske skribent, ikke behøver være resultater af en refleksiv praksis, ligesom forklaringer, der fremstår som refererende, kan være resultatet af en refleksiv praksis, hvilket blev illustreret med det journalistiske eksempel i afsnit 6.3.2.

Hvilke udvekslinger og relationer der er mellem det strukturelle feltniveau og det situationelle niveau, afhænger af den historisk og socialt bestemte udformning af felter og situationer. Karakteren af dette forhold bestemmer de indbyrdes relationer og dominansforhold mellem handlingsprincipper og dermed mulighedsrummet for journalisters forklarende praksis, herunder også muligheden for refleksiv forholden sig til selve mulighedsrummet. Det struktursituationelle perspektiv argumenterer med andre ord for, at journalisters forklarende praksis er resultatet af tidsligt og rumligt varierende relationer mellem strukturel og situationel generering af aktørernes handlinger og samtidig disse handlingers konstruerende indflydelse på struktur og situation.

6.6 Forventninger til produktionssituationers og nyheders forklarende karakter

Afsnittet indeholder de forventninger til journalisters forklarende praksis, som de foregående knap 200 sider har skabt grundlaget for, og som skal undersøges i den resterende del af afhandlingen. Det gælder for det første forventninger til, hvordan forklarende journalister positionerer sig i nyhedsdiskursens forklaringsgenre, og for det andet forventninger til, hvordan forklarende journalister interagerer med produktionssituationer. Med henblik på at blive klogere på det særlige ved den måde som nutidens forklarende journalister positioner sig i nyhederne, har jeg med teoretiske greb på makro-, meso- og mikroniveau skabt grundlaget for en komparativ undersøgelse over tid af nyhedsjournalistikkens forklarende karakter og forklarende journalisters positionering og karakteren af de nuværende danske journalisters forklarende praksis. Dette afsnit bygger bro mellem de foregående teoretiske, analytiske og begrebsmæssige problemstillinger og den efterfølgende teoretisk-deskriptive og kausalteoretiske problemstilling ved at opstille et sæt forventninger til nyheders forklarende karakter i de seneste fire årtier i Danmark og et sæt forventninger til nyhedsjournalisters nuværende forklarende praksis.

For at forstå nyhedsjournalisters særlige måde at forklare sig på har jeg i afhandlingens første del sat nyhedsjournalisters forklarende praksis ind i en relationel og historisk kontekst med konstruktionen af heuristiske modeller, der indeholder flere påstande, end der her skal undersøges. Det, som denne afhandling undersøger, er kausale sammenhænge og specifikke, empiriske påstande, som alene knytter sig til forklarende nyhedsjournalistik på danske betalingsaviser. Kapitlet præciserer og begrunder derfor, hvilke dele af de foregående kapitlers modeller jeg undersøger i den resterende del af afhandlingen. Jeg opstiller her en forventning til den historiske udvikling i nyhedsjournalistikkens forklarende karakter (produktperspektiv) og to forventninger til journalisters aktuelle konstruktion af situationer med henblik på at producere nyheder med forklaringer (procesperspektiv), og en forventning om journalisters forklarende praksis i forskellige typer af produktionssituationer.

Forventningerne knytter an til den forudgående gennemgang af journalistikkens forklaringer på tre analyseniveauer i nyhedsdiskursen (kapitel 2), medie- og journalistikfelters påvirkning af journalisters praksis (kapitel 3), den historiske udvikling gennem de seneste fire årtier i Danmark af medie- og journalistikfelter (kapitel 4), den historiske udvikling i journalistikkens sam-

fundsmæssige rolle (kapitel 5), og journalisters interaktion med omstændighederne i produktion af nyheder (kapitel 6). De fem kapitler har skabt et grundlag for at forstå nyhedsjournalisters forklarende praksis, og de ændringer, som den praksis kan have undergået, og de måder, som den praksis kan materialisere sig på i nyhederne. Jeg skitserer afhandlingens overordnede kausale model i figur 6.5 nedenfor.

Afhandlingens kausalmodel inkluderer forklaringsfaktorer på makro-, meso- og mikroniveau samt effekter på meso- og mikroniveau. Kausalmodellen indeholder med *samfundstype* en bagvedliggende variabel på makroniveau. Ændringer fra en industrielt-baseret samfundstype til en informationsbaseret samfundstype ser ud til at kunne forklare ændringer i mediers og journalisters samfundsmæssige positionering, og at journalistik kan blive samfundets foretrukne diskurs til legitimering af positioner og magt.

Figur 6.5. Afhandlingens kausalmodel

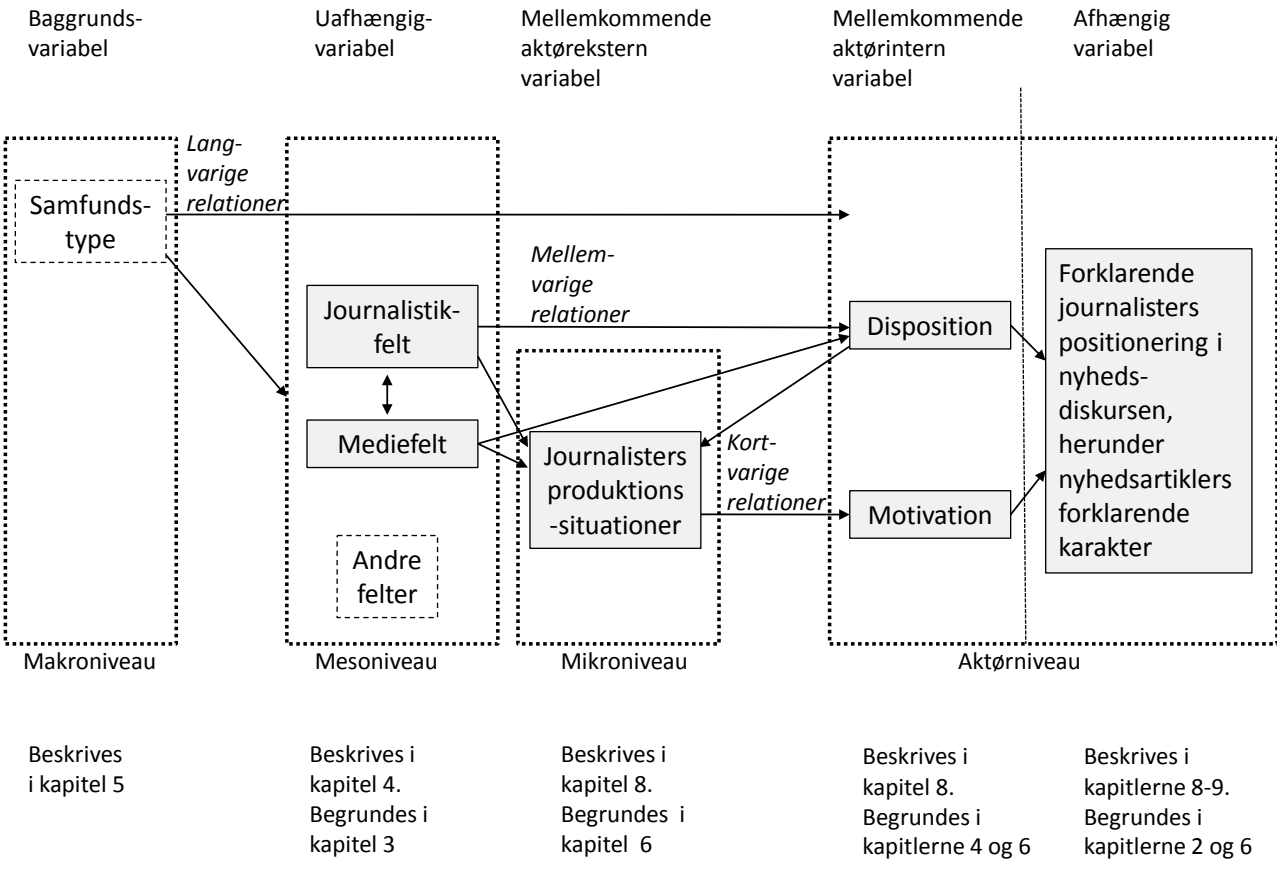

Modellen indeholder en uafhængig variabel og en mellemkommende variabel. Den uafhængige variabel befinder sig på mesoniveau og er mediers og journalisters *feltpositioner*, som operationaliseres med nyhedsjournalisters

relative feltposition i den partibundne, homogene og hybride periode med årene 1968, 1988 og 2008. Den mellemkommende variabel befinder sig på mikroniveau og er journalisters situering i *produktionssituationer*, som operationaliseres som journalisters opfattelse af og konstruktion af specifikke produktionssituationer i uge 46 i 2008. Situationen er, som ovenfor anført, betinget af felt og dispositioner.

Modellen indeholder to aktørinterne mellemkommende variable, der er knyttet til hver sin aktøreksterne variabel. Fra feltpositioner er der teoretisk udledt specifikke *dispositioner* og fra situationer specifikke *motivationer* som betingelser for journalisters forklarende praksis og for deres positionering i nyheder. Modellens afhængige variabel er forklarende journalisters *positionering* i nyhedsdiskursen, der både operationaliseres som forskellige typer af praksis i produktionsprocessen og som nyhedsartiklers varierende forklarende karakter med forklaringsgenren.

Kausalmodellens fuldt optrukne felter med medie- og journalistikfeltet, journalisters produktionssituationer, dispositioner, motivationer og journalisters forklarende praksis og positionering, herunder hvordan den kommer til udtryk i forklaringsgenren, er undersøgt eller bliver undersøgt empirisk. Medie- og journalistikfelter blev gennem den historiske analyse konstrueret i kapitel 4, mens de nuværende journalisters produktionssituationer, dispositioner og motivationer analyseres gennem interview med journalister, og forklarende journalisters positionering i nyheder analyseres i nyhedstekster. De stiplede felter med samfundstype og andre felter undersøges ikke empirisk.

Afhandlingens argumenter er baseret på, at journalisters forklarende praksis må iagttages i relation til andre journalister og aktører, som de konkurrerer, bekriger eller samarbejder med, *og* at relationerne ikke er statiske, men forandrer sig over tid med den historiske udvikling af samfund, brancher, professioner, organisationer, teknologi samt med aktørernes opfattelse og beskrivelse af den verden, de lever i. Det er med andre ord et komplekst grundlag, som jeg dels har beskrevet som relationer af forskellig varighed, lige fra *langvarige* og ret stabile påvirkninger, der forandres gennem evolution af industrisamfundet til et samfund karakteriseret af information, netværk, refleksivitet og kontingens, over *mellemvarige* påvirkninger, der forandrer sig med nye medier i mediebranchen og nye funktioner i journalistprofessionen, til *kortvarige* påvirkninger i journalisters daglige omgang med nyhedsredaktion, kilder og informationer, der forandres med ændringer i produktions- og konsumtionsforhold, og dels som aktørers opfattelse af positioner, magt og legitimitet.

6.6.1 Forventninger til nyhedsartiklers forklarende karakter

Efter således at have ridset afhandlingens kausalmodel op vil jeg skitsere, hvordan danske betalingsavisers nyheder forventes at have ændret deres forklarende karakter gennem de seneste fire årtier. Nyheders forklarende karakter forventes i en partibundet journalistik, en klassisk-objektivistisk journalistik og en interventionistisk journalistik (jf. kapitel 4) for det første at variere, fordi journalisters genremæssige positionering i nyheder som forklaringsrefererende, -forklaringsadopterende eller forklaringsinfererende primært er betinget af ændringer i de interesser, som journalister og medier kæmper for (jf. afsnit 4.3), og for det andet fordi forklaringers centrale eller perifere positionering i nyheder primært er betinget af, at forklaringer (alt andet lige) har større effekt på legitimiteten af aktørers positioner end begivenhedsskildringer i nyhedsdiskursen (jf. afsnittene 2.3 og 5.1.3).

I de tre perioder, som afhandlingen beskæftiger sig med, varetager journalistikken forskellige interesser og indgår i forskellige kampe (jf. afsnit 4.3), hvilket forventes at medføre forskellige positioneringer af forklarende journalister. I partipressen deltager journalister i kampe relateret til klasseinteresser, hvilket kan fremme nyheder med forklaringer fra partifæller, fordi det kan legitimere partiets standpunkter og handlinger samt diskriminere andre partiers positioneringer. Journalistik drevet af fageksterne kampe mellem partiinteresser giver grund til at forvente, at nyhedsdiskursen er relativt præget af refererede forklaringer i forhold til de to andre perioder.

I den homogene periode indgår journalister i kampe, der for det første præges af faginterne modsætninger mellem journalister i undersøgende og refererende positioner om, hvordan virkeligheden skal repræsenteres, og for det andet præges af varetagelsen interesser for en kommerciel presse i offentlighedens tjeneste. Set i forhold til magtfordelingen i samfundet er der ikke så meget på spil i de journalistiske kampe, og det, der er på spil, fremmer objektivistiske normer og fokusering i nyheder på begivenhedsskildringer frem for på framingelementer som forklaring, moralsk dom eller løsning, som har en stærkere effekt på magtens legitimitet i samfundet. Det giver grund til at forvente, at nyhedsdiskursen er relativt præget af primært begivenhedsskildringer og sekundært af refererede forklaringer i forhold til de to andre perioder.

I den hybride periode indgår nyhedsjournalister i fageksterne kampe med strategiske informationsjournalister om specifikke interesser, der skaber modsætninger af en styrke, som mere ligner spændinger i partipressen end i den klassiske presse. Det giver grund til at forvente, at forklaring indtager en mere central position i nyheder end i den klassiske presse. Samtidig giver det

grund til at forvente, at journalister i højere grad fremstår som ophav til nyhedernes forklaringer, fordi relationen til interessefæller, der kan fungere som forklaringseksponenter, er løsere end i partipressen.

I partipressen fungerer partifæller som velvillige forklaringseksponenter i nyheder. I den hybride periode har nyhedsjournalister tillige interessefæller, som er aktører med positioner i det overordnede magtfelt til varetagelse af almeninteresse (eksempelvis kontrolmyndigheder som ombudsmand, forbrugerråd, etc. eller universiteternes uafhængige eksperter), der kan fungere som forklaringseksponenter, omend relationen både er præget af samarbejde og konkurrence. Det giver grund til at forvente, at nyheder er præget af forklaringer, og at de fremstår som journalistinfererede eller refererende repræsentanter for almene interesser (jf. afsnit 5.4.1). Felternes dispositioner medfører med andre ord en forventning om, at forklarende nyheder har tre forskellige udtryk i henholdsvis den partibundne, den homogene og den hybride periode.

Da forklarende nyhedsjournalistik besidder, som al anden journalistik, den dobbelthed både at være identitetsskabende og virkelighedsrepræsenterende, opstår der i de forskellige perioder forskellige idealtypiske identiteter. I den partibundne periode fremstår journalister som advokerende forklaringsreferenter, i den homogene periode som objektivistiske eller moralistiske begivenhedsreferenter og i den hybride periode som forklaringsinferenter, hvilket kan opfattes som forskellige positioneringer på et kontinuum mellem kommunikativ kapital og epistemologisk kapital (jf. afsnit 5.1.4).

Forventningen betegnes som en *slagmarkshypotese*, fordi den ser forklarende nyhedsjournalistik som journalisters diskursive oprustning i de symbolske magtkampe (jf. afsnit 5.1.3). Slagmarkshypotesen forudsiger, at forklaringsgenrens seks kategorier vægtes relativt forskelligt i de tre perioder, som denne afhandling beskæftiger sig med. Det er illustreret i diagram 6.1, der indeholder de seks kategorier i forklaringsgenren placeret i forhold til nyhedsdiskursens to dimensioner: genre og framing (jf. kapitel 2).

Diagram 6.1 illustrerer, at journalistik i partipressens periode forventes at placere sig i nederste højre hjørne i diagrammet med nyhedsartikler centreret om refererede forklaringer, hvorved kategorierne 4, 5 og 2 i nævnte rækkefølge vægtes relativt højere end i de to andre perioder. Tilsvarende forventes journalistik i den homogene periode at placere sig i nederste venstre hjørne med begivenhedscentrerede, refererende forklaringsartikler, hvorved kategorierne 2, 1 og 4 vægtes relativt højere end i de to andre perioder. Endelig forventes journalistik i den hybride periode at placere sig i det øverste højre hjørne med forklaringscentrerede, infererende forklaringsjournalistik,

hvorved kategorierne 6, 3 og 5 vægtes relativt højere end i de to andre perioder.

Diagram 6.1. Forklarende journalisters positionering og symbolske intervention

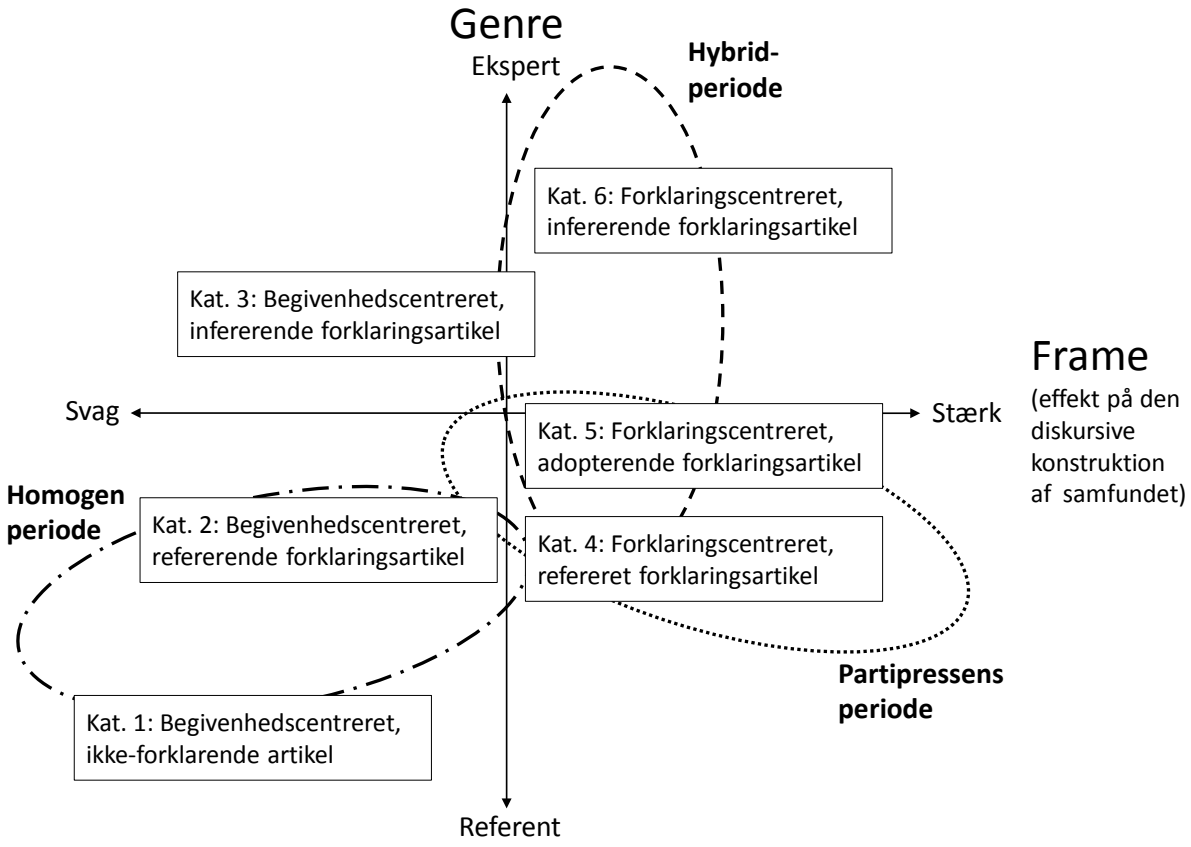

Forholdet mellem den relative vægt, som de seks forklaringsgenrer forventes at have, illustreres af nedenstående tabel 6.2.

Hvis den relative vægt af de seks kategorier tildeles værdierne 1, 2, 3, hvor 1 står for relativt mindst vægt på forklaringsgenren i én periode til sammenligning med de to andre perioder, og 3 står for relativt mest vægt, kan der konstrueres en model baseret på den relative indbyrdes vægt, som kategorierne forventes at have i de tre perioder. Tabel 6.2 illustrerer, at 1988 med 10 point scorer relativt mindre end 1968 og 2008 med 13 point hver på vægtningen af forklaringsgenrens kategorier.

Modellen sammenlignes i afsnit 9.5.2.3 med den procentvise frekvensfordeling på forklaringsgenren i hvert af årene 1968, 1988 og 2008.

Hvis nyhedsjournalistik i de empiriske undersøgelser, som jeg redegør for i de kommende kapitler, udviser de karakteristika, som jeg her foreslår, må det ses som en første indikator på, at de overordnede argumenter, kausalmodellen og de heuristiske modeller har noget på sig, selv om der selvfølgelig er behov for større undersøgelser og undersøgelser af andre dele af mo-

dellerne, end denne afhandling giver mulighed for, samt for komparation af afhandlingers undersøgelser med andre lande eller tidspunkter.

Tabel 6.2. Forventede relative scorer på forklaringsgenren i partipressens periode, den homogene periode og den hybride periode

Nr.	Kategori	Partipressens periode	Den homogene periode	Den hybride periode
1	Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel	2	3	1
2	Begivenhedscentreret, refererende artikel	2	3	1
3	Begivenhedscentreret, infererende artikel	2	1	3
4	Forklaringscentreret, refererende artikel	3	1	2
5	Forklaringscentreret, adopterende artikel	3	1	2
6	Forklaringscentreret, infererende artikel	2	1	3
	Samlet score	13	10	13

Note: Tallene 3, 2 og 1 henviser til faldende procentandele, så 3 markerer en højere procentandel end 2 og 2 højere end 1.

De tidsmæssige forskydninger i forklaringsgenren modereres dog formentlig af en vis træghed i nyhedsdiskursen og i journalisters lagrede dispositioner, så ændringer i dispositioner fra medie- og journalistikfeltet ikke direkte slår igennem i nyhedsartiklers forklarende karakter. Samtidig modereres variationen i forklaringsgenren af, at transformationen fra en partibundet til en objektivistisk journalistik på de danske aviser foregik på forskellige tidspunkter og med forskellig hastighed. Af pragmatiske grunde blev overgangen i den trykte presse fra den partibundne til den objektivistiske journalistik ovenfor tidsfæstet til 1970'erne (jf. kapitel 4). Til sammenligning foregår transformationen fra den objektivistiske journalistik til den interventionistiske journalistik hurtigere og mere samtidigt i årene omkring 2000 på de danske aviser, hvorfor nyhedsartiklers forklarende karakter allerede på nuværende tidspunkt forventes at adskille sig fra nyhedsartiklers forklarende karakter midt i 1990'erne (jf. kapitel 4).

6.6.2 Forventninger til produktionssituationers forklarende karakter

Dette afsnit kobler de foregående problemstillinger med den del af den kausalteoretiske problemstilling, der handler om nyhedsjournalisters nuværende forklarende praksis i Danmark. Formålet er at supplere undersøgelserne af nyhedernes forklarende karakter med yderligere undersøgelser af journalisters forklarende praksis, som den fremstilles af dem selv med henblik på at

belyse de processer, der ligger bag den forklarende nyhedsjournalistik. De fremførte argumenter på makro- og mesoniveau giver grund til at antage, at journalister har ændret praksis inden for de seneste årtier, hvilket ikke skal undersøges her, da journalister jo selvsagt bedre kan svare på spørgsmål om deres nuværende praksis end praksis for 20 år eller 40 år siden. Derfor skitserer jeg tre forventninger til journalisters aktuelle praksis på mikroniveau.

Den første forventning betegner jeg *ekspertliggørelseshypotesen*. Ved at iagttage de journalistiske processer som situationer, der er skabt af journalisten, består journalisters praksis i konstruktion af situationer med et ikke-forklarende sigte, men også og afgørende for hypotesen i konstruktion af situationer med et forklarende sigte, dvs. at kontakte kilder, herunder (forklarings)eksperter, opsøge informationer, analysere eller foretage slutninger med henblik på at konstruere forklarende nyhedsartikler. En journalist kan fx konstruere en situation, der kan lede til en forklarende nyhed ved at kontakte en forsker, som journalisten regner med kan bidrage til forklaringen af et fænomen.

Den anden forventning betegner jeg *professionaliseringshypotesen*. Ved at iagttage de principper, der ligger bag konstruktionen af forklarende nyheder, forventer jeg, at journalister i den hybride periode *både* konstruerer forklaringer i nyheder som et resultat af rutinemæssig praksis og forforståede forklaringer, dvs. viden-i-praksis, *og* som resultatet af refleksiv praksis og forklaringer skabt i dialog med situationen, dvs. refleksion-i-handling.

Journalister agerer ud fra princippet viden-i-praksis, når de konstruerer situationer, som de på forhånd ved retfærdiggør en forklaring med informationer og/eller kilder ud fra nyhedsdiskursens normer. Det kan enten ske ved, at journalisten med et intuitivt-forklarende sigte konstruerer en harmonisk situation uden modstridende oplysninger, fordi journalisten kontakter kilder, hvis forklaringer journalisten på forhånd kender, og som harmonerer med journalistens forforståelse af diskursivt-konstruerede sociale sammenhænge. Eller viden-i-praksis anvendes, når journalister i situationer, der fremtræder disharmonisk, ser bort fra genstridig information, anfægtelser eller modstridende forklaringer. Det kan fx være tilfældet i hvert andet interview, som journalister foretager med eksperter, og hvor vinklen er lagt fast på forhånd (Albæk, 2004: 69).

Journalister agerer refleksivt-i-handlingen, når de eksperimentelt tester situationers forklarende potentiale og i dialog med situationen konstruerer forklaringer i nyheder, som ikke var fastlagt på forhånd. Det sker eksempelvis, når journalister tester deres opfattelse af sociale sammenhænge ved at overveje og genoverveje genstridig information, anfægtelser og modstridende forklaringer. Det kan fx være tilfældet i den anden halvdel af journali-

sters ekspertinterview, hvor vinklen konstrueres i dialog med situationen (Albæk, 2004: 69).

Hvis nyhedsjournalister på betalingsaviser i de seneste år reflekterer over konstruktionen af produktionssituationer og forståelsen af sammenhænge, er det en indikation på professionaliseringen af journalister, og at journalistik ikke længere er det rutineprægede håndværk, som det formentlig var engang.

Endelig er der en tredje og sidste forventning til journalisters forklarende praksis, at nyhedsartiklers forklarende karakter forventes at være betinget af produktionssituationen, så refleksionssituationer i højere grad end rutinesituationer motiverer journalister til en praksis, som øger nyhedsartiklernes forklarende karakter. Den forventning betegner jeg *situationshypotesen*.

Kapitel 7.
Konstruktion af data og resultater

Kapitel 7 beskæftiger sig med en metodisk diskussion af konstruktionen af anvendte data og analysemetoder. Afhandlingen har i de foregående kapitler fremlagt teorier om forklarende journalistik, den afhængige variabels kategorier og redegjort for historisk variation i den uafhængige feltvariabel på mesoniveau. Dette kapitel redegør for valg af fremgangmåder i forbindelse med undersøgelsen af de forventninger til forklarende journalistik, som blev fremlagt i slutningen af kapitel 6. Formålet er at skabe gennemsigtighed i forskningsprocessen og føje plausibilitet til resultater og argumenter.

Eftersom det er hensigten med afhandlingen at bidrage til forståelsen af dansk nyhedsjournalistik og dens forandringer, giver det visse metodiske udfordringer, som jeg redegør for løsningen af i dette kapitel. Valget af nyhedsjournalistik generelt betyder for det første, at nyhedsartikler ikke vælges ud fra emne for at undgå, at det giver nyhedsartiklerne en specifik forklarende karakter. Emnebaseret caseudvælgelse er ellers den foretrukne i speciallitteraturen om forklarende journalistik (Findahl & Hoïjer, 1984; Carey, 1986; Notkin, 1987; Barnhurst & Mutz, 1997).

For det andet betyder det, at den enkelte nyhedsartikels forklarende karakter ikke kan identificeres i forhold til et repertoire af specifikke forklaringer eller frames på et fænomen, som det kan være tilfældet, hvis artikler vælges ud fra et emne. Det problem blev taget op i kapitel 2 med begrebet forklaringsgrad, der i stedet relaterer en nyhedsartikels forklarende karakter til artiklens makrotekst.

For det tredje betyder det, at historiske forandringer i nyhedsjournalistikkens forklarende karakter ikke kan bestemmes ud fra ændringer i forklaringen af specifikke emner. Det problem blev tillige taget op i kapitel 2 og indgår i en central del af afhandlingens overordnede argument, der ikke handler om repræsentationen af virkelighedens sammenhænge og årsagsforhold, men om positionering af forklarende journalister i nyhedsjournalistikken. Udfordringer bliver yderligere adresseret i dette kapitel, og det drejer sig om konstruktionen af data om nyhedsartiklers forklarende karakter, om undersøgelsen af nyhedsjournalistik generelt, om analyser på forskellige niveauer og om gennemsigtighed i kvalitative analyser.

De empiriske undersøgelser skal designes, så det er muligt at undersøge to forventede kausale relationer, som der teoretisk er argumenteret for i kapitlerne 3-6. Den første relation er mellem felter og forklarende journalistik i

Danmark gennem de seneste fire årtier. Den anden relation er mellem produktionssituationer og journalisters forklarende praksis, herunder hvordan den kommer til udtryk i nyhedsartikler. Det stiller nogle krav til data, fordi det er netop disse relationer og ikke andre relationer, der skal undersøges, eller med andre ord så skal analyser undersøge effekten fra felter og situationer på journalisters forklarende praksis, herunder som den kommer til udtryk i den forklarende journalistik.

Kapitlet indeholder fem afsnit. Først redegøres for analysestrategien, dernæst det overordnede undersøgelsesdesign og valg af cases samt observationer/undercases, efterfulgt af en beskrivelse af konstruktion af data, mens de sidste to afsnit redegør for henholdsvis de kvalitative analysemetoder af avisartikler og interview samt kvantitative metoders betydning for validering og konklusionernes robusthed.

7.1 Afhandlingens analysestrategi

Afhandlingen præsenterer, som det blev bebudet i indledningen, et særligt blik på medier og journalistik, som udspringer af 15 år i journalistisk praksis kombineret med en distanceret videnskabelig tilgang. Afhandlingen er båret af denne dobbelte positionering, der for det første har udmøntet sig i en analysestrategi (jf. Esmark m.fl., 2005), der på den ene side betragter journalistik som en struktur med egne regler til at varetage særlige eller unikke funktioner i samfundet, og som på den anden side ikke tildeler journalistik fuld autonomi i en samfundsmæssig funktionel differentiering. Ikke fordi det i sig selv adskiller sig fra gængse sociologisk tilgange, og dermed trækker afhandlingen da også på klassiske, sociologiske begreber som relativ autonomi, relationel magt, konflikt (Bourdieu m.fl.) og det symbolske domænes selvstændige betydning (Fairclough, 2008/2003).

Imidlertid har kombinationen af journalistisk praksis og videnskabelig indsigt for det andet udmøntet sig i en analysestrategi, der insisterer på at inddrage den form for kortvarige relationer, som praktiserende journalister oplever med kilder og nyhedsredaktion. Derfor betragtes journalistik også som interaktion, dvs. som handlinger, der udspiller sig i en umiddelbar kontekst (Schön, 2001/1983 og med ham Chicago-skolen og amerikansk pragmatisme), ligesom journalisters opfattelse af produktionssituationen og deres indflydelse på den har betydning for, hvordan de handler.

Det har for det tredje udmøntet sig i en analysestrategi, der tager journalistikkens forklaringer alvorligt, forstået på den måde, at definitioner på en journalistisk forklaring, en forklarende nyhedsartikel og forklarende journalistik overlader det til journalisterne at fylde ud, hvad forklaringer i journalistik

er. En journalistisk forklaring er journalisters forklarende praksis, som den kommer til udtryk i nyhedsartikler, frem for med udgangspunkt i videnskab eller ideologi at opstille kriterier og principper for journalistikkens forklaringer. Dermed har analysestrategien tillige et fænomenologisk anstrøg ved at lægge mere vægt på den sociale konstruktion af virkeligheden og journalisterne selv i journalistikkens forklaringer og mindre vægt på validiteten af forklaringerne (Berger & Luckmann, 2004/1966).

Afhandlingens analysestrategi repræsenterer derfor den dobbeltinteresse, der ligger i at forstå journalistikken på dens egne vilkår og at forstå den på videnskabelige betingelser. Mine egne praksiserfaringer har derfor spillet en større rolle for analysestrategien end for de konkrete metoder og analyser. Afhandlingen har forsøgt at spænde over disse forskellige interesser med en analysestrategi, der betragter journalistik som resultatet af tre typer relationer: De kortvarige relationer i produktionssituationen, som praktikere oplever, og de mellemvarige relationer i den journalistiske profession eller håndværk og langvarige samfundsmæssige relationer, som sociologen eller samfundsforskeren 'oplever'. Afhandlingen repræsenterer dermed et videnskabeligt blik, der betragter journalisters forklarende praksis i et tredobbelt okular. Det er med det blik, afhandlingens store historie skal ses.

Med sådan en analysestrategi retter den forskningsmæssige interesse sig for det første imod relationen mellem journalistik og andre samfundsfænomener, hvilket ikke mindst vil sige medier og samfundets magteliter, for det andet mod den historiske foranderlighed i journalistikkens funktioner og disses strukturelle grundlag, og for det tredje mod journalisters positioneringer. Det betyder, at jeg i afhandlingen interesserer mig for forskelle, der gør en forskel for journalistikkens forklaringer og for forståelsen af journalistikkens forklaringer.

Afhandlingen pendler så at sige mellem realistiske og socialkonstruktivistiske positioner. Feltbegrebet er blevet anvendt til at periodisere strukturer som historisk-specifikke perioder i medier og journalistik samt til at periodisere aktørers handlingsdispositioner i en kausalmodel.

Socialkonstruktivistisk analyserer jeg forklaringer i nyhedstekster som symbolske fænomener, der ikke kan reduceres til afspejlinger af virkelighedens sammenhænge, men som udtryk for journalisters positioneringer i det symbolske domæne, ligesom jeg konstruerer felter som udtryk for strukturer i medier og journalistik. På samme måde er begrebet forklaringsgenre blevet anvendt i en realistisk position til at klassificere nyhedsdiskursens genredimension i dens forklarende dimensioner kohærens og modalitet og synliggøre disses dimensioners indbyrdes relationer.

Afhandlingen trækker på Bourdieus idéer om samfundet, som han selv betegner som analytiske begreber. I denne afhandling har jeg fyldt begreberne ud og konstrueret en teori om, hvordan journalisters forklarende praksis er betinget af historisk-specifikke forhold i medie- og journalistikfelter og relationen mellem dem.

I konstruktionen af resultater lægger jeg som i den realistiske position vægt på at sikre holdbarheden eller validiteten af dataindsamling, databehandling og analyser. Jeg tilstræber repræsentative data og kontrollerer repræsentativiteten. Jeg vælger nyhedsjournalistik generelt frem for journalistik om et bestemt emne, der kan give nyhedsartiklerne en forklarende bias i forhold til generel nyhedsjournalistik. Selv om nyhedsartikler, der prioriteres som tophistorier i aviser, alene pga. deres placering adskiller sig fra andre nyhedsartikler på sekundære placeringer, forsøger jeg at godtgøre, at forskellen ikke har den store betydning for nyhedsartiklernes forklarende karakter. Mine konklusioner ser ud til at være gældende for nyhedsjournalistik i betalingsaviser i de sidste 40 år.

Jeg lægger vægt på at sikre fortolkningen af nyhedsartikler og interview, og at konklusionerne om forandringer i journalistikken over tid eller i bestemte situationer bygger på signifikante forskelle på trods af et begrænset datamateriale. Jeg kontrollerer i det omfang, det kan lade sig gøre, for andre forklarende faktorer som nyhedsskribenternes uddannelse, nyhedsartiklernes længde eller forskelle i kildebrug.

7.2. Design

Tilrettelæggelsen af afhandlingens empiriske undersøgelser af nyhedsartikler og deres tilblivelse skal designes, så de giver svar på forventningerne til nyhedsjournalistikkens forklarende karakter på mikro- og mesoniveau. Eftersom det er fire hypoteser med forventninger af meget forskellig karakter, er det ikke tilstrækkeligt med ét design. Jeg vil nedenfor skitsere tre forskellige design, der er velegnede til empirisk af undersøge hypoteserne, og hvori nyhedsartikler har forskellige funktioner.

Det første design knytter sig til forventningen om, at forklarende journalistik i de seneste fire årtier er gennemgået retningsbestemte om end ikke lineære forandringer (jf. afsnit 6.6.1: *slagmarkshypotesen*). Det er en forventning om den relative styrke af sammenhængen mellem medie-/journalistikfelter og nyhedsjournalistikkens forklarende karakter, således at felteffekter er tilstrækkelige til at skabe specifikke forskelle i nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i de tre perioder. Det er en forventning om korrelation mellem felters karakteristika i partipressens periode (før 1970'erne), i den

homogene periode (1970'erne-1990'erne) og i den hybride periode (2000'erne) og nyhedsartiklers forklarende karakter. Der vælges af pragmatiske grunde en case pr. periode (årene 1968, 1988 og 2008), hvilket giver studiet karakter af et casestudium (Gerring, 2007: 21). En case opfattes her som et eksempel af studiets analyseenhed (Collier m.fl., 2004: 250; Gerring, 2007: 21; Seawright & Collier, 2004: 275). Analyseenheden er nyhedsjournalistik på mesoniveau. For hver af de tre cases vælges undercases/observationer, som er en uges topartikler med tilknyttede henvisningsartikler i otte aviser.

Den konkrete udvælgelse af en case for hver periode består af en uge i hvert af de tre år, og undercases består af ugens forsideartikler i otte aviser. Med henblik på at validere resultaterne anvendes tillige en statistisk metode (ordinal regressionsanalyse) med den enkelte nyhedsartikel som case for at undersøge forskellen på forklarende journalistik i de tre perioder og kontrollere for andre forklarende faktorer.

Yderligere tre forhold begrunder valg af komparativ casedesign til studiet. For det første sikrer en strategisk udvælgelse af data over en 40-årig periode mere informative data end tilfældig udvælgelse, når datamængden er begrænset. For det andet egner casestudier sig bedre til at vurdere, *om* og *hvordan* en uafhængig variabel influerer på en afhængig variabel, end til at vurdere *hvor meget* den betyder (George & Bennett, 2005: 25). For det tredje handler slagmarkshypotesen om ændringer i forklarende journalistik over tid, hvorfor der nødvendigvis må ske sammenligning af cases med nyhedsjournalistik på forskellige tidspunkter. Designet til undersøgelse af slagmarkshypotesen kan betegnes som komparativ historisk (Gerring, 2007: 29).

Undersøgelsen af specifikke faktorers effekt kræver, at effekten i videst mulig omfang isoleres fra effekten af andre faktorer. Derfor vælges cases ud fra et most similar systems design (MSSD), der bygger på maksimal variation på den uafhængige variabel, mens andre variable holdes konstant. Sådan et design er velegnet til at generere eller teste hypoteser gennem komparativ analyse af cases (Gerring, 2007: 90, 131-134).

I dette studie sikres maksimal variation på den uafhængige variabel gennem anvendelse af den historiske analyse og konstruktion af medie- og journalistikfelter i kapitel 4, der opdeler de seneste fire årtier i de tre nævnte perioder. De tre perioder tillægges forskellige effekter, der er begrebsliggjort som dispositioner for journalisters handlinger, på journalistikkens forklarende karakter. Størst variation på den uafhængige feltvariabel opnås ved at vælge cases (nyhedsjournalistik), der er typisk for perioden, fordi "Most-similar cases should also be "typical" cases" (Gerring, 2007: 139), hvilket antages at

være på tidspunkter med størst tidsmæssig afstand til de strukturelle feltbrud mellem de tre perioder.

I designet anvendes de samme otte aviser i alle tre perioder for at undgå, at forskelle i nyhedsjournalistikkens forklarende karakter skyldes skift i aviser med forskellig positionering og forklarende nyhedsjournalistik. Der anvendes den samme type avisartikler, dvs. nyhedsartikler, for at undgå opinionsartikler med en anden forklarende karakter end nyhedsartikler. Der anvendes nyhedsartikler med samme placering i aviserne for at undgå, at variation i journalistikkens forklarende karakter skyldes forskelle baseret på nyhedsredaktionens placering af nyhedsartikler i avisen. Der anvendes nyhedsartikler fra samme tidspunkt af året for at undgå, at skemalagte begivenheder (som fx Folketingets åbning) påvirker én case, men ikke de andre cases. Der anvendes nyhedsartikler fra alle uges syv dage for at undgå, at overvægt i en case af fx weekendartikler med en anden forklarende karakter kan forårsage variation i nyhedsjournalistikkens forklarende karakter på tværs af de tre cases. Endelig anvendes der nyhedsartikler fra uger, der ikke har en overvægt af artikler om en enkelt begivenhed for at undgå, at nyhedsartikler om netop den begivenhed har en anderledes forklarende karakter end nyhedsjournalistik generelt.

Det er ikke muligt at fastholde de samme journalistiske skribenter over 40 år, ligesom det heller ikke er muligt at holde journalisternes uddannelsesniveau konstant. Uddannelsesniveauet kan ikke bestemmes på skribenterne i de to ældste cases, fordi der ofte ikke er tilknyttet et skribentnavn, eller fordi en navngiven skribents uddannelse ikke er forsøgt sporet. Skribentens uddannelsesniveau kan have en effekt på variationen i nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i de tre cases, hvis man antager, at fx akademisk uddannede skribenter vil være mere fokuseret på at forklare end journalistisk uddannende skribenter. Imidlertid er artikelskribenternes uddannelse kendt i casen for den hybride periode, hvilket giver mulighed for at kontrollere, om uddannelse har en effekt på nyhedsartiklernes placering på forklaringsgenren i den case. Det viser sig ikke at være tilfældet,[71] hvilket jeg vender tilbage til i kapitel afsnit 9.4.3.

[71] Der er ikke signifikant forskel på nyhedsartiklers fordeling på forklaringsgenren i 2008 fra skribenter med en journalistisk uddannelse og skribenter med en akademisk uddannelse (med eller uden journalister uddannet på RUC og SDU) (Fisher's exact test: 0,89, hvor SDU- og RUC-journalistuddannede er i journalistgruppen; 0,80, når SDU- og RUC-journalistuddannede er i akademikergruppen). Dertil kommer, at forskellen på nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren i 2008 er signifikant forskellig fra i 1968 og 1988 for alle tre grupper (journalister med og uden SDU- og RUC-journalister, og for alle).

Det første design er dermed et longitudinal design med tidsmæssig variation og ingen rumlig variation (se Gerring, 2007: 153). Den konkrete udvælgelse af en case for hver periode, som er en uge i årene 1968, 1988 og 2008 og undercases, som er ugens forsideartikler, vender jeg tilbage til nedenfor. Udvælgelsesmetoden er systematisk tilfældig, der minder mest om en klyngebaseret udvælgelse (Agresti & Finlay, 2009/1997: 23). Hvis 52 uger i et år opfattes som tidsafgrænsede klynger, vælges alle observationer i en klynge. Fordelen ved at anvende klyngeudvælgelse i afhandlingen vender jeg tilbage til nedenunder. Ulempen ved klyngeudvælgelse er, at der kan være bias i data pga. afhængighed mellem de udvalgte enheder. Afhandlingens nyhedsartikler kan være skæve i forhold til et repræsentativt udsnit, hvis der er en overvægt af artikler om bestemte emner, der har en effekt på nyhedsjournalistikkens forklarende karakter. Nedenfor er der redegjort for, hvordan de udvalgte uger er udvalgt, så der ikke er en uforholdsmæssig stor andel af artikler om ét emne, men i alle tre udvalgte uger er der artikler om samme sag eller begivenhed. En kontrol viser dog, at der ikke er signifikant forskel på fordelingen på den afhængige variabel (forklaringsgenren) for artikler, hvoraf der i løbet af en uge er flere om et emne, og artikler, hvor der kun er én om et emne. [72] Klyngeudvælgelsen ser ikke ud til at have effekt på artiklernes fordeling på forklaringsgenren, hvorfor artiklerne vil blive behandlet som repræsentative for populationen med hensyn til deres forklarende karakter.

Det andet design knytter sig til forventningen om, at journalisters forklarende praksis i det seneste årti udviser bestemte træk (jf. afsnit 6.6.2: Hypoteserne om ekspertliggørelse og professionalisering). Den analytiske enhed er de journalistiske skribenter, fordi det skal undersøges, om (nogle) journalister i 2008 har en refleksiv intention om at forklare, og om (nogle) journalister anvender en eksperimenterende forklarende praksis i nyhedsartiklers tilblivelse. Casene er valgt ud fra, at journalisterne er skribenter på de allerede udvalgte forsidehistorier i 2008-ugen. Deres repræsentativitet er knyttet til sidehistoriernes repræsentativitet for nyhedsjournalistik i den hybride periode, hvilket vil sige, at de valgte artikelproduktioner med høj sandsynlighed er repræsentative for andre artikelproduktioner i perioden. Udvælgelsesmetoden er vel-

[72] Flere artikler om samme emne i samme uge kan være betinget af klyngeudvælgelse, mens artikler, hvoraf der kun er en om et emne, ikke er klyngebetingede. En analyse af de to artikeltypers placering på forklaringsgenren i hver af de tre uger viser, at der ikke er nogen signifikant forskel på deres fordeling på forklaringsgenren i nogen af de tre uger (Fisher's exact test: 1968: 0,96; 1988: 0,48; 2008: 0,38). Forskellen på forklaringsgenren i de to grupper stiger, jo færre artikler, der er om de samme emner (1968: 47 procent, 1998: 22 procent, 2008: 18 procent).

egnet til at teste hypoteser (Gerring, 2007: 89, 91-97). Designet kan betegnes som et tværgående casestudium (cross-sectional studium med lille/mellemstor n) (Gerring, 2007: 28). Undersøgelsen består alene i at konstatere, *om* (nogle) journalister har forklarende intentioner, og om praksis i 2008 er refleksiv.

Det tredje design knytter sig til forventningen om, at journalisters forklarende praksis på mikroniveau er betinget af produktionssituationen (jf. afsnit 6.2.2: *situationshypotesen*). Enheden i analysen er nyhedsartikler. Eftersom den enkelte nyhedsartikels produktionssituation er ukendt, er det ikke muligt at vælge cases ud fra værdier på den mellemkommende, aktøreksterne variabel (jf. afhandlingens kausalmodel i afsnit 6.6), dvs. ud fra, om produktionssituationerne er rutinetilfælde, refleksionstilfælde eller nødstilfælde. I stedet anvendes igen princippet om tilfældighed, så de allerede udvalgte artiklers produktionssituationer med høj sandsynlighed er repræsentative for andre produktionssituationer. Designet er et tværgående casedesign (Gerring, 2007: 28), der bygger på rumlig variation og ingen tidslig variation. Nedenfor redegøres der nærmere for valget af cases til alle tre undersøgelser.

Afhandlingens design kombinerer dermed case- og variabelorienterede strategier, fordi undersøgelsen af forventningerne til journalisters forklarende praksis på ene side kræver dybtgående, semantiske analyser af nyhedsartikler som cases med henblik på at undersøge deres forklarende beskaffenhed, men tillige at gruppere sammenlignelige cases og tildele hver case værdier på et standardiseret sæt af variable, der tillader systematisk sammenligning (Miles & Huberman, 1994: 173). Det standardiserede sæt af variable, der er teoretisk og empirisk informeret, består af forklaringsgenren og dens underdimensioner, af produktionssituationers og journalisters forklarende praksis.

7.2.1 Valg af cases

Det strategiske valg af cases har til formål at teste hypoteserne og øge generaliserbarheden af resultaterne, og valget hviler "upon an analyses of a larger population om potential cases" (Gerring, 2007: 88). I statistiske undersøgelser er standardbeskyttelsen mod bias tilfældig udvælgelse, men som King m.fl., bemærker (1994: 124-127), er der større risiko for bias ved tilfældig udtrækning af få cases end ved strategisk udvælgelse (George & Bennett, 2005: 24). Den største fare for bias ved udvælgelsen af cases er at vælge cases, hvor den uafhængige og afhængige variabel varierer som forventet, mens cases, der modsiger teorien, udelades (George & Bennett, 2005: 24).

Proceduren til caseudvælgelse følger af periodiseringen af medie- og journalistikfelter i de seneste fire årtier, af most-similar-designet, der holder flest mulige uvedkommende faktorer konstante, og af en tilstræbt repræsentativitet i forhold til produktionen af nyhedsartikler på betalingsaviser. Sidstnævnte kriterium gælder cases i alle tre undersøgelser.

7.2.2 Cases til analysen af variation i forklarende journalistik over tid

I løbet af den 40 års periode, som hypoteserne omhandler, er der produceret et ganske anseeligt antal nyhedsartikler. Således blev der fx alene i uge 46 i 1999 produceret 32.000 redaktionelle enheder og i uge 46 i 2008 75.000 redaktionelle enheder (Lund & Willig, 2009: 9), så et forsigtigt gæt vil være flere end 50 millioner redaktionelle enheder (Infomedias database indeholder 34 millioner trykte artikler produceret senere end 1990). I udvælgelsen af nyhedsartikler kombineres viden om den enkelte case med et ønske om, at nyhedsartiklerne skal ligne resten af nyhedsjournalistikken.

2008 er valgt som case i den hybride periode for at opnå størst mulig afstand til det strukturelle feltbrud omkring år 2000, og fordi der i 2008 blev gennemført et forskningsprojekt af dansk nyhedsproduktion. Både i projekt nyhedsuge i 2008[73] og et tilsvarende projekt i 1999 er uge 46 anvendt som en typisk uge (Lund, 2000; Lund m.fl., 2009a). Uge 46 ser ud til at opfylde kriteriet om at være tilstræbt repræsentativ for nyhedsjournalistik generelt, og samtidig forsyner nyhedsugeprojektet uge 46 i 2008 dette projekt med baggrundsdata. Dermed er den første case for den hybride periode valgt. Den næste case skal ligge midt mellem 1970'erne og slut-1990'erne, derfor vælges uge 46 i 1988 som case for den homogene periode, mens ugerne 43-44 i 1968 vælges som case for den partibundne periode, hvilket giver det samme tidsinterval mellem de tre cases.

Uge 46 i 1968 blev fravalgt efter gennemsyn af ugens artikler, fordi godt 40 procent af artiklerne i de otte udvalgte aviser handlede om mordet på en tidligere modstandsmand (Geisler). I uge 45 1968 fyldte et amerikansk valg uforholdsmæssigt meget, og i uge 47 var det en international valutakrise. Fra torsdag i uge 44 handlede artiklerne om et amerikansk stop af bombningen af Vietnam (50 procent af alle ugens artikler). Derfor er den sidste uge i oktober (fra torsdag i uge 43 til onsdag i 44) valgt, hvor der ikke er en uforholdsmæssig stor andel af artikler om en enkeltbegivenhed. I uge 46 1988 udkom

[73] http://www.danskfagpresse.dk/Documents/Nyhedsugen%202008/ABL%20nyhedsuge%202008.pdf

Berlingske Tidende ikke mandag-onsdag, i stedet anvendes *Berlingske Tidende* fra mandag-onsdag i uge 45.

Ifølge hypoteserne skal nyhedsartiklerne komme fra betalingsaviser. Ud fra princippet om at holde flest mulige faktorer konstante er valgt otte aviser, der er udkommet i hele perioden. De otte aviser er *B.T.*, *Berlingske Tidende*, *Børsen*, *Ekstra Bladet*, *Dagbladet Information*, *Kristeligt Dagblad*, *Morgenavisen Jyllands-Posten* og *Politiken*. Aviserne dækker tilsammen næsten hele markedet for betalingsaviser i perioden. I løbet af uge 46 i 1999 producerede de landsdækkende dagblade 3.482 nyhedsartikler (netto minus genbrug) (Lund, 2002: 23). For at reducere mængden af nyhedsartikler vælges avisernes tophistorie hver dag. Det giver et overkommeligt og sammenligneligt antal. Dertil føjes artikler inde i avisen, som der henvises til fra den højest prioriterede artikel på forsiden. Begrundelsen for det er, at den forklarende karakter af forsideartiklen kan afhænge af, om der er andre supplerende artikler inde i avisen.

En case i det første design består med andre ord af topartikler på otte avisers forsider i en uge og med dertil knyttede artikler inde i aviserne. Alle avisernes topartikler og relaterede henvisningsartikler er medtaget uden viden om deres variation på den afhængige variabel, hvorved undgås bias ud fra selektion af artikler med de forventede karakteristika.

Udvalget tilstræber dermed repræsentativitet, da intet tilsiger, at netop topartikler i uge 46 adskiller sig fra andre ugers topartikler.[74] Så population består i snæver forstand af betalingsavisers topartikler, men ved at medtage henvisningsartiklerne vil jeg i kapitel 9 argumentere for, at der ikke ser ud til at være afgørende forskel på topartiklens forklarende karakter og den forklarende karakter af avisens øvrige nyhedsartikler. Tilsvarende undersøger jeg til sidst i dette kapitel, om henvisningsartiklers forklaringskategori er betinget af hovedartiklens forklaringskategori med henblik på at øge generaliserbarheden af analyserne af hovedartiklerne.

Antallet af hovedartikler er næsten identisk i de tre udvalgte uger, mens antallet af henvisningsartikler især stiger i uge 46 i 2008. Antallet af avisartikler fremgår af tabel 7.1. De primære enheder i de komparative undersøgelser er hovedartikler, som er den højest prioriterede artikel på en avisforside, eller hvis forsiden består af en kort henvisningsartikel (< 100 ord), så den højest prioriterede artikel (>100 ord) blandt de artikler, der er henvist til fra forsiden. Foruden begrebet hovedartikel anvendes begrebet biartikel om avisar-

[74] I 1968 udgør den mest omtalte sag 16 procent af nyhedsartiklerne i uge 43-44, i 1988 otte procent og i 2008 seks procent.

tikler, der er relateret til hovedartiklen, og som ikke er opinionsartikler eller artikler med færre end 100 ord.

Tabel 7.1. Antal avisartikler i 1968, 1988 og 2008[75]

	1968	1988	2008	Total
Hovedartikler	51	51	52	154
Relaterede artikler	22	41	132	195
– heraf nyhedsartikler	18	19	82	119
– heraf faktabokse, korte forsideartikler og noter (< 100 ord)	2	19	44	65
– heraf opinionsartikler	2	3	6	11
Total	73	92	184	349

Jeg vil i kapitel 9 redegøre nærmere for artiklerne i de tre cases, men her alene bruge fordelingen til at illustrere datasættet i det første studium af de tre cases (se Gerring, 2007: 23-26).

Populationen består i bredeste forstand af 40 års danske nyhedsartikler i betalingsaviser, og i lidt snævrere forstand af hovedartiklerne i de 40 år. I analysen af slagmarkshypotesen kommer de tre år til at fungere som proxy for den uafhængige feltvariabel, fordi jeg ikke er i besiddelse af relevante data for felternes karakteristika. Datasættet i den analyse indeholder de tre cases og 154 hovedartikler som observationer og dertil henvisningsartiklerne. Imidlertid undersøges variationen mellem nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren i de tre cases med statistiske metoder, hvor observationerne antager karakter af cases i tværgående caseanalyse (ordinal regression).

[75] Bilag 1 indeholder en liste over de 449 artikler med avis, dato og artiklens rubrik.

Figur 7.1. Datasæt i design 1 til casestudium af nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i 1968, 1988 og 2008

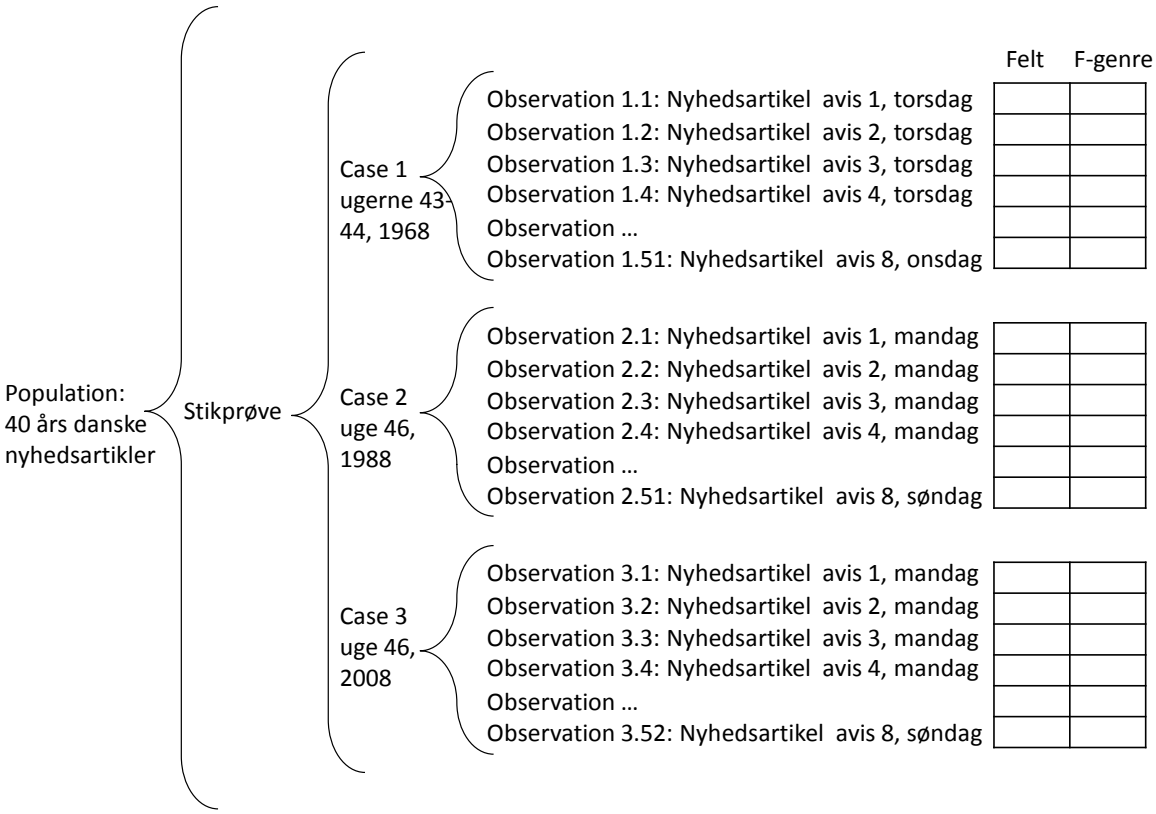

7.2.3 Cases til analysen af journalisters forklarende praksis

Feltanalyserne gav desuden anledning til forventninger om karakteren af journalisters praksis i produktionen af nyhedsartikler. Det blev formuleret som hypoteser om ekspertliggørelse og professionalisering. Analysen skal undersøge, om bestemte former for praksis er til stede i nyhedsproduktionen. Casene er artikelproduktioner, og produktionen af de 52 hovedartikler i uge 46 i 2008 udgør stikprøvens 52 cases. Ligesom artiklerne er tilstræbt repræsentative, vil jeg i kapitel 8 argumentere for, at hovedartiklernes tilblivelsesproces ikke adskiller sig afgørende fra tilblivelsen af avisernes andre nyhedsartikler. For at undgå bias undersøges alle 52 tilblivelsesprocesser.

Figur 7.2. Datasæt i design 2 til tværgående caseanalyse af nyhedsjournalisters forklarende praksis i 2008

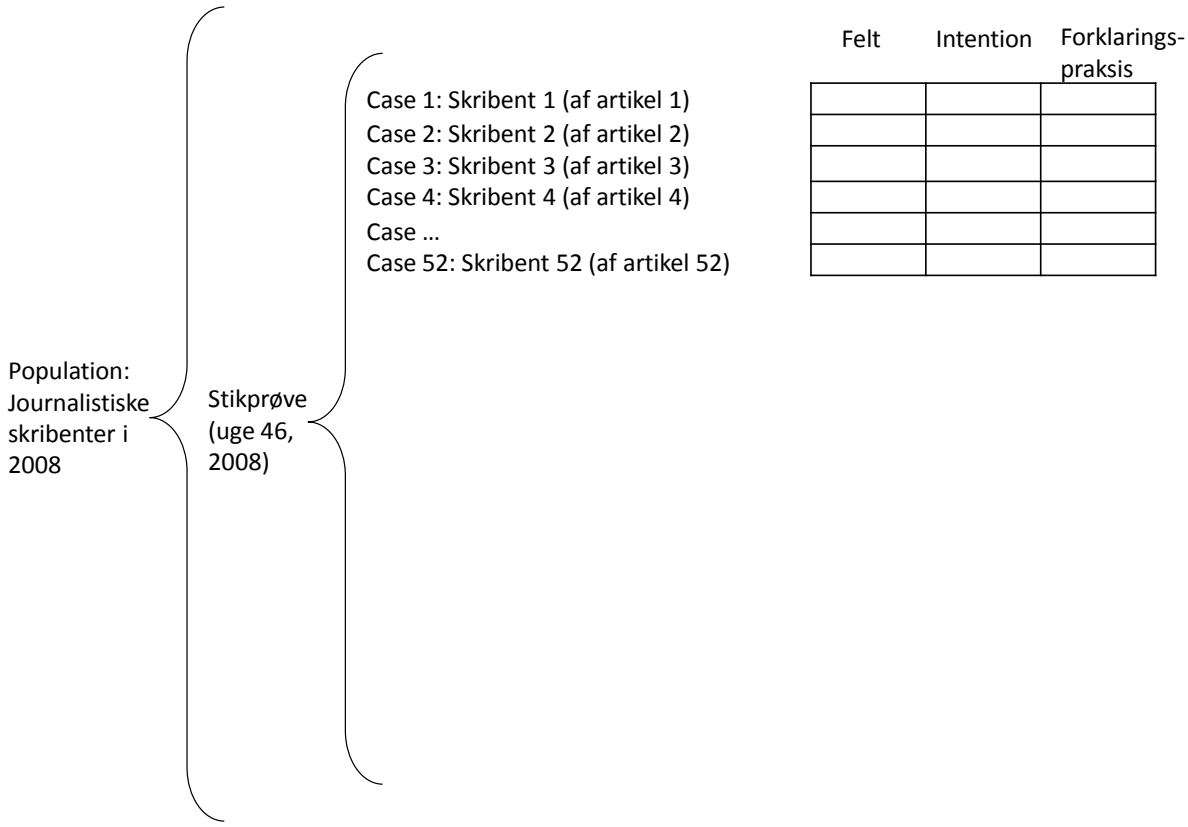

Populationen er i snæver forstand produktionsprocesserne ved tilblivelsen af nyhedsartikler på betalingsaviser i 2008 og i bredere forstand produktionsprocesser i hele den hybride periode. Stikprøven består af alle hovedartiklers tilblivelsesprocesser på de otte betalingsaviser i uge 46 i 2008.

7.2.4 Cases til analysen af situationers effekt på nyhedsartiklers forklarende karakter

Den sidste analyse undersøger effekten af produktionssituationer på nyhedsartiklers forklarende karakter (*situationshypotesen*). Med henblik på at tilstræbe repræsentative produktionssituationer anvendes de otte betalingsaviser i uge 46 i 2008. Til forskel fra de to første empiriske undersøgelser, hvor analysen af cases anvender den uafhængige feltvariabel, anvender analysen af disse cases den mellemkommende situationsvariabel, der på mikroniveau forventes at påvirke nyhedsartiklernes forklarende karakter. For at undersøge effekten af produktionssituationer, begrebsliggjort som motivationer, må variationen i produktionssituationer undersøges.

Figur 7.3. Datasæt i design 3 til tværgående analyse af nyhedsjournalisters forklarende praksis i 2008

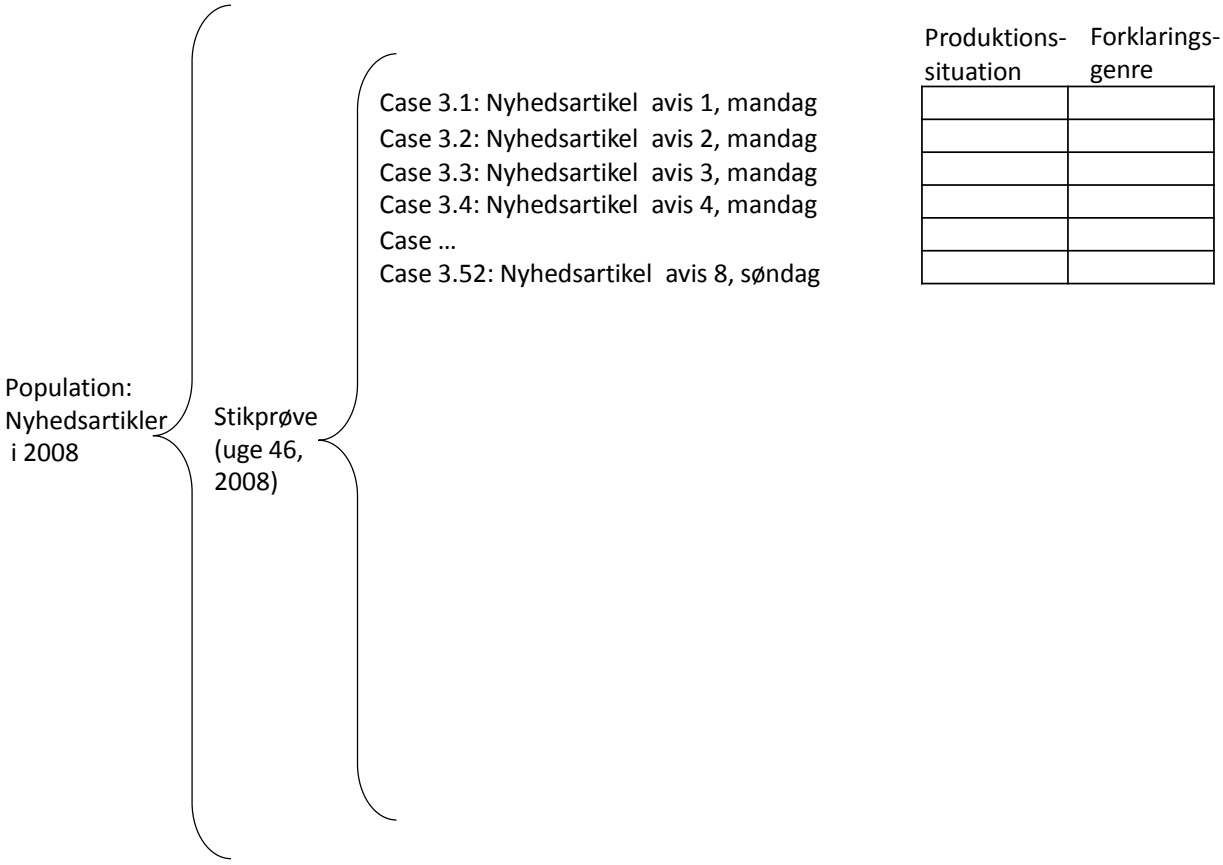

Ligesom artiklerne og tilblivelsesprocessen er tilstræbt repræsentative, vil jeg i kapitel 8 argumentere yderligere for, at hovedartiklernes produktionssituationer ikke adskiller sig afgørende fra de situationer, hvori andre af avisernes nyhedsartikler bliver til. For at undgå bias undersøges alle 52 produktionssituationer og deres effekt på hovedartiklernes forklarende karakter.

Opsummerende er de tre datasæt konstrueret ud fra muligheden for at undersøge hypoteserne bedst muligt og ud fra et pragmatisk hensyn til projektets rammer, så klassificeringen af nyhedsartiklers forklarende karakter genbruges i to af de empiriske undersøgelser til at undersøge slagmarkshypotesen og situationshypotesen. Desuden anvendes interview med de hovedartikelproducerende til undersøgelsen af ekspertliggørelses- og professionaliseringshypotesen og situationshypotesen.

7.3 Konstruktion af data

Data kan ikke indsamles direkte, fordi hverken nyhedsartiklernes forklarende karakter, journalisternes intentioner eller praksis, eller produktionssituationer-

ne findes i en tilgængelig form. Data skal konstrueres gennem analyse af nyhedsartikler og gennem interview med journalister og analyse af interviewene. Et første skridt er identifikationen af nyhedsartikler og journalister til casene.

7.3.1 Avisartikler

Avismaterialet til de tre cases findes for de to første cases vedkommende på mikrofilm. For 1968 og 1988 er proceduren at identificere topartikel og eventuelle henvisningshistorier i den trykte avis. Dernæst printes samtlige artikler, og der tages en kopi til genkodning af artikler. For 2008 blev de 52 trykte aviser samlet ind. Topartikler og henvisningsartikler blev identificeret. Dernæst blev samtlige artikler downloaded og lagret som separate word-dokumenter. Syv avisers artikler blev hentet i Infomedia databasen og *Børsen* i LexisNexis Academic databasen. Endelig blev artiklerne importeret i det kvalitative analyseprogram NVivo.

For 2008-artiklerne anvendes den trykte version. Det betyder, at onlineversioner af artiklerne er kontrolleret og korrigeret for afvigelser i forhold til papirversionen.

Tabel 7.2 viser forskelle på papir- og onlineversionen af artiklers makrotekst. Forskellene er af indholdsmæssig karakter, da manglen på overliggere i onlineversionen har betydning for, om makroteksten fremstår som refereret eller som infereret af journalisten.

Tabel 7.2. Forskelle i makrotekst på papirversion og onlineversion af nyhedsartikler

Avis	Papirversion	Online version
Berlingske Tidende, 12.11.2008	Ombudsmand: Lovbrud i udlændingesag	Ombudsmand: Vildledning og lovbrud i udlændingesag
Ekstra Bladet, 12.11.2008	Poker-kollegaen: Han spiller den perfekte finale	Han spiller den perfekte finale
	Far Robert: Jeg er simpelt hen bare så stolt	Jeg er simpelt hen bare så stolt
Ekstra Bladet, 12.11.2008	Millionær med måde	Vennernes ven: Millionær med måde
Ekstra Bladet, 12.11.2008	Sikret for livet: Kan leve af renterne	Kan leve af renterne
Dagbladet Information, 13.11.2008	Rapport åbner for danske lejesoldater	Sikkerhedsfirmaer: Rapport åbner for danske lejesoldater
Ekstra Bladet, 14.11.2008	Holdleder i FCK: Der manglede en spiller lørdag morgen	Der manglede en spiller lørdag morgen
	Patrick drillede: 'Han havde spillet smart'	'Han havde spillet smart'
	19-årig drabsmands mor: Min søn er uskyldig	Min søn er uskyldig
	Den dræbtes far: De var barndomsvenner	De var barndomsvenner
	Den dræbtes mor græd over uro. Vennerne råbte 'luderland'	Vennerne råbte 'luderland'
Ekstra Bladet, 15.11.2008	Derfor kom Janni hjem i utide. Presset blev for stort	Presset blev for stort
	Janni får ingen kvaler. God for flere hundrede millioner	God for flere hundrede millioner
	Blandt Danmarks rigeste. Han er god for en milliard	Han er god for en milliard

7.3.2 Interview

Afhandlingens datakonstruktion inkluderer interaktion med forskningsfeltet gennem interview med journalister, hvorfor der i dette afsnit kan være grund til at redegøre for mit forhold til det journalistiske miljø og adgangen til miljøet (se Lofland m.fl., 2006: 22). Afsnittet redegør desuden for kontakten til journalister, interviewspørgsmål og transskription. I løbet af uge 46 i 2008 blev 52 journalister identificeret ud fra de otte betalingsavisers hovedartikler, der alle var forsynet med byline (navn på journalistisk forfatter), og én journalist bag hver hovedartikel blev interviewet (hovedforfatteren i tilfælde af flere bylines).

Journalisten anvendes som en centralt placeret informant til at belyse tilblivelsen af en specifik artikel, og som repræsentant i forhold til sin egen op-

fattelse af forklaringer i journalistik. Hensigten med interviewene er at forstå, hvad journalister mener om forklaringer. Hvordan de begrebsliggør forklaringer? Hvilken vægt de tillægger forklaringer? Hvad der opfattes som plausible forklaringer, og hvad de finder grund til at forklare. Valideres forklaringer? Hvordan, eller hvorfor ikke? Interviewene skal belyse to forhold:

1) Hvordan en forklaring, der optræder i en journalistisk tekst, er blevet til?
2) Hvordan journalisten forstår forklaringer i journalistik og sin egen rolle i forhold til forklaringer i journalistik?

Det stiller særlige krav til interviewets spørgsmål, som jeg vender tilbage til senere i dette kapitel.

7.3.2.1 En eks-insiders relation til forskningsfeltet

Min personlige baggrund er relevant for forskningsprojektet, fordi jeg har en fortid i journalistikfeltet. Jeg blev uddannet som journalist i 1994 og har arbejdet som skrivende journalist på et nyhedsmedie i syv år, men har ikke været ansat på et nyhedsmedie siden 2002. Det giver mig status af eks-insider. Jeg er p.t. ansat som lektor på Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, der af journalister både opfattes som et kollegialt sted, og et anderledes sted som 'skole' eller mediekritisk institution. Samtidig er jeg ph.d.-studerende ved Institut for Statskundskab, hvilket placerer mig langt fra det journalistiske felt.

Adgangen til et forskningsmiljø kan beskrives på et kontinuum fra insider til outsider (Lofland m.fl., 2006: 24). Insidere har pr. definition en position i feltet og har kendskab til feltets normer, regler og rutiner. Eks-insideres tilgængelighed vil variere, alt efter hvilket felt de aktuelt er positioneret i. Outsideres tilgængelighed reguleres blandt andet af, hvilket andet felt de repræsenterer, og hvad de ved om det felt, de gerne vil trænge ind i.

Hvor jeg placerer mig/placeres på kontinuummet insider-outsider, afhænger af den konkrete situation. Det er imidlertid givet, at jeg i tilgangen til feltet og journalisterne har mulighed for at placere mig forskellige steder på kontinuummet, alt efter hvordan jeg præsenterer mig selv og mit ærinde. Jeg betragter det som en forskningsmæssig fordel at kunne vælge mellem positioner som eks-insider, semi-insider og outsider. I forhold til adgang til forskningsfeltet kan jeg benytte mig af min eks-insider- og semi-insider-position til at lette adgangen i forhold til andre forskere. I forhold til mit projekt er der brug for både forstående identifikation og distance.

Problemet for en eks-insider kan være at opnå tilstrækkelig distance, hvilket kan føre til overidentifikation med deraf følgende bias. Imidlertid har jeg i de seneste otte år ikke været beskæftiget som nyhedsjournalist, og en position som forsker giver yderligere muligheder for at undgå overidentifikation, fordi forskning både består i tilegnelse af alternative spilleregler, omgang med andre distancerede forskere og et distanceret blik på feltet gennem refleksioner over tilegnet litteratur. Det har ikke overraskende sat mine erfaringer i et nyt lys, som jeg ikke var opmærksom på som insider (se også Lofland m.fl., 2006: 12). Endelig vil jeg fremhæve, at en kendt distanceringsmekanisme fra feltstudier er, at tidsmæssig afstand mellem dataindsamling og analyse og fortolkning normalt giver den nødvendige distance til at kunne forstå, hvad der foregår, og hvad der er interessant set fra et forskningsperspektiv (Lofland m.fl., 2006: 63). Mine interview blev foretaget i november 2008 og analyseret i 2010.

Jeg vil argumentere for, at mit kendskab til forskningsfeltet ikke er så indgroet, at det medfører blindhed eller mangel på opmærksomhed over for forhold, der har relevans for problemstillingerne. Det virker meningsfuldt, at forståelse af et felt kræver viden og indlevelse i et felts positioner og spilleregler, men også at det samtidig kræver overblik og indblik. At se hvad aktørerne ser, fremmes af genkendelighed opnået som insider, men at se hvad aktørerne ikke ser, kræver refleksivitet, der opnås gennem distancering og objektivisering af en selv. Jeg anser det godtgjort, at jeg kan anvende min egen erfaring som nøgle til at forstå de journalistiske nyhedsproducenter, og at jeg med lidt omhu kan undgå at analysere og skrive om mine egne erfaringer med henblik på at fortælle min egen historie. Man kan sige, at afhandlingen er styret af teorier, og at mine personlige erfaringer inddrages, hvor teorien gør det relevant.[76]

7.3.2.2 Kontakten til de journalistiske producenter

Gennemførelsen af interview blev styret af formålet med at rekonstruere hovedartiklernes tilblivelse. I forhold til at spore en nyhedsartikels tilblivelsesproces er det en fordel, at interviewet med journalisten foregår så hurtigt som muligt efter offentliggørelsen af artiklen. Jo tættere på produktionen af artiklen, desto lettere vil det være for journalisten at genkalde processen (McQuail, 2005: 364). Samtidig vil et kort interval mellem offentliggørelse og interview reducere risikoen for journalistens distancering eller efterrationali-

[76] I øvrigt er det ikke ualmindeligt, at journalistikforskere selv har en fortid som praktiserende journalist. I den journalistiske arbejdsgruppe under Nordisk Medieforskerkonference i 2007 gjaldt det cirka to ud af tre deltagere.

sering i lyset af fortsat udvikling i sagen eller andre forhold. Kort tidsinterval fremmer (alt andet lige) korrekte svar på, hvordan et problem blev identificeret, hvordan en eventuel forklaring kom i stand, hvilke medieinterne faktorer der spiller ind på problemidentifikation og forklaring, og hvilke overvejelser journalisten foretog med henblik på forklaringens udformning og valg af fremgangsmåder.

Interview blev foretaget pr. telefon. Det fremgår af tabel 7.3, at godt halvdelen af de 52 interview er foretaget inden for to dage efter artiklens offentliggørelse og kun en femtedel senere end fire dage.

48 interview er foretaget inden for en uge efter offentliggørelse, hvilket jeg vurderer som et tilstrækkeligt kort tidsrum til, at journalisten er i stand til at fremkalde selv detaljer i artiklens tilblivelsesproces.

Journalisterne blev for det første informeret så lidt som muligt i præsentation og introduktion til formålet med interviewet for at undgå at påvirke journalisternes svar. Introduktionen lød: "Jeg er i gang med et stort forskningsprojekt og vil i den forbindelse gerne stille dig nogle spørgsmål om forsidehistorien. Mit projekt handler om journalistik. Jeg er i gang med en ph.d." Kun direkte adspurgt, og det skete 3-4 gange, fortalte jeg, at mit projekt handler om forklaringer i journalistik.

Tabel 7.3. Afstand i dage mellem offentliggørelse af artikel og interview med journalist

Afstand i dage	Antal interview
0	7
1	12
2	9
3	4
4	9
5	3
6	4
7	1
8	2
9	1
I alt	52

Det lykkedes at få interview med alle de 50 journalister, der var skribenter på de 52 forsidehistorier (to journalister er forfattere til to hovedartikler). En journalist afviste ganske vist direkte at tiltage i interview om vedkommendes journalistik med den begrundelse, at det gjorde vedkommende aldrig. Men præsenteret for argumentet, at 38 forsideskribenter allerede var interviewet,

og at jeg regnede med at interviewe resten, at det var vigtigt for mit ph.d.-projekt, og jeg var inde i forholdene via min baggrund som journalist, indvilgede vedkommende i at deltage.

Det lykkedes tillige at få ganske god adgang til de fleste journalisters procesbeskrivelse og holdninger. Velvilligheden kan hænge sammen med min eks-insider- og semi-position. To interviewpersoner, hvoraf den ene er en tidligere kollega, og den anden kender jeg kun fra omtale, var begrænset villige til at svare på mine spørgsmål. I det ene tilfælde vil jeg vurdere, at det mere er udtryk for en generel holdning end en specifik holdning i den konkrete situation, mens jeg ikke ved, hvad distancen skyldes i det andet tilfælde.

For det tredje er der dilemmaet med distanceovergivelse. I forbindelse med gennemførelsen af interviewet drejer det sig om, hvorvidt interviewer og interviewperson har besvær med at træde ind i rollerne. Besvær kan opfattes som udtryk for mangel på distance. I ingen af tilfældene (måske lige med undtagelse af den ovennævnte tidligere kollega) oplevede jeg det mindste problem med at optræde som interviewer. Det virkede heller ikke på mig, som om journalisterne havde svært ved at indtræde i informant/repræsentantrollen pga. manglende distance til mig (igen med forbehold for de to ovennævnte eksempler). Ingen af de interviewede er venner eller nære bekendte, og det er ikke min vurdering, at det har medført nogen bias, eller at jeg ikke har kunnet forholde mig til interviewpersonerne ud fra de generelle forskningsspørgsmål.

7.3.2.3 Interviewspørgsmål

Interviewene blev lavet som semistrukturerede interview ved hjælp af interviewguiden, der blev tilpasset i løbet af de første interview. Interviewguiden er udarbejdet ud fra tre hensyn: problemstillingerne, afklaring af teoretiske begreber og bias i forbindelse med forskerens interaktion. Spørgsmålene er styret af to formål, der positionerer journalisten i to forskellige roller: Som informant til rekonstruktion af nyhedsartiklers tilblivelsesproces og som repræsentant til belysning af, hvordan journalister positionerer sig selv og forklaringer i nyhedsjournalistik. Tilblivelsesprocessen kan rekonstrueres ud fra journalistens position, fordi journalisten er centralt placeret i processen og interviewes kort efter processen (få dage), hvilket reducerer hukommelsessvigt og efterrationalisering. Samtidig interviewes journalisterne om en specifik proces og en specifik artikel, hvilket forankrer svarene i en processuel og konkret virkelighed frem for i et journalistisk ideal. Dertil kommer, at interviewet foregår med en 'facitliste' ved hånden, som er det færdige produkt.

Undersøgelsen af de 52 processer er afgrænset til forhold, som journalisten har kendskab til. Hvilken rolle eksterne aktører spiller i processen, vil søges belyst gennem interview med journalisterne, men journalisten kan eksempelvis være uvidende om at blive inddraget i en strategisk kommunikationsproces arrangeret af eksterne aktører. Hvad der går forud for aktørers interaktion med en journalist, har selvfølgelig betydning for den forklarende journalistik, men det ligger uden for dette projekts problemstilling, der er afgrænset til den redaktionelle produktionsproces.

Interviewene var ikke mere strukturerede, end nogle spørgsmål kunne udelades, hvis de forekom irrelevante, og at andre og mere generelle spørgsmål til journalistens positionering kunne stilles, hvis det forekom relevant. Alle 52 journalister blev tillige spurgt om uddannelse, stofområdekendskab og tidsforbrug på artiklen/artiklerne. Interviewene har dermed været præget af en rimelig grad af fleksibilitet.

Interviewguiden indeholder 25 spørgsmål (se bilag 2), der veksler mellem konkrete procesforhold og generelle holdninger samt normer for udførelsen af forklarende journalistik. Repræsentantspørgsmålene følger som probes på processpørgsmålene, hvor jeg beder om begrundelser for de handlinger, eller mangel på handlinger, som journalisterne foretager i processen. Det er et forsøg på med rækkefølge og vekslen mellem informative og repræsenterende spørgsmål at undgå at 'lægge ordene i munden' på interviewpersonerne. Jeg begynder interviewet med spørgsmål og begreber, som er alment kendte og diskuterede i journalistisk praksis. Udgangspunktet i journalistens konkrete handlinger forventes at have to konsekvenser: større genkendelighed for journalisten og mere konkrete og informerende svar på de abstrakte positioneringsspørgsmål. Jeg undlader direkte spørgsmål til teoretiske begreber som autonomi, framing og retfærdiggørelseskriterier som validitet eller reliabilitet. Jeg mener derfor at have minimeret risikoen for bias som en effekt af spørgsmålene.[77] Interviewene indikerer efter min mening en tilstrækkelig distance til det journalistiske felt og afspejler samtidig en forstående identifikation.

7.3.2.4 Transskription

44 af de 50 interview blev optaget, ved de resterende seks interview mislykkedes optagelsen af telefoninterviewet af forskellige grunde. For de seks interview anvendes de noter, som jeg skrev undervejs i interviewet. De 44 in-

[77] Dertil skal føjes, at interviewene analyses og fortolkes med begreber (se kapitel 8), som slet ikke var i spil, da interviewene blev foretaget, hvilket i høj grad mindsker risikoen for, at resultaterne er "talt frem" under interviewet.

terview blev transskriberet (se bilag 3 for transskriptionsvejledning) af to studentermedhjælpere (stud.public.er med indsigt i journalistfaglige begreber) og senere kontrolleret, når det forekom nødvendigt. De 50 interview, som fylder 425 sider fuld tekst, blev importeret i NVivo for analyse.

7.4 Intern og tværgående caseanalyse

Afsnittet redegør først for analysen af avisartikler, herunder konstruktionen af forklaringsgenren, systematisk kodning og kodningens pålidelighed. Dernæst for analysen af interview, herunder selektionen af produktionsprocessen i intention, situation og praksis.

En af udfordringerne ved at undersøge nyhedsjournalistikkens forklarende karakter er, at data som bemærket skal konstrueres. Det kræver dybtgående kvalitative tekstanalyser (Jakobsen & Harrits, 2010: 189), der handler om at bestemme den enkelte nyhedsartikels forklarende beskaffenhed, og ikke om udbredelse eller omfang af forklaringer i den enkelte artikel. Fairclough (1992; 2008/2003) har samlet en række teknikker til dybtgående tekstanalyse under betegnelsen kritisk diskursanalyse, mens van Dijk (1988) specifikt beskæftiger sig med teknikker i analyse af nyhedsdiskursen (jf. kapitel 2). En af de vigtigste er den semantiske analyse, der undersøger, på hvilken måde sætninger sættes sammen, hvilket kan anvendes som grundlag for en klassificering af nyhedsartiklers forklarende karakter.

En anden af udfordringerne ved at undersøge nyhedsjournalistik generelt er, som omtalt ovenfor, at sandsynliggøre, at nyhedsjournalistikkens forklarende karakter har ændret sig som forventet i løbet af de seneste fire årtier. Slagmarkshypotesen er en forventning om korrelation mellem forskellige felter og forskelle i nyhedsjournalistikkens forklarende karakter. For at undersøge det er det nødvendigt at bestemme beskaffenheden af forklarende nyhedsjournalistik i de tre perioder, som feltanalyserne udpegede, og at sammenligne karakteren af den forklarende nyhedsjournalistik. Spørgsmålene er, hvordan beskaffenheden af nyhedsjournalistik i en periode bedst bestemmes, og hvordan forskel på nyhedsjournalistik på forskellige tidspunkter bestemmes?

En tredje udfordring er, at hypoteserne handler om sammenhænge på forskellige niveauer, og at analyserne derfor må foregå på flere niveauer. Metodisk betyder det, at empiriske enheder som nyhedsartikler skifter analytisk status fra case til observation, alt efter hvilken analyse den indgår i (se King m.fl., 1994: 52). Nyhedsartiklers status i analyserne fremgår af de konstruerede datasæt. I det første casestudium er der tre cases (år), hvor hovedartikler i nogle analyser har status af observationer og i andre som cases, for-

di konklusioner skal foretages på et nyhedsjournalistisk niveau. I det tredje datasæt er de samme hovedartikler cases, fordi konklusionerne skal foretages på artikelniveau. I det første datasæt betragtes nyhedsartiklerne både som tre nyhedsjournalistikker og som 154 nyhedsartikler, og i det tredje datasæt som 52 nyhedsartikler.

Analyserne af både artikler og interview er til en begyndelse kvalitative med henblik på bestemte forklarende journalisters positionering i hver eneste nyhedsartikel, journalisternes intentioner, praksis og produktionssituationer. Fx indeholder hver observation (hovedartikler) i 2008-casen i gennemsnit 12 underobservationer (52 hovedartikler med 633 koder), der anvendes til at bestemme hver enkelt hovedartikels forklarende karakter. Analysen af mediers positionering i forhold til mediefelt og journalisters i forhold til journalistikfelt er tillige kvalitative analyser. Når det kommer til bestemmelsen af nyhedsjournalistikkens forklarende karakter på et bestemt tidspunkt (casene 1968, 1988 og 2008), anvendes i stedet kvantitative analyser, der bedre sammenfatter observationerne (51/52 hovedartikler) med henblik på sammenligning.

En fjerde udfordring knytter sig til fremstillingen af kvalitative undersøgelser. Analyserne fremstilles i displays, der er en koncentreret fremstilling af kvalitative data, der hjælper med at undersøge hypoteserne. Udfordringen er at få data (425 fuldtekstsiders interview og 349 nyhedsartikler) tilstrækkeligt sammenfattet og koncentreret uden samtidig at miste dokumentationsfunktionen ved fremvisningen af data i displays i forhold til gennemsigtighed i kodningen og sammenfatningen af data i kategorier (se Dahler-Larsen, 2010: 192). Jeg har i de to kommende analysekapitler valgt en ret ekstensiv fremvisning af tekstuddrag af hensyn til tre regler for displays: autenticitetsreglen, inklusionsreglen og transparentsreglen (Dahler-Larsen, 2010: 195-199). Hensigten er, at data fremtræder i deres autentiske form, og at alle hovedartikler og alle interview (som er kategoriserbare) fremgår af displays, fordi valide analyser kræver (og er drevet af) displays, som er fokuserede nok til at tillade visningen af et helt datasæt (Miles & Huberman, 1994: 91). Endelig suppleres analysekapitlernes displays i dette kapitel med redegørelser for, hvordan artikler og interview er udvalgt og data konstrueret.

Det betyder, at jeg benytter mig af tværgående observationsanalyse i bestemmelsen af nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i de tre cases i årene 1968, 1988 og 2008. Selv om casestudier pr. definition er fokuseret på en relativt afgrænset enhed, kan den interne caseanalyse være både kvalitativ og kvantitativ med mange observationer.

> "Case study research, by definition, is focused on a single, relatively bounded unit. That single unit may, or may not, afford opportunities for large-N within-case analysis. Within case evidence is sometimes quite extensive, as when individual-level variation bears upon group-level inference" (Gerring, 2007: 33).

Desuden benytter jeg tværgående caseanalyse til at bestemme forskellen på nyhedsartiklers fordeling på forklaringsgenren i de tre år gennem regression.

Cross-case-analyser har ofte behov for at 'skalere' – eller på anden måde standardisere – single case-data. At gøre det betyder at transformere single case-data fra en nominal eller kategorial variabel til en dikotom eller kontinuerlig variabel (Miles & Huberman, 1994: 213-214). I analysen af den forklarende journalistiks forandring over tid transformeres den enkelte nyhedsartikels forklarende karakter til en værdi på en ordinalskaleret variabel. Den mest pålidelige datareduktion af de mange nyhedsartiklers forklarende karakter forekommer at være den systematiske, kvalitative kodning og tildeling af værdier på variable, mens datadisplay begynder med kategoriserede tekstuddrag og ender i kvantitative frekvenstabeller. Cross case/observationsanalyse anvendes til generalisering og til at skabe forståelse og forklaring (Miles & Huberman, 1994: 176).

7.4.1 Analyse af nyhedsartikler

Analyse af avisartiklerne bygger på, at hver artikel er en case, der kvalitativt skal analyseres ud fra et fleksibelt design, der begynder deduktivt med teoretisk-informerede operationaliseringer af forklaringer.

Lad mig illustrere det med et eksempel i forhold til forklaringer i journalistik. Fairclough (2008/2003: 89) nævner tre semantisk-kausale relationer i en tekst. Årsag: Vi kommer for sent, *fordi* toget var forsinket. Konsekvens: Toget var forsinket, *så* vi kommer for sent. Og formål: Vi tog af sted tidligere, *for at* nå det første tog. Hvis alene udsagn forbundet af sådanne semantisk-kausale bindeord opfattes som forklaringer, vil det sige, at forklaringer er udsagn forbundet af eksplicitte kausale, semantiske bindeord. Kodning af udsagn, der ikke er forbundet af sådanne semantiske bindeord, vil med sådan en forhåndsforståelse ikke blive kodet. Ved at trække på analyser af nyhedsdiskursen (jf. kapitel 2), der blandt andet peger på abrupte forklaringer, hvor explanans og explanandum er placeret forskellige steder i en nyhedsartikels tekst, kodes for en større variation i forklaringers lingvistiske form.

Den deduktive tilgang til kodningen af forklaringer giver mulighed for se, hvad der *ikke* er i data, mens kategoriseringer udviklet på baggrund af data

ikke behøver være udtømmende for fænomenet eller bestå af gensidigt udelukkende kategorier (se Lofland m.fl., 2006: 147). Min kodningsstrategi er derfor, at data kodes med opmærksomhed på kategorierne i en teoretisk-informeret operationalisering af forklaringers lingvistiske form *og* med opmærksomheden rettet mod eventuelle afvigelser i data, der kan føre til udvidelse af operationaliseringen.

7.4.1.1 Kodning af nyhedsartikler

Kodningen af avisartikler er kvalitativ analyse, der, når det drejer sig om dybtgående analyse af forklaringer i nyhedstekster, er en vanskelig proces, der kræver gentagne overvejelser og vurderinger. I det følgende redegør jeg først for operationaliseringen af forskellige former, som forklaringer kan antage i nyhedsartikler, dernæst for kodeprocedurer og fremgangmåder i kodningsprocessen og til sidst for konstruktion af forklaringsgenren.

For at undersøge nyhedsartiklernes forklarende karakter på mikroniveau er samtlige artikler kodet for forklaringer gennem en systematisk, holistisk og diskursiv analyse, hvilket har ført til konstruktionen af den afhængige variabel, som jeg kort skal redegøre for.

Systematisk analyse betyder, at alle artikler er kodet på samme måde, hvilket med et fleksibelt, kvalitativt design betyder, at alle artikler kodes for koder, der opstår undervejs i kodningen. Diskursiv analyse betyder, at teksten analyseres med centrale diskursive begreber som modalitet og kohærens (jf. kapitel 2.7). Holistisk analyse betyder, at jeg anlægger et helhedssyn på artikler ud fra to forudsætninger: For det første er det vanskeligt at bestemme et tekstelements forklarende karakter uafhængigt af emne (Findahl & Höijer, 1984, 110). Da artiklerne ikke er valgt ud fra et bestemt emne, fordi formålet er at undersøge nyhedsjournalistik generelt, må ethvert tekstelement i en artikel derfor relateres til den specifikke artikels emne.

For det andet fremgår en nyhedsartikels emne af artiklens makrotekst (overskrifter), fordi en nyhedsartikel er en af nyhedsdiskursen skabeloner (jf. afsnit 2.5). Journalistiske nyhedsartikler er let genkendelige, fordi de struktureres rimelig skabelonagtige i nyhedstrekanten (jf. afsnit 2.5), der siden 1940'erne har været konventionelt og totalt dominerende i Danmark (Høyer, 2009).

Tekstens makrodel udgøres af en overskrift i form af en rubrik med større skrifttype end den efterfølgende tekst, som har obligatorisk karakter. Desuden kan artikler være forsynet med en kort sætning, der fysisk er placeret over rubrikken på siden. Den kaldes en overligger, trompet eller forridder og bruges til at bebude, hvad der følger. Under rubrikken kan der være en un-

derrubrik, der består af tekst, der er fremhævet ved at være i mindre format end rubrikken, men større end resten af teksten. Der kan være en byline med en eller flere journalisters navne.

Tabel 7.4. Nyhedsartiklers skabelon

Makro	Trompet **Rubrik** Underrubrik **Fremhævet indledning**	**Friskoler billigere end folkeskoler** **Forældrebetalingen i kommunale SFO'er er eksploderet i en grad, så det nu mange steder i landet er billigere at lade børnene gå på privatskoler. På hver femte privatskole er undervisning og fritidstilbud samlet set billigere for forældrene end i folkeskolen.**
	Byline	Af Hans Larsen og Sarah van Hagen Lind
Mikro	Brødtekst	De kommunale SFO'er er nu blevet så dyre, at det i mange tilfælde vil være billigere at lade børn gå i en privatskole og en tilhørende privat skolefritidsordning end i folkeskolernes fritidsordning. Det fremgår af en omfattende stikprøveundersøgelse, som Berlingske Research har foretaget blandt 215 privatskoler i hele landet. Hver femte privatskole og det tilhørende pasningstilbud er billigere end det kommunale tilbud på trods af, at man i privatskoler både betaler for skolegang og SFO. Fx betaler forældrene i Nilen Privat Skole i Højbjerg ved Århus 1.007 kr. om måneden for både skole og SFO, mens en sammenlignelig kommunal SFO-plads koster 1.664 kr. Dermed er folkeskolen over 7.000 kroner dyrere om året . Resultatet af stikprøvekontrollen får både forældreorganisationen Skole & Samfund og pædagogernes fagforening BUPL til at slå alarm. ….

Mikroteksten består af største mængde tekst, også kaldet brødteksten. Til sammen betegnes makro- og mikroteksten som en journalistisk enhed, der i journalistiske fagtermer betegnes som en historie. Rubrikken vil som oftest udgøre et resumé af indholdet i artiklen (van Dijk, 1988), hvorfor den journalistiske enheds centrale påstand vil fremgå af makroteksten. Hvis det bærende element i en artikel er en forklaring, vil den formentlig fremgå af makroteksten.

7.4.1.1.1 Operationalisering af forklaringsformer

Identifikation af forklaringer i nyhedstekster er ikke nogen let opgave, fordi forklaringer ikke altid er lige tilgængelige. I afsnit 2.6 blev journalistiske forklaringer defineret, så de inkluderer forklaringer med forskellige grader af tilgængelighed i teksten, fordi forklaringens elementer kan være placeret forskellige steder i teksten, eller på anden måde være implicit forklarende. I dette afsnit skal operationalisering af forklaringer foldes yderligere ud med henblik på kodning af nyhedsartikler. I kapitel 2 blev forklaringer behandlet som enten eksplicitte eller implicitte, men det er mere hensigtsmæssigt at betragte forklaringer på et kontinuum fra eksplicit til implicit. Kontinuummet

afhænger af to dimensioner ved forklaringens form, som blev omtalt i kapitel 2.

Den ene er den rent fysiske afstand i den journalistiske tekst mellem de udsagn, der kan fungere som explanans (A) og explanandum (U) i en forklaring. Som tidligere bemærket kan journalistiske tekster være kendetegnet af adskilte eller abrupte forklaringer, hvor explanans og explanandum er placeret forskellige steder i teksten. Den anden dimension er den semantiske relation mellem explanans og explanandum, der kan være mere eller mindre entydigt forklarende. Som nævnt kan bindeord helt være udeladt, eller der kan være anvendt dobbelttydige (sekventielle) bindeord. Først vil jeg i det følgende skitsere fem måder, som explanans og explanandum kan være relateret til hinanden og bagefter koble de to dimensioner i ti forklaringsformer.

Den første og mest eksplicitte forklaringsform vil jeg kalde labeling (A er årsag til *U*): Forklaringen indeholder ord, der signalerer sætningens forklarende karakter. Det kan være udsagnsord som fx *bevirke*, *begrunde*, *betinge*, *følge*, *forklare*, *forårsage*, *fremkalde*, *medføre* og *skyldes* eller navneord som *anledning*, *effekt*, *formål*, *følge*, *hensigt*, *grund*, *konsekvens*, *resultat*, *virkning* og *årsag*. Et eksempel er

> "Når flere og flere børn føler sig stressede i hverdagen, er det hverken, fordi de bliver begravet i lektier eller går til for mange fritidsaktiviteter. Årsagen er ganske enkelt, at de sover for lidt om natten og bruger tv og pc 'en som en forfejlet sovepille." ("Manglende søvn giver børn stress", i *Morgenavisen Jyllands-Posten*, Puls, 14.11.2008: 2-3; understregning tilføjet).

Den anden og måske lidt mindre eksplicitte forklaringsform kalder jeg kausalforbindelse (A, derfor *U; U,* fordi A). Det er sætninger, der er bundet sammen af bindeord med kausal betydning som *fordi*, *så* og *for at* (Fairclough, 2008/2003: 89), men også af fx *altså*, *da*, *derfor*, *efter*, *eftersom*, *ergo* og *således*. Med et eksempel: ""Jeg mener, at vi generelt har levet op til vores løfter, fordi vi skar en tredjedel af ventetiden de første år …", siger ministeren" ("Ventelisterne er vokset siden 2005", i *Politiken*, 11.11.2008: 1; understregning tilføjet).

Fælles for de to første forklaringsformer er, at de både udpeger explanans og explanandum og angiver retningen på årsagsrelationen ved at tydeliggøre, hvad der er årsag (x), og hvad der er konsekvens (y). I det første eksempel angives manglen på søvn (x) at være årsag til stress (y). I det andet eksempel er reducering af ventetid (x) årsag til, at regeringens løfte er overholdt (y).

Den tredje og mindre eksplicitte forklaringsform kan kaldes dobbelttydig forbindelse (A efter U). Med den forklaringsform er der ikke tvivl om retningen af relationen, men der kan være tvivl om, hvorvidt der er tale om en forklaring. Det er værd at bemærke, at bindeord fungerer både i kausale relationer og i andre relationer. Det kan illustreres med markøren *så*, der blandt andet kan signalere sekvens og/eller kausalitet.

> ""Når vi har fået fjernet puklen efter konflikten i foråret, så vil vi se ventelisterne blive endnu kortere, end vi har oplevet indtil nu …", siger Jakob Axel Nielsen." ("Ekspert: Ventelisterne forsvinder aldrig", i *Politiken*, 11.11.2008: 5; understregning tilføjet).

Det er uklart, om fjernelse af puklen (y) er årsag til endnu kortere ventelister (y), eller kortere ventelister kommer efter, at puklen er fjernet.

Den fjerde og mere implicitte forklaringsform er bindeordsfravær (A, U). Dvs., at forbindelsen mellem sætninger er indirekte derved, at bindeord er udeladt. Med et eksempel: "Unge med indvandrerbaggrund er bedre til at bryde den sociale arv end danskere. Stor samfundsøkonomisk gevinst, fastslår ekspert." ("Indvandrere bryder den sociale arv", i *Berlingske Tidende*, 11.11.2008: 1). Her kunne være anbragt et derfor mellem de to sætninger. Dvs., at brud på social arv (x) er årsag til bedre samfundsøkonomi (y). Men der kunne måske også være anbragt et *fordi*. Bedre samfundsøkonomi (x) er årsag til brud på social arv (y). Om udsagnene kan opfattes som en forklaring, og hvilken retning kausaliteten vender, afhænger af, hvad teksten øvrigt signalerer og af modtagerens viden og opfattelse af emnet. Van Dijk (1988) fremhæver, at der er pragmatiske og erkendelsesmæssige forskelle ved forklaringer med og uden bindeord. Hvordan modtageren fortolker og slutter, om relationen mellem sætningerne er baseret på modtagerens almene viden (van Dijk, 1988: 60-61).

Den femte og implicitte forklaringsform kan kaldes årsagsegenskab (A karakteriserer U). Det kan være ved tilføjelse af egenskaber til aktører, handlinger, begivenheder, ting, steder, tider eller personers følelser, attituder eller holdninger. Det kan illustreres på følgende vis: "Likviditetsmangel karakteriserer den økonomiske krise". Likviditetskrise kommer til at fungere som (en del af) forklaringen på den økonomiske krise. Mangel på penge er skyld i svag eller ingen vækst. Da årsagsretningen ikke er givet ved tilskrivning af egenskaber, kan udsagnet også indeholde den omvendte forklaring: Den økonomiske krise er (en del af) forklaringer på likviditetskrisen. Svag vækst er skyld i pengemangel. Som forklaringsform kræver årsagsegenskabsformen, at egenskaben og objekt opfattes som explanans og explanandum eller omvendt.

De fem forklaringsformer er mere eller mindre implicitte relationer mellem explanans og explanandum. Kobles denne dimension sammen med den tidligere omtalte dimension vedrørende afstanden mellem forklaringens dele, betyder det, at der kan laves en typologi baseret på afstand og relation mellem explanans og explanandum. Relationen kan være stærk eller svag, mens afstanden kan være lille eller stor. Det giver mulighed for en række forklaringsformer, som jeg vil eksemplificere med PET's overvågning af radikaliserede muslimer.

Tabel 7.5. Teoretisk typologi over forklaringers sproglige form i nyhedsartikler

		Relation mellem explan**A**ns og explanand*U*m	
		Stærk	Svag
Afstand mellem explan**A**ns og explanand*U*m	Lille – i en sætning	1) **A** er årsag til *U*; (*U* er effekt af **A**) **Radikaliseringen af muslimer** er årsagen til *PET's overvågning*	7) *U* **A** (**A** *U*) - *PET overvåger* **radikaliserede muslimer;** - **Radikalisering** *overvåges* - **Muslimer** *overvåges*
	Lille – i flere sætninger	2) **A**. Effekt *U* (*U*. Årsag **A**) *PET overvåger*. **Årsagen er muslimernes radikalisering**	8) *U*. **A** (**A.** *U*) *PET overvåger*. **Muslimer er radikaliserede**
	Forbundet i en sætning	3) **A** medfører *U* (*U* skyldes **A**) **Radikalisering** medfører *overvågning*	9) *U* efter **A (A** før *U***)** *Overvågningen* kommer efter **muslimers radikalisering**
	Forbundet i flere sætninger	4) *U*, fordi **A** (**A**, derfor *U*) *PET overvåger muslimer*, fordi **de er radikaliserede**	10) 4) *U*, efter **A** (*U*, før **A**) *PET overvåger,* efter at **muslimer er radikaliserede**
	Stor – mellem sætninger	5) *U* … årsag **A**; (**A**… effekt *U*) *PET overvåger* … **Årsagen er muslimernes radikalisering**	11) *U* …. **A** (*U* …**A**) *PET overvåger* … **Muslimer er radikaliserede**
	Stor – mellem ord	6) *U* … **A** (**A** … *U*) ?	12) *U* … **A** (**A** … *U*) *?*

Typologien kendetegner relationer mellem udsagn, der her konstitueres som explanans og explanandum. Tabel 7.5 viser (alt andet lige), at udsagnenes eksplicitet som forklaring bliver svagere, desto højere nummer forklarings-

formen har. Eller med van Dijks (1988) begreb reduceres den funktionelle kohærens i forklaringen. Forklaringsformerne 6 og 12 har jeg ikke kunnet finde eksempler til. Det skal være ord, der uafhængigt af det udsagn, de indgår i, og adskilt af andre udsagn, kan udgøre en forklaring.

Kodningen af datamaterialet (349 avisartikler) viser, at to tredjedele af forklaringerne (64 procent) i makroteksten er eksplicitte, og en tredjedel er implicitte, mens ni ud af ti forklaringer (88 procent) er eksplicitte i mikroteksten.[78] Forskellen på andelen af eksplicitte forklaringer i makro- og mikroteksten skyldes alene forklaringsform 8 i tabel 7.5, hvor explanans og explanandum optræder i hver sin sætning uden kausalt bindeord, hvilket er typisk for makrotekstens rubrikker og underrubrikker. Ved at inkludere implicitte forklaringer øges antallet af forklaringer i nyhedsteksterne med ti procent.

7.4.1.1.2 Kodeprocedurer og fremgangsmåde ved kodning

Kodning af nyhedsartikler bygger på spørgsmål, der er fokuserede (Lofland m.fl., 2006: 201; se også Findahl & Höijer, 1984: 110) ud fra den teoretiske udvikling af forklaringsgenren, men som også er åben overfor at udvide kodningen ud fra nyhedsartiklerne. Spørgsmål relateret til forklaringsgenren er vist nedenfor i tabel 7.6.

Tabel 7.6. Spørgeguide til kodning af forklaringselementer i nyhedsartikler

1) Indeholder makro forklaringer?
   a) Hvis ja, hvilken forklaringsform?
2) Indeholder makro kilder?
   a) Hvis ja, hvilken kildetype?
   b) Hvilken funktion har kilder i makro (indgår i forklaring; er forklaringseksponent)?
3) Indeholder mikro forklaringer?
   a) Hvis ja, hvilken forklaringsform?
4) Indeholder forklaring i mikro elementer af makroteksten?
5) Indeholder mikro kilder?
   a) Hvis ja, hvilken kildetype?
   b) Hvilken funktion har kilder i forklaring af makrotekst (indgår i forklaring; er forklaringseksponent)?
6) Indeholder mikro alternative forklaringer på makroteksten?
7) Indeholder mikro forklaringer af andre fænomener end makroteksten?

[78] Forholdet mellem eksplicitte og implicitte forklaringer i både makro- og mikrotekst er konstant i 1968, 1988 og 2008. Andelen af eksplicitte forklaringer i artiklerne (makro- og mikrotekst) er: 1968: 81 procent, 1988: 79 procent, og 2008: 79 procent.

Kodningen kan illustreres med et eksempel på kodning af makrotekst i en hovedartikel fra *Berlingske Tidende*, 2008, der tillige indeholder flere koder.[79]

Tabel 7.7. Eksempel på kodning af nyhedsartikels makrotekst

Rubrik: "Friskoler billigere end folkeskoler" Underrubrik: "Forældrebetalingen i kommunale SFO'er er eksploderet i en grad, så det nu mange steder i landet er billigere at lade børnene gå på privatskoler. På hver femte privatskole er undervisning og fritidstilbud samlet set billigere for forældrene end i folkeskolen."		
Fase	Kode	Eksempel
Referencer til aktør	0b – Ingen reference-henvisning til kilde	
Makro kodes for forklaringsniveau	1b – Institutionelt forhold	Kommunal SFO, folkeskole, privatskole, forældrebetaling [Kommunalbestyrelses takstregulering]
Makro kodes for kildetype, der ytrer sig	2i – ingen	
Makro kodes for forklaring eller del af forklaring	3a4 – U, fordi A	[derfor-konstruktion] Forældrebetalingen i kommunale SFO'er er eksploderet i en grad, så det nu mange steder i landet er billigere at lade børnene gå på privatskoler.
Makro kodes for emne	4p – Privatøkonomi	[prissammenligning på individniveau] Forældrebetaling
Makro kodes for aktørs funktion i forhold til forklaring	5c – aktørs handling, position, organisering m.m. indgår i forklaring (som explanans eller explanandum)	[takststigning] Forældrebetalingen i kommunale SFO'er er eksploderet i en grad
Makros tidsfokus	6a – Det skete (fortid)	så det nu mange steder

Kodningen af artiklens makrotekst viser, at der er en hel forklaring (explanans og explanandum) i makroteksten, og at ingen kilder refereres for forklaringer. Der betyder, at artiklen kan være en forklaringscentreret, infererende nyhedsartikel, hvis ingen kilder i mikroteksten refereres for forklaringen i makroteksten, eller en forklaringscentreret, adopterende nyhedsartikel, hvis kilder i mikroteksten citeres for forklaringen (hvilket i dette eksempel ikke er tilfældet).

2008-artiklerne kodes først, fordi det foregår i et kvalitativt analyseprogram (NVivo), hvilket øger overblikket over observationernes fordeling på kodningskategorier og fleksibilitet i validering af tekstudsagns kodning. 2008-artikler fulgte nedenstående procedure:

[79] Bilag 4 indeholder hele kodebogen til artikelkodning.

Tabel 7.8. Kodningsprocedure af 2008-artikler

1. Hver enkelt af de 184 artikler i 2008 kodes i NVivo (Tree notes)
2. Koder eksporteres på artikelniveau til Excel, hvor artikler kontrolleres for manglende kodning eller modsætningsfyldte koder (er der fx kodet for kilde og for forklaring uden ophav, eller mangler der kilder med refererede forklaringer)
3. Nyhedsartiklernes kodning revideres eller fuldstændiggøres
4. Hver enkelt kodningskategori kontrolleres for inkonsistens. Afvigende udsagn omkodes
5. Alle artikler kodes for koder, der er oprettet undervejs
6. Koder på artikelniveau eksporteres til Excel, kontrolleres for anden gang for konsistens og fuldstændighed, og korrigeres dernæst i NVivo

Efter kodningen af artiklerne fra 2008 kodes artiklerne på fotokopier fra 1968 og 1988 ved, at koder indføres i kodningsark identisk med det, der blev konstrueret i løbet af kodningen af 2008-artiklerne. Kodningen følger samme procedure som for 2008 med undtagelse af, at der ikke eksporteres fra NVivo.

7.4.1.2 Reliabilitet ved artikelkodning

Kodningen af de tre cases blev afsluttet i sommeren 2010. Med henblik på at øge kodningens pålidelighed er der allerede ovenfor i tabel 7.8 redegjort for de kontrolmekanismer, der blev gennemført ved første kodning. I december 2010 blev de 154 hovedartikler genkodet for explanans og explanandum samt for kategoriseringen på forklaringsgenren i forbindelse med udarbejdelse af displays til analyse, heraf blev de 51 hovedartikler fra 1988 blindkodet. Biartiklers kategorisering blev tillige kontrolleret. Det førte til omkodning af ni artikler, hvilket fremgår af tabel 7.9.

Tabel 7.9. Artikler omkodet i forklaringsgenren ved genkodning

År	Artikeltype	Antal	Omkodning
1988	Hovedartikel	1	2 → 3
		1	6 → 2
		1	6 → 5
	Biartikel	1	5 → 4
2008	Hovedartikler	1	3 → 2
		1	6 → 3
		2	2 → 3
		1	2 → 4

At det er flest hovedartikler fra 2008, der er omkodet, kan skyldes, at det var de første artikler, der blev kodet, og at kodningen er blevet konsistent i løbet af processen. Dertil skal tillige føjes, at der ved første kodning ikke blev kodet

for forklaringsgenre, hvilket der blev anden gang. Den gentagne blindkodning af de 51 hovedartikler fra 1988 viste, at der var en uoverensstemmelse mellem den første kodning og den anden kodning på otte artikler. Det giver en intratest-reliabilitet på den centrale kodning på 85 procent, hvilket er acceptabelt.[80]

7.4.2 Konstruktion af forklaringsgenren

I kapitel 2 blev det teoretiske grundlag for forklaringsgenren etableret, men genren blev først endelig konstrueret efter kodning af artiklerne. I den første kodning blev artiklerne dermed ikke kodet for deres genrekategori, men for underdimensionerne forklaringsgrad og forklaringsautonomi. Genrevariablen blev konstrueret gennem den empiriske kontrol og reduktion af typologien med de ni typer.

Forklaringsgenren er dermed både resultatet af en deduktiv undersøgelseslogik og en induktiv inspiration fra datamaterialet. Det har været gavnligt tidligt at have et skelet til genren, men samtidig er genren justeret i løbet af selve kodningen, hvilket er en accepteret kvalitativ fremgangsmåde (se Dahler-Larsen, 2010: 205). Den nødvendige fiksering på det, der måles på, som er en forudsætning for kvantificering, foretages først endeligt efter første kodning og dermed sent i processen. Det fremgår af tabel 7.10, hvordan de 349 artikler fordeler sig i typologien baseret på nyhedsartiklens forklaringsgrad og journalistens forklaringsautonomi (jf. afsnit 2.8).

Tabel 7.10. Fordeling af 349 artikler i typologi

			Mikrotekst		
			Minus forklaring	Plus forklaring	
		Forklaringsophav		Plus kilde	Minus kilde
	Minus forklaring		Type 9 (31 art.)	Type 8 (94 art.)	Type 7 (32 art.)
Makrotekst	Plus forklaring	Plus kilde	Type 6 (18 art.)	Type 5 (81 art.)	Type 4 (2 art.)
		Minus kilde	Type 3 (11 art.)	Type 2 (38 art.)	Type 1 (42 art.)

N= 349 artikler.

Fordelingen af artiklerne anvendes til empirisk at reducere typologien til en variabel med seks kategorier. De mørke felter (typerne 3, 4 og 6) fjernes. Af de 11 artikler i type 3 er de ni korte forsidehenvisninger (<100 ord), der alene er kategoriseret som makrotekst. Alle 18 artikler i type 6 er korte forsidehen-

[80] Gentagelseskodning af samme person skal være med 80-90 procents overensstemmelse (Miles & Huberman, 1994: 64). Cronbach's Alpha: 0,91.

visninger, hvilket vil sige, at reduceringen alene kræver omplacering af fire artikler (1 procent) ud af 310 artikler, der ikke er korte forsidehenvisninger. Relationen mellem de ni typer og de seks kategorier fremgår af tabel 7.11.

Tabel 7.11. Relationer mellem typologi og kategorier i forklaringsgenre

Type nr.	Forklaringsgenrekategori
1+3	6
2	5
5+4+6	4
7	3
8	2
9	1

Type 4, der ikke har en forklaringseksponent i mikroteksten, og type 6, der ingen forklaring har i mikroteksten, flyttes til kategori 4 i forklaringsgenren, der har forklaring og forklaringseksponent i både mikro- og makroteksten. Type 3, der i makro har en forklaring, flyttes til kategori 6, der både har forklaring i makro- og mikroteksten. De to bagvedliggende variable (forklaringsgrad og forklaringsautonomi) for de tre års hovedartikler har en gammaværdi på 0,520***, hvilket ikke taler imod konstruktionen af én variabel.

Som omtalt i afsnit 2.8 kan rækkefølgen af de seks kategorier i forklaringsgenren konstrueres logisk på tre måder. Model 1, som er den, der anvendes i afhandlingen, er den mest konservative i forhold til den forventede sammenhæng mellem den uafhængige proxyvariabel (år) og forklaringsgenren, hvilket primært skyldes, at kategori 3 (begivenhedscentreret, forklaringsinfererende artikler) placeres lavere i model 1 end i modellerne 2 og 3, der vægter forklaringsautonomi højere end forklaringsgrad. [81]

7.4.3 Analyse af interview

Interviewet blev lavet ud fra et sæt af spørgsmål, som søgte at belyse journalisters kriterier for forklaringers karakter, kriterier for bevisførelse i forbindelse med forklaringer, framingaspekter i tilblivelsen af forklaringer og forholdet mellem centrale aktører som kilder, medieledelse og journalist. Interview bliver analyseret ud fra andre spørgsmål, der er baseret på feltteori (kapitlerne 3, 4 og 5) og situationelteori (kapitel 6). Dvs. spørgsmål om journalisters re-

[81] Gamma for kryds mellem år og forklaringsgenre: Model 1 (hovedartikler: 0,263***, nyhedsartikler: 0,16**). Model 2 (hovedartikler: 0,298***, nyhedsartikler: 0,16***). Model 3 (hovedartikler: 0,297***, nyhedsartikler: 0,163***). Gamma har lave værdier, eftersom der ikke er tale om en lineær sammenhæng.

fleksive eller intuitive forklaringsintentioner og praksis, produktionssituationers karakter samt journalisters positionering i forhold til kilder (eksperter) og nyhedsredaktionen.

Analysen af interviewene er altså i høj grad en fortolkningsproces, hvor hvert eneste udsagn vurderes ud fra en række spørgsmål.

Tabel 7.12. Spørgeguide til interviewanalyse

1.	Er det her udsagn udtryk for en ikke-forklarende intention, en intuitivt-forklarende intention eller en refleksivt-forklarende intention?
2.	Er det her udsagn udtryk for et rutinetilfælde, refleksionstilfælde eller nødstilfælde?
3.	Er det her udsagn udtryk for en immuniseret praksis eller en eksperimenterende praksis?
4.	Er det her udsagn udtryk for, at journalisten anvender en bekræftende logik, en kontrollerende logik eller både/og i forhold til hovedartiklens forklaring?
5.	Hvordan positionerer journalisten sig i forhold til journalistikfeltet?
6.	Hvordan positionerer journalisten sig i forhold til kilder (eksperter)?
7.	Hvordan positionerer journalisten sig i forhold til nyhedsredaktionen?
Derudover er der fire analysespørgsmål, som er identiske med interviewspørgsmålene, og som derfor ikke kræver fortolkning:	
8.	Hvilken avisgenre er hovedartiklen skrevet i?
9.	Hvor lang tid tog det at producere artiklen?
10.	Hvilken uddannelse har journalisten?
11.	Hvornår er journalisten uddannet?

På samme måde som kodningen af nyhedsartiklerne kontrolleres (jf. tabel 7.8), kontrolleres kodningen af interviewene. Dvs. alle interview kodes i NVivo, interviewene kontrolleres i Excel for manglende eller inkonsistente koder, kodningen revideres i NVivo, og hver kodningskategori kontrolleres for konsistens eller overlap, så det sikres, at specifikke interviewuddrag kun anvendes til at repræsentere intention, situation eller praksis. Endelig afsluttes kodningen med fremstilling af displays til kapitel 8.

7.5 Validitet

Validitet handler om resultaternes gyldighed, der vedrører alle faser i forskningsprocessen. Det er primært et spørgsmål om kontrol af udvælgelsen af data, analysen af data og test af hypoteser. Jeg har allerede i dette kapitel redegjort for kontrolprocedurer ved udvælgelse af cases og ved kodning af data med henblik på at sikre høj datakvalitet. I dette afsnit gælder det testen af hypoteser, som er et spørgsmål om intern og ekstern validitet. Men henblik på øge validiteten af konklusionerne trianguleres metoder, så konklusioner-

ne både underbygges med kvalitative displays og kvantitative frekvenstabeller samt statistiske test. Dvs. konklusionerne både bygger på caseintern analyse og tværgående case/observationsanalyse.

7.5.1 Intern validitet

Intern validitet handler om, hvordan man kommer fra hypotese over konstruktion af data til konklusioner om sammenhænge i data – eller mere præcist fra forklarende variation til forklaret variation. Den interne validitet afhænger af styrken og robustheden af design og analyser, så en sammenhæng sandsynligvis skyldes den undersøgte variation og ikke andre faktorer.

Validiteten af de kvalitative analyser i afhandlingen bygger på, at sammenfatningen af 425 siders interview synliggør alle 52 journalister, og at analysen af nyhedsartikler synliggør alle 152 hovedartikler med udsagn i displays (jf. kapitlerne 8 og 9). Kodningen af de tre periodecases viser, at den teoretiske og empiriske udvikling af koder er tilstrækkelig til, at koderne både er velegnede til at beskrive data og undersøge hypoteserne, hvilket vil sige, at de er udtømmende eller mættede (David & Sutton, 2011: 109). Sammen med gennemgangen i dette kapitel af udvælgelse og konstruktion af data udgør det en detaljeret redegørelse for data og de kvalitative konklusioner. Dermed fremstår den kvalitative analyses konklusioner efter min bedømmelse som pålidelige, fordi analyse og argument opfylder kravene om autenticitet, inklusion og transparent (se Dahler-Larsen, 2010: 196-198).

Validiteten af de kvalitative analyser søges tillige øget gennem triangulering med kvantitative metoder, fordi caseundersøgelser med anvendelse af kvalitative metoder har en tendens til at overvurdere sammenhænge, mens statistiske undersøgelser har en tendens til at undervurdere sammenhængen mellem de uafhængige faktorer og den afhængige faktor (George & Bennett, 2005: 24). Sammenligningen af forskelle i nyhedsartiklers fordeling på forklaringsgenren i de tre periodecases som en effekt af forskellige felter, og sammenligningen af forskelle i nyhedsartiklers fordeling på forklaringsgenren i de 52 cases som en effekt af forskellige produktionssituationer i 2008 kan med fordel tillige anvende kvantitative metoder.

Anvendelsen af kvantitative metoder er velegnet til at sammenfatte beskaffenheden af nyhedsjournalistik i hver case, eller sammenligne mange cases gennem tværgående caseanalyse. En ganske simpel optælling i frekvenstabeller af hovedartiklers fordeling på forklaringsgenren i en periodecase giver et godt indtryk af nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i casen. Sammenligning af fordelingen på forklaringsgenren i en krydstabel med år giver mulighed for at vurdere variationen i fordelingen på de enkelte

kategorier i forklaringsgenren i de tre perioder – og dermed undersøge påstanden om feltafhængige variationer i nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren.

Imidlertid knytter der sig en vis usikkerhed til, om en variation i kategorierne mellem årene er tilstrækkelig til, at den ikke blot skyldes tilfældigheder i data, men er udtryk for reelle forskelle i nyhedsjournalistikken. Derfor inddrager jeg statistiske test af forskelle og konklusioner, hvilket dog begrænses af, at stikprøverne er forholdsvis små, forklaringsgenren er ordinalskaleret, og at nyhedsartiklers fordeling på forklaringsgenren i et helt år/en hel periode (populationen) ikke kendes og ikke kan forudsættes at være normalt fordelt. Det betyder, at testen af konklusioner bliver svagere, fordi metoder, der anvender færre forudsætninger, er svagere, eller fordi data må tilpasses metoder, som de ikke er helt velegnede til (Agresti & Finlay, 2009/1997: 205-207). Derfor sandsynliggøres forskelle på de tre periodecases med flere statistiske metoder for at øge validiteten af den samlede test.

Med henblik på at sammenfatte beskaffenheden af forklarende nyhedsjournalistik i hver af de tre periodecases anvendes et gennemsnit af nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren. Et gennemsnit på forklaringsgenren er journalistikkens forklarende karakter udtrykt i ét tal for en periode. Gennemsnit kræver normalt intervalskalerede data, mens forklaringsgenren er ordinalskaleret. Det er imidlertid almindeligt i samfundsvidenskab at tildele værdier til ordinalskalerede kategorier (Agresti & Finlay, 2009/1997: 206). Forklaringsgenrens kategorier tildeles værdierne 1-6 og for at sikre, at resultaterne ikke afhænger af tildelingen af de værdier, som kategorierne tildeles, anbefaler Agresti & Finlay (2009/1997: 207) en sensitivitetstest. Sammenligning af forskel på gennemsnit for tre sæt af værdier (1, 2, 3, 4, 5, 6), (10, 15, 16, 17, 20, 21) og (10, 15, 16, 17, 20, 30) viste det samme overordnede resultat for forskel på hovedartiklers gennemsnit på forklaringsgenren i årene 1968, 1988 og 2008, hvorfor konklusioner om forskelle på forklarende journalistik i de tre perioder ikke skyldes tildelingen af numeriske værdier til forklaringsgenrens seks kategorier. Afvisningen af, at den overordnede konklusion skyldes værdierne, som de rangordnede kategorier på forklaringsgenren er tildelt, bygger på forudsætningen, at afstanden mellem de seks kategorier er den samme i de tre cases.

Påstanden om forskel på de tre perioders forklarende journalistik kan dermed testes som en forskel på gennemsnit på forklaringsgenren. Bedste metode dertil er t-test, der anvender en bredere normalfordeling end en z-test.

Forskellen på nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren i de tre periodecases testes desuden med Fisher's exact test, der er en ikke-parame-

trisk metode til at sammenligne andele i mindre stikprøver, der ikke forudsætter, at data er normalt fordelt (Agresti & Finlay (2009/1997: 203).

For at undersøge påstanden om, at der en sammenhæng mellem felter og forklarende journalistik, bør effekten fra andre forklaringsfaktorer udelukkes, hvilket ikke er optimalt i det foreliggende design. Jeg anvender med forbehold en ordinal logistisk regressionsanalyse til at kontrollere sammenhængen mellem dummyvariablene 1968, 1988, 2008 og forklaringsgenren med nyhedsartiklers længde og eksperters tilstedeværelse i nyhedsartikler, ligesom der kontrolleres for medietype (omnibus, tabloid, special), selv om de pga. designet er holdt konstante på tværs af de tre periodecases. Forbeholdet skyldes, at forudsætningerne for regressionsanalysen ikke er overholdt.

Kombinationen af forskellige test og sammenligning af resultaterne øger robustheden af konklusionerne,[82] der imidlertid kunne styrkes yderligere gennem flere cases for hver periode, eller gennem konstruktion af feltvariable gennem tildeling af scorer for felternes styrke i forhold til forklarende journalistik via korrespondensanalyse, der er anvendt til feltbeskrivelser. Konklusioner om sammenhæng mellem felter og den forklarende genre kan tillige styrkes ved at inddrage alternativt-forklarende variable som opinionsopfattelser af kompleksitet over tid. Dette ligger imidlertid uden for denne afhandlings rammer.

7.5.2 Ekstern validitet

Ekstern validitet handler om at generalisere fra undersøgelsens cases til andre cases. Som Gerring bemærker, ligger generalisering i selve begrebet casestudium.

[82] Fire cases i 2008 har en særlig karakter, der gør det muligt at undersøge konsistensen i dispositioner og motivationer. Som omtalt ovenfor er der to journalister, der hver er skribent til to hovedartikler i 2008. For to hovedartikler med samme skribent er feltdispositioner eller andre baggrundsvariable konstante, hvilket burde give den samme type praksis og forklarende karakter i nyhedsartiklerne. Den ene journalist har identiske intentioner, situationer, praksis og logik, og de to nyhedsartikler indeholder begge refererende forklaringer med eksperter som forklaringseksponenter (den ene er forklaringscentreret og den anden begivenhedscentreret). Den anden journalist har to forskellige intentioner og to ens situationer, mens praksis ikke kan sammenlignes pga. manglende kodning. Felter og situation forklarer dermed ikke al variation i nyhedsartiklers forklarende karakter, hvilket næppe heller kan forventes. Til gengæld ser det ud til, at de to faktorer forklarer en god del af journalisters forklarende praksis.

> "A case study may be understood as the intensive study of a single case where the purpose of the study is – at least in part – to shed light on a larger class of cases (a population). Case study research may incorporate several cases, that is, multiple case studies" (Gerring, 2007: 20).

Spørgsmålet om med hvilken validitet konklusionerne kan overføres til andre cases, angår ligheden mellem de undersøgte cases og andre cases.

Det er på den ene side et spørgsmål om repræsentativitet i forhold til, i hvilken forstand de tre udvalgte år er repræsentative for de tre perioder? Jeg har argumenteret for, at de er repræsentative for hver deres periode. I hvilken forstand er uge 46 repræsentativ for et år, også der har jeg argumenteret for repræsentativitet. Kriterierne vedrører den population, de er trukket ud af.

Det er på den anden side et spørgsmål om, hvorvidt avisers topartikler er repræsentative for nyhedsartikler generelt, eller de udgør en særlig population inden for nyhedsjournalistikken. Som oftest vælger en redaktionsledelse mellem flere artikler til avisens forside. Topartiklen er den artikel, der af nyhedsredaktionen på en specifik dag bliver opfattet som artiklen med højeste nyhedsværdi, hvilket er et kompleks og sammensat parameter (se fx Schultz, 2006; Gravengaard, 2008). Hvis selektionen af artikler til avisers tophistorier påvirkes af, at forklaring i sig selv er et nyhedsparameter, der vægter tungere end andre parametre i udvælgelsen, vil forsiderne udgøre et skævt udvalg i forhold til nyhedsartikler generelt.

En undersøgelse af tilfældige nyhedsartikler i betalingsaviserne vil kunne vise, om topartiklerne har en særlig forklarende karakter, der mindsker generaliserbarheden af resultaterne. Sådan en undersøgelse foretages ikke i afhandlingen. I stedet undersøges pragmatisk, om nyhedsartikler, der er knyttet til forsidens tophistorie med en henvisning, adskiller sig fra hovedartiklernes fordeling på forklaringsgenren. I afsnit 9.5.4 foretager jeg en sammenligning af hoved- og biartiklers fordeling på forklaringsgenren, som i nogen grad indikerer, at resultaterne for hovedartiklerne ikke kan generaliseres til betalingsavisernes nyhedsartikler Hovedartiklers og biartiklers fordeling på forklaringsgenren bør variere lige så meget eller mere, end hovedartikler og ikke-relaterede nyhedsartikler, hvilket skyldes en praksis med at dække et emne fra forskellige perspektiver. Som en journalist bemærker til nyhedsredaktionens indflydelse på historien: "Ja, det havde den indflydelse, at de gerne én gang til ville have en case." (Journalist 6). Hovedartikel og biartikel vil ofte være forskellige avisgenrer af forskellig forklarende karakter.[83]

[83] Af de 52 hovedartikler i 2008 har 40 af de relaterede biartikler en anden avisgenre end hovedartiklen, mens seks aviser har genren baggrund i hoved- og biarti-

For at kunne anvende en sammenligning af hovedartiklers og biartiklers forklaringsgrad som generaliseringsargument kan der være grund til at undersøge sammenhængen mellem en hovedartikels værdi på forklaringsgenren og eventuelt tilknyttede værdier.

En analyse viser, at af de 154 hovedartikler har 83 ikke tilknyttet biartikler (minus kort forsidehenvisning, faktaboks og opinionsartikler), mens 71 hovedartikler har tilknyttet 119 biartikler. Tabel 7.13 viser match mellem hovedartiklens forklaringskategori og biartiklens forklaringskategori. Der er 31 biartikler i samme forklaringskategori som hovedartiklen, mens det forventede, sandsynlighedsbaserede match er 20 artikler.

Tabel 7.13. Match i forklaringsgenren mellem hovedartikler og biartikler (antal biartikler)

	Antal biartikler pr. hovedartikel						
	1	2	3	4	5	Antal match	
Forventet match	7	6	3	3	1	20	17%
Faktisk match	14	9	3	3	2	31	26%

N=119.

Der er flere match end forventet. Imidlertid er forskellen på den forventede fordeling og den faktiske fordeling i forklaringsgenrekategorien af hovedartikler og (en til fem) tilknyttede biartikler ikke signifikant.[84] Det betyder, at biartiklers fordeling på forklaringskategorien ikke ser ud til at være betinget af hovedartiklens forklaringskategori. Biartiklers forklaringsgrad kan derfor tages som en indikation på den generelle fordeling på forklaringsgenren af nyhedsartikler, der ikke er topprioriterede, hvilket tildeler analysen en rimelig validitet i forhold til generalisering af resultaterne til nyhedsartikler generelt.

Afsnit 8.2.4.1 indeholder desuden diskussion af generaliserbarheden af hovedartiklerne. Afsnittet redegør for, om nyhedsredaktionernes prioritering af hovedartiklerne som tophistorier ser ud til at have indflydelse på hovedartiklens tilblivelse og forklarende karakter, hvilket ikke forekommer at være tilfældet for langt hovedparten af artiklerne. Dermed mener jeg, at afhandlingens casestudier ikke blot kan generaliseres til en veldefineret population af topartikler og deres tilblivelse, men med lidt forsigtighed til nyhedsartikler på betalingsaviser generelt, og dermed følges anbefalingen om at begrænse generaliseringen af casestudier til en veldefineret population, som har de

kel samme dag, fem aviser har nyhed i hoved- og biartikel samme dag, og en avis har reportage i hoved- og biartikel samme dag.

[84] Fisher's exact test: 0,9 viser, at der ikke er nogen signifikant forskel på det forventede og det faktiske match for 119 biartiklers fordeling på forklaringsgenren i forhold til de hovedartikler, som de er relateret til.

samme karakteristika som de undersøgte cases (George & Bennett, 2005: 25).

Kapitel 8. Kvalitativ analyse af journalisters praksis, positioneringer og produktionssituationer i 2008

Kapitel 8 undersøgerjournalisters forklarende praksis, deres positioneringer i forhold til felter og forskelle på produktionssituationer. Kapitlet relaterer sig til den teoretisk-deskriptive problemstilling om variation i produktionssituationer og den kausalteoretiske problemstilling om effekter af felter i den hybride periode i 2000'erne.

Undersøgelsen anvender interview med 50 journalister om tilblivelsen af specifikke artikler til for det første at belyse journalisters positionering[85] i forhold til medier, journalistik og eksperter, og for det andet til at rekonstruere dele af tilblivelsesprocessen. Undersøgelsen af journalisters positioneringer relaterer sig til feltkonstruktionerne i kapitel 4, og eksempler på positioneringer ses som indikationer på felters poler, spændinger og kampe. Undersøgelsen af nyhedsartiklernes tilblivelse relaterer sig til hypoteser, der blev fremsat i afsnit 6.6.2 med en påstand om, at karakteren af journalisters forklarende praksis både er betinget af felter og situationer.

De empiriske forventninger er for det første, at journalister har en forklarende og ikke alene et begivenhedsrefererende sigte med deres research. De konstruerer produktionssituationer med henblik på at forklare, hvorved de ekspertliggør sig. Ifølge ekspertliggørelseshypotesen konstruerer journalister produktionssituationer med et forklarende sigte, dvs. journalister med en forklarende intention interagerer med omstændighederne for at realisere intentionen om at konstruere forklarende nyhedsartikler. De forklarende situationer forventes konstrueret både intuitivt og refleksivt.

De empiriske forventninger er for det andet, at journalisters refleksive praksis, foruden at være immuniseret (viden-i-praksis), kan være eksperimenterende (refleksion-i-handling). Ifølge *professionaliseringshypotesen* konstruerer journalister forklaringer i dialog med situationen, når de eksperimentelt tester situationers forklarende potentiale og konstruerer forklaringer, som ikke var fastlagt på forhånd, eller tester en forhåndsforklaring. Journali-

[85] Alle delkonklusioner refererer til de 50 journalister, så udsagn, der lyder generaliserende, er ikke ment sådan, undtagen hvor det udtrykkeligt fremgår, men det er for at undgå mange gentagne specificeringer.

sterne forventes desuden at stoppe den eksperimenterende praksis, når eksperimentet er lykkedes, fordi journalisters forklarende praksis skal være præget af en bekræftende logik.

Kapitlet undersøger desuden det teoretiske forslag om, at journalisters forklarende praksis både er betinget af felter og af produktionssituationer. Der blev i kapitel 4 redegjort for variation i medie- og journalistikfelter, men i denne del af undersøgelsen optræder felter som en konstant, fordi de 50 journalister og de otte aviser indtager den samme position i medie- og journalistikfeltet. Felterne disponerer, at forklaringer indtager en mere central position i nyheder end i den klassiske presse. Samtidig giver det grund til at forvente, at journalister i højere grad fremstår som ophav til nyhedernes forklaringer, fordi relationen til interessefæller, der kan fungere som forklaringseksponenter, er løsere end i partipressen. Variation i journalisters forklarende praksis kan derfor ikke skyldes det interventionistiske journalistikfelt eller det distribuerede mediefelt. I stedet kan variation skyldes, at dispositioner fra den homogene periode er lagret i journalisterne, eller at modsætningerne fra den periode stadig har en vis effekt, eller den kan skyldes variation i produktionssituationer. Det teoretiske spørgsmål, der skal undersøges, er derfor, om, der er indikationer på, at journalisters praksis kan være betinget af medie- og journalistikfelter i den hybride periode, den homogene periode eller af de specifikke produktionssituationer. De teoretiske forventninger undersøges gennem rekonstruktion af nyhedsartiklernes tilblivelsessituationer ud fra interview med journalister.

50 journalister blev i ugerne 46 og 47 i 2008 stillet en række spørgsmål, der primært havde til formål at undersøge deres opfattelse af de forklaringer (nyhedsdiskursens framedimension), som ved en umiddelbar læsning var til stede i de 52 nyhedsartikler, de kort forinden havde forfattet, og deres egen positionering som forklarende journalist i nyhedsartiklerne (nyhedsdiskursens genredimension).[86] Spørgsmålene er målrettet journalistens forklaringer på de fænomener, som vedkommende beskæftiger sig med i en specifik nyhedsartikel, og i nogen grad journalistens måde at fremstille sig selv og eventuelle forklaringer af fænomenet på.

Kapitlet forløber på den måde, at først analyses de 52 interview[87] systematisk for positioneringer i forhold til feltkonstruktionen i kapitel 4, og dernæst rekonstrueres tilblivelsen af nyhedsartiklerne gennem identifikationen

[86] 50 journalister blev interviewet om 52 forsideartikler. Når der i det følgende refereres til 52 journalister, er det i betydningen 52 forskellige cases.
[87] Interviewudskrift består af 425 sider fuld tekst.

af tre aspekter i produktionen, som er journalistens intention, praksis og produktionssituation.

8.1 Journalisters positioneringer

De 52 journalisters positionering kan anvendes som en indikation på, hvorvidt min konstruktion af de to felter i den hybride periode efter 2000, det interventionistiske journalistikfelt og det distribuerede mediefelt har noget på sig. Journalisterne positionerer sig i forhold til felternes modsætninger, spændinger og kampe, som de producerer nyhedsartikler i. Hvis de konstruerede felter betinger journalisters praksis, bør felterne afspejle sig i journalisternes positioneringer. Denne første del af kapitlet undersøger først journalisters positionering i forhold til mediefelt, dernæst journalistikfelt og til sidst i forhold til eksperter, fordi det kan belyse journalisters opfattelse af en position som forklaringseksperter.

8.1.1 Journalisters positionering i forhold til mediefelt

Spørgsmålet i dette afsnit er, hvilke modsætninger i mediefeltet de 52 journalisters positioneringer peger på, og hvilke roller og principper de fremhæver som anerkendelsesværdige? Vil positioneringerne understøtte de historiske feltanalyser i kapitel 4 ved at indikere tilstedeværelsen af nye felter efter år 2000 med de foreslåede medieroller og de dertil tilknyttede principper, eller vil journalisternes positionering indikere, at modsætninger, kampe og dispositioner fra perioden i årtierne forud for år 2000 stadig er fremtrædende eller dominerende?

I de historiske feltanalyser foreslog jeg et skifte i medie- og journalistikfeltet, og jeg tildeler felterne i det seneste årti en række særlige karakteristika, som blev beskrevet i kapitel 4, og som jeg kort skal trække frem her. Mediefeltet i den homogene periode fra 1970'erne indtil 2000'erne er karakteriseret af en kamp om indhold og form mellem morgenaviser og tabloidaviser, og i den hybride periode er mediefeltet karakteriseret af en kamp mellem brugerbetalte- og brugergratismedier.

8.1.1.1 Mediers eksklusivitet eller hurtigspredning

De 50 journalister er alle ansat på brugerbetalte aviser, der tillige har brugergratisonlineaviser på internettet, som i hvert fald nogle af de interviewe-

de journalister skriver til.[88] De har med andre ord personligt kendskab til det, som jeg betegner som det distribuerede mediefelts to poler, som er aktørrollen med et eksklusivitetsprincip og fontænerollen med et hurtigspredningsprincip. Som eksemplerne i det følgende vil illustrere, positionerer journalisterne sig overvejende i forhold til modsætningen mellem mediers aktør- og fontæneroller, mens enkelte journalister på tabloidmedier positionerer sig i forhold til modsætningen mellem tabloidaviser og de øvrige aviser, hvilket dog ikke udelukker, at de tillige positionerer sig i forhold til modsætningen mellem trykte aviser og onlineaviser.

Display 8.1. Journalisters positionering i forhold til medieroller i det distribuerede mediefelt

(Case 14) Jour14: Det er jo en glidebane, vi har bevæget os ud på. Og den diskuterer vi, fordi vi jo på [inter]nettet har en lidt lavere overlægger eller en noget lavere overlægger, end vi bevidst forsøger at have i avisen. Men da vi sidder med den ene hånd på nettet og den anden hånd i avisen […], at vi … på den ene side skal forsøge at tænke på en anden måde, men når vi laver [inter]net, så sætter man en anden standard. Og de to ting bliver ved med at være adskilt. Men altså, ting kan også være produceret til nettet i første omgang og så sådan set komme i avisen. Fordi der var en meget sjov historie, og så kommer den i avisen, UDEN yderligere bearbejdning, hvor man har haft nettet som mediet, man troede man afleverede til, og så er det pludselig i avisen, historien står i. FS: Og der havde man ikke lavet i en kvalitet, man synes passede til den eller hvad? Jour14: Nej. Sådan en en-kildehistorie, som sådan var meget sjov, men som slet ikke står uimodsagt på nogen som helst måde, ikke … lige pludselig, hvad fanden er den kommet i avisen nu, ikke … så det er den frygt vi har, at vi kan konkret se, det går galt nogen gange, ikke. Og så kan man jo frygte, at det niveau, vi gerne vil have, det er underpres, pga. at vi arbejder med et … et andet niveau, et niveau, hvor vi ikke bruger nær så meget tid på tingene. FS: Når du nu siger, at der er et niveau, I gerne vil holde: Hvem er vi? Jour14: Det er jo, det er jo udstukket fra ledelsens side. De holder jo fast i, at vi skal have et bestemt niveau der.

(Case 19) Jour19: Jeg synes jo selv, da jeg kom hertil [trykt avis med

[88] Journalisterne er ikke blevet spurgt om, hvorvidt de både producerer til trykt avis og onlinemedier, men nogle journalister nævner selv, at de i forbindelse med de konkrete artikler, de interviewes om, tillige har skrevet artikler til deres onlinemedie. Journalisterne er heller ikke systematisk blevet bedt om at forholde sig generelt til medier og journalistik, da spørgeguiden var fokuseret på de konkrete artikler, som journalisterne havde produceret. Journalisternes generelle positionering i forhold til medier og journalistik er derfor primært initieret af journalisterne selv og sekundært af mine opfølgningsspørgsmål.

onlineavis], kunne mærke det første … det er så min erfaring med det ikke … jeg synes egentlig, at da jeg startede herinde, prøvede jeg at lægge alt mit faglige til side og simpelthen kun ringe til kilder. Da skrev jeg kun ud fra [mundtlige] kilder… men efterhånden, jo længere tid jeg har været i branchen, jo mere autoritativ bliver man også, jo mere går jeg tilbage igen og oplever sådan nogle deja vu fra min analytikertid. […] Men det eneste jeg har med her ik, fordi jeg har den her ekspertside, det eneste jeg har med, det er min troværdighed. FS: Hvis du tager en journalist, så har han heller ikke andet end sin troværdighed. Jour19: Nej, men det er jo ikke alle, der siger det i dag vel. […] det er derfor, jeg siger, at vi har fået det der kødmarked, ik, hvor man kommer hen, og man skal sidde og skrive 39 historier om dagen. FS: Så man kan sælge sig selv på, at man er fabriksarbejder? Jour19: Ja, for der er mange rigtigt produktive [journalister], og det er så det, man sælger sig selv på, at de er ufatteligt produktive.[…] tag nu fx det, som jeg måske synes er de steder, som der VIRKELIG burde … altså onlinejournalistikken … med skrivekale der uden kritisk sans bare møver tingene videre … fx i går, eller i forgårs, der var et virkeligt godt eksempel på, hvordan onlinejournalistiken, hvordan den bliver brugt og misbrugt i øjeblikket. […] Så kommer regeringen med beslutningen om at [fænomen]. Og der er ikke gået fem minutter, før der ligger en kæmpe og meget hård kritik fra [aktør] og [aktør]. Som ryger igennem, den ryger jo LIGE igennem. Og der er ingen filter. Det journalistiske filter er fuldstændig suspenderet på onlinemedierne. […] Så står vi i øjeblikket med et kæmpe problem med, at vi har fået en nyhedsmaskine, som er ufiltreret. Og alt løber igennem uden journalistiske kriterier, UDEN egentlig behandling. Og vi sidder bare og kigger på det. […] Hvis vi stod midt i noget i øjeblikket, så er det sådan set en journalistisk krise, ikke. For ingen får lov at være filter for nyhederne. Man har en forventning om, at de skal levere ti nyheder til online hver dag til at øse den igennem. [FS] Du spørger mig hvor lang tid, jeg har brugt på den her historie, ikke, hvilken nogle kilder har du, og hvorfor skriver du den på den måde, ikke … jeg kan da i det mindste huske de historier, jeg har skrevet. Hvis du havde lavet det med online, så vil de ikke kunne huske noget.

(Case 45) Jour45: Det er jo også noget med, at de der hurtige medier de går så hurtigt, så der kan vi alligevel ikke være med. Så prøver vi på at finde ud af, hvordan laver vi så noget unikt, som folk så kan få glæde af på en anden måde, ikke. Hvor vi bruger den ressource, den kapacitet vi har på den bane. […] Vi taler også om i morgen, ikke også, men man taler sådan meget om den såkaldte planlagte avis. Det er selvfølgelig også lidt en overgang til, at man ligesom får lært at tænke lidt mere sådan planlægningsorienteret. […] Men det er sådan lidt … det er jo en overgangsfase, ikke. Hvor alle er ved at finde ud af, hvordan fa'en gør vi lige. Og på en eller

anden måde synes jeg jo, at man næsten prøver at gå foran udviklingen. FS: Hvad tænker du på der? Jour45: Papiravisen den er ikke død, og den dør heller ikke. Men tingene ændrer sig, og lige nu der bliver det jo mere og mere sådan noget planlagt, ikke. Det tror jeg, de alle sammen laver, ikke. At det er bedre historier, mere gennemarbejdede historier, historier, der tager længere tid, som er det vi satser på. Mens at det hurtige det lægger vi over i et andet forum, hvor de der er rigtig hurtige sidder og laver på nettet og sådan noget. Men det er bare også … det der [inter]net er også på en eller anden måde absurd. Man sidder … Så sidder alle medier i dag og laver Ritzau, ikke. Det gør de jo. Og det har vi snakket om i 15 år eller 20 år eller hvor meget det nu er, at det er Ritzau meget bedre til. Lad dem gøre det. Så laver vi de historier, vi er gode til. Der … På en eller anden måde så har det sådan en absurd sideeffekt. Alle skal lave Ritzau i stedet for at lade Ritzau lave det for fanden. […] Og så var der alligevel … Og så kom Metro-Xpress og lavede Ritzau på papir, ikke, og de fik jo lov, og så kørte de bare derudaf. Det hele det sejlede. Så kom de der islændinge, og smadrede hele branchen, ikke.

Journalisterne positionerer sig tydeligvis i forhold til aktør-fontænekonflikten, og de positionerer sig tæt på mediefeltets aktørrolle. Konflikten mellem eksklusivitet og hurtigspredning fremstår tydeligt og som udtryk for forskellige rationaler. Avisernes internetmedier bliver tillagt et rationale for hurtig distribution af nyhedsartikler, og anerkendelsesværdig journalistik på internetaviser er hurtighed og høj artikelproduktivitet, der forbindes med nyhedsbureauet Ritzau, der ses som distributør af avisernes egne udvalgte artikler og kildeinitierede nyheder. I modsætning til fontænemediers hurtigspredning ses aktørmediers rationale at være større tidsforbrug pr. artikel, analyse, research og eksklusivitet og forklarende journalistik, hvilket uddybes i displayet nedenfor.

Display 8.2. Journalisters positionering i forhold til aktørmediers eksklusivitet

(Case 18) Jour18: Vi [nyhedsredaktør og jour18] diskuterede meget vinklen på den. […] Er det her en, en trækken noget op ad hatten, hvad skal man sige, for at få en solovinkel på det […] når man sidder på et dagblad, der skal køre ik. Og historien har kørt all over væg til væg [på internet og i de elektroniske medier] hele dagen, ikke. Så vil man gerne have noget nyt, ikke. Og der prøver man selvfølgelig at få den til at pege fremad.

(Case 37) FS: Det er [altså] ikke nok bare at skildre konflikthistorien. Vi skal faktisk også have baggrunden for, hvorfor de så er i konflikt, så man også

bliver klogere. Kan du huske, om du altid har gjort sådan? Jour37: Det er jeg begyndt at gøre mere. […] Det er jo også noget med formatet, for her kan man godt skrive langt, ikke. Tidligere har jeg skrevet et par korte nyheder til nettet og sådan noget, og der var ikke plads, vel. […] Altså, hvilket medie det er, hvilket format har man til rådighed så at sige. Det betyder rigtig meget. […] Men webnyheder der var det tit … der kunne det godt være sådan rigtig konflikt.[…] Jamen, mediet betyder også, at det er sådan en avis, der gerne vil være klog og perspektiverende og forklarende. Det kan også være, at alle mulige andre aviser også gerne vil det. Det ved jeg ikke. Det er jo også noget med, hvordan man ligesom … Det er jo også det der med, at man siger, at dagblade kan forklare. At blive klogere, for nyhederne får folk alligevel i de elektroniske medier og så videre. Den præmis ligger vel også bag. FS: Er det noget du sidder og tænker på, når I sidder og skriver? Eller når I skal researche jeres historier eller skal finde ud af dem og sådan noget? Jour37: Ja, det ligger vel i baghovedet. Jeg prøver hele tiden at undgå … Man skal helst have et eller andet, der går ud over, hvad der ligesom kører i den almindelige nyhedstornado.

Det er tydeligt, at journalisterne forbinder papiravisen med eksklusivitet, som de udlægger som noget andet end den almindelige nyhedsstrøm. Det er også tydeligt, at forklarende journalistik fremstår som en strategi fra papiraviserne til at opnå eksklusivitet, som journalist 37 siger, så stræber aviser efter forklarende journalistik, fordi det forventes at adskille sig fra webavisernes indhold. Mekanismen understreges i følgende citater.

Display 8.3. Journalisters positionering i forhold til forklaringscentrerede nyheder

(Case 20) Jour20: Set på den måde så vinkler jeg på konsekvenserne […] fordi, at [avisens] læsere har kunnet følge med [fænomen] inde på vores net-avis.

(Case 43) Jour43: Ja, jeg vil kalde det en langstrakt nyhed, fordi den starter jo som alt andet i øjeblikket på nettet, ikke. Og det er derfor, den hedder, eller er formuleret, som [en forklaringscentreret nyhed].

Journalisterne vinkler her tydeligvis deres nyhedsartikler på forklaringer, fordi de allerede selv eller andre journalister har skildret begivenheden eller fænomenet i internetavisen. Spændingen mellem de to mediepoler disponerer journalisters papiraviser tæt på aktørpolen til en praksis, som adskiller sig fra den praksis, de forbinder med internetaviser tæt på fontænepolen.

8.1.1.2 Medieintervention

I kapitel 4 argumenterede jeg for, at mediefeltet i det seneste årti i den hybride periode indeholder en aktørrolle baseret på målrettet symbolsk intervention i medieeksterne samfundsforhold i opposition til fontænerollen baseret på distribution af nyhedsrepræsentationer af medieeksterne forhold. I dette afsnit ser jeg på, hvordan journalister positionerer sig i forhold til de intervenerende roller.

Mediers aktørrolle er i litteraturen forbundet med at sætte dagsordenen eller udlægge virkeligheden gennem framing, men medier ses af journalister tillige som aktører, hvis symbolske interventioner sker med henblik på at ændre bestemte politiske, sociale eller andre forhold.

Display 8.4. Journalisters positionering i forhold til aktørmediers interventionsstrategi

(Case 5) Jour5: Altså. Jeg tror … den ligger langt fremme i avisen. Alle nyhedsartikler … af baggrundsmæssig art kan man sige, ik … den er ikke, bør ikke være sådan missionerende. Altså jeg vil stille SPØRGSMÅLET. Og dvs. jeg prøver, at, at, at … selvfølgelig altså at advokere […] for et bestemt synspunkt eller prøver ikke på det. Fordi -- at [avisen] jo har et rygte, og sikkert ikke ufortjent for at være missionerende, fx på [fænomen]området. Så det er klart, at så, at det er noget, som JEG var opmærksom på, det var også noget som min chef, jeg diskuterede med ham. Så det er noget vi er opmærksomme på. FS: I ville ikke være missionerende med den her? Jour5: Nej -- det var bestemt ikke INTENtionen. Så kan man jo diskutere, om det er lykkedes at ligesom holde, altså, altså … jeg tror min chef syntes, at den var, at den endte for ensidigt, men jeg synes den er okay.

(Case 18) Jour18: Det er en sag, man vælger at køre, hvis man er et dagblad, der tror på, at PRINCIPIELLE sager godt nok kan være kedelige, men ekstremt vigtige, fordi at vi har en … en forpulet forpligtelse til at holde magthaverne i ørerne. […] Og jeg tror også, jeg tror nok, at [organisation], at sådan nogle steder, der tror jeg nok, de synes, vi har løst nogle problemer for dem.

(Case 39) Jour39: [nyhedschefen] foreslog helt konkret at prøve at gå til nogle […]ordførere for ligesom at få dem til at […] igangsætte en eller anden form for stillingtagen, stille § 20-spørgsmål til ministeren, som sådan nogle ordfører kan finde på at gøre. […] Man kan sige, at den vej jeg blev foreslået at gå [af nyhedschefen], ville efter min bedste overbevisning ikke have bidraget til at forklare problemet. Det ville udelukkende have så at sige genereret nogle flere forslag til, hvad man så skal gøre efterfølgende. Altså, jeg har ikke fravalgt noget, der kunne have bidraget til at forklare selve

problemet.

(Case 45) Jour45: Jeg tror, det er … Der er nogen medier, der bevidst kører en kampagne for at få folk til at opføre sig på en bestemt måde. Det mener jeg bare ikke, er min rolle som såkaldt uafhængig journalist. Hvorimod hvis vi ligesom kørte en kampagne … kom med en eller anden moralsk prædiken: "se her øv bøv, [fænomen]" eller sådan noget, ikke også, så synes jeg, at man er ovre i en anden genre. Jeg har mere lyst til at være den, som fortæller [forklaring]. Hvorvidt [fænomen] det er ikke mig, der skal bedømme det. Det er ikke mig, der skal være den moralske prædikant der. Det kan man vælge … Der er andre også aviser, som har en anden holdning til sådan noget FS: Når du siger det på den måde, er det så avisens holdning, eller er det din holdning? Jour45: Det er ikke noget avisen og jeg diskuterer på den måde. Jeg tror, vi er ret enige der. [… Selv om det gør] vi nok til dels på nogen af vores […] historier. Altså, jeg tror faktisk, at [avis a] på trafikområdet kører en ret sådan på grænsen til kampagne. Og jeg ved, [avis b] gør jo i perioder, hvor de gør nogle bestemte kampagner. Altså, alt er i øjeblikket til forhandling i alle medier, ikke, og derfor så vil jeg nødig sige, hvad [min avis] mener eller gør. Men hidtil har vi ikke gjort den slags eller været med i noget af det. Derfor kan det godt være, at der er nogen, der har overvejelser om noget. Det skal jeg ikke gøre mig klog på.

De fire ovenfor citerede journalister positionerer sig i forhold til et medies position som symbolsk intervention med henblik på konkrete ændringer i andre felter, hvorved de understøtter konstruktionen af aktørrollen i mediefeltet. Journalisterne positionerer sig med varierende afstand, således at journalist 5 og 18 positionerer sig tættest på og journalist 39 og 45 længere væk fra en rolle, hvor mediet søger at fremtvinge ændringer af forhold i samfundet.

Journalisternes positionering i forhold til et mediefelts poler og disses rationale og principper understøtter min konstruktion af det distribuerede mediefelt. Men det er ikke alene spændingerne mellem aktørmedier og fontænemedier, som journalisterne positioner sig i forhold til. Enkelte journalister på tabloidmedierne positionerer sig i forhold til de øvrige papiraviser, hvilket er de spændinger og kampe, som jeg tillagde det homogene felt før år 2000. Det illustrerer det følgende citat:

Display 8.5. Positionering i forhold til konflikt over mediers indhold

(Case 41) Jour41: Altså, specielt den her historie, den er solgt i indeks 101. Det lyder selvfølgelig ikke så voldsomt meget, vel, men det er meget flot, fordi vores indeks ligger generelt langt under det, man havde beregnet. Så

> alt der nærmer sig 100, det er faktisk meget fint i øjeblikket, hvor dagspressen er klemt. […]. Så den her type historie sælger vældig godt, og det har … det vil jeg da ikke skjule, det er da også en del af min motivation til at lave den type historie. Det var derfor, den kom på forsiden jo. […] I gamle dage var den slags historier lavt prioriteret, fordi de var ikke prestige. De havde ikke prestige på samme måde som politiske afsløringer, ikke. Der er tit meget stor – det vil du også finde ud af, hvis du beskæftiger dig sådan lidt tværfagligt med det her – der er meget stor uoverensstemmelse mellem ofte det som folk efterspørger, og det journalisterne synes, er relevante historier, ikke. Altså, jeg vil sige det på den måde: Nærhedsprincippet er vokset. […]. Hvorimod det mere abstrakte, ikke, samfundsrelevant stof, ikke, det kan man bare ikke sælge nogle aviser på mere. Man kan heller ikke sælge aviser. Vi sidder og analyserer hver evig eneste avis og forside, vi har lavet, ikke, og gennemgående træk er, at der altså ikke er oplag i de problematiserende historier på samme måde. FS: Så I prioriterer, kan man sige, nærmest benhårdt ud fra om, hvordan det går i forhold til indeks? Jour41: Ja, det gør vi. Det er vi simpelthen nødt til, […], og det er vi ikke spor flov over, fordi vi anser os som et kommercielt produkt, ikke. Vi skal jo sælges ude i kioskerne, ikke. Og hvis de ikke køber os, så dør vores forretning, og så dør vores arbejdsplads. Så det er vi simpelthen nødt til, og det er vi ikke spor flov over, fordi vi anser os som et kommercielt produkt, ikke, sådan et kirkeblad eller lignende. […] Det [en anden artikel] skal man jo egentlig synes, var en bedre historie, mere kritisk historie. Men den kommer ikke på forsiden, fordi at den har ikke det salgspotentiale, som den anden har. Fordi det er en abstrakt historie, og det er en reflekterende historie, ikke. Vi ved med 100 procents sikkerhed, at den slags, jamen, du kan da godt lave en lille boks på sådan noget, men det er ikke noget, der interesserer uden for faglige cirkler. Det vil bare ikke sælge. Det vil ødelægge historiens salgspotentiale, hvis vi havde vinklet det højt. Altså, jeg vil ødelægge mit produkt, kan man sige, ikke. Som kioskbasker.

Journalist 41 er på en tabloidavis, der er kendetegnet ved løssalg, hvilket ser ud til at have stor indflydelse på mediets strategi, position og dispositioner. Den kommercielle tvang betinger indholdet af nyhederne, hvilket viser sig i den nøje overvågning af emners salgbarhed på et indeks. Journalisten fremhæver tabloidavisens kommercielle position i forhold til en medieposition, som vedkommende betegner som kirkeblad, og som af andre journalister betegnes som missionerende eller kloge aviser. Det er konflikten fra den homogene periode, som journalist 41 positionerer sig i forhold til. Det betyder imidlertid ikke, at journalister på tabloidaviser ikke tillige positionerer sig i forhold til konflikten mellem aktør- og fontænemedier, som casejournalist 43

illustrerer: Nyheden "starter jo som alt andet i øjeblikket på nettet, ikke. Og det er derfor, den hedder, eller er formuleret, som [en forklaringscentreret nyhed]".

Opsummerende er der grund til at konstatere, at journalisters positioneringer i 2008 understøtter, at mediefeltet i det mindste i 2008 er domineret af konflikten mellem aktør- og fontænemedier. Det distribuerede mediefelt ser ud til at være det dominerende mediefelt i perioden efter år 2000. De interviewede journalister, der alle har skrevet forsidehistorier på betalte papiraviser, positionerer sig tættest på mediernes aktørrolle i opposition til fontænerollen. De identificerer en række dispositioner fra mediers aktørrolle for eksklusivitet og forklarende journalistik, hvorved journalisternes positioneringer kan ses som indikationer på, at det distribuerede mediefelt disponerer journalisters praksis på den måde, som jeg foreslog i feltanalysen (jf. afsnit 4.4).

8.1.2 Journalisters positionering i journalistikfeltet

Spørgsmålet i dette afsnit er, hvilke roller, principper og interesser journalisterne positionerer sig i forhold til i journalistikfeltet i 2008. Jeg konstruerede i kapitel 4 to journalistikfelter med hver to poler. Det første felt er det klassiske journalistikfelt fra 1970'erne til slutningen af 1990'erne med en vagthunderolle med et undersøgende princip og en referentrolle med et performativt princip. Feltet er domineret af objektivistiske normer, som overlader det til læseren at finde den bedste blandt kilders forklaringer. Det er det interventionistiske journalistikfelt i 2000'erne med en nyhedsrolle med et kritisk-konstruerende princip og varetagelsen af almeninteresser og en informationsrolle med et strategisk informationsprincip og varetagelsen af særinteresser. Feltet er domineret af interventionistiske normer med journalistens præsentation af den foretrukne forklaring. Spørgsmålet er mere præcist, om de 52 journalisters positioneringer relaterer sig til roller, principper og interesser i det klassiske eller det interventionistiske journalistikfelt, og om det som forventet er nyhedsjournalistikrollen i det interventionistiske felt?

8.1.2.1 Positioneringer i forhold til det klassiske journalistikfelt

Jeg begynder med indikationer på, at journalister positionerer sig i forhold det klassiske journalistikfelt. Dvs. de positionerer sig i forhold til de normer eller journalistikroller, som jeg har dateret indtil slutningen af 1990'erne, men som tilsyneladende stadig udgør en del af journalisternes habitus.

Display 8.6. Journalisters objektivistiske positionering

(Case 2) Jour2: Jeg har ikke noget personligt mål med historien. Jeg har ikke villet missionere et eller andet.

(Case 17) Jour17: Vi er jo ikke missionærer, vel. Altså vi skal jo så vidt muligt både skrive det positive og det negative, ikke.

(Case 27) Jour27: Ja, altså jeg håber … jeg prøver selvfølgelig at lægge det ud på en neutral måde, hvor begge parter for lov til at komme med hinandens synspunkter … for og imod. Så må de ligesom tage stilling.

(Case 30) Jour30: Jeg tager ikke ansvar for forklaringen, fordi det ikke er en analyse og kommentar, hvor det hører hjemme.

(Case34) Jour34: Jeg tager ansvar for at søge at finde forklaringerne, men jeg mener ikke, det decideret er min opgave at give forklaringen. Det er mere kilderne, der skal forholde sig til det […] FS: Man kan sige i den forstand, så er din opgave mere her at citere dem [kilder] korrekt, og så lade det være op til dem at komme med, hvad de mener, er de bedste forklaringer? Jour34: Lige præcis.

(Case 36) Jour36: Man kan nok ikke helt udelukke, at der er klemt et eller anden ud gennem sidebenene. Jeg forsøger altid at bevare en eller anden form for journalistisk objektivitet i forhold til de sager, jeg dækker. Det er ikke op til mig at være bedømmende, selv om det nogen gange kan være svært.

(Case 45) Jour45: Jeg lader kilderne komme med forklaringen. FS: Hvorfor gør du det? Jour45: Fordi det er dem, der ved det. Som journalist er det jo ikke vores opgave at skrive, hvad vi mener selv. Det er jo vores opgave at få kortlagt folk, vi anser for at vide det, lade dem komme til orde og give en forklaring. Selvfølgelig ud fra en kritisk tilgang: "kan det nu også være rigtigt?" […]Det er ikke mig, der sidder med viden. Jeg har selvfølgelig en viden, når jeg skriver om det, men i den sammenhæng er min viden ikke så interessant som ham, der måske har forsket i det her i 10 år, 20 år eller mere.[…]

Et par journalister positionerer sig tillige i opposition til nyhedsrollens kritisk-konstruerende principper i det interventionistiske journalistikfelt. Det gælder journalist 2, der på en vagt beskæftiger sig et ukendt emne, og det gælder journalist 17, der forsvarer at have konstrueret artikler, hvori et fænomen har modsatrettede effekter. Journalister i de fire cases (27, 30, 34 og 36) positio-

nerer sig tæt på den klassisk-objektivistiske norm i journalistik ved ikke fremstå som ophav til nyhedsartiklens forklaringer. Journalisten i case 45 positionerer sig som den refererende objektivistisk tilbagetrukne skribent, hvis egen viden ikke vedrører eller interesserer læserne. Det er normer, der primært kan tilskrives referentrollen i det klassiske journalistikfelt.

Det er tillige muligt at se indikationer på, at journalister positionerer sig i forhold til vagthunderollen i det klassiske journalistikfelt, der er snævert bundet op på afsløring af og kontrol med samfundets magthavere.

Display 8.7. Journalisters positionering som vagthund

> Jour12: Og der … Jamen, jeg holder altid med bunden, med folket, manden på gaden og hiver ALTID advarselsskiltet op, når jeg møder noget, der tangerer magtmisbrug. […] Hvis man havde en antagelse derude, at så er der mere frit spil, hvis man tilhører eliten, så kunne sådan en artiklen her måske medvirke til at forklare, at det er der sgu IKKE.
>
> (Case 18) Jour18: Ikke nogen moralsk vurdering, der ligger … der ligger sådan noget … sådan noget journalistisk urinstinkt omkring lov og lov skal holdes, altså når jeg nu engang er i tvivl, om vi skal blive ved med at skrive de her historier, som vi fandme har skrevet flere hundrede af nu henover sommeren. Så går jeg faktisk forbi vandrehallen heroppe. Og så går jeg forbi det sted, hvor det står: Lov er lov, og lov skal holdes. […] Det er rent principielt, og noget som ligger i det som min gode kollega […], han kalder det journalistiske lægeløfte, altså.
>
> (Case 52) FS: Okay. Er det i den forstand, kan man sige, sådan en, altså en […] kontrol af politikerne? Jour52: Ja, det kan du godt sige.

Nogle få journalister positionerer sig som vogtere af moral eller jura ved at holde magtfulde aktører ansvarlige (casene 12, 18 og 52), hvilket er en mere snæver form for varetagelse af almeninteresser end den, der kommer til at dominere i det interventionistiske journalistikfelt. Der er altså indikationer på, at en femtedel af journalisterne positionerer sig i forhold til det klassiske journalistikfelt, som enten stadig er et (mindre fremtrædende) kampfelt, eller at dispositionerne fra det klassiske felt er indlejret i journalisternes habitus.

8.1.2.2 Positioneringer i forhold til det interventionistiske journalistikfelt

Jeg fremlægger nu indikationer på, at det interventionistiske journalistikfelt med sine kampe og spændinger har noget på sig. I første omgang undersøger jeg, hvilke interesser de 52 nyhedsjournalisters positionering kan ses som udtryk for. I det interventionistiske felt forventes nyhedsjournalister at varetage almeninteresser frem for særinteresser, og da de 52 journalister indtager positioner som nyhedsjournalister, forventes de at positionere sig i forhold til den pol.

Display 8.8. Journalisters positionering i forhold til almeninteresse

> (Case 14) Jour14: Ja altså … så … det som jeg håber, den kan bidrage til, det er hele debatten om, hvordan vi bruger [fænomen].
>
> (Case 37) Jour37: Altså det [artiklen]er for at gøre læseren klogere. Altså, jeg synes … Altså, hvis man skal sætte sig op på den høje hest, ikke også, så bør … Altså, det kan også … Hvis det ikke kun er to parter, der står overfor hinanden i hver deres hjørne, men man ligesom også prøver at forklare, hvad fa'en er det, der ligger bagved eller hvad er konsekvenserne eller perspektiverne eller sådan noget, ikke. Det synes jeg, må være en ambition … det er jo langt fra, det lykkes, men det er det ambitionen er. Så man også bliver klogere.
>
> (Case 51) Jour51: Jamen, jeg tror egentlig bare, jeg vil skrive, hvad jeg selv synes, er en fornuftig historie. Give folk lidt anledning til at tænke en gang over hele det der [fænomen], som opnår … altså, som fylder enormt meget også blandt politikere og os medier. I hele vores verden, ikke. Så det er egentlig bare sådan at blive … måske mere stof til eftertanke, end at politikerne nu skal gå ud og komme med tre konkrete forslag. Det er der heller ingen, der har gjort. De vidste nok ikke lige, hvad det skulle være. Tror jeg ikke. Altså, vi har kun snakket med [aktør], og han er jo normalt sådan meget citatstærk. Det var han også her.

Den almene interessevaretagelse fungerer som en pol, der tiltrækker journalisterne. Det viser de tre cases (14, 37 og 51), hvor journalisterne ser sig selv som bidragydere til generel debat og oplysning, hvorved de positionerer sig tæt på en pol med almen interessevaretagelse. Men det er ikke den eneste pol, journalisterne tiltrækkes af. Journalister på løssalgsaviser positionerer sig i forhold til kommercielle særinteresser i mediefeltet. "Så den her type historie sælger vældig godt, og det har … det vil jeg da ikke skjule, det er da også en

del af min motivation til at lave den type historie" (Jour41). Som forventet ser det ikke ud til, at de 52 nyhedsjournalister i forhold til den diskursive konstruktion af samfundet positionerer sig i retning af journalistikfeltets særinteresse-varetagende rolle, hvis der ses bort fra de kommercielle interesser, som journalister på tabloidaviser positionerer sig i forhold til.

Samtidig er der indikationer på, at journalister varetager almeninteressen gennem intervention som symbolsk pression, der søger at ændre aktørers specifikke adfærd. Nyhedsjournalister i 2008 konstruerer nyhedsartikler for at ændre tingenes tilstand.

Display 8.9. Journalisters positionering som symbolsk magt

(Case 7) Jour7: Har den her demokratiske institution, som det stadigvæk er. Har den så fortsat en berettigelse? […] Jo, men fordi, jeg synes, at det [forklaringen] hører med. At hvis artiklen også skal prøve at pege fremad i tiden. Ikke KUN, hvad skal man sige, konstatere. For det kunne man jo godt gøre.

(Case 24) Jour24: Jamen, jeg vil selvfølgelig sætte fokus på det og sørge for, at der bliver passet bedre på [fænomen], ik? Både fra [aktør a's] side og fra [aktør b].

(Case 27) Jour27: Jeg kunne også godt tænke mig, at man overvejede herhjemme politisk at lave [fænomen], hvis det her går hen og bliver et alvorligt problem. Det er sådan den kom frem. Det er jo klart, at jeg ved godt, at det er et kontroversielt spørgsmål og en god historie, der skaber noget debat […] fordi det er helt tydeligt, at det ikke er noget, man har diskuteret internt endnu. Det skal nok blive diskuteret nu.

(Case 29) Jour29: Jeg vil opfordre til debat, tror jeg. Altså sætte fokus på problemet … så vi kan få det løst.

(Case 31) Jour31: Så håber jeg, at den kunne føre til noget yderligere debat omkring, hvordan den [institution] lige pludselig skal styres.

(Case 46) FS: Hvad vil du med historien? Jour46: Jeg vil gøre opmærksom på det. Altså at der er det her problem, for jeg var ikke selv klar overhovedet inden, at det fungerede på den her måde, så jeg blev da også selv dybt forarget over, at det virkelig kunne være rigtigt. Altså dybest set, vil jeg da også have, at andre skal være forargede, og at der på denne måde skal komme noget fokus på det, så det kan blive lavet om. Jeg synes, at jeg gerne vil ændre noget med min historie.

(Case 49) Jour49: Hm … Jamen, jeg vil vel gerne prøve at holde magten

ansvarlig for den måde, den administrer […] myndigheden på. Hvilket jo ultimativt gerne skulle give os et bedre [myndighed], jo. […] Jeg beskriver dem jo ikke direkte, løsningerne, men jeg tror egentlig, man kan sige på en måde, så er de sådan implicit, eller hvad skal man sige. FS: Er det et problem, synes du? Altså, jeg mener, er det et problem, at du på den ene side ikke beskæftiger dig med det, men på den anden side måske godt ved, de ligger der implicit. Jour49: Jo, men det er det vel i nogen grad, hvis det vi gerne vil, er at oplyse og kvalificere en debat og skabe et bedre samfund og sådan noget, så skal man vel på EN eller anden måde være med til at anvise nogle løsninger også. Men jeg har det omvendt sådan, at det er også på en eller anden måde et lidt sekundært mål for mig som journalist. Jo, jeg vil meget gerne, idet … Jeg ved, at jeg faktisk har et ansvar for, at problemet bliver løst, men jeg tror … Men jeg føler ikke, jeg har et ansvar for, at det er mig, der skal tilvejebringe de løsninger eller svar. Bliver det meget tåget? Men jeg føler mig forpligtet til at blive ved med at skrive om det, indtil jeg føler, det er løst, eller at der i hvert fald er gjort noget for at få det løst… […] Hvilket jo ultimativt gerne skulle give os [en bedre myndighed], jo.

Journalisterne i de seks cases positionerer sig i nærheden af normer for symbolsk pression. Journalisterne tildeler tydeligvis sig selv symbolsk magt til at ændre faktiske forhold i samfundet. Her er journalister, der aktivt søger at få aktører til at ændre adfærd (casene 24 og 27), at løse problemer (casene 7, 27 og 31), eller ændre styringen af institutioner (casene 29 og 49).

Yderligere er det værd at bemærke, at spændingerne mellem nyhedsjournalisters og strategiske informationsjournalister disponerer nyhedsjournalister til kritisk at konstruere virkelighedens repræsentation i opposition til magtfulde aktører med særinteresser.

Display 8.10. Journalisters positionering som oppositionel forklaringskonstruktør

(Case 5) Jour5: Det er ud fra et samlet kommunikationsbillede, at, at hvis man ser artiklen som et udsagn ud i det samlede kommunikationsBILLEDE omkring [fænomen]. Så kan man sige, at så synes jeg, at der er ufattelig meget kommunikation, som taler for osv. [… med] de enorme kommunikationsressourcer, som staten har, og så giver JEG måske nogle kritikere af [fænomen] mulighed for at uddybe deres argumenter mere end de får i de andre sammenhænge. […] Så jeg synes, jeg overholder reglerne om at høre begge sider. Det er klart, at i et eller andet samlet kommunikationsbillede, så er det tydeligt, at den ene PART får sine argumenter præsenteret bedre, end de er VANT til at få. Men jeg synes, jeg snyder ikke som journalist. Jeg

overholder det, at der er nogle, der bliver anklaget eller får stillet spørgsmål til noget. Så hører jeg, jeg hører begge sider.

(Case 13) Jour13: For jeg tror [aktør], de er generelt rimeligt, hvad hedder det, troværdige, når de kommer med sådan noget. Men jeg har hørt så megen anden tvivl om det. Men det var ikke fra nogen, som var, ligeså … i mine øjne lige så troværdige. Det var parter, nogle forskellige parter i det politiske spil, som sætter spørgsmålstegn ved det. Og så var det, at jeg gik ind og tjekkede efter, hvordan ser de kommunale budgetter så ud, og der var det nemlig meget svært umiddelbart lige at tjekke efter, fordi at det er opgjort på to forskellige måder sidste år og i år. Og derfor i sidste ende, måtte jeg så, der måtte jeg sige, at det var [aktørs] beregninger.

(Case 21) Jour21: Så vil jeg så også sige, at … det er ikke min rubrik … Jeg havde lavet en mere forsigtig rubrik […] Og … altså jeg synes, at hvis jeg skal sige det sådan meget kort, det er uprofessionelt, at jeg [fremstår som forklaringsekspert]. […] Altså, så jeg havde lavet … det brede er selvfølgelig mit, ikke. Men altså rubrikken, underrubrikken og placeringen også. FS: Men nu siger du … ændrede de noget på, man kan sige, brødteksten, indholdet i den? Jour21: Nej, det gjorde de ikke. Men der er forskel på, synes jeg … det er fantasi, det her jeg siger nu fra min side, ikke. Men var da, tror jeg, i [aktørers] øjne fremstå som: Hvad fa'en er det for en overlæsset blærerøv, ikke altså. […] Hvis man om tyve år skal lave en fjernsynsudsendelse om, hvordan var det, det gik med [aktør], og det at skulle komme ind på denne her [fænomen] og så i en billedmontage bringe et par aviser. Sådan en forside her, den er da større chance for at komme med i udvalget, end hvis jeg havde skrevet lidt på den ene side, og lidt mere på den anden side, og så tilbage på den ene side og lidt mere tilbage på den anden side, ikke.[…] Det synes jeg, man skal som [journalist]. Hvis det er en sag, hvor den store er imod den lille, så skal man se svaghederne hos den store [magtfulde aktør]. Ellers kan vi jo nøjes med Ritzau, jo.

(Case 37) Jour37: Jo, dels er der noget med, at nu skal de afsløres, men jeg tror, det er ligeså meget det der med at prøve at hjælpe læserne til at finde ud af, hvad fa'en er det der for noget. […] Ja, altså det er for at gøre læseren klogere.

(Case 40) Jour40: Jamen, det er jo igen noget med troværdighed, altså. Jeg … Det er jo klart, at jeg motivforsker. Jeg kan godt se på en minister, hvad det er for en forklaring, han gerne VIL komme med. Men altså, for det første er der jo den der beskyttelse af anonymiteten. For det andet er der jo … ligesom, at jeg lever af min troværdighed, så lever de jo også af i forhold til os at kunne holde sådan en aftale og ikke binde os noget på ærmet, ikke. Men det er da klart, at de har motiver til at give et bestemt verdens-

> billede. Det er jo også derfor, de gerne vil medvirke til sådan noget, ikke. Og så ud fra … altså ud fra, hvad man jo ligesom ved rundt om, altså … De taler jo ikke ind i et videnstomt hul så at sige.

I case 5 kan journalistens praksis ses som kritisk konstruktion af nyhedsartikler med forklaringer, der er i opposition til forklaringer fra særinteresser, som journalisten opfatter som dominerende i samfundet. Hvis journalisten problematiserer den dominerende forklaring af et fænomen i offentligheden, kan vedkommende anse det for varetagelse af almeninteresse, uanset at den specifikke forklaring favoriserer særinteresser. Det peger på, at journalister kan opfatte varetagelse af almeninteresse på forskellige måder.

Journalist 13 tager stilling for en forklaring fra en aktør, der er i opposition til den dominerende magt i Danmark. Journalist 21 fremstår ambivalent i forhold til den forklarende ekspertrolle, som vedkommende er blevet tildelt af avisens nyhedsredaktion, som har formuleret artiklens makrotekst, der positionerer journalisten som forklaringsekspert. Imidlertid finder journalisten, at makroteksten er i overensstemmelse med artiklens mikrotekst, som journalisten selv har konstrueret, og hvor vedkommende altså selv positionerer som forklaringsekspert. Journalisten retfærdiggør sin forklaringspositionering med sin research: "Der måtte jeg så ud og finde noget [ekspert]kompetence, som kunne fortælle mig, hvordan … at de ville se på det, hvis det nu var dem, ikke. Og det var vigtigt for mig for at få en fornemmelse af, hvordan fanden, altså … hvordan ser en [aktørtype] på det her, ikke … jeg ved ikke, hvordan [disse aktører] tænker" (Jour21). Eksemplet illustrerer, at journalisten er betænkelig ved så åbenlyst at blive positioneret som forklaringsekspert på et felt, der er befolket af akademiske forklaringseksperter.

Journalisten i case 37 distancerer sig fra den objektivistiske norm i det klassiske journalistikfelt ved at repræsentere konfliktende forklaringer, for i stedet at intervenere mere direkte i forklaringen af fænomener i virkeligheden.

8.1.2.3 Opsamling på positioneringer i journalistikfeltet

Analysen af de 52 nyhedsjournalisters positioneringer i forhold til forskellige roller, interesser, normer og principper indikerer for det første, at det konstruerede, interventionistiske journalistikfelt har en kritisk-konstruerende nyhedsjournalistisk rolle, der udøver symbolsk pression med henblik på at ændre aktørers handlinger. Den viser tillige, at ingen af de 52 nyhedsjournalister positionerer sig i retning af særinteresser med undtagelse af løssalgsavisers

kommercielle interesse. Nyhedsjournalisterne positionerer sig derimod i opposition til strategiske informationsjournalister og de særinteresser, de varetager. Analysen indikerer for det andet, at dispositionerne for objektivisme og vagthunderolle fra det klassiske journalistikfelt i mindre grad stadig gør sig gældende i forhold til journalisters positioneringer i 2008.

8.1.3 Journalisters positionering i forhold til eksperter

Dette afsnit beskæftiger sig med, hvordan journalister ser på eksperter, fordi det at forklare er en hovedbeskæftigelse for mange eksperter. Forholdet mellem samfundsvidenskab og journalistik blev behandlet i afsnit 5.1.4, som ud fra eksperters tildeling af symbolsk kapital til journalister blev set som en positioneringskamp. Her ser jeg på, hvilken symbolsk kapital journalister i 2008 tildeler eksperter og sig selv i forbindelse med konkrete nyhedsartikler.

Først ser jeg på journalisters tilvalg af eksperter og dernæst på journalisters fravalg af eksperter til nyhedsartikler.

8.1.3.1 Journalisters tilvalg af eksperter

De interviewede journalister positionerer eksperter som dommere, autoriteter, politiske aktører og forklaringseksponenter. Her følger først journalister, som positioner eksperter som dommere.

Display 8.11. Journalisters positionering af eksperter som dommere

> (Case 23) FS: Ja, så du har ligesom to fakta, som du så forbinder? Jour23: Ja, og deri har jeg sådan set min historie. Så troværdigheden er sådan set på plads. FS: Men du valgte alligevel at skaffe en ekspert? Jour23: Ja, og det var for at få lidt perspektiv på. Altså én der ligesom udefra kunne sige, altså: Hvad betyder det her så? Hvor meget skal vi lægge i det.
>
> (Case 27) Jour27: Han er professor i blandt andet sådan noget [fænomen]. Så det er jo selvfølgelig for ligesom at få ham til at vurdere det her forslag, om det har gang på jorden, både politisk, men også sådan rent, om det er rimeligt.
>
> (Case 31) Jour31: Altså, det er jo stadigvæk sådan en "sådan bliver det måske i fremtiden-historie". Så jeg syntes den eneste måde, der var at gøre det på, var at få nogle eksperter til at vurdere, hvordan det eventuelt bliver.

Eksperterne tildeles i de tre cases (23, 27 og 31) rollen som bedømmere, der vurderer fænomener og sammenhænge lagt frem af journalisten. Det er

eksperten, som ifølge journalisterne kan vurdere væsentligheden af et fænomen, eller som kan forudsige, hvad der sker i fremtiden. Journalisterne positionerer eksperter som krystalkugler. Ikke langt fra dommerfunktionen ligger autoritetsfunktionen, som journalister også positionerer eksperter i.

Display 8.12. Journalisters positionering af eksperter som autoriteter

> (Case 3) Jour3: Ekspertvurderingerne vi har deri, synes jeg sådan set er med til at give nuance og styrke historien.
>
> (Case 38). FS: Hvad betyder eksperterne her for forklaringen? Jour38: Nej, jeg synes, det gør det meget mere troværdigt, at der er nogle eksperter, der siger det. […] Ja, altså jeg kommer jo tit med sådan nogle forklaringer derhjemme fx. Men jeg synes ikke, jeg ville kunne gøre det i avisen.
>
> (Case 51) Jour51: Altså, er det en, du selv ligesom siger: "Jamen, det er min forklaring. Den tager jeg ansvar for." Eller er det en, du ligesom lader kilderne, stå for, altså? Jour51: Nej altså, jeg vil sige, at jeg har jo ikke kompetence til ligesom … Altså, jeg kan ligesom bare iagttage … Altså, det er selvfølgelig en, jeg har tænkt inde i mit eget hoved, ikke, men altså, jeg lader nok kilderne tage ansvaret for den, ikke altså. […] Nu skal man jo passe på med eksperter, ikke. Altså, men nogen gange har eksperter altså mere forstand på det, de taler om end alle de der almindelige mennesker, man gerne vil have i artiklerne også.

Journalisterne medtager eksperterne i tre cases (3, 38 og 51) til at legitimere forklaringerne. Journalisten ser ud til at låne ekspertens autoritet (jf. begrebet kompensatorisk legitimitet i afsnit 2.7) for at øge validiteten af forklaringerne gennem eksperters faglige indsigt i fænomenet. Eksperter positioneres for det tredje som substitutter for politiske parter.

Display 8.13. Journalisters positionering af eksperter som substitutter for parter

> (Case 5) FS: Kunne du have klaret dig uden [eksperterne?] Jour5: Ja, det kunne jeg godt … Jour5: Men jeg synes ikke at … Jeg synes ikke, jeg skamridder dem, altså. Men ….. det føler jeg ikke … det sker tit, men jeg synes ikke, det er så udtalt her. […] Der tror jeg igen vi er fremme ved, at blandt andet ved ekspertkilderne, at de tonser jo hårdt på i og med, at man kan få en forsker til at sige, at det ikke virker. Så er man ligesom på myndighedens egen banehalvdel, ik.
>
> (Case 16) FS: Hvilken rolle spiller rapporten/ekperterne i forklaringen?

Jour16: De redegør for årsagerne. Når det er sådan noget som […] mekanismer. Det skal jeg ikke redegøre for, så lader jeg eksperten redegøre for det. Vi fraskriver os også ansvaret for forklaringen.

(Case 52) Jour52: Hvis vi skal kigge tilbage på, hvordan vi lavede historier for 10 år siden, og hvordan vi gør nu, så tror jeg faktisk, man kan se en udvikling, hvor at man ikke altid og ikke hele tiden, men hvor man måske er lidt mere tilbøjelig til at skubbe ekspertkilder foran sig, som skjulte parter i en historie. Altså, tag hele … Jeg synes, det helt oplagte eksempel er […] området, ikke, hvor at det er helt klart, at [aktør] var en ekspert, som blev brugt enormt meget, men som så pludselig var under beskydning for i virkeligheden at være en partskilde, ikke. Og hvad enten vi som journalister var enige eller uenige i det, så synes jeg bare, man kan konstatere, at vi er holdt op med at gøre det næsten, ikke. Nu er de lige kommet på banen [i forhold til nyt fænomen] igen, og det er første gang i mange år, at man har kunnet gå ud af sin bane. Eller hvad skal man sige … Hvor de jo er eksperter, men hvor de alligevel går ind på en af parternes betingelser, eller hvad man nu skal sige.

Journalister positionerer tydeligvis eksperter i de tre cases (5, 16 og 52) som modparter til politiske aktører, hvor eksperters viden og forklaringer modstilles politikeres løsninger og forklaringer, eller som jour52 siger: Journalister skubber "ekspertkilder foran sig, som skjulte parter i en historie." Eksperter positioneres som varetagere af almeninteresser, der modstilles politikeres varetagelse af særinteresser. Endelig er der for det fjerde tydelige indikationer på, at eksperter positioneres som forklaringseksponenter.

Display 8.14. Journalisters positionering af eksperter som forklaringseksponenter

(Case 7) Jour7: [Journalist kunne have] Set på det lange træk og så brugt én kilde, altså en typisk universitets-et-eller-andet.

(Case 14) FS: Hvilken rolle spiller eksperter for forklaringen? Jour14: En enorm, en enorm rolle vil jeg sige, fordi jeg tror simpelthen, at det er det er så … makroøkonomisk … altså det er så stort, og det er med nogle fremskrivninger, altså der ligger et talmateriale til grund for de her beregninger for, hvordan situationen er i dag, og hvordan den er i fremtiden, at det tror jeg simpelthen ikke at almindelige mennesker kan gennemskue. Så det er noget statistisk materiale og det er jo … som nogle … dygtige mennesker på højere læreanstalter har bearbejdet, som man så arbejder videre ud fra.

(Case 42) FS: Vil du så igen citere en ekspert på det her? Jour42: Ja, ja. Det

handler om kompleksiteten … FS: Så du ville ikke forlade dig på din egen viden? Jour42: Ikke i forhold til den her konkrete sag. Her ville jeg tage eksperten med igen.

Foruden de fire ovennævnte cases (7, 14, 42 og 51) positioneres eksperter som forklaringseksperter i yderligere fire case (33, 37, 44 og 45). Journalister positionerer tydeligvis eksperter i nyhedsdiskursen som bedømmere, autoriteter, politiske modparter og forklaringseksponenter, hvilket er interessant, fordi det giver et mere nuanceret billede, end litteraturen peger på (fx Albæk, 2004), af de funktioner, som eksperter har i nyheder.

8.1.3.2 Journalisters fravalg af eksperter

Der er tillige tydelige indikationer på, at journalister fravælger eksperter og i stedet positionerer sig selv som forklaringseksperter.

Display 8.15. Journalister positionerer sig selv som eksperter

(Case 19) FS: Hvordan ved du, at det er det her, der er forklaringen? Jour19: Det er fordi, kilderne siger det. Det er den ene ting. Og den anden er, at jeg selv ved det. Ja. Altså, man kan sige. Jeg ved ikke, om det er styrkerne eller svagheden ved at være journalist, ik. […] når man har fagmedarbejdere som mig selv, ikke, så lægger man mere ind i teksten. Man lægger flere informationer i, man får flere ting med ind. Og bliver ikke kun rapporter. Men giver folk nogle flere oplysninger. Og kan sætte de oplysninger måske i et rigtigere perspektiv i nyheden, end hvis den er forudsætningsløs. Altså. Det er jo ikke normalt, hvis man satte en praktikant på den her i går. Det ville sikkert være blevet rigtig godt, men ville man få sat [fænomen a] og [fænomen b] ind som nogle støttevariable, der forklarer: ja hvorfor er det så lige, at det hænger sammen, som det gør nu.

(Case 34) Jour34: Når det handler om det politiske spil, og når det handler om positioneringer og så videre – altså, den del af politisk journalistik som ikke er substans i udbredt grad – så bruger jeg meget sjældent eksperter.[…] Jamen, altså, jeg kunne godt have ringet til en ekspert i politik fra et universitet eller fra et andet sted og spurgt vedkommende […] Der er ikke noget decideret forkert i at bruge en ekspert. Altså, jeg kunne sagtens have ringet til den pågældende ekspert, og så kunne han have første citat: "Det er helt tydeligt, at [sammenhæng]". Men det synes jeg dels ikke er nødvendigt at fortælle – det kan befolkningen godt … det kan læseren godt forstå ud af den her, de her tal. Det er ikke nødvendigt.

(Case 40) FS: Hvorfor er der ikke ekspertkilder? Jour40: Jamen, hvad skulle de vurdere? Det er ikke noget for dem at vurdere. Dem som udtaler sig, er dem, der ved noget om det. Det er ikke nogen sådan ydre problemstilling, du skal vurdere. Der er en … Det er jo en også på nogen måder en temperaturtagning af en stemning, ikke. Det er det, jeg mener med, at det er sociologisk på en eller anden måde, eller hvad sådan noget hedder. Eller hvad SØREN sådan noget hedder. FS: Ja. Men når du nu siger, det er sociologisk, hvorfor snakker du ikke med en sociolog så? Jour40: Ville man skulle tale med nogen om overhovedet noget af det her, så skulle man tale med en eller anden politisk historiker, som så kunne sige [fænomen]. Det var den eneste, der kunne have været interessant, som sådan en side-bar. På en eller anden måde en generel vurdering .

(Case 41) Jour41: Altså, vi har jo den måde normalt at vinkle en historie på, at eksperterne de kan også godt komme til orde, men det bliver så i en lille sideboks. Så kan folk læse den eller lade være, ikke. Ekspertvurderinger er ikke mere interessante, fordi det er en ekspert … det synes jeg sjældent, det er.

(Case 47) FS: Hvorfor havde du ikke nogen eksperter med? Jour47: Fordi det er ligesom … en baggrund er en slags … en … Jeg afdækker et forløb, ikke. Jeg rekonstruerer et forløb op til, at det er gået galt, ikke. Og hvor vi, altså: "Hvad er det, der sker? Hvad er der sket? Hvad er det helt konkret, vi taler om, når vi taler om, at der er et [fænomen]?," ikke. FS: Og i den forstand der passer en ekspert ikke ind? Jour47: Nej, eksperter ville komme ind og vurdere forløbet. Og de ville gå ind og diskutere ansvar, og det virker oplagt i de her opfølgninger, hvor man går videre med historien, og hvor det bliver mere debat. Det bliver i virkeligheden mere debatartikler. Opfølgningerne, ikke? Det her er mere undersøgende, og så kommer den … Efterfølgende kommer det her jo, så tager vi debatten: "Hvem har ansvaret, og hvad skal der nu sker, ikke?"

(Case 52) FS: Hvorfor fravalgte du [eksperter i researchen?] Jour52: Jeg tror, jeg syntes, historien var klar, og konflikten var meget klar, og jeg syntes, at fakta var sådan rimelig klare.

Fravalget af eksperter i artiklerne begrunder journalisterne med, at der ikke er brug for dommere (casene 19 og 40), autoriteter (casene 34 og 41) eller forklaringseksponenter (casene 42 og 52). Journalisterne i de seks cases (19, 34, 40, 41, 47 og 52) positionerer sig selv i en position som forklaringseksponenter, hvilket understøtter forventningen om, at journalister er ekspertliggjort og professionaliseret. I hvilket omfang de to hypoteser finder støtte i de 52

cases, skal dog afgøres af vurderinger af hver case som helhed, som følger nedenunder.

8.1.4 Opsamling på positioneringsanalysen

Journalisters positioneringer i 2008 indikerer for det første, at det distribuerede mediefelt er det dominerende mediefelt og med de forventede spændinger og kampe mellem aktør- og fontænemedier. For det andet indikerer journalisternes positioneringer, at det interventionistiske journalistikfelt har en kritisk-konstruerende nyhedsjournalistisk rolle, og at klassiske journalistikfelt stadig har en vis indflydelse på journalisters positioneringer i 2008. Således er det kun i hver fjerde af de 25 cases, det har været muligt at kode i forhold til disse positioneringer, at journalister ser sig selv som forklaringskonstruktør. Journalister vælger i tre ud af fire tilfælde eksperter til at udfylde funktioner som dommer (tre cases), kompenserende autoritet (tre cases), politisk aktør (tre cases) eller forklaringsekspert (otte cases) i nyhedsartikler, mens journalister fravælger eksperter for selv at indtage pladsen som forklaringseksponent (seks cases). Forholdet mellem journalisters positionering af eksterne eksperter og dem selv som eksperter fremstår som tre til en.

Opsummerende på denne første del af interviewanalysen understøtter den, at konstruktionen af felterne og de dispositioner, der blev udledt af felterne i den hybride periode i kapitel 4, har noget på sig, hvilket jeg behandler mere udførligt i analysen af nyhedsartikler i kapitel 9.

8.2 Rekonstruktion af produktionen af forklarende nyhedsartikler

I de følgende afsnit er formålet at rekonstruere dele af de forklarende nyhedsartiklers tilblivelsesproces. Rekonstruktionen baserer sig på interview med 50 journalister om de specifikke omstændigheder ved produktionen af 52 nyhedsartikler generelt og nyhedsartiklernes forklarende karakter specielt. Rekonstruktionen foretages med henblik på at identificere tre aspekter i tilblivelsen af forklarende nyhedsartikler. Det er journalistens (forklarende) intention, situationens karakter og journalistens forklarende praksis.

I kapitel 6 blev tilblivelsesprocessen begrebsliggjort som situationer, journalisten konstruerer med henblik på produktion af nyhedsartikler, hvori journalisten interagerer med medieeksterne og medieinterne omstændigheder, og jeg har argumenteret for, at journalisters praksis må forstås ud fra feltspecifikke og situationsspecifikke forhold. Det er selvklart vanskeligt at adskille dispositioner fra motivationer, fordi dispositionerne samtidig betinger motiva-

tioner, eftersom situationen, hvori journalisten interagerer med omstændighederne, er konstrueret af journalisten ud fra sine dispositioner.

For at undersøge sammenhængen undersøges intentioner, situationer og praksis for variation med henblik på kategorisering af de 52 cases. I fortolkningen af de 52 interview vil jeg fokusere på de tre ovenfor nævnte aspekter ved produktionssituationen. Produktionen af nyhedsartikler begynder med en idé, en vinkel, eller en rubrik, som følges af mere eller mindre research og skrivning af artiklen. Begyndelsen begrebsliggøres som journalistens intention, som jeg operationaliserer i tre kategorier: refleksivt-forklarende intention, intuitivt-forklarende intention eller ikke-forklarende intention (jf. afsnit 8.2.1), der ses som journalistens dispositioner, fordi jeg forudsætter, at intentionen går forud for og er delvis uafhængig af den specifikke produktionssituation. Intentioner ses altså som udtryk for mellemvarige relationer i journalistik- og mediefeltet.

Produktionsforløbet fortsætter med journalistens research i situationen. Situationens karakter afhænger på den ene side af journalistens konstruktion af den, men tillige af omstændighedernes gensvar i kortvarige relationer med journalistens praksis. Situationers karakter operationaliseres som rutine- eller refleksionstilfælde (jf. afsnit 8.2.2).

Endelig udskilles praksis, som er journalistens proaktive eller reaktive ageren i forhold til omstændighederne i situationen. Praksis operationaliseres som forklaringsimmuniseret eller forklaringseksperimenterende (jf. afsnit 8.2.3) research. Produktionsforløbets afslutning er nyhedsartiklen, hvis forklarende karakter er operationaliseret i kapitel 2.

Formålet er for det første at undersøge afhandlingens forventninger til journalisters forklarende praksis, som blev fremsat med de to hypoteser om journalisters ekspertliggørelse og professionalisering. For det andet er det formålet at undersøge forventninger til sammenhængen mellem felter, situationer og praksis, hvilket tillige begrunder, at de tre aspekter undersøges særskilt. Journalisters (forklarende) intentioner ser jeg som udtryk for feltdispositioner og som feltets måde at betinge praksis på. Situationens karakter undersøges med henblik på at undersøge effekten på journalisters praksis, både som den kan rekonstrueres via interview med journalister, og som den kommer til udtryk i nyhedsartiklers forklarende karakter (jf. afsnit 9.4.3).

8.2.1 Journalisters intention

Afsnittet analyserer interview med journalister med henblik på at belyse deres tilgang til forklaringer i produktionen af konkrete artikler. Formålet er at identificere karakteren af journalisters forklarende praksis ud fra forskellige

typer af intention, hvilket relaterer sig til afhandlingens formål med at undersøge journalisternes viden om forklaringer på de eksterne fænomener (nyhedsdiskursens framedimension), som de skrev om i specifikke nyhedsartikler, og deres viden om deres egen positionering som forklarende journalist i artiklerne (nyhedsdiskursens genredimension). Spørgsmålene var målrettet journalistens viden om forklaringer på de fænomener, som vedkommende beskæftigede sig med i en specifik nyhedsartikel, og om journalistens måde at fremstille sig selv og eventuelle forklaringer af fænomenet på.

Jeg anvender interviewene til at belyse karakteren af intentioner, som journalisterne ser ud til at have. Journalisterne er ikke blevet spurgt om, hvorvidt de opfatter deres intention som refleksiv eller intuitiv (jf. kapitlerne 5 og 6) af den simple grund, at typen af intention ikke indgik i det teoretiske grundlag for interviewguiden. Typen af intention er dermed ikke fra min side 'talt frem', samtidig med at journalisterne ikke anvendes til selvdiagnosticering. Interviewene fortolkes gennem anvendelse af begreberne refleksiv og intuitiv, der forbindes med journalisternes intention i forhold til at konstruere forklarende nyhedsartikler. Jeg skelner mellem tre typer af intentioner, som er refleksivt-forklarende intention, intuitivt-forklarende intention og ikke-forklarende intention. I de følgende afsnit bliver de tre kategorier operationaliseret og belyst med uddrag af interview.

8.2.1.1 Refleksiv forklaringsintention

Den første intentionstype kendetegnes ved, at journalister har en refleksiv forklaringsintention. Der er journalister, som ikke tøver, når de skal redegøre for deres forklarende praksis i den specifikke situation. Journalistens parathed ses som resultatet af, at praksis har været intentionel og overvejet, fordi forskellen på journalisternes evne til at redegøre for den forklarende karakter af deres praksis næppe kan tilskrives forskelle i evner til efterrationalisering og refleksiv fremtoning i interviewsituationen, men mere sandsynligt er baseret på en faktisk forskel i den forklarende praksis i produktionssituationen. Journalister med en refleksivt-forklarende praksis formulerer let og utvunget, at formålet med deres praksis er at konstruere og give en forklaring til læserne. Journalisterne er i interviewet ikke blevet bedt om at redegøre for deres egen opfattelse af praksis som intuitiv eller refleksiv. Kategoriseringen af cases som eksempler på refleksiv forklaringsintention baserer sig på en fortolkning af interviewet som helhed. Nedenstående cases ses som repræsenterende den tilgang til praksis, som jeg betegner den refleksive forklaringsintention.

Display 8.16. Journalister med refleksiv forklaringsintention

(Case 3) Jour3: Det næste lag er jo, at vi kan se, at […] prognoserne globalt bliver skruet ned. Vi ved også, at væksten herhjemme bliver skruet ned, og derfor er det et helt naturligt spørgsmål at stille: Hvordan påvirker så denne [fænomen a] den [fænomen b].

(Case 5) Jour5: jeg vinkler jo i virkeligheden på konsekvenserne, fordi jeg spørger om … om [fænomen] vil have den ønskede konsekvens … eller den ønskede virkning, nemlig at, at reducere [konsekvens], ik.

(Case 9) Jour9: Fortælle baggrunden, hvad skal man sige. Fortælle omstændigheden bag nyheden.

(Case 15) Jour15: Altså bagved det hele, der ligger det store spørgsmål: Hvorfor er der en dalende interesse for [fænomen], som jeg selv synes jo måtte interessere, for det handler jo om [fænomen]. Og det er … ja, jeg ved ikke om det er fordi, jeg er nørd eller går for meget op i mit arbejde, men det var egentligt om aftenen, inden jeg lagde mig til at sove, at jeg pludselig tænkte: Det handler jo faktisk om [sammenhæng], og hvordan [årsag 1], mere end det handler om [årsag 2].

(Case 19) Jour19: Derfor er jeg jo meget glad for den [artiklen], fordi der er den her sytråd, i virkeligheden for dem der læser avisen fast hver dag vil der være en sytråd mellem den, vi havde mandag og den, vi havde i dag. Der er en sammenhæng.[…] nyheden om, at [fænomen] går ned, der er en god nyhed. Men altså så også bekræfte nyheden om, at den [fænomen] har det dårligt, og det er den dårlige nyhed. […] altså det er jo der, hvor jeg så forhåbentlig kan gøre en forskel. At man både har en nyhedsvinkling og en journalistisk bearbejdelse, men folk får også det sidste med … med hvad er historien, så foregår det også inde i historien, hvis de gider læse det hele, så får de også en forklaring på, hvorfor er der mening i det her.

(Case 21) Jour21: […] jeg har fulgt, dækket [aktør] [begivenhed] … med løbende […]reportager. Og så havde jeg en opfattelse af, at der var nogle ting, jeg gerne ville forholde mig til, som jeg ikke ligesom kunne få presset ind i … i den daglige … den løbende […]reportage, ik. FS: Svarer du på, hvorfor … at det går den vej? Jour21: Ja. Det synes jeg selv. Og det er et spørgsmål om … at … at den … som jeg har opfattet det, og det er selvfølgelig ikke noget, som jeg bare lige trækker op ad, ud ad ærmet, ikke. Jeg har snakket med nogle forskellige [eksperter], som ikke er involveret i sagen, ikke. Og bare spurgt, hvem er det her, hvordan vil man som [ekspert] se på det her, ikke.

(Case 23) Jour23: Jeg vinkler på … konsekvenserne af den ændrede praksis i [organisation]. FS: Svarer du på, hvorfor der er en ændret praksis? Jour23: Ja, det vil jeg mene. […] [organisation] kan se, at det er mere risikabelt at [handle på en måde], og derfor [handler de på en anden måde]

(Case 24) FS: Hvad vinkler du på: årsagerne, konsekvenser eller løsninger? Jour24: … Jamen, da vil jeg egentlig sige alle tre dele. Faktisk. Overskriften på forsiden er jo selvfølgelig konsekvens, ik. […] Men jeg går jo ind siger, hvorfor [konsekvens] og det er jo så [to årsager], ik?

(Case 27) FS: Hvordan finder du ud af, hvad årsagen lige er til det her? Jour27: Nu har jeg jo fulgt denne her […] krise gennem et stykke tid, ik. Og der er blevet skrevet og sagt utroligt meget. Vi taler jo med mange kilder hver dag … og så danner man sig et billede af problemstillingerne. Hvad er det, der rører sig derude i branchen og politisk.

(Case 29) FS: Svarer du på undervejs, hvad problemet skyldes? Jour29: Ja … ja. Det gør jeg. Hvilke mekanismer, der fører til det. […] det er, at der mangler lovgivning, og, og at der ikke er nok kontrol med de her [aktører].

(Case 35) Jour35: Jeg ville vide, hvad der lå bag, ikke.

(Case 37) Jour37: Ja, den der happening. Det der med, at en virksomhed […] går ud og [fænomen] med det formål at påvirke politikerne […]. Det synes jeg er noget underligt noget. Det har man ikke set … det er man jo ikke vant til.

(Case 38) Jour38: Jamen, fordi jeg jo gerne vil finde forklaringen, blandt andet fordi så kunne man jo måske give nogle ideer eller hjælpe folk til at ændre nogle vaner

(Case 40) Jour40: […] det vi prøver at gøre, det er en historie, der ligesom rumler både blandt journalister og offentligheden, der forsøger vi … prøver vi – og det er jo meget pædagogisk – at give det sande svar. Det rigtige svar på, hvor … hvad det er, problemet er. Og hvad det er, truslen er. Det er i virkeligheden et forsøg på at lave et journalistisk … eller hvad hedder sådan noget … et journalistisk tværsnit på den øjeblikkelige politiske situation, ikke. Altså, i hvert fald i [institution].

(Case 43) FS: Hvordan vil du så formulere det generelle spørgsmål, som artiklen svarer på? Jour43: … Hvorfor [aktører handler som de gør][…] det er jo en udløber af et forløb, som har været i gang længe, ikke.

(Case 44) FS: Hvad vil du med historien? Jour44: Vise at vi bevæger os

langt væk fra en retsstat, belyse de negative konsekvenser af ny lov.

(Case 45) Jour45: Så på den måde så synes jeg jo, at vores opgave som medie kan være ligesom at gøre folk klogere og prøve at dræbe nogle af de der fordomme, som ikke har hold i virkeligheden, […] Altså, få folk gjort klar over, hvordan tingene virkelig er skruet sammen, ikke.

(Case 47) Jour47: Altså, jeg researcher jo og får noget aktindsigt, og så er det ret tydeligt, at der er et økonomisk problem. Og det økonomiske problem er forbundet med [aktør] og [aktørs] økonomiske formåen.

(Case 49) Jour49: Jamen, jeg vil jo sige, at jeg prøver at vinkle på den sådan skjulte virkelighed eller bivirkning ved [fænomen]. At de … At [fænomen] får dem til at producere på en bestemt måde, som i virkeligheden ikke var tiltænkt, da man vedtog [fænomen]. Jeg ved fandme ikke, hvordan du siger det mere direkte. Altså, det er i virkeligheden et forsøg på at beskrive en skjult side af et kendt … et delvist kendt system.

(Case 51) Jour51: Jamen, den [artiklen] forsøger vel at svare på, hvorfor de der grænser de flytter sig. Altså, hvorfor … når [fænomen] og alt muligt, ikke, og er [fænomen] … hvorfor er vi så i statistikken mere [fænomen] faktisk end nogensinde før, ikke.

Journalister med en refleksivt-forklarende intention er kendetegnet ved at have en bevidst og velovervejet forklarende hensigt med produktionen af nyhedsartikler. Hvorfor-spørgsmålet er, som det formuleres af journalisterne, "naturligt" (jour3), "det store spørgsmål" (jour15), noget der mangler svar på (jour21), eller forklaringen formuleres som en bevidst og strategisk stræben: "ville vide, hvad der lå bag" (jour35), "forklare, hvad fa'en er det egentlig, der foregår" (jour37), "gerne vil finde forklaringen" (jour38), "rigtige svar på, hvor … hvad det er, problemet er" (jour40), "hvordan tingene virkelig er skruet sammen" (jour45), "beskrive en skjult side af et kendt … et delvist kendt system" (jour49), eller en forklaring formuleres som det bevidste og velovervejede resultat af journalistens store "puslespil" (jour27) eller "bearbejdelse" (jour19).

At konstruere forklarende journalistik i specifikke produktionssituationer ser for disse journalister ud til at være en bevidst og strategisk intention med henblik på for det første at finde ud af, hvordan institutioner eller strukturer påvirker adfærd, og hvilke mekanismer det foregår igennem, hvorfor specifikke aktører handler som de gør, og for det andet for at give læserne (og aktørerne) en viden, som de forventes at kunne anvende med henblik på at forstå og ikke mindst ændre de eksisterende forhold.

8.2.1.2 Intuitiv forklaringsintention

Den anden intentionstype kendetegnes ved journalister med en intuitiv forklaringsintention. Det er en gruppe journalister med et uafklaret forhold til forklaring som begreb, til artiklens forklarende karakter, eller hvor der er brug for ledende spørgsmål til at sætte ord på, om journalisten forklarer nyhedsartiklens fænomen, eller hvilke faktorer der kan være fænomenets årsag eller effekt. Det er en gruppe, for hvem interviewet skaber større klarhed over deres egen forklarende praksis. Den kan illustreres med følgende udpluk af citater.

Display 8.17. Journalister med intuitiv forklaringsintention

(Case 2) FS: Svarer du på, hvad det problem skyldes? Jour2: …. Mmmmmm … Jeg har … lidt med at, at, at det er i forbindelse med især kommunalreformen.

(Case 10) FS: Ser du nogen principiel forskel på de to historier? Indvandrere uddanner sig mere og mere. Og indvandrere bryder den sociale arv? Jour10: … Nej, egentlig ikke. Det er jo to positive historier. Det er jo ikke sådan to kritiske historier over for indvandrere, eller hvad man kan sige. Det er jo begge to historier, om at det går godt. Men altså … um, man kan bare sige, at … at den her med, at de uddanner sig mere og mere, det var ligesom den oplagte historie, man kunne skrælle direkte fra rapporten. Hvorimod, at vi håbede den anden var lidt mere, ja solo, eller hvad man kan sige, ik. Mere eksklusiv på den måde.

(Case 13) FS: Svarer du på i artiklen, hvad der er skyld i det her problem? Jour13: … Njaee. Ja, det gør jeg vel egentlig, for det handler jo om, at det … jamen det er jo fordi, det er i finanslovsforhandlingerne mellem regeringen, og der har man så ikke fundet flere penge end de her 300 mio. som det handler om. Så ja, det vil jeg sige, det gør.

(Case 20) FS: Hvad vinkler du så historien mest på, sådan en beskrivelse, på årsager, konsekvenser eller løsninger? Jour20: … Jamen, jow. Set på den måde så vinkler jeg på konsekvenserne. Jeg vinkler på konsekvenserne af […] Jeg vinkler på, hvad der sker bagefter […]. Såå, jeg ved ikke, om man kan kalde det for konsekvenser. FS: Det siger noget om den beskrivelse af det forløb, der var? Jour20: Ja, det er det jo nok. FS: Overvejede du hvorvidt, du skulle komme nærmere ind på, hvorfor var han så ikke en braldrerøv […]? Jour20: … det ved jeg sgu ikke … det må jeg indrømme, det tænkte jeg sgu ikke på, da jeg skrev den.

(Case 22) FS: Svarer du på, hvad problemet skyldes? Jour22: … nej, det er

vel at beskrive, at der foregår en form for, ikke uro i [organisation], men der foregår … der eksisterer en vis bekymring i baglandet, som ikke er kommet til udtryk før … der er nogen folk, som er begyndt at … hvad skal man sige … ja, at give udtryk for en … ikke utilfredshed, men altså en utilfredshed eller bekymring for … hvad hedder det … hvordan det går med [organisation], ikke?

(Case 26) Jour26: … men dybest set handler det [nyhedsartiklen] bare om, hvordan staten kræver sin penge op på den bedst mulige måde, ikke. Og hvordan vi får indrettet vores skatter, så de påvirker folks forbrugsmønster på den optimale måde.

(Case 31) Jour31: Det er deres [kildernes] frygt, der ligesom gerne skulle skinne igennem, men jeg håber da, at den kunne være med til at vække noget undren og noget debat hos folk om jamen, er det måske så skidt, at [organisationen] den skal styres på en anden måde, end den har været hidtil. Så håber jeg, at den kunne føre til noget yderligere debat omkring, hvordan den lige pludselig skal styres[…] Jamen, altså, jeg havde på forhånd intet begreb om [fænomen].

(Case 33) FS: Svarer du på, hvad det her problem det skyldes? Jour33: Om jeg svarer på det i artiklen? Hmmm -- ja, vi svarer på det på den måde, at jeg tror, vi .. nu er jeg lige lidt .. det er lige et par dage siden, jeg har set den .. Men vi svarer jo på den måde, at vi rent faktisk citerer en af [aktørerne] for at sige, at han kan genkende det her med, at [sammenhæng]. […] Men det er jo også fordi, at mange af de her spørgsmål [fra FS] har man jo muligvis eller .. Lige nu står vi jo i virkeligheden og hvad hedder det .. efterrationaliserer en hel masse overvejelser og tanker, som jeg jo nødvendigvis ikke har gjort mig. Så det er jo sådan lidt … at være sandfærdig omkring, hvad fanden har jeg egentlig tænkt på, som jeg ikke har været bevidst om.

(Case 41) Jour41: […] det er en orienterende historie, det er en service. FS: At der var et eller andet noget her, der måske er lidt mere, altså … mere troværdig […] test end tidligere. Jour41: Ja, det kan du have ret i. Jeg vinkler den på det, at det er ikke andedammen, der arrangerer dommen den her gang eller den enkelte journalist. Det er et stort panel, der er samlet fra forskellige lande, ikke. Så man kan jo næsten sige, at vi vinkler den på den internationale vinkel [om sammenhængen mellem nationalitet og præferencer], ikke. […]

(Case 48) FS: Hvad er det så for et spørgsmål, historien svarer på? Jour48: Jamen, jeg tænker lige, hvordan jeg skulle formulere det. Jamen altså, det er vel noget med … med faldende [fænomen], [fænomen] … Ja, men … Det … Den er sgu ikke særlig meget … hvordan man lige skal formulere det …

> Altså, tænker du, hvordan det … et spørgsmål sådan til. Jamen, det er jo noget med: Hvordan påvirker […] krisen [aktører], ikke? FS: Jamen, det var jo alligevel et ret klart spørgsmål. Jour48: Ja, nogen gange skal man bare lige snakke højt, så hjælper det til at finde ud af, hvad var det lige, jeg spurgte om.

Fem cases (2, 10, 13, 22 og 41) er uprøcise i forhold til at redegøre for den forklaring, som de selv har skrevet i nyhedsartiklen eller for forklaringens relation til artiklen, hvilket ses som udtryk for, at den forklarende tilgang er intuitiv. Fire cases (20, 26, 31 og 33) gør direkte opmærksom på, at de ikke har overvejet artiklens forklarende karakter, eller også virker det, som om de først bliver opmærksom på forklaringen under interviewet.

Journalister med en intuitivt-forklarende intention er kendetegnet ved ikke at have en bevidst forklarende strategi i produktionen af nyhedsartikler. Deres praksis får en forklarende karakter, på trods af at det ikke primært er det, de tilstræber, ved at de beskæftiger sig med konsekvenser af strukturelle eller institutionelle forhold eller årsager til aktørers handlinger. Forklarende nyhedsartikler kan fremstå som det utilsigtede resultat af deres praksis.

8.2.1.3 Ikke-forklaringsintention

Den tredje intentionstype kendetegnes ved journalister med en ikke-forklaringsintention. Det er journalister, der intuitivt eller refleksivt antager, at årsag og sammenhæng er almindeligt kendt, er mindre relevant eller interessant for den eller de nyhedsartikler, som de er i gang med at producere. Det illustrerer følgende citater.

Display 8.18. Journalister uden forklaringsintention

> (Case 6) Jour6: [Sammenhængen] er et bredt anerkendt problem. Det er ikke top-interessant. […] Det har der været fisket så meget i. Der er konsensus om, at det er et problem, og det vil der være i de kommende år.
>
> (Case 8) FS: Svarer du på, hvad der er skyld i problemet? Jour8: Ikke så meget det. [årsagen] er kendt. Den [artiklen] er mere løsningsorienteret frem for en baggrund.
>
> (Case 32) FS: Svarer du på, hvad problemet skyldes. Hvad forklaringen er? Jour32: Nej, ikke særligt meget, den tager jeg får givet [blandt læserne]. [Årsagen] er skrevet tidligere i andre historier.
>
> (Case 50) Jour50: Altså, man har altid set hende bare stå ved siden af ham,

ikke, og smile sødt, ikke. Men hvem er hun egentlig? Det var det, jeg ligesom gerne ville vide lidt om, ikke. Jeg synes, jeg vinkler på, at fortælle noget om hende og hendes person, ikke. […] Ja, altså kan man sige, måske så kunne jeg have været mere kritisk over for hende og spurgt hende altså … spurgt hende om, hvorfor … Hvordan det er [fænomen], ikke. Ja, ja. Det har jeg så valgt ikke at gøre, ikke. Det kunne jeg godt have spurgt hende om jo. Hvis jeg havde tænkt mig lidt mere om, ikke. […] Altså, jeg synes, det er sjovt at gå ud og lave de der ting. Jeg behøver ikke … jeg vil ikke sige ikke tænke så meget, men altså … Det … Jeg synes faktisk, det er sjovt, synes jeg. At lave noget helt anderledes.

(Case 52) FS: Hvad vinkler du på? Jour52: Jamen, jeg vinkler jo på manglende overensstemmelse mellem ord og handling, ikke.

Journalister med en ikke-forklarende intention er kendetegnet ved at fravælge forklaringer, fordi de anses for at være kendt af journalisten selv og læserne, eller ved at have et ikke-forklarende perspektiv på begivenheder eller fænomener i produktionen af nyhedsartikler.

Opsummerende viser analysen af interview med 52 journalister om deres praksis i forbindelse med produktion af konkrete nyhedsartikler, at journalisterne har forskellige tilgange til at konstruere forklaringer i produktionssituationen, som jeg identificerer som en velovervejet intention om at være forklarende, en intuitiv intention og en velovervejet eller intuitiv intention om ikke at være forklarende. Kategoriseringen er baseret på fortolkning af karakteren af journalisters svar eller måden, de svarer på, hvorved kategoriseringen bygger på fortolkning af interviewet som helhed.

Analysen af karakteren af journalisternes svar giver mulighed for at inddele journalisterne i tre kategorier ud fra, hvordan deres intention relaterer sig til en forklarende praksis. Med operationaliseringen af refleksivt-forklarende intention, som jeg har foretaget her, giver det følgende fordeling i de tre kategorier: 30 journalister klassificeres i gruppen med refleksivt-forklarende intentioner, 15 i gruppen med intuitivt-forklarende intentioner og syv i gruppen med ikke-forklarende intentioner. Nedenunder vender jeg tilbage til diskussionen af, hvad der betinger typen af intention.

8.2.2 Journalisters konstruktion af og opfattelse af situationer

I dette afsnit beskæftiger jeg mig med det andet aspekt i produktionsprocessen, som er, hvordan journalister konstruerer og opfatter de situationer, hvori de producerer specifikke nyhedsartikler med henblik på at undersøge variationen i typer af situationer, og hvorvidt situationer betinger journalisters for-

klarende praksis. Spørgsmålet er, om interne eller eksterne forhold i den specifikke situation kan få journalisten til at anvende en (mere) forklarende praksis gennem omdefinering af situationen, øge fokus på eller ændre opfattelse af virkelighedens sammenhænge.

De 52 journalistinterview fortolkes med henblik på at identificere forskellige produktionssituationer og de motivationer for en forklarende praksis, som affødes af journalistens situering i en specifik nyhedsproduktion. Forskellige typer af produktionssituationer forventes at motivere journalister til forskellige typer forklarende adfærd (jf. kap. 6). En produktionssituation konstrueres af journalisten under iagttagelse af vilkår på og uden for mediet, hvoraf nogle forhold internt på mediet, som deadline og interaktion med redaktionel ledelse, er mere obligatoriske end interaktion med medieeksterne forhold.

Rutinesituationer operationaliseres til produktionsprocesser, der forløber uden at overraske journalisten, mens refleksionssituationer modsat overrasker journalisten med informationer eller aktørers handlinger, som ikke harmonerer med journalistens forforståelse eller forventning til virkelighedens sammenhænge. På dette mikroniveau afhænger variation i situationstyper på den ene side af den specifikke journalists opfattelse af situationen. Hvad der for én journalist kan opfattes som en rutinesituation, vil for en anden journalist blive opfattet som en refleksionssituation, hvilket hænger sammen med forskellige dispositioner skabt gennem uddannelse, erfaring og position. Situationstypen afhænger for det andet af, hvor lydhør journalisten er over for input fra medieeksterne forhold, som journalisten i nogen grad selv opsøger, men som også er betinget af forhold, som journalisten ingen indflydelse har på.

Jeg gennemgår først en række eksempler på journalisters udlægning af en specifik produktionsproces, som jeg fortolker som rutinesituationer, og dernæst eksempler, som jeg fortolker som refleksionssituationer.

8.2.2.1 Rutinesituationer

Rutinesituationer er situationer, hvor journalistens produktion af en eller flere nyheder til en deadline på en nyhedsredaktion forløber, som journalisten forventer. Situationen harmonerer med journalistens opfattelse af virkeligheden, praksis og rolleopfattelse. Det er konserverende situationer, som journalisten i nogen grad selv har indflydelse på konstruktionen af gennem udvælgelse af kilder, informationer, researchstrategi m.m., men som tillige rummer et potentiale for at øge kompleksiteten eller overraske journalisten. I rutinesituationer forfølger journalisten en forklaring, som journalisten er i besiddelse af på forhånd, eller anvender journalisten en "vi plejer at gøre"-praksis, hvilket illustre-

res af display 8.19 og 8.20 med interviewcitater. Citaterne er relateret til journalisters forklarende praksis, selv om det ikke direkte fremgår af citatet, fordi journalisternes svar relaterer sig til spørgsmål om forklaringer i deres nyhedsartikler.

Display 8.19. Journalist forfølger forhåndsforklaring

(Case 1) Jour1: Jeg bruger nyhedsbrev, hvorfra to kilder er citeret, ringer til en kilde. Jeg har lige fået ny bog på mit bord, havde case og søger på nettet efter forskningsresultater.

(Case 4) FS: Hvordan kom du på forklaringen? Jour4: [Aktør] sagde det, men det var noget som jeg havde forudset.

(Case5) Jour5: Altså som også er en fælleshistorie ik, der er bare ingen andre, som har taget den op. De har sendt materialet ud til mange, så vi har sgu lige nappet den. […] Det er prioriteret … område på avisen.

(Case 9) Jour9: Jamen det var meget oplagt, når [aktør a] offentliggør [fænomen], samme dag som [aktør b handler]. […] Det [forklaringen] gav simpelthen sig selv.

(Case 12) Jour12: […] for mig at se … min pen er gennemgående antiautoritær. Og det handler det her også om. Og få magthavere om jeg så må sige, gjort til en af os andre. Det er det ene. Det andet er også, og lige … sætte alle machoskiltet op. Ja, for … altså kommer vi over i sådan en form for magtmisbrug -- for nogen er det et temperamentsspørgsmål. Nogen vil sikkert antyde, at det her, det er sikkert noget med at en chef, der tillader sig noget. Og der … Jamen, jeg holder altid med bunden, med folket, manden på gaden og hiver ALTID advarselsskiltet op, når jeg møder noget, der tangerer magtmisbrug. Og her kan du jo sige, at vi sætter det gule lys op. Egentlig ikke BARE for … for (aktør) eller. Men alle i en eliteposition.

(Case 15) Jour15: Analysen er bare en lille brik i det puslespil […] Og så, så præsenterede jeg ideen på et områdemøde, som vi har hver dag. Og så sagde jeg […], jeg har den vinkel, der går på, at [strukturer] gennemgår store forandringer, det her kan være en eksponent eller et symbol eller en forandring på at skrive den historie. Det lyder rimeligt, og det synes de alle sammen lød rimeligt, og så skrev den sig egentlig meget hurtigt.

(Case 29) FS: Tænkte du undervejs over, at der kunne være andre forklaringer på … spil? Jour29: Jeg har ligesom lagt mig fast på, at det er nok

derfor. FS: Og der dukkede ikke noget mere op? Jour29: Nej.

(Case 38) Jour38: Anledningen til historien var, at jeg havde lavet en helt anden historie, der handlede om [fænomen]. Og så blev jeg kontaktet bagefter af nogle [aktører], som sagde [årsagssammenhæng]. Og SÅ gik jeg i gang med at undersøge det og så undervejs … så fandt jeg ud af, at der var lavet en undersøgelse […], som viste, at X antal havde [fænomen]. Og det var så en undersøgelse, der lige var ved at blive talt sammen. Så det var meget tilfældigt.

(Case 42) Jour42: [aktør] henvendte sig til os på [avisen] og spurgte, om det var noget, vi ville skrive om. FS: Kunne du have lavet den uden eksperter? Jour42: Altså, selvfølgelig kunne man, men det vil ikke være godt, synes jeg. FS: Men vidste du ikke, at [sammenhæng]? Jour42: Øh -- Jeg havde en ret sikker opfattelse af det, men 100 procent vil jeg ikke nødvendigvis sige, at jeg var.

(Case44) Jour44: Nyheden er hel ekspertbåren, vidste ikke at de ville pege fingre af det danske lovforslag, men jeg havde en ide om at det kan lade sig gøre […] Det overordnede billede havde jeg på forhånd.

(Case45) Jour45: […] men det hænger fuldstændig tæt sammen. Siger dem, der har forstand på det. […] ellers så synes vi, den gav lidt sig selv, fordi den [historien] var meget konkret.

Casene (1, 4, 5, 9, 12, 15, 29, 38, 42, 44 og 45) illustrerer rutinetilfælde, hvor forklaringen er til stede i udgangspunktet for journalistens konstruktion af en produktionssituation, eller hvor journalisten ikke lader situationen blive forklaringskomplicerende.

Display 8.20. Journalist følger fastlagt praksis

(Case 36) FS: Overvejede du nogle andre måder ligesom at dække denne her sag på, end den du gjorde? Jour36: … Næh. … Den lå lige til højrebenet.

(Case 52) Jour52: […]så syntes jeg, at der tegnede sig en god historie. FS: Så den lå lige til højrebenet nærmest? Jour52: Ja […] det var en almindelig redaktionel proces, hvor man diskuterer: Skal vi gøre A, eller skal vi gøre B. Men jeg synes ikke … Jeg synes, historien, fra jeg repræsenterede den første gang til den stod i avisen, synes jeg, det var sådan meget, hvad skal man sige, lineært forløb.

De to journalister i casene 20, 36 og 52 følger en gængs praksis, som er uafhængig af den specifikke situation og dens mulighed for indvirke på den forklarende karakter af praksis.

Opsummerende er rutinesituationer produktionsprocesser, hvor forklaringen af eksterne fænomener ligger lige til "højrebenet", "giver sig selv", er "forudset" eller "kendt". Journalisten oplever populært sagt, at der er medvind i produktionen af artiklen. Det er situationer, som af journalisten opleves, som om de ikke forstyrrer vedkommendes opfattelse af virkeligheden eller af sin praksis. I de specifikke rutinetilfælde opfatter journalisten ikke modstand mod sin dominerende forklaringsopfattelse, enten fordi modstanden ikke er tilgængelig for journalisten, fordi journalisten ikke er lydhør over for alternative forklaringer, eller fordi journalisten undlader at opsøge alternative forklaringer.

Forklarende rutinesituationer er præget af, at journalisten ikke lader sig anfægte af situationen til at konstruere en (mere kompleks) forklarende situation, fordi forklaringen er til stede i udgangspunktet, eller journalistens praksis er uafhængig af den specifikke situation.

8.2.2.2 Refleksionssituationer

Refleksionssituationer er situationer, der provokerer journalistens forforståelse eller forventning til virkelighedens sammenhænge, sin praksis eller rolleopfattelse. Det er situationer, der på den ene eller anden måde overrasker eller udfordrer den specifikke journalist, og som dermed motiverer journalisten til at overveje sin forklaring og praksis. Refleksionssituationer er, på samme måde som rutinesituationer, afhængig af den specifikke journalists konstruktion af og opfattelse af situationen. Jeg vil i nedenstående display illustrere situationer, der motiverer journalisten til genovervejelse, og som jeg derfor kategoriserer som refleksionssituationer.

Display 8.21. Refleksionssituation betinget af medieinterne faktorer

> (Case 2) Jour2: I det her tilfælde spiller de [kilder] meget, fordi jeg er ikke [en type fag]medarbejder eller -- Jeg er [anden type fag]medarbejder. Og derfor er det her et område, jeg er blank på. […] Jeg havde brugt hele [dagen] på den og var parat til at sige, at den kan jeg ikke lave. [… Ideen] vil jeg ikke stå inde for. […] Jamen så coachede jeg med alle nyhedsredaktørerne, som var så forhippede på, at den historie skulle laves [og ændrede forklaringen].
>
> (Case 10) Jour10: Og så kom jeg mandag morgen og skulle sådan ind

over. […] Så det havde vi ligesom bare snakket om på morgenmødet, at der var i det, og hvad man ligesom kunne lave. Men så var det jo, at da det blev bud til forsiden, så skulle vi ligesom prøve at finde lidt mere. […] Jamen det var rimeligt tæt samarbejde sådan, fordi vi sad med rapporten. Og jeg fortalte ligesom, hvad der stod i den. Og fortalte også om det her aspekt med den sociale arv. Og så diskuterede vi frem og tilbage, hvad man kunne gøre, og hvad der var det mest interessante. Og så kan jeg ikke huske, om vi også havde nogle andre i spil, som vi så fandt ud af, IKKE holdt vand. Så det var på den måde. Det var et ret tæt samarbejde.

(Case 17) Jour17: Nu er det jo ikke fordi, jeg er genial. To engelske aviser havde det på forsiden. Det var fremlagt på en konference i New Orleans. […]. Jow, det kom jo så frem mod … frem mod, der hvor den skulle afleveres, var der lidt diskussion om, var der ikke det? Problemet var, at jeg gik lidt tidligt den dag og lod en anden en aflevere den færdig … så det … jo, der var lidt diskussion, for man fandt ud af, at det faktisk også var et produkt, vi faktisk også havde været lidt negative overfor tidligere. I den artikel jeg refererede til der for nogle måneder siden, der havde vi faktisk været lidt negative blandt andet over for det produkt. Os så … så var der så nogle der måske så ligesom sagde, hvorfor er vi så nu lige pludselig positive, ikke. Men altså, hvis der kommer ny forskning frem, så skal man jo lægge det frem, så skal vi jo ikke holde det tilbage, fordi vi måske tidligere har skrevet noget negativt.

(Case 18) Jour18: … jeg vinkler på en fremadrettet konsekvens af de historier, vi har skrevet indtil nu.[…] Og historien har kørt all over væg til væg hele dagen, ikke. Så vil man gerne have noget nyt, ikke. Og der prøver man selvfølgelig at få den til at pege fremad, og der kan man sige. Det peger jo fremad, at han siger, jamen altså, fremover der skal jeg sgu sørge for, at det her ikke kommer til at ske igen.

(Case 20) Jour20: Det var oplagt, inde på [avisen] der laver vi tit det med: Det så du ikke på tv fx til Vild med Dans. Og … jeg havde lavet, jeg havde et godt forhold til [aktør], sååå det var oplagt at spørge, om vi måtte komme med til [begivenhed], og det måtte jeg selvfølgelig gerne. Og vores læsere vil jo gerne vide, hvad der sker efterfølgende. Så … så det var nærmest ikke noget spørgsmål, om det var det, vi skulle lave, at det var det, jeg ville lave. […] redaktionen […] ville have nogle andre historier, som de ville sidde og lave herovre. Men hvor jeg nedlagde veto og sagde, det synes jeg ville være en meget dårlig ide i og med, at det kunne ødelægge forholdet til [aktør], og så ville vi ikke … jeg har lavet en opfølgende artikel til avisen i dag, og hvis vi havde lavet den historie, som de ville have, så ville vi ikke kunne lave den historie.

(Case 43) Jour43: Jeg vil kalde det en langstrakt nyhed, fordi den starter jo som alt andet i øjeblikket på nettet, ikke. Og det er derfor, den hedder, eller er formuleret [som en forklaring], som den er.

(Case 49) FS: Svarer du på, hvad problemet skyldes? Jour49: Nej. Fordi pga. … Pga. min egen utilstrækkelighed og manglende evne til at tilkæmpe mig plads i [avisen]. […] Der er sådan 3 hovedårsager til det der problem, som der ikke blev plads til, og som derfor er redigeret ud. Jeg tror, det er mig selv, der har gjort det i øvrigt for at skære den ned i det format, den skulle. […]Hvis der havde været, hvad skal man sige en god forklaring på [fænomen]. Hvis der havde været en forklaring, der i virkeligheden sagde, at den var indført af de og de grunde, og i øvrigt så havde den ingen konsekvenser for den måde, de prioriterede på eller sådan noget, så havde jeg slet ikke lavet historien, eller hvad skal man sige.

Kendetegnende for refleksionssituationer er journalisternes oplevelse af uoverensstemmelse eller disharmoni. Det, som i situationerne fremkalder journalisternes genovervejelse, kan være uoverensstemmelse mellem deres egne intentioner og mediets interne krav, ønsker eller vilkår. Det ser ud til at være situationer, hvor journalister på en vagt sættes til at skrive om noget, som de ikke føler, at de har forstand på (case 2), at de presses af krav om eksklusivitet (casene 10 og 43) eller opfølgning (case 18), af redaktionel prioritering (case 49), af redaktionel skepsis (case 17) eller af redaktionens ønsker (case 20). Det er alle sammen cases, hvor mediet/nyhedsredaktionen intervenerer i produktionssituationer på en måde, der for journalisten fjerner situationens ordinære præg, hvilket kan influere på journalistens praksis, herunder dens forklarende karakter. Det er ikke kun nyhedsredaktionen, der kan udfordre journalistens praksis. Det samme gælder eksterne faktorer som forklaringer eller oplysninger, der strider imod journalistens foretrukne forklaring af et fænomen, hvilket illustreres i display 8.22.

Display 8.22. Refleksionssituation betinget af medieeksterne faktorer som divergerende oplysninger

(Case 3) Jour3: Ja, vi fik faktisk først nogle tal fra dem, som sådan set inspirerede til historien, og så regnede vi selv videre på dem og bad dem regne videre på dem selv, og så kom vi til sidst til det her. Og det var fordi, først fik vi bare nogle tal fra de senere år, og synes vi egentlig ikke det var spændende bare at se på de senere år, men ønskede at se tallene LÆNGERE tilbage. […] Og der får vi så det her meget-meget lave tal. Og det

er så krogen for at vi kører historien.

(Case 21) FS: Hvilken rolle spiller de her […] eksperter, du har talt med for den måde, du forklarer det på? Jour21: Altså, jeg vil nok sige, at de spiller en meget stor rolle. Altså, for det var faktisk noget andet, jeg havde tænkt mig at skrive. Jeg ville faktisk slet ikke have snakket med dem.

(Case 24) Jour24: … Ja … buh … det ved jeg ikke … bum-bum ….. det bliver der vel i og med, at [aktør] erkender det og siger, at de [..] incitamenter bør være nok, og det er ikke kun [aktør], der gør det, men det gør [anden aktør] også, og det er faktisk ikke … og det sjove var, at jeg var ikke ude at … jeg troede egentlig først, at de fleste ville sige: Vi skal have den [årsag] til at træde i kraft før, der bliver [effekt]. Men da virkede det som om … aktørerne kan jo selvfølgelig også være angst for, hvis staten går ind og griber ind … men da virkede det som om … jeg sagde ikke [årsag] og sådan nogle ting. Det sagde de selv.

(Case 26) Jour26: Jamen, det … det kommer fra [aktøren], fordi … mit udgangspunkt det var, at jeg ringede med en historie om, hvorvidt man skulle lave en [årsag]. Så kommer han [aktøren] frem med det der, som jeg ikke havde hørt før. Det kan godt være, at det har været fremme før, men jeg havde bare ikke hørt det før.

(Case 27) Jour27: Jah, det er jo altså et puslespil man stykker sammen, og så finder man jo ud af, at der kunne være en god historie der. Jeg vidste jo ikke, hvad han sagde, før jeg talte med ham hovedkilden på historien i går. De går så klart ud og siger, vi vil gerne have en [effekt]. Det har de ikke sagt før. Og det fandt jeg så også ud af ved at ringe rundt til nogle andre banker. De var blevet sådan lidt overrasket over den melding, ik.

(Case 31) Jour31: Det har også lidt at gøre med, at jeg så undervejs … jamen, også efter at have snakket med økonomerne, der rent faktisk var temmelig skeptiske over for det her New Public Management der. Så gik der også noget op for mig, som sagde: "Okay, måske er det … Det er nok mig, der er lidt for forudindtaget, og at der rent faktisk er en reel og også professionel bekymring i forhold til den her styreform". […] Man kan sige, jeg blev måske heldigvis selv lidt klogere af at lave artiklen.

(Case 39) Jour39: […] jeg blev ringet op af hovedkilden, ikke. […] Det blev jeg opmærksom på ved at læse [aktørs]artikel, selv om den OVERHOVEDET ikke er vinklet sådan. […] Og så læser jeg ned på … nu kan jeg ikke huske, hvor mange sider det er, men det er måske 10 sider og et eller andet sted nede på den ottende, så står der noget med [fænomen]. Og så spærrer jeg øjnene op og læser.

(Case 46) FS: Det var altså noget, du blev klogere på undervejs i den her proces. Jour46: Ja, lige præcis. For det første vidste jeg ikke, at der var [fænomen], og så fandt jeg ud af det, og så tænkte jeg, hvordan kan det være? Så kunne jeg fortælle, hvordan det hænger sammen.

(Case 51) Jour51: Fordi det er jo ikke, fordi vi først har fundet tallene og så sagt "hov, nu går vi efter den der historie". Men det er sådan en blanding, ikke. Vi skal lige sørge for, er der noget OM det i det hele taget, ikke altså. Hvis nu tallene så viste det modsatte, så havde jeg jo haft et problem, ikke. Altså, så havde jeg jo nok måtte sige, jamen, det er lidt ærgerligt, så er det bare … Eller også skulle man have lavet et interview med en, men man kunne ikke ligesom have skrevet historien med sådan og sådan, vel.

Ovenstående ni cases (3, 21, 24, 26, 27, 31, 39, 46 og 51) illustrerer, at den refleksive situation skyldes disharmoni mellem journalistens opfattelse af sammenhænge i virkeligheden og informationer tilvejebragt gennem interaktion med eksterne aktører i løbet af researchen med at producere en nyhedsartikel, hvilket får journalisten til at genoverveje sin forklaring. De medieeksterne forhold ser ud til at være oplysninger, som fremkommer fra kilder, der opfattes som forklaringsinformanter, dvs. kilder, der leverer en forklarings explanans og explanandum, som journalisten anser for at være en repræsentation af virkelighedens sammenhænge.

Display 8.23. Refleksionssituation betinget af uventede medieeksterne faktorer

(Case 7) FS: Sådan en slags SKEMAlagt begivenhed? Jour7: Ja, det er det … Og så kører det sådan set derudad, ikke. Processen går i gang. Men så sker der så bare nogle UFORUDSETE, uventede ting. […] Blandt andet at den her interesse, den er så, den svigter begivenheden, ikke. Begivenheden får ikke nok interesse til at, hvad skal man sige … har … Man kan i hvert fald stille spørgsmål ved, om begivenheden stadig har sin fulde berettigelse.

(Case 19) Jour19: Den her historie, det er jo en historie, der starter fra morgenstunden, hvor man sidder med et blankt stykke papir om morgenen og siger: Nå, hvad er så nyheden dagen efter? Og så sker der det om dagen, at vi kan se [fænomen]. Og så begynder jeg at ringe rundt ret tidligt, så hører jeg så en del [kilder], […] Der har du punkt et: Du ved, du har en understrøm, du ved, at det at skrive en historie om, at [fænomen] har ligesom hold i virkeligheden. Igen, hænger det sammen med, at [andet fænomen] bliver dårlig […]. Altså, vi begynder at se nogle ting falde i hak. Og det gør så, at den her snebold, der startede egentlig mange uger før,

den er nu blevet så stor, at den snebold kan rulle ned på forsiden.

(Case 22) Jour22: […] på nogen af de samme spørgsmål, som vi stillede denne her gang [og som er stillet tidligere], var der lige pludselig et andet output. […] Altså, vi overvejede det undervejs, om der overhovedet skulle laves en historie eller ej. Det var nok mest den overvejelse, der var. Fordi der var ligesom et … det var ikke lagt an på, at det skulle blive en historie. Det var mere lagt an på, at der nu skal der laves noget rugbrødsarbejde, og så får vi se, om det kan blive til en historie … men da svarene så fremkommer, og vi lytter båndene igennem og ser svarene igennem osv … ja, da tror jeg egentlig ikke, at vi har overvejet nogen anden måde end bare og prøve at fortælle, hvad der er blevet sagt, ikke?

(Case 23) Jour23: … Ja, altså, jeg ringede jo til dem … jeg ringede til … jeg startede med at ringe til [aktør] for at høre, hvordan situationen var [fænomen] i Danmark [for aktører]. Om det havde ændret sig i forbindelse med den [fænomen], som jeg skriver om i baggrunden. Det, det var en ny udvikling, kan man sige, og da spurgte vi så, om det havde haft nogen betydning for sagsgangen. Og det var der, jeg ligesom kom på historien, som så viste sig at være lidt bredere end det.

(Case 25) Jour25: Det er ligesom, man starter ét sted og finder ud af, at den er ikke tænkt sådan. [virkelighed fremstår ikke som forventet]

(Case 34) Jour34: Men det havde ligesom krævet, at man havde vidst, at befolkningen opfattede [aktør] mere negativt nu end for et halvt år siden. Og det vidste vi ikke, det kom faktisk som en overraskelse for os.

(Case 35) Jour35: Og det er det, [aktør] vil fortælle mig. […] Det her … Hvad fanden skal man kalde det … Det her er meget direkte sagt, men det virker lidt tyndbenet, at [… aktør handler med sådan en begrundelse]. Det virker sgu lidt for blåøjet, og ikke sådan så business-minded som vi kender ham. Så jeg tænkte, at der kunne være … at det kunne betale sig måske at kigge et lag længere nede, ikke. […] Det er ikke noget, han selv siger, hvad hedder det, undervejs i interviewet med ham. Det er noget jeg selv graver frem, og det der pludselig gør den spændende, ikke. Og det er der, man får krøllen frem med, at han er tvunget til at gøre det. […] Og det gør historien meget stærkere.

(Case 40) Jour40: Men det var efter, vi havde talt med rigtig, rigtig mange, så gik det op for os, at [en faktor ikke er årsag, men at en anden faktor er årsagen], ikke.

(Case 47) Jour47: Ja, men jeg blev ret hurtig klar over, at da det gælder sådan en sag, hvor folk har … Der er så mange interesser, og der er så

> mange forskellige personer involveret, og der er så persondrama, at man er nødt til at … altså tage den mest straight undersøgelse, for ellers ville det blive … altså ellers ville det blive for … Ellers ville jeg føle mig usikker på, om jeg fik sandheden. Altså, der er masser af mennesker, der har et horn i siden på hinanden i den verden, og hver gang jeg har snakket med nogen, så har jeg fået lidt forskellige forløb, ikke.

Ovenstående ni cases illustrerer, at den refleksive situation skyldes disharmoni mellem en journalists opfattelse af sammenhænge og de oplysninger, som fremkommer fra kilder, der opfattes som repræsentanter for en forklarings explanans eller explanandum (casene 22, 23, 34, 35, 40 og 47), eller begivenheder med uventet forløb (case 7), uventede forhold (case 25) eller markante forandringer (case 19).

Kendetegnende for refleksionssituationer er journalisternes oplevelse af uoverensstemmelse eller disharmoni. Det viser sig i interviewene med journalister i udsagn som "det havde jeg ikke hørt før", "det havde de ikke sagt før", "jeg troede egentligt", "så kom jeg ligesom på historien", "var der lige pludselig et andet output", "faktisk noget andet, jeg havde tænkt mig at skrive", "så gik der også noget op for mig", "jeg blev måske heldigvis selv lidt klogere af at lave artiklen", "så spærrer jeg øjnene op", "så gik det op for os", "blev ret hurtig klar over". Journalisten oplever populært sagt en form for modvind i produktionen af artiklen.

Der er med andre ord en række medieinterne og medieeksterne forhold, der for en specifik journalist kan fremstå som uventede i situationen, hvilket primært ser ud til at motivere journalisten til at genoverveje sit syn på konkrete sammenhænge i virkeligheden, og sekundært sin position som forklaringsleverandør i en specifik nyhedsartikel eller sin forklaringsautonomi (jf. afsnittene 2.7 og 2.8). Jeg vender tilbage til spørgsmålet nedenunder.

Opsummerende kan man sige, at de 52 journalister opfatter produktionssituationer som noget, de selv konstruerer i kraft af, at de selv planlægger deres research, og at de dermed forfølger og fastholder forhåndsforklaringer, eller de ændrer forklaringer, men også at de ikke suverænt bestemmer produktionssituationen, der delvist ses som betinget af ydre omstændigheder, som de ikke selv behersker. Tydeligst kommer det til udtryk i situationer, hvor journalistens forhåndsopfattelse kolliderer med resultatet af vedkommendes interaktion med avisens redaktion og eksterne kilder eller forhold. Det ser ud til, at journalisters produktionsprocesser kan forstås som situationskonstruktioner, der for journalisten antager karakter af rutinetilfælde eller refleksionstilfælde. Af de 52 produktionssituationer har jeg kategoriseret 29 som refleksi-

onstilfælde, 23 som rutinetilfælde og ingen som nødstilfælde. At ingen af de 52 situationer ser ud til at være et nødstilfælde, betyder ikke, at der ikke er nødstilfælde i journalistik, men at interviewene tager udgangspunkt i realiserede nyhedsartikler på avisers forsider.

Rutinetilfælde er research- og formidlingsforløb, der ikke provokerer, eller som journalisten ikke lader provokere sin forståelse af forklaringer af sammenhænge i virkeligheden, af sin praksis og af sin rolle. Refleksionstilfælde er produktionsforløb, der overrasker journalisten ved at provokere journalistens forventninger til forklaringer af sammenhænge i virkeligheden, praksis eller rolle. Situationens svaren-igen ser ud til at kunne få journalisten til at omdefinere situationen i en retning, der er mere kompleks i forhold til forklaring, eller til i situationen at fokusere på virkelighedens sammenhænge. Situationer kan ikke kategoriseres objektivt uafhængigt af den specifikke journalists opfattelse, og de ser ud til at have større effekt på journalisters forforståelse af specifikke sammenhænge i virkeligheden, og mindre effekt på journalistens opfattelse af praksis og rolle, hvilket jeg behandler senere i kapitlet.

8.2.3 Journalisters forklarende praksisformer

Afsnittet belyser det tredje aspekt ved produktionsprocessen, som er journalisters praksis i specifikke produktionssituationer. Journalisten interagerer med situationen på forskellige måder, så praksis antager forskellige former. Spørgsmålet er for det første, om journalister anvender forskellige praksisformer, der som foreslået i kapitel 6 kan betragtes som viden-i-praksis og refleksion-i-handling? For det andet, hvis journalister handler refleksivt, kan det så ses som en eksperimenterende praksis? Og for det tredje, hvis praksis er eksperimenterende, valideres eksperimenterne så ud fra en bekræftende logik, som den situationelle teori med udgangspunkt i Schön (2001/1983) foreslår, eller anvender journalister tillige en kontrollogik?

De 52 journalistinterview fortolkes med henblik på at identificere forskellige praksisformer. Viden-i-praksis er en research, der er immun over for de situationer, som den foregår i, dvs. den ser bort fra alternative forklaringer eller problematiserende oplysninger. Refleksion-i-handling er research, der er lydhør over for, og som eksperimenterer i produktionssituationen. Immuniseret og eksperimenterende praksis operationaliseres på følgende vis: Immuniseret praksis er praksis, hvor en forklaring af sammenhænge i virkeligheden tages for gode varer. Dvs. at journalisten undlader en praksis, der kan problematisere journalistens egen forklaring eller en aktørs forklaring.

Eksperimenterende praksis vil sige, at journalister tester en foretrukken forklaring ved at opsøge kilder eller informationer, der kan problematisere den foretrukne forklaring, eller at journalister søger en forklaring på et fænomen, som de ikke har kendskab til på forhånd.

Jeg viser først en række cases, som jeg ud fra en helhedsvurdering kategoriserer som journalisters forklaringsimmuniserende produktionspraksis, og dernæst eksempler, som jeg fortolker som refleksivt-forklarende produktionspraksis, inden jeg til sidst i afsnittet behandler journalisters valideringsprincipper.

8.2.3.1 Immuniserende praksis

Immuniseret, forklarende praksis er som anført praksis, hvor journalistens egen eller en anden aktørs forklaring ikke søges nuanceret eller modsagt i researchen. Den manglende problematisering af en forklaring ser ud til både at ske intentionelt og intuitivt. Først kommer der en række udsagn, der ses som udtryk for intentionelt-immuniseret praksis, og dernæst udsagn, der ses som udtryk for intuitiv-immuniseret praksis.

Display 8.24. Journalisters intentionelt-immuniserende praksis

> (Case 11) Jour11: Jeg kunne også have haft snakket med den [… aktør], som nu har [fænomen], […] men de er bare lidt mindre interessante, fordi [fænomen ikke passer ind i forklaringen].
>
> (Case 17) FS: Hvordan ved du, at det er forklaringen? Jour17: Jeg har ikke spurgt andre denne gang. Det er også et minus. Sidste gang spurgte jeg en kritiker, men han er også lidt på tværs, og ham brugte vi ikke denne gang.

Journalister ser ud til – intentionelt pga. bekvemmelighed (casene 11 og 17) – at fravælge en praksis, der kan komplicere forklaringer i nyhedsartikler.

Display 8.25. Journalisters intuitivt-immuniserende praksis

> (Case 4) Jour4: Give [aktørs] version, [aktørs] oplevelse af forløbet. [Aktør] sagde det […] som jeg havde forudset.
>
> (Case 9) Jour9: Jamen det var meget oplagt, når [aktør a] offentliggør [fænomen], samme dag som [aktør b handler].
>
> (Case 18) Jour18: Så derfor er det her EKSperTEN i sådan en sag her, ik. Han er renere af sne, og derfor er det jo også … det er jo her, vi får, det er jo

første gang siden, vi skrev, at [aktør handlede], så er det jo første gang, at der er nogen, der holder med os i […] og det er EKSTREMT vigtigt for vores historie.

(Case 20) Jour20: Jeg vidste, hvad jeg ville have på … sammen med fotografen havde vi, havde vi, vi sad og brainstormede derovre på, hvad vi skulle have. Vi blev enige om, at vi ville have den her hovedhistorie her, og så ville vi have de to sidehistorier. Det ville være det oplagte at gøre.

(Case 36) Jour36: Jeg beretter det ud fra en [begivenhed], jeg er nede at følge. […] Jeg stiller ikke noget spørgsmål inden. Og jeg kan ikke stille et spørgsmål.

(Case 50) FS: Hvordan ved du, at det er forklaringen? Jour50: Jamen, det kan jeg jo ikke vide andet ud fra, hvad [aktør] siger. Ja. Altså, det er ikke noget, jeg har gravet i hos andre mennesker for at høre, om [aktør] taler sandt eller noget. Altså, jeg tager [aktørs] ord for gode varer, kan man sige, ikke.

Journalister ser ud til intuitivt at immunisere praksis ved at tage aktørers forklaringer for pålydende (casene 4, 18 og 50) ved ikke at konstruere situationen som forklaringsnuancerende (casene 20 og 36) eller ved ikke at problematisere sin umiddelbare forklaring (case 9).

Det er få journalister, der ser ud til at have en immuniseret, forklarende praksis. Det kan være betinget af min metode med at kategorisere praksis ud fra interview med journalister, der måske fremstiller et forskønnet billede af deres egen praksis. Hvis det skal være tilfældet, så kræver det, at immuniseret praksis anses for mindre anerkendelsesværdig end eksperimentel praksis, hvilket i sig selv taler for refleksiv praksis i feltet. Det kan også skyldes, at journalister ikke selv er klar over deres immuniserede praksis, hvorfor de ikke kan interviewes om praksisformen. Imidlertid handler spørgsmålene heller ikke om immuniseret eller refleksiv praksis, men om konkret research og journalisternes overvejelser i den research. Journalisterne anvendes derfor ikke som informanter til selvdiagnosticering. I stedet ses journalistens valg af fremgangsmåde i den specifikke situation og fravalg af andre fremgangsmåder som repræsenterende forskellige former for praksis, der i den specifikke situation kan fremstå immuniseret eller eksperimenterende.

8.2.3.2 Eksperimenterende praksis

Journalister eksperimenterer, når de er åbne over for forklaringen på et fænomen. Åbenheden kan bestå i, at journalisten søger at konstruere en forklaring i situationen eller i, at en foretrukken forhåndsforklaring afprøves. Journalisters forklarende eksperimenter kan defineres som forsøg på at konstruere en nyhedsartikel med en forklaring, der i udgangspositionen er ukendt eller utilstrækkelig. Eksperimentet kan siges at være lykkedes, når journalisten i researchen har fået konstrueret en forklaring, der opfattes som tilstrækkelig i feltet.

Journalister konstruerer blandt andet forklaringer ved at undersøge effekten af fænomener gennem før og efter sammenligning i såkaldte naturlige eksperimenter, eller ved komparation af forskellige samtidige cases.

Display 8.26. Journalisters forklaringseksperimenter

> (Case 22) Jour22: En idé … eller en fornemmelse af, at det i hvert fald bør undersøges […] Lad os tjekke op på … er det stadig tilfældet nu […] det går hen og bliver en nyhed, men det er det nødvendigvis ikke til at starte med. […] Og da er det jo … da kan man jo ikke lige vide, hvad der kommer op […] to ud tre af den slags rundringninger ender jo tit op med ikke at blive til noget som helst […] man tager selvfølgelig alle de her svar … skriver båndudskrifterne ud … i et Excelark og prøver så at finde ud af, hvad er … er der noget mønster i det her? Er der noget i forhold til sidste gang, vi spurgte. […] men denne her gang … på nogen af de samme spørgsmål, som vi stillede denne her gang, var der lige pludselig et andet output.
>
> (Case 23) Jour23: Så hørte jeg [myndighed] selv, og de indvilligede så i at … at tælle sagerne op. […] som de ikke lige havde gjort før. Jeg blev ved at spørge, hvor mange er det, og hvordan var det, og det vidste de ikke, og det var et cirkatal og spurgte: Kan jeg så ikke få jer til at tælle det op? Og deeet … og jeg sagde, at jeg synes på en måde, at hvis det, I siger, er rigtigt, så er det jo en god historie for jer. Så I har interesse i at bruge lidt tid på det her. Og det kunne de jo godt se, og det var derfor, de brugte tid på det … Og da jeg har fået de konkrete tal og ligesom fået bekræftet, at der var … der ligesom … sket et skifte.
>
> (Case 27) FS: Hvorved ved du, hvad årsagen til problemet er? Jour27: Nu har jeg jo fulgt denne her […] krise gennem et stykke tid, ik. Og der er blevet skrevet og sagt utroligt meget. Vi taler jo med mange kilder hver dag … og så danner man sig et billede af problemstillingerne. Hvad er det, der rører sig derude i branchen og politisk. […] det er jo altså et puslespil man stykker sammen, og så finder man jo ud af, at der kunne være en god historie der.

Jeg vidste jo ikke, hvad han sagde, før jeg talte med ham hovedkilden på historien i går. De går så klart ud og siger, vi vil gerne have en [fænomen]. Det har de ikke sagt før. Og det fandt jeg så også ud af ved at ringe rundt til nogle andre [aktører]. De var blevet sådan lidt overrasket over den melding, ik.

(Case 29) FS: Tænkte du undervejs over, at der kunne være andre forklaringer på … spil? Jour29: … Ja, ja. Jeg synes jeg er sådan rimelig åben overfor, hvad, hvad, hvorfor vi har det her problem.

(Case 30) FS: Hvordan fandt du ud af, hvad fænomenet skyldes? Jour30: Talte med [aktør] og eksperter, og ved at se på problemets opståen, så på hjemmesider og talte [fænomen] op [i tre lande]. Det er den første sammenlignende undersøgelse. Vi talte med flere andre, der ikke er med. Vi prøvede at finde [tilsvarende fænomen], fik det kl. 11 om aftenen, så det kunne ikke komme med. Det bekræfter billedet.

(Case 34) Jour34: Det er altid godt i Gallup-sammenhænge at kunne sammenligne … med hvordan holdninger i befolkningen har været tidligere. Det er meget det, den her historie handler om udviklingen i vælgernes holdning til [aktør]. Og det kan vi kun vide, hvis vi har lavet en sammenligning. Og derfor var det relevant at se: Har det [fænomen] påvirket … Har det spillet ind på vælgernes bedømmelse af [aktør]? [… Vi] Følger op og ser, er han, er han kommet uskrammet igennem […] krisen her et halvt år senere. Har folk glemt det eller, eller, eller … og dermed givet [aktør] øget tilslutning, øget opbakning. Eller, eller, eller hvordan ser det ud. Så viser det sig jo ganske overraskende, kan man sige, at selv da [… aktørs problemer] var størst, så det bedre ud for [aktør] end nu.

(Case 40) Jour40: Altså, i virkeligheden er det jo ikke sådan en særlig almindelig journalistisk måde at gå til det, fordi så god tid har man ikke normalt. Altså, det der med at gå så uvinklet, så åbent til det. Men det var efter, vi havde talt med rigtig, rigtig mange, så gik det op for os, at problemet [årsagen] ikke er [fænomen a, men fænomen b].

Tre cases (22, 23 og 34) anvender komparative tidsundersøgelser til at se på den formodede effekt af et fænomen. Case 30 anvender komparative undersøgelser af geografisk variation til at forklare et fænomen. Case 27 anvender en case som effekt på et fænomen, og case 40 undersøger intern variation i en case til at konstruere en forklaring.

Journalister eksperimenterer tillige med at se, om en produktionssituation kan anvendes til at konstruere en forklaring på et givet fænomen eller til kri-

tisk at undersøge en foretrukken forklaring. I de følgende afsnit gennemgås journalisters eksperimenter mere detaljeret ved at se på de valideringsformer, som journalister knytter til deres eksperimenter.

8.2.3.2.1 Valideringslogikker

De empiriske forventninger er som anført tidligere, at journalisters refleksive praksis forfølger en bekræftende logik, så eksperimenter stopper, når eksperimentet er lykkedes. Hvis eksperimentet er et forsøg på at konstruere en forklarende nyhedsartikel, kan eksperimentet sige at være lykkedes, når journalisten i researchen har fået konstrueret en forklaring på det fænomen, der egner sig til en nyhedsartikel. Hvis journalisten forfølger en bekræftende logik, er der ikke grund til fortsat at opsøge kilder eller informationer, når forklaringen er etableret, fordi yderligere research kan være kaste tvivl over forklaringen og eksperimentets resultat, ligesom kun forklaringsbekræftende informationer og kilder opsøges.

Forskellen på immuniseret praksis og eksperimenterende praksis med en bekræftelseslogik er, at journalister med en immuniseret praksis ser bort fra modstand mod deres forhåndsforklaring, eller de undlader at opsøge kilder eller informationer, der kan udfordre en forhåndsforklaring, mens de med en eksperimentel praksis med en bekræftelseslogik opsøger kilder og data for at konstruere en forklaring, og de stopper researchen, når forklaringen er på plads, og de støder ikke på modstand fra situationen.

Hvis journalisten i stedet forfølger en kontrollogik, stopper researchen ikke, når en artikelklar forklaring er konstrueret, ligesom der i researchen ikke kun opsøges kilder eller informationer, som journalisten forventer, vil bekræfte den foretrukne forklaring. Det kan være vanskeligt i interviewene at skelne mellem praksis, der forfølger en bekræftende logik eller en kontrollerende logik, hvilket kan illustreres med case 38.

> FS: Hvordan ved du, at DET er forklaringen? Jour38: Det ved jeg jo sådan set heller ikke. Men jeg ved, at det er da … Hvor mange var det … to [eksperter] jeg har, der siger det. Og så har jeg nogle [aktører], ikke, der siger, at … de siger ikke, det er et problem, men de siger, sådan gør de. FS: Var der nogen, du tror, der kunne have kommet med nogle andre forklaringer på det her problem? Jour33: Det var der jo givetvis. Spørger du så om lidt om, hvem der kunne det? FS: Ja, hvis du kunne forestille dig nogen. Jour33: Øhm … Det ved jeg faktisk ikke lige, hvem der kunne.

I case 38 kan journalisten på den ene side se ud til at forfølge en kontrollogik ved at triangulere eksperter og kombinere eksperters undersøgelsesmetode

med interview med aktører. På den anden side ser det tillige ud til, at journalisten har stoppet sit eksperiment, da forklaringen var i hus, og den forklarende nyhedsartikel var trykkeklar, selv om journalisten godt kan forestille sig, at der var alternative forklaringer. Jeg vil først mere detaljeret redegøre for den bekræftende logik og de cases, som ser ud til at anvende den form for logik, og derefter cases med den kontrollerende logik.

8.2.3.2.1.1 Bekræftende logik

Journalister, der i produktionssituationen eksperimenterer med at konstruere en forklaring, anvender en bekræftende logik, hvis de alene kontakter kilder, som forventes at bekræfte en foretrukken forklaring, mens kontakt undlades til kilder, som forventes at modsige forklaring, eller hvis forklaring er ukendt. En bekræftende logik fører tillige til en praksis, hvor journalisten ikke aktivt forsøger at finde alternative forklaringer eller problematiserende faktorer, og hvor journalisten accepterer den foretrukne forklaring, som vedkommende er i besiddelse af. Nedenstående cases er efter en helhedsvurdering af cases kategoriseret som praksis, der følger en bekræftende logik.

Display 8.27. Kildeforklaring tages for pålydende

(Case 2) FS: Hvordan ved du, at det er forklaringen? Jour2: Jamen det sagde [interesseorganisation], som havde arbejdet med det.

(Case7) Jour7: Så er der et eller andet ved det begreb, som muligvis hænger sammen med problemstillingen i det her. Og så prøvede jeg så stille og roligt at ringe til nogle kilder, researche derudad. Og man ringer og stiller dem nogle spørgsmål, og man ved ikke, hvor det ender med selvfølgelig. Fordi, hvad skal man sige, historien på det tidspunkt ikke havde manifesteret sig på den måde. […] Det som kunne være meget sjovt, det var at få nogen lidt uden for den der meget snævre [aktør]kreds. […] Og det har noget at gøre med, at dels så kendte han til selve feltet ikke, men ikke sådan som selv-aktør. Og det kunne han godt finde på at udtrykke meget klart. Og … Så han var god at citere fra i forhold til at formidle det, der skulle formidles.

(Case 26) FS: Men den her forklaring. Hvor kommer den fra? Jour26: Jamen, det … det kommer fra [aktør], fordi … mit udgangspunkt det var, at jeg ringede med en historie om [sammenhæng]. Så kommer han frem med det der [sammenhæng] […] Og så ringede jeg videre til alle de andre.

(Case 33) Jour33: At der var tilpas mange, der rent faktisk underbyggede tesen, ikke. Altså: "Jo, det er et problem". […] Man kan jo beslutte sig for at

> fæste lid til de kilder, man nu rent faktisk har valgt. Og det læner vi os da her op af, at vi har fundet en ekspert på det her område, som sidder og forsker i [fænomen], som bekræfter vores tese, ikke. Så der er jo nok en eller anden form for sandhed i det, men altså det er jo aldrig den fulde sandhed. Det er der jo ingenting der er.
>
> (Case 37) FS: Svarer du på, hvad det her problem skyldes? Jour37: Ja, det synes jeg da nok, jeg gør. Altså, jeg prøver jo … Svaret er jo … Altså, jeg prøver jo ligesom at nå ind til hver deres dagsorden. Og det er jo også noget af det, jeg prøver at få ham der den sidste […] ekspert til at svare på, ikke. Så det ikke kun handler om, at jeg afslører dobbeltmoral og sådan noget. Det er sådan et forsøg på at nå hele vejen rundt om. Det er det, jeg prøver på.

I de fem cases ser det ud til, at en aktørs forklaring får lov at forblive uprøvet. I case 2 ser journalisten ikke ud til at søge en forklaring fra en partskilde med en særinteresse kontrolleret. I case 7 vælges tilsyneladende en kilde, der forventes at bekræfte forklaringen. I case 26 søges forklaringen ikke kontrolleret, men alene bakket op. I casene 33 og 37 får en eksperts forklaring lov til at forblive uprøvet.

Display 8.28. Journalister anfægter ikke foretrukken forklaring

> (Case 15) FS: Hvordan ved du, at det er forklaringen? Jour15: Jeg ved det jo ikke stensikkert. […] Så det var ligesom en masse ting, der pegede i samme retning og gjorde, at det var jeg egentlig ikke i tvivl om. Det er jo ikke sådan noget, jeg videnskabelig kan bevise på den måde. […] jeg skriver argumenter op, prøver at skrive en hovedtese og prøver at skrive hvad er der af argumenter, og hvis det i det store regnestykke giver mening, så … så kan sådan en klump af fem-seks argumenter, der slutter en tese, synes jeg, i hvert fald i journalistikkens verden er nok til, at så har man sine ting på plads. Men det er jo så min egen lille metode. […] Vinklen var lagt fast på vores […] på vores redaktionsmøde […] og blev vendt med aktør og] så vidste jeg, at så havde jeg ikke nogen, nogen MARKANT […] modspiller imod mig.
>
> (Case 25) FS: Forklarer du, hvad de problemer de skyldes? Jour25: Ja, det gør jeg. Det er simpelt, ik. Der er nogle ting, [som journalist observerer].
>
> (Case 28) Jour28: Det har nok været sådan i plenum i den gruppe, jeg sidder og idéudvikler på det her stof […]. Jamen i og med det er den her news you can use, er det jo ikke så meget, altså afklarende, eller hvad

hedder det, afdækkende eller hvad det sådan mere

(Case 43) Jour43: [forklaringen] kan man så stille spørgsmålstegn ved eller tage for gode varer, ikke. Og der gør vi jo lidt begge dele, ikke. Fordi eftersom [aktør] ikke vil udtale sig yderligere trods ihærdige forsøg, ikke, så må man jo prøve at gå til næste led, ikke altså, fx [andre aktører], og hvad der ellers kan være på tale, ikke. FS: Og det gør du i forsøget på at finde ud af hvorfor? Jour43: Ja, det gør jeg for at give det bedste svar på, hvad det er, der foregår, ikke. […] jeg er jo ikke i tvivl om hvorfor. Nej, altså det er forklaringen på, det er jo, så langt man nu kan komme på det tidspunkt, altså den første dag.

(Case 44) Jour44: Jeg havde brug for eksperterne, fordi de kendte de konkrete [fænomener]. Det overordnede billede havde jeg på forhånd.

I de fem cases (15 25, 28, 43 og 44) ser det ud til, at journalisten selv har en forklaring, som ikke søges kontrolleret gennem opsøgning af informationer eller kilder.

8.2.3.2.1.2 Kontrollogik

Journalisters praksis er styret af en kontrollogik, hvis de udsætter deres foretrukne forklaring for efterprøvning. Dvs. hvis de anvender en praksis, der kan kaste et kritisk lys på den foretrukne forklaring. En række cases ser efter en helhedsvurdering ud til at indikere anvendelsen af flere typer kontrol, der retter sig mod efterprøvning af forklaringer. Kontrol af den foretrukne forklaring kan fx opnås gennem triangulering af datakilder, perspektiver, metoder eller eksperter.

Display 8.29. Kontrol gennem triangulering af datakilder

(Case 3) Jour3: Og så krydstjekkede vi jo så også med den holdning der var ovre i [organisation b]. […] således vi ligesom havde tre, hvad skal man sige to-tre kroge på, altså rent talkroge på, hvordan vi skulle gå til det her. Eller om det vi havde gang i var fuldstændig vanvittigt, ikke.

(Case 14) Jour14: Jeg har også fået materiale [… med] nogle af de samme tendenser. [… Det] er brugt til at gøre mig sikker på [eksperten og] … den undersøgelse som DE har lavet, at det skal der nok være hold i, for det dokumenterer den [anden rapport] der også. Men da den var seks måneder gammel, jeg tror den var fra maj, den var i hvert fald fra foråret 2008 … så har jeg ikke gjort andet ved den end … hvad skal man sige, jeg

har brugt den til EGET brug, til at jeg føler mig sikker på, at de tal nok skal holde. FS: Ja, til at validere historien? Jour14: Ja, til at validere, ja det er det rigtige udtryk ja.

(Case 45) FS: Kendte du forklaringen på forhånd? Jour45: Jeg vidste nogenlunde godt, hvad de [eksperter] ville sige. FS: Så deres rolle er hvad? Jour45: Jamen, de er … Deres rolle er at forklare, hvordan det hænger sammen. At jeg så ved … at jeg nogenlunde ved, hvad de vil forklare det med, det synes jeg ikke, er så væsentligt i den sammenhæng. Altså, det der ligesom bærer tingene, det er jo statistikken, der viser [sammenhæng]. Og det viser jo helt klart, at [fænomen] er så meget større. Man kan sige, det er tallene og statistikken, der bærer historien hjem. Og så kommer eksperterne så ind og siger: "ja det er rigtigt" og det skyldes sådan og sådan. Så det er jo sådan set en statistik eller en talbåret historie, som vi så prøver på at gøre lidt mere levende ved at få nogle mennesker på og have nogle mennesker til at forklare det.

(Case 51) Jour51: Altså, jeg kunne formentlig også have fundet mange, der havde sagt noget andet måske eller havde lagt en anden vinkel på det, ikke. FS: Havde [du] overvejet en anden måde at finde frem til en forklaring af det her på? Jour51: Nej, det tror jeg ikke. Altså, ikke andet … Jo, altså, vi har selvfølgelig fundet nogle tal og sådan noget, ikke. Vi har præsenteret hernede, men det er jo også klart, altså … Men det er jo sådan en … Altså, en kombination, ikke, fordi det er jo ikke, fordi vi først har fundet tallene og så sagt "hov, nu går vi efter den der historie". Men det er sådan en blanding, ikke. Vi skal lige sørge for, er der noget OM det i det hele taget, ikke altså. Hvis nu tallene så viste det modsatte, så havde jeg jo haft et problem, ikke. Altså, så havde jeg jo nok måttet sige, jamen, det er lidt ærgerligt, så er det bare … Eller også skulle man have lavet et interview med en, men man kunne ikke ligesom have skrevet historien med sådan og sådan, vel.

I case 3 kontrolleres talbaserede sammenhænge ved at kontakte flere datakilder. Journalist 14 kontrollerer forklaring i en caseundersøgelse med en forklaring i en anden caseundersøgelse, og i casene 45 og 51 kontrolleres kvantitativt-baserede sammenhænge med forskeres forklaringer.

Display 8.30. Kontrol gennem triangulering af undersøgelsesmetoder

(Case 10) Jour10: Jow, det er også et forsøg på beskrivelse af virkeligheden, fordi det jo også er, jeg bruger ham her integrationskonsulenten, som ligesom skal sige, om det er et billede [årsagsforhold], han kan genkende fra den praktiske virkelighed. […] Ja, be- eller afkræfte. Han bekræf-

ter så, at det er en tendens, han godt kan genkende. […] Det er det, han giver nogle konkrete eksempler på. […] jeg havde selvfølgelig nogle andre … integrationskonsulenter, jeg overvejede at ringe til og prøvede også at ringe til. Men så var det ligesom bare, hvor der var bid, eller hvad man kan sige. Altså få fat i dem på den måde. Så det er ikke sådan, at jeg har prøvet en hel masse, som har sagt det modsatte. Og så bare valgt dem, der passede ind. Og i og med det var en forsidehistorie, var det noget, jeg sad og lavede meget sent. Der er grænser for, hvor mange alternative kilder, jeg har taget ind. Ja.

(Case 14) Jour14: Så det, at få det bekræftet af dem, hvis [aktører] bruger det i stor stil, er helt afgørende, at de også erkender, at det her [sammenhæng] er et problem. Vi er ikke uenige … dem der har forstand på det, er ikke uenige i […] Havde de været afgørende uenige, så stod man med et problem.

I casene 10 og 14 kontrolleres forskeres korrelationsbaserede forklaringer med aktørers observationsbaserede forklaringer.

Display 8.31. Kontrol gennem triangulering af perspektiver

(Case 13) Jour13: Jamen det er jo, at jeg sådan lidt prøvede det af [forklaringen] på forskellige politiske aktører, som så selvfølgelig har en anden udlægning af det. Det har selvfølgelig fået mig til at tjekke efter. […] Ja, altså vi prøvede faktisk også at få [nogle flere kilder], altså få nogle fra [organisation a] i tale, men de ville ikke udtale sig før at [fænomen] ligesom var på plads. […] Og en anden mulighed, som jeg kortvarig overvejede, det var at tale med [organisation b]. Men her […] var vi så langt henne i forløbet, at det måtte jeg simpelthen droppe pga. tid.

(Case 39) Jour39: At det til min meget store skuffelse, så lykkedes det jo ikke at få nogen som helst til at udtale sig på [aktører] vegne. […] Så man kan sige af den årsag, synes jeg, at forklaringsgrunden er blevet for tynd, ikke. Altså, den mangler simpelthen, at de mennesker som der på den her måde bliver kastet kritisk lys på, selv går på banen og giver et bud på en forklaring.

(Case 42) Jour42: Altså, jeg har prøvet at ringe til [aktør a] og [aktør b] for ligesom at få deres forklaringer. Men det fik jeg ikke så meget ud af. De ringede ikke tilbage. Det er … Det er ærgerligt …

(Case 46) FS: Hvordan fandt du egentlig ud af, hvad problemet skyldtes? Hvad gjorde du? Jour46: Der var ham den ene [aktør, der sagde det] og så

gav jeg mig til at ringe rundt til [aktører] i hele landet. Jeg tog [aktørtype a] til at starte med i hele landet, både på Sjælland, Jylland og Fyn for at høre, om det var et generelt problem, eller om der muligvis kunne være et eller andet, der fokuserede det regionalt, men i hele landet der bekræftede [aktørerne det]. […] Efter at jeg så havde talt med [aktør a'er] gik jeg så videre til at tale med [aktør b'er], for at høre, om de, de kunne slutte op om det, og de var egentlig ikke bange for at få noget i klemme, for de ville jo dybest set også gerne have ændret på det, så de kunne også støtte.

(Case 47) Jour47: Ja, måske mere et tip. […] Og så begyndte jeg sådan at spørge lidt i mit netværk og så på et tidspunkt, så kom det hele … hele historien men på sådan noget spekulationsniveau. Altså, jeg researcher jo og får noget aktindsigt, og så er det ret tydeligt, at der er et […] problem. Og det […] problem er forbundet med [aktør]. […] Jeg vil undersøge et potentielt problem. […] Altså, jeg har selvfølgelig [myndighed] til at sige, hvad problemet er, og [aktører] til at sige hvad problemet er. Men [aktøren], som det handler om, kommer ikke til orde selv, fordi [aktøren] ikke vil udtale sig, og det kunne godt være, at [aktør] i virkeligheden ville sige, at problemet lå et helt andet sted, hvis han kom til orde. Så det … Det synes jeg principielt set, svækker historien.

I casene 13, 39, 42, 46 og 47 ser det ud til, at journalisterne forsøger at kontrollere en foretrukken forklaring gennem triangulering af perspektiver, hvilket ikke lykkes i case 13 pga. tidspres i produktionssituationen og pga. kilders uvillighed eller mulighed for at bidrage til kontrol af forklaringen i casene 39, 42 og 47. I case 46 kontrolleres forklaringen gennem triangulering af perspektiver.

Display 8.32. Kontrol gennem triangulering af eksperter

(Case 16) FS: Overvejede du andre måder at finde frem til en forklaring på? Jour16: Jeg talte med nogle andre eksperter fra Uni, de sagde det samme.

(Case 19) Jour19: Bagved denne her historie ligger jo dobbelt så mange kilder end dem, der er med. Og derfor, det er jo også derfor, jeg er glad for den, ikke. Det er ikke en historie, hvor jeg bare har talt med to, og så sluttede festen, ikke, og så har jeg en historie. Men her, jeg taler i går med … altså jeg kan nævne for dig … lige her på stående fod tre navngivne kilder, som jeg har talt med, som ikke optræder i artiklen.

(Case 31) Jour31: Det er en kronik fra [aktør], som … altså, han er jo en klar

part i den her, men han giver udtryk for den her bekymring, og så prøvede jeg jo at gå lidt mere ind i det her begreb. […] derfor, jeg prøvede at tage kontakt til nogle [eksperter], der ligesom kunne forklare, hvordan hænger det sammen, og hvordan kan det egentlig også spille ind. Altså, nogle [eksperter] der ikke har nogen interesser i, hvordan lige præcis [institution] bliver styret.

(Case 49) FS: Tænkte du på at kontakte nogle eksperter i forbindelse med det her? Jour49: Der er ikke … Der er nogle eksperter i [fænomen a], og vi ved, altså … vi har via kontakt til tre forskellige, men jeg ved, at de tre … der er ingen af dem, der har kigget på [fænomen b]. Og da vi spurgte [myndighed], om de var blevet kontaktet af forskere eller … så påstod de også, det var der dem bekendt heller ikke. Så vi har, hvad skal man sige, så vi har overvejet at finde nogen, men vi har … Ja, altså LEDT, nu lyder det som om, det er noget, vi har brugt hele dage på … Det vil være en flothed at sige, men vi har dog spurgt i et par samtaler med nogle folk, og andre … og søgt på nettet også. Så os bekendt er der ikke nogen, men det kan da godt være, der findes en.

I casene 16, 19 og 31 anvendes forskellige eksperter til at kontrollere en foretrukken forklaring, mens journalisten i case 49 forgæves forsøger at triangulere eksperter.

Gennemgangen af eksemplerne på journalisters kontrollerende praksis viser, at kontrollen vedrører repræsentationen i nyhedsartikler af sammenhænge i virkeligheden, og at kontrollen i specifikke situationer på den ene side ser ud til at være betinget af interne medievilkår som fastsættelse af tidsforbrug gennem deadline for nyhedsartiklen og på den anden side af medieeksterne vilkår som kilders (manglende) respons på journalisters forklaringsforespørgsler.

Det er alene journalister, der anvender en kontrollogik i den eksperimentelle situation, der finder grund til at retfærdiggøre niveauet for kontrol med begrænset tid, fordi kontrollogikken tilsiger, at der altid kan udføres mere kontrol. Der er ingen af de journalister, der anvender en bekræftende logik i den eksperimenterende situation, der fremfører deadline som begrundelse for utilstrækkelig tid. Det bekræfter den teoretiske forventning om, at eksperimenter ud fra en bekræftende logik anses for afsluttede, når journalisten har fået sin hypotese bekræftet, hvorfor journalisten ikke opfatter deadline som en barriere for yderligere research.

Journalister ser ud til at anvende forskellige former for kontrolprincipper til at validere. Journalisternes naturlige eksperimenter bygger på en hånd-

værksmæssig validering, og det samme gælder datakilde- og metodetriangulering, mens kontrol via triangulering af perspektiver eller eksperter bygger på kommunikativ validitet (jf. Kvale, 1997; Svith, 2006).

Den kommunikative validering bygger på sammenligning af eksperters eller aktørers forklaringer. Konsensus om en forklaring ser ud til at være et fremtrædende validitetskriterium i nyhedsjournalistik, hvilket illustreres af følgende udsagn fra fem cases:

Display 8.33. Konsensus som kommunikativt valideringskriterium

> Jour14: Vi er ikke uenige … dem der har forstand på det, er ikke […] Havde de været afgørende uenige, så stod man [journalisten] med et problem.
>
> Jour24: Det [sammenhængen] har alle peget på, kan man sige.
>
> Jour41: Det vil altid være subjektivt, ikke. Men summen af de subjektive meninger, det er jo som regel sandheden, ikke, kan man sige. Det er det i hvert fald i politisk sammenhæng. Så man kan sige, det aspekt ligger der også implicit i det hele.
>
> Jour43: [Forklaringen] kan jeg heller ikke vide andet, end at det er det som dels dem, der har indrettet systemet, de ansvarlige, [aktør a] sådan som de ser det, [aktør b]. Og det matcher fuldstændig, hvad [aktør c] siger og i øvrigt de anonyme kilder, jeg har talt med. Men man kan sige, de er jo alle sammen kilder i systemet selv. Det kan jo sagtens være, at hvis mennesker uden for havde undersøgt systemet, var kommet til helt andre konklusioner, kan man sige. Det er der mig bekendt ikke nogen, der har gjort endnu.
>
> Jour44: Eksperter var enige om det [sammenhængen] var et grundlæggende problem.

For journalister ser enighed blandt kilder så afgjort ud til at være afgørende kriterium i journalistens konstruktion af forklaringer. Det er et validitetskriterium, der næppe kan tilskrives de fem konkrete situationer, hvori journalisterne producerer nyhedsartikler, men et validitetskriterium, der er knyttet til en generel kontrollogik i journalistfeltet. Mens kommunikativ validering i andre professioner, herunder videnskab, er et internt anliggende for medlemmer af

professionen, ser det ud til, at journalister anvender eksterne aktører i en konsensusvalidering og uafhængig bekræftelse.[89]

8.2.3.3 Opsamling

Opsummerende kan man sige, at det er muligt at rekonstruere forskellige former for forklarende journalistisk praksis. Journalister ser ud til både at anvende en immuniserende og en eksperimenterende praksis, hvilket er i overensstemmelse med den opstillede forventning om en professionalisering af journalisters forklarende praksis, der foruden en immuniseret, forklarende praksis krævede en eksperimenterende, forklarende praksis. Der er talrige eksempler i de 52 interview, der underbygger professionaliseringshypotesen om, at journalisters forklarende praksis er eksperimenterende. Der er tillige talrige eksempler blandt de 50 journalister på, at de anvender forskellige former for eksperimentel logik, og i modsætning til forventningen søger journalister ikke alene deres foretrukne forklaringer bekræftet, men anvender en kontrollerende praksis, der både bygger på håndværksmæssig og kommunikativ validering.

Der ser ikke ud til at være tvivl om, at nogle journalisters forklarende praksis er styret af en kontrollogik, og at journalister triangulerer datakilder, metoder, perspektiver og eksperter i forsøget på at validere en forklaring. Det ser ud til, at kontrollogik kan være disponeret af journalistik- og mediefeltet, men at kontrol af foretrukken forklaring tillige er betinget af situationen, så kontrollen i nogle tilfælde ikke bliver gennemført pga. tidspres eller kilder, der ikke kan/vil bidrage til forklaringen af et fænomen. Omfanget af kontrol skal ikke undersøges i denne afhandling, men den må forventes både at være betinget af medie- og journalistikfeltet og af de specifikke produktionssituationer.

Der er for mig at se meget tydelige indikationer på, at journalister har en forklarende praksis og ikke én, men flere former for forklarende praksis. Herunder en form for praksis, der indebærer et intellektuelt arbejde, hvis resultat ikke altid er givet på forhånd, eftersom

> "there is a terrifying multitude of possible answers to any "why" question [... The answers] are at best, explanatory claims, assertions. If, as researchers, we're interested in [explaining or predicting], we have to go far beyond assertion,

[89] I 1970'erne og 1980'erne fraskriver flere amerikanske journalister konsensusvalidering i journalistikkens, som de alene ser som journalisters validering af andre journalisters produkter (se fx Katz (1989), der tilslutter sig Epstein).

showing an empirical basis for the claim that Y is explained or caused by X" (Miles & Huberman, 1994: 143).

Ifølge Miles & Huberman består videnskabelig praksis hovedsageligt af at underbygge påstande gennem argumenterer og/eller bevisførelse eller fremsætte kausale udsagn (Miles & Huberman, 1994: 144). Dermed ser journalister blandt andet ud til at anvende en forklarende praksis, der minder om den praksis, som også videnskabelige researchere bruger,[90] mens journalister i andre situationer måske mere anvender en praksis, der kan minde om en hverdagspræget forklarende praksis ved ikke at forholde sig kritisk til en foretrukken forklaring."It is commonplace for many laypersons and some social scientists to assume that it is relatively easy to establish causes of something. Such is not the case" (Lofland m.fl., 2006: 156).

8.2.4 Konklusion på hypoteser om journalisters forklarende praksis

Resultaterne af analysen af interview med 52 journalister er relevant for både den teoretisk-deskriptive problemstilling ved at etablere variation i produktionssituationer og for den kausalteoretiske problemstilling som effekter af den historiske analyse af felter i 2000'erne. Analysen af journalisters positioneringer indikerer, at mediefeltet i 2008 er organiseret som det konstruerede, distribuerede mediefelt med et afgørende modsætningsforhold mellem fontæne- og aktørmedier. Analysen indikerer tillige, at det interventionistiske journalistikfelt har en kritisk-konstruerende nyhedsjournalistisk rolle i opposition til en strategisk informationsjournalistisk rolle (slagmarkshypotesen). Imidlertid positionerer journalister sig også i forhold til konfliktlinjer i det klassiske journalistikfelt, hvilket kan skyldes, at disse konflikter stadig er fremtrædende eller lagret som dispositioner i journalisterne.

Interviewanalysen har været styret af specifikke teoretiske forventninger til den journalistiske praksis, som nyhedsartikler er et resultat af. Interviewanalysen har, for at belyse forventningerne, formet sig som en rekonstruktion af tre forskellige aspekter af produktionssituationen, fordi de forventes at betinge nyhedsartiklers forklarende karakter.

[90] Det er samme konklusion, som Carey (1986) når frem til med andre metoder og med en anden opfattelse af, hvad forklarende journalistik er. Det er tillige en påstand, som harmonerer med Adam (2006/1993).

Display 8.34. Casenes fordeling på forklaringsintention, situation, praksistype og valideringslogik

ID	Forklaringsintention	Situation	Praksistype	Valideringslogik
19				
21				
23				
24				
27				
3				
34				
35				
37				
40				
47				
49				
43				
7				
51				
18				
20				
12				
14				
16				
30				
45				
15				
29				
38				
44				
4				
5				
9				
42				
10				
13				
22				
31				
46				
2				
25				
26				
17				
41				
48				
28				
33				
1				
11				
39				
52				
36				
50				
6				
32				
8				

Note: Kategorietiketters farver i display 8.34.

Kategori	Forklaringsintention	Situation	Praksistype	Valideringslogik
	Refleksivt-forklarende	Refleksionstilfælde	Eksperimenterende	Kontrollerende
	Intuitivt-forklarende	Rutinetilfælde	Immuniseret	Bekræftende
	Ikke-forklarende			
			Ikke-kategoriseret	Ikke-kategoriseret

De kausalteoretiske forventninger er, at journalisters forklaringsintention er udtryk for positioner i medie- og journalistikfeltet. Produktionssituationen forventes at være betinget af vilkår i medie- og journalistikfeltet samt gennem journalistens konstruktion af situationer af disse felters dispositioner. Journalister forventes både refleksivt og intuitivt at konstruere produktionssituationer med et forklarende sigte (ekspertliggørelseshypotesen) og at have en praksis, der enten er immuniserende eller eksperimentel med en bekræftende logik (professionaliseringshypotesen).

Display 8.34 viser fordelingen af faktorer, der indgår i de kausalteoretiske og teoretisk-deskriptive forventninger, for samtlige 52 cases, hvis kategorisering er baseret på kvalitativ analyse af hver enkelt case.

For så vidt som det er muligt at udskille og rekonstruere produktionssituationernes forskellige aspekter, hvilket dette kapitels displays og kategoriseringer taler for, ser resultaterne af interviewanalysen interessante ud i forhold til de empiriske og teoretiske forventninger, der blev opstillet i de tidligere kapitler. Der er tydelige indikationer på, at journalister er disponeret for både intuitivt og refleksivt at konstruere forklarende produktionssituationer, hvilket tyder på, at nogle journalister er ekspertliggjort. Der er ligeledes tydelige indikationer på, at journalisters forklarende praksis er både refleksiv og intuitiv, hvilket tyder på professionalisering af journalister, hvorfor professionaliseringshypotesen tillige ser ud til at blive bekræftet. Journalisterne anvender kun i begrænset omfang en immuniseret, forklarende praksis, der ser bort fra komplicerende faktorer eller alternative forklaringer. Det ser ud til, at journalister ofte eksperimenterer med henblik på at konstruere forklaringer, som de ikke har kendskab til på forhånd, eller de undersøger en forklaringshypotese.

Til gengæld ser det ikke ud til, at journalister alene anvender en hypotesebekræftende logik, som det var forventningen. Det er tegn på, at journalisters praksis er styret af en bekræftende logik, men samtidig er der tydelige tegn på, at journalisters forklarende praksis også kan være styret af en kontrollogik, der kommer til udtryk gennem journalisters triangulering af datakilder, metoder, perspektiver og eksperter. Journalister ser ud til kritisk at undersøge forklaringer med en praksis, der kan komplicere eller kaste tvivl over en foretrukken forklaring.

Display 8.34 giver desuden mulighed for tværgående analyse af de 52 cases, der derfor er rangordnet efter først forklaringsintention, så situation, så praksistype og endelig valideringstype med henblik på at tydeliggøre mønstre i fordelingen af de fire variable. Der er tydeligvis tre store, sorte blokke i display 8.34. I den første sorte blok hænger refleksivt-forklarende intentioner og refleksionssituationer sammen med en forklarende, refleksiv praksis med en kontrollogik (12 cases fra casene 19-49). Hertil kommer tre cases, der ikke

ser ud til at benytte kontrollogik (casene 43-51). I disse 15 cases kan den refleksive praksis være betinget af både feltdispositioner og motivationssituationer.

I den anden sorte blok ser refleksiv praksis alene ud til at være betinget af feltdispositioner (ni cases fra case 12-44). I den tredje sorte blok ser refleksiv praksis alene ud til at være betinget af situationsmotivationer (11 cases fra case 10-48). Der er altså ret tydelige indikationer på, at de teoretiske forventninger giver indblik i journalisters forklarende praksis. Der er færre indikationer på, at det ikke skulle være tilfældet. Der er kun to cases (18 og 20), hvor praksis er immun på trods af refleksiv forklaringsintention og refleksionssituation, og der er kun tre cases (28, 33 og 52) med refleksiv praksis på trods af, at hverken intention eller situation er refleksive.

Diagram 8.1. Relationer over forklaringsintentioner, situationstyper og journalistisk praksis

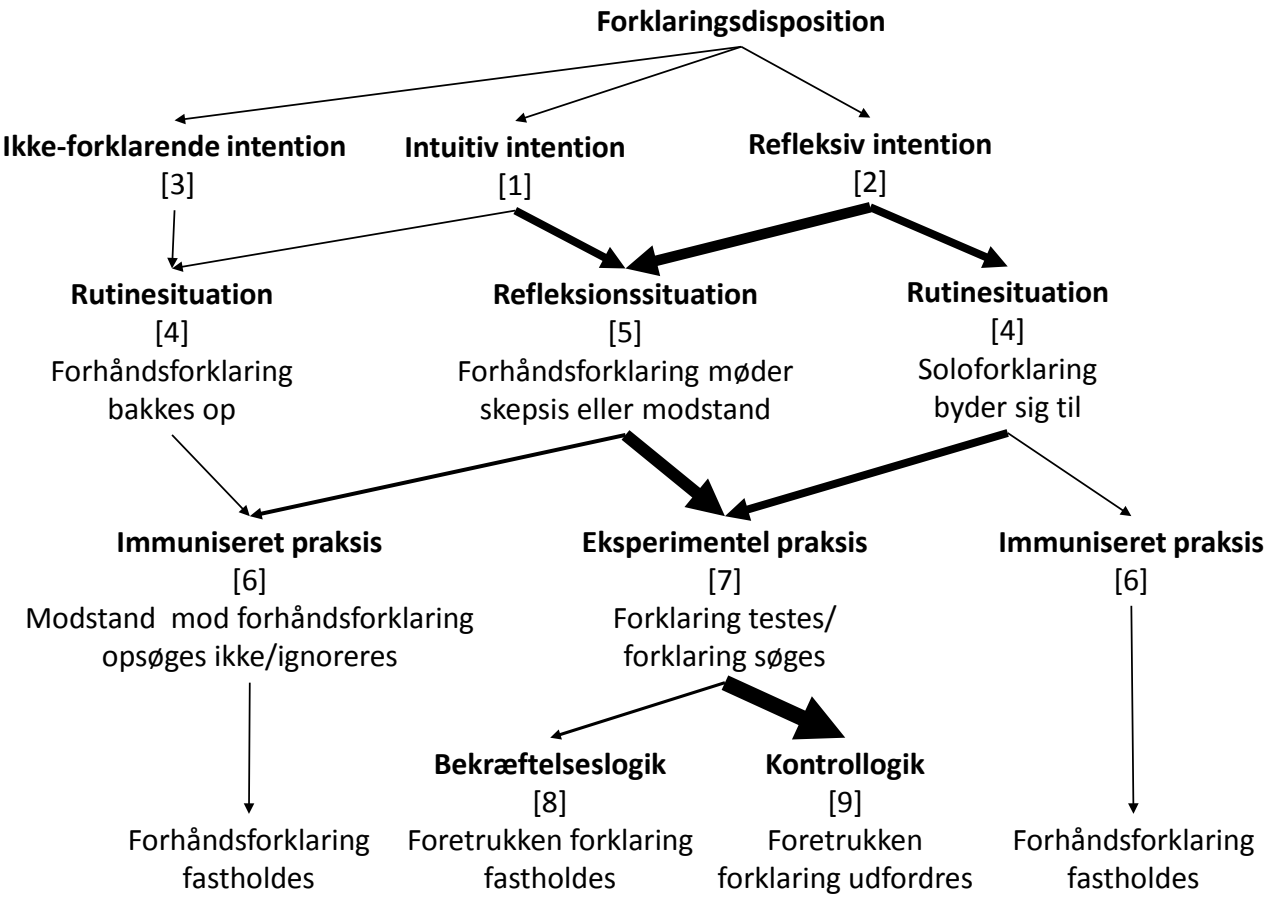

Ovenstående diagram 8.1 illustrerer forholdet mellem tre typer forklaringsintentioner (1-3), to typer situationer (4-5), to typer praksis (6-7) og to typer va-

lideringslogik (8-9). Diagrammet, der bygger på display 8.34, viser 11 ud af 18 mulige stier.

Diagram 8.1 illustrerer det rekonstruerede forløb af de journalistiske cases. Pilene angiver forskellige produktionsforløb. De oftest forekommende stier mellem intentioner, situationer og praksis er fremhævet med fede pile. Fire af de 52 cases hører de til syv stier, der for overskuelighedens skyld ikke er illustreret i diagrammet. Det fremgår af nedenstående tabel 8.1, hvilke cases der er medtaget i diagrammet, og hvilke der ikke er.

Af de 18 mulige stier mellem intentioner, situationer og praksis repræsenterer de 52 cases 14 stier. Det tyder på stor variation og kompleksitet i måden, som forklarende journalistik bliver til på. Selv om nogle stier er fremhævet i diagrammet, skal det ikke tages som udtryk for generalisering, men alene som en illustration af de analyserede 52 cases.

Tabel 8.1. Journalistiske cases fordelt på kombinationer af intentioner, situationer og praksis

Potentielle stier – observerede stier
1-4-6 (case 1, 11)
[1-4-7-8] (case 28, 33)
[1-4-7-9]
1-5-6 (case 17, 41)
1-5-7-8 (case 2, 25, 26)
1-5-7-9 (case 10, 13, 22, 31, 46)
2-4-6 (case 4, 5, 9)
2-4-7-8 (case 15, 29, 38, 44)
2-4-7-9 (case 12, 14, 16, 30, 45)
2-5-6 (case 18-20)
2-5-7-8 (case 7, 43)
2-5-7-9 (case 3, 19, 21, 23, 24, 27, 34, 35, 37, 40, 47, 49)
3-4-6 (case 6, 36, 50)
[3-4-7-8] (case 52)
[3-4-7-9]
[3-5-6]
[3-5-7-8]
[3-5-7-9] (case 39)

Note: Stier i kursiv med firkantet parentes er ikke illustreret i diagram 8.1.

Opsummerende bekræfter de empiriske fund *ekspertliggørelseshypotesen*, eftersom journalister i 2008 hovedsageligt refleksivt konstruerer produktionssituationer med et forklarende sigte. De empiriske fund bekræfter tillige *professionaliseringshypotesen*, fordi journalister i 2008 hovedsageligt anvender en eksperimenterende, forklarende praksis. Endelig afkræfter de empiriske

fund, at journalister i deres eksperimentelle praksis primært anvender en bekræftende logik, eftersom de hovedsageligt anvender en kontrollerende logik.

8.2.4.1 Konklusionernes generaliserbarhed

Det er relevant at forholde sig til, om konklusionerne kun gælder de undersøgte cases, eller de også har gyldighed for andre cases. Det handler om, at casene typisk repræsenterer forsideartikler på landets betalingsaviser i det pågældende år og måske i den pågældende periode, men er casene også repræsentative for avisernes nyhedsartikler generelt?

Spørgsmålet er her, hvorvidt de empiriske fund med indikationerne på ekspertliggørelse og professionalisering er betinget af, at casen består af avisers forsideartikler? Forsideprioritering kan tænkes at påvirke både tilblivelse og den trykte artikel på en måde, der adskiller sig fra resten af avisens artikler, fordi forsiden er avisens højest profilerende plads. Da jeg alene har interviewet journalister om tilblivelse af forsideartikler, har jeg ikke et egentligt sammenligningsgrundlag til at bedømme, hvor stor bias produktionen af forsideartikler har i forhold til generel nyhedsproduktion på aviser.

Imidlertid mener jeg, at cases i sig selv kan anvendes til at indikere, i hvor høj grad forsideplacering har påvirket proces og produkt. Journalisterne er blevet spurgt om, hvordan eventuelle diskussioner har indvirket på research og artiklens indhold, vinkel, kilder og især forklaringer. Journalisternes redegørelse for interaktionen med redaktionen vil blive fortolket i forhold til at se, om den er påvirket af forsideprioritering, eller om den repræsenterer gængs journalistisk praksis, hvilket journalisterne ikke er blevet bedt direkte om selv at vurdere.[91] På samme måde kan journalisternes kommentar til den endelige og måske redigerede version af forsideartiklen fortælle, om nyhedsledelsen har haft en indvirkning på den trykte artikel, og om den indvirkning kan være forårsaget af, at nyhedsartiklen var forsideprioriteret.

På den ene viser en systematisk gennemgang af interviewene,[92] at tilblivelse af forsideartikler i nogle tilfælde adskiller sig fra tilblivelsen af artikler placeret inde i avisen, og i andre tilfælde ser ud til ikke at adskille sig fra gængs nyhedsproduktion.

---

[91] Karakteren af den journalistiske praksis vurderes ud fra mit kendskab til redaktionelle processer på landets aviser fra seks år som skrivende journalist på en landsavis (1996-2002) og fire år (2002-2006) som underviser på arbejdspladskurser på forskellige aviser.

[92] Displays kan ses i bilag 5.

Der er generelt større opmærksomhed og indflydelse fra nyhedsredaktionens ledelse på makroteksten i forsidehistorier. Tre cases tyder på, at forsideprioriteringen har påvirket artiklens makrotekst i en grad (casene 12, 18 og 21), så journalisten finder anledning til at kommentere eller distancere sig fra den udformning, som redaktionen har givet rubrik eller underrubrik. Ingen af journalisterne peger på, at rubrikken er misvisende, men journalist 12 mener, at rubrikken har en for let tone, journalist 18 at rubrikken ikke er skarp nok, og journalist 21 at vedkommende selv er positioneret mere som ekspert, end vedkommende bryder sig om.

Otte cases tyder på, at journalistisk praksis kan være påvirket af forsideprioritering (casene 5, 10, 16, 26, 29, 35, 38 og 42). Det kan illustreres med et par citater: "Men så var det jo, at da det blev bud til forsiden, så skulle vi ligesom prøve at finde lidt mere. Det var nyhedsredaktøren og mig" (Jour10), eller "skal man nu skære det ekstra skarpt på dagen, når det endeligt er" (Jour16), at artiklen skal på forsiden. "De blev jo mere inde over den, da de fandt ud af, at de ville bruge det som forsidehistorie" (Jour35). Diskussionerne med nyhedsredaktøren eller en anden forsideansvarlig person ser oftest ud til at handle om, hvordan forsidehistorien skal suppleres af andre journalistiske enheder som faktabokse, cases eller illustrationer.[93]

11 af de 52 cases tyder dermed på at være præget af artiklens forsideprioritering. Fire cases har det ikke været muligt at fortolke, men for de resterende 37 cases er der ikke indikationer på, at artiklens forsideplacering har haft særskilt betydning for artiklens tilblivelsesproces eller udseende. Heraf ser 26 cases ud til at repræsentere almindelig journalistisk praksis (casene 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 20, 23, 27, 28, 31, 33, 34, 37, 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 og 52), hvor tilblivelsen af historier diskuteres mellem journalistiske kolleger eller med nyhedsledelsen. Selv om det ikke kan afvises, at processen har været påvirket af forsideprioritering, forekommer praksis i de cases mere at være en praksis, der kendetegner gængs nyhedsproduktion. I den gængse journalistiske praksis interagerer journalisten med nyhedsredaktion, kolleger og kilder, hvilket et enkelt eksempel kan illustrere. Diskussionen

> "betød, at den blev bedre og skarpere og mere rigtig. Mere interessant […] det gjorde jo fx … hvordan skal jeg udtrykke det … at da jeg gik ind i … Jamen, for at tage det helt … Jamen altså, det er jo både en diskussion, man har med kilderne, og det også en diskussion man har på redaktionen. […] Og det er jo ikke … Jo dels selvfølgelig fra hjælp af kilderne og sådan noget, der gør dig klogere. Men det hjælper i høj grad også med at diskutere med sidemanden og din redaktør" (Jour49).

[93] I 2008 er der i gennemsnit for hver hovedartikel 2,4 relaterede avisartikler.

Det er en journalistisk praksis, der bygger på dialog, men som ikke bærer særligt præg af forsideprioritering.

De sidste 11 cases fremstår som klare eksempler på, at forsideprioriteringer ikke ser ud til at have påvirket journalistisk praksis eller artiklen (casene 1, 14, 15, 17, 20, 22, 24, 36, 41, 43 og 51). Det er artikler, hvor indhold, vinkling eller fremgangsmåder ikke er blevet diskuteret med journalisten eller ikke havde nogen betydning, hvorfor forsideprioriteringen ikke kan have haft nogen indflydelse. Den kan illustreres med følgende eksempel:

> "Jeg nævnte, at jeg ville lave den, og folk syntes, det var en udmærket idé, dem jeg lige talte med. Men ellers så gjorde den ikke. Altså, jeg har selv arbejdet med den, og på den måde har der ikke været meget pingpong. Og det har jeg heller ikke selv bedt om sådan set, vel" (Jour51).

Der er altså ikke indikationer på, at processen bag forsidehistorierne i systematisk grad har påvirket indhold eller vinkling, så casene adskiller sig markant fra andre artikler i aviserne. Jeg vil derfor tillade mig at mene, at de empiriske resultater ikke kun gælder forsideartikler, men tillige nyhedsartikler i betalingsaviser generelt.

Opsummerende på kapitel 8 er det værd at bemærke, at der er tydelige indikationer, som underbygger de kausalteoretiske og teoretisk-deskriptive forventninger, og at konklusionerne ser ud til at have gyldighed ikke kun for de specifikke cases eller forsideartikler som sådan, men tillige med lidt forsigtighed for nyhedsartikler i danske betalingsaviser som sådan. Det gælder forventningen om, at journalistik- og mediefelter disponerer journalister til refleksivt-forklarende handlen, at journalisters forklarende praksis både er betinget af felter og handlingssituationer, og at journalister har en eksperimenterende, forklarende praksis.

Der er tillige indikatorer, som peger på, at de konstruerede felter for perioden efter år 2000 (i det mindste i 2008) betinger journalisters positioneringer og forklarende praksis, men måske ikke helt i det omfang som forventet, fordi der er tydelige indikationer på, at journalisters positionering og forklarende praksis også er betinget af konflikter fra den homogene periode forud for år 2000. Endelig indfries forventninger ikke til den bekræftende karakter af journalisters eksperimenterende, forklarende praksis, fordi den ikke alene er baseret på en bekræftende logik, men tillige på en kontrollerende logik.

Det giver anledning til kort at diskutere et par af speciallitteraturens forklaringer på journalistikkens forklarende karakter. Carey (1986) og Parisi (1999) påpegede, at objektivistiske normer afholder journalister fra at forklare. Det ser ud til, at objektivistiske normer præger nogle danske journalister i 2008, mens andre journalister er præget af interventionistiske normer, der får

dem til at positionere sig som forklaringseksponenter eller forklaringsdistributører. Carey (1986) fremhævede desuden, at journalister mangler et forum til at validere deres forklaringer. Men det ser ud til, at nogle danske journalister undlader at diskutere deres forklaringer, men at andre journalister anvender eksterne aktører som parter, professionelle og eksperter til validering ud fra et konsensuskriterium, samtidig med at nyhedsredaktionen i nogle tilfælde udgør et diskussionsforum. Det ser med andre ord ud til, at Careys forklaringer kan bidrage til at forstå en del af danske journalisters praksis, der især kan være knyttet til dispositioner fra det klassiske journalistikfelt, men at en anden del af de danske journalisters praksis må forklares ud fra de teorier, der er fremført i denne afhandling.

Kapitel 9.
Nyhedsartiklers forklarende karakter

Kapitel 9 beskæftiger sig med tre af afhandlingens problemstillinger. I den begrebsanalytiske problemstilling er det anvendeligheden af forklaringsgenren til kategorisering af nyhedsartikler (jf. afsnit 2.8). I den kausalteoretiske problemstilling er det sammenhænge mellem felt og forklaringsgenre samt mellem situation og forklaringsgenre. Endelig er det den teoretisk-deskriptive problemstilling angående udviklingen i journalisters forklarende praksis, som den kommer til udtryk i nyhedsartikler i de seneste fire årtier i Danmark. Behandlingen af problemstillingerne er styret af forventningerne til nyhedsartiklers forklarende karakter i forskellige perioder (jf. afsnit 6.6.1).

Kapitlet illustrerer for det første forklaringsgenren som analytisk redskab ved at eksemplificere forklaringsgenrens seks kategorier med konkrete artikler fra datamaterialet, der består af 349 avisartikler.[94]

For det andet undersøges det i kapitlet, om avisnyheders forklarende karakter udviser de karakteristika, som blev forudsagt tidligere i de empiriske forventninger. Spørgsmålet er, om den forklarende journalistik udviser de karakteristika, som jeg forventer og som blev formuleret som *slagmarkshypotesen* (jf. afsnit 6.6.1). Den går i korthed ud på, at nyheders forklarende karakter forventes at variere i en partibundet journalistik, en klassisk-objektivistisk journalistik og en interventionistisk journalistik, så nyhedsdiskursen relativt set i partipressens periode er præget af refererede forklaringer fra politiske aktører, i den homogene periode primært af begivenheder og sekundært af refererede forklaringer, og i den hybride periode præget af forklaringer fra journalister eller andre aktører, der kan repræsentere almene interesser. Slagmarkshypotesen forudsiger, at forklaringsgenrens seks kategorier vægtes relativt forskelligt i de tre perioder, som denne afhandling beskæftiger sig med (jf. diagram 6.1).

Undersøgelsen anvender artikler fra otte danske aviser i en uge med 20 års mellemrum. Først analyseres de tre cases hver for sig gennem en triangulering af kvalitative og kvantitative metoder. En case består af et antal nyhedsartikler fra 1968, 1988 eller 2008. Dernæst undersøges spørgsmålet vedrørende variation i typen af eksterne forklaringseksponenter, eller med andre ord hvilke kilder der positioneres som forklaringsophav i nyhedsartik-

[94] En avisartikel kategoriseres som nyhedsartikel (>100 ord), kort forsidehenvisning eller note (<100 ord), faktaboks eller opinionsartikel (kronik, leder, kommentar).

lerne. Er der tale om, at kilder, der repræsenterer almeninteresser i samfundet, i højere grad foretrækkes i 2008 end i 1968 og 1988?

Kapitlet undersøger for det tredje to teoretiske forventninger, som blev formuleret tidligere. Den ene forventning er, at der er en sammenhæng mellem de specifikke felter og nyhedsartiklernes forklarende karakter (jf. afsnit 4.4). Sammenfaldet mellem de tre felters dispositioner og nyhedsartiklernes forklarende karakter indgår i undersøgelsen af de empiriske forventninger.

Endvidere undersøges det, om indikationer på en sammenhæng mellem varierende feltdispositioner og forklarende journalistik kan styrkes ved at udelukke andre relevante og tilgængelige forklaringsfaktorer. Derfor foretages en tværgående komparativ analyse af nyhedsartiklernes forklarende karakter i de tre cases, hvor korrelation mellem feltvariationer (årstal som proxyvariabel) og forklaringsgenre (jf. afsnit 2.8) undersøges samtidig med, at der kontrolleres for andre forklaringsfaktorer.

Den anden forventning er, at der er en sammenhæng mellem produktionssituationen (jf. afsnit 8.2.2) og nyhedsartiklers forklarende karakter (jf. afsnittene 6.3 og 6.4). Spørgsmålet er, om tilblivelsesprocessen betinger nyhedernes forklarende karakter? Er det sådan, at situationens karakter betinger forklaringsgenren? Og betinger situationen i lige høj grad nyhedsartiklers forklaringsgrad og nyhedsjournalisters forklaringsautonomi? I kapitel 8 blev det undersøgt, om journalisters forklarende praksis er betinget af situationen, nu skal det undersøges, om situationen betinger den del af journalistens forklarende praksis, der kan iagttages i nyhedsartiklers forklarende karakter. Den forventning kan alene undersøges på 2008-casen, fordi jeg ikke har kendskab til nyhedsartiklernes tilblivelsesproces i 1968 og 1988. Forholdet mellem produktionssituationen og nyhedsartiklens forklarende karakter undersøges med kvantitative bivariate analyser af den uafhængige situationsvariabel (jf. afsnit 8.2.2) og de afhængige variable forklaringsgenre, forklaringsgrad og forklaringsautonomi (jf. afsnit 2.8).

Kapitlet undersøger for det fjerde ganske kort mediernes positioneringer som indikationer på de konstruerede mediefelter. Spørgsmålet er, om mediernes positioneringer i 1968, 1988 og 2008 peger på eksistensen af de tre konstruerede mediefelter? Det undersøges ved at se på avisernes prioritering af historier på forsiden og relationen til mediedagsordenen.

Kapitlet forløber på den måde, at forklaringsgenrens seks kategorier først illustreres, så redegør jeg for de tre cases (avisartikler i 1968, 1988 og 2008) og i forbindelse med 2008-casen for sammenhængen mellem produktionssituationer og nyhedsartiklers forklarende karakter, inden kapitlets sidste del er en komparativ undersøgelse af nyhedsartiklernes forklarende karakter i de

tre cases, og herunder også mediernes positioneringer i forhold til de konstruerede felter.

9.1 Forklaringsgenren som analytisk klassificeringsredskab

Forklaringsgenren er en ordinalskaleret variabel, der er komponeret ved at reducere en typologi dannet af dimensionen journalisters forklaringsautonomi, der måler, hvem der fremstår som ophav til en nyhedsartikels forklaring og dimensionen artiklers forklaringsgrad, der måler forklaringens position i nyhedsartiklen i forhold til en artiklens vinkel (jf. afsnit 2.8). En artikels forklaringsgrad illustreres i nedenstående figur:

Figur 9.1. Operationaliseret forklaringsgenre

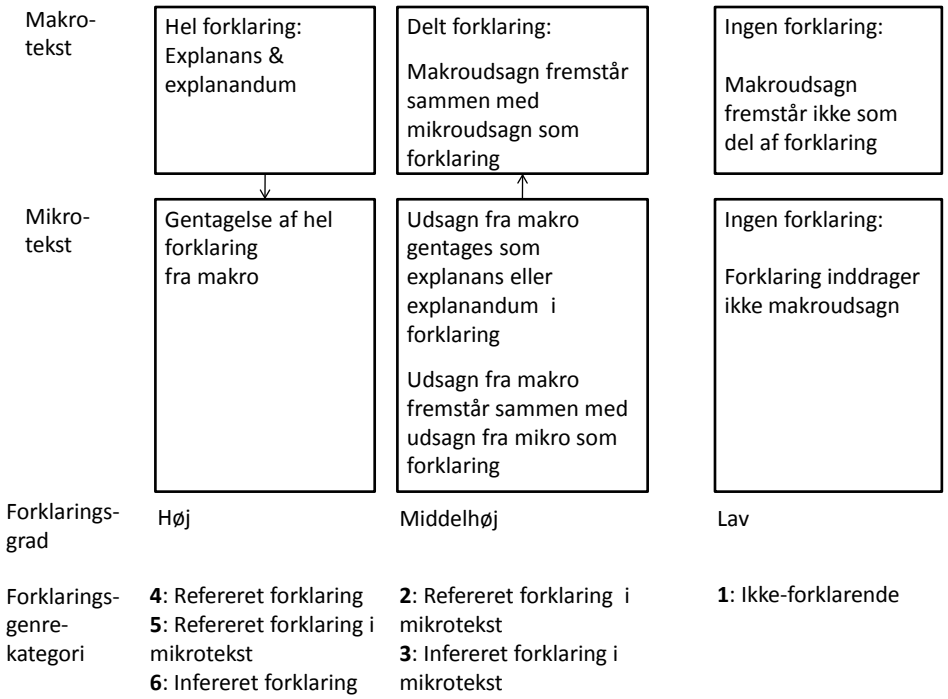

Forklaringsgenrens seks kategorier vil nu blive illustreret af to nyhedsartikler i hver kategori.

9.1.1 Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel

Forklaringsgenrens første kategori er en begivenhedscentreret, ikke-forklarende nyhedsartikel. Det er artikler, der ikke indeholder forklaringer i makroteksten, eller forklaringer i mikroteksten, hvori makrotekstens emne eller problem ikke indgår i forklaringen.

Illustration 9.1. Forklaringsgenrens kategori 1: Børsen 31.10.1968, side 1

Frankrigs tilbud om handelsarrangement til EEC-ansøgerne

25-30 pct. toldsænkning for industri – Gensidige landbrugslettelser – Ogsaa for ikke-egentlige ansøgerlande

Bruxelles, onsdag (RB's korrespondent).

Frankrig vil tilbyde 25 eller højst 30 pct. toldnedskæring for industrivarer og gensidige lettelser for landbrugsvarer som led i et »handelsarrangement« for en række interesserede europæiske lande, oplyses det i dag i delegationskredse i Bruxelles.

Det franske arrangement er udelukkende handelsmæssigt. Det giver ikke forslag om, at der paa et senere tidspunkt kan blive tale om udvidelse af Fællesmarkedet.

Frankrig gaar desuden ud fra, at handelsarrangementet ikke blot skal gælde de lande, der har sagt fuldt medlemskab (Storbritannien, Danmark, Norge og Irland) men ogsaa andre (deriblandt Sverige, Schweiz og Østrig, som har anmodet om ikke nærmere præciserede tilknytningsarrangementer).

Det ventes i Bruxelles, at den franske udenrigsminister Michel Debre paa vesttysk anmodning vil redegøre nærmere for de franske tanker om handelsarrangementer, naar Fællesmarkedets udenrigsministre holder møde i Bruxelles paa mandag og tirsdag.

Det er dog paa forhaand givet, at saadanne stærkt begrænsede franske forslag vil blive afvist som utilstrækkelige af de øvrige delegationer, oplyses det i diplomatiske kredse.

Vesttyskland har fremlagt en meget mere vidtgaaende plan om handelsarrangementer med ansøgerlandene, kombineret med løfte om senere fuldt medlemskab, men den er blevet afvist af Frankrig. Det er muligt, at den vesttyske udenrigsminister Willy Brandt vil komme frem med sin plan igen i næste uge – maaske i en ændret skikkelse. Der er fransk-vesttyske forhandlinger om dette spørgsmaal i Paris i dag.

Udenrigsminister Michel Debre vil paa mødet i næste uge forelægge sin bebudede plan om aktivisering af det interne arbejde i Fællesmarkedet – navnlig vedrørende teknologi, fjernelse af tekniske hindringer for den frie handel, skatteharmonisering, transport- og energipolitik og harmonisering af medlemslandenes toldlovgivning samt oprettelse af et europæisk handelsselskab og europæiske patenter.

Det oplyses i dag i delegationskredse, at Vesttyskland vil anmode medlemslandenes faste ambassadører i Bruxelles om snarest muligt at genoptage en undersøgelse af de efterhaanden talrige forslag om Fællesmarkedets kontakter udadtil – „Benelux-plan, Harmel-plan, handelsarrangementer o. s. v. – og komme med en indstilling til ministerraadet.

Dubcek-fø eftergive

»Jeg garanter os af

Den czekiske partichef Alexander Du svarede paa den kritik, der i den seneste ledere, som paastaas at være for efte nattelsesmagter, først og fremmest So

Slovakken Dubcek talte i den slovakiske hovedstad Bratislava ved underteg-nelsen af den grundlovsændring, der ger Tjekkoslovakiet til en forbundsstat og dermed ligestiller de 3,5 mill. slovakker med de 11 mill. czeker.

Ved indkørslen til Bratislava-borgen, hvor undertegnelsen fandt sted, blev de tjekkoslovakiske politikere modtaget af en kæmpemæssig menneskemasse, der hyldede politikerne. Ændringen var et led i det reformprogram politikere udarbejdede efter partichef Antonin Novotnys fald i januar.

I sin tale sagde Dubcek, at:

Efter januar begyndte vi at rette misforholdene i vort samfund og i forholdet mellem czeker og slovakker.

"*Frankrigs tilbud om handelsarrangement til EEC-ansøgerne*" er hovedartiklen i *Børsen* den 31. oktober 1968. Artiklen er centreret om begivenheden, at Frankrig har fremsat et handelsmæssigt tilbud. Artiklen er skrevet af nyhedsbureauet Ritzaus Bureaus korrespondent i Bruxelles. Det fremgår af artiklen, at Frankrig vil tilbyde 25-30 procent toldsænkning for industrivarer og gensidige lettelser for landbrugsvarer som led i et 'handelsarrangement' for en række interesserede europæiske lande. Artiklen indeholder kontekstuelle elementer, som at tilbuddet vil blive afvist som utilstrækkeligt af de øvrige delegationer, og at der er uoverensstemmelser mellem Tyskland og Frankrig,

men hvorfor Frankrig fremsætter tilbuddet, bliver ikke nævnt. At årsagerne til Frankrigs tilbud i samtiden måske kan være alment kendte, har ikke betydning for kategoriseringen af artiklen.

Den anden artikel i den ikke-forklarende kategori er en nyhedsartikel fra *Ekstra Bladet* den 25. oktober 1968.

Illustration 9.2. Forklaringsgenrens kategori 1: Ekstra Bladet 25.10.1968, side 1

tør - hvor andre tier

FREDAG 25. OKTOBER 1968

Nr. 215 — 65. årgang — 1 kr.

Den danske marathon'løber Georg Olsen forsvundet i Mexico — Nu er han hoppet af.

En dansk olympiade-deltager, den 31-årige bogholder Georg Olsen, København, som deltog i marathonløbet i søndags, er sporløst forsvundet i Mexico City. Efter et voldsomt håndgemæng med to danske ledere er han gået under jorden. I den danske OL-lejr har man ingen anelse om, hvor han opholder sig.

Allerede tidligt på dagen i går nægtede Georg Olsen at tage hjem. Han mødte ikke op ved busafgangen fra lejren og måtte hentes i spisesalen. Ledere pakkede hans bagage, mens andre ledere med gode ord forsøgte at overtale løberen. Det lod sig ikke gøre. Først efter et regulært slagsmål fik de to ledere Georg Olsen anbragt i bussen.

I lufthavnen lykkedes det den unge dansker at fuldende sin flugt. Ingen ved på nuværende tidspunkt, hvor han opholder sig.

Hvis Georg Olsen vender tilbage til Danmark, vil han for altid være færdig med idræt. Slagsmålet i OL-lejren vil koste ham en livsvarig karantæne.

DELTAGER SPORLØST FORSVUNDET I MEXICO

LÆS SPORTEN

Artiklen "*Dansk OL-deltager sporløst forsvundet i Mexico*" (154 ord) fortæller, at en dansk OL-deltager ikke ville med den danske delegation hjem fra Mexico, men der er intet i hovedartiklen, der pegede på, hvorfor OL-deltageren er "*hoppet af*". Det fremgår ikke, hvem der er skribent til artiklen på forsiden. Fra forsiden er henvist til en artikel inde i avisen. Henvisningsartiklen på sportssiderne er forsynet med byline (navn på den journalistiske forfatter), og i den forklares, at OL-deltageren ikke ville følges med delegationen hjem, fordi han en halv time efter afgang skal mødes med sin far i Mexico. Ud fra definitionen af forklarende nyhedsartikler (jf. afsnit 2.6) indeholder forsidear-

tiklen ikke en journalistisk forklaring af eller med artiklens centrale emne. Henvisningsartiklen er til gengæld en forklarende nyhedsartikel, og den bidrager til forklarende nyhedsjournalistik.

Henvisningsartiklen er lige som forsideartiklen begivenhedscentreret, og kilder i den danske delegation refereres for forklaringen i mikroteksten. Artiklen kunne have centraliseret omkring en forklaring: OL-deltager nægtede at rejse fra Mexico med resten af den danske delegation, fordi han skulle se sin far, som han aldrig tidligere havde mødt (ifølge B.T. samme dag). Den manglende forklaring i hovedhistorien på forsiden af avisen illustrerer en journalistisk praksis, hvor forklaringen på en begivenhed ikke medtages i fremstillingen af virkeligheden.

9.1.2 Begivenhedscentreret, refererende forklaringsartikel

Forklaringsgenrens anden kategori er en begivenhedscentreret artikel med en forklaring i mikroteksten af makrotekstens emne eller problem, og forklaringen fremstår med en kilde som ophav. Det første eksempel er fra *Berlingske Tidende*.

Illustration 9.3. Forklaringsgenrens kategori 2: Berlingske Tidende 31.10.1968, side 1

En af Internords store Coronado-maskiner stod stille i lufthavnen i aftes. Det vil den også gøre i de kommende dage.

Den skandinaviske rejsebranche rystet af flyveselskabs pludselige død

Internord lukker, million-krak

4.000 turister skal hentes hjem fra udlandet – men hvordan?

Det dansk-svenske charterflyveselskab Internord rystede i går hele den skandinaviske rejseverden med meddelelsen om, at det med øjeblikkelig virkning indstillede sine betalinger. Selskabets tre Coronado-jetfly og seks DC 7C-maskiner stod uvirksomme i lufthavnene i København og Stockholm, mens der sent i aftes førtes forhandlinger i Internord-bygningen på Amager Landevej om mulighederne for at få transporteret de 4.000 turister, Internord har ude, hjem med andre selskaber.

Forhandling med Sterling om de 4000

Repræsentanter for blandt andre Sterling Airways blev ekspresindkaldt til møde i Internords direktion, hvor man drøftede ikke alene de 4.000, der sidder i udlandet, men også en eventuel overtagelse af de flyvninger, Internord skulle have udført i den kommende tid. En lang række rejsebureauer kan komme i alvorlige vanskeligheder, hvis de ikke kan få deres gæster af sted, men direktør Alex Lauesen udtrykte til det sidste optimisme og erklærede, at han havde god grund til at tro, at der nok skulle blive fundet en løsning.

Ikke chok for alle

Godt halvdelen af de 4.000 turister i udlandet er danske, og hovedparten af dem har købt deres rejser hos rejsebureauorganisationen Solferie, som Internord er parthaver i.

Million-krakket kom som et chok for nogle, mens andre mere eller mindre havde været indstillet på dets komme og havde truffet deres dispositioner derefter.

Internord erklærede selv i en pressemeddelelse, at man med dyb beklagelse måtte sætte 300 medarbejdere på gaden den 1. november. Det hedder i meddelelsen, at man tidligere end ventet blev nødt til — af konkurrencehensyn — at gå over til jetdrift. Der skete en hurtig forværring af hele chartermarkedets økonomiske og politiske vilkår. Den politiske udvikling i Grækenland betød tab af kontrakter til 15 millioner kroner, indførelsen af jetfly betød en meget betydelig overkapacitet med en deraf følgende uhæmmet priskonkurrence, som ikke mindst i de senere måneder har tappet Internords ressourcer.

Rejsebureauernes manglende likvi-

Fortsættes side 2.

Politiadvokat N. A. Poulsen

Ny Boss-anklager

Politi-advokat syg

Forsvarerne får reserve

Politiadvokat N. A. Poulsen,

FOTO: ALLAN MOE

Direktør Alex Lauesen på sit kontor i aftes: — Vi skal nok få de 4.000 hjem

Artiklens makrotekst er centreret om en begivenhed: "*Den skandinaviske rejsebranche rystet af flyveselskabs pludselige død. Internord lukker, millionkrak*". Artiklen har omløb til side 2, hvor den er forsynet med en signatur (et mærke, hvorunder den journalistiske forfatter skriver). Hvorfor flyselskabet lukker, fremgår ikke af makroteksten, men i mikroteksten nævnes flere årsager til lukningen som konkurrencen mellem flyselskaber, den politiske udvikling i Grækenland, Internords overkapacitet efter indførsel af jetfly, store investeringer i bygninger, og rejsebureauers manglende likviditet. Ophav til forklaringerne er ifølge artiklen en pressemeddelelse fra flyselskabet selv. Artiklen er derfor en begivenhedsorienteret, forklaringsrefererende nyhedsartikel. På samme måde som det var tilfældet med artikler i kategori 1, er der intet til hinder for, at nyheden om flyselskabets lukning kunne have været centreret omkring årsagerne til lukningen.

Det andet eksempel i kategori 2 er fra *Kristeligt Dagblad* fra 1988.

Illustration 9.4. Forklaringsgenrens kategori 2: Kristeligt Dagblad 18.11.1988, side 1

Fodnote-politikken har fået en ende

Debatten skal nu føres i sikkerhedspolitisk udvalg

Det sikkerhedspolitiske udvalgs nye formand, Hans Engell (V), kunne gnide sig i hænderne i går. Da den flere timer lange udenrigspolitiske debat i Folketinget sluttede, var det slut med seks års skænderier om sikkerhedspolitikken - skænderier, der har gjort Danmark berygtet for fodnoter og dagsordner.

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen siger, det er en politisk nødvendighed, at man nu vil have en dagsorden fra regeringen. Socialdemokratiet og Kristeligt Folkeparti er nået til enighed om, at den sikkerhedspolitiske debat fremtidigt skal føres i Folketingets sikkerhedspolitiske udvalg, og at udvalget jævnligt skal orientere Folketinget. Dagsordenen blev fremsat i debatten efter udenrigsministerens årlige redegørelse til tinget om den udenrigspolitiske situation. Også CD kunne støtte dagsordenen. Kun SF fremsatte sit eget forslag.

Socialdemokratiet kunne være tilfreds med, at også et beslutningsforslag om en aktiv freds- og sikkerhedspolitik fik mange positive ord med på vejen. Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen (V) pegede på, at verden ser bedre ud end for blot et halvt år siden. Øst-Vest-forholdet er kendetegnet ved en konstruktiv dialog, og de hyppige topmøder betyder små skridt fremad. De kan blive til syvmileskridt. Han advarede mod at lade overdrevent optimisme føre til kikale initiativer.

Ritt Bjerregaard sagde, at regeringen erkendet, at med de radikale i kabinettet er det slut med at føre sikkerhedspolitik med dagsordner.

Den radikale lørgen Estrup, der hårdt har bekæmpet regeringens udenrigs- og sikkerhedspolitik, var i går glad, da han sagde farvel til seks års hovsa-hurraunger. Han mener, landet er på vej ind i en konstruktiv fase. Kristeligt Folkepartis Knud Glamborg roste Socialdemokratiet for dagsordensforslaget. Mens Arne Melchior (CD) fandt forslaget tamt og tyndbenet.

bro.

Nyhedsartiklen "*Fodnotepolitikken har fået en ende*" i *Kristeligt Dagblad* den 18. november 1988 er centreret om en begivenhed i Folketinget, som er en udenrigspolitisk debat. Forklaringen fremgår ikke af makroteksten, men af mikroteksten fremgår det, at det er slut med fodnoter i sikkerhedspolitiske dagsordener, fordi partiet Det Radikale Venstre fra at være i opposition er kommet med i regeringen, hvorved det alternative sikkerhedspolitiske flertal bag fodnotepolitkken er forsvundet. En politisk aktør (Ritt Bjerregaard) refereres for forklaringen. Artiklen er forsynet med en signatur. Artiklen er begivenhedscentreret og forklaringsrefererende, men kunne let være konstrueret som en forklaringscentraliseret og -infereret nyhedsartikel: Folketinget har nu bekræftet, at fodnotepolitikken er slut, efter at oppositionen mistede det sikkerhedspolitiske flertal, fordi De Radikale i juni gik med i Schlüters tredje regering.

9.1.3 Begivenhedscentreret, infererende forklaringsartikel

Den tredje kategori i forklaringsgenren er begivenhedscentreret og adskiller sig fra den anden forklaringsgenrekategori ved, at en forklaring i mikroteksten fremstår uden kilde og dermed med journalisten som ophav.

Illustration 9.5. Forklaringsgenrens kategori 3: Kristeligt Dagblad 14.11.1988, side 1

Flertal i PLO vil anerkende FN-resolution

Vil betyde indirekte anerkendelse af Israel

ALGIER, søndag: De palæstinensiske ledere, der er samlet til møde i Algeriets hovedstad, Algier, har bilagt en tvist om indirekte at anerkende Israel, og et flertal i PLO er blevet enige om at acceptere FNs resolution 242, sagde et medlem af PLOs eksekutivkomite søndag.

Yasser Abed Rabbo sagde, at et nyt forslag til formulering af Den Palæstinensiske Befrielsesorganisations (PLO) holdning til en fredsløsning i Mellemøsten indeholder en klar henvisning til resolutionen, der er afvist af PLO ved tidligere møder i det palæstinensiske nationalråd - PNC - der er forsamlet i Algier.

PLO-lederen Yasser Arafats Fatah-bevægelse, Det Palæstinensiske Kommunist Parti og Den Demokratiske Front til Palæstinas Befrielse blev enige om forslaget, sagde Rabbo.

Et mindretal bestående af mere radikale fraktioner under ledelse George Habash's Folkefront til Palæstinas Befrielse (PFLP), har meddelt, at de vil komme med udtalelser, der udtrykker modstand mod forslaget, men at de vil accceptere resten af den politiske erklæring, hvori forslaget er indeholdt.

Uenigheden om resolution 242 var den eneste sky over horisonten ved PNC-mødet. Eksilparlamentet er indkaldt for at diskutere den palæstinensiske opstand i de israelskbesatte områder og for at udråbe en palæstinensisk stat på Vestbredden og i Gaza-striben.

Resolutionen, der blev vedtaget af FNs sikkerhedsråd efter Mellemøstkrigen i 1967, anerkender indirekte Israels ret til at eksistere ved at sige, at alle lande i området har ret til at leve inden for sikre og anerkendte grænser.

Tidligere PNC-møder har afvist resolutionen som mangelfuld, fordi den behandler det palæstinensiske spørgsmål som et flygtningespørgsmål. De siger, at de er et folk med ret til deres egen stat.

USA, der er Israels nærmeste allierede, kræver en accept af resolution 242 som en af betingelserne for at lade PLO deltage i en international konference om fred i Mellemøsten. USA ønsker også, at PLO offentligt giver udtryk for sin anerkendelse af Israels ret til at eksistere, og at organisationen frasiger sig vold som middel til at opnå sine politiske mål.

Det er betingelser, som de palæstinensiske ledere ikke er rede til at gå ind på. (RB-Reuter)

PLOs leder, Yasser Arafat, på Nationalrådets møde i Algier

Nyhedsartiklen "*PLO-accepterer FN-resolution*" i *Kristeligt Dagblad* den 14. november 1988 er centreret omkring begivenheden, at PLO accepterer FN-resolution. Hvorfor fremgår ikke af makroteksten, men af mikroteksten fremgår det, at årsagen er et krav fra USA om, at PLO kun kan deltage i en inter-

national konference, hvis FN-resolutionen bliver accepteret. Forklaringen fremstår uden kildehenvisning og dermed som journalistens. Artiklen er en sammenskrivning af nyhedstelegrammer fra Ritzaus Bureau og Reuter, foretaget af en ikke-navngivet person på *Kristeligt Dagblad*.

Det andet eksempel på forklaringsgenrens tredje kategori er fra *Morgenavisen Jyllands-Posten*.

Illustration 9.6. Forklaringsgenrens kategori 3: Morgenavisen Jyllands-Posten 13.11.2008, side 1

JP-grafik: JULIE BARSØE

Fogh er tæt på rejserekord

Rejsedage: Statsministeren rejser næsten lige så meget som under EU-formandskabet.

KRISTIAN KLARSKOV
ANDERS LANGBALLE
kristian.klarskov@jp.dk
anders.langballe@jp.dk

Statsminister Anders Fogh Rasmussen (V) har rejst næsten lige så meget i år, som dengang han var formand for EU.

Fraregnet ferieperioder har han i år haft 59 arbejdsdage i udlandet. Dagene er fordelt på 25 rejser til i alt 20 lande, viser en optælling foretaget af Morgenavisen Jyllands-Posten på baggrund af oplysninger på Statsministeriets hjemmeside.

Det er tæt på de 70 arbejdsdage i udlandet, som Fogh havde i EU-formandsåret 2002, og en anelse mere, end han sammenlagt rejste i 2006 og 2007.

Og det er mere end både den norske og den svenske statsminister. Sveriges Fredrik Reinfeldt har ifølge den svenske regerings hjemmeside haft 30 rejsedage i udlandet mod 43 til Norges Jens Stoltenberg.

Fogh opholder sig næsten lige så meget i udlandet, som udenrigsminister Per Stig Møller (K), der ifølge Udenrigsministeriet i år har haft 70 arbejdsdage uden for landets grænser.

Rejseaktiviteterne er blandt hovedforklaringerne til rygterne om Foghs kandidatur til en international toppost. Rygter, som i går fik tillidsfolk i Venstres bagland til at efterlyse en klar aflysning af kandidaturet fra Foghs egen mund.

Meldingen fra baglandet får Fogh til at gå til frontalangreb på kritikerne af hans rejseaktiviteter.

»Jeg må ligeud sige, at de, der ikke kan forstå, at det er nødvendigt med rejseaktivitet, har overhovedet ikke forstået, hvad det vil sige at varetage et lands interesser i en moderne globaliseret verden,« siger Anders Fogh Rasmussen.

1. sektion, Indland, side 8-9

Nyhedsartiklen "*Fogh er tæt på rejserekord*" er centreret om den danske statsministers rejser i udlandet. Det fremgår ikke af makroteksten, hvorfor statsministeren rejser meget. I mikroteksten kobles den høje rejseaktivitet imidlertid sammen med statsministerens stræben efter en international toppost. Forklaringen fremstår som journalistens. Artiklen er forsynet med byline. Nyhedsartiklen illustrerer den begivenhedscentrerede og forklaringsinfererede kategori.

9.1.4 Forklaringscentreret, refererende forklaringsartikel

Forklaringsgenrens fjerde kategori er en forklaringscentreret nyhedsartikel, hvor forklaringen fremstår med kilder som ophav. Det betyder, at makroteksten skal indeholde en refereret forklaring.

Illustration 9.7. Forklaringsgenrens kategori 4: Berlingske Tidende 30.10.1968, side 1

New York Times retter hårdt angreb på Nixons medkandidat

Richard Nixon (th.) sammen med Maryland-guvernøren Spiro T. Agnew

Tre får hver 1

Fik De den gode idé at udfylde Deres lykke-lotto-ku
16-18, er De én af vinderne.
Der er kun tre, der har skrevet kuponen ud på den må
der er 360.394 kroner i puljen, vil det sige, at der bliver go
tre, minus den sædvanlige statsafgift. Den er på 15 procen
minus 18.000 = 102.000 kroner, men det er da også peng
Lykkelotteriet er et arrangement, som Polioforening
foreningen, Landsforeningen for Vanføre og Vanførefonde

7-12-14-15-1

For ringe til vicepræsident

Skarp strid i valgkampens sidste fase

Fra vor korrespondent
WASHINGTON, TIRSDAG AFTEN

I fornærmelse og vrede har den republikanske vicepræsidentkandidat Spiro Agnew afvist de beskyldninger, »New York Times« har rettet mod ham for at have udnyttet sit guvernørembede i Maryland i økonomiske transaktioner.

»New York Times«, der af Richard Nixon er blevet beskyldt for at drive »rendestenspolitik« i dette spørgsmål, fastholder imidlertid sin kritik af Agnew og gentager i dag, at Agnew ikke er egnet til at beklæde vicepræsidentembedet.

Nixon til modangreb

Afføren omkring Spiro Agnew begyndte, da »New York Times« sidste tirsdag bragte en omfattende reportage om Maryland-guvernørens forretningsforbindelser med en gruppe jordspekulanter og om hans position som meddirektør for en bank i Maryland.

Disse spørgsmål blev rejst i Maryland allerede for to år siden, da Spiro Agnew søgte at blive valgt

Makroteksten i nyhedsartiklen "*For ringe til vicepræsident*" i *Berlingske Tidende* den 30. oktober 1968 består af en overligger i en spalte, rubrik over seks spalter, underrubrik i en spalte og en fremhævet indledning i en spalte frem til mellemrubrikken "*Nixon til modangreb*". Det fremgår af makroteksten, at *New York Times* betegner en republikansk vicepræsident som uegnet, fordi han har udnyttet sit guvernørembede til økonomiske transaktioner. I mikroteksten specificeres årsagen yderligere ved, at *New York Times* refereres for, at vicepræsidentkandidaten har udnyttet sin post til personlig berigelse. Artiklen er forsynet med bylinen "*Vor korrespondent*".

Det andet eksempel på en forklaringscentreret, refererende nyhedsartikel er hovedartiklen fra *B.T.* den 16. november 1988 side 4 (683 ord), hvor *B.T.*'s forside består af en kort henvisningstekst (68 ord) med rubrikken "*Rasende hjortefarmere: Tv skyld i blodbad*". Både den korte forsideartikel og hovedartiklen er klassificeret i kategori 4.

Illustration 9.8. Forklaringsgenrens kategori 4: B.T. 16.11.1988, side 4

B.T. ONSDAG 16

HJORTEAVLERE RASENDE EFTER SEER-STORM:

Det var stærke sager, Landet Rundt bød de mange børnefamilier på lige inden børne-TV: Hjorte-slagtning så blodet flød.

TV selv skyld i blodbadet

Hovedartiklen "*Hjorteavlere rasende efter seer-storm: Tv selv skyld i blodbadet*" i *B.T.* den 16. november 1988 er en forklaringscentreret, forklaringsrefererende artikel. Avlere forklarer i mikroteksten, at slagtningen af hjorte blev særlig blodig, fordi TV optog med lys og gjorde hjortene opskræmte, hvilket gjorde det sværere at aflive hjortene. Forklaringen indgår i makroteksten, og den gentages og uddybes i mikroteksten. Med overliggeren "*Hjorteavlere rasende efter seerstorm:"* distancerer journalisten sig fra forklaringen ved, at journalisten refererer sagens ene part, hjorteavlerne, for sammenhængen mellem den blodige slagtning og tv's tilstedeværelse. Tv-journalisterne citeres i artiklens mikrotekst for en alternativ klaring, der dels giver den specifikke skytte skylden og dels aflivningsmetoden ved skydning.

9.1.5 Forklaringscentreret, adopterende forklaringsartikel

Forklaringsgenrens femte kategori er en forklaringscentreret nyhedsartikel, hvor forklaringen i makroteksten fremstår uden kilde og dermed som journalistens, og hvor forklaringen gentages i mikroteksten med en kilde som op-

hav. Kategori 5 rummer forklaringscentrerede og forklaringsadopterende artikler.

Illustration 9.9. Forklaringsgenrens kategori 5: Morgenavisen Jyllands-Posten. 20.11.1988, side 1

Danmark offer i handelskrig

Af Kristian Nystrøm
og Kermit Nørlund, Jyllands-Postens korrespondent

USA har udvalgt Danmark til syndebuk i en ulmende handels-krig med Fællesmarkedet. Amerikanerne truer med at afvise alt kød fra EF, hvilket først og fremmest vil ramme en dansk eksport på 2,5 milliarder kroner.

»Det er en katastrofe, der truer dansk landbrug med fallit«, siger landbrugets førstemand, H.O.A. Kjeldsen. Han vil mandag rejse til Bruxelles for med EFs landbrugskommissær Frans Andriessen, at drøfte mulighederne for at EF kan dække de danske svineavleres tab.

»Jeg ved godt, der ikke tidligere er givet kompensation for eksport, men USA har specielt udvalgt et lille land som syndebuk, og så må de andre lande træde til og hjælpe, hvis Fællesskabet skal stå sin prøve«, siger H.O.A.Kjeldsen.

Hormon-kød

Den amerikanske landbrugsminister Richard Lyng krævede lørdag i Bruxelles, at EF-landene ophæver sit forbud mod hormonbehandlet kød, der træder i kraft ved årsskiftet. Forbudet vil sætte en stopper for den amerikanske kød-eksport til EF.

Hidtil har amerikanerne truet med at lægge straftold på en række EF-produkter, herunder danske dåseskinker for 85 mill. kr., hvis hormon-forbudet ikke ophæves. Men under de seneste dages resultatløse forhandlinger med EF-kommissionen har USA optrappet sine trusler til et totalt stop for import af kød fra EF. Det vil ramme en eksport til en samlet værdi af i alt 3,1 mia. kr. - hvoraf Danmark står for størstedelen - 2,5 mia. kr.

GATT-møde truet

»En handelskrig har så vidtrækkende konsekvenser, at det må kaldes på den allerstørste indsats fra begge sider«, siger landbrugsminister Lauritz Tørnæs (V), der frygter at »hormon-krigen« vil kunne ødelægge de forestående frihandels-forhandlinger i Montreal, endnu inden de er kommet i gang.

»Jeg håber fortsat, at det vil lykkes os, at overbevise amerikanerne om, at forbrugerne ikke vil have hormonbehandlet kød«, siger H.O.A. Kjeldsen, der selv vil være med under forhandlinger på GATT-mødet i Canada.

1. DEL, SIDE 8

Artiklen "*Danmark offer i Handelskrig*" i *Morgenavisen Jyllands-Posten* den 20. november 1988 er centreret omkring forklaringen, at en international handelskrig mellem USA og fællesmarkedet er skyld i, at USA truer med at lukke for import af kød fra EF, hvilket primært vil ramme Danmark, som er et lille land i EF. Forklaringen fremstår i makroteksten som fremsat af journalisten, mens forklaringen i mikroteksten er et citat af en dansk part i sagen, regeringens landbrugsminister.

Den anden artikel i kategori 5 er fra *B.T.* i 2008.

Nyhedsartiklen "*Ny kolesterolpille redder liv*" i *B.T.* den 12. november 2008 er en forklaringscentreret artikel, hvor indtagelse af en bestemt kolesterolmedicin medfører, at dødsfald pga. hjertekarsygdomme halveres. I makroteksten står forklaringen for journalistens og mediets egen regning, mens en ekspert, professor Børge Nordestgaard, Herlev Universitetshospital, citeres for forklaringen i mikroteksten.

Illustration 9.10. Forklaringsgenrens kategori 5: B.T. 12.11.2008, side 12-13

NY KOLESTEROLPILLE REDDER LIV

Medicin halverer risikoen for at dø af blodpropper viser sensationel ny undersøgelse

DIVIRKNINGER

Få dit CRP-tal tjekket

9.1.6 Forklaringscentreret, infererende forklaringsartikel

Den sidste kategori i forklaringsgenren er forklaringscentreret, og den journalistiske skribent fremstår både i makro- og mikrotekst som ophav til forklaringen. Den første artikel er fra *Politiken* i 1988.

Illustration 9.11. Forklaringsgenrens kategori 6: Politiken 20.11.1988, side 1

Ny vold og terror i S-togene

Racisme bag blodigt opgør i Skovlunde

Af Peter Hertz

En 16-årig dreng blev sent fredag aften i et S-tog på Skovlunde station livsfarligt såret af knivstik.

Drengen havde forinden sammen med en gruppe jævnaldrende optrådt provokerende og truende over for to udlændinge i S-toget. Den ene stak en kniv i brystet på ham, hvorefter de begge flygtede.

Det-nye knivstikkeri skete kun 10 dage efter mordet på en 23-årig mand i et S-tog på Rødovre Station. Hverken DSB eller politiet mener dog, der er grundlag for at sætte mere personale ind i overvågningen i S-togene.

— Vi har netop besluttet at holde antallet af servicemedarbejdere uændret i det kommende år, siger S-togschef Erik Maglehøj. — Vore servicemedarbejdere ville ikke kunne forhindre overfald af den art, men de har radioer, så de kan tilkalde politi.

Politiet har seks mand afsat til S-togs patrulje, og de fordeler sig over hele nettet i aften og nattimerne.

— Det er en ordning, der har kørt tilfredsstillende i et halvt år, og den vil fortsætte, siger politikommissær Poul Lind.

Knivstikkeriet fredag aften startede, da en gruppe unge i berusset og opløftet stemning var på vej hjem fra Københavns Hovedbanegård ved 22-tiden. Undervejs i Ballerup-toget gik en ung pige fra selskabet bevæbnet med en såkaldt butterfly-kniv ind til to udlændinge på 20-25 år, der sad i en anden kupé.

I følge vidner optrådte pigen, der havde været ude for at fejre sin fødselsdag, provokerende over for de to, og efterhånden som et par af hendes kammerater kom til, blev stemningen direkte truende. Da toget var ved Skovlunde Station rejste de to udlændinge sig op, og den ene trak en kniv og stak den i brystet på den 16-årige.

Politiet var i går uden spor af de to udlændinge, som flygtede fra stedet. Derimod har man haft de fleste af den danske gruppe unge til afhøring. Politiet i Gladsaxe vil gerne tale med flere neutrale vidner.

Morder på 17
PS side 2

Nyhedsartiklen "*Ny vold og terror i S-togene*" i *Politiken* den 20. november 1988 er centreret om forklaringen, at racisme er årsag til ny vold og terror i S-togene. Der er ingen kilde til forklaringen, der fremstår som journalistens. Heller ikke i mikroteksten citeres kilder for forklaringen, der i mikroteksten fremstår som en implicit forklaring gennem beskrivelsen af et hændelsesforløb i S-toget, der fremstilles som en konflikt mellem danskere og udlændinge. I artiklen optræder en S-togschef i DSB og en politikommissær som kilder, men ikke til forklaringen.

Den anden artikel i kategori 6 er fra *Berlingske Tidende* i 2008.

Illustration 9.12. Forklaringsgenrens kategori 6: Berlingske Tidende 16.11.2008, side 1

Anklagere sylter straffesager

Anklagemyndigheden er så presset for at nå resultatmålet for 2008, at den satser på tiltaler i banale voldssager frem for indviklede sager om økonomisk kriminalitet.

Af Morten Crone og Morten Frich

Danmarks anklagere tager kreative metoder i brug for at leve op til politireformens resultatmål for i år:

De lægger alvorlige straffesager om økonomisk kriminalitet, dyrevelfærd, miljø og udlændinge på hylden og prioriterer i stedet såkaldte »stang-sager« - juridisk ukomplicerede sager, som gør det lettere at producere en masse tiltaler og leve op til politidirektørernes resultatmål. Samtidig tager de den simple voldssag før den indviklede, fortæller en stribe anklagere anonymt til Berlingske Tidende - alt sammen for at få anklagemyndigheden til at se mere effektiv ud.

Anklagernes øverste chef, rigsadvokat Jørgen Steen Sørensen, vedkender sig problemet.

»Vi skylder både ofre og gerningsmænd at sikre en god og hurtig retsforfølgning i alle sager. Men man må også sige, at i en første fase af en reformimplementering er der nogle tab, man bare må notere sig. Et af de tab er f.eks. de større økonomiske sager. Vi ser det som noget meget midlertidigt, og vi er fuldt opmærksomme på problemet.«

Foreningen af Offentlige Anklagere taler direkte om, at »nogle danskeres retssikkerhed lider under produktionspresset lige nu«.

»De sager, der sluttes, indgår ikke i resultatmålet. Det betyder, at mistænkte kan komme til at vente længere end nødvendigt i sager, hvor beviserne ikke kan bære en sag. Det er stærkt belastende for den enkelte,« siger formanden for landets anklagere, statsadvokatfuldmægtig Grethe Albert Troelsen.

Anklagerne er under et voldsomt pres lige nu - mange arbejder i weekender og helt op til 60-70 timer på ugebasis. Overarbejdet skyldes, at politireformen styrer direkte mod en milepæl. Ved udgangen af i år skal anklagerne producere lige så mange tiltaler som i 2006 for ikke at ligne en fiasko. Men stik imod et af politireformens helt store mål - en effektivisering af anklagemyndigheden - er landets anklagere alvorligt bagud med at rejse tiltaler mod landets kriminelle.

Politiets anklagere bruger i dag længere tid på en tiltale end før politireformen, ikke kortere. Per 1. november lå politikredsene ca. ti procent under målet, baseret på antallet af tiltaler og tidsforbruget før reformen, siger rigsadvokat Jørgen Steen Sørensen.

MAGASINSØNDAG / 1-5

Nyhedsartiklen "*Anklagere sylter straffesager*" i *Berlingske Tidende* den 16. november 2008 er forklaringscentreret med en forklaring, der fremstår som infereret af journalisten. Forklaringen lyder, at anklagemyndigheden er så presset af at nå et resultatmål for 2008, at den satser på tiltaler i banale voldssager frem for indviklede sager om økonomisk kriminalitet. Det er politireformens resultatmål for anklagemyndigheden, der ses som årsag til, at anklagere fravælger indviklede sager for at fremstå mere effektive.

9.1.7 Opsummering på forklaringsgenren som analytisk redskab

Ovenstående illustration af forklaringsgenrens kategorier viser for det første, at det giver mening at skelne mellem makro- og mikrotekst i avisartikler fra 1968-2008. Den viser for det andet, at forklaringer positioneres forskelligt i nyhedsartikler, og at det har betydning for repræsentationen af virkeligheden i nyhedsartiklen. Hvilken kategori en nyhedsartikel klassificeres til, ser ikke ud til at afhænge af emnet, men af andre forhold og faktorer, som jeg vender tilbage til i de kommende analyser. Den viser for det tredje, at det

giver god mening at skelne mellem forklaringer, der fremstår med eller uden kilder som ophav.

Eksemplerne viser, at forklaringsgenrens seks kategorier er empirisk anvendelige. Det giver grund til at tro, at forklaringsgenren er et frugtbart redskab til empirisk analyse med henblik på at undersøge forandring over tid i journalisters forklarende praksis, som den kommer til udtryk i nyhedsartikler.

9.2 Nyhedsartiklers forklarende karakter i partipressens periode i 1960'erne

I dette afsnit fremlægger jeg analysen af 1968-casen. Det sker først gennem fokusering på avisernes positionering i forhold til mediefelt og dernæst gennem kvalitative og kvantitative analyser af 1968-avisartiklernes fordeling på forklaringsgenren.

I 1968 udgav de otte landsdækkende aviser[95] 51 aviser på en uge. De tre morgenaviser udkom med en avis hver dag, mens de øvrige fem aviser kun udkom med én avis i weekenden. *B.T.* og *Ekstra Bladet* var i tabloidformat, mens de øvrige seks aviser var i det dobbelt så store broadsheetformat. De 51 forsider i 1968 indeholder 49 hovedartikler (>100 ord) og to henvisningsartikler (<100 ord) begge i *Ekstra Bladet*, hvor hovedartiklen er placeret inde i avisen. Det betyder, at forsiderne i 1968 anvendes til detaljeret at fortælle den konkrete historie.

Der er fra den højest prioriterede artikel på de 51 forsider henvist til 22 artikler inde i aviserne, heraf de to omtalte hovedartikler i *Ekstra Bladet*, 16 biartikler[96], to noter og to opinionsartikler. I alt består 1968-casen af 73 avisartikler. Det betyder, at den højest prioriterende artikel i en avis hovedsageligt er alene om at repræsentere den specifikke del af virkeligheden uafhængigt af avisens andre artikler den dag, hvilket, skal det vise sig nedenfor, ændrer sig med tiden.

Aviserne har i 1968 en vifte af artikler (>100 ord) på forsiderne,[97] hvorved de mere positionerer sig som orienteringsmedier, der afspejler en bred nyhedsdagsorden end som aktørmedier med en enkelt sag på forsiden. Det viser sig tillige ved, at hver femte tophistorie ikke er konstrueret af avisens

[95] *B.T.*, *Berlingske Tidende*, *Børsen*, *Ekstra Bladet*, *Jyllands-Posten*, *Dagbladet Information*, *Kristeligt Dagblad*, *Politiken*.

[96] Biartikler er relaterede avisartikler (>100 ord) som ikke er opinionsartikler eller hovedartikler.

[97] Antal artikler på forsiden: 1 artikel: *Ekstra Bladet*; 2-3 artikler: *B.T.*; 3-4 artikler: *Berlingske Tidende*, *Jyllands-Posten*, *Politiken*; 5-6 artikler: *Børsen*; 6-7 artikler: *Kristeligt Dagblad* og *Dagbladet Information*.

egne journalister, men sakset fra nyhedsbureauerne AFP, AP, RB, UPI, Reuter, DPA og TASS. Det ser ud, som om kombinationen af nyheder på forsiden er mere væsentlig for avisens profilering end en enkelt artikel. Igen et særtræk, der ændrer sig senere, som det vil blive vist nedenfor.

I seks ud af syv dage i 1968 har flere aviser hovedartikler om samme sag samme dag. To dage har fire ud af otte aviser samme tophistorie, i to dage er det tre ud af otte aviser, og i tre dage er der to ud af otte aviser. De fælles historier er to indlandshistorier om dyrtidsregulering og et flyselskabs krak og tre udlandshistorier om USA's bombning af Nordvietnam, demonstrationer i London og i Prag og en sovjetisk rumflyvning. 20 af de 51 hovedartikler fremtræder som tophistorie for flere aviser samme dag. Fælles dagsorden frem for eksklusiv dagsorden ser ud til at præge aviserne i 1968 med to ud af fem fælles hovedartikler. Igen et træk, der forandrer sig i 1988 og 2008, som det vil vise sig nedenfor.

Det er ikke muligt på baggrund af valget af aviser i denne afhandling at undersøge avisernes partipolitiske positionering, fordi den partibundne presse i højere grad præger regional- og lokalaviser end de landsdækkende aviser. Forskellen på de valgte avisers positionering i mediefeltet illustreres i højere grad af, hvilke emner aviserne prioriterer højest. I morgen- og specialaviser handler halvdelen af de 37 artikler om udland, mens kun en af tabloidaviserne har prioriteret udland højest i den uge. Til gengæld handler halvdelen af tabloidavisernes tophistorier om kriminalsager eller menneskehistorier, heraf den ene artikel om udland: ("*Jacquelines kardinal trækker sig tilbage. Stadig voldsomme dønninger i USA efter præsidentenkens bryllup*", *Ekstra Bladet*, 26.10.1968).

Kampen om, hvad det vil sige at være avis, viser sig i forsideartiklernes emnevalg, der kan ses som en positionering i forhold til polerne mediepublicist og medietabloid i det homogene mediefelt, som jeg har tidsfæstet til at være dominerende fra 1970'erne, men som er på vej over en længere periode.

Den konkrete journalist fremhæves kun i begrænset omfang. Navnet på en journalistisk skribent er knyttet til hver fjerde artikel, mens hver tredje artikel er forsynet med en journalists signatur. Hver sjette artikel har hverken bureau, signatur eller byline som ophav. Ingen artikler har dobbelt byline eller dobbelt signatur, hvilket betyder, at hovedartiklen må ses som en enkelt journalists arbejde frem for som en koordineret indsats fra avisens side på at dække et emne. Igen et særtræk, der ændrer sig i de to efterfølgende cases.

Aviserne i 1968 har mange artikler på forsiden – ofte næsten uden at fremhæve en artikel på bekostning af andre, de har mange fælles artikler, de har artikler fra nyhedsbureauer som tophistorier, de har artikler uden byli-

ne og ganske få relaterede artikler til den højest prioriterede artikel, alt sammen noget, der harmonerer bedre med medier tæt på en orienterende, mediepublicistisk rolle end en medieaktørrolle. Ved at iagttage avisernes forsider ser det ud til, at de positionerer sig i retning af polerne i det homogene mediefelt, men da jeg ikke har konstrueret et mediefelt for partipressens periode, kan det være vanskeligt at afgøre, hvordan positioneringen forholder sig til sådan et felt.

9.2.1 Fordelingen af nyhedsartikler på forklaringsgenren i 1968

Med henblik på at gennemgå klassificeringen af de enkelte nyhedsartikler vises nedenfor hovedartiklernes makrotekst (overligger, rubrik og underrubrik, eksklusiv fremhævet indledning), den dominerende forklarings explanans og explanandum, foruden forklaringseksponenten, når denne er en anden end journalisten. 67 avisartikler, 51 hovedartikler og 16 biartikler (nyhedsartikler >100 ord) fra 1968 er klassificeret i alle seks kategorier i forklaringsgenren. To korte forsidehenvisninger, to noter (<100 ord) og to faktabokse er udeladt af kategoriseringen.

9.2.1.1 De begivenhedscentrerede artikler

Gennemgangen begynder med den ikke-forklarende artikelkategori. Der er fem ikke-forklarende hovedartikler og ingen biartikler i kategori 1 i tabel 9.1.

Tabel 9.1. Kategori 1: Begivenhedscentrerede, ikke-forklarende hovedartikler (1968)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)
B.T.	*Vagn Jensens skattesag på 130.000 kr.*
Berlingske Tidende	*Britiske forsøg på at gentage de franske studenters maj-revolte mod statsmagten. Oprørsfanen er hejst i London. Frygt for voldsomheder ved Vietnam-march søndag*
Børsen	*Frankrigs tilbud om handelsarrangement til EEC-ansøgerne. 25-30 pct. toldsænkning for industri – Gensidige landsbrugslettelser – Også for ikke-egentlige ansøgerlande*
Ekstra Bladet	*Dansk OL-deltager sporløst forsvundet i Mexico*
Politiken	*Dubcek holder første løfte. Tjekkoslovakiet bliver i dag en forbundsstat*

De fem artikler er centraliseret på begivenheder, uden det fremgår af artiklen, hvad der kan have forårsaget eller begrundet begivenheden. Samtidig er det klart, at artiklerne godt kunne være konstrueret med forklaringer på, hvorfor der er en skattesag, britiske studerende demonstrerer, Frankrig frem-

sætter handelstilbud, OL-deltager forbliver i Mexico eller Tjekkoslovakiet bliver en forbundsstat.

Den anden kategori i forklaringsgenren indeholder artikler med en refereret forklaring i mikroteksten i tabel 9.2.

Tabel 9.2. Kategori 2: Begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende hovedartikler (1968)[98]

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	*Mere i løn for at sætte haler på træheste. Forbereder oprør blandt fangerne*	LO og DA trykker lønnen i fængsler (9). Kilde: Medlem af KRIM's bestyrelse	Fangeoprør
B.T.	*Landsalarm til politiet, ekspresindsats af Justitsministeriet: Bortfører sin søn på fire år fra jysk gods*	Mor søgt separation (l 13). Kilde: familiemedlem, godsejer Arenfelt	Far bortfører søn
Berlingske Tidende	*Den skandinaviske rejsebranche rystet af flyveselskabs pludselige død. Internord lukker, million-krak. 4000 turister hentes hjem fra udlandet – men hvordan?*	Konkurrencen mellem flyselskaber, den politiske udvikling i Grækenland, Internords overkapacitet efter indførsel af jetfly, store investeringer i bygninger, rejsebureauers manglende likviditet (31). Kilde: Internord	Internord lukker
Børsen	*Præsident Johnson: Bombestoppet ingen realitet. Neddæmpet optimisme efter pressekonference i aftes*	Intet gennembrud i forhandlinger (8). Kilde: Præsident Johnson	Bombestop ingen realitet
Børsen	*Nordvietnam afviser totalt alle rygter om en snarlig fred – Og den sydvietnamesiske regering afviser total Vietcon-forhandling*	Urokkelig holdning i Nordvietnam (33). Kilde: kommentator i Hanoi Radio	Ingen snarlig fred
Børsen	*Fire skibsværter ind i organiseret samarbejde. DFDS og J. Lauritzen koordinerer Helsingør-, Aalborg-, Frederikshavn- og Aarhus-værfternes aktiviteter*	Værftskrise (14). Kilde: Fire skibsværfter i pressemeddelelse	Fire skibsværfter i samarbejde
Dagbladet Information	*Anklage for magtmisbrug mod kommunalbestyrelse*	Mangel på information om lån til havnebyggeri (9). Kilde: Kommunalbestyrelsesmedlem	Magtmisbrug i kommunal-bestyrelse
Dagbladet Information	*VS-aktivister vil sabotere dansk-græsk fodboldkamp*	USA's militærhjælp til juntaen i Grækenland (7). Kilde: Ledende VS'er	VS vil sabotere dansk-græsk fodboldkamp

[98] Tal i parentes i tabellerne med forklaringsgenrer henviser til linjenummer i papirartiklens mikrotekst. Kilde henviser til, hvem der fremstår som ophav til artiklens dominerende forklaring.

Jyllands-Posten	*Forslag om at afskaffe dyrtidsreguleringen. Oplæg fra arbejdsgiverforeningen*	Konkurrenceevne, produktionsfremmende overenskomster (83). Kilde: Formand for DA	Afskaffelse af automatisk dyrtidsordning
Kristeligt Dagblad	*USA og Saigon enige om et fredsudspil. Vigtig radiotale af præsident Thieu pludseligt udsat 24 timer*	Nordvietnams forventelige nedskæring af krigshandlinger (23). Kilde: Troværdige kilder	Fredsudspil
Politiken	*Johnson: Det går bedre hemmeligt. Præsidentens stærkeste antydning af at private samtaler er i gang om et krigsstop*	Hemmelige forhandlinger mellem USA og Nordvietnam (71). Kilde: Præsident Johnson	Politik lettere at gennemføre

Der er 11 hovedartikler og syv biartikler, der er centraliseret på begivenheder, uden det fremgår af makroteksten, hvad der kan være årsag til begivenheden. Mikrotekstens forklaring af makrotekstens emne eller problem består i alle artikler af forklaringens explanans, mens makroteksten indeholder explanandum. Nyhedsartiklens forklaring af makroteksten refereres eller citeres kilder for. Samtlige forklaringseksponenter er aktører, der er part i den sag, artiklen handler om (en kan ikke kategoriseres pga. anonymitet). Det er fem politikere, tre cases og to organisationsrepræsentanter.

Det er kun én af de 11 hovedartikler, der er konstrueret med alternative forklaringer. I "*Anklage for magtmisbrug mod kommunalbestyrelse*" i *Dagbladet Information* citeres tillige den anklagede borgmester. Det harmonerer med, at journalistik i partipressens periode fremstiller en politisk aktørs partsforklaringer uden at høre modparten.

Det er samtidig klart, at der ikke er noget ved selve emnet eller problemet, der forhindrer, at mikrotekstens forklaring kunne være undladt, eller den kunne være placeret i makroteksten, men at nyhedsartiklernes forklarende karakter ser ud til at være betinget af journalistisk praksis.

Den tredje kategori i forklaringsgenren indeholder artikler med en forklaring i mikroteksten, der fremstår uden kilde og dermed som infereret af journalisten. Se tabel 9.3 nedenfor.

Der er fire hovedartikler og to biartikler i denne kategori, der indeholder begivenhedscentrerende artikler med forklaring uden kildeophav i mikroteksten. Mikroteksten indeholder i tre artikler forklaringens explanans, og i et tilfælde explanandum. Sidstnævnte er makrotekstens spareplan fra regeringen, men mikroteksten omhandler konsekvenser for åndssvageforsorgen. Ingen af de fire artikler indeholder alternative forklaringer til den dominerende forklaring.

Tabel 9.3 Kategori 3: Begivenhedscentrerede, forklaringsinfererende hovedartikler (1968)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
Ekstra Bladet	300 hørte i musikradioen, at de var fyret	Rygter medførte Internords krak (2-8)	300 fyret i radio
Dagbladet Information	Ingen dyrtidsportion til januar – og det kniber også med juli	Billiggørelse af margarine og havregryn (18-21)	Ingen dyrtidsportion
Dagbladet Information	Regeringen forbereder en milliardbesparelse	Regeringens spareplan	Statens Åndssvage-forsorg får ikke penge til udvikling (48)
Kristeligt Dagblad	Enstemmigt vedtaget i Prag. Den føderale stat dannet. Optakt i går til 50-årsdagen i dag	Slovaker har følt sig undertrykt (16-20)	Statsdannelse

9.2.1.2 De forklaringscentrerede artikler

De sidste tre kategorier i forklaringsgenren er forklaringscentrerede, og til forskel fra de tre foregående kategorier er artikler i disse kategorier vinklet på forklaring. Den første af de kategorier er den fjerde kategori med forklaringscentrerede, refererende nyhedsartikler i tabel 9.4. Der er 24 hovedartikler og fire biartikler i den fjerde forklaringskategori.

Tabel 9.4. Kategori 4: Forklaringscentrerede, forklaringsrefererende artikler (1968)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	*Opgør i TV-branchen, koncernchef: Min direktør kan ikke regne. Smed direktør ud, afkræves 750.000*	Uenighed om salgs- og reklamepolitik. (Indledning). Kilde: Virksomhedsejer	Fyring af direktør
B.T.	*500 danske studenters bøn, da de mødte helten fra maj-revolutionen i Paris. Giv os opskrift på en dansk revolution. Vi er for hyggelige*	Danskerne er for hyggelige. Kilde: Studenterrådsformand	Ingen dansk revolution
Berlingske Tidende	*Det amerikanske folk advares mod forhastede slutninger om et snarligt bombestop. Johnson slukker håbet om hurtig Vietnam-fred. Præsidenten vag i udtalelser om tegn fra Hanoi*	Intet gennembrud i forhandlinger. (Indledning). Kilde: Præsident Johnson	Ingen hurtig fred i Vietnam
Berlingske Tidende	*Sovjetunionen har genoptaget bemandet rumflyvning efter 18 måneders pause. Russer op til møde i rummet. Forventning i Moskva om ny triumf i kapløbet om månen*	Rumkapløb. Kilde: Iagttagere i Moskva	Bemandet rumflyvning

Berlingske Tidende	*Vietnam-demonstration i London med slagsmål ved USA's ambassade. Revolutionen blev fiasko. Den bebudede sabotage udeblev – Uro afværget ved ordre til 15.000 betjente: Vis besindighed*	Ordre til politiet om besindighed. Kilde: Chef i Scotland Yard	Uro afværget
Berlingske Tidende	*New York Times retter hårdt angreb på Nixons medkandidat. For ringe til vicepræsident. Skarp strid i valgkampens sidste fase*	Vicepræsidentkandidat har udnyttet embede til økonomisk vinding. Kilde: New York Times	New York Times finder kandidat uegnet som vicepræsident
Børsen	*Sprængstofattentat paa det britiske Kennedy-mindesmærke inden kæmpedemonstration. 40-50.000 demonstranter i kamp med politiet*	Sympatisører med Sydvietnams befrielsesfront demonstrerer. Kilde: Politiet	Sprængstofatten-tat mod Kennedys mindesmærke
Børsen	*Prag demonstrerer mod sovjet-okkupationen. 50 aars-dagen for grundlæggelsen af den czekoslovakiske republik fejret med protestmarcher gennem gaderne*	50 års dag i sovjetbesat Tjekkoslovakiet. Kilde: Demonstranter	Demonstration mod besættelse
Ekstra Bladet	*Ekstra Bladets oplysninger medfører aktion fra Danmarks Lejerforbund. Ny politianmeldelse mod Vagn Jensen*	Ekstra Bladets artikler. Kilde: Danmarks Lejerforbund	Politianmeldelse mod Vagn Jensen
Ekstra Bladet	*Et ud af 73 daglige trafikofre. Aktiv sportsmand nu lammet i rullestol efter ulykke – 3000 trafikskadede efterundersøgt ved første virkelige forskning af trafikulykker – Svært at genoplive livslysten, når patienten først har resigneret*	Revalideringscentre kommer for sent i gang med trafikofre. Kilde: Læge bag forskning	Genoptræning mislykkes
Ekstra Bladet	*Erhard Jacobsen stævner Ekstra Bladet. Vil ikke kaldes en hane*	Ekstra Bladets leder. Kilde: Erhard Jacobsen	Stævning mod Ekstra Bladet
Dagbladet Information	*Arkitektstuderende i aktion imod adgangsbegrænsningen*	Adgangsbegrænsning til arkitektskole. Kilde: Studerende	Studenteraktion
Jyllands-Posten	*Hemmelig beslutning i Venstre kan sikre jordlovsforlig. Ekspropriation til boligformål. Venstre kan acceptere ekspropriation mod at få noget til gengæld*	Venstre parat til studehandel. Kilde: Anonym (JP ”*erfarer”*)	Bredt jordlovsforlig med ekspropriations-bestemmelse kan vedtages
Jyllands-Posten	*Rumstation på Sovjets Måne-vej. Russernes Måne-taktik antydes af "Sojus III" som nu er i kredsløb*	Rumkapløb. Kilde: Vestlige eksperter	Rumstation er startrampe for måneflyvning
Jyllands-Posten	*Slag om den amerikanske ambassade i London. Kun mindretal af kæmpedemonstration til angreb*	Vietnamkrig (Indledning). Kilde: Demonstranter	Demonstration mod USA

Jyllands-Posten	*Demonstrationer kan udsætte lovede tilbagetrækning. Ivan gå hjem, lyder råbene i Prag. Umuligt at tøjle den enorme vrede mod besættelsen*	Antisovjetisk demonstration (Indledning). Kilde: Vestlige iagttagere i Prag citeret af telegrambureauet AF Dow Jones	Udsættelse af Sovjets tilbagetrækning
Jyllands-Posten	*Hans Taber søger ud af diplomatiet. Ønsker at blive direktør for "kaffefonden"*	Hans Taber har søgt job (Indledning). Kilde: Anonym (JP "*erfarer*")	Forlader diplomati
Jyllands-Posten	*Solferie, Skjern-Rejser og Nu-ferier ramt af flyselskabet Internords konkurs. 4000 skandinaviske turister strandet på ferie i Spanien. Udenrigsministeriet klar til at foranstalte fælles hjemtransport*	Internord lukker (Indledning). Kilde: Internord	4000 turister strandet
Kristeligt Dagblad	*Johnson dæmper håbet om bombestop nu. USA's præsident lukker dog ikke af for en løsning*	Intet gennembrud i forhandlinger. Kilde: Præsident Johnson	Bombestop ingen realitet
Kristeligt Dagblad	*Nej til arbejdsgivernes ønske om stop for automatisk regulering. Vi lader os ikke spille ud mod tjenestemændene, men kræver tværtimod dyrtidsregulering, siger LO-leder*	Sammenhold mellem LO og tjenestemænd. Kilde: LO-leder	Nej til DA-forslag
Kristeligt Dagblad	*Nyboe Andersen forsøger igen hos Fællesmarkedet. Ny aktion i Bruxelles mod kreaturkrisen. Danmark og Fællesmarkedet har nyt møde 12. november – også denne gang uden landbruget*	Afgifter stopper kreatureksport (Indledning). Kilde: Anonym (KD "*erfarer*")	Nyt møde mellem Danmark og EF
Politiken	*Spionflugt efter bølge af selvmord. USA kræver reorganisering af de vesttyske efterretningsorganer*	Spionflugt fra Vesttyskland. Kilde: Talsmand for vesttysk regering	USA kræver reorganisering
Politiken	*Igen råb om frihed i det besatte Praha. Tusinder demonstrerede mod Sovjet på nationaldagen*	Nationaldag i besat land. Kilde: Demonstranter	Demonstration mod Sovjet
Politiken	*Eksport af granater stoppes. Regerings-nej til indisk ordre. Ammunitionsarsenalets jyske granatværk i Elling i Nordjylland nødsages til at nedskære arbejdsstyrke. Årsagen er ikke rationaliseringsbestræbelserne inden for forsvaret, men regeringens stilling til våbeneksport*	Regeringens politik. Kilde: Statens våbenkontrol	Virksomhed må skære i arbejdsstyrke

Denne kategori indeholder forklaringscentrerede artikler med kilder, der citeres eller refereres for makrotekstens forklaring. Kilden til en forklaring kan være underforstået i makroteksten, som det fx er tilfældet i *Berlingske Tidende*s artikel om demonstrationen i London, hvor politiet er underforstået kilde

til forklaringens explanans ("*Vis besindighed*"). I to tilfælde refereres demonstranters skilte og slagord som explanans.

På samme måde som forklaringerne i kategori 2 var fremsat af parter i en sag, gælder det også hovedparten af forklaringer i denne kategori 4, hvor nyhedsartiklerne er centraliseret omkring forklaring i makroteksten. I 18 artikler er det parter, der leverer den dominerende forklaring. Det er fem politikere, fire grupperepræsentanter, tre organisationsrepræsentanter, to cases, to ansatte i politiet og to ikke-kategoriserbare parter. I tre artikler fremstår forklaringseksponenten ikke direkte som en part i sagen og dermed mere som uafhængig. Det er avisen *New York Times*, en forskningslæge og "vestlige eksperter". Endelig er der tre forklaringseksponenter, der ikke kan kategoriseres pga. anonymitet.

Tabel 9.5. Kategori 5: Forklaringscentrerede, forklaringsadopterende artikler (1968)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	*Pengeafpresning mod kunder, der begik småtyveri*	Butikstyveri. Kilde: Kriminalpolitiet (9)	Pengeafpresning fra butiks-bestyrer
Berlingske Tidende	*Danmarks andel i Nordsø-soklen er ret og rimelig. FN-konventionen står fast. I den danske procedure i Haag afvises de tyske indvendinger*	Danmark har en rimelig andel af Nordsøsoklen. Kilde: Danmarks juridiske rådgiver i retssagen (46-62)	FN-konvention står fast
Ekstra Bladet	*Jacquelines kardinal trækker sig tilbage. Stadig voldsomme dønninger i USA efter præsidentenkens bryllup*	Modstand mod kardinal efter hans forsvar for Jackie Onassis. Kilde: Kardinalen (1-10)	Kardinal trækker sig
Politiken	*2000 turister strandet ved Internords lukning. Charterselskabet bukket under i hård konkurrence – 300 står uden arbejde*	Likviditetsproblem, urentable flykøb, prismæssig konkurrence, svigtende rejselyst. Kilde: Internord (185-200)	Internord lukker

Kun tre af de 24 artikler indeholder alternative forklaringer fremsat af andre kilder. Det er i artiklen om *New York Times*' angreb på Nixons medkandidat, hvori også Nixons forklaring refereres. Det er artiklen om de arkitektstuderendes aktion imod adgangsbegrænsningen, hvori også arkitektskolens rektor refereres, og det er artiklen om Sovjets rumstation, hvori sovjetiske talsmænd refereres for en forklaring.

Artiklerne kunne være konstrueret uden forklaringscentreringen, fordi de kunne have fokuseret på begivenheden som i forklaringskategori 2 og 3. Den refererende, forklaringscentrerede kategori er kategorien med flest artikler i 1968 med næsten halvdelen (47 procent) af alle hovedartiklerne.

Langt færre artikler findes i de to sidste kategorier. Først den forklaringsadopterende kategori, hvori seks artikler er klassificeret i tabel 9.6.

Den forklaringscentrerede, adopterende nyhedsartikel fremstår til forskel fra de refererende artikler uden forklaringseksponent i makroteksten. Det er fire hovedartikler og to biartikler i kategori 5. I de fire artikler fremstår parter som forklaringseksponenter i mikroteksten. Det er to cases, en politiker og en politimand. Artiklen om pengeafpresning i *B.T.* indeholder en alternativ forklaring fra en sigtet forretningsbestyrer. Den sidste kategori er den forklaringsinfererende med fire artikler.

Tabel 9.6. Kategori 6: Forklaringscentrerede, forklaringsinfererende artikler (1968)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
Dagbladet Information	*Knippelsvingernes bedste ven. Kæmpeslagsmål med ekstra kraft ved George Wallaces valgmøde i liberalismens højborg*	Politisympati med præsidentkandidat	Kraftigere modstand mod demonstranter
Kristeligt Dagblad	*Chancerne for fred svækket. Både Syd- og Nordvietnam stiller krav, der synes at vælte "fredsoffensiv"*	Uforenelige krav fra Syd- og Nordvietnam	Fredschancer svækket
Politiken	*Passager stoppet ved charterfly. Knald eller fald for flere i rejsebranchen i denne sæson*	Ferierejsevirksomheder dør i konkurrencen i denne sæson	Konflikt mellem Internord og Skjern rejser

I den sidste forklaringskategori er der tre hovedartikler og en biartikel. Nyhedsartiklerne er karakteriseret af, at artiklen ikke indeholder forklaringseksponenter til den dominerende forklaring, der fremgår af artiklernes makrotekst. Journalisten fremstår derfor som ophav til forklaringen. Den første artikel er en reportage fra en demonstration i USA, den anden artikel er en sammenskrivning af to nyhedstelegrammer fra bureauer, mens den tredje artikel med flere parters forklaringer og udsagn indgår i journalistens forklaring af den konkrete begivenhed. Ingen af artiklerne indeholder alternative forklaringer til at nuancere fremstillingen af virkelighedens sammenhænge.

9.2.2 Opsummering på nyhedsartiklernes forklarende karakter i 1968

Gennemgangen af de 67 nyhedsartikler (hovedartikler og biartikler) fra den sidste uge i oktober 1968 viser, at der er forklaringer i to ud af tre hovedartiklers makrotekst (61 procent) og i to ud af fem biartiklers (44 procent), men

procentandelen bygger kun på syv biartikler. 33 hovedartikler[99] refererer aktører for den dominerende forklaring i makro- og/eller mikroteksten. Heraf er 30 forklaringseksponenter part i den sag, som forklaringen handler om, og kun i tre af de artikler inddrages alternative forklaringer.

Tabel 9.7. Hovedartikler fordelt på forklaringsgenre (1968)

Forklaringsgenre	Antal	%	Artikler med forklaringseksponent (antal)		Artikler med alternativ forklaring (antal)
			Part[100]	Ekspert/uafhængig	
Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel	5	10			
Begivenhedscentreret, refererende forklaringsartikel	11	22	10	0	1
Begivenhedscentreret, infererende forklaringsartikel	4	8			0
Forklaringscentreret, refererende forklaringsartikel	24	47	16	3	3
Forklaringscentreret, adopterende forklaringsartikel	4	8	4	0	1
Forklaringscentreret, infererende forklaringsartikel	3	6			0
Total	51	100	30	3	5

Gennemgangen demonstrerer en overensstemmelse med forudsigelsen om den partibundne journalistik i 1960'erne, som blev fremsat i afsnit 6.6.1. Der er relativt mange forklaringscentrerede, refererende nyhedsartikler i partipressens periode. Samtidig er det stort set kun parter i en sag eller konflikt, der fremstilles som forklaringseksponenter, og deres forklaring får stort set lov at stå alene, da der kun er fem artikler med alternative forklaringer, og hvoraf de to er forklaringer fra eksperter eller uafhængige kilder, så kun tre partsforklaringer er modstillet alternative forklaringer. Det peger på en journalistik, der er mindre kritisk over for forklaringseksponentens uvildighed eller uafhængighed af de særinteresser, der er på spil i de konkrete sager. Det giver nyhedsartiklerne et agiterende præg – ikke i forhold til specifikke partiinteresser, men i forhold til partsinteresser i den konkrete sag, fordi virkeligheden alene repræsenteres af den refererede aktørs foretrukne frame. Hvis ellers aktørerne, der er part i en sag, fremmer deres egen interesse i sagens frem-

[99] Det har ikke været muligt at kategorisere seks hovedartikler.

[100] Parter består af politikere, organisationsrepræsentanter, embedsmænd, politifolk og cases. Senere i kapitlet foretages der en distinktion af partskilderne i politikere, organisationsrepræsentanter og embedsmænd over for politifolk og cases.

stilling, repræsenterer godt halvdelen af hovedartiklerne i 1968 frames, der uimodsagt favoriserer bestemte særinteresser.

Den ukritiske repræsentation af virkelighedens sammenhænge bliver i nogle artikler til direkte advokerende journalistik, som artiklen "*Danmarks andel i Nordsø-soklen er ret og rimelig. FN-konventionen står fast. I den danske procedure i Haag afvises de tyske indvendinger*" er det bedste eksempel på. Her tilslutter journalisten sig tilsyneladende uden forbehold den danske stats krav over for Tyskland.

9.3 Nyhedsartiklers forklarende karakter i den homogene periode 1970'erne-1990'erne

I dette afsnit fremlægger jeg analysen af 1988-casen. Afsnittet er bygget op på samme måde som det foregående afsnit ved først at se på avisernes positionering i forhold til mediefelt og dernæst fremlægge analyser af 1988-nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren.

I 1988 udgiver de otte landsdækkende aviser 51 aviser om ugen. *B.T.*, *Ekstra Bladet* og nu også *Børsen* er i tabloidformat, mens de øvrige fem aviser er i broadsheetformat. De 51 forsider indeholder 36 hovedartikler (>100 ord) og 15 henvisningsartikler (<100 ord). De korte henvisninger, der ofte kun er rubrik og underrubrik, præger alle avisforsider fra de to tabloidaviser, *Ekstra Bladet* og *B.T.*, og en enkelt forside fra *Børsen*. Mens tabloidaviserne anvender forsiden til at skabe opmærksomhed, som kan hænge sammen med løssalgsmodellen, anvendes forsiderne af morgen- og specialaviser til hele artikler.

Morgen- og specialaviserne har i 1988 en vifte af artikler (>100 ord) på forsiderne,[101] hvorved de positionerer sig som orienteringsmedier med en bred nyhedsdagsorden på forsiden, mens tabloidavisernes forsider er domineret af en enkelt sag. Aviserne positionerer sig nu mere på artikler fra egne journalister end fra nyhedsbureauerne, der kun angives som ophav til en enkelt artikel i *Dagbladet Information*, mens det i 1968 var hver femte hovedartikel.

Der er fra den højest prioriterede artikel på forsiden af de 51 aviser henvist til 41 artikler inde i aviserne, hvoraf 15 er til de omtalte hovedartikler. De resterende 26 henvisningsartikler er 19 nyhedsartikler (>100 ord), fire fakta-

[101] Antal artikler på forsiden: Alene henvisninger: *Ekstra Bladet* og *B.T.*; 1 artikel og henvisninger: *Børsen*; 3 artikler og henvisninger: *Berlingske Tidende*; 3-5 artikler og henvisninger: *Morgenavisen Jyllands-Posten*, *Dagbladet Information*, *Kristeligt Dagblad* og *Politiken*.

bokse/noter (<100 ord) og tre opinionsartikler. I alt består 1988-casen af 92 avisartikler. Der er altså stort set det samme antal relaterede nyhedsartikler med 18 i 1968 og 19 i 1988.

Til gengæld er der i de 20 år fra 1968 til 1988 sket et markant skifte i emnevalg. I 1988 handler kun tre ud af 37 hovedartikler i morgen- og specialaviser om udland mod 22 af 39 artikler i 1968.[102] Udland er ikke erstattet af et andet dominerende stofområde, men morgen- og specialaviserne dækker nu en bred vifte af samfundsrelevante emner som arbejdsmarked, virksomheder og partipolitik som topscorere, desuden offentlig administration, rets- og kriminalstof, sundhed og national økonomi. Nedgangen i udlandshistorier kan blandt andet hænge sammen med, at de ofte kom fra nyhedsbureauer, og aviserne ser ud til i meget mindre grad at prioritere en fælles mediedagsorden. Der er tillige færre fælles historier som i 1968.

B.T. og *Ekstra Bladet* har samme dag hovedartikler om et trafikuheld, Pia Kjærsgaard var udsat for. De øvrige aviser er på samme dag fælles om tre sager, som er anpartsprojekter, et EF-direktivs betydning for danske licitationer og ophøret af sikkerhedspolitik med fodnoter. Der er således kun otte ud af 51 aviser, der har samme historie samme dag. Det tyder på en bevægelse væk fra en fælles dagsorden over mod en mere medieeksklusiv dagsorden.

Det langt større fokus på nationale forhold frem for internationale forhold i morgen- og specialaviserne markeres af, at det i 1988 i højere grad er avisernes egne journalister frem for nyhedsbureauerne, der fremstår som forfatter til hovedartiklerne. Kun *Dagbladet Information* angiver Ritzaus Bureau som ophav til en enkelt hovedartikel, og artiklen er forsynet med byline på journalisten fra nyhedsbureauet, hvilket tillige markerer et skifte i profileringen af den enkelte journalist. Det vil sige, at den enkelte journalist fremhæves tydeligere end 20 år tidligere gennem byline. Kun *Kristeligt Dagblad* anvender stadig signatur under artiklerne, og kun *Børsen* har tre artikler uden forfatterhenvisning. Der er med andre ord i løbet af de 20 år sket en betydelig profilering af den enkelte journalist gennem fremhævelse af navn i forbindelse med avisernes hovedhistorier.

Der er i 1988 ti artikler med dobbelt byline og to med tripel byline mod ingen i 1968. Dermed må knap en fjerdedel af hovedartiklerne nu ses som resultatet af flere journalisters arbejde, eller som udtryk for koordineret indsats fra avisens side på at dække et emne, men stadig har godt tre fjerdele

[102] I 1968 udgav de tre morgenaviser syv aviser pr. uge, mens resten udgav seks aviser. I 1988 udgav fem aviser syv ugentlige aviser, mens *Børsen* og *Kristeligt Dagblad* udgav fem aviser og *Dagbladet Information* seks aviser om ugen.

af hovedartiklerne kun en skribent, hvilket harmonerer bedre med medier tæt på en orienterende publicistrolle end en aktørrolle.

9.3.1 Fordelingen af nyhedsartikler på forklaringsgenren i 1988

Klassificeringen af de enkelte nyhedsartikler i 1988 vises nedenfor med hovedartiklernes makrotekst (overligger, rubrik og underrubrik, eksklusiv fremhævet indledning), den dominerende forklarings explanans og explanandum, foruden forklaringseksponenten, når denne er en anden end journalisten. Af de 92 avisartikler fra 1988 er 51 hovedartikler og 19 biartikler (nyhedsartikler >100 ord) klassificeret i alle seks kategorier i forklaringsgenren. 19 korte forsideartikler eller faktabokse og tre opinionsartikler er ikke medtaget i klassificeringen. Der er, som det vil vise sig, sket et betydeligt skifte fra forklaringscentrerede til begivenhedscentrerede nyhedsartikler, mens nyhedsartiklerne stadig refererer forklaringer. De seks kategorier gennemgås en for en med de begivenhedscentrerede først.

9.3.1.1 De begivenhedscentrerede artikler

Gennemgangen begynder med den begivenhedsorienterede, ikke-forklarende artikelkategori. Der er kun en enkelt hovedartikel og tre biartikler i kategori 1 i tabel 9.8.

Tabel 9.8. Kategori 1: Begivenhedscentrerede, ikke-forklarende hovedartikler (1988)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
Børsen	*Rekordtab: Rovsingeventyr til milliard*		Teleselskaber taber milliard på Rovsing

Den ene artikel i kategorien kunne have været forsynet med årsager til it-virksomheden Rovsings fiasko. Med kun en artikel i denne kategori er stort set alle hovedartikler dermed i større eller mindre grad forklarende i forhold til artiklens vinkel. I den næste kategori 2 befinder halvdelen af hovedartiklerne i 1988 sig. Kategori 2 i tabel 9.9 indeholder de begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende hovedartikler.

Tabel 9.9. Kategori 2: Begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende hovedartikler (1988)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	*Danske politikere raser: Stop salg af thai-kvinder*	Thai-kvinder udnyttes seksuelt som handelsvare	Stop salg af thai-kvinder

		(1-4). Kilde: Formand, Dansk Kvindesamfund	
B.T.	*Hemmeligt vidne til B.T.: Jeg gemte mig for Jespers mordere. En mand i København sidder i dag med det vigtigste spor til at afsløre politimorderne fra det store postrøveri i Købmagergade*	Af private årsager vil mand ikke ses i kælder (15-20). Kilde: Anonym mand	Gemte sig for politimordere
B.T.	*Mystik om dødsulykke: Soldat skudt under øvelse*	Vådeskud af soldat selv (105-110). Kilde: Anonyme værnepligtige	Soldat død af skud
B.T.	*Pia kørt ned af 20 tons lastbil. Fremskridtspartiets jernlady, Pia Kjærsgaard, blev i går eftermiddags kvæstet i en trafikulykke, og sent i aftes blev hun opereret på Københavns Amtssygehus i Gentofte*	Lastbilchauffør overså Pia Kjærsgaard på cykel. (83-92). Kilde: Pia Kjærsgaard	Pia Kjærsgaard har tre benbrud efter påkørsel
B.T.	*Schlüter: Slut med gratis lægebesøg. Statsminister Poul Schlüter vil have afgift på lægebesøg, og forslaget vil komme med i den pakke om brugerbetaling, regeringen fremlægger næste år*	Besparelse uden socialt skæve virkninger (27-31). Kilde: Statsminister Poul Schlüter	Brugerbetaling for lægebesøg
Berlingske Tidende	*Hemmelig fængsling i mordsag. Byretten fængslede i går bag lukkede døre en mand, som mistænkes for at være indblandet i postkuppet og politimordet tidligt torsdag morgen i København*	Oplysninger fra mand under forhør (31-41). Kilde: Kriminalinspektør	Isolations-fængsel til mand
Berlingske Tidende	*DA opfordrer til lønstop for højtlønnede*	Midtvejsforhandlings-resultat bør kendes først (1-5). Kilde: Formand, DA	Lønstigning for højtlønnede udskydes
Berlingske Tidende	*Haarder: Karakterbog til lærerne. Undervisningsminister Bertel Haarder (V) lægger op til, at et ekspertkorps skal besøge gymnasierne og vurdere skolemiljø, elevernes arbejde og lærernes præstationer. Et korps er unødvendigt, mener rektorformand*	Forbedring af gymnasiet (38-42). Kilde: Undervisningsminister	Bedømmelse af gymnasiers skolemiljø, elevernes arbejde og lærernes præstationer
Berlingske Tidende	*Borgfred efter seks års nederlag. En meget tilfreds udenrigsminister Uffe Ellemann (V) siger, at man nu kan tage stilling til de problemer, der dukker op, i stedet for at opdigte alle mulige problemer. NATO-kilder håber på sikkerhedspolitisk stabilitet i Danmark*	Dannelsen af KVR-regering har fjernet oppositionens sikkerhedspolitiske flertal (37-42). Kilde: Socialdemokratisk politiker	Slut med fodnoter i sikkerheds-politik
Børsen	*Regeringsudspil klar i løbet af vinteren: Privatiseringsplan om Københavns Lufthavn i fuld gang*	Milliardindtægt til statskassen (27-30). Kilde: Konservativt medlem af trafikudvalg	Privatisering af lufthavn

Børsen	*Danske banker truer nu med at flytte til udlandet*	Egenkapitalkrav til banker er større end minimumsregler i EF (5-10). Kilde: Direktør i Privatbanken	Banker truer med at flytte til udlandet
Børsen	*Skarp politisk reaktion på LO-krav: Flertal for indgreb i overenskomster*	Bevarelse af dansk konkurrenceevne imod LO's krav (15-16). Kilde: Fire partiledere	Flertal for indgreb i overens-komster
Ekstra Bladet	*Vågnede op som voldsoffer med øjet skåret i stykker: Lemlæstet*	Afstraffelse i druk- og narkokredse (99-102). Kilde: Kriminalassistent	Lemlæstet
Ekstra Bladet	*Z-dronning vil på job med jernskrue i benet: Synd for chaufføren der kørte mig ned*	Forhandlinger om finanslov begynder tre dage senere (12-20). Kilde: Pia Kjærsgaard	Z-dronning vil på job med jernskrue i benet
Ekstra Bladet	*Kærlighed er så dejlig. Mimi Jakobsen fyldte 40 i går, hendes største ønske er et barn*	Barn skal være fælles, og ikke kun den enes barn (57-65). Kilde: Mimi Jakobsen	Mimi J. ønsker barn
Dagbladet Information	*Amterne skal ikke blande sig i Miljø-sager. Ministeren ønsker amternes indflydelse på miljøgodkendelse bremset*	Overordnet lovgivning regulerer miljøkrav (9-12). Kilde: Miljøminister	Miljøkrav skal ikke reguleres decentralt af amter
Dagbladet Information	*EF-direktiv sikrer ikke dansk overenskomst ved store licitationer. Boligministeren vildledte markedsudvalget, og i øvrigt ved hun ikke, hvad hun taler om, siger socialdemokrat*	EU-direktiv forhindrer overholdelse af danske overenskomster ved licitationer (32-34). Kilde: Socialdemokratisk medlem af EF-parlamentet	Boligministe-ren vildledte markedsud-valget ved at sige, at danske overens-komster skal overholdes
Morgenavisen Jyllands-Posten	*Danskerne lænket til TV. I oktober så danskerne fire timer mere TV om ugen end oktober-ugerne de foregående tre år. I alt blev der set fjernsyn 14 timer og tredive minutter om ugen i oktober*	TV 2 og satellitkanaler (6). Kilde: Direktør, Analyseinstituttet AIM	Stigning i tv-sening
Morgenavisen Jyllands-Posten	*Hårdere straf for grov vold. Justitsminister Erik Ninn-Hansen (K) opfordrer domstolene til at skærpe straffen for grov vold mod sagesløse*	Større strafforskel på grove og mindre grove forbrydelser (17-20). Kilde: Embedsmand	Justitsminister ønsker hårdere straffe til grov vold
Morgenavisen Jyllands-Posten	*Japanere forhøjer tilbud på den danske ambassade. Amerikaneren L. Frank Hudson tager sidst på måneden til København med et nyt tilbud i tasken fra sine japanske bagmænd, der nu vil give 162 millioner dollars (ca. 1,1 mia kroner) for den danske ambassade i Tokyo*	Højhusbyggeri frem for dansk ambassade i Tokyo kan give fortjeneste (17-19). Kilde: Forretningsmand	Bud på dansk ambassade
Politiken	*CD: Nej til billigere cigaretter. Angreb på EF-harmonisering. Danmark skal stå fast på de høje afgifter på cigaretter og spiritus, forlanger CD's partiformand og*	Cigaretter er sundhedsskadelige (10-12). Kilde: Formand, CD	CD imod EF-harmonisering med sænkning af cigaretafgifter

	overbevidste 'fuldblodseuropæer', Erhard Jacobsen. 15 år efter Danmarks tilslutning til EF langer han hårdt ud efter de øvrige EF-landes økonomiske politik og modsætter sig harmonisering		
Politiken	*K vil sælge ud af DSB til private. Privatisering for 700 mill. kr. Dele af DSB er sammen med Kastrup Lufthavn og SAS egnede mål for privatisering. De koncessionerede selskaber som KTAS, JTAS m.fl. kunne også med fordel komme over på private hænder*	Rederivirksomhed er ikke en naturlig del af statens aktiviteter, og godsdrift giver underskud (36-38). Kilde: Konservativ politiker	Salg af DSB's rederivirk-somhed og godsdrift
Politiken	*Regnvand ned i operationsstuer. Utæt tag på Herlev Sygehus koster mindst 35 mill. kr. Det 32.000 kvm store tag over Herlev Sygehus' behandlingsbygning er så utæt, at det regner ned på operationsstuerne. Københavns Amt har foreløbigt sat 35 mill. kr. af til at udbedre byggeskaderne*	Stort fladt tag (29-33). Kilde: Amtets byggeforvaltning	Gennemsiv-ning af vand
Kristeligt Dagblad	*Nordisk Råds aktiviteter skal begrænses. Det samme skal stigningen i udgifterne, siger den danske delegations næstformand Hans Engell, der forlanger en gennemgribende rationalisering. Det bliver på mange måder en dramatisk ekstra session, Nordisk Råd gennemfører i morgen onsdag i Helsingør. Der bliver slagsmål om miljøet, men overfor KD bekræfter den danske delegations næstformand, den konservative Hans Engell, at han nu forlanger, at væksten i Nordisk Råds aktiviteter – og de deraf følgende stigende udgifter – begrænses. De mange planer og initiativer må sættes i relation til de beløb, medlemslandene stiller til rådighed for rådet*	De nordiske lande udfører nu selv en del af det arbejde, som Nordisk Råd tidligere lavede (13-20). Kilde: Hans Engell, næstformand i dansk delegation	Nordisk Råds udgifter skal begrænses
Kristeligt Dagblad	*Mænd får næsten alle topjobbene. Værre end vi troede, siger ligestillingsrådets chef. Kun to pct. af de nye direktører og underdirektører, som Danmarks 3000 største virksomheder har udnævnt i år, er kvinder*	Mandlige topchefers netværk (29-33). Kilde: Forkvinde, Ligestillingsrådet	Få kvindelige chefer
Kristeligt Dagblad	*Fodnotepolitikken har fået en ende. Debatten skal nu føres i sikkerhedspolitisk udvalg. Det sikkerhedspolitiske udvalgs nye formand, Hans Engell (V), kunne gnide sig i hænderne i går. Da den flere timer lange udenrigspolitiske*	Dannelsen af VKR regering (38-43). Kilde: Ritt Bjerregaard	Regering har sikkerheds-politisk flertal

	debat i Folketinget sluttede, var det slut med seks års skænderier om sikkerhedspolitikken – skænderier, der har gjort Danmark berygtet for fodnoter og dagsordener	

Som det fremgår af tabel 9.9, er 26 af hovedartiklerne i 1988 begivenhedscentrerede og forklaringsrefererende mod 11 i 1988. Der er tillige fem af de 19 biartikler i denne kategori 2. Mikrotekstens forklaring af makroteksten vedrører i alle artikler forklaringens explanans, mens makroteksten indeholder explanandum. Mikrotekstens forklaring af makroteksten refereres eller citeres kilder for. I 25 af de 26 hovedartikler er forklaringseksponenten part i den sag, som artiklen handler om. Halvdelen af forklaringseksponenterne eller præcis 14 parter er politikere, seks er organisationsrepræsentanter, tre er cases og to er politifolk. I én artikel fra *Morgenavisen Jyllands-Posten* citeres direktøren for Analyseinstituttet AIM i forbindelse med en seeranalyse, hvori han må betragtes som ekspert.

Otte ud af de 26 hovedartikler er konstrueret med alternative forklaringer. Det er knap en tredjedel af artiklerne mod mindre end en tiendedel af artiklerne i 1968. Det kan harmonere med, at journalistik i den homogene periode i højere grad end i partipressens periode fremstiller forskellige parters forklaringer i samme artikel.

Den tredje kategori i forklaringsgenren i tabel 9.10 indeholder artikler med en forklaring i mikroteksten, der fremstår uden kilde og dermed som infereret af journalisten.

Tabel 9.10. Kategori 3: Begivenhedscentrerede, forklaringsinfererende hovedartikler (1988)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
Dagbladet Information	*S og regeringen forsoner sig i sikkerhedspolitik. Ekspertudvalg skal bryde med embedsmændenes monopol på sikkerhedspolitiske tanker*	Radikalt krav ved regeringsdannelse fem måneder tidligere	Ekspertudvalg skal bryde embedsmænds monopol på sikkerhedspolitik
Kristeligt Dagblad	*Flertal i PLO vil anerkende FN-resolution. Vil betyde indirekte anerkendelse af Israel. De palæstinensiske ledere, der er samlet til møde i Algeriets hovedstad, Algier, har bilagt en tvist om indirekte at anerkende Israel, og et flertal i PLO er blevet enige om, at acceptere FN's resolution 242, sagde et medlem af PLO's eksekutivkomite søndag*	USA-krav for PLO deltagelse på international konference	PLO vil anerkende FN-resolution

To hovedartikler og to biartikler i kategori 3 indeholder begivenhedscentrerende artikler med forklaring uden kildeophav i mikroteksten. Mikroteksten indeholder i de to artikler forklaringens explanans. Den ene af de to hovedartikler indeholder et alternativ til den dominerende forklaring. Det er artiklen om dansk sikkerhedspolitik, hvor journalisten kobler bruddet på embedsmænds monopol på sikkerhedspolitik sammen med et radikalt krav ved dannelsen af den tredje Schlüter-regering et halvt år tidligere, mens politikere i artiklen begrunder skiftet med ændringer i internationale eller nationale forhold.

Der er på de 20 år sket en markant forskydning imod begivenhedscentrerede nyhedsartikler fra 20 hovedartikler i 1968 til 29 hovedartikler i 1988 ud af de 51 hovedartikler, hvorved forklaringer indtager en mere sekundær position i nyhedsjournalistikken i 1988 end i 1968, hvilket harmonerer med forventningerne til forskellen på partipressens periode og den homogene periode.

9.3.1.2 De forklaringscentrerede artikler

De sidste tre kategorier i forklaringsgenren er forklaringscentrerede med artikler vinklet på forklaring. Den fjerde kategori i tabel 9.11 indeholder forklaringscentrerede, refererende nyhedsartikler, og i 1988 er der ni hovedartikler og fem biartikler.

Tabel 9.11. Kategori 4: Forklaringscentrerede, forklaringsrefererende artikler (1988)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	*Hjorteavlere rasende efter seerstorm: TV selv skyld i blodbadet*	TV-fotografers snurrende kameraer og lysprojektører. Kilde: Formand, Hjorteavlerforeningen i Danmark	Blodig nedskydning af hjorte
Børsen	*El-udgifter på tre mia lander hos energiminister. Industrirådet kræver investeringsloft. En stigning i industriens el-regning på to år fra to til tre mia. kr. får nu industrirådet til at gå til energiminister Jens Bilgrav-Nielsen*	Prisstigning på el. Kilde: Industrirådet	Investeringsloft for elselskaber
Ekstra Bladet	*Fagbevægelsen i krig mod frække chefer: Kvinder syge af sex-chikane*	Kvinder syge af sexchikane. Kilde: LO-sekretær	LO-modstand som sex-chikane
Ekstra Bladet	*58-årig tiltalt for voldtægt: Tog fotos af sine samlejer med småpiger*	Tiltalt har fotograferet voldtægt. Kilde: Kriminalkommissær	Anholdt for voldtægt

Ekstra Bladet	*Z-dronningen Pia Kjærsgaard alvorligt kvæstet i trafikulykke – på operationsbordet i nat. Jeg var tæt på døden*	Lastbil holdt ikke tilbage for hajtænder. Kilde: Pia Kjærsgaard	Pia Kjærsgaard kørt ned
Dagbladet Information	*Sendrægtige politikere risikerer kaos på teatrene i København. Forhaling af ny struktur kan true antallet af forestillinger, advarer formand for landsdelsscenen*	Forhaling af ny teaterstruktur. Kilde: Formand, landsdelsscenens bestyrelse	Færre forestillinger
Morgenavisen Jyllands-Posten	*Kræftstoffer i mælk. Dansk mælk indeholder kræftfremkaldende stoffer. Nye undersøgelser retter en alvorlig anklage mod de malkeslanger, som findes i de fleste stalde. Undersøgelsen får miljøminister Lone Dybkjær til at overveje et øjeblikkeligt forbud mod plastslangerne*	Malkeslanger afgiver kraftfremkaldende stoffer. Kilde: Levnedsmiddel-kontrollen	Mælk indeholder kræftfremkal-dende stoffer
Morgenavisen Jyllands-Posten	*Kræftplast på vej ud. Fabrikant villig til at standse produktion af malkeslanger. Plastfabrikken Lyngdahl Plast i Ribe er parat til at indstille produktionen af malkeslanger, som afgiver kræftfremkaldende stoffer til mælken*	Malkeslanger afgiver kraftfremkaldende stoffer	Stop for produktion. Kilde: Plastfabrikant
Politiken	*EF underkender danske aftaler. Dansk fagbevægelse må acceptere konkurrence på løn efter 1992. Dansk fagbevægelse har lidt et betydeligt nederlag i forbindelse med etableringen af et frit indre EF-marked. Trods løfter fra regeringen vil det ikke være tilladt at kræve danske lønaftaler overholdt af udenlandske entreprenørfirmaer ved større offentlige arbejder i Danmark.*	EF's lovgivning står over danske overenskomster. Kilde: EF-kommissær	Konkurrence fra udenlandske lavtlønsfirmaer ved licitationer

Denne kategori 4 indeholder forklaringscentrerede artikler med kilder, der citeres eller refereres for makroteksens forklaring. Kilden til en forklaring kan være underforstået i makroteksen, som det fx er tilfældet i *Ekstra Bladet*s artikel om voldtægt, hvor politiet er underforstået kilde til forklaringens ex-planans ("*Tog fotos af sine samlejer med småpiger*"). På samme måde som forklaringerne i kategori 2 var fremsat af parter i en sag, gælder det også forklaringer i denne kategori 4, hvor nyhedsartiklerne er centraliseret omkring forklaring i makroteksen. Det er fire organisationsrepræsentanter, to politikere, en politimand og en case. Kun i et tilfælde fremstår forklaringseksponenten ikke direkte som part i sagen, og det er *Morgenavisen Jyllands-Posten*s artikel om kræftstoffer i mælk, hvor Levnedsmiddelkontrollen har ekspertstatus.

Det er tre af de ni hovedartikler, som indeholder alternative forklaringer fremsat af andre kilder. Det er i artiklen om hjorteslagtning, hvor en tv-journalist, en overjæger og en slagtermester refereres for alternative forklaringer. Det er artiklen om elprisstigninger, hvor også elselskabers forklaring refereres. Det er artiklen om de københavnske teatre, hvor formanden for Skuespillerforbundet tillige refereres for en forklaring. I seks artikler står forklaringer fra en LO-sekretær, en politiker, en kriminalkommissær, en EF-kommissær, en plastfabrikant og Levnedsmiddelkontrollen alene med forklaringer.

Der er også ni hovedartikler i den næste kategori 5 i tabel 9.12 med forklaringsadopterende artikler.

Foruden de ni hovedartikler er der to biartikler med forklaringer i makroteksten og kilder som ophav til forklaringen i mikroteksten. I de ni hovedartikler fremstår kilder som leverandør af explanans i syv artikler og explanandum i to artikler. Det er otte partskilder, som er fire politikere, tre cases, en organisationsrepræsentant og en ekspertkilde, som er et revisionsfirma, der har gennemgået anpartsprojekter for *Politiken*. I fem af de ni hovedartikler indgår der alternative forklaringer. Det er artiklen om embedsmænds DDR-rapport, pensionsordninger, nordisk havmiljøplan, registerloven og ejendomsvurderingen. I denne kategori er der med andre ord kun tre hovedartikler, hvor parter får lov at stå alene med en forklaring i hovedartiklen. Det er moderen til et kidnappet barn, landbrugsministeren i handelskrigen med USA og en anonym i sagen om landbrug som aktieselskaber.

Tabel 9.12. Kategori 5: Forklaringscentrerede, forklaringsadopterende artikler (1988)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
Berlingske Tidende	*Tvivl om DDR-rapport efter ny afsløring. DDR-sagen kan kun tages op igen som en tjenestemandsundersøgelse, mener udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen, der ikke tror på de nye oplysninger, som er kommet frem i sagen*	Oplysninger om ambassadebesættelse i TV-avisen (7-9). Kilde: Østtysk ambassadebesætter	Tvivl om embedsmands-rapport
Ekstra Bladet	*Bortførte baby fra sygehus. Forældre mistænkt for børnemishandling kæmper fortvivlet for at bevise deres uskyld*	Myndigheder og læger har tvangsfjernet barn efter mistanke om børnemishandling (20-22). Kilde: Forælder (mor)	Bortførte baby fra sygehus
Information	*Konservativ appel til LO og DA: Sig ja til pensionsordninger. Men baglandet blandt arbejdsgiverne er ikke taget i ed og forærer statsministeren en kurv*	Pensionsordning vil skaffe B-hold i arbejde (33-37). Kilde: Statsminister	Pensionsordning for arbejds-markedet
Dagbladet	*Nordisk havmiljøplan druknet i politiske rævekager. Politisk*	Politisk drilleri i Nordisk Råd (556-558). Kilde:	Havmiljøplan vanskelig at

Information	*nervekrig i Nordisk Råd om udspil fra de nordiske miljøministre*	Socialdemokratisk medlem af Nordisk Råd	vedtage
Morgenavisen Jyllands-Posten	*Registerloven giver bilsvindlere frit spil. Svindlere har frit spil, fordi registerloven forbyder forsikringsselskaberne at give oplysninger om billån til et fælles register*	Registerloven forbyder register med forsikringsoplysninger om billån	Svindel med billån ved bilsalg kunne stoppes (33-34). Kilde: RKI
Morgenavisen Jyllands-Posten	*Danmark offer i handelskrig. USA har udvalgt Danmark som syndebuk i en ulmende handelskrig med Fællesmarkedet. Amerikanerne truer med at afvise alt kød fra EF, hvilket først og fremmest vil ramme en dansk eksport på 2,5 milliarder kroner*	Handelskrig mellem EF og USA (53-56). Kilde: Landbrugsminister	USA truer dansk kødeksport
Politiken	*Vurdering udsættes indtil 1992. Husejere afskæres fra mulighed for at klage. Den kommende almindelige ejendomsvurdering udsættes to år, fordi der skal spares 60 mill. kr. hos staten og kommunerne. Det medfører, at ejendomsejerne ikke får mulighed for at klage over en vurdering før i 1992*	Udsættelse af den almindelige ejendomsvurdering for at spare	Husejere afskæres fra at klage (56-60). Kilde: SF's skatteordfører
Politiken	*Anparter er rent lotteri. Salgspriser kan ikke forudsiges. Anpartsprojekternes bagmænd benytter sig af rene gæt, når de i farvestrålende annoncer præsenterer projekternes afkast for potentielle købere. Beregningerne er talmagi, fordi ingen kan forudsige salgspriser og valutakurser ti eller 20 år frem i tiden*	Fremtidige salgspriser kan ikke forudsiges (4-5). Kilde: Revisionsfirma for Politiken	Anpartsprojekters afkast er gæt
Kristeligt Dagblad	*Udvalg går ind for landbrug som aktieselskaber. Bernstein-udvalget går videre end regeringens forlig med Fremskridtspartiet. Der bliver mildest talt ballade, når departementschef Bernstein og hans chef, landbrugsminister Laurits Tørnæs, på fredag offentliggør delrapport to omkring revisionen af landbrugsloven*	Udvalg går videre end regering med landbrug som aktieselskaber (2-4). Kilde: Anonym	Ballade

Den sidste kategori i tabel 9.13 indeholder de forklaringscentrerede, forklaringsinfererende hovedartikler. I den sjette forklaringskategori er der fire hovedartikler og to biartikler. Nyhedsartiklerne er karakteriseret ved, at artiklerne ikke indeholder forklaringseksponenter til den dominerende forklaring i artiklernes makrotekst. Journalisten fremstår derfor som ophav til forklaringen om, at en præsts død medførte drama ved en gudstjeneste, til forklaringen

om et politisk opgør om skatteregler, til forklaringen om at anpartsselskaber giver staten skatteindtægter, og for forklaringen om racisme i S-togene. Ingen af artiklerne indeholder alternative forklaringer til at nuancere fremstillingen af virkelighedens sammenhænge.

Tabel 9.13. Kategori 6: Forklaringscentrerede, forklaringsinfererende artikler (1988)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	*Drama før mindegudstjeneste for Claus Toksvig: Præsten faldt død om*	Præsts død	Drama ved mindeguds-tjeneste
Berlingske Tidende	*Nyt opgør om anparter. Eksisterende anpartsprojekter kan ikke forventes at gå fri fremover, hvis skattereglerne strammes til foråret, oplyser Ole Stavad (S). Skatteminister Anders Fogh Rasmussen er principielt modstander af regler med tilbagevirkende kraft*	Mål om stramning af fradragsmuligheder	Uenighed mellem S og V om beskatning af anparts-projekter
Berlingske Tidende	*Over 350 mill. udbetales til anpartshavere. Statskassen får mindst 200 mill. kr. ind i skatter på anparter i de to største anpartsselskaber, fordi driften i de fleste selskaber giver overskud*	Overskud i anpartsselskaber	Skattebetaling fra anparts-havere
Politiken	*Ny vold og terror i S-togene. Racisme bag blodigt opgør i Skovlunde. En 16-årig dreng blev fredag aften i et S-tog på Skovlunde Station livsfarligt såret af knivstik*	Racisme	Vold i S-tog

9.3.2 Opsummering på nyhedsartiklernes forklarende karakter i 1988

Gennemgangen af de 70 nyhedsartikler fra uge 46 i 1988 viser, at der er forklaringer i knap halvdelen af hovedartiklernes makrotekst (44 procent) og lidt flere i biartiklernes makrotekst (47 procent). 44 hovedartikler refererer aktører for den dominerende forklaring i makro- og/eller mikroteksten, hvoraf 41 forklaringseksponenter er part i den sag, som forklaringen handler om, og i 16 hovedartikler inddrages alternative forklaringer, hvilket er markant flere end de tre artikler i 1968. I en artikel supplerer journalisten sin egen forklaring med kilders forklaringer.

Tabel 9.14 viser, at i to tredjedele af hovedartiklerne repræsenteres virkelighedens sammenhænge ved én forklaring, men at der er relativt flere artikler med alternative forklaringer i 1988 end i 1968. Gennemgangen af 1988-casen demonstrerer en rimelig overensstemmelse med forudsigelsen af ny-

hedsartiklers forklarende karakter i den homogene periode, som blev fremsat i afsnit 6.6.1. Der er relativt færre forklaringscentrerede nyhedsartikler i den homogene periode end i partipressens periode. Samtidig er der relativt færre parter i en sag eller konflikt, der fremstilles som forklaringseksponenter med soloforklaringer, da partsforklaringer modstilles alternative forklaringer i 16 hovedartikler i 1988 mod tre artikler i 1968. Det peger på en journalistik, der har et mindre agiterende præg i forhold til at lade en sag repræsentere af partsforklaringer. Hvis ellers aktørerne, der er part i en sag, fremmer deres egen interesse i sagens fremstilling, repræsenterer fire ud af ti hovedartikler i 1988 frames, der uimodsagt favoriserer bestemte særinteresser, mod godt halvdelen i 1968, hvorved journalisten i 1988 kommer til at fremstå mere neutralt formidlende.

Imidlertid er der en meget stor andel hovedartikler med partskilders soloforklaringer, hvilket kan være disponeret af det performative journalistiske princip i den refererende journalistrolle. Senere vil jeg vende tilbage til, at det performative princip kan begrunde, at forklaringseksponenterne er elitekilder med magtpositioner i samfundet.

Tabel 9.14. Hovedartikler fordelt på forklaringsgenre (1988)

Forklaringsgenre	Antal	%	Artikler med forklaringseksponent (antal)		Artikler med alternativ forklaring (antal)
			Part	Ekspert/uafhængig	
Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel	1	2			
Begivenhedscentreret, refererende forklaringsartikel	26	51	25	1	8
Begivenhedscentreret, infererende forklaringsartikel	2	4			1
Forklaringscentreret, refererende forklaringsartikel	9	18	8	1	3
Forklaringscentreret, adopterende forklaringsartikel	9	18	8	1	5
Forklaringscentreret, infererende forklaringsartikel	4	8			0
Total	51	100	41	3	17

En ukritisk repræsentation af virkelighedens sammenhænge bliver i en enkelt artikel til direkte advokerende journalistik, som i artiklen "*Danmark offer i handelskrig. USA har udvalgt Danmark som syndebuk i en ulmende handelskrig med Fællesmarkedet*". Her tilslutter journalisten sig tilsyneladende uden forbehold de danske parters udlægning af EF's handelskrig med USA.

Sammenfattende er der markante forskelle på 1968-casen og 1988-casen. Forskelle, der kan ses som indikation på, at de opstillede hypoteser i afsnit 6.6.1 med gennemgangen af to af de tre cases er plausible.

9.4 Nyhedsartiklers forklarende karakter i den hybride periode i 2000'erne

I afsnittet fremlægger jeg analysen af 2008-casen. Afsnittet er opbygget på samme måde som de foregående ved først at se på avisernes positionering i forhold til mediefelt og dernæst fremlægge analyser af 1988-nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren. Til sidst i afsnittet gennemgår jeg tillige relationen mellem journalisters produktionssituationer (jf. afsnit 8.2.2) og nyhedsartiklernes forklarende karakter for at undersøge situationshypotesen.

I 2008 udgiver de otte landsdækkende aviser 52 aviser om ugen.[103] På nær *Kristeligt Dagblad* og *Politiken* er aviserne nu i tabloidformat. *Berlingske Tidende*, *Dagbladet Information* og *Morgenavisen Jyllands-Posten* er skiftet fra broadsheet- til tabloidformat siden 1988. De 52 forsider indeholder 30 hovedartikler (>100 ord) og 22 henvisningsartikler (<100 ord) i 2008. De tre morgenaviser og *Kristeligt Dagblad* har hovedartikler på alle 27 forsider. De sidste tre forsider med hovedartikler er i *Dagbladet Information*. De korte henvisninger præger alle avisforsider fra *Ekstra Bladet*, *B.T.*, *Børsen* og tre i *Dagbladet Information*. Det er ikke længere kun løssalgsaviserne, der anvender forsiden som plakat. Det samme gælder i *Børsen* og i nogen udstrækning *Dagbladet Information*. Også de øvrige aviser har færre artikler på forsiden, *Berlingske Tidende* og *Morgenavisen Jyllands-Posten* har kun en artikel, hvilket kan hænge sammen med halveringen af formatet, men også *Politiken* og *Kristeligt Dagblad* har skåret antallet af artikler (>100 ord) på forsiden ned til to artikler fra de fire-fem artikler, der var almindeligt 20 år tidligere. Fra 1988 til 2008 har alle aviser altså reduceret ganske markant i antallet af artikler og/eller hovedartiklens tekst på forsiden.

Fra den højest prioriterede artikel på forsiden af de 52 aviser i 2008 henvises der til 132 andre enheder i avisen. Det er de 22 hovedartikler inde i aviserne, hvor forsiden kun er en henvisning. Så er der yderligere 82 biartikler, 22 faktabokse og seks opinionsartikler. I alt består 1988-casen af 184 avisenheder. Der er altså sket en firedobling af relaterede nyhedsartikler fra 18 i 1968, 19 i 1988 til 82 i 2008. Det er tillige sket en mangedobling af faktabokse fra nul i 1968, fire i 1988 til 22 i 2008. Der er tale om et markant skifte i avi-

[103] I 2008 udgav *Børsen* fem aviser og *Dagbladet Information* og *Kristeligt Dagblad* seks aviser og resten syv aviser om ugen.

sernes dækning af den højest prioriterede sag. Det ser ud til, at aviserne koncentrerer flere ressourcer om enkelte sager, hvilket mere er i overensstemmelse med rollen som aktørmedie end bredt orienterende publicistmedie.

De mange artikler om samme emne i en avis fremgår tillige i antallet af journalister, som beskæftiger sig med produktion af artikler til emnet. Det kan ses i aviserne, fordi den enkelte journalist i 2008 fremhæves tydeligere end 20 år tidligere gennem byline på samtlige 52 hovedartikler. Kun en forsideartikel er forsynet med signaturen JP-Team, der dækker over fire bylines, som står at læse inde i avisen. I 2008 er der 16 hovedartikler med dobbelt byline, to med tripel byline, og den firedobbelte byline, der er forkortet til JP-Team på forsiden, hvilket er en øgning fra de 12 med flere journalistiske forfattere i 1988. I 2008 fremstår godt hver tredje artikel som produceret af flere journalister, mod knap hver fjerde i 1988 og ingen i 1968.

Det er ikke kun flere bylines på samme artikel, der må ses som udtryk for en koordineret indsats fra avisens side på at dække et emne, idet yderligere 13 journalister har bidraget med relaterede artikler. De 52 hovedartikler inklusive relaterede nyhedsartikler fremstår som produceret af 88 navngivne journalister, hvoraf ingen er ansat på nyhedsbureauer. Der er med andre ord et langt større fokus og journalistisk arbejdskraft investeret i tophistorien i 2008 end i 1968 og 1988, hvilket tillige må ses som en indikation på avisernes aktørrolle.

Aviserne øger det nationale fokus på emner fra 1988, så ingen hovedartikler handler om udlandet i 2008. I sammenligning med 1988 er der i 2008 færre hovedartikler om arbejdsmarked, partipolitik, rets- og kriminalstof og udland, mens der er flere hovedartikler om integration/udlændinge, militær, miljø og sundhed. Hovedartiklernes emner forekommer at afspejle de herskende dagsordener i slutningen af 1980'erne og 2000'erne.

Tabel 9.15. Andelen af ens hovedartikler i otte betalingsaviser

	1968	1988	2008
Artikler med fælles dagsorden	20	8	4
Procent	39%	17%	8%
N	51	48	52

Note: I denne analyse er der kun 48 hovedartikler i 1988, fordi *Berlingske Tidende* ikke udkom tre dage i uge 46. For at en dagsorden er fælles, skal mindst to medier samme dag have den samme sag eller begivenhed som hovedartikel.

Aviserne har fortsat fokuseringen på forskellige dagsordener fra 1988. Kun to ud af syv dage har to aviser den samme historie som hovedartikel. Det er en artikel om en videnskabelig rapport om forsvaret og en rapport fra et rege-

ringsnedsat udvalg. Dermed er det kun fire af 52 hovedartikler, der har samme emne samme dag i 2008 mod otte i 1988 og 20 i 1968.

Procentvis halveres andelen af fælles historie fra 1968 til 1988 og igen til 2008. Aviserne ser ud til i endnu højere grad at prioritere eksklusive historier som tophistorier i 2008 end i 1968 og 1988. I 2008 positionerer aviserne sig i højere grad i retning af en aktørrolle ved at have en høj grad af eksklusivitet i valg af tophistorier, ved at producere betydeligt flere nyhedsartikler, faktabokse og opinionsartikler samme dag om det højest prioriterede emne, og ved at flere journalister er fælles om at producere hovedartiklerne. Avisernes positioneringer indikerer, at spændingen i mediefeltet i 2008 er et andet end i 1968 og 1988, og at positioneringen understøtter det foreslåede distribuerede mediefelt i den hybride periode med en aktørrolle.

9.4.1 Fordelingen af nyhedsartikler på forklaringsgenren i 2008

Analysen af interview med de 52 journalistiske forfattere til hovedartiklerne i 2008 peger på, at næsten alle hovedartikler bør være forklarende. Kun et par journalister gør opmærksom på, at de har udeladt forklaringer af hensyn til plads i den trykte avis (case 49), eller at materiale allerede har været anvendt i avisen (case 14).

Spørgsmålet er, om artiklerne er så forklarende, som journalisterne selv giver udtryk for, at de er? Midt i 1990'erne konstaterede en dansk lærebog i journalistik (Meilby, 2006/1996: 117), som nævnt ovenfor, at journalister 'glemmer' forklaringerne i nyhedsartiklerne, hvilket illustrerer, at forklaringer midt i 1990'erne blev opfattet som sekundære i forhold til begivenhedsskildringer, og at journalisters praksis kan være forklarende, uden at nyhedsartiklen er forklarende. Hvis journalisterne midt i 1990'erne 'glemte' at forklare i nyhedsartiklerne, er det så stadig tilfældet i 2008?

Klassificeringen af de enkelte nyhedsartikler i 2008 foregår på samme måde som med artiklerne i 1968 og 1988. Nedenfor vises hovedartiklernes makrotekst (overligger, rubrik og underrubrik, eksklusiv fremhævet indledning), den dominerende forklarings explanans og explanandum, foruden forklaringseksponenten, når denne er en anden end journalisten. Af de 184 avisartikler fra 2008 er 52 hovedartikler og 82 biartikler klassificeret i alle seks kategorier i forklaringsgenren. 22 forsidehenvisninger, 22 faktabokse og seks opinionsartikler er ikke medtaget i klassificeringen. Der er, som det vil vise sig, sket et betydeligt skifte i fordelingen af artiklerne i forklaringsgenren fra begivenhedscentrerede til forklaringscentrerede nyhedsartikler, samtidig med at artikler i højere grad er forklaringsinfererende. De seks kategorier gennemgås enkeltvis med de begivenhedscentrerede først.

9.4.1.1 De begivenhedscentrerede artikler

Gennemgangen begynder med den begivenhedsorienterede, ikke-forklarende artikelkategori. Der er ingen hovedartikler i denne kategori 1, men tre biartikler. Dermed er kun et par procent af alle nyhedsartikler ikke-forklarende i 2008, når der ses bort fra faktabokse og forsidehenvisninger. [104] Det betyder, at alle 52 hovedartikler i 2008 hører til de andre fem kategorier, og at de dermed i en eller anden grad er forklarende i forhold til artiklens makrotekst.

Kategori 2 indeholder de begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende hovedartikler, som det fremgår af tabel 9.16.

Tabel 9.16. Kategori 2: Begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende hovedartikler (2008)[105]

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
Børsen	Dansk eksport under hårdt pres. Risiko for at eksporten styrer mod et frit fald næste år, vurderer økonomer	Store danske eksportmarkeder har det skidt (3). Kilde: Privatansatte økonomer	Måske fald i dansk eksport
Børsen	Familiefonde ruger på tobaksmilliarder. Efter frasalget af cigaretforretningen trækker de to velpolstrede tobaksfonde Augustinus og Obel nu 6 mia. kroner ud af Skandinavisk Tobakskompagni	Konservativ tilgang til investeringer (38-39). Kilde: Adm. direktør, Augustinus Fonden	Familiefonde ruger på kapital
Ekstra Bladet	Jeg er sexet med stil. Interview: Anne-Mette Rasmussen. Sjovt at være Fru Fræk: Anne-Mette Rasmussen afslører. At det var helt bevidst, at hun gav hele landet et kik op under kjolen	Moderne holdning (16). Kilde: Anne-Mette Rasmussen	Sexet med stil
Ekstra Bladet	Vi har ikke travlt med at blive gift. 22-årige Daria har indtaget Klaus Riskærs herskabslejlighed i København, mens han afsoner i Sdr. Omme	Ikke traditionelt syn på parforhold (16). Kilde: Kæreste til Klaus Riskjær	Ingen drøm om at blive gift og få et stort bryllup
Morgenavisen Jyllands-Posten	Læger skal have flere patienter. Av: Lægehuse skal tage sig af småskader, som i dag behandles på skadestuen	Lægemangel (9-10). Kilde: Direktør, Sundhedsstyrelsen	Flere patienter pr. praktise-rende læge
Morgenavisen	Trafikken dræber på landet. Risiko:	Lavere hastighed i byer (4-5).	Færre bliver

[104] Når forsidehenvisninger og faktabokse er udeladt, er det, fordi de har funktioner, der giver dem en anden karakter end nyhedsartikler generelt. Således er der fx ni faktabokse og tre forsidehenvisninger i kategori 1 i 2008.

[105] Linjenummer i parentes i tabellerne for 2008 henviser til en elektronisk version af artiklen, der har flere enheder pr. linje end i den trykte avis.

Jyllands-Posten	Det er langt farligere at køre på en landevej end at begive sig ud i trafikken i København	Kilde: Dokumentationschef, Rådet for Større Færdselssikkerhed	dræbt på byveje end landeveje
Politiken	180.000 danskere er ramt af lægemangel. Der mangler praktiserende læger, og der bliver endnu mere brug for dem i fremtiden. Regeringen sætter alle sejl til for at gøre det mere attraktivt for lægerne at blive længere tid på arbejdsmarkedet	Mangel på praktiserende læger	Praktiserende læger skal blive længere tid på arbejdsmarkedet og løse flere opgaver (12-14). Kilde: Sundheds-minister
Politiken	Foghs billige boliger blev ikke til noget. Under valgkampen sidste år lovede statsministeren at hjælpe det almene boligbyggeri i gang. Men byggerierne ligger stille. »Klokkeklart løftebrud«, siger Socialdemokraterne. »Vrøvl«, siger regeringen	Regering undlader at handle (27-29). Kilde: Formand, Boligselskabernes Landsforening	Alment byggeri er stort set gået i stå

Der er otte hovedartikler og 27 biartikler i kategori 2, som er artikler centraliseret på begivenheder, uden at det fremgår af makroteksten, hvad der kan være årsag til begivenheden. Der er dermed en overvægt af biartikler (33 procent) i forhold til hovedartikler (15 procent) i denne kategori. Biartiklerne er domineret af avisgenrerne baggrund, case og interview.

Mikrotekstens forklaring af makrotekstens emne eller problem vedrører i syv hovedartikler forklaringens explanans, mens makroteksten indeholder explanandum, og i en hovedartikel indeholder makro explanans, som er artiklen fra *Politiken* om lægemangel. Nyhedsartiklens forklaring af makroteksten refereres eller citeres aktører for. Det er syv parter og en ekspert ansat i privat virksomhed, der fremstår som forklaringseksponenter. Parterne er tre cases, to organisationer, en myndighed og en politiker. Det er to af de otte hovedartikler, der er konstrueret med alternative forklaringer.

Det harmonerer med, at journalistik i den hybride periode i langt mindre grad fremstiller politikere som forklaringseksponenter. I 1988 indeholder kategori 2 20 repræsentanter for særinteresser (14 politikere og seks organisationer) ud af de 25 partsrepræsentanter, der fremstår som forklaringseksponenter, og i 1968 var det syv repræsentanter for særinteresser ud af 11 forklarende parter. I 2008 er der en politiker og to organisationer ud af syv forklarende parter, hvoraf forklaringen fra politiker og organisation i de to artikler suppleres med alternative forklaringer. De øvrige parter i 2008 er tre cases, der forklarer egne forhold og en myndighed. Der er dermed sket en drastisk reduktion i forklaringsrefererende hovedartikler i kategori 2 fra 1988 til 2008, samtidig med at repræsentanter for særinteresser som politikere og

organisationer kun i ét tilfælde ud af otte artikler fremstår som forklaringseksponent, mens det i 1988 var 15 ud af 20 artikler. Det harmonerer med, at journalistik i den hybride periode i højere grad end i de to foregående perioder undlader at vinkle nyhedsartikler på forklaringer fra repræsentanter for særinteresser.

Tabel 9.17. Kategori 3: Begivenhedscentrerede, forklaringsinfererende hovedartikler (2008)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
Berlingske Tidende	Billigere elpriser på vej. Flertal i Folketinget er parat til at skrue markant ned for elpriserne – og måske endda gøre strømmen afgiftsfri på flere tidspunkter	Overskud af miljøvenligt strøm om natten (14-17)	Elafgifter sænkes på rigtige tidspunkter
Berlingske Tidende	Løkke taber terræn til Thorning. Aldrig har Venstres kronprins, Lars Løkke Rasmussen, været så upopulær som nu. Markant flere foretrækker Helle Thorning som statsminister	33 procent af vælgerne foretrækker Lars Løkke Rasmussen (4)	Aldrig har Lars Løkke Rasmussen været så upopulær
Børsen	Keops-stifter køber livsværket tilbage. Ejendomskoryfæet Ole Vagner har sat sig på omkring en tredjedel af ejendommene i det tidligere Keops ved købet af Kungsleden-porteføljen, der består af ejendomme for 5 mia. kr.	Risikoen for betydelige tab på ejendoms-obligationer for et trecifret millionbeløb (2-3)	Ole Vagner tvunget til at købe de svenske ejendomme tilbage
Ekstra Bladet	Minister beskyldt for at gramse. Drama under finansforhandlingerne: Christine Antorini skælder Helge Sander ud for at tage hende på bagdelen	Minister er pigeglad (21-27)	Befamler kollega
Morgenavisen Jyllands-Posten	Fogh er tæt på rejserekord. Rejsedage: Statsministeren rejser næsten lige så meget som under EU-formandskabet	Fogh søger international toppost (13)	Fogh rejser mere til udlandet, end han plejer
Politiken	Ventelisterne er vokset siden 2005. Regeringen fik kortet ventelisterne i sine første tre år ved magten, men siden 2005 er de vokset. Folk med dårlig ryg, brok eller grå stær står i lange køer	Ventetid på adskillige måneder på grå stær, prostata og diskusprolaps (14-16)	Gennemsnitlig ventetid øget

Den tredje kategori i forklaringsgenren i tabel 9.17 indeholder artikler med en forklaring i mikroteksten, der fremstår uden kilde og dermed som infereret af journalisten. Der er seks hovedartikler og fem biartikler i kategori 3, der indeholder begivenhedscentrerende artikler med forklaring uden kildeophav i mikroteksten. Mikroteksten indeholder i alle seks artikler forklaringens expla-

nans. I 1968 er der ingen af de hovedartikler, hvor journalisten fremstår som ophav til mikrotekstens forklaring, der indeholder alternative forklaringer, i 1988 er der en artikel, og i 2008 er det fem ud af seks artikler. Det forekommer som et markant skifte imod en mere nuanceret repræsentation af sammenhænge af virkeligheden i den enkelte hovedartikel, eller med andre ord repræsentation af flere frames i samme artikel, hvis to forskellige forklaringer af det samme fænomen hører til hvert sit frame.

I 2008 er der sket en markant forskydning væk fra de begivenhedscentrerede nyhedsartikler i 1988 og imod forklaringscentrerede nyhedsartikler, der endda overgår andelen af forklaringscentrerede nyhedsartikler i 1968. Af begivenhedsorienterede hovedartikler var der 20 i 1968, 29 i 1988 og 14 i 2008, og andelen af begivenhedscentrerede biartikler falder fra 56 procent, til 53 procent til 43 procent i 2008, hvorved vinkling på begivenheder indtager en markant mere sekundær position i nyhedsjournalistikken i 2008 end de to øvrige år, hvilket harmonerer med forventningerne til forskellen på de tre perioder.

9.4.1.2 De forklaringscentrerede artikler

De sidste tre kategorier i forklaringsgenren er forklaringscentrerede med artikler vinklet på forklaring. Den fjerde kategori i tabel 9.18 indeholder forklaringscentrerede, refererende nyhedsartikler, og i 2008 er der 17 hovedartikler og 24 biartikler.

Tabel 9.18. Kategori 4: Forklaringscentrerede, forklaringsrefererende artikler (2008)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	Krydderier mod kræft. Chili, hvidløg, ingefær og andre krydderier er effektive i forebyggelsen mod kræft, viser ny forskning	Krydderier. Kilde: Ernæringsvejleder Anette Harbech Olesen, sundhedsforsker Helena Nyblom, forsker ved Universitetet i Michigan	Kræfthæmmende
Berlingske Tidende	Indvandrere bryder den sociale arv. Unge med indvandrerbaggrund er bedre til at bryde den sociale arv end danskere. Stor samfundsøkonomisk gevinst, fastslår ekspert	Indvandrere uddanner sig mere end tilsvarende danskere. Kilde: Forskningschef, Rockwool Fondens Forskningsenhed	Social arv brydes
Berlingske Tidende	Ombudsmand kræver klare regler af Rønn. Ombudsmanden afsagde i går en hård dom over Integrationsministeriet og Udlændingeservice. Han vil holde skarpt øje med regeringens	Udlændingeservice og integrationsminister følger ikke EU-retten. Kilde: Ombudsmand	Ombudsmand holder øje med, om EU-regler overholdes

	håndtering af EU-retten til familiesammenføring		
Børsen	Udsigt til massivt rentedyk for danskere. Ikke mindst stabiliseringen af kronen baner vej for lavere danske renter. Analytikere ser mulighed for en isoleret dansk rentenedsættelse allerede i denne uge	Stærk dansk valuta, internationalt lavere inflation og økonomisk afmatning. Kilde: Privatansatte økonomer	Dansk rentesænkning
Børsen	Banker ønsker sig statsstøtte. Lokalbanker efterlyser et nyt indgreb for at løse sektorens stigende problemer med mangel på kapital	Lokalbankers kapitalmangel. Kilde: Direktør, Foreningen Lokale Pengeinstitutter	Ønsker indgreb med statsstøtte
Ekstra Bladet	Pengene ændrer intet. Peter Eastgate tager pokersejren og de 53 millioner kroner ganske roligt	Gevinst på 52 mill. kr.	Intet ændres. Kilde: Peter Eastgate
Ekstra Bladet	FCK-prof dømt for drab. Otte års fængsel: Det unge fodboldtalent havde netop skrevet kontrakt med den berømte klub	Rettens dom for drab. Kilde: Domstol	Otte års fængsel
Dagbladet Information	Finanslovforlig: Hvor bliver pengene af? Det vil koste langt over 50 mia. kroner at renovere Danmarks nedslidte skoler. Finansloven giver kun 300 mio. ekstra, og reelt er kommunerne nødt til at skære i investeringerne næste år, siger AE-rådet	Penge ikke afsat til renovation af skoler i finanslov. Kilde: Chefanalytiker, AE-rådet	Kommuner må skære
Dagbladet Information	Rapport åbner for danske lejesoldater. Danmarks forsvar mangler folk og kan blive nødt til at få støtte i Afghanistan fra private, bevæbnede firmaer. Derfor må politikerne tage stilling til, hvor grænsen skal gå, siger forsker bag ny rapport. Ellers kan vi fortsat ikke retsforfølge de private vagter i krig	Dansk forsvars mangel på soldater	Dansk anvendelse af private vagtfirmaer i Afghanistan. Kilde: Jurist, Dansk Institut for Militære Studier
Dagbladet Information	Massiv international kritik af forhastet tuneserlov. Et kor af internationale organisationer retter en hård kritik mod det lovforslag, som regeringen torsdag fremsatte for personer på tålt ophold. Loven bryder med internationale konventioner, når man vil tilbageholde personer på ubestemt tid uden dom eller for minimale forbrydelser	Internationale konventioner om tilbageholdelse af personer på ubestemt tid uden dom eller for minimale forbrydelser	Nyt lovforslag bryder med konventioner. Kilde: Generalsekretær, European Council on Refugees and Exiles, juridisk rådgiver, Amnesty International, talsmand, FN's Flygtninge-højkommissariat (UNHCR), m.fl.

Morgenavisen Jyllands-Posten	Venstres bagland: Hvor har vi Fogh? Usikkerhed om statsministerens fremtidsplaner skader Venstre og regeringen, siger fremtrædende venstrefolk	Usikkerhed om statsministerens fremtidsplaner. Kilde: Venstreborgmestre	Venstre og regeringen skades
Morgenavisen Jyllands-Posten	Børn og unge sover for lidt. Godnat: Hver tredje pige og hver femte dreng på 15 år har søvnproblemer, viser en ny, stor undersøgelse. De bruger tv, pc og mobiltelefon som en forfejlet sovepille	Unges aktivitet før sengetid med tv, pc og mobiltelefon før sengetid. Kilde: Læge, Herlev Universitetshospital	Unge har søvnproblemer
Kristeligt Dagblad	Frygt for at managementstyring kvæler folkekirken. Et tiltag fra Kirkeministeriet lægger op til stramning af folkekirkens økonomi. Den nye styreform er benyttet i den stærkt kritiserede politireform, og flere frygter for folkekirkens eksistens	Managementstyring af Folkekirken. Kilde: Lektor, Teologisk Pædagogisk Center	Folkekirken får eksistens-problemer
Kristeligt Dagblad	Domstole tager let på privatlivets fred. Menneskerettighedsdomstol kræver øget beskyttelse af privatlivet, men ifølge pressejurist har danske domstole afsagt domme, der går i den modsatte retning	Menneskerettigheds-domstol øger beskyttelsen af privatlivets fred. Kilde: Pressejurist, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole	Privatlivets fred beskyttes ikke tilstrækkeligt i danske domme
Kristeligt Dagblad	Børn har elendige forhold i landets arresthuse. Fængselspræster kritiserer besøgsforhold i arresthuse, hvor børn besøger deres fængslede far i uhumske "bollerum"	Gamle arresthuse. Kilde: Formand, Foreningen af fængselspræster; formand, pårørendeforeningen SAVN; Socialfaglig konsulent, Kriminalforsorgen	Uegnede besøgsrum til børn
Politiken	Private firmaer skal aflaste i Afghanistan. Forsvaret mangler så mange soldater, at udlicitering af opgaver er nødvendig, siger militær ekspert. Søren Gade er parat til at lade private firmaer overtage mere	Forsvaret mangler soldater	Udlicitering til private firmaer i Afghanistan. Kilde: Jurist, Dansk Institut for Militære Studier
Politiken	VKO griber ind mod internt kævl. Siden sommer har VKO-alliancen været plaget af intern splid. Toppen i alle tre partier giver nu sig selv mundkurv på	VKO-alliancen nedbryder sig selv indefra. Kilde: Anonyme politiske kilder	Mundkurv til partitoppen i tre partier

Denne kategori 4 indeholder forklaringscentrerede artikler med kilder, der citeres eller refereres for makrotekstens forklaring. På samme måde som forklaringerne i kategori 2 ikke længere hovedsageligt er fremsat af parter i en sag, gælder det også forklaringer i denne kategori 4, hvor nyhedsartiklerne er vinklet på forklaringen.

Af de 17 hovedartikler kommer den dominerende forklaring fra ni eksperter og otte parter. To eksperters forklaringer og to af parternes forklaringer præsenteres med alternative forklaringer. Af de otte partsforklaringer er fire fra organisationer og en fra en politiker, mens tre er fra cases. Det er repræsentanter for særinteresser, der fremstår som bærende og eneste forklaringseksponent i tre ud af 17 artikler i 2008. I 1988 var det tre ud af ni artikler og i 1968var det otte artikler af de 24 artikler i kategorien. Det indikerer igen, at relativt flere repræsentanter for særinteresser fremstår som dominerende og uimodsagte forklaringseksponenter i hovedartiklerne i 1968 i forhold til 1988, hvor der igen er relativt flere end i 2008, hvilket er i overensstemmelse med forventningerne til de tre perioders nyhedsjournalistik.

Der er ni hovedartikler og 11 biartikler i den næste kategori 5 i tabel 9.19 med forklaringsadopterende artikler.

Tabel 9.19. Kategori 5: Forklaringscentrerede, forklaringsadopterende artikler (2008)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	Ny kolesterolpille redder liv. Medicin halverer risikoen for at dø af blodpropper, viser sensationel ny undersøgelse. En ny superpille kan redde hundredtusinder af danskere fra at dø af en blodprop eller en hjerneblødning. Faktisk kan pillen halvere antallet af danskere, der hvert år dør af hjertekarsygdomme. Livlinen er kolesterolmedicinen, Crestor, som allerede fås på recept hos danske læger	Indtagelse af kolesterolmedicin (45). Kilde: Professor, Herlev Universitetshospital	Reducere dødsfald pga. hjertekar-sygdomme
B.T.	"Jeg har for travlt til at dø". Tidligere statsminister Anker Jørgensen er tvunget på plejehjem	Anker Jørgensens gå- og hukommelsesproblemer (23-26). Kilde: Anker Jørgensen	Tvunget på plejehjem
B.T.	Netlægen gør dig syg. Danskerne søger råd om sygdomme på nettet. Det giver mange flere henvendelser til de praktiserende læger	Danskerne søger råd om sygdomme på nettet	Flere henvendelser til de praktiserende læger (1-3). Kilde: Praktiserende læger
Ekstra Bladet	Derfor skal de skilles: Fru Spies Kjær træt af sit indeklemte torneroseliv. Janni fik for lidt	Janni fik for lidt opmærksomhed, fordi hendes mand har travlt med andre ting (4). Kilder: Anonym	Skilsmisse
Dagbladet Information	Motorvejsplan er en miljøbombe. Et nyt kæmpemæssigt motorvejsanlæg mellem Frederikssund og Ballerup vil fjerne passagerer fra S-toget og øge CO_2-udslippet langt mere end en	Ny motorvej tiltrækker biler og tager passager fra kollektiv trafik (28-30). Kilde: Rådet for Bæredygtig Trafik	Øget CO_2-udslip

	foreslået grøn trafikløsning. Det viser tal fra Vejdirektoratet, som alligevel fraråder den grønne model. Dybt uansvarligt, siger klimaordfører		
Dagbladet Information	Greenwashing: Vattenfall vasker kulsort energi grøn. Energiproducenten Vattenfall samler underskrifter for at få en global pris på CO_2-udledning. Men samtidig modarbejder koncernen europæisk regulering af drivhusgasser. Kynisk bondefangeri og et klokkeklart eksempel på 'greenwashing', lyder kritikken	Vattenfall er med til at spænde ben for en global klimaaftale (17-20). Kilde: Miljøfaglig chef i Verdens-naturfonden	Vattenfalls underskriftindsamling til en global pris på CO_2-udledning er greenwashing
Morgenavisen Jyllands-Posten	45.000 efterlønnere parate til job. Arbejdskraft: Virksomhederne gør som regel ikke noget for at holde på efterlønnere	Virksomheder gør ikke noget for at holde på ældre medarbejdere (11-14). Kilde: Professor, Velfærdsstatsforskning, Aalborg Universitet	Efterlønnere vil gerne arbejde
Morgenavisen Jyllands-Posten	Vi bliver mere og mere syge. Diagnose: Grænsen for, hvad vi opfatter som sygdom, flytter sig	Grænsen for, hvad vi opfatter som sygdom, flytter sig (8-10). Kilde: Professor, Arbejdsmedicinsk Klinik i Herning	Flere diagnoser med diffuse sygdomme, øgede medicinudgifter
Politiken	25 milliarder liter rent vand spildt. Næsten syv procent af det vand, kommunerne pumper op, forsvinder på vej ud til forbrugerne pga. brud og utætheder. Kommunernes Landsforening kræver spildet nedbragt	Brud og utætheder på vandrør	Vandspild på syv procent (6-7). Kilde: Danva (store vandværkers forening)

I kategori 5 fremstår kilder som leverandør af explanans i mikroteksten i otte hovedartikler og explanandum i en hovedartikel. Det er fem partskilder og fire ekspertkilder, hvoraf tre er ansat i offentlige institutioner og en i en privat virksomhed. To af de fire artikler, hvor journalisten overtager en ekspertforklaring i makroteksten, indeholder tillige en alternativ forklaring. Af de fem partsforklaringer er cases ophav til to forklaringer og organisationer til tre forklaringer, der alle suppleres med alternative forklaringer. Journalister tilslutter sig ingen forklaringer af generelle forhold fra repræsentanter for særinteresser i denne kategori 5 i 2008 mod tre politikerforklaringer i ni hovedartikler i kategori 5 i 1988 og en politikerforklaring i seks hovedartikler i 1968. Forventningerne til de tre perioder bekræftes af hovedartiklernes fordeling i kategori 5 og karakteren af forklaringseksponenter og tilstedeværelsen af alternative forklaringer.

Den sidste kategori i tabel 9.20 indeholder de forklaringscentrerede, forklaringsinfererende hovedartikler. I den sidste forklaringskategori er der med 12 hovedartikler i 2008 mod fire i 1988 og tre i 1968 sket et markant skifte. Tillige er der 12 biartikler i kategori 6 i 2008. Nyhedsartiklerne er karakteriseret ved, at artiklen ikke indeholder eksterne forklaringseksponenter til den dominerende forklaring i artiklernes makrotekst eller mikrotekst, hvorfor journalisten fremstår som ophav til forklaringen. Hvor ingen af hovedartiklerne i 1968 og 1988 indeholdt alternative forklaringer, indeholder fire ud af de 12 hovedartikler i 2008 alternative forklaringer, der nuancerer fremstillingen af virkelighedens sammenhænge. Også denne sidste og sjette kategori indikerer, at forventningen om, at journalister selv vil konstruere forklaringer som repræsentanter for almenhedens interesse i opposition til særinteresser, ser ud til at holde stik. Ikke blot er der tre-fire gange så mange hovedartikler i denne kategori i 2008 som i de to tidligere år, der er tillige artikler med flere alternative forklaringer i 2008.

Tabel 9.20. Kategori 6: Forklaringscentrerede, forklaringsinfererende artikler (2008)

Avis	Makrotekst (eksklusiv fremhævet indledning)	Explanans	Explanandum
B.T.	Gravid med fart på. Prinsesse Marie venter sit første barn, men har ikke sat farten ned af den grund. I går aftes ankom hun veloplagt til sin første officielle opgave på egen hånd i Marokko	Prinsesse rejser til officielle opgaver i udlandet	Fortsætter arbejde trods graviditet
B.T.	Biltest uden grænser. 11 små biler i stor EU-test, der giver overraskende resultater	Uvildig EU-test af biler uden lokalpatriotiske hensyn	Overraskende resultat
B.T.	Stjernernes bolignedtur. Kendte danskere har mistet millioner på dårligt timede boligkøb	Faldende boligpriser	Kendte mister boligformuer
Berlingske Tidende	Friskoler billigere end folkeskoler. Forældrebetalingen i kommunale SFO'er er eksploderet i en grad, så det nu mange steder i landet er billigere at lade børnene gå på privatskoler	Takstforhøjelse på offentlig SFO	Privatskoletilbud billigere end offentligt skoletilbud
Berlingske Tidende	Ny bombe i udlændingepolitikken. EU-reglerne udhuler dansk udlændingepolitik i langt højere grad end hidtil antaget. En EU-vejledning gør udlændinge sværere at udvise og gør det muligt at sammenføre mere af familien, end dansk lov tillader	EU-regler	Udlændinge sværere at udvise, og flere familiesammenføringer end dansk lov tillader
Berlingske Tidende	Anklagere sylter straffesager. Anklagemyndigheden er så presset for at nå resultatmålet for 2008, at	Politireformens resultatmål for anklagemyndighed	Anklagere sylter indviklede sager for at se mere

	den satser på tiltaler i banale voldssager frem for indviklede sager om økonomisk kriminalitet		effektive ud
Ekstra Bladet	Køb julegaver på tilbud nu. Spar op til 70 procent: Finanskrisen presser priserne på årets gaver i bund	Finanskrise og store lagre i detailbranchen	Prisfald på julegaver
Dagbladet Information	Analyse: Derfor taber Christiania. Christianitterne får næppe rettens ord for, at staten for altid har overladt brugsretten til den gamle kaserne til fristadens beboere. Kun et alternativt folketingsflertal synes at kunne sikre fristadens eksistens	Kun en ejer har ejer-beføjelser, og staten er ejer af Christiania	Christianitterne mister brugsret til Christiania
Kristeligt Dagblad	Folkekirken står med tomme menighedsråd. I morgen sætter vælgerne deres kryds til årets menighedsrådsvalg. Men allerede nu må en række sogne se i øjnene, at der skal holdes et ekstra valg, fordi de mangler det nødvendige antal kandidater	Manglende kandidater til menighedsråd	Omvalg
Kristeligt Dagblad	Nyhedsanalyse: Store forandringer på vej i danske sogne. Lav interesse for dagens valg til menighedsråd varsler historiske ændringer i folkekirken. Lokale sogne er på vej ud til fordel for stordrift	Mangel på interesse for sognevalg	Stordrift af sogne
Kristeligt Dagblad	De fleste kristne irakere får asyl. De seneste to år har næsten alle kristne asylsøgere fra Irak fået ja i Danmark. Det har fået Dansk Flygtningehjælp til at søge 25 gamle sager genoptaget. De nylige forfølgelser af kristne i Irak gør, at de også har gode chancer	Forfølgelser af kristne i Irak	Kristne får asyl i Danmark
Politiken	Kæmpegæld får Kunsthal Charlottenborg i knæ. Charlottenborg er sat under administration af Kulturministeriet. Direktør Bo Nilsson har formøblet millioner uden om bestyrelsen	Direktørs økonomiske formåen	Kunstmuseum sat under administration

9.4.2 Opsummering på nyhedsartiklernes forklarende karakter i 2008

Gennemgangen af de 134 nyhedsartikler fra uge 46 i 2008 viser, at der er forklaringer i knap tre fjerdedele af hovedartiklernes makrotekst (73 procent) og i knap tre femtedele af biartiklernes (57 procent). 34 hovedartikler refererer aktører for den dominerende forklaring i makro- og/eller mikroteksten, hvoraf 20 forklaringseksponenter er part i den sag, som forklaringen handler om, og i syv artikler inddrages alternative forklaringer. Fire af de ti ekspertre-

fererende hovedartikler indeholder alternative forklaringer. I ni artikler supplerer journalisten sin egen dominerende forklaring med alternative forklaringer. Fordelingen af hovedartikler på forklaringsgenren i 2008 fremgår af tabel 9.21.

Tabel 9.21 viser, at i to ud af fem hovedartikler repræsenteres virkelighedens sammenhænge ved én forklaring, men at der er relativt flere artikler med alternative forklaringer i 2008 end i 1988 og i 1968. Gennemgangen af 2008-casen demonstrerer en overensstemmelse med forudsigelsen om journalistik og medier i den hybride periode, som blev fremsat i afsnit 6.6.1. Der er relativt flere forklaringscentrerede nyhedsartikler i den hybride periode end i den homogene periode og i partipressens periode. Samtidig er færre parter i en sag eller konflikt, der fremstilles som forklaringseksponenter med soloforklaringer, der er alene om at frame virkelighedens sammenhænge i en hovedartikel. I 2008 er der 13 hovedartikler (25 procent), hvis eneste forklaring en part refereres for, i 1988 er der 25 hovedartikler (49 procent), og i 1968 er der 29 (57 procent).

Tabel 9.21. Hovedartikler fordelt på forklaringsgenre (2008)

Forklaringsgenre	Antal	%	Artikler med forklaringseksponent (antal)		Artikler med alternativ forklaring (antal)
			Part	Ekspert/uafhængig	
Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel	0	0			
Begivenhedscentreret, refererende forklaringsartikel	8	15	7	1	2
Begivenhedscentreret, infererende forklaringsartikel	6	12			5
Forklaringscentreret, refererende forklaringsartikel	17	33	8	9	4
Forklaringscentreret, adopterende forklaringsartikel	9	17	5	4	5
Forklaringscentreret, infererende forklaringsartikel	12	23			4
Total	52	100	20	14	20

Det er klare indikationer på, at nyhederne i 2008 i markant mindre grad frames af repræsentanter for særinteresser. Det peger på en journalistik, der har et mindre agiterende præg med færre forklaringer fra repræsentanter for partsinteresser i den konkrete sag. Journalisten fremstår i 2008 mere ekspertliggjort ved at være forklaringseksponent i 18 artikler i 2008, seks i 1988, og syv i 1968, og ved i flere artikler at inddrage alternative forklaringer på egne, eksperters eller parters forklaringer.

Sammenfattende er der så markante forskelle på de tre cases, 1968, 1988 og 2008, at det må ses som indikationer, der bekræfter de opstillede hypoteser i afsnit 6.6.1. Den forventede sammenhæng mellem felternes dispositioner og nyhedernes forklarende karakter vender jeg tilbage til senere i kapitlet, hvor jeg undersøger korrelationer og sammenhænge med kvantitative metoder, men inden da vil jeg redegøre for forholdet mellem de produktionssituationer, som blev analyseret i kapitel 8, og hovedartiklernes forklarende karakter i 2008.

9.4.3 Situationshypotesen: Relationen mellem produktionssituationer og nyhedsartiklers forklarende karakter i 2008

Dette afsnit behandler den kausalteoretiske problemstilling, hvor formålet er at redegøre for sammenhængen mellem journalisters produktionssituationer og nyhedsartiklernes forklarende karakter. Analysen af interview med journalister om deres artikler i uge 46 i 2008 viste, at deres produktionssituationer som forventet varierer. Dette afsnit redegør for, i hvilken grad og på hvilken måde situationen betinger nyhedsartiklers forklarende karakter. Formålet er at teste den fremsatte situationshypotese.

Det foreliggende datagrundlag for analysen af sammenhæng er 52 situationer, der varierer mellem rutinesituationer og refleksionssituationer, og 52 hovedartikler, der varierer på forklaringsgenren, som det blev gennemgået ovenfor. Desuden kan der være grund til at differentiere mellem situationers effekt på forklaringsgenrens to dimensioner, fordi de som forventet i forskellig grad betinges af kortvarige relationer i situationen. Hvad journalisten tilslutter sig og skriver i forhold til sandhed og forpligtelse, konstituerer dele af journalistens sociale identitet (se Fairclough, 2008/2003: 17), hvilket netop forklaringsautonomien måler.

Journalisters forklaringsautonomi udtrykker som nævnt i afsnit 6.6.2 et aspekt af journalistens identitet, hvilken må forventes i højere grad at være betinget af mellemvarige relationer end af kortvarige relationer. En af journalisterne illustrerer modalitetens betydning for vedkommendes identitet. Efter at have infereret en forklaring i en nyhedsartikel beskriver journalisten sit møde med sagens aktører sådan her: En aktør "sagde: Har du skrevet den her, ja men den læste vi alle sammen i morges. Som om det var første dag i A.P. Møller, ikke. At jeg havde fået mine nye, blå blazer på." (Interview: Jour21). Journalisten føler tydeligvis, hans ekspertliggørelse påvirker hans identitet.

Analysen viser, at i de foreliggende 52 cases er der ikke nogen sammenhæng eller afhængighed mellem situationens karakter og journalistens forklaringsautonomi. Journalistens forklaringsautonomi påvirkes ikke af, hvorvidt situationen er en rutinesituation eller en refleksionssituation. Hvorvidt journalisten infererer, adopterer eller refererer en forklaring, ser ikke ud til at være situationsafhængigt.

Tabel 9.22. Situationstype og forklaringsautonomi i 2008 (hovedartikler)

Autonomi	Refleksionstilfælde	Rutinetilfælde	Hovedtotal
Høj (infererende)	38% (11)	30% (7)	35% (18)
Mellem (adopterende)	21% (6)	13% (3)	17% (9)
Lav (refererende)	41% (12)	57% (13)	48% (25)
Hovedtotal	100% (29)	100% (23)	100% (52)

Forskellen i journalistens forklaringsautonomi forventes i højere grad at være betinget af mellemvarige relationer end af de kortvarige relationer i produktionssituationen, eller mere præcist af journalistens dispositioner, som stammer fra positioner i mediefelt og journalistikfelt og tidligere positioner i fx uddannelsesfeltet.

Hvorvidt medie- og journalistikfelterne har indflydelse på journalisters forklaringsautonomi, redegøres der for senere i kapitlet, men hvis det er rigtigt, at også tidligere positioner influerer på forklaringsautonomien, kan der måske spores en effekt af forfatternes uddannelsesbaggrund. Det undersøges ganske kort, inden jeg vender tilbage til forholdet mellem situationstype og forklaringsgrad.

Tabel 9.23. Artikelforfatters uddannelse og forklaringsautonomi i 2008 (hovedartikler)

	Journalistisk	Akademisk m.m.	Hovedtotal
Høj (infererende)	25% (8)	50% (10)	35% (18)
Mellem (adopterende)	19% (6)	15% (3)	17% (9)
Lav (refererende)	56% (18)	35% (7)	48% (25)
Hovedtotal	100% (32)	100% (20)	100% (52)

Note: Akademikere m.m. (otte er akademisk, 11 både akademisk og journalistisk uddannet, en er faglært).

Der forekommer at være en sammenhæng mellem uddannelsens karakter og hovedartiklers forklaringsautonomi, hvilket understøttes af statistiske mål.[106] En akademisk uddannelse ser ud til i højere grad at betinge at ho-

[106] Fisher's exact test: 0,052; gamma: 0,487*.

vedartikler er infererende end en journalistisk uddannelse. Til gengæld er der ingen afhængighed eller sammenhæng mellem uddannelse og forklaringsgrad[107] eller mellem uddannelse og forklaringsgenre.[108] Uddannelse påvirker med andre ord den ene af forklaringsgenrens to dimensioner, hvilket imidlertid ikke er tilstrækkeligt til, at hovedartikler fra akademiske og journalistiske skribenter fordeler sig signifikant forskelligt på forklaringsgenren.

Nu vender jeg tilbage til at undersøge relationen mellem situationstype og forklaringsgrad. Den forventes i mindre grad end forklaringsautonomien at være bundet til journalistens sociale identitet, og dermed mere påvirkelig for kortvarige relationer i produktionssituationen, fordi en forklarings placering i toppen eller i bunden af en artikel kan blive opfattet som et spørgsmål om vinkling frem for et spørgsmål om identitet.

Tabel 9.24. Situationstype og hovedartiklers forklaringsgrad i 2008 (hovedartikler)

Forklaringsgrad	Refleksionstilfælde	Rutinetilfælde	Hovedtotal
Høj (forklaringscentreret)	86% (25)	57% (13)	73% (38)
Mellem (begivenhedscentreret)	14% (4)	43% (10)	27% (14)
Hovedtotal	100% (29)	100% (23)	100% (52)

Der ser ud til at være en stærk sammenhæng mellem produktionssituationens karakter og hovedartiklers forklaringsgrad (Fisher's exact test: 0,027; gamma: 0,656*). Hovedartiklers forklaringsgrad ser ud til i et vist omfang at være betinget af situationens karakter, så refleksionstilfælde, hvor situationen fremstår overraskende for journalisten, får journalisten til i højere grad at vinkle på forklaring.

Det betyder, at forklaringsgenren formentlig kun i nogen grad må forventes at være betinget af situationen, da forklaringsgenrens autonomidimension tilsyneladende ikke påvirkes af situationens karakter.

Det ser ud som om, at rutinetilfælde er forbundet med begivenhedscentrerede, forklaringsrefererende artikler, mens refleksionstilfælde er forbundet med forklaringscentrerede artikler, men noget signifikant billede giver de bivariate analyser ikke.[109]

[107] Fisher's exact test: 0,61.

[108] Fisher's exact test: 0,55. Det, som jeg tester for her, er alene variation i uddannelse i 2008, hvorvidt varierende uddannelse kan forklare variationen i forklarende journalistik i 1968, 1988 og 2008, er det ikke muligt at kontrollere for på artikelniveau.

[109] Fordelingen er tæt på at udvise signifikant afhængighed ved 90 procent (Fisher's exact test: 0,105).

Tabel 9.25. Situationstype og forklaringsgenren i 2008 (hovedartikler)

Forklaringsgenre	Refleksionstilfælde	Rutinetilfælde	Total
Begivenhedscentreret, refererende forklaringsartikel	3% (1)	30% (7)	15% (8)
Begivenhedscentreret, infererende forklaringsartikel	10% (3)	13% (3)	12% (6)
Forklaringscentreret, refererende forklaringsartikel	38% (11)	26% (6)	33% (17)
Forklaringscentreret, adopterende forklaringsartikel	21% (6)	13% (3)	17% (9)
Forklaringscentreret, infererende forklaringsartikel	28% (8)	17% (4)	23% (12)
Hovedtotal	100% (29)	100% (23)	100% (52)

Opsummerende må det siges, at forskelle i produktionssituationer ser ud til at få journalister til at vinkle forskelligt, så refleksionssituationer giver forklaringscentrerede hovedartikler, og rutinesituationer giver begivenhedscentrerede hovedartikler. Sådan ser det ud til, at mekanismen virker i den hybride periode i 2008, men det er ikke sikkert, at det samme er tilfældet i de to andre perioder. Hvordan journalister interagerer med situationen, er jo betinget af dispositionerne fra medie- og journalistikfelter, og i den hybride periode er journalister i højere grad disponeret for at fremhæve forklaringer i nyhedsartiklerne end i den homogene periode, hvor man sagtens kan forestille sig, at refleksionssituationer ville føre til begivenhedscentrerede nyhedsartikler.

I 2008 ser journalisters forklaringsautonomi mere ud til at afhænge af skribentens uddannelse end af situationens karakter. På samme måde forventes det, at mellemvarige feltrelationer i højere grad betinger, om journalisten i nyhedsartiklen fremstår som refererende, adopterende eller infererende en forklaring.

9.5 Komparativ analyse af nyhedsartikler 1968, 1988 og 2008

Efter at have redegjort for kausale relationer mellem produktionssituation og forklaringsgenrens dimensioner redegør jeg i dette afsnit for kausale relationer mellem felter og forklaringsgenre. Dette komparative afsnit har på den ene side karakter af opsamling af den kvalitative analyse af de tre cases og redegør for forholdet mellem felter og forklaringsgenre i de tre cases med henblik på at belyse slagmarkshypotesen fra afsnit 6.6.1, der både angår forklaringernes ophav og fordelingen af artikler i forklaringsgenrens katego-

rier. Redegørelsen består derfor af to dele. Den ene del består af en sammenligning af, hvem der fremstår som forklaringseksponenter i forklaringsgenrens refererende kategorier (2, 4 og 5) i de tre cases i 1968, 1988 og 2008, eller med andre ord hvilke kildetyper der refereres for den dominerende forklaring i de otte avisers hovedartikler. Den anden del består af en sammenligning af variationen i fordelingen af hovedartikler på forklaringsgenrens kategorier.[110]

9.5.1 Komparation af forklarende kilder 1968, 1988 og 2008

Ifølge forventninger til forklarende journalistik i partipressens periode, den homogene periode og den hybride periode, positioneres aktører forskelligt i de tre perioder, hvilket hænger sammen med feltdispositionerne fra medier og journalistik. I partipressens periode forventes det, at artikler i nyhedsdiskursen er vinklet på forklaringer fra eksponenter, som fortrinsvis repræsenterer særinteresser. I den homogene periode forventes det tillige, at forklaringer fra repræsentanter for særinteresser spiller en dominerende rolle, men at der ikke vinkles på dem i nyhedsartiklerne, eller at de modstilles andre forklaringer. I den hybride periode forventes nyhedsartiklerne at være mere vinklet på forklaringer fra repræsentanter for almeninteresser. Nyhedsartiklernes forklaringseksponenter er behandlet tidligere i dette kapitel i de kvalitative analyser af de tre cases – her kommer en sammenstilling af resultatet af analysen af hovedartiklerne.

Som det fremgår af tabel 9.26, er der meget stor forskel på, hvilke aktører der forklarer i hovedartiklerne i de otte danske betalingsaviser.[111] I 2008 er der flere artikler med eksperter som forklaringseksponenter end med politikere eller repræsentanter for organisationer. Hvis eksperter ses som repræsentanter for almeninteresse, fordi de kan antages at være uafhængige af

[110] Variation og sammenhæng testes med Fisher's exact test, som egner sig til at måle afhængighed mellem variable på nominalniveau med lille n, gamma måler rangordnet afhængighed mellem variable på ordinalniveau, ordinal regressionsanalyse måler sammenhæng mellem variable med kontrol for andre variable, og T-test anvendes til at måle forskellighed mellem gennemsnit på ordinalskalerede variable, hvor det antages, at der er samme afstand mellem kategorierne i de tre år.

[111] Forskellen på hovedartikler i 1968, 1988 og 2008 med soloforklaringer og med modstillede forklaringer fra politikere og organisationsrepræsentanter er signifikant med undtagelse af forskellen på 1988 og 2000. Sidstnævnte kan skyldes det lille antal hovedartikler i 2008 med politikere eller organisationsrepræsentanter, eftersom der er et flertal af artikler med soloforklaringer i 1988 og et mindretal af soloforklaringer i 2008 (Fisher's exact test (to-sidet): 1968-1988: 0,036, 1968-2008: 0,002, 1988-2008: 0,180).

særinteresser i forhold til de forklaringer af generelle fænomener i samfundet, som de leverer, er nyhedsjournalistikkens refererede forklaringer i 2008 domineret af kilder, der repræsenterer almeninteresse.

Tabel 9.26. Forklaringseksponenter i 1968, 1988 og 2008 (antal hovedartikler)[112]

År	Hovedartikel med	Ekspert	Politiker, organisation	Case, myndighed	Total
1968	Soloforklaring	33% (1)	94% (15)	86% (12)	85% (28)
	Flere forklaringer	67% (2)	6% (1)	14% (2)	15% (5)
	I alt	100% (3)	100% (16)	100% (14)	100% (33)
1988	Soloforklaring	100% (3)	61% (19)	60% (6)	64% (28)
	Flere forklaringer	0% (0)	39% (12)	40% (4)	36% (16)
	I alt	100% (3)	100% (31)	100% (10)	100% (44)
2008	Soloforklaring	71% (10)	36% (4)	100% (9)	68% (23)
	Flere forklaringer	29% (4)	64% (7)	0% (0)	32% (11)
	I alt	100% (14)	100% (11)	100% (9)	100% (34)
Total		20	59	32	112

Note: Tabellen er procentueret lodret inden for hvert år.

Dertil kommer, at repræsentanter for særinteresser som organisationsfolk og politikere kun leverer soloforklaringer i fire hovedartikler i 2008 mod 15 i 1968 og 19 i 1988. De fire partsrepræsentanter, der i artikler fremstår med soloforklaringer, er følgende:

1) Dokumentationschef, Rådet for Større Færdselssikkerhed
2) Venstreborgmestre og folketingsmedlemmer
3) Generalsekretær i European Council on Refugees and Exiles, juridisk rådgiver i Amnesty International, talsmand i FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR), m.fl.
4) Formand i Foreningen af fængselspræster, formand i SAVN (pårørendeforening) og socialfaglig konsulent i Kriminalforsorgen

[112] Som eksperter er kategoriseret forskere, ombudsmand, domstol, læger, (national)økonomer i banker. Hvor parter i analysen ovenfor udgjorde en kategori, skelnes der her mellem parter, som repræsenterer sociale grupperinger i samfundet, og parter, som repræsenterer sig selv eller myndigheder over for enkeltindivider. Parter er derfor dels kategoriseret som organisationsrepræsentanter, embedsmænd, politikere og dels som cases (personer, som forklarer egne forhold), og som myndighed er kategoriseret ansatte ved politiet.

Selv i de tilfælde i 2008, hvor særinteresserepræsentanter leverer hovedartiklens dominerende forklaring, er der markant flere forskellige parter bag forklaringen end en enkelt politiker eller organisationsrepræsentant, som tilfældet er i 1968 og 1988.

I mindre end hver tiende hovedartikel i 2008 frames virkeligheden af en soloforklaring fra repræsentanter for særinteresser og de modstilles som oftest andre forklaringer på det fænomen, som hovedartiklen handler om.

Display 9.1. Aktører, som positioneres af journalister som varetagere af almene interesser

Jour3: Ja, jeg ville kalde det troværdige kilder, kilder hvor man kan sige, at der heller **ikke er nogen interesser**.

Jour18: I sådan en sag her er det her eksperten og ekspertisen over dem alle, fordi … fordi alle andre eksperter VIL blive angrebet for uhæderlighed eller … eller for at have dagsordner og ting og sager. Men det tør man trods alt ikke at gøre ved en [ekspert]. […] Der er jo selvfølgelig mange andre, der har holdt med os i det, altså politikere og medier og alt muligt, men igen, det er jo nogen, der vil have en dagsorden, ik. Der har vi rent faktisk en … en … **det er paven**, der siger, at I har ret.

Jour23: Så fik jeg en **uvildig** kommentar på deres erfaring, en advokat, som er ekspert i [fænomen] og som har fulgt det i en årrække og som ligesom kunne sige noget om udviklingen over tid. (…) Så på den måde kan man sige, at [ekspert] ikke var den bedste … Godt nok er [vedkommende ekspert] og har ikke direkte noget i klemme, men [det er en ekspert], som har en speciel særinteresse i [fænomen]. […] Århus-professoren […] kunne jeg så ikke få fat i, og så [ekspert] var sådan set nummer to af dem, der blev brugt [i medierne og som] fremstod som en troværdig kilde.

Jour31: Jeg synes, at de gør den … Jamen, altså, det er dem [eksperter], der skaber troværdigheden, fordi at hvis du har nogle så stærke partskilder, som ham [aktør] er … Hvis det kun var folk i stil med ham eller kilder i stil med ham, jamen så vil det være udelukkende at se sagen fra én side. Det er enormt godt, synes jeg, at der kommer nogle **uvildige kilder** på også.

Jour32: [eksperter giver] en **uvildig anerkendelse** af, at der er et problem.

Jour49: Fordi jeg ikke ved noget om, hvordan man indretter en [organisation] sådan ideelt set, og hvad hedder det, så kan man så sige, at det er der selvfølgelig nogle kilder, der har nogle bud på, men der har jeg … Når jeg snakker sådan … med de kilder jeg har, så kommer jeg over i nogle løsninger, **som alle sammen favoriserer nogle bestemte mennesker**, som jeg derfor har svært ved, hvad skal man sige, ja altså … Jeg oplever, at jeg er i det dilemma, at når jeg skal anvise nogle løsninger, […] På en måde

> synes jeg altså … Jeg beskriver dem jo ikke direkte, løsningerne, men jeg tror egentlig, man kan sige på en måde, så er de sådan implicit.

Journalisters dispositioner for at prioritere forklaringer af sammenhænge fra kilder, der antages at være repræsentanter for almene interesser frem for særinteresser, kommer også til udtryk i journalisternes positionering af kildetyper i interviewene. De seks journalister i display 9.1 positionerer ganske klart nogle aktører som uafhængige af partsinteresser og som foretrukne forklaringseksponenter. I modsætning til i 2008 er eksperter stort set fraværende i 1968 og 1988, hvor politikere og organisationsrepræsentanter er den største gruppe forklaringseksponenter.

I 1968 er der 16 hovedartikler med forklaringer fra politikere og organisationsrepræsentanter, hvoraf de 15 fremstår uimodsagte, hvilket harmonerer med forventningerne til journalistikken i partipressens periode. De 15 partskilder, der i 1968 fremstår med soloforklaringer, er følgende: Medlem af KRIM's bestyrelse; Præsident Johnson; kommentator i Hanoi radio; Ledende VS'er; Formand for DA; Præsident Johnson; Studenterrådsformand; Præsident Johnson; Danmarks Lejerforbund; Erhard Jacobsen; Præsident Johnson; LO-leder; Talsmand for vesttysk regering; Statens våbenkontrol og den danske stats juridiske rådgiver. Det er tydeligvis repræsentanter for særlige interesser i den sag, de forklarer, og artiklerne bygger hovedsageligt på forklaringer for en enkelt part. Det svarer til, at 29 procent af hovedartiklerne i 1968 fremstår med en soloforklaring fra en repræsentant for særinteresser.

Fra 1968 til 1988 sker der et skift fra forklarende cases til forklarende partskilder, eller et skift i retning af kilder, hvis forklaringer har større performativ værdi, dvs. forklaringer, hvis gyldighed afhænger af forklaringseksponentens status eller symbolske kapitel. I 1988 fremstår hele 27 hovedartikler, eller godt halvdelen artiklerne, med politikeres eller organisationsrepræsentanters forklaringer, men til forskel fra 1968 modstilles en større andel af partsforklaringerne alternative forklaringer i hovedartiklerne. Af 31 hovedartikler med partsforklaringer fremstår 19 med soloforklaringer fra særinteresserepræsentanter og 12 med partsforklaringer og alternative forklaringer. Det svarer til, at 37 procent af alle hovedartikler i 1988 framer virkeligheden med en politisk eliteaktørs soloforklaring, hvilket er en større andel end i 1968.

Det er især folketingspolitikere, der positioneres med soloforklaringer. De 19 konkrete forklaringseksponenter til soloforklaringer i 1988 er følgende: Pia Kjærsgaard; Poul Schlüter; Formand, DA; Konservativt medlem af trafikudvalg; direktør i Privatbanken; Fire partiledere; Pia Kjærsgaard; Mimi Jakobsen;

Socialdemokratisk medlem af EF-parlamentet; embedsmand; CD-formand; Amtets byggeforvaltning; Hans Engell, næstformand i dansk delegation; Forkvinde, Ligestillingsrådet; Ritt Bjerregaard; LO-sekretær; Pia Kjærsgaard; EF-kommissær og en landbrugsminister.

I 1988 modstilles 12 partsforklaringer med alternative forklaringer i hovedartikler, hvilket kan være disponeret af et undersøgende journalistisk princip knyttet til vagthunderollen. Det er forklaringer fra følgende aktører: Formand, Dansk Kvindesamfund; Undervisningsminister; Ritt Bjerregaard; Miljøminister; Konservativ politiker; Formand, Hjorteavlerforeningen i Danmark; Industrirådet; Formand, landsdelsscenens bestyrelse; Statsminister; Socialdemokratisk medlem af Nordisk Råd; RKI og SF-skatteordfører.

I den homogene periode er hovedartiklernes fremstilling af sammenhænge præget af performative principper, ifølge hvilke virkeligheden repræsenteres gennem referat af partsforklaringer, både i soloforklarende nyhedsartikler og i nyhedsartikler med flere alternative forklaringer.

Der er med andre ord stor forskel på den måde, forklaringseksponenter fremstår på i de tre cases. Citering og referering af partskilder, der repræsenterer særinteresser, er fremtrædende i 1968, hvor de uimodsagt framer virkeligheden med deres forklaringer, og i 1988, hvor endnu flere partskilder fremstår med soloforklaringer, men hvor en større andel partsforklaringer samtidig modstilles alternative forklaringer i den enkelte hovedartikel. I 2008 er partsforklaringerne næsten forsvundet, og ingen enkeltkilder framer uimodsagt hovedartiklers fremstilling af virkeligheden med deres forklaringer. Den måde, forklaringseksponenter fremstår i hovedartiklerne på i de tre cases i 1968, 1988 og 2008, underbygger de forventninger, som der tidligere i afhandlingen er fremsat til nyhedsjournalistikken i partipressens periode, den homogene periode og den hybride periode.

Dermed støtter den første redegørelse for det kausale forhold mellem felter og journalisters forklarende praksis dele af afhandlingens overordnede argument, hvorefter journalistik i partipressens periode er agiterende (partskilders soloforklaringer) og i den hybride periode alment interessevaretagende (eksperters forklaringer og modstilling af partskilders forklaringer), mens journalistik i den homogene periode minder om den agiterede journalistik i partipressens periode med en stor andel soloforklaringer fra partskilder, men også med en relativt stor andel modstillede partsforklaringer. Sidstnævnte peger på, at der er forskel på journalisters positionering af repræsentanter for særinteresser som forklaringseksponenter i 1968 og 1988. Forskellen på de to cases 1968 og 1988 bliver tydeligere, når der nedenfor ses på fordelingen af hovedartikler på forklaringsgenren.

9.5.2 Komparativ analyse af variation i nyhedsartiklers forklarende karakter i 1968, 1988 og 2008

Den anden analyse for sammenhæng mellem felter og forklarende journalistik gælder fordelingen af hovedartikler på forklaringsgenren i de tre år 1968, 1988 og 2008. Forventningen er formuleret i *slagmarkshypotesen* (jf. afsnit 6.6.1).

Den forudsiger, at nyhedsjournalistik i den hybride periode (2000'erne) gennemsnitligt scorer højere på forklaringsgenren end nyhedsjournalistik i partipressens periode (frem til 1960'erne), der igen scorer højere end nyhedsjournalistik i den homogene periode (1970'erne-slut 1990'erne). Kort sagt er gennemsnittet for forklaringsgenren i 1988 mindre end for forklaringsgenren i 1968, der er mindre end gennemsnittet for forklaringsgenren i 2008, hvilket altså ikke er en hypotese om en lineær udvikling.[113]

Slagmarkshypotesen opstillede desuden langt mere detaljerede forventninger til nyhedsartiklernes fordeling, hvilket blev illustreret i diagram 6.1 og tabel 6.2. I dette afsnit sammenlignes forventningen til forklaringskategoriernes rangsorden på tværs af de tre cases med de faktiske relative scorer på forklaringsgenren. Den relative score angiver, hvor stor en procentandel en kategori forventes at have på forklaringsgenren i en periode i forhold til den samme kategoris procentandel i de to andre perioder. Den er altså en angivelse af kategoriers relative vægt på forklaringsgenren på tværs af perioder. Den periode, hvor kategorien vægter højest, tildeles værdien 3, og den periode, hvor kategorien vægter mindst, tildeles værdien 1.

Formålet med at sammenligne de forventede scorer med de faktiske scorer giver mening, eftersom forventningerne baserer sig på den relative variation i nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren i tre perioder og ikke på den faktiske procentandel af nyhedsartikler i den enkelte kategori i nogen af de tre år. Det er mere konkret formuleret som en forventning af karakteren "lidt, mere, mest", dvs. en rangordning på tværs af den uafhængige variabel frem for en forventning om specifikke procentandele i kategorierne.

Forklaringsgenren og dens to underdimensioner forklaringsgrad og forklaringsautonomi undersøges hver for sig. For ligeledes at styrke robustheden af den statistiske undersøgelse af variation i et datagrundlag, der er af be-

[113] Sammenligning af gennemsnit kræver ikke, at forklaringsgenren er intervalskaleret, men at der er samme afstand mellem de seks kategorier i de tre cases, hvilket der antages at være, og at forskelle på gennemsnit ikke afhænger af de værdier, som kategorierne tildeles, hvilket, som vist i kapitel 7, ikke er tilfældet her. Mindste score er den ikke-forklarende kategori, og højeste score er den forklaringscentrerede, infererende kategori.

grænset størrelse, og som kun i nogen grad er normalfordelt, anvendes test af variabelafhængighed og sammenhæng på flere forskellige dataniveauer.

Først testes for uafhængighed af den uafhængige proxyvariabel med værdierne 1968, 1988 og 2008 ved hjælp af Fisher's exact test, der er ufølsom over for andre parametre end stikprøvens repræsentativitet. Dernæst undersøges sammenhængen mellem den afhængige variabels rangorden og årsvariablen med gamma-test på ordinalniveau. Desuden antager jeg, at afstanden mellem forklaringsgenrens seks kategorier er ens i tre cases og tester for, om forskellen på gennemsnit for de tre år er signifikant med T-test, der bygger på en bred normalfordeling. I den sidste analyse anvendes ordinal logistisk regressionsanalyse til komparation og til at kontrollere for andre faktorer. Endelig præsenteres til sidst en sammenligning af hovedartikler og biartikler i de tre cases med henblik på resultaternes generaliserbarhed.

9.5.2.1 Komparation af forklaringsautonomi i 1968, 1988 og 2008

Forklaringsautonomi udtrykker, om journalist eller en kilde er ophav til forklaringer, og den kan som anført være lav, mellem og høj, eller antage værdierne 1, 2 og 3. De ikke-forklarende hovedartikler er ikke medtaget. Variationen i hovedartiklernes fordeling på forklaringsautonomi i de tre cases fremgår af nedenstående tabel 9.27.

Tabel 9.27. Journalisters forklaringsautonomi i hovedartikler 1968, 1988 og 2008

Værdi	Kategori	1968	1988	2008	Total
1	Lav: Refereret	76%	70%	48%	64%
2	Mellem: Adopteret	9%	18%	17%	15%
3	Høj: Infereret	15%	12%	35%	21%
	Total	100%	100%	100%	100%
	N	46	50	52	148
	Gennemsnit	1,39	1,42	1,87	

Som det fremgår af tabel 9.27, er der næsten ingen variation mellem 1968 og 1988 i journalisters forklaringsautonomi. Til gengæld er der i 2008 tre gange så mange nyhedsartikler med forklaringer, der fremstår som infereret af journalisten. Fordelingen af hovedartikler på forklaringsautonomi viser, at

der er signifikant forskel 2008 og 1968/1988, men ikke mellem 1968 og 1988.[114]

Fordelingen af hovedartikler på de tre år viser, at kilders refererede forklaringer i partipressens periode og den homogene periode er reduceret i den hybride periode til fordel for journalistens infererede forklaringer. Gennemsnittet for 2008-casen er med 1,87 signifikant højere end gennemsnittene for henholdsvis 1968 med 1,39 og 1988 med 1,42.[115] I 2008 fremstår journalister markant oftere som forklaringseksponenter i hovedartiklerne end i 1968 og 1988. Det betyder, at feltdispositioner som forventet ser ud til at påvirke journalisters forklaringsautonomi.

9.5.2.2 Komparation af forklaringsgrad i 1968, 1988 og 2008

Forklaringsgrad udtrykker en forklarings placering i en nyhedsartikel, og den kan som anført være lav, mellem og høj, eller antage værdierne 1, 2 og 3. Tabel 9.28 viser fordelingen af hovedartikler på proxyvariablen og variablens forklaringsgrad. Forventningen er jo, at forklaringer er mere centralt positioneret (forklaringers effekt på virkelighedens framing) i 2008 og 1968 end i 1988, hvor kampen om framing af virkeligheden er mindre væsentligt for kampene i felterne.

Tabel 9.28. Hovedartiklers forklaringsgrad i 1968, 1988 og 2008

Værdi	Kategori	1968	1988	2008	Total
1	Lav: Ikke-forklarende	10%	2%	0%	4%
2	Mellem: Begivenhedsvinklet	29%	55%	27%	37%
3	Høj: Forklaringsvinklet	61%	43%	73%	59%
	Total	100%	100%	100%	100%
	Antal hovedartikler	51	51	52	154
	Gennemsnit	2,51	2,41	2,73	

Fordelingen af hovedartikler viser, at der er forskel på hovedartiklernes fordeling på forklaringsgraden i 1988 og 1968/2008, men ikke mellem 1968 og 2008.[116] Det udtrykker, at i 1968 og 2008 er hovedparten af artiklerne forklaringscentrerede, mens de i 1988 er begivenhedscentrerede. Gamma for

[114] Fisher's exact test for uafhængighed mellem forklaringsautonomi og år: 1968-1988, 1968-2008** og 1988-2008**.

[115] T-test viser, at differencen på gennemsnit 1968-1988 er 0,03, mens forskellen 1968-2008 er 0,47** og 1988-2008 er 0,45**.

[116] Fisher's exact test for uafhængighed mellem forklaringsgrad og år: 1968-1988**, 1968-2008, 1988-2008***.

forklaringsgrad er højere for rækkefølgen 88-68-08 (0,368) end for den kronologiske rækkefølge (0,208), hvilket stemmer med forventningen.

Antages afstanden mellem forklaringsgenrens kategorier de tre år at være identisk, kan gennemsnit anvendes som et fordelingsmål, der med et gennemsnit på 2,7 for 2008 er signifikant højere end gennemsnittene for 1968 med 2,5 og 1988 med 2,4.[117] Der er med andre ord markant flere hovedartikler med forklaringer i makroteksten i den hybride periode end i de to foregående perioder.

9.5.2.3 Komparation af forklaringsgenre i 1968, 1988 og 2008

Analyserne af forklaringsgrad og forklaringsautonomi giver grund til at formode, at fordelingen på forklaringsgenren i 2008 må adskille sig signifikant fra fordelingen i 1968 og 1988. I 2008 vinkler journalister oftere deres nyhedsartikler på forklaringer, og de fremstår oftere som forklaringseksponenter end i 1968 og 1988. Fordelingen af de 154 hovedartikler på forklaringsgenren fremgår af tabel 9.29.

Tabel 9.29. Hovedartikler fordelt på forklaringsgenren i 1968, 1988 og 2008

	1968	1988	2008	Total
1 (Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel)	10%	2%	0%	4%
2 (Begivenhedscentreret, refererende forklaringsartikel)	22%	51%	15%	29%
3 (Begivenhedscentreret, infererende forklaringsartikel)	8%	4%	12%	8%
4 (Forklaringscentreret, refererende forklaringsartikel)	47%	18%	33%	32%
5 (Forklaringscentreret, adopterende forklaringsartikel)	8%	18%	17%	14%
6 (Forklaringscentreret, infererende forklaringsartikel)	6%	8%	23%	12%
Total	100%	100%	100%	100%
N	51	51	52	154
Gennemsnit	3,4	3,2	4,2	

Fordelingen af hovedartikler viser, at der er signifikant forskel på hovedartiklers fordeling på forklaringsgenren i de tre år.[118] I dette afsnit undersøges overensstemmelsen mellem forventningen i slagmarkshypotesen og den faktiske procentvise frekvensfordeling for hver case i tabel 9.29 på to måder.

[117] T-test viser, at differencen på gennemsnittet i 1968-1988 er 0,1 (insignifikant), mens forskellen 1968-2008 er 0,22* og 1988-2008 er 0,32***.

[118] Fisher's exact test for uafhængighed mellem forklaringsgenrens frekvensfordeling og år: 1968-1988***, 1968-2008**, 1988-2008***, hvilket betyder, at der er signifikant forskel på fordelingen i de tre år.

Først undersøges forskellen mellem de tre cases som en forskel i gennemsnitlig score, dernæst undersøges, om hovedartiklernes procentandel i en kategori på tværs af de tre cases rangordner sig som forventet i tabel 6.2.

Forskellen på de tre cases kan altså ses som en fordelingsforskel. Forskydninger i nyhedsartiklers fordeling på forklaringsgenren viser, at der er størst forskel på nyhedsartiklernes frekvensfordeling på forklaringsgenren i 1988 og 2008, næsten lige så stor forskel mellem 1968 og 2008, mens der næsten ingen forskel er mellem nyhedsartiklernes frekvensfordeling på forklaringsgenren i 1968-1988.[119] Det billede bekræftes af, at den samlede fordeling på de forskellige forklaringskategorier i tre år, som den udtrykkes i et gennemsnit for de tildelte scorer, er signifikant højere i 2008 end i 1968 og 1988.[120]

Sammenfattende viser analyserne af relationerne mellem år (proxy for feltvariationer) og hovedartiklernes forklarende karakter, at 2008 er markant forskellig fra 1968 og 1988 på forklaringsgenren. Det gælder også på forskellene i den ene af de to underdimensioner, som er forklaringsautonomien, og forskellen på nyhedsartiklernes forklaringsgrad i 1988 og 2008, mens forskellen ikke er signifikant mellem 1968 og 2008. Efter således at have fået bekræftet de overordnede forventninger til nyhedsartiklernes forklarende karakter målt som et gennemsnit på forklaringsgenren i de tre år, er der grund til at gå videre med testen af forventningerne.

Den anden og mere detaljerede forudsigelse i slagmarkshypotesen skal nu undersøges. Frem for at sammenligne gennemsnit eller forskydninger på forklaringsgenren ved bivariate analyser i de tre år sammenlignes den forventede rangorden (jf. tabel 6.2) med den faktiske rangorden for hver af de seks kategorier på tværs af de tre cases. Det er en sammenligning på 18 (6x3) parametre.

I tabel 9.30 sammenlignes den forventede og faktiske rangorden i hver forklaringskategori på tværs af de tre cases. I 12 tilfælde er den forventede og faktiske score ens, hvilket er markeret med stjerne i tabellen, og i seks tilfælde er scoren forskellig, hvorved modellen er dobbelt så god til at forudsige den faktiske score end en tilfældig fordeling af scorer.[121] Forventningen til den relative indbyrdes vægt af forklaringsgenrens kategorier er betydeligt mere præcis for 2008, hvor alle seks kategorier scorer rigtigt, end for 1968 og 1988, hvor tre kategorier scorer forkert.

---

[119] Gamma for 1988-2008: 4,6***, 1968-2008: 0,41*** og 1968-1988: -0,87.

[120] T-test viser, at differencen på gennemsnit på forklaringsgenren 1968-1988 er 0,18 point (insignifikant), mens forskellen 1968-2008 er 0,81 point***, og 1988-2008 er 1,0 point***.

[121] En tilfældig fordeling giver sandsynligvis seks ens scorer (18*0,33).

Tabel 9.30. Forventede scorer (i parentes) på forklaringsgenren i partipressens periode, den homogene periode, den hybride periode og faktiske scorer i 1968, 1988 og 2008

Nr.	Kategori	Partipressens periode	Den homogene periode	Den hybride periode
1	Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel	(2) 3	(3) 2	(1) 1*
2	Begivenhedscentreret, refererende artikel	(2) 2*	(3) 3*	(1) 1*
3	Begivenhedscentreret, infererende artikel	(2) 2*	(1) 1*	(3) 3*
4	Forklaringscentreret, refererende artikel	(3) 3*	(1) 1*	(2) 2*
5	Forklaringscentreret, adopterende artikel	(3) 1	(1) 3	(2) 2*
6	Forklaringscentreret, infererende artikel	(2) 1	(1) 2	(3) 3*
	Rigtig score	3	3	6

Note: Match mellem forventningsmodellens score og den faktiske score er markeret med *.

Ses der bort fra 1968, er der match mellem den forventede relative vægt og den faktiske vægt i fem ud af seks kategorier i 1988 og 2008. Eller sagt med andre ord bliver slagmarkshypotesen stort set bekræftet af forskellen på nyhedsartiklernes forklarende karakter i 1988 og 2008, hvilket er et markant resultat i afhandlingen, fordi det helt understøtter kausalmodellen og sammenhængen mellem de historiske feltkontruktioner og nyhedsjournalistikkens forklarende karakter.

Kausalmodellen er mindre sikker på forskellen på 1968 og 1988, men den er med seks match bedre end et tilfældigt gæt med fire rigtige match (12x0,33). Baggrunden for den fejlslagne forventning til forskellen på nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i 1968 og 1988 kan skyldes flere ting. På den ene side kan det skyldes, at forklaringskategoriernes rangorden på tværs af cases er baseret på konstruktionen af medie- og journalistikfelter, og da felterne for partipressens periode kun sporadisk blev konstrueret, har de udgjort et dårligt grundlag for modellen. Det kan på den anden side også skyldes, at medier og journalistik i 1968 ikke i tilstrækkelig grad er udtryk for partipressens medie- og journalistikfelter, fordi partipressens konflikter i 1968 ikke længere var så dominerende, som de havde været.

Opsummerende viser forklaringer sig som ventet at være mere centralt placeret i betalingsavisernes nyhedsjournalistik i 2008, hvor tre ud af fire artikler er vinklet på forklaring end i 1968, hvilket er end i 1968 og 1988, samtidig er journalister forklaringseksponent i hver tredje artikel i 2008, hvilket er meget hyppigere end i 1968 og 1988, hvor det er i hver 7. eller 8. nyhedsartikel. Det understøtter den kausale slagmarkshypotese om, at specifikke forandringer i medie- og journalistikfelter påvirker nyhedsjournalistikkens forkla-

rende karakter i de tre cases på en måde, der kan måles med forklaringsgenren, og at strukturelle feltbrud manifesterer sig som ændringer i nyhedsdiskursens forklaringsgenre, hvilket tydeligst kan observeres med feltbruddet omkring år 2000.

9.5.3 Forklaringer på ændringer i nyheders forklarende karakter

For yderligere at undersøge om ændringerne i forklaringsgenren kan forklares med de foreslåede strukturelle forandringer, hvilket de foregående bivariate analyser tyder på, og ikke ændringer i andre faktorer, inddrager jeg nu en multivariat analyse, hvor der simultant kontrolleres for andre faktorer. For at estimere en mulig sammenhæng mellem skiftende medie- og journalistikfelter og nyheders forklarende karakter bør alle relevante forklaringer inkluderes i analysen. Det er imidlertid ikke muligt, da man kan forestille sig en masse forklaringsfaktorer, der kan påvirke nyhedsjournalistik. I stedet vil jeg inddrage nogle faktorer, der i litteraturen udpeges som mulige forklaringer.

Tabel 9.31. Beskrivelse af uafhængige variable i ordinal regressionsanalyse

Variabel	Detaljer
Felt	Tre kategorier: Partipressens periode: Proxy = 1968; den homogene periode: Proxy = 1988; den hybride periode: Proxy = 2008
Avistype	Tre kategorier: Omnibus, tabloidavis, specialavis Dummyvariable = Omnibus, tabloidavis; Referencekategori = Specialavis
Ekspert i makrotekst	Dummyvariabel
Ekspert i mikrotekst	Dummyvariabel
Emne	Tre kategorier: Politik, udland, sport og vejr. Dummyvariabel = Politik, referencekategori = Udland; Ingen empiriske forekomster af sport og vejr
Artikellængde	Antal ord; 2008 eksakt; 1988 og 1968 estimeret ud fra et beregnet gennemsnitligt antal ord pr. linje gange antal linjer

Det er foreslået, at der er en sammenhæng mellem artikellængde og nyhedsartiklers forklaringer: "The increased number of references to how and why no longer constituted significant increasing linear trends after controlling for length" (Barnhurst & Mutz, 1997: 40). Der er fundet en kraftig stigning af samfundsvidenskabelige eksperter i danske avisnyheder i de seneste fire årtier (Albæk m.fl., 2002), hvilket kan tænkes at øge nyhedsartiklernes forklaringsgrad (Parisi, 1999: 56). Det kan også tænkes, at emnet kan have indflydelse på nyhedsjournalistikkens forklarende karakter, så et skifte i emne kan øve indflydelse på nyhedsartiklers forklarende karakter (Barnhurst & Mutz,

1997: 44). Desuden kan der være grund til at kontrollere for, om avistyper som morgen- eller tabloidavis har indflydelse på forklaringsgraden. Det er muligt at kontrollere for de ovenstående faktorer og forklaringer, fordi data er tilgængelige.[122]

Som nedenstående tabel 9.32 viser, er det kun avistype, der ikke udviser variation på tværs af årene, hvilket skyldes den omtalte stabile publiceringsfrekvens fra de otte aviser i perioden, mens variationen i de øvrige variable på nær artikellængde bygger på forholdsvis små tal. Variationen giver dog mulighed for, at disse variable kan forklare variationen i nyheders forklarende karakter på tværs af år.

Tabel 9.32. Uafhængige variable fordelt på 1968, 1988 og 2008 (antal hovedartikler)

Variabel	1968	1988	2008	Total
Avistype				
Omnibus	21	21	21	63
Tabloid	18	16	17	51
Specialavis	12	14	14	40
Kilde				
Ekspert i makrotekst	3	0	8	11
Ekspert i mikrotekst	2	3	17	22
Emne				
Politik	28	48	52	128
Udland	23	3	0	24
Sport, vejr	0	0	0	0
Artikellængde				
Gns. antal ord)	500	444	546	497

N=154; af de 22 artikler med ekspert i mikrotekst har ni artikler ekspert i makrotekst.

Med en multivariat ordinal logistisk regressionsanalyse undersøger jeg spørgsmålet om sammenhæng mellem proxyvariable for medie- og journalistikfelter og nyhedsjournalistikkens forklarende karakter. Den ordinale regressionsanalyse er valgt, fordi forklaringsgenren har seks rangordnede kategorier. I tabel 9.33 er der fire modeller, hvor model 1 svarer til tabel 9.29, mens de øvrige modeller kontrollerer for de ovennævnte faktorer som kilde, emne, avistype og artikellængde. Samtidig undersøges forskellen på forklaringsgenren i 2008 og forklaringsgenren i henholdsvis 1968 og 1988 hver for sig.

[122] 2008-casen er tillige kontrolleret for effekten af den traditionelle baggrundsvariabel uddannelse (jf. afsnit 9.4.3).

Tabel 9.33. Estimationsresultater for forklaringsgenre (ordinal probit model)

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	Koeffi-cient	Std. Error	Koeffi-cient	Std. Error	Koeffi-cient	Std. Error	Koeffi-cient	Std. Error
Periode								
2008	Reference		Reference		Reference		Reference	
1988	-0,72***	0,21	-0,73***	0,22	-0,74***	0,22	-0,68***	0,23
1968	-0,68***	0,21	-0,67***	0,22	-0,69***	0,26	-0,65**	0,26
Ekspert								
i makrotekst			0,32	0,39	0,33	0,40	0,39	0,40
i mikrotekst			0,16	0,30	0,16	0,31	0,15	0,31
Emne								
Politik					0,56	0,22	0,00	0,28
Avistype								
Omnibusavis					0,07	0,22	0,17	0,23
Tabloid					-0,11	0,23	-0,53	0,23
Artikellængde							0,00	0,00
N	154		154		154		154	
Nakelkerne's R^2	0,096		0,100		0,106		0,128	

Model 1 viser, at hovedartiklerne er signifikant mere forklarende i 2008 end i 1968 og 1988, hvilket harmonerer med de ovennævnte resultater af den bivariate analyse af sammenhæng mellem forklaringsgenre 1968-1988 og 2008. Modellerne 2-4 viser, at forskellen på 2008 og de to andre år forbliver signifikant og ikke påvirkes synderligt, når der kontrolleres for de øvrige variable. Den viser også, at ingen af de øvrige variable har signifikant effekt på variationen i forklaringsgenren på tværs af de to perioder. Selv om man altså kunne forvente, at længere artikler gav mere forklarende artikler, er det ikke tilfældet.[123] Heller ikke tilstedeværelsen af eksperter i artiklerne kan fjerne sammenhængen på tværs af perioderne, selv om eksperter træder ind i forklarende roller primært i 2008, så træder journalister i endnu højere grad ind i den forklarende rolle, blandt andet ved i en tredjedel af artikler med eksperter at overtage forklaringen og i artiklens makrotekst fremstå som den, der forklarer, hvorved artiklerne hører til den forklaringscentrerede, adopterende genre.

Imidlertid udviser data ikke de karakteristika, som en ordinal logistisk regressionsanalyse kræver, fordi signifikansen i Test af Parallel Lines med 0,000

[123] Resultatet af kontrol af artikellængde svarer til fund fra analyser af svenske tv-nyheders længde (Findahl & Hoijer, 1984: 164).

for model 4 er mindre end kravet på 0,05. Selv om der dermed kan fæstes mindre lid til koefficienter og signifikansniveauer, støtter resultaterne af de bivariate analyser den multivariate analyse.

9.5.4 Resultaternes generaliserbarhed

En artikel, der ender på avisens forside, har sandsynligvis ikke særligt forklarende kendetegn i forhold til de tilknyttede nyhedsartikler samme dag i samme avis (jf. afsnit 7.5.2). Det betyder, at resultaterne af analysen af hovedartiklerne ser ud til at kunne generaliseres til andre nyhedsartikler i betalingsaviserne. Der kan dog være grund til at se på, om biartiklerne samlet set har samme forklarende karakter som hovedartiklen. Der er 18 biartikler i 1968, 19 i 1988 og 82 i 2008.

Tabel 9.34. Forklaringsgenre i 1968-1988 og 2008 (biartikler)

	1968	1988	2008	Total
Begivenhedscentreret, ikke-forklarende artikel	0%	16%	4%	5%
Begivenhedscentreret, refererende forklaringsartikel	50%	26%	33%	33%
Begivenhedscentreret, infererende forklaringsartikel	11%	11%	6%	8%
Forklaringscentreret, refererende forklaringsartikel	22%	26%	29%	28%
Forklaringscentreret, adopterende forklaringsartikel	11%	11%	13%	13%
Forklaringscentreret, infererende forklaringsartikel	6%	11%	15%	13%
Total	100%	100%	100%	100%
N	18	19	82	119
Gennemsnit	3,29	3,22	3,60	

I 2008 er der relativt flere artikler end i 1968 og 1988, hvor journalisten forklarer alene eller sammen med kilder. De relaterede artikler i 2008 udviser svage tegn på, at journalister har en større forklaringsautonomi end i de relaterede artikler i 1968 og 1988. Derfor indikerer de relaterede artikler et tilsvarende skifte i forklaringsgenre fra 1968 og 1988 til 2008, som det fremgår af tabel 9.34.

Forskellen på biartiklernes fordeling på forklaringsgenren de tre år er insignifikant,[124] hvilket er i modsætning til hovedartiklernes fordeling på forklaringsgenren. Det kan på ene side tale for, at der er en forskel på hovedartiklers og biartiklers forklarende karakter. På den anden side er forskellen på

[124] Fisher's exact test: 1968-1988: 0,56; 1968-2008: 0,68; 1988-2008: 0,46.

hoved- og biartiklers fordeling på forklaringsgenren i henholdsvis 1968, 1988 og 2008 heller ikke signifikant ved et 95 procents signifikansniveau.[125]

Når hoved- og biartiklernes forklarende karakter ikke er signifikant forskellige, og biartiklers gennemsnit er højere for 2008 end for 1968 og 1988, taler det ikke imod en lighed mellem hovedartiklers og biartiklers forklarende karakter. Der er altså på den ene side ikke klare indikationer på, at resultaterne for hovedartiklerne ikke kan generaliseres til betalingsavisernes nyhedsartikler, men der er på den anden side med den begrænsede datamængde kun svage indikationer på, at det kan lade sig gøre.

Dertil kommer, at sagerne, der ender på forsiden, kan være særlige sager, som aviser og journalister investerer flere ressourcer i end i de øvrige sager i avisen, hvilket kan give artiklerne en særlig bias i forhold til forklaringsgenren. Men som der blev redegjort for i afsnit 8.2.4.1, tyder det på, at kun nogle hovedartikler bærer præg af at være prioriteret til forsiden, mens hovedparten ikke bærer præg af det. Om det er tilstrækkeligt til at forklare forskellen på hoved- og biartiklers forklarende karakter, er ikke til at afgøre på det foreliggende datamateriale.

Konklusionen på det sparsomme materiale, som de relaterede biartikler udgør, må derfor blive, at analysen af biartiklers forklarende karakter ikke taler imod de signifikante resultater af analysen af hovedartiklerne, og samtidig indikerer interview med journalisterne, at produktionen af størstedelen af hovedartiklerne ikke ser ud til at adskille sig fra produktionen af andre af avisens nyhedsartikler. Det giver grund til at antage, at de empiriske fund ikke kun har gyldighed for hovedartikler på betalingsavisers forsider, men med forsigtighed for den forklarende karakter af andre af betalingsavisernes nyhedsartikler.

9.6 Opsamling og diskussion

Analysen af nyhedsartiklerne har resulteret i ret markante resultater, hvoraf jeg vil fremhæve fem empiriske fund i denne opsamling af kapitel 9. For det første viser de empiriske resultater meget stor variation i de tre cases med nyhedsjournalistik i 1968, 1988 og 2008. Selv om de allerfleste hovedartikler i otte danske betalingsaviser i de tre år er forklarende nyhedsartikler, er forklaringsgenren som analytisk redskab i stand til at vise så stor variation i nyhedsartiklernes forklarende karakter, at forventningerne kan afprøves på et begrænset antal nyhedsartikler. Derfor har analyserne i dette kapitel primært

[125] Fisher's exact test: Hoved- og biartikler i 1968: 0,13; 1988: 0,10; 2008: 0,13.

været båret af et sammenligneligt grundlag bestående af 154 hovedartikler fra årene 1968, 1988 og 2008.

For det andet bekræfter de empiriske fund tillige retningen på variationen i nyhedsjournalistikkens forklaringer på tværs af de tre cases. Der er således markant større tilslutning til artiklernes forklaringer fra journalister i 2008 i forhold til 1968 og 1988. I afhandlingen forklares variationen med, at kampene mellem nyhedsjournalister og strategiske informationsjournalister i den hybride periode hæmmer vinklingen af nyhedsartikler på politiske eliteaktørers soloforklaringer og framing af virkeligheden.

For det tredje er hovedartikler hyppigere vinklet på forklaringer i 2008 end især i 1988. Det passer sammen med, at når forklaringer i højere grad end begivenhedsskildringer tilskrives effekter på virkelighedskonstruktionen, fremmes vinkling på forklaringer af, at de symbolske kampe om virkelighedens diskursive konstruktion er langt mere intense mellem nyhedsjournalister og informationsjournalister end mellem undersøgende journalister og refererende journalister i 1988. I 1968 er forholdsvis mange hovedartikler tillige vinklet på forklaringer, hvilket formentlig er betinget af modsætninger mellem partipolitiske interesser i medier og journalistik.

For det fjerde er der stor variation i de kildetyper, der i de forklaringsrefererende nyhedsartikler fremstår som forklaringseksponenter i de tre cases. Hovedartiklerne i 1968 er præget af forklaringer fra politikere og organisationsrepræsentanter, cases og ansatte i politiet. I 1988 er cases og politikfolk erstattet af endnu flere magtfulde politiske aktører, og i 2008 er hovedartikler præget af forklaringseksponenter som Folketingets ombudsmand og eksperter, der ikke antages at favorisere særinteresser i den konkrete artikel. De er forklaringseksponenter, som antages at repræsentere almeninteresser i modsætning til partsforklaringer fra aktører med særinteresser. Det er altså sket meget markante skift i, hvem der framer virkeligheden i nyhederne i løbet af de seneste 40 år. Et skifte i forklaringseksponenter fra politiske eliteaktører til eksperter og journalister.

For det femte er der meget stor variation i hovedartiklernes framing af virkeligheden gennem en eller flere modstillede forklaringer. Hovedartiklerne i 1968 er præget af soloforklaringer fra politikere og organisationer samt fra cases og politifolk, mens hovedartikler med flere alternative forklaringer er næsten fraværende. I 1988 præges hovedartiklerne både af soloforklaringer og af artikler med flere forklaringer. Især politikere i Folketinget framer med soloforklaringer i hovedartiklerne virkelighedens diskursive konstruktion, som udtryk for performative principper i det journalistiske felt. Samtidig modstilles partsforklaringer andre forklaringer i knap hver fjerde hovedartikel, hvilket kan ses som udtryk for kritisk-undersøgende principper i det journali-

stiske felt. I 2008 er hovedartikler med soloforklaringer fra magtfulde partskilder stort set forsvundet, mens forklaringer fra kontrolinstanser, som fx Folketingets ombudsmand og eksperter, i højere grad fremstår med soloforklaringer.

De empiriske fund bekræfter altså ganske overbevisende forventningen om, at nyhedsjournalistikkens forklarende karakter varierer som forudsagt i *slagmarkshypotesen*, hvilket ses som en indikation på, at karakteren af den forklarende nyhedsjournalistik i de empiriske nedslag med 20 års mellemrum er udtryk for dispositioner fra medie- og journalistikfelter i to strukturelt forskellige perioder i 1988 og 2008, der formentlig tillige er strukturelt forskellig fra 1968.

Endelig bekræfter de empiriske fund delvist *situationshypotesen*, fordi forskelle i produktionssituationer har effekt på forklaringers placering i nyhedsartikler, så ni ud af ti hovedartikler, der er blevet til i refleksionssituationer, er forklaringscentrerede, mens seks ud af ti hovedartikler, der er blevet til i rutinesituationer, er forklaringscentrerede hovedartikler. Til gengæld ser journalisters forklaringsautonomi ikke ud til at være betinget af situationen, hvorfor situationshypotesen kun delvis bliver indfriet. Til gengæld ser det ud til, at forklaringsautonomien, dvs. om journalisten i nyhedsartiklen fremstår som refererende, adopterende eller infererende en forklaring, afhænger mere af de mellemvarige feltrelationer og skribentens uddannelse end af de kortvarende situationsrelationer.

Refleksionssituationer fremmer altså forklaringscentrerede hovedartikler, og rutinesituationer fremmer begivenhedscentrerede hovedartikler, mens journalisters forklaringsautonomi i højere grad afhænger af positioner i uddannelses-, medie- og journalistfelt end af situationen.

9.6.1 Generalisering og validitet af artikelanalysens resultater

De empiriske analyser af de tre cases bygger på et design, der traditionelt tildeles høj intern validitet, fordi andre faktorer forsøges at holdes konstante. Dvs. de mellemvarige relationer mellem medie- og journalistikfelt og journalisters forklarende praksis søges isoleret med henblik på at måle effekten af de strukturelle forhold på nyhedsartiklers forklarende karakter. I det omfang, det konstruerede datamateriale har gjort det muligt, er det kausale forhold mellem felter og nyhedsartiklernes forklarende karakter blevet kontrolleret for andre faktorers indflydelse som eksperter, avistype og artiklers længde uden synderlig effekt på relationen mellem felter og journalisters forklarende praksis, som den kommer til udtryk i nyhedsartikler.

Der er tillige grund til at beskæftige sig med den eksterne validitet af artikelanalysens resultater. De empiriske fund i dette kapitel bygger primært på analyser af nyhedsartikler, der har en særlig placering, som er af betydning for avisernes interne profileringskampe, for avissalg og for tildeling af anerkendelse til skrivende journalister på landets aviser. Derom er der ingen tvivl. Jeg argumenterer alligevel på baggrund af analyser af artikler på mere sekundære placeringer i aviserne, at topartiklerne ikke adskiller sig markant i deres forklarende karakter fra biartiklerne, som der henvises til, på forsiden af avisen. Dermed ikke være sagt, at der ikke er forskelle, men en række af de empiriske fund, der er baseret på hovedartikler, forventes at være tendenser, der tillige præger de nyhedsartikler i betalingsaviserne, der ikke er relateret til avisens højest prioriterede artikel.

9.6.2 Diskussion af andre forklaringer på de empiriske fund

Eftersom de empiriske fund bekræfter de fremsatte hypoteser, er de samtidig indikationer på, at afhandlingens kausalteorier på mesoniveau er plausible. Imidlertid har det ikke været muligt at konstruere variable for felterne, der kunne have øget kontrollen af hypoteserne, som alene er blevet undersøgt ved hjælp af de tre proxyvariable 1968, 1988 og 2008. Da jeg ikke har påvist en ubestridelig sammenhæng, er der grund til at kort at diskutere, hvordan de empiriske fund forholder sig til andre teorier på forklarende journalistik og dens udvikling de seneste årtier (jf. afsnit 3.1).

Jeg vil kort nævne, hvad der kan opfattes som to konkurrerende teorier til den i afhandlingen fremførte teori om kausalitet mellem specifikke medie- og journalistikfelter og journalisters forklarende praksis i nyhedsartikler. Den første teori er, at forklaringer ikke har, eller i det mindste ikke tillægges, kommerciel værdi (Findahl & Höijer, 1984). Den blev fremsat på et tidspunkt, hvor dansk journalistik befandt sig midt i den homogene periode, og hvor den viser sig at passe med nyhedsartiklernes begivenhedscentrerede karakter. Imidlertid må den siges at have tidsbegrænset holdbarhed. De empiriske fund viser, at tre ud af fire artikler, som betalingsaviserne tillægger størst værdi, og som placeres på forsiden af avisen, i 2008 er vinklet på forklaring frem for begivenhedsskildring. Forklarende nyhedsartikler tillægges med andre ord kommerciel værdi på medierne.

Den anden teori kan formuleres med udgangspunkt i Barnhurst & Mutz (1997) og Forde (2007), der begge peger på, at publikums opfattelse af øget samfundsmæssig kompleksitet øger efterspørgslen efter forklarende journalistik, der antages at reducere opfattelsen af samfundets eller verdens kompleksitet. Teorien indebærer, at medierne er afsenderorienterede, og at æn-

dringer i journalisters forklarende praksis i nyhedsartiklerne skyldes ændringer i publikums præferencer. Det kan ikke afvises, at ændringer i den forklarende journalistik kan være efterspørgselsdrevet. Imidlertid kræver det, at efterspørgsel efter kompleksitetsreducerende forklarende journalistik reduceres markant fra 1968 til 1988 og yderligere i 2008, fordi det ellers kan være svært at forklare den markante stigning i hovedartikler med flere alternative forklaringer fra 1968 til 1988 og til 2008.

Flere forskellige forklaringer på det samme fænomen nuancerer repræsentationen af virkelighedens sammenhænge, og nuancering er kompleksitets*forøgende*, hvorved øgningen i andelen af nyhedsartikler med flere modstillede forklaringer øger kompleksiteten i den forklarende journalistik fra 1968 over 1988 til 2008. Teorien om en efterspørgselsdrevet kompleksitetsreduktion kan heller ikke forklare skiftet fra partsforklaringer i 1988 til ekspertforklaringer i 2008, eller skiftet fra journalistrefererede forklaringer i 1988 til journalistinfererede forklaringer i 2008, fordi forklaringers reduktion af kompleksiteten ikke kan forventes at variere med ophav.

Sammenfattende kan jeg ikke fuldstændigt afvise, at andre faktorer kan have indflydelse på variationen i de empiriske fund, men med slagmarkshypotesens præcision i forudsigelsen af vægtningen af forklaringsgenrens kategorier i hvert af de tre år, og især i 1988 og 2008, forekommer afhandlingens teori på mesoniveau at være det mest plausible bud på kausale forhold i journalisters forklarende praksis, som den kommer til udtryk i nyhedsartikler i danske betalingsaviser. Samtidig kan afhandlingens teori på mikroniveau ikke alene bidrage til at forklare det relative omfang af forklarende nyhedsartikler, men tillige det præcise omfang af nyhedsartiklernes forklarende karakter. Produktionsprocessen indeholder de kausale mekanismer, der forklarer prioriteringen af forklaringer i den diskursive konstruktion af virkeligheden i nyhedsjournalistikken.

Kapitel 10. Konklusion, diskussion og perspektivering

Dette sidste konkluderende kapitel har til formål at kaste et lidt mere overordnet blik på afhandlingen gennem diskussionen af tre temaer, der på forskellig vis inddrager resultater og konklusioner.

Det første tema handler om afhandlingens empiriske og teoretiske pointer og peger på, hvordan resultater og konklusioner tilbyder ny viden om nyhedsjournalistik. Her diskuteres, hvad afhandlingens analytiske greb med forklaringsgenren betyder for forståelsen af nyhedsjournalistik. Som det blev påpeget i indledningen, er forklaringsgenren et nyt greb på journalistikken, der har gjort det muligt empirisk at vise historiske forandringer i forklarende nyhedsjournalistik og at se disse ændringer som forbundet med samfundsmæssige ændringer. Konkret viser afhandlingen for det første, hvordan den forklarende journalistik har udviklet sig over tid, og for det andet hvilken form for praksis forklarende nyhedsjournalister anvender. Det fører frem til en diskussion af, om der er en særlig journalistisk måde at forklare på. I afhandlingen søges det tillige sandsynliggjort, at nyhedsjournalistikkens forklarende karakter og dens forandringer skyldes strukturelle og situationelle forhold i henholdsvis medier og journalistik.

Det andet tema handler om konsekvenserne af de empiriske og teoretiske resultater for forståelsen af journalistikkens rolle i samfundets magtkampe. Her diskuteres, hvad implikationerne er af, at forklarende journalistik ikke blot er en afspejling eller neutral repræsentation af virkeligheden. Spørgsmålet er her, hvad magtkampe mellem samfundets eliter betyder for journalistikkens forklaringer og journalistikkens forklaringer for magtkampene?

Endelig handler det tredje tema om journalistikkens rolle i demokratiet. Her diskuteres, hvad de empiriske fund kan have af betydning for oplysning af samfundets borgere. Bliver borgerne bedre eller ringere oplyst af den måde, som forklarende journalistik historisk har udviklet sig på, og hvad betyder nyhedsjournalisternes forklarende praksis for den forklarende journalistiks oplysende karakter? De tre diskussioner bidrager til en diagnose af nutidens nyhedsjournalistik.

Kapitlet er disponeret, så diskussionen af de tre temaer følger i ovennævnte rækkefølge, inden kapitlet sluttes af med en diskussion af afhand-

lingens bidrag til litteraturen, praktikere i medier og journalistik samt muligheden for nye forskningsprojekter.

10.1 Analysestrategiens betydning for forståelsen af nyhedsjournalistik

Tilgangen til studiet af journalistikkens forklaringer har selvfølgelig betydning for forskningsprocessen og de resultater, der kommer ud af undersøgelserne. Jeg redegør først for afhandlingens problemstillinger, dernæst for resultater og til sidst foreslår jeg, at journalister har en specifik forklarende praksis.

I indledningen skitserede jeg fire problemstillinger i en undersøgelse af journalisters forklarende praksis, hvilket antyder, at emnet er forholdsvis ubeskrevet i litteraturen. Det var først nødvendigt begrebsanalytisk at finde ud, hvad en journalistisk forklaring er, hvordan forklarende journalistik kan afgrænses fra publikums supplerende forklarende praksis, og hvordan den forklarende karakter af nyhedsjournalistik kan undersøges generelt og ikke kun i forhold til et specifikt emne. Svaret på de problemer er forklaringsgenren, der operationaliserer definitionen af en forklarende nyhedsartikel uafhængigt af emne.

Dernæst var det teoretisk-analytisk nødvendigt at finde ud, hvilke faktorer der i et historisk perspektiv kan tænkes at påvirke nyhedsjournalistikkens forklarende karakter. Analysestrategien pegede på, at der skulle findes faktorer af varierende varighed. Svaret er, at de langvarige relationer på et makroniveau blev begrebsliggjort med informationssamfundet. De mellemvarige relationer blev på mesoniveau begrebsliggjort som felter og dispositioner i henholdsvis journalistik og medier. De kortvarige relationer på mikroniveau blev begrebsliggjort som produktionssituationer.

Den tredje problemstilling af teoretisk-deskriptiv karakter blev begrundet af den anden problemstillings begreber og teorier. Det var nødvendigt at finde ud af, hvilke specifikke karakteristika ved samfund, felter og situationer der kan tænkes at påvirke forklarende journalisters positionering i nyhedsartikler. Svaret var for det første konstruktionen af fire felter, to mediefelter og to journalistikfelter, foruden antydningen af yderligere to felter tidsmæssigt forud for de andre felter. Det førte til opdeling af de seneste 40 år i tre perioder med hver deres specifikke karakteristika. Dermed var der skabt variation på afhandlingens uafhængige variabel på mesoniveau. Svaret var for det andet konstruktionen af to typer af produktionssituationer, hvorved der blev skabt variation på afhandlingens mellemkommende variabel på mikroniveau i den nære produktionskontekst.

Den fjerde og sidste kausalteoretiske problemstilling gjorde det nødvendigt først at forudsige, hvilke effekter de uafhængige variable (felterne) og den mellemkommende variabel kan have på journalisters forklarende praksis, herunder hvordan den kommer til udtryk i nyhedsartiklernes forklarende karakter. Til det formål fremsatte jeg fire forventninger formuleret som hypoteser. De to første hypoteser forudsagde korrelation mellem variable. Slagmarkshypotesen forudsagde, hvordan nyhedsartiklerne relativt ville fordele sig på forklaringsgenren i de tre perioder og dermed, hvordan forklarende journalisters positionering på forskellige tidspunkter kommer til udtryk i nyhedsjournalistikken. Situationshypotesen forudsagde, hvordan nyhedsartiklers forklarende karakter ville være i forskellige situationer. De to sidste hypoteser forudsagde, hvordan journalisters forklarende praksis vil være i den nuværende hybride periode, således bebudede ekspertliggørelseshypotesen, at journalister i den hybride periode konstruerer situationer med henblik på at forklare fænomener i samfundet, og professionaliseringshypotesen forudsagde, at en del af journalisters praksis er eksperimentel med en bekræftende logik.

Dernæst var det nødvendigt at finde ud af, hvordan nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i de forskellige perioder varierer, hvorfor de udvalgte nyhedsartikler blev kodet og kategoriseret på forklaringsgenren. Endelig var det selvfølgelig nødvendigt at finde ud af, om nyhedsartiklernes fordeling på forklaringsgenren indfriede forventningerne formuleret i slagmarkshypotesen og situationshypotesen.

10.1.1 De empiriske resultater

Kort fortalt tegner der sig efter de empiriske analyser et billede af nyhedsjournalistik under stor forandring. Det gælder for det første forklaringernes placering i nyhedsartiklerne og dermed deres betydning for journalisters vinkling. Det gælder for det andet nuancer i repræsentationen af verden gennem én forklaring eller flere alternative forklaringer. Endelig gælder det for det tredje, hvem der fremstår som nyhedsartiklernes forklaringseksponenter.

Forklaringer er i partipressen og i det seneste årti et væsentligt strukturerингsprincip i repræsentationen af virkeligheden i nyhedsdiskursen. Journalisterne vinkler deres nyhedsartikler på forklaringer – et nyhedskriterium, hvis man dermed mener et generelt karakteristikum ved nyhedsartikler. Modsat er det i perioden fra midten af 1970'erne til slutningen af 1990'erne, hvor forklaringer spiller en sekundær rolle i journalisters vinkling af nyheder i forhold til begivenhedsskildringer.

Virkeligheden bliver i 1968 repræsenteret gennem soloforklaringer i nyhedsartikler, og der er vel at mærke soloforklaringer, som primært er fremsat af politikere og organisationer og sekundært af casepersoner og ansatte i politiet. I nyhederne frames virkeligheden af forklaringer fremsat af aktører, der er part i de sager, nyhederne beskæftiger sig med. I 1988 bliver virkeligheden i endnu højere grad framet af politikere og organisationsrepræsentanter gennem forklaringer, men fremstillingen nuanceres nu i flere artikler med alternative forklaringer, der kan repræsentere forskellige frames. I 2008 er politikere og organisationsfolk imidlertid næsten forsvundet som forklaringseksponenter. I stedet frames virkeligheden gennem forklaringer fremsat af eksperter eller af journalisterne selv, enten som soloforklaringer eller suppleret med andre forklaringer.

De empiriske fund taler imod gængse opfattelser af nyhedsjournalistik. De taler imod opfattelsen af, at nyhedsjournalistik er begivenhedsfokuseret. Det kan godt være, at begivenheder præger nyhederne, men det var kun i 1988, at nyhedsartikler hovedsageligt er vinklet på begivenhedsskildringer, i 1968 og især i 2008 er det forklaringen af begivenheder og andre fænomener, der driver nyhedsvinklingen. Resultaterne taler desuden imod opfattelsen af, at journalistik skulle være blevet politiseret i de senere år (politisk parallelisme). I hvert fald kan det være svært at se, at journalistik, der baserer den diskursive konstruktion af virkeligheden på politiske eliteaktørers framing gennem (solo)forklaringer, skal være mindre politiseret end en journalistik, der er baseret på den diskursive konstruktion af virkeligheden på eksperters forklaringer eller journalisters egne forklaringer. Nærmere tværtimod, fordi resultaterne viser, at aktører med særinteresser i stadig mindre omfang fremstår som dem, der gennem forklaringer framer den diskursive konstruktion af virkeligheden i nyhederne.

Journalistikkens autonomi ser ud til at være øget. I den homogene periode med den klassiske presse fra 1970'erne til 1990'erne forekommer nyhedsjournalistikken mindre autonom end i den nuværende hybride periode. Resultaterne fra 1988 viser, at framingen i nyhederne i udpræget grad blev overladt til politiske eliteaktører, hvilket forekommer mere passende for en partipresse end til en publicistisk presse, mens framingen i 2008 gennem forklaringer fra eksperter og journalister forekommer mere autonom i forhold til partiinteresser eller tabloidiseret underholdning.

Journalistik opfattes ofte som noget, der er i andres tjeneste, som regel er det i nyhedsmediernes tjeneste, men det kan fx. også være i varetagelsen af eliters relationer til offentligheden. Journalistikkens autonomi knytter sig til, i hvilken grad den forfølger disse funktioner. Således ser det ud til, at den epistemisk-konstruerende nyhedsjournalistik i 2000'erne forholdsvis auto-

nomt varetager en funktion, der delvist udspringer af forhold i journalistikfeltet, og at den form for journalistik er blevet den dominerende praksis i nutidens journalistik. Dermed er mainstream nyhedsjournalistik måske tættere på at være til for sin egen skyld, end det har været tilfældet tidligere.

Journalister ser ud til at have skiftet rolle fra at være bestyrere af en offentlig debat, der overlader framingen af virkeligheden til politiske eliteaktører, til at være bidragydere til den offentlige debat gennem forklaringer, som dels henter autoritet hos journalisten selv eller hos autoritative kilder, der refereres.

Endelig viser de empiriske resultater, at hovedparten af nyhedsartiklerne i den nuværende periode er skabt af journalister, der refleksivt stræber at forklare, der anvender eksperimentelle metoder som grundlag for forklaringer, og som kontrollerer deres forklaringer gennem håndværksmæssig validering med forskellige kilder eller metoder og gennem kommunikativ validering med forskellige perspektiver eller eksperter.

10.1.2 Forventninger indfriet

De empiriske resultater indebærer, at hypoteserne stort set bliver bekræftet. Slagmarkshypotesen kunne ikke helt forudsige forskellen på forklarende nyhedsjournalistik i partipressens periode og den homogene periode, hvilket heller ikke er opstillet som et primært formål med afhandlingen. Mere væsentligt er det, at forskellen på forklarende journalistik i den homogene periode og den hybride periode blev forudsagt helt præcist. Konstruktionen af medie- og journalistikfelter i den homogene periode og i den hybride periode gav med andre ord mulighed for detaljeret at forudsige, i hvilken periode der vil være relativt flest nyhedsartikler i alle seks kategorier i forklaringsgenren. Nutidens nyhedsjournalistik fremstår mere forklarende og uvildig end tidligere tiders journalistik, hvilket hovedsageligt tilskrives udviklingen i medie- og journalistikfelterne siden årtusindskiftet.

Situationshypotesen blev delvist bekræftet, eftersom vinklingen i nyhedsartikler på henholdsvis forklaringer og begivenhedsskildringer ser ud til at være betinget af forskellige typer af produktionssituationer. Til gengæld var det ikke noget belæg for, at journalisters forklaringsautonomi påvirkes af forskellige produktionssituationer. På sin vis giver det god mening, da en journalists rolle som forklaringsrefererende, -adopterende eller -infererende kan opfattes som mere identitetsbærende end rollen som ikke-forklarings-, begivenheds- eller forklaringsvinklende. Autonomirollen handler om tilslutning eller med andre ord om journalistisk meningstilkendelse om virkelighedens

(kausale) beskaffenhed, hvorved journalister bevæger sig fra journalistikkens formidlingsfunktion i retning af videnskabens erkendelsesfunktion.

Nyhedsjournalistisk er i de senere år blevet betegnet som views frem for news. Studiet viser, at nyhedsjournalistikken i betalingsaviserne kan opfattes i politisk forstand som båret af mere værdineutrale vidensinstitutioner end tidligere med skiftet i de dominerende frames fra repræsentanter for særinteresser til repræsentanter for almeninteresser, hvorfor der er grund til at skelne mellem forklarende journalistik og holdningsjournalistik (for tilsvarende pointe, se Gans, 2003: 100).

Ekspertliggørelseshypotesen blev bekræftet, eftersom seks ud af syv nyhedsjournalister i 2008-casen konstruerer produktionssituationer med et forklarende sigte. Fire ud af syv nyhedsjournalister ser ud til refleksivt at konstruere produktionssituationer med et forklarende sigte, mens to ud af syv nyhedsjournalister konstruerer det forklarende sigte intuitivt. Det er et markant resultat, at dobbelt så mange nyhedsjournalister har en refleksiv tilgang som en intuitiv tilgang til forklarende journalistik i den hybride periode.

Professionaliseringshypotesen blev delvist bekræftet. Resultaterne bekræfter, at journalister i 2008-casen i mindst to ud af tre tilfælde ser ud til at anvende eksperimentel praksis i produktionen af forklarende nyhedsartikler, mens de øvrige journalister anvender en rutinemæssig praksis i produktionen af forklarende nyhedsartikler.

Til gengæld tyder resultaterne ikke på, at nyhedsjournalisterne på betalingsaviser alene følger en bekræftende logik i deres eksperimenterende praksis, eftersom det kun gælder i godt en tredjedel af tilfældene, mens journalisterne i to tredjedele af tilfældene forfølger en kontrollogik i deres forklarende praksis.

10.1.3 En særlig journalistisk-forklarende praksis

I indledningen stillede jeg spørgsmålet, om journalistiske forklaringer er en særlig måde at forklare på. Resultaterne giver grund til overveje, om der i journalistikken er udviklet en specifikt forklarende praksis, som adskiller sig fra den forklarende praksis i videnskab, andre professioner eller for den sags skyld fra commonsense. Journalister på betalingsaviser har som bemærket i foregående afsnit i det seneste årti foretaget et bemærkelsesværdigt skift i retning af selv at stå som forklaringseksponenter frem for at referere andre aktørers forklaringer. Samtidig viser det sig, at en stor del af journalisterne har en praksis, der, i betragtning af omstændighederne i nyhedsindustrien, er velegnet til at producere viden om små eller store fænomener i samfundet. Skarpt skåret ud tegner der sig et billede af en særlig journalistisk praksis,

hvor journalister forklarer i nyhedstekster på baggrund af en refleksivt-eksperimenterende praksis baseret på kontrol gennem håndværksmæssig og kommunikativ validering ud fra et "rigtigheds"kriterium. Studiet af journalisters positionering i forklarende journalistik og deres praksis i produktionen giver klare indicier på, at journalister på betalingsaviser er ved at udvikle en specifik forklarende praksis, som kommer til udtryk i nyhedsartiklerne.

Jeg fremførte tidligere en kritik af speciallitteraturen om forklarende journalistik og Bourdieu for opfattelsen af journalistik og videnskab som to identiske funktionssystemer med erkendelse som primær funktion. Jeg har i afhandlingen argumenteret, at journalistik og videnskab må opfattes som to forskellige funktionssystemer, eller sagt med andre ord så varetager journalistik og videnskab hver deres funktion i produktionen af det symbolske. Det kan imidlertid se ud, som om der i den hybride perioder opstår en funktionel homologi mellem journalistik og samfundsvidenskaben, så journalistik bevæger sig i retning af erkendelse og samfundsvidenskab i retning af formidling. Det peger i retning af et skifte fra en formidlende og aktørrefererende journalistfunktion til en erkendelsesbaseret funktion. Journalister kravler populært sagt op ad Blooms taksonomiske stige, når de fremstår som forklaringseksponenter i nyhedsartikler.

10.2 Journalistikkens rolle i samfundets magtkampe

Man kan stille spørgsmålet, om den funktionelle differentiering stoppede ved selvstændiggørelsen af journalistik som redigerende magt, eller om den fortsætter som selvstændiggørelse af journalistik som forklaringskonstruerende diskursiv magt? I det moderne samfund baseret på kommunikation og informationer ser det ud til, at medier og journalistik kommer til at indtage meget centrale roller i de symbolske kampe, der handler om at legitimere magtpositioner i samfundet, eller for at repetere en metafor ser det ud til, at journalistik og medier er rykket ind i det moderne samfunds maskinrum.

I lyset af de empiriske fund kan det se ud, som om den funktionelle differentiering er fortsat, fordi nyhedsmedier og journalistik paradoksalt nok har en dedifferentierende effekt på den samfundsmæssige kommunikation. Det indgår i afhandlingens argument, at journalistik ser ud til at befinde sig i forreste linje i informationssamfundet, når samfundets eliter bekriger hinanden i de symbolske kampe om positioner og magt i samfundet. Hvor de symbolske slagudvekslinger i tidligere tiders samfund kunne anvende kancellidiskurser, juridiske, intellektuelle eller politisk-ideologiske diskurser, ser det ud til,

at de symbolske kampe i mange moderne samfund foregår ved hjælp af nyhedsdiskursen.

Dette omrids af en teori om samfundets virkemåde betyder, at aktører, der behersker de våben, der virker på en slagmark som nyhedsdiskursen, øger deres værdi, hvilket jeg tidligere betegnede som generaliseret kapital, og deres symbolske magt. I det lys skal man se væksten i spindoktorer, PR-agenter, informations- og kommunikationschefer. Journalister forekommer at være efterspurgte i de symbolske magtkampe, og de tildeles anerkendelse (og dobbelt så høje lønninger) af andre organisationer end medier.

For nyhedsjournalister betyder det, at deres repræsentationer af virkeligheden i nyhedsartikler antager karakter af diskursive våben i magtkampen, fordi aviser er udbredt i store dele af samfundet og ikke mindst blandt samfundets eliter. Det virker som åbenbart, at nyhedsartikler kan legitimere eller delegitimere magtpositioner gennem specifikke frames, hvori forklaringer har en afgørende funktion.

At samfundets symbolske kampe forekommer at blive udkæmpet med journalistik som diskursivt våben, ser ud til at have to følger: På den ene side konvergerer den samfundsmæssige dialog på tværs af kommunikationssystemer eller sociale grupperinger i journalistikken, og på den anden side lader det ikke journalistikken uberørt, som det er blevet vist med journalisters positionering som forklaringseksponenter i det seneste årti i nyhedsdiskursen.

På den anden side forekommer det at have et demokratisk potentiale, at de symbolske magtkampe udkæmpes med journalistiske virkemidler i nyhedsdiskursen frem for i andre diskurser, fordi journalistik kan være mere inkluderende i forhold til borgere end andre diskurser som den administrative, tekniske, juridiske eller akademiske. Samtidig med at de symbolske kampe i nyhedsdiskursen er mere tilgængelige for samfundets borgere end kampe i andre diskurser, fordi kampene udspilles i det offentlige rum frem for i lukkede fora.

10.3 Journalistikkens rolle i demokratiet

Det har været et bevidst og strategisk valg, at afhandlingen ikke har et offentlighedsteoretisk perspektiv, hvor demokrati eller den offentlige kommunikation indtager pladsen som afhængig variabel i afhandlingens kausalmodel. Det begrundes af de undersøgelsesinteresser, som er skitseret tidligere i afhandlingen, og af den manglende belysning af forklarende nyhedsjournalistik i litteraturen, men det er min opfattelse, at undersøgelser af effekter af nyhedsjournalistikkens forklarende karakter på den offentlige opinion eller dens betydning for den demokratiske debat kan beriges af det grund-

lag, der er etableret med denne afhandling. Med den indsigt i nyhedsdiskursen, som er tilvejebragt teoretisk og empirisk i denne afhandling, er det muligt at øge relevansen af spørgsmål til effekter af nyhedsjournalistikkens forklaringer.

Det skal dog ikke afholde mig fra ganske kort at diskutere implikationerne af de foretagne undersøgelser i forhold til det liberale demokrati. Først vil jeg dog diskutere det normative spørgsmål, om nyhedsjournalistik bør være forklarende, eller anderledes formuleret om flere forklaringer i nyhedsartikler nødvendigvis er et demokratisk gode? Det er en almindelig antagelse, at der er en sammenhæng mellem journalistik og liberale demokratier. Her i Strömbacks formulering:

> "Der er en social kontrakt mellem demokrati og journalistik. I dette perspektiv kræver medier og journalistik demokrati, fordi det er det eneste styre, der respekterer ytringsfrihed, informationsfrihed og mediernes uafhængighed fra staten. Ved at opfylde de krav opfylder demokratiet sin del af kontrakten. På samme tid kræver demokratiet en strøm af informationer, offentlig diskussion og en vagthundefunktion uafhængigt af staten. Det er her, medierne og specielt journalistikken kommer ind i billedet. I teorien opfylder de deres kontrakt ved at give borgerne den information, de behøver for at være og selvbestemmende, regeringen med den information den behøver for at træffe beslutninger i den fælles interesse med følsomhed over for befolkningens meninger, en arena for offentlig diskussion, og ved at agere som en vagthund imod magtmisbrug i politik og andre dele af samfundet" (Strömback, 2005: 332, se også Jensen, 1995).

For mange er det svært at forestille sig et velfungerende demokrati uden uafhængige nyhedsmedier.

Netop denne forestilling pålægger nyhedsmedier og journalistik en række normer, som også må gælde forklarende journalistik. Nogle forskere peger ligefrem på, at forklarende journalistik er bedre for demokratiet end andre former for journalistik. Jeg har tidligere redegjort for, hvordan speciallitteraturen om forklarende journalistik betragter forklaringer i journalistik som et gode.

Hertil kan føjes et par forfattere, der mere normativt beskæftiger sig med journalistik og demokrati. Gans (2003) foreslår således forklarende journalistik som en af tre løsninger på, hvordan det amerikanske demokrati kan blive mere lydhørt over for sine borgere.

> "Journalism is in many respects a moral enterprise, dedicated to reporting injustice and ethical wrongdoing. But until morality becomes a major engine of social change, journalists must also undertake explanatory journalism,

> providing hard-headed and tough-minded explanations of why political, economic, and other institutions and their leaders act as they do. As my label suggests, explanatory journalism seeks first and foremost to answer "why" questions: to report why the events and statements described by conventional journalism took place. Less broad in scope than what journalists call analytic or interpretive journalism, explanatory journalism has two prime purposes. One is to help people understand what is happening to them and the country, and to identify the reasons for and the causes of what is happening. A second purpose is to provide explanatory information about conditions that citizens want to eliminate, helping them understand what reforms and structural changes must be undertaken. Knowing why things are as they are and what shores up the status quo will help people figure out what political and other strategies might lead to the reforms they seek" (Gans, 2003: 99).

Samtidig mener Gans, at journalistiske forklaringer kan gøre synlige, men ualmindelige samfundsforandringer forståelige, hæmme myter og reducere samfundets kompleksitet.

På linje med litteraturen opfatter jeg det alt andet lige som positivt, hvis journalister i stigende omfang påtager sig at forklare og at give nyheder en mere forklarende karakter. Alt andet lige-betragtningen dækker over, at forklarende journalistik er et demokratisk potentiale, hvis indfrielse afhænger af den konkrete måde, som virkeligheden fremstilles på i nyhedsjournalistik. Det er et empirisk spørgsmål, som jeg i afhandlingen har adresseret gennem undersøgelse af forklarende journalisters fremgangsmåder og af, hvilke aktører der som forklaringseksponenter framer konstruktionen af virkeligheden i nyhederne.

Spørgsmålet er dernæst, om journalistikkens forklaringer bidrager til oplysning af borgere og politikere i et demokratisk samfund? Jeg har ovenfor redegjort for, at der er en markant pessimistisk fløj blandt speciallitteraturens forskere (Findahl & Höijer, 1984; Carey, 1986; Parisi, 1999). De skriver sig ind i en bredere forfaldsposition, der anklager eller beklager, at journalistikken ikke lever op til sine demokratiske forpligtelser.

Ifølge litteraturen er kvaliteten i journalistikken faldet pga., hvad der beskrives som kommercialisering, tabloidisering, amerikanisering, eller med et folkeligt begreb som 'dumping', kort sagt så anses 'infotainment' for at dominere over seriøs reportage og analyse af politik (McNair, 1999: 2). Kritikernes konklusion er, at frem for at støtte den demokratiske proces på den ideelle måde, det burde gøres på, er journalistik blevet en fremmedgørende, kynismeskabende, afhængighedsskabende kræft i den politiske kultur, der fjerner befolkningen fra borgerrollen. Faldende vælgerrater og vælgervolabilitet ses som konsekvenser af den trend (McNair, 1999: 8). Endelig fremhæ-

ver McNair, at kritikken bygger på antagelser om, at der engang i fortiden var et demokratisk system, der blev støttet af en politisk kommunikation, som var bedre end den, vi har nu, eller at nogle former for politisk diskurs og journalistiske produkter er mere brugbare i demokratiet end dem som medierne anvender (McNair, 1999: 98). Det er en kritisk position, som blandt andet også Bourdieu (1998/1996) er en markant eksponent for.

De empiriske resultater i denne afhandling gør det svært at bidrage til denne historie om forklarende journalistiks elendighed. Der er simpelthen ikke støtte til forfaldshistorien i analyserne af nyhedsdiskursens genredimension. For det første er forklaringer de seneste 20 år blevet langt mere fremtrædende i betalingsavisernes nyhedsjournalistik, hvilket i sig selv betragtes som et gode. Nyhedsjournalistik i betalingsaviserne ser ud til at have retning mod analyse frem for 'infotainment'.

For det andet er betalingsavisernes nyhedsjournalistik blevet mere uafhængigt forklarende i forhold til samfundets politiske eliter. Journalister på aviserne har udskiftet soloforklaringer fra folketingspolitikere og indflydelsesrige organisationsrepræsentanter med forklaringer fra eksperter eller sig selv i nyhederne. I 1968 byggede 28 procent af hovedartiklerne på soloforklaringer fra disse magtfulde politiske aktører, og i 1988 er det steget til 37 procent. Dvs., at i den klassiske journalistiks periode blev virkeligheden i godt en tredjedel af artiklerne alene framet af repræsentanter for særinteresser. I 2008 var det faldet til otte procent. Den diskursive konstruktion af virkeligheden i nyhedsdiskursen er ikke længere overladt til magtfulde eliter i politik og erhvervsliv.

For det tredje er hovedparten af betalingsavisernes nyhedsartikler i den nuværende periode baseret på fremgangsmåder i refleksiv frem for immuniseret praksis og på håndværksmæssig og kommunikativ validering. Hovedparten af den forklarende nyhedsjournalistik gør krav på at være 'rigtig' frem for sand ved at anvende konsensus som kommunikativ validering. Det er en dialogisk baseret måde at komme til en forståelse af verden på.

Analyserne af betalingsavisernes nyhedsjournalistik peger på, at journalisters forklaringer kan ses som en journalistisk reetablering med et demokratisk potentiale, der skal give danskerne et mindre strategisk og mere uafhængigt og journalistisk bud på, hvordan virkeligheden er skruet sammen. Journalistikkens forklaringer er et gode, som er bedre end begivenhedsskildringer for borgerne eller demokratiet. Forklaringer fra eksperter ser ud til i den offentlige meningsdannelse at fungere på linje med journalistiske forkla-

ringer, som et grundlag for den normativ-orienterede diskussion.[126] Det kan se ud, som om journalistik og samfundsvidenskab i den hybride periode på hver sin måde varetager en funktion som virkelighedens diskursive konstruktører i opposition til repræsentanter for særinteresser.

Afhandlingen argumenterer for, at nyhedsjournalister ansat på betalingsaviser i det seneste årti i betydelig grad har valgt position. Nyhedsjournalisterne har suppleret en førsteordens position, der blev etableret i den homogene periode, hvorfra de i en undersøgende vagthunderolle indskriver sig i en moralsk regulerende nyhedsdiskurs, med en andenordens position, der er etableret i den hybride periode, og hvorfra de med deres forklaringer i en kritisk-konstruerende nyhedsrolle indskriver sig i en kompleksitetsreducerende og elitelegitimitetsudfordrende nyhedsdiskurs.

Afhandlingens store historie er, at den aktuelle nyhedsjournalistik på betalingsaviser med sin forklarende karakter er bedre end sit renommé og bedre i dag end for 20 år eller 40 år siden.[127] Den er en forklarende nyhedsjournalistik baseret på eksperimentel praksis, kontrollogik og kriterier for kommunikativ 'rigtighed'. Det ser ud til, at nutidens journalistik i de trykte betalingsaviser på baggrund af det særlige greb på nyhedsjournalistikken med forklaringer bidrager mere til et diskursivt demokrati, end det har været tilfældet tidligere.

10.4 Afhandlingens bidrag

Afhandlingen har beskæftiget sig med komplekse problemstillinger og anvendt en flerstrenget analysestrategi, hvilket betyder, at afhandlingen har flere større eller mindre bidrag til litteraturen. Jeg vil nedenfor trække syv bidrag til litteraturen frem. Dernæst vil jeg pege på enkelte bidrag til journalistiske praktikere og medier, inden jeg i forlængelse af afhandlingens analyser, konklusioner og argumenter stiller en række spørgsmål, som kræver belysning i fremtidige studier.

---

[126] Qvortrup (2002) har en tilsvarende pointe i sin analyse af medier og offentlighed i forbindelse med terrorangrebet den 11. september 2001.

[127] Det er i sig selv et afgørende argument i diskussionen af forfald i nyhedsjournalistikken på linje med argumenter om karakteren af nyhedsjournalistikkens frames, hvoraf en fremtrædende kritik gælder nyhedsjournalistikkens fokusering på procesforklaringer frem for substansforklaringer. Imidlertid viser en framinganalyse af hovedartiklerne fra 1968, 1988 og 2008, at højst en tiendedel af artiklerne anvender politiske procesforklaringer og en anden tiendedel andre procesforklaringer, hvilket svarer til nyhedsjournalistik generelt i de perioder (jf. Binderkrantz & Green-Pedersen, 2009). Dermed taler nyhedsartiklerne også imod den del af forfaldshistorien.

10.4.1 Bidrag til litteraturen

Det er for det første den generelle litteratur om journalistik, hvor afhandlingen bidrager med viden om, hvad journalister ved, og hvordan de ved det, hvilket er underbelyst (jf. Anderson, 2008: 261). Mere specifikt bidrager afhandlingen til speciallitteraturen om forklarende journalistik med viden om, hvordan journalister kommer frem til, hvad de opfatter som forklaringen på samfundsmæssige fænomener, og hvordan forklaringerne kommer til udtryk i nyhedsdiskursen. Herunder definitioner af journalistiske forklaringer, forklarende journalistik og forklaringsgenren, som er en central del af nyhedsdiskursen. Forandringerne i forklaringsgenren kan som genreforandringer generelt ses som vigtige elementer i en samfundsmæssig transformation (Fairclough, 2008/2003: 65-66).

Det er for det andet et bidrag til den generelle litteratur om nyhedsmedier. Når brugerbetalte medier som *DR* og *Politiken* har etableret et særligt fokus på forklaringer som svar på hvorfor-spørgsmål, kan det ses som et forsøg på positionering og adskillelse på mediemarkedet i forhold til brugergratismedier med henblik på at tiltrække bestemte modtagergrupper (Svith, 2008). Brugerbetalingsmediers prioriteringer af journalistiske produkter, der er vinklet på forklaringer, er udtryk for, at forklaringer kan have fået større kommerciel værdi siden 1980'erne (Findahl & Höijer, 1984: 173), selv om aviserne, der anvender dem, til stadighed oplever oplagsnedgang.

Det er for det tredje den mediesociologiske litteratur, hvor afhandlingen bidrager med en tese om nødvendigheden af at skelne mellem organisationsfelter og professionsfelter i analysen af praksis. Mediefelt og journalistikfelt konstrueres hver for sig og analyseres i interaktion og i forhold til andre felter i en rumlig differentiering. Samtidig konstrueres felter som tidsmæssigt afgrænsede og på hinanden følgende. Både den rumlige og tidslige dimension af feltkonstruktionen har relevans for analyser af andre professioner og institutioner. Bidraget består af en forklaring på, hvordan de journalistiske produkters forklaringer og frames afhænger af journalistikfeltets karakteristika og dets interrelation med andre felter, herunder især mediefeltet, der genererer forskellige dispositioner for forklaringer, samtidig med at realiseringen af dispositionerne afhænger af den konkrete situation.

Det er for fjerde litteraturen om journalistik og medier, der beskæftiger sig med selektions- og prioriteringskriterier ved at generere lister over nyhedskriterier, der påvirker udvælgelsen og prioriteringen af nyheder i danske medier (fx Gravengaard, 2008; Schultz, 2006). De empiriske resultater af nyhedsjournalistikkens forklaringer i betalingsaviser peger på endnu et nyhedskriterium. Forklaringer kommer i den hybride periode til i stigende grad at konsti-

tuere nyheder i brugerbetalingsmedier. Afhandlingen peger på, at forklaring som nyhedskriterium både er strukturelt og situationelt bestemt, og at nyhedskriteriet dermed er både disponeret og motiveret.

Det er for det femte litteraturen om den funktionelle uddifferentiering af journalistik eller med andre ord institutionaliseringen af journalistik som en selvstændig funktion. Litteraturen har hovedsageligt beskæftiget sig med journalisters selvstændiggørelse på dagordensfastsættelsens første niveau med henblik på synliggørelsen af specifikke emner (fx Cook, 1998; Lund, 2002; Pedersen, m.fl., 2000). Ved løsrivelsen fra de politiske partier i partipressens periode kom journalister i højere grad selv til at definere, hvilke begivenheder der skal på mediernes dagsorden (Pedersen m.fl., 2000), og hvilke kilder der skal italesættes i nyhederne (Bro, 2009). Imidlertid tyder resultaterne i denne afhandling på, at journalister er ved at selvstændiggøre sig på dagsordenfastsættelsens framingniveau som forklaringseksponenter, hvilket kan ses som en løsrivelse fra begivenhedscentrering og andre professioners forklaringer. Det kan tillige ses som en profileringsstrategi, der konverterer journalisters ekspertise til ekspertstatus i de symbolske kampe om magtens legitimitet, hvilket er en ganske anden strategi end det beskyttede ritual, som Tuchman (1972) beskrev. Afhandlingen foreslår, at de væsentligste symbolske kampe i nutidens samfund foregår mellem horisontalt-differentierede grupperinger i nyhedsjournalistikken.

Det er for det sjette et bidrag til generel sociologisk litteratur om det moderne samfunds kompleksitet gennem belysning af, hvordan relationer af forskellig varighed påvirker aktørers praksis. Det er langvarige samfundsstrukturelle forhold, mellemvarige specifikke medie- og journalistikforhold samt kortvarige interaktionsforhold. Bidraget har relevans uden for en dansk journalistisk kontekst.

Afhandlingen kan endelig for det syvende bidrage til den samfundsvidenskabelige litteratur om politisk kommunikation. Eftersom genre og framing er to sider af samme sag, må forklarende journalisters måde at positionere sig på i nyhedsdiskursen influere på den måde, som verden repræsenteres på i nyheder. De strukturelle forandringer fra den homogene periode til den hybride periode bidrager til at forklare fremkomsten og karakteren af de frames i nyhedsprodukter, som opinions- og medieforskning beskæftiger sig med (de Vreese, 2002; Entman, 2004; McCombs, 2004; Togeby m.fl., 2003). Dermed yder afhandlingen et bidrag til den underbelyste konstruktion af frames i nyheder (de Vreese, 2005: 59) og til, hvordan frames (i form af forklaringer) spredes og aktiveres i interaktionen mellem journalister og eliter (Entman, 2004: 11).

10.4.2 Bidrag til profession og medier

Hvis jeg ganske kort betragter afhandlingen i et pragmatisk perspektiv, kan den bidrage til medier, journalister og de journalistiske uddannelser med indsigt i strukturer og praksis, som ikke nødvendigvis er en del af aktørernes egne oplevelser i medier og journalistik. Der kan være grund til at pege på, at forklaringer i den journalistiske profession kan blive opfattet som uproblematiske (se fx Meilby, 2006/1996: 117), hvilket ikke er ualmindeligt blandt lægfolk (Lofland m.fl., 2006: 156), eller at journalister (i USA) ikke reflekterer over deres forklarende praksis (Adam, 2006/1993: 231). Denne afhandling kan bidrage med viden om, at forklaringer ikke blot er neutrale repræsentationer af virkelighedens sammenhænge, men væsentlige for journalisters egne og andre aktørers positioner.

For journalister betyder det, at de ved at profilere sig som forklaringseksponenter samtidig påtager sig et ansvar i forhold til den diskursive konstruktion af virkeligheden. Dermed følger også et ansvar for, at forklaringerne gennem håndværksmæssig validering har tilstrækkelig dybde og holdbarhed, og at forklaringerne er kommunikativt valideret gennem tilstrækkelig research, så den autoritet, hvormed forklaringerne fremstår i nyhedsdiskursen, er begrundet i journalistisk ekspertise. Det er ikke altid tilfældet. Som led i min undervisning af journalister har det vist sig, at der altid er en del af forklaringerne i de nyhedsartikler, som de studerende finder frem fra aviser og især gratismedier, som ikke holder for en nærmere efterprøvning.

For betalingsmedier betyder afhandlingens resultater, at de må erkende, at skellet mellem forklarende analyse og nyheder er nedbrudt. Nyheder i betalingsaviser er forklarende. Samtidig har medierne et ansvar for, at journalisters produktionssituationer bedst muligt rummer muligheder for, at journalister kan få hvorfor-spørgsmål besvaret eller underbygget. Det handler om tilgængeligheden af explanans og explanandum vedrørende enkeltindividers handlinger, institutionelle eller strukturelle forhold gennem computere, digitale dokumenter og data, metoder til at behandle informationerne og akademiske eksperter. Betalingsmediers positionering som aktørmedie frem for fontænemedie forekommer som et afgørende parameter for nyhedsjournalistikken. Aktørmedier disponerer til arbejdsintensive, researchbaserede forklaringer, hvilket er et bedre grundlag for framing af virkeligheden gennem konstruktion af forklaringer end fontænemediers disponering for arbejdsekstensive forklaringer.

Endelig bør den journalistiske uddannelse i lyset af dispositionerne for forklarende nyheder i det journalistiske felt og i mediefeltet prioritere de håndværksmæssige færdigheder i konstruktionen af uvildige eller holdbare

forklaringer i opposition til magtfulde aktørers partsforklaringer baseret på en viden om, hvilke interesser frames og forklaringer favoriserer. Hvis ikke journalistik skal være kunsten at legitimere magtfulde eliter og sociale grupperinger gennem favorable konstruktioner i nyhedsdiskursen, må man insistere på, at nogle (nyheds)journalister skal være i stand til at varetage almene interesser. Journalister kan ikke trække sig ud af kampen om legitimeringen af magt, så længe de symbolske kampe udkæmpes i nyhedsdiskursen. For nyhedsjournalister er konsekvensen, at de enten kan indtage rollen som marionetter i kampen mellem forskellige repræsentanter for magtpositioner ved at referere soloforklaringer fra partskilder, eller de kan positionere sig i opposition til særinteresserne og frame virkeligheden i deres nyhedsartikler gennem forklaringer fra repræsentanter for almene interesser.

10.4.3 Åbenbare forskningsbehov

Afhandlingen peger på en række uafklarede spørgsmål. Det gælder karakteren af nyhedsjournalistik generelt i Danmark, det gælder konsolideringen af teorierne og deres gyldighed for andre cases end Danmark, det gælder effekten af nyhedsjournalistikkens forklarende karakter på den politiske kommunikation og på den offentlige opinion.

Det første spørgsmål, der presser sig på, er selvfølgelig, om diagnosen af de seneste 40 års udvikling i dansk nyhedsjournalistik er rigtig. Mere præcist gælder det karakteren af forklarende journalistik i danske betalingsaviser på andre tidspunkter end 1968, 1988 og 2008. Hvor konstant er den forklarende journalistik i de udpegede perioder? Hvor hurtigt slår strukturelle brud igennem på journalisternes forklarende praksis? Interessant er det også, om der har fundet en tilsvarende historisk udvikling sted i radio- og tv-nyheder. Jeg har tidligere vist, at der er sket en kraftig vækst i især brugerbetalingskanalen *DR* fra 2002 til 2007 i tv-indslag (Svith, 2008), der hører hjemme i forklaringsgenrens kategori 6 med forklaringscentrerede, forklaringsinfererende nyheder. Flere empiriske undersøgelser kan konsolidere diagnosen af den historiske udvikling af betalt nyhedsjournalistik i Danmark. Tilsvarende kan der laves undersøgelser af, om brugergratismedier er fontænemedier baseret på hurtigspredning af nyheder, eller om den strategiske informationsjournalistik varetager særinteresser.

Det næste relevante spørgsmål angår de fremsatte teorier i afhandlingen. Det er selvfølgelig relevant dels at undersøge, om andre faktorer end de, som afhandlingen peger på, kan forklare udviklingen i den forklarende journalistik. Af særlig interesse vil det være at undersøge, hvor meget en kompleksitetsreducerende efterspørgsel kan forklare af nyhedsjournalistik-

kens udvikling. Dels er det relevant at undersøge, om afhandlingens teorier gælder for andre cases end Danmark. Fremkalder en stærk tilstedeværelse af gratismedier og strategiske informationsjournalister en framing af virkeligheden i nyhedsjournalistikken, der er fokuseret på forklaringer fra forklaringseksponenter, som ikke er repræsentanter for magtfulde politiske interesser? Hvad vil komparative undersøgelser af udviklingen i nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i lignende cases som de nordiske lande vise?

I Danmark falder de strukturelle brud i medie- og journalistikfelt samtidigt omkring år 2000. Det kunne være interessant at undersøge cases, hvor det ikke er tilfældet. Jeg har antydet, at USA i 1920'erne kan være en case på informationsjournalistikkens markante fremkomst, uden at der formentlig er tale om en samtidig eksplosion i gratismedier eller tilstedeværelsen af et informationssamfund. Det samme kan England, hvor informationsjournalistikkens politiske presseagenter bredte sig i 1980'erne og 1990'erne (McNair, 1999: 71), hvilket er betydeligt tidligere, end de teknologiske muligheder banede vejen for gratismedier på internet. Spørgsmålet er, hvordan effekten fra gratismedier i mediefeltet og strategiske informationsjournalister i journalistikfeltet hver for sig påvirker nyhedsjournalistikken. Eksempelvis kan brugerbetalingsmedier, der er i konflikt med brugergratismedier, opnå eksklusivitet på andre måder end forklarende journalistik. Der er altså en lang række undersøgelser, der formentlig eller forhåbentlig vil kunne konsolidere de fremsatte teorier og diagnoser.

Det tredje yderst relevante spørgsmål vedrører implikationerne af studiet. Hvad betyder nyhedsjournalistikkens forklarende karakter for den politiske kommunikation? Hvilken sammenhæng er der mellem frame og genre i nyhedsdiskursen? Studiet indikerer, at der vil være forskel på frames i den homogene periode og i den hybride periode, hvis ellers der er forskel på eksperters og journalisters fremstilling af virkelighedens sammenhænge og på implicerede politiske eliteaktørers partsfremstilling.

Tilsvarende er det interessant at undersøge, hvad nyhedsjournalistikkens forklarende karakter betyder for opinionen og den offentlige meningsdannelse. Der er talrige effektstudier, men så vidt jeg ved ingen, der både undersøger effekten af nyhedernes modalitet og kohærens, det vil sige effekten af nyhedernes fordeling på forklaringsgenren.

Der er med andre ord nok at tage fat på.

Bilag 1.
Avisartikler fra 1968, 1988 og 2008

Dato	Medie	Artikel
25.10.1968	B.T.	Vagn Jensens skattesag på 130.000 kr.
25.10.1968	Berlingske Tidende	Det amerikanske folk advares mod forhastede slutninger om et snarligt bombestop
25.10.1968	Berlingske Tidende	Talende tavshed
25.10.1968	Børsen	Præsident Johnson: Bombestoppet ingen realitet
25.10.1968	Ekstra Bladet	Dansk OL-deltager sporløst forsvundet i Mexico
25.10.1968	Ekstra Bladet	OL-løber forsvundet i Mexico
25.10.1968	Dagbladet Information	Arkitektstuderende i aktion imod adgangsbegrænsningen
25.10.1968	Jyllands-Posten	Hemmelig beslutning i Venstre kan sikre jordlovsforlig
25.10.1968	Kristeligt Dagblad	Johnson dæmper håbet om bombestop nu
25.10.1968	Politiken	Johnson: Det går bedre hemmeligt
26.10.1968	B.T.	Pengeafpresning mod kunder, der begik småtyveri
26.10.1968	Berlingske Tidende	Britiske forsøg på at gentage de franske studenters maj-revolte mod statsmagten
26.10.1968	Børsen	Nordvietnam afviser totalt alle rygter om en snarlig fred – Og den sydvietnamesiske regering afviser total Vietcon-forhandling
26.10.1968	Ekstra Bladet	Jackies bryllup kostede kardinalen embedet
26.10.1968	Ekstra Bladet	Jacquelines kardinal trækker sig tilbage
26.10.1968	Ekstra Bladet	Onassis vælger sine kvinder på beregning
26.10.1968	Dagbladet Information	Knippelsvingernes bedste ven
26.10.1968	Jyllands-Posten	Forslag om at afskaffe dyrtidsreguleringen
26.10.1968	Kristeligt Dagblad	Nej til arbejdsgivernes ønske om stop for automatisk regulering
26.10.1968	Politiken	Spionflugt efter bølge af selvmord
27.10.1968	Berlingske Tidende	Sovjetunionen har genoptaget bemandet rumflyvning efter 18 måneders pause
27.10.1968	Jyllands-Posten	Rumstation på Sovjets Måne-vej
27.10.1968	Politiken	Passager stoppet ved charterfly
28.10.1968	B.T.	Mere i løn for at sætte haler på træheste
28.10.1968	B.T.	Fangerne i alle nordiske fængsler vil strejke: Idiot-arbejde og for lille løn, LO og arbejdsgiverne i vejen
28.10.1968	Berlingske Tidende	Vietnam-demonstration i London med slagsmål ved USA's ambassade
28.10.1968	Børsen	Sprængstofattentat paa det britiske Kennedy-mindesmærke inden kæmpedemonstration. 40-50.000 demonstranter i kamp med politiet

28.10.1968	Ekstra Bladet	Ekstra Bladets oplysninger medfører aktion fra Danmarks Lejerforbund
28.10.1968	Dagbladet Information	Ingen dyrtidsportion til januar – og det kniber også med juli
28.10.1968	Dagbladet Information	Pristallet
28.10.1968	Jyllands-Posten	Slag om den amerikanske ambassade i London
28.10.1968	Kristeligt Dagblad	Enstemmigt vedtaget i Prag. Den føderale stat dannet. Optakt i går til 50-årsdagen i dag
28.10.1968	Politiken	Dubcek holder første løfte
28.10.1968	Politiken	I dag er det 50 år siden, den tjekkeslovakiske republik grundlagdes. Sort jubilæumsdag
29.10.1968	B.T.	Opgør i tv-branchen, koncernchef: Min direktør kan ikke regne. Smed direktør ud, afkræves 750.000
29.10.1968	Berlingske Tidende	Danmarks andel i Nordsø-soklen er ret og rimelig
29.10.1968	Børsen	Prag demonstrerer mod sovjet-okkupationen
29.10.1968	Ekstra Bladet	Hver dag kvæstes 73 danskere i trafikken. Her er en af dem
29.10.1968	Ekstra Bladet	Et ud af 73 daglige trafikofre
29.10.1968	Dagbladet Information	Regeringen forbereder en milliardbesparelse
29.10.1968	Jyllands-Posten	Demonstrationer kan udsætte den lovede tilbagetrækning
29.10.1968	Kristeligt Dagblad	Nyboe Andersen forsøger igen hos Fællesmarkedet
29.10.1968	Politiken	Igen råb om frihed i det besatte Praha
29.10.1968	Politiken	Tjekkiske FN-folk demonstrerer
29.10.1968	Politiken	Sovjet lykønsker Tjekkoslovakiet
30.10.1968	B.T.	500 danske studenters bøn, da de mødte helten fra maj-revolutionen i Paris. Giv os opskrift på en dansk revolution. Vi er for hyggelige
30.10.1968	B.T.	Fransk studenterleders råd til sin danske kollega: Sådan begynder man en revolution: Arbejderne skal trækkes med i det
30.10.1968	Berlingske Tidende	New York Times retter hårdt angreb på Nixons medkandidat
30.10.1968	Børsen	Fire skibsværfter ind i organiseret samarbejde
30.10.1968	Ekstra Bladet	Erhard Jacobsen stævner Ekstra Bladet. Vil ikke kaldes en hane
30.10.1968	Ekstra Bladet	Erhard Jacobsen stævner Ekstra Bladet
30.10.1968	Dagbladet Information	Anklage for magtmisbrug mod kommunalbestyrelse
30.10.1968	Jyllands-Posten	Hans Taber søger ud af diplomatiet
30.10.1968	Kristeligt Dagblad	Chancerne for fred svækket
30.10.1968	Politiken	Eksport af granater stoppes. Regerings-nej til indisk ordre
31.10.1968	B.T.	Landsalarm til politiet, ekspresindsats af Justitsministeriet: Bortfører sin søn på fire år fra jysk gods

31.10.1968	B.T.	Brød ind i riddersalen med en økse: Far jages, bortførte søn efter drama på jysk gods
31.10.1968	B.T.	Drengens far må slippes fri, når han har udleveret barnet
31.10.1968	Berlingske Tidende	Den skandinaviske rejsebranche rystet af flyveselskabs pludselige død
31.10.1968	Børsen	Frankrigs tilbud om handelsarrangement til EEC-ansøgerne
31.10.1968	Ekstra Bladet	300 hørte i musikradioen, at de var fyret
31.10.1968	Ekstra Bladet	På en dag blev der alene tilført selskabet fire millioner kroner
31.10.1968	Ekstra Bladet	Coronadorerne måske tilbage til USA
31.10.1968	Ekstra Bladet	Ingen strander
31.10.1968	Ekstra Bladet	300 fik deres opsigelse gennem P 3. Internords personale rammes hårdt af den øjeblikkelige lukning
31.10.1968	Dagbladet Information	VS-aktivister vil sabotere dansk-græsk fodboldkamp
31.10.1968	Jyllands-Posten	Solferie, Skjern-Rejser og Nu-ferier ramt af flyselskabet Internords konkurs
31.10.1968	Jyllands-Posten	Lille tue væltede læsset. Aktionen mod Skjern Rejser og Hermes of Sweden gjorde kreditorerne opmærksom på, at der var noget galt
31.10.1968	Jyllands-Posten	Vigtig frist til Skjern Rejser. Det spanske charterselskab vil yde Skjern Rejser nogen kredit
31.10.1968	Jyllands-Posten	Hvordan oparbejder man en gæld på 5 mill. kr.?
31.10.1968	Kristeligt Dagblad	USA og Saigon enige om et fredsudspil
31.10.1968	Politiken	2000 turister strandet ved Internords lukning
31.10.1968	Politiken	Tjæreborg og ministeren
07.11.1988	Berlingske Tidende	Tvivl om DDR-rapport efter ny afsløring
08.11.1988	Berlingske Tidende	Hemmelig fængsling i mordsag
09.11.1988	Berlingske Tidende	DA opfordrer til lønstop for højtlønnede
14.11.1988	B.T.	Folketingsmedlem: Stop handel med kvinder
14.11.1988	B.T.	Danske politikere raser: Stop salg af thai-kvinder
14.11.1988	B.T.	”Afskyelig menneskehandel”
14.11.1988	Børsen	Regerings-udspil klar i løbet af vinteren: Privatiseringsplan om Københavns Lufthavn i fuld gang
14.11.1988	Børsen	Overvejelser i regeringen: Københavns Lufthavn skal privatiseres
14.11.1988	Ekstra Bladet	Volds-rekord. Her ligger et offer for rekord-rå vold i Danmark
14.11.1988	Ekstra Bladet	Vågnede op som voldsoffer med øjet skåret i stykker: Lemlæstet
14.11.1988	Dagbladet Information	Konservativ appel til LO og DA: Sig ja til pensionsordninger
14.11.1988	Kristeligt Dagblad	Flertal i PLO vil anerkende FN-resolution

14.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Registerloven giver bilsvindlere frit spil
14.11.1988	Politiken	CD: Nej til billigere cigaretter
15.11.1988	B.T.	Hemmeligt vidne: Jeg gemte mig for Jespers mordere
15.11.1988	B.T.	Hemmeligt vidne til B.T.: Jeg gemte mig for Jespers mordere
15.11.1988	Børsen	Rekordtab: Rovsing-eventyr til milliard
15.11.1988	Børsen	Telekoncerner fik milliardtab på Rovsing-eventyr
15.11.1988	Ekstra Bladet	Starter kamp mod frække chefer: Kvinder syge af sex-chikane
15.11.1988	Ekstra Bladet	Fagbevægelsen i krig mod frække chefer: Kvinder syge af sex-chikane
15.11.1988	Ekstra Bladet	Arbejdspladsens sex-bibel
15.11.1988	Dagbladet Information	Amterne skal ikke blande sig i miljøsager
15.11.1988	Kristeligt Dagblad	Nordisk Råds aktiviteter skal begrænses
15.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Danskerne lænket til TV
15.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Erhvervsfolk: Flere seere eller lavere priser
15.11.1988	Politiken	K vil sælge ud af DSB til private
16.11.1988	B.T.	Rasende hjortefarmere: Tv skyld i blodbad
16.11.1988	B.T.	Hjorteavlere rasende efter seer-storm: TV selv skyld i blodbadet
16.11.1988	Børsen	Danske banker truer nu med at flytte til udlandet
16.11.1988	Børsen	Bankerne vil flytte fra dansk krav til egenkapital
16.11.1988	Ekstra Bladet	Forældre anholdt: Bortførte baby fra sygehus
16.11.1988	Ekstra Bladet	Bortførte baby fra sygehus
16.11.1988	Dagbladet Information	Nordisk havmiljøplan druknet i politiske rævekager
16.11.1988	Dagbladet Information	Fiskere kræver indsats mod fiskedød, før det er for sent
16.11.1988	Dagbladet Information	Fiskere vil have miljø-dagpenge
16.11.1988	Kristeligt Dagblad	Mænd får næsten alle topjobbene
16.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Hårdere straf for grov vold
16.11.1988	Politiken	Regnvand ned i operationsstuer
17.11.1988	B.T.	Ulykke under skarpskydning: Mystik om dræbt soldat
17.11.1988	B.T.	Mystik om dødsulykke: Soldat skudt under øvelse
17.11.1988	Berlingske Tidende	Haarder: Karakterbog til lærerne
17.11.1988	Berlingske Tidende	Skolerne til ”eksamen”
17.11.1988	Børsen	Skarp politisk reaktion på LO-krav: Flertal for indgreb i overenskomster
17.11.1988	Børsen	Flertal vil støtte indgreb i overenskomsterne
17.11.1988	Børsen	Arbejdsgiverne frabeder sig indgreb

17.11.1988	Ekstra Bladet	Tiltalt efter afsløring af sex-arkiv: Voldtog sine elever
17.11.1988	Ekstra Bladet	58-årig tiltalt for voldtægt: Tog fotos af sine samlejer med småpiger
17.11.1988	Dagbladet Information	S og regeringen forsoner sig i sikkerhedspolitik
17.11.1988	Kristeligt Dagblad	Udvalg går ind for landbrug som aktieselskaber
17.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Japanere forhøjer tilbud på den danske ambassade
17.11.1988	Politiken	Vurdering udsættes indtil 1992
18.11.1988	B.T.	Pia Kjærsgaard kørt over af lastbil
18.11.1988	B.T.	Pia kørt ned af 20 tons lastbil
18.11.1988	Berlingske Tidende	Borgfred efter seks års nederlag
18.11.1988	Berlingske Tidende	Opposition og KVR skulder ved skulder
18.11.1988	Berlingske Tidende	Nye tider i sikkerhedspolitikken
18.11.1988	Berlingske Tidende	Dagsordenen der gav borgfred. Dokumentation
18.11.1988	Berlingske Tidende	Efter seks år
18.11.1988	Børsen	El-udgifter på tre mia. lander hos energiminister
18.11.1988	Børsen	El-udgifter på tre mia. lander hos energiminister
18.11.1988	Børsen	El-pris lig 10 pct. af overskud
18.11.1988	Ekstra Bladet	Kørt ned af lastbil: Pia nær dræbt
18.11.1988	Ekstra Bladet	Z-dronningen Pia Kjærsgaard alvorligt kvæstet i trafikulykke – på operationsbordet i nat
18.11.1988	Dagbladet Information	EF-direktiv sikrer ikke dansk overenskomst ved store licitationer
18.11.1988	Kristeligt Dagblad	Fodnotepolitikken har fået en ende
18.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Kræft-stoffer i mælk
18.11.1988	Politiken	EF underkender danske aftaler
19.11.1988	B.T.	Drama før mindegudstjeneste for Claus Toksvig
19.11.1988	B.T.	Drama før mindegudstjeneste for Claus Toksvig
19.11.1988	B.T.	Ingen måtte mærke noget
19.11.1988	B.T.	Jacob Nielsens mindeord over Toksvig: Han gav så meget
19.11.1988	B.T.	Tågen kunne ikke stoppe EF-formand
19.11.1988	Berlingske Tidende	Nyt opgør om anparter
19.11.1988	Berlingske Tidende	Nødskrig fra skatteyderne
19.11.1988	Berlingske Tidende	Difko: Små fradrag giver ikke større skatteindtægt
19.11.1988	Ekstra Bladet	Z-dronning med skrue i benet: Synd for ham, der kørte mig ned
19.11.1988	Ekstra Bladet	Z-dronning vil på job med jernskrue i benet: Synd for chaufføren, der kørte mig ned
19.11.1988	Ekstra Bladet	Vognmand vikar for Pia
19.11.1988	Dagbladet Information	Sendrægtige politikere risikerer kaos på teatrene i København

19.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Kræft-plast på vej ud
19.11.1988	Politiken	Anparter er rent lotteri
19.11.1988	Politiken	Anpartsbørsen
19.11.1988	Politiken	Vi afdækker anparterne
20.11.1988	B.T.	Schlüters julegave til dig: Slut med gratis lægebesøg
20.11.1988	B.T.	Schlüter: Slut med gratis lægebesøg
20.11.1988	Berlingske Tidende	Over 350 mill. udbetales til anpartshavere
20.11.1988	Ekstra Bladet	Mimi efter abort: Mit største ønske er et barn
20.11.1988	Ekstra Bladet	Kærlighed er så dejlig. Mimi Jakobsen fyldte 40 i går, hendes største ønske er et barn
20.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Danmark offer i handelskrig
20.11.1988	Morgenavisen Jyllands-Posten	Handelskrig med USA: EF parat til at svare igen
20.11.1988	Politiken	Ny vold og terror i S-togene
20.11.1988	Politiken	En 17-årig morders forhistorie
10.11.2008	B.T.	Kilden til sundhed findes i køkkenet
10.11.2008	B.T.	Krydderier mod kræft
10.11.2008	B.T.	Chili holder min kræft nede
10.11.2008	B.T.	Krydderier, der virker
10.11.2008	Berlingske Tidende	Friskoler billigere end folkeskoler
10.11.2008	Berlingske Tidende	Kommuner kan lære af private SFO'er
10.11.2008	Berlingske Tidende	Interview: »Jeg er vældig stolt over det store forældreengagement i den private sektor«
10.11.2008	Berlingske Tidende	Børn har ret til et krat
10.11.2008	Børsen	Fare for fald i dansk eksport
10.11.2008	Børsen	Dansk eksport under hårdt pres
10.11.2008	Børsen	Dansk eksport går vanskelige tider i møde
10.11.2008	Ekstra Bladet	Fru Fræk i åbenhjertigt interview: Jeg er sexet med stil. Med vilje, hele Danmark fik et kik op under kjolen, afslører hun nu
10.11.2008	Ekstra Bladet	Jeg er sexet med stil
10.11.2008	Dagbladet Information	Statens svar på bilkøerne: 26 km ny motorvej – og endnu mere kø
10.11.2008	Dagbladet Information	Motorvejsplan er en miljøbombe
10.11.2008	Dagbladet Information	Fakta: Frederikssundsfingeren
10.11.2008	Dagbladet Information	Trængsel: Mere motorvej vil give mere tidsspild
10.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Læger skal have flere patienter
10.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Lægehus med alle lidelser
10.11.2008	Morgenavisen Jyllands-	Syv gange til læge hvert år

	Posten	
10.11.2008	Kristeligt Dagblad	Folkekirken står med tomme menighedsråd
10.11.2008	Kristeligt Dagblad	Menighedsrådsvalg mellem lidenskab og kedsomhed
10.11.2008	Kristeligt Dagblad	Ledende artikel: Valg til menighedsråd
10.11.2008	Politiken	180.000 danskere er ramt af lægemangel
10.11.2008	Politiken	Fakta: mangel på læger
10.11.2008	Politiken	Ældre læger skal lokkes til at blive i konsultationen
11.11.2008	B.T.	B.T. med gravide Marie i Marokko
11.11.2008	B.T.	Gravid med fart på
11.11.2008	B.T.	Tillykke Marie
11.11.2008	B.T.	Her er dit liv
11.11.2008	B.T.	Hvorfor har vi ingen efternavne?
11.11.2008	B.T.	Maries store forvandling
11.11.2008	B.T.	Her er den lilles venner
11.11.2008	B.T.	Frederik om børneopdragelse
11.11.2008	Berlingske Tidende	Indvandrere bryder den sociale arv
11.11.2008	Berlingske Tidende	Flere indvandrere uddanner sig
11.11.2008	Berlingske Tidende	Formlen på succes
11.11.2008	Børsen	Tobaksfonde klar til opkøb
11.11.2008	Børsen	Familiefonde ruger på tobaksmilliarder
11.11.2008	Børsen	Tobakskompagni konsoliderer cigarindustri
11.11.2008	Børsen	Gamle tobaksdynastier med spredte porteføljer
11.11.2008	Ekstra Bladet	Halløj i finansen: MF'er skælder minister ud for at gramse
11.11.2008	Ekstra Bladet	Minister beskyldt for at gramse
11.11.2008	Ekstra Bladet	Jeg er stærkt pikeret. Sander kalder beskyldningerne "pure opspind"
11.11.2008	Dagbladet Information	Finanslovforlig: Hvor bliver pengene af?
11.11.2008	Dagbladet Information	Lokumsaftaler
11.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	45.000 efterlønnere parate til job
11.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Efterløn eller ej
11.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Jørgen tog nødudgangen
11.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Tavshedens pris
11.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	DA: Ikke nok med samtaleterapi
11.11.2008	Kristeligt Dagblad	Nyhedsanalyse: Store forandringer på vej i danske sogne
11.11.2008	Kristeligt Dagblad	Sognegrænser er ikke nævnt i Det Nye Testamente

11.11.2008	Kristeligt Dagblad	Dagen før dagen
11.11.2008	Politiken	Ventelisterne er vokset siden 2005
11.11.2008	Politiken	Ekspert: Ventelisterne forsvinder aldrig
12.11.2008	B.T.	Medicinsk sensation overrasker forskere: Kolesterolpille redder liv
12.11.2008	B.T.	Ny kolesterolpille redder liv
12.11.2008	B.T.	Få dit CRP-tal tjekket
12.11.2008	B.T.	Her skal du passe på …
12.11.2008	Berlingske Tidende	Ombudsmand kræver klare regler af Rønn
12.11.2008	Berlingske Tidende	Ombudsmanden: Lovbrud i udlændingesag
12.11.2008	Berlingske Tidende	Her er et udpluk fra Ombudsmandens foreløbige kritik af Udlændingeservice og integrationsminister Birthe Rønn Hornbech (V) for manglende vejledning – og udpluk fra Integrationsministeriets svar
12.11.2008	Berlingske Tidende	Rønn retter ind
12.11.2008	Berlingske Tidende	DF freder Rønn – oppositionen raser
12.11.2008	Berlingske Tidende	Gert og Greivin er ikke helt tilfredse endnu
12.11.2008	Berlingske Tidende	Ombudsmandens ordbog
12.11.2008	Børsen	Markant rentefald på vej til boligejere
12.11.2008	Børsen	Finansieringsprofessor kritiserer boligrådgivning
12.11.2008	Børsen	Udsigt til massivt rentedyk for danskere
12.11.2008	Ekstra Bladet	Alt om poker-heltens store sejr. … 53 millioner … jeg har vundet 53 millioner … jeg har vundet … zzz. Det var pokers
12.11.2008	Ekstra Bladet	Pengene ændrer intet
12.11.2008	Ekstra Bladet	Poker-kollegaen: Han spiller den perfekte finale
12.11.2008	Ekstra Bladet	Far Robert: Jeg er simpelt hen bare så stolt
12.11.2008	Ekstra Bladet	Millionær med måde
12.11.2008	Ekstra Bladet	Sikret for livet: Kan leve af renterne
12.11.2008	Dagbladet Information	Analyse: Derfor taber Christiania
12.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Venstres bagland: Hvor har vi Fogh?
12.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	V-bagland ønsker et klart vink fra Fogh
12.11.2008	Kristeligt Dagblad	De fleste kristne irakere får asyl
12.11.2008	Kristeligt Dagblad	”Alt er væk – vi har ingenting”
12.11.2008	Kristeligt Dagblad	Kristne på vej tilbage til Mosul
12.11.2008	Politiken	25 milliarder liter rent vand spildt
12.11.2008	Politiken	Rødovre har øret på vandrøret
12.11.2008	Politiken	Spild af dyre dråber
13.11.2008	B.T.	Tvunget på plejehjem. Anker må give op
13.11.2008	B.T.	”Jeg har for travlt til at dø”

13.11.2008	B.T.	Kæresten: Vi taler sammen hver dag
13.11.2008	B.T.	Ankers liv i glimt
13.11.2008	Berlingske Tidende	Billigere el-priser på vej
13.11.2008	Berlingske Tidende	En storm af vindkraft er på vej mod Danmark
13.11.2008	Berlingske Tidende	Prisen på strøm skal være, som vinden blæser
13.11.2008	Børsen	Danske banker klar til nationalisering
13.11.2008	Børsen	Banker ønsker sig statsstøtte
13.11.2008	Børsen	Minister åben for nye indgreb
13.11.2008	Børsen	Statsgaranti bør nedtrappes
13.11.2008	Børsen	Danske Bank ønsker ens vilkår
13.11.2008	Ekstra Bladet	Så er det nu. Julegaver til halv pris
13.11.2008	Ekstra Bladet	Køb julegaver på tilbud nu
13.11.2008	Ekstra Bladet	Ingen gaverekord: Hvad du ønsker får du ej
13.11.2008	Dagbladet Information	Rapport åbner for danske lejesoldater
13.11.2008	Dagbladet Information	Sikkerhedsfirma anvender torturmetoder i undervisningen
13.11.2008	Dagbladet Information	V og R klar til at lade private deltage i krig
13.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Fogh er tæt på rejserekord
13.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Fogh skyder på kritikerne
13.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	»Det er kafkask«
13.11.2008	Kristeligt Dagblad	Frygt for at management-styring kvæler folkekirken
13.11.2008	Kristeligt Dagblad	Kronik: Folkekirken får nu kniven af økonomerne
13.11.2008	Kristeligt Dagblad	Ledende artikel: Demokrati på vippen i kirken
13.11.2008	Kristeligt Dagblad	Menighedsrådsvalgets stemmeprocent fik et knæk
13.11.2008	Kristeligt Dagblad	Pressede menighedsråd har været en historisk succes
13.11.2008	Politiken	Private firmaer skal aflaste i Afghanistan
13.11.2008	Politiken	Transport og mad udliciteret
13.11.2008	Politiken	Dansk firma i krigens kølvand
13.11.2008	Politiken	Fakta: Mulige fordele og ulemper ved privatisering
14.11.2008	B.T.	Læger advarer mod kæmpe succes
14.11.2008	B.T.	Netlægen gør dig syg
14.11.2008	B.T.	Til lægen på nettet
14.11.2008	Berlingske Tidende	Løkke taber terræn til Thorning
14.11.2008	Berlingske Tidende	Lars Løkke er mere upopulær end nogensinde
14.11.2008	Berlingske Tidende	»Lars er folkelig og sjov«
14.11.2008	Berlingske Tidende	Politisk analyse: Foghs flirt har skadet Løkke
14.11.2008	Børsen	Tvunget til at købe sit livsværk tilbage

14.11.2008	Børsen	Keops-stifter køber livsværket tilbage
14.11.2008	Børsen	Vagner beskytter formuen ved opkøb
14.11.2008	Ekstra Bladet	FCK-prof dømt for drab
14.11.2008	Ekstra Bladet	FCK-prof dømt for drab
14.11.2008	Ekstra Bladet	Holdleder i FCK: Der manglede en spiller lørdag morgen
14.11.2008	Ekstra Bladet	Patrick drillede: 'Han havde spillet smart'
14.11.2008	Ekstra Bladet	19-årig drabsmands mor: Min søn er uskyldig
14.11.2008	Ekstra Bladet	De var barndomsvenner. Den dræbtes far: Cüneyit kom jo hjemme hos os fra tiårsalderen
14.11.2008	Ekstra Bladet	Den dræbtes mor græd over uro. Vennerne råbte 'luderland'
14.11.2008	Dagbladet Information	Vattenfalls grønne image er kulsort
14.11.2008	Dagbladet Information	Greenwashing: Vattenfall vasker kulsort energi grøn
14.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Børn og unge sover for lidt
14.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Manglende søvn giver børn stress
14.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Fakta: Sengetid. Fakta: Så meget skal børn sove. Fakta: Sådan falder dit barn i søvn
14.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Sengetid på kontrakt
14.11.2008	Kristeligt Dagblad	Domstole tager let på privatlivets fred
14.11.2008	Kristeligt Dagblad	Tvivlsomme domme om privatlivets fred
14.11.2008	Politiken	VKO griber ind mod internt kævl
14.11.2008	Politiken	Venstre er bare ikke cool længere
14.11.2008	Politiken	Statsministeren er tit langt hjemmefra
15.11.2008	B.T.	Stor test af billige biler. Her er de bedste. Se de overraskende resultater
15.11.2008	B.T.	Biltest uden grænser. 11 små biler i stor EU-test, der giver overraskende resultater
15.11.2008	B.T.	Sådan blev bilerne vurderet
15.11.2008	Berlingske Tidende	Ny bombe i udlændingepolitikken
15.11.2008	Berlingske Tidende	Ekspert: Myndigheder fortier folks rettigheder
15.11.2008	Berlingske Tidende	Det gyldne EU-hul
15.11.2008	Berlingske Tidende	»Søg, søg, søg«. Danskere kan nu søge familiesammenføring fra udlandet
15.11.2008	Ekstra Bladet	Nyt fra overklassen. Derfor skal de skilles. Janni færdig med Christian
15.11.2008	Ekstra Bladet	Derfor skal de skilles: Fru Spies Kjær træt af sit indeklemte torneroseliv
15.11.2008	Ekstra Bladet	Blå bog
15.11.2008	Ekstra Bladet	Derfor kom Janni hjem i utide. Presset blev for stort
15.11.2008	Ekstra Bladet	Janni får ingen kvaler. God for flere hundrede

		millioner
15.11.2008	Ekstra Bladet	Troede det var for evigt
15.11.2008	Ekstra Bladet	Blandt Danmarks rigeste. Han er god for en milliard
15.11.2008	Dagbladet Information	Et kor af internationale jurister og menneskerettighedsorganisationer advarer mod "tuneserloven": STOP
15.11.2008	Dagbladet Information	Massiv international kritik af forhastet tuneserlov
15.11.2008	Dagbladet Information	Jeg har afsonet min straf – hvorfor skal jeg straffes dobbelt?
15.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Trafikken dræber på landet
15.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Landeveje farligere end storbygader
15.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Det sorte sogn
15.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	11 dræbte i Norddjurs i 2007
15.11.2008	Kristeligt Dagblad	Børn har elendige forhold i landets arresthuse
15.11.2008	Kristeligt Dagblad	Savn: Dårlige besøgsforhold i landets arresthuse og fængsler gør, at fængslede fædre bevidst trækker sig væk fra deres børn
15.11.2008	Politiken	Kæmpegæld får Kunsthal Charlottenborg i knæ
15.11.2008	Politiken	Et år senere: Der er brugt tre millioner for meget, og kunst er der ikke råd til
16.11.2008	B.T.	Kendte i boligpanik. De har millioner på spil
16.11.2008	B.T.	Stjernernes bolig-nedtur. Kendte danskere har mistet millioner på dårligt timede boligkøb
16.11.2008	B.T.	Fakta: Sådan har vi gjort
16.11.2008	B.T.	Han slår 7,6 mio. af prisen. Her er drømmehuset, Anders Bircow ikke er kommet af med endnu
16.11.2008	B.T.	Boligstatistik
16.11.2008	Berlingske Tidende	Anklagere sylter straffesager
16.11.2008	Berlingske Tidende	Retfærdigheden må vente
16.11.2008	Berlingske Tidende	10 historier der flyttede politiet
16.11.2008	Ekstra Bladet	Stort interview med 22-årige Daria. Sådan blev jeg scoret af Klaus. Flyttet ind i Riskærs luksusbolig
16.11.2008	Ekstra Bladet	Vi har ikke travlt med at blive gift
16.11.2008	Ekstra Bladet	Riskær på udgang: Hyggede med familien
16.11.2008	Ekstra Bladet	Sådan scorede Klaus mig
16.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Vi bliver mere og mere syge
16.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Diagnose-Danmark
16.11.2008	Morgenavisen Jyllands-Posten	Fakta: Diffuse diagnoser

16.11.2008	Politiken	Foghs billige boliger blev ikke til noget

Bilag 2.
Transskriberingsvejledning til interview

Transskriptionssoftware (til afspilning af lydfiler)

Download programmet "Express scribe", der har variabel afspilningshastighed og genvejstaster http://www.nch.com.au/scribe/

1. Tilpasning af Express scribe:
   - Lyt eventuelt en lydfil igennem på høj hastighed, så du er bekendt med stoffet.
   - Brug et par minutter på at finde den transskriberingshastighed, der passer til dig og beslut dig for, hvilke genvejstaster i "Express scribe" som virker bedst for dig, når du skal bruge "start"- og "stop"-knappen, samt når du skal spole langsomt tilbage.
2. Såfremt lydfilen ikke er af en tilstrækkelig god kvalitet, kan man rense lydfilen for baggrundsstøj eller filtrere lyden gennem "Express scribe". Dog gør det i nogle tilfælde lyden mere utydelig. Tag derfor først en kopi af lydfilen, som kan bruges i tilfælde af, at den rensede lydfil er ringere.
3. Brug Word til transskriberingen. Man kan have "Express scribe" kørende og benytte genvejstasterne, mens man transskriberer i Word-dokumentet, fordi det giver mulighed for linjeskift, stavekontrol mv. som i et almindeligt dokument løbende.
4. Hav en eventuel interviewguide liggende ved siden af ift at nummerere spørgsmål løbende.
5. Start transskription.
6. Når du stopper med at transskribere, så husk altid at indsætte "time" – den finder du under "Typing" – og så under "insert". Så er det let at genoptage transskriptionen senere.
7. Når du er færdig med at transskribere lydfilen, så er teksten ikke færdig. Der vil være slåfejl og hørefejl og andre ting, som skal gås nøje igennem.
8. Husk at skrive op, hvor lang tid du bruger på at transskribere til timeregistreringen.

Transskribering

Tekstfil navngives med journalist medie publiceringsdato

I tekstdokumentet

1. Registreres
   a. navn på interviewperson
   b. avis
   c. dato for publicering
   d. dato for interview
2. Al resterende tekst efter de fire ovenstående identifikationspunkter er som udgangspunkt direkte tale, hvorfor citationstegn " " er unødvendige. De kommende punkter er undtagelser fra direkte tale.
   a. Interviewer markeres med FS:
   b. Interviewperson med forbogstaver:
      i. Hvis spørgsmål indgår i interviewguide, så nummereres spørgsmålet efter interviewerens initialer. Eks: FS 1:
   c. Brug BLOKBOGSTAVER, når der lægges markant vægt på et ord.
   d. Tvivl om ord markeres ved at understrege ordet.
   e. *Uhørlige ord*, som der kan sluttes til af sammenhængen, markeres med kursiv.
   f. **Sammenskrivning med fed af sætninger, som virker meningsløse** (halve, løsrevne, m.m.), men hvis mening fremgår af betoning, pausering m.m. Sammenskrivning placeres efter meningsløse ord/sætninger.
   g. Interviewpersons "ordløse" kommunikation:
      i. Korte pauser (under 3 sek.) registreres som tre … (3 prikker). Længere pauser med ….. (5 prikker).
      ii. Sigende øh'er registreres med – (2 tankestreger), hvor det opfattes som udtryk for interviewpersonens usikkerhed eller eftertænksomhed. Ikke-sigende øh'er eller andre pauseord udelades, hvis de opfattes som en del af interviewpersonens talemåde.
   h. Metatekster placeres i parenteser. Metatekster placeres i teksten, hvor de dukker op.
      i. [Transskribentens idéer til kodningskategorier, eller andre relevante indfald som nye spørgsmål etc. i firkantede parenteser]. Det er tilladt at være kreativ undervejs :-). Placer de lyse indfald parallelt i et særligt dokument til refleksioner.
      ii. (Transskribentens spørgsmål i tilfælde af tvivl placeres i parentes).

Bilag 3.
Guide til interview af journalister om en specifik nyhedsartikel

Spørgsmål	Emne/formål/svar
Journalist, medie, interviewdato	Kategorisering
Rubrik på artikel (med forklaring), dato for publicering	Kategorisering
1. Hvad er det for en type historie, du har lavet – genre? Fx klassisk nyhedshistorie?	Tilpasning til medieregler og normer med eventuelle konsekvenser for indholdet af en artikel. Journalist = informant
2. Hvordan kom du på historien? Hvad var anledningen til historien?	Hvilken aktør initierede artiklen: Eksterne kilder, redaktion, journalist? Journalist = informant
3. Hvad er det for et generelt spørgsmål, du svarer på i historien?	Identifikation af beskrivende eller forklarende formål med artiklen. Journalist = informant
4. Hvad vinkler du historien på? Fx beskrive begivenhed/situation/ problem, eller årsag, konsekvens eller løsning	Identifikation af, hvilke elementer i et frame artiklen fremhæver som de væsentligste. Journalist = informant
5. Hvordan blev du opmærksom på begivenhed, situation, problem?	Identifikation af, hvem der initierede/formulerede problemet: Eksterne kilder, redaktion, journalist? Journalist = informant
6. Hvad vil du med historien?	Identifikation af journalistens budskab med artiklen. Journalist = informant
7. Svarer du på, hvad begivenhed/situation/problem skyldes?	Identifikation af journalistens viden om tilstedeværelsen af forklaringer i teksten? Journalist = informant
8. Hvorfor/hvorfor ikke?	Det er en probe, der belyser bagvedliggende normer og holdninger. Journalist = repræsentant
9. Hvad forklarer begivenhed/situation/problem?	Identifikation af journalistens viden om årsager? Journalist = repræsentant
10. Skriver du det eksplicit i artiklen, hvad forklaringen er? Er det din forklaring, påtager du dig forklaringen, eller lader du kilderne	Identifikation af journalistens viden om tilstedeværelsen af forklaringer i teksten? Journalist = informant (første spørgsmål)

komme med forklaringen?	Journalist = repræsentant (sidste spørgsmål)
11. Hvordan ved du, at det er forklaringen? (belæg, dokumentation) Tjekker du, om forklaringen er rigtig? Hvordan?	Identifikation af egenskaber ved en forklaring, opfattelse af plausibilitet og kriterier for identifikation af fremgangsmåder ved dokumentation. Journalist = informant og repræsentant
12. Hvordan fandt du ud af, hvad begivenhed/situation/problem skyldes?	Identifikation af fremgangsmåder ved dokumentation af forklaringer. Journalist = informant
13. Hvis du selv skulle forklare en af dine venner, hvad begivenhed/situation/problem skyldes, ville du så gøre det anderledes?	Journalistens autonomi i forhold til medie. Journalist = repræsentant
14. Hvilken rolle spiller rapporten/eksperter for forklaringen?	Journalistens autonomi i forhold til eksterne kilder. Journalist = informant
15. Hvilke rolle spiller andre kilder for forklaringen?	Journalistens autonomi i forhold til eksterne kilder. Journalist = informant
16. Overvejede du andre måder at finde frem til en forklaring på?	Identifikation af fremgangsmåder ved dokumentation af forklaringer. Journalist = informant
17. Overvejede du, om der var andre forklaringer på begivenhed/ situation/problem? Hvem kan eventuelt have en anden forklaring på problemet?	Identifikation af kriterier for forklaringer, forklaringers kontingens. Journalist = informant
18. Favoriserer forklaringen nogen? Går forklaringen ud over nogen?	Journalistens bevidsthed om tekstens frame. Journalist = informant
19. Beskæftiger du dig med løsningen af problemet? (hvorfor/hvorfor ikke)?	Journalistens beskæftigelse med et frames elementer. Journalist = informant Journalist = repræsentant (opfølgningsspørgsmål)
20. Inkluderer historien moralske vurderinger? (hvorfor/ hvorfor ikke)?	Journalistens beskæftigelse med et frames elementer. Journalist = informant Journalist = repræsentant (opfølgningsspørgsmål)
21. Har historien været diskuteret på redaktionsmødet? (Eventuel uenighed?)	Journalistens autonomi i forhold til medie. Journalist = informant
22. Hvis ja, hvad betød det for historien? for forklaringen?	Journalistens autonomi i forhold til medie. Journalist = informant
23. Hvad kunne have fået dig til at	Journalistens autonomi i forhold til medie,

ændre forklaringen? Fx andet medie, ekspert, tid, modtagergruppe, genrebestemmelse, researchredskaber?	eksterne aktører, institutionalisering af normer. Journalist = repræsentant
24. Hvor lang tid brugte du på historien?	Journalist og mediets autonomi i forhold til nyhedsstrøm. Journalist = informant
25. Hvornår er du uddannet? I hvad? Hvor længe har du været på avisen? Hvor længe har du arbejdet på stofområdet?	Baggrundsvariable i forhold til socialisering og erfaring.

Bilag 4. Kodebog for forklaringer i nyhedsartikler

	Fase	Koder	Kriterium
0	**Makro**teksten kodes for aktørreference	0a – Kilde citeres/refereres (italesættes) 0b – Ingen reference-henvisning til kilde 0c – Underforstået kilde 0x – Tvivlstilfælde	Én kode
1	Makroforklarings-niveau	1a – Individforhold og aktør(er)s handling 1b – Institutionelle forhold 1c – Strukturelle forhold 1d – Biologiske forhold 1x – Ikke-identificerbart niveau	Én kode
2	Makro kodes for kildetype, hvem der ytrer sig	2a – Ekspert 2b – Fagprofessionel 2c – Interessent 2d – Bekendt 2e – Case 2g – Gruppe (opinion, befolkning, danskere, forældre, m.m.) 2h – Nominaliseret ikke-definerbar kildetype 2i – Ingen	Evt. flere koder
3	Makro kodes for forklaring eller del af forklaring A (explanans) U (explanandum)	3a – Eksplicit forklaring (forklaringsform 1-4) 3a1 – A er årsag til U 3a2 – A. Effekt U 3a3 – A medfører U 3a4 – U, fordi A 3a14 – Tvivlstilfælde (skal samles i 3d) 3b – Implicit forklaring (forklaringsform 6-10) 3b7 – U A (A U) 3b8 – U. A (A. U) 3b9 – U efter A (A før U) 3b10 – U, efter A (U, før A) 3b13 – Tvivlstilfælde (skal samles i 3d) 3c – Ingen forklaring 3d – Tvivlstilfælde	Én kode
4	Makro kodes for emne (stofområde)	4a – Rets- og kriminal 4b – Uddannelse	Én kode

		4c – Skat 4d – Integration-udlændinge 4e – Udland 4f – Sundhed 4g – Forskning 4h – Militær-forsvar 4i – Religion 4j – Kultur 4k – Human interest 4l – Partipolitik (strategi, spin m.m.) 4m – Virksomhed (økonomi) 4n – Offentlig økonomi 4o – Nationaløkonomi 4p – Privatøkonomi 4q – Trafik 4r – Arbejdsmarked 4r – Miljø 4s – Offentlig administration 4t – Politisk substans 4u – Forbrug 4x – Andet	
5	Makro kodes for aktørs/kildes funktion i forhold til forklaring	5a – Kilde leverer forklaring 5b – Kildeudsagn indgår i forklaring (som explanans eller explanandum) 5c – Aktørs handling, position, organisering m.m. indgår i forklaring (som explanans eller explanandum) 5d – Kilde bidrager til forklaring af explanans (explananskæde) 5e – Kilde bidrager til forklaring af explanandum (medvirkende explanans) 5f – Ingen kilde 5x – Tvivlstilfælde	Evt. flere koder
6	Makro tidsfokus	6a – Det skete (fortid) 6b – Det umiddelbart forestående (nutid) 6c – Den langsigtede spekulation (fremtid)	Én kode
10	**Mikro**tekstens aktørreferencer ift forklaring i makro	10a – Kilde leverer makroforklaring 10b – Kildeudsagn indgår i makroforklaring (som explanans eller explanandum) 10c – Aktørs handling, position, organisering m.m. indgår i makroforklaring (som explanans eller explanandum) 10d – Kilde bidrager til forklaring af explanans i makroforklaring (forklaringskæde) 10e – Kilde bidrager til forklaring af explanandum i	Evt. flere koder

		makroforklaring (medvirkende explanans) 10f – Kilde bidrager ikke til makroforklaring 10g – Kilde giver alternativ forklaring 10x – Tvivlstilfælde	
11	Artiklens mikrotekst kodes for referencer for kildetype ift makroforklaring	11a – Ekspert 11b – Fagprofessionel 11c – Interessent 11d – Bekendt 11e – Case 11f – Gruppe 11g – Ingen aktør 11x – Tvivlstilfælde	Evt. flere koder
12	Mikro kodes for tilstedeværelsen af makroforklaring eller del af makroforklaring	12a – Eksplicit forklaring (forklaringsform 1-5) 12a1 – A er årsag til U 12a2 – A. Effekt U 12a3 – A medfører U 12a4 – U, fordi A 12a5 – Makro U … mikro årsag A 12b – Implicit forklaring (forklaringsform 6-11) 12b7 – U A (A U) 12b8 – U. A (A. U) 12b9 – U efter A (A før U) 12b10 – U, efter A (U, før A) 12b11 – Makro U … mikro A 12c – Ingen forklaring 12d – Tvivlstilfælde	Én kode
13	Mikro kodes for forklaringer, der ikke er relateret til makroteksten	13a – Kilde leverer forklaring 13b – Kildes udsagn indgår i forklaring (som explanans eller explanandum) 13c – Aktørs handling, position, organisering m.m. indgår i forklaring (som explanans eller explanandum) 13d – Kilde bidrager til forklaring af explanans (explananskæde) 13e – Kilde bidrager til forklaring af explanandum (medvirkende explanans) 13f – Kilde bidrager ikke til forklaring 13g – Tvivlstilfælde	Evt. flere koder
14	Avisgenre	14a – Nyhed 14a1 – Forsidehenvisning 14a2 – Case 14b – Reportage 14c – Analyse 14d – Faktaboks-grafik	Én kode

	14e – Baggrund
	14f – Portræt
	14g – Interview
	14h – Kommentar
	14i – Leder
	14j – Kronik
	14k – Tvivlstilfælde

Uddybning af udvalgte kodningskategorier

Ad 0. Artiklens makro kodes for referencer til aktører

- 0a: aktør citeres/refereres (italesættes/anvendes som kilde). Aktører er personer, institutioner, organisationer, eller nominaliseringer (aktørers handlinger/praksis: forskning, undersøgelse, kritik) *Er der brug for at skelne mellem referencer til "professor Sommer siger" og "undersøgelse viser"?*
- 0b: Ingen reference til aktør. Ingen referencer er enten fravær af citater, indirekte referater til aktører
- 0c: Underforstået kilde
- 0x: Tvivlstilfælde

Ad 1. Makro kodes for forklaringsniveau

Det handler om, hvad der fokuseres på i makroteksten. Fokus kan være på

- 1a: Individforhold og aktør(er)s handling (persons/virksomheds/organisations egenskaber, handlen eller ikke-handlen, herunder også talehandlinger som at give udtryk for holdning i opinionsmåling)
- 1b: Institutionelle forhold (regler, normer, rutiner)
- 1c: Strukturelle forhold (materielle forhold, m.m.)
- 1d: Biologiske forhold (sundhed, m.m.)
- 1x: Ikke-identificerbart niveau

Ad 2. Makro kodes for kildetype

- 2a: Ekspert: Aktør, der informerer om forhold, der gælder for andre aktører, fra en distanceret (uafhængig) position (universitetsansatte forskere, privatansatte forskere og analytikere (afhænger af kontekst))
- 2b: Fagprofessionel: Aktører (eller deres data), der informerer om forhold, der gælder for andre aktører, fra en fagprofessionel position (markarbejdere: offentligt ansatte i social- og uddannelsessektor; em-

bedsmænd, dommere; konsulenter, analytikere i banker og investeringsselskaber; "medieudnævnte eksperter")

- 2c: Interessent (part): Aktør, der informerer om forhold, der gælder for andre aktører, fra en politisk position (politikere, interesseorganisationer, lobbyister (AE: Rådet, CEPOS, etc.))
- 2d: Bekendt: Aktør, der informerer om forhold, der gælder for andre aktører, fra en position med personligt kendskab
- 2e: Case: Aktør (afgrænset gruppe), der informerer om forhold, der gælder for aktøren selv
- 2f: Gruppeaktører (opinion, facebookgruppe, etc.): Population eller stikprøve informerer om forhold, der gælder for populationen/stikprøven selv (fx holdning)
- 2h: Nominaliseret kilde – ikke-identificerbar (genstandsgjort aktør som individ eller institution)
- 2i: Ingen kilde

Ad 5. Makro kodes for aktørs funktion i forhold til forklaring

- 5a: Journalisten anvender kilder som informanter, hvis forklaringer i tekst/udsagn refereres eller citeres (uden kommentar/kildekritisk bemærkning eller spørgsmål). Som oftest i refererende nyhedshistorier. Aktør leverer forklaring. Journalist konstruerer en første-/andenordens forklaring. (Som oftest i nyhedshistorier).
- 5b: Journalisten anvender kildes udsagn som element i sin forklaring. Aktør indgår i forklaring (som explanans eller explanandum). Journalist konstruerer en andenordens forklaring. (Som oftest i nyhedsanalyser med fx strategiframe eller i kritiske/undersøgende artikler, men også forklaringer på rapporter etc.)
- 5c: Journalisten anvender ikke-sproglige elementer, dvs. ufortolkede elementer som handling, position, organisering m.m., i sin forklaring. Aktørs handling, position, organisering m.m. indgår i forklaring (som explanans eller explanandum). Journalisten konstruerer en førsteordens forklaring
- 5d: Journalisten anvender kilders forklaringer af explanans i journalistens egen forklaring som argumentationskæde til at dokumentere/retfærdiggøre explanans. Aktør bidrager til forklaring af explanans
- 5e: Journalisten anvender kildes forklaring som supplement til egen forklaring (medvirkende årsag). Aktør bidrager til forklaring af explanandum (medvirkende explanans)
- 5f: Ingen aktørers udsagn anvendes

- 5g: Tvivlstilfælde

Ad 14: Avisgenre

- 14a: Nyhed
- 14a1: Kort forsidehenvisning (<100 ord)
- 14a2: Case: artikel om en person, der optræder som et eksempel
- 14b: Reportage: Journalist rapporterer fra begivenhedernes sted/og eller stemning fra begivenhedernes sted
- 14c: Analyse: Kendetegnes ofte af genreskilt
- 14d: Faktaboks/grafik: Kendetegnes ofte af genreskilt/visuel bestemmelse
- 14e: Baggrund: Kendetegnes ofte af genreskilt; adskiller sig ofte fra analyse ved citering af kilder, der anvendes som informanter
- 14f: Portræt: Handler om en person/institution, handler om en aktør, kan citere flere kilder
- 14g: Interview: Kendetegnes ofte af genreskilt, oftest med kun en kilde, evt. spørgsmål-svar
- 14h: Kommentar: Kendetegnes af genreskilt (opinionsartikel)
- 14i: Leder: Kendetegnes af genreskilt (opinionsartikel)
- 14j: Kronik: Kendetegnes af genreskilt (opinionsartikel)

Bilag 5.
Nyhedsartiklernes generaliserbarhed

I dette bilag undersøges de 52 cases, der er baseret på forsideartikler i 2008, for deres repræsentativitet i forhold til nyhedsartikler i betalingsaviser generelt. Undersøgelsen baseres på interview med de producerende journalister.

Display Bilag 5.1. Forsideprioritering påvirker makrotekst

> (Case 12) Jour12: Jamen der er altid fra min hånd en vis nervøsitet. […] Og der sidder jo så et stort redaktionssekretariat, hvor en del kommer til at arbejde med ens materiale. Og der har det jo så været en forsideting, så det er ikke ALENE den ene side, eller de to sider indeni avisen, det er jo så også forside, og så har der så yderligere været plakatsnedkere på ikke. Og det er, det siger al erfaring, altså få ens artikel omgjort til plakatstof, fx, det indebærer desværre visse muligheder for fortegning … Altså fordi på plakaten står det jo ikke i sammenhæng, typisk som det gør indeni avisen med brødtekst og underrubrikker og det hele. Der får du jo ikke sammenhængen. […] Der var en enkelt ting på forsiden, som overraskede mig lidt, men som jeg synes er OKAY og sådan en overligger, en forridder eller noget i den stil på forsiden. […] Men i sammenhængen sådan som det så ud på forsiden, så var det i orden set fra mit synspunkt … Men det er egentlig det eneste, jeg har bemærket.
>
> (Case 18) Jour18: I øvrigt synes jeg, at rubrikken er alt for svag, og den er af uranSAGElige årsager gjort svagere i sekretariatet. Det har jeg sjældent oplevet.
>
> (Case 21) Jour21: Så vil jeg så også sige, at … det er ikke min rubrik … Jeg havde lavet en mere forsigtig rubrik, som gik ud på, at […]. Og … altså jeg synes, at hvis jeg skal sige det sådan meget kort, det er uprofessionelt, at jeg som journalist uden nogen [ekspert] indsigt … at jeg ligesom […]. FS: Ændrede de noget på, man kan sige, brødteksten, indholdet i den? Jour21: Nej, det gjorde de ikke.

Tre cases tyder på, at forsideprioriteringen har påvirket artiklens makrotekst (casene 12, 18 og 21), så journalisten finder anledning til at kommentere eller distancere sig fra den udformning, som redaktionen har givet rubrik eller underrubrik.

Display Bilag 5.2. Journalistisk praksis påvirket af forsideprioritering

(Case 5) FS: Nu sådan som det endte. Jeg kan forstå sådan på det, at der har været noget diskussion. Hvor meget betød den diskussion for det endelige resultat? Jour5: Jamen jeg synes, at diskussionen betød noget, blandt andet at det betød noget for forsidevinklingen, fordi at det betød, at der blev vinklet på [fænomen] i stedet for [fænomen].

(Case 10) Jour10: Så det havde vi ligesom bare snakket om på morgenmødet, at der var i det, og hvad man ligesom kunne lave. Men så var det jo, at da det blev bud til forsiden, så skulle ville vi ligesom prøve at finde lidt mere. Det var nyhedsredaktøren og mig. Der var i øvrigt også jourhavende med ind over. […] Jamen det var rimeligt tæt samarbejde sådan, fordi vi sad med rapporten. Og jeg fortalte ligesom, hvad der stod i den. Og fortalte også om det her aspekt med den sociale arv. Og så diskuterede vi frem og tilbage, hvad man kunne gøre, og hvad der var det mest interessante. Og så kan jeg ikke huske, om vi også havde nogle andre i spil, som vi så fandt ud af, IKKE holdt vand. Så det var på den måde. Det var et ret tæt samarbejde. FS: Var der uenighed om, hvad der var det bedste at gøre? Jour10: Nej, det var der ikke.

(Case 16) FS: Den her historie, har den været diskuteret på redaktionsmødet? Jour16: Ja-ja, det har den. Også for altså for adskillige uger siden og måneder siden har den også været oppe. […] Ja, altså det har nu været meget min vinkling, der har kørt ikke. Både noget sparring på dagen, når jeg har siddet og skrevet den, ikke og også ift., at den så ender på forsiden og sådan nogle ting. Der har selvfølgelig været nogle lydtjek ift. hvordan skal man nu skære det ekstra skarpt på dagen, når det endeligt er. Men ellers er det sådan set mine måder at skære det på, der også kommer til frigivelse.

(Case 26) Jour26: Jeg må indrømme, bare så du ved det. Jeg var dybt overrasket over, at den var på forsiden i dag, fordi den har stået over i flere dage. FS: Historien, som nu ser ud … har den frem mod … processen været diskuteret på redaktionsmøde? Jour26: Overhovedet ikke. På intet tidspunkt så meget som to sekunder. Jeg har bare sagt, at jeg lavede det her, og så har jeg bare lavet det og lavet det og afleveret det, der har ikke været nogen, der har snakket med mig om det. FS: Og der er ikke ændret noget i den historie, der står i forhold til, hvordan du har skrevet den? Jour26: Der er ændret noget i den historie, der er på forsiden i forhold til den, jeg har lavet, der sidder på side […] i første sektion. Fordi den er så skrevet sammen med det, som en anden kollega … […] der er noget til sidst, hvor det bliver overfortolket. […] så det er blevet strammet væsentligt op i forhold til det,

som jeg […] har skrevet.

(Case 29) Jour29: [Diskussion på redaktion] målrettede historien til … hvordan … Der er tre historier, det er jo et fokus, ikke. Vægtede det historien i forhold til den anden og satte den overordnede vinkel for de tre. FS: Hvad med … hvad med indholdet. Var der uenighed om det? Jour29: … Nej, det var mere, om vi overhovedet skulle beskæftige os med det eller ej. Men altså. Men skulle vi beskæftige os med det, så var det altså også rimeligt klart, hvad det kunne være.

(Case 35) Jour35: Ikke på redaktionsmøder, men uformelt med en deskchef og ellers med en nyhedschef faktisk. De blev jo mere inde over den, da de fandt ud af, at de ville bruge det som forsidehistorie. FS: Betød det noget for historien? Jour35: Ja, det gjorde det faktisk. Det sidste twist, hvad hedder det, med at [sammenhæng], den udtænkte jeg ikke selv. Det gjorde en deskchef, og den er elegant. Jeg synes, den er meget okay. Du får ikke skævvredet historien af det, og du rammer rigtigt, og bliver lidt frækkere af det.

(Case 38) Jour38: I virkeligheden så var det sådan en historie, der meget voksede fra at være en lille opfølgningshistorie, ikke, på det der med stress til at: "Okay, der var måske alligevel noget mere i den, og det kunne også godt være, at man skulle have en case på den og gå ud og snakke med nogen". Så det var egentlig ikke sådan en, der var planlagt som noget stort fra starten. FS: Hvordan skete det så? Altså, jeg mener, spillede de møder, der så eventuelt var om den, spillede de ind på det? Jour38: Ja, det gjorde det. Altså … Men det var egentlig ikke så mange møder, der var. Der var lige en enkelt gang, hvor jeg snakkede med en om, hvad jeg havde nu, og hvad jeg gerne ville lave. Og da der så var interesse for det, så lavede jeg endnu mere. FS: Ja, okay. Men det havde ikke nogen betydning sådan set, for indholdet? Jour38: Nej. FS: Det var ikke sådan, I diskuterede indholdet i historien på den måde? Jour38: Nej, det var det ikke.

(Case 42) FS: Hvad så med diskussionen af den med redaktører på redaktionsmøderne, hvad indflydelse har det på historien? Jour42: Det har meget indflydelse.[…] For det var en kompleks historie, så vi har snakket meget om, hvordan den skulle skæres. Men det var kun redaktøren og mig. […] Altså, vi har snakket frem og tilbage om, hvordan den skulle skæres … Men decideret pege på noget, som han synes kontra hvordan jeg synes, og så blev det sådan, fordi han synes det og det .. Sådan kan jeg ikke rigtig finde nogen eksempler. Det er mere det, at man har snakket historien MEGET, meget grundigt igennem, og er nået frem til, hvordan den skal skæres.

Otte cases tyder på, at journalistisk praksis er påvirket af forsideprioritering (casene 5, 10, 16, 26, 29, 35, 38 og 42) til at vinke skarpere, mere eksklusivt eller sammenhængende.

Display Bilag 5.3. Forsideartikel repræsenterer almindelig journalistisk praksis

(Case 2) Jour2: Jamen så coachede jeg med alle nyhedsredaktørerne, som var så forhippede på, at den historie skulle laves. Så havde jeg coachingsamtaler onsdag og igen søndag. […] Hvad ville jeg. Jeg valgte netop at vinkle på [fænomen].

(Case 3) FS: Har den også været … har indholdet, vinklingen, og hvad der er fortegnet, har det været diskuteret? Jour3: … Jae, nu er vi faktisk tre, der har været med til at lave den her, vi har jo haft en meget tæt dialog omkring historien og omkring hvad for nogen forskellige elementer, der skulle være i det opslag, vi lavede her på [fænomen]. […] Der har der jo selvfølgelig været en diskussion frem og tilbage. Og jeg tror faktisk, at vi startede arbejdet, altså det første kim til historien ligger ti-fjorten dage før.

(Case 4) Jour4: Jeg har diskuteret vinkling med nyhedsredaktøren. Hun sagde noget, der gav vinklen.

(Case 6) FS: Havde det nogen indflydelse, at den blev diskuteret, altså på den måde, som historien kom til at se ud? Jour6: Ja, det havde den indflydelse, at de gerne én gang til ville have en case.

(Case 7) Jour7: … Vi har diskuteret kildevalg. FS: Okay. Blev der også diskuteret med redaktionen, hvad forklaringen var på problemet? Jour7: Nej.

(Case 8) Jour8: Redaktionen var mest med til at diskutere, hvad casen skulle være.

(Case 9) FS: Blev historien diskuteret på redaktionen, altså ik så meget om det skulle være forsiden. Men vinklen og hvordan den skulle udformes? Jour9: Hvad vinklen skulle være? -- Ja, det var den. Men det fandt vi hurtigt ud af, at [vinkel].

(Case 13) Jour13: Njaeeaj, det var nok mere mig selv, efter at jeg havde prøvet noget forskelligt, og så snakkede vi om det. Men det var nok mest mig selv, der tog det valg.

(Case 20) Jour20: Diskussionen gav den prioritet, vi fik hjælp til at få [oplysninger] med, fik nogen til at tælle [fænomen] op instruerede dem i,

hvordan dage skulle tælles sammen.

(Case 23) Jour23: Vi talte om den, ja … Vi diskuterede, hvordan det nu skulle dokumenteres. Om jeg nu skulle gøre det ene eller det andet. FS: Altså, man diskuterede ikke indhold. Jour23: Nej. Ikke før til allersidst, hvor jeg ligesom havde skrevet artiklen, og jeg så gennemgik den med min nyhedschef … rent indholdsmæssigt … finpudsning. FS: Okay … men det ændrede ikke noget på … man kan sige … på historiens vinkel og indhold og sådan noget? Jour23: Nej.

(Case 27) FS: Men tilførte det [den redaktionelle diskussion] historien noget? Jour27: Ja, altså, vi diskuterede selvfølgelig løbende. Nu sidder du jo sammen med finansredaktionen i løbet af dagen og diskuterer vinkler osv., kilder og prøver at hjælpe hinanden. Jeg har også en af mine kolleger, som er med på historien, som har skrevet det med den [aktør]. Det er jo klart, at sådan en historie udvikler sig i løbet af dagen.

(Case 28) Jour28: … Ja … Vi har … vi har jo holdt … i forbindelse med idéudvikling osv. ik har vi jo holdt … diskussion af den løbende op imod, mens vi lavede den. FS: Og selve udformningen af historien. Det var der ikke nogen uenighed om? Jour28: Nej, det har jeg ikke noget op til. Der har ikke været nogen, der har stillet spørgsmålstegn ved, det har ikke været oppe til diskussion på den måde.

(Case 31) Jour31: Altså, der blev ikke diskuteret direkte hvilken vinkel, jeg skulle ligge på den, men der blev diskuteret fra folk, som ved en del mere om [emne], end jeg gør. Altså, deres holdninger blev tilkendegivet, og de kunne ligesom også sige lidt for og imod. Men det var egentlig mere … Hvad kan man sige, det tjente lidt som … jamen som motivator for mig, jamen altså, der var rent faktisk noget i den her historie. Det var ikke bare en redaktør, der syntes, det var en god idé. Det var … Der var folk med mere viden om emnet end mig, der kunne sige: "Jamen, der er noget i den her, og det er vedkommende for folk". Men altså selve udformningen af artiklen, det blev der ikke talt om. Det var mig selv, der rodet den frem.

(Case 33) FS: Historien her har den været diskuteret under processen på redaktionsmødet? Jour33: Nej. Ikke andet end at vi snakker om, hvordan vi præsenterer den, og hvad der skal være af elementer – netop det her med, at der både skal være noget, noget, altså at man godt kan kommunikere og at der skal være noget handlingsanvisende. At vi nærmere … at vi tilrettesætter på en eller anden måde det, vi sætter pris på. […] nå, ja men jeg tænker mere, at ideen var ikke min. Nej, det ville jeg nok ikke, for jeg var jo ikke kommet på den.

(Case 34) Jour34: Øh … Jeg … Jeg lagde op til en diskussion omkring, hvad der skulle være forsidevinklen, hvor jeg mente, der var to muligheder. Dels den jeg har valgt, og dels [fænomen]. Det var den anden mulighed. Og der blev jeg i samråd med redaktøren enig om, at … Vi har sådan et kodeord, der hedder "hovedsporet" i vores politiske journalistik. Vi holder os på hovedsporet, og altså, hvad er mest overordnet, ikke. Og det er kampen om […] kontra hvor den anden er mere, hvad skal vi sige, de bagvedliggende årsager.

(Case 37) Jour37: Ja, lidt [diskussion på redaktion]. Men egentlig ikke sådan specielt meget. Så diskuterede jeg det sådan lidt bilateralt med nogle andre medarbejdere, der sidder på det her område, men ikke super meget. FS: Har det haft nogen indflydelse, kan man sige, på den måde du har lavet historien? Jour37: Ja, det har betydet, at jeg selv har … Jeg har jo skrevet, hvad jeg nu selv synes, det blev bedst, men jeg har ikke sådan … Det har i høj grad været mig selv, der har besluttet, hvordan den skulle skæres.

(Case 39) Jour39: På redaktionsmødet betød det ikke det store. Jeg har haft en drøftelse sådan på 2-mandshånd med en nyhedschef, som har haft en vis betydning for, hvordan tingene blev grebet an. På det store redaktionsmøde blev der diskuteret efter, jeg har haft den indledende drøftelse […]. Det var i hvert fald – ikke fordi vi var uenige – men det var i hvert fald yderligere medvirkende til, at vinklen blev lagt på de her undtagelsestilfælde, der er det problematiske, ikke. Altså, der var, vil jeg sige, absolut opbakning til, at det er der, den journalistisk mest interessante historie ligger. FS: Og hvad betød det møde med den her nyhedschef i forhold til det? Jour39: Det betyder nok egentlig ikke så meget, fordi jeg endte med at gøre det, som jeg ved, min chef ikke syntes, jeg skulle.

(Case 40) Jour40: Den blev diskuteret rigtig meget. Den blev diskuteret mellem mig og [kollega], der lavede den, og så blev den diskuteret med adskillelige redaktører på [avisen]. Det blev også diskuteret, hvornår den skulle bringes, og vi diskuterede frem til en vinkel, og … Alt muligt. FS: Hvor meget betød diskussionen, man kan sige … Jour40: Diskussionen mellem mig og [kollega] betød en del, fordi vi har lavet den sammen. Og diskussionen med [avisen] ændrede ikke det store. Det gjorde måske, vi … at vi skærpede lidt på nogle punkter, men … FS: Havde redaktøren nogen indflydelse på, man kan sige, hvad det var, der var årsagerne til det her problem? Jour40: Nej. Både [kollega] og mig er gamle reportere, som er … Jeg har været nyhedsredaktør indtil for få måneder siden, og jeg vil også sige, at vi har en stor grad af sikkerhed, hvilket altid kan blive bedre ved at tale med andre, men også har en stor grad af indflydelse på produktet …

kan man faktisk godt sige.

(Case 44) Jour44: Den har desværre mest været diskuteret bagefter, forud betød, at jeg mandag skulle beslutte, at der [dag] skulle være noget de andre medier ikke lavede.

(Case 45) FS: Historien her blev den diskuteret på redaktionsmøder undervejs i processen? Jour45: Jamen, det gjorde den da. FS: Betød det noget for historien? Jour45: ….. Altså, vi drøftede jo det, vi havde, og vi drøftede … fx drøftede vi sådan en detalje som: skal vi lave reportage […] Og der var vores holdning – og det blev sådan set bakket op fra redaktionsmødet.

(Case 46) Jour46: --Ja! – Jeg diskuterede det med --… Nu skal jeg lige prøve at tænke lidt over det … Jow, jeg diskuterede det både med en fastansat journalist og så med min redaktør. FS: Hvad betød det for historien? Jour46: Puhhhh …. Ja, altså hende den først omtalte journalist, hun … hjalp mig meget med … hvad skal man sige … altså selve opbygningen af artiklerne, det var hundrede procent mig selv, der har gjorde det, men hun hjalp meget til med … altså sådan med … hvordan fanden skal du sige det … med hvordan jeg skulle vægte kilderne FS: Betyder det noget for forklaringen, der kom frem på problemet? Jour46: Ja, jeg synes, at det gør det mere sandfærdigt, når jeg også har [kilde a, b og c].

(Case 47) Jour47: Jeg diskuterede den med min redaktionschef. Jeg diskuterede den med en coach, og jeg diskuterede den med en anden redaktør på avisen. Alle sammen har læst den igennem inden, og som jeg bad … Jeg bad dem om at læse igennem for eventuelle knaster. Altså, netop sådan nogle vurderinger, altså, nogle etiske ting de skulle være opmærksomme på, fordi det var vigtigt for mig, at den var i orden, ikke. FS: Ændrede det noget, man kan sige, den diskussion eller gennemlæsning, ændrede det noget på forklaringerne i historierne? Jour47: Ikke forklaringerne. Måske … Der var … Altså, jeg tror, der var sådan nogle små ord eller et eller andet, hvor man kan sige: "Her kan man … Her, de her … Brug det her ord i stedet for eller". Det var ikke … Det var meget lidt egentlig, men der var nogle småting, hvor vi sådan ligesom … hvor jeg var glad for ligesom at få det helt, du ved, få læser på, der læste kritisk netop pga. de etiske overvejelser.

(Case 48) Jour48: Hm … Altså, efterfølgende så … da de så havde fundet arbejdsrubrikken, så har jeg så efterfølgende, hvad hedder det, så vendt den med vores […] redaktør, som også er […] redaktør. Og ligesom clearet med ham, og så blev han så godt nok syg, så … Men altså, vi havde den aftale, hvad den skulle indeholde … indebære. FS: Er … ændrede … altså, man kan sige, ændrede de … Hvad betød det for historien, lad mig spørge

på den måde, hvad betød det for historien, at du skulle tale med ham eller hende? Jour48: Jamen, altså, personligt synes jeg altid, det er meget rart lige at have en … en at coache med, og så kan man sige også sådan for lige at få den clearet. Altså, at det var det, de ville have, så jeg ikke stod i sidste øjeblik og skulle lave det hele om. For det var en anden historie, de havde tænkt. Altså, lige sørge for, at der var grønt lys, ikke. Men altså i det hele taget, synes jeg bare, at det er meget rart at have nogen at sparre med og coache med. FS: Men man kan sige, ændrede det noget så på den historie, du selv havde planlagt og på den måde den, den blev dels researchet og skrevet? Jour48: Næ, det gjorde det faktisk ikke. Vi snakkede egentlig også … altså rimelig meget om formen. Det går vi jo også meget op i på [avis] – hvordan formen skulle være, og hvordan vi skulle præsentere det. Og så clearede jeg selvfølgelig lige min fremgangsmåde med ham om … Bare lige sådan for at få friske øjne på metoden. FS: Men den havde han ingen kommentarer til? Jour48: Nej.

(Case 49) FS: Hvad betød det [diskussionen] for historien? Jour49: Det betød, at den blev bedre og skarpere og mere rigtig. Mere interessant […] det gjorde jo fx … hvordan skal jeg udtrykke det … at da jeg gik ind i … Jamen, for at tage det helt … Jamen altså, det er jo både en diskussion, man har med kilderne, og det også en diskussion man har på redaktionen. […] Og det er jo ikke … Jo dels selvfølgelig fra hjælp af kilderne og sådan noget, der gør dig klogere. Men det hjælper i høj grad også med at diskutere med sidemanden og din redaktør og …

(Case 50) FS: Historien her blev den diskuteret på redaktionsmøder? Ud over da du ligesom fik at vide, nu skal du prøve med nogle af de her navne. Jour50: Næ, altså ikke sådan. Næ, altså det gjorde den sådan set ikke.

(Case 52) Jour52: Jeg kan huske, at vi havde en diskussion, om hvor meget vi skulle vinkle på substansen i sagen, og hvor meget vi skulle vinkle på, hvad skal man sige, [fænomen], FS: Var der uenighed … var der uenighed om, hvordan historien den skulle være? Jour52: Nej, det synes jeg ikke. Altså, det var en almindelig redaktionel proces, hvor man diskuterer: Skal vi gøre A, eller skal vi gøre B. Men jeg synes ikke … Jeg synes, historien fra jeg repræsenterede den første gang til den stod i avisen, synes jeg, det var sådan meget, hvad skal man sige, lineært forløb.

26 cases ser ud til at repræsentere almindelig journalistisk praksis (2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 20, 23, 27, 28, 31, 33, 34, 37, 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52), hvor tilblivelsen af historier diskuteres mellem journalistiske kolleger eller

med nyhedsledelsen, men uden at processen eller resultatet påvirkes specielt af, at artiklen ender på forsiden af avisen.

Display Bilag 5.4. Forsideprioritering påvirker ikke journalistisk praksis eller artikel

(Case 1) Jour1: Ja, indhold bliver diskuteret og undersøgt, kilder bliver undersøgt om de er troværdige, så får man måske at vide, at der skal findes flere kilder. […] Historien blev accepteret som den var.

(Case 14) FS: Okay, har historien været diskuteret på redaktionsmødet? Jour14: … Måske. Jeg har ikke været der. Det vil jeg tro i og med den var i spil på forsiden. Så gætter jeg på, at man … FS: Men det er ikke noget, det har indvirkning på, kan man sige, hvordan du har lavet historien? Jour14: Nej, jeg har ikke fået nogen … jeg har ikke fået nogen … oplysninger.

(Case 15) Jour15: Og så, så præsenterede jeg ideen på et områdemøde, som vi har hver dag. Og så sagde jeg, jamen jeg lækkede i går, da jeg skulle lave analysen, jeg har den vinkel, der går på, at sognene gennemgår store forandringer, det her kan være en eksponent eller et symbol eller en forandring på at skrive den historie. Det lyder rimeligt, og det synes de alle sammen lød rimeligt, og så skrev den sig egentlig meget hurtigt.

(Case 17) Jour17: Nej, den er ikke blevet anderledes end … end den måde den blev afleveret på.

(Case 20) Jour20: I det her tilfælde der var det mig, der styrede det hele. […] Det, som redaktionen fra … fra anden … herovre fra København, de ville have nogle andre historier, som de ville sidde og lave herovre. Men hvor jeg nedlagde veto og sagde, det synes jeg ville være en meget dårlig ide i og med, at det kunne ødelægge forholdet til [aktør], og så ville vi ikke … jeg har lavet en opfølgende artikel til avisen i dag, og hvis vi havde lavet den historie, som de ville have, så ville vi ikke kunne lave den historie.

(Case 22) FS: Har det [diskussion på redaktion] nogen indflydelse på historien? Jour22: … ja, altså … nej, altså ikke lige så meget, hvordan den lige præcis kommet til at se ud, men mere at den bliver trykt, og at den bliver publiceret, og at den også ender på forsiden, ikke? Det er nok mere det. FS: Altså, det er ikke så meget indholdsmæssigt. Det er mere prioriteringsmæssigt. Jour22: Ja.

(Case 24) FS: Har historien været diskuteret på redaktionsmøde? Jour24: Det betød, at den der […] grafik kom på. At den blev så stor. Altså, vi ville have haft under alle omstændigheder det der med [fænomen] i en boks eller sådan noget, men det var ikke planlagt, at det skulle være stort, altså

så og så meget.

(Case 36) FS: Blev historien diskuteret på redaktionsmødet? Jour36: Næh. FS: Okay, men der var ikke noget i det, der havde nogen indflydelse på, hvordan historien kom til at se ud? Jour36: ... Nej.

(Case 41) FS. Hvad … Betød det [diskussionen] noget for historien? Altså, indholdsmæssigt. Jour41: Øh … Ikke i det her tilfælde. Det gør det meget ofte, men i det her tilfælde var vi sådan jævnt hen enige om, hvordan den skulle skæres til. Det betød en lille smule for fremskaffelse af billeder og sådan noget. Men der er vi ovre i småtingsafdelingen.

(Case 43) FS: Har historien … blev den undervejs, altså diskuteret på redaktionsmøder eller med redaktionschefer, nyhedschefer? Jour43: Ja, det er den jo blevet, ikke. Altså, jeg har ikke deltaget i nogen diskussioner. FS: Nå, du har ikke deltaget. Så det har ikke betydet noget for udformningen af historien eller hvad? Jour43: Slet ikke. Det har det ikke. Altså, det har mere været et spørgsmål om, hvad ligger der, hvad er der rent faktisk at gå ud fra og sådan nogle ting. Så der har ikke været diskussioner om, skal den her historie køre i den ene eller anden retning. Det har der ikke. Det kunne der i princippet godt have været, men det har der nu ikke været her.

(Case 51) FS: Den her historie blev den diskuteret undervejs på … med redaktører, på redaktionsmøder og sådan noget? Jour51: Nej, egentlig ikke, altså, andet end jeg nævnte, at jeg ville lave den, og folk syntes, det var en udmærket idé, dem jeg lige talte med. Men ellers så gjorde den ikke. Altså, jeg har selv arbejdet med den, og på den måde har der ikke været meget pingpong. Og det har jeg heller ikke selv bedt om sådan set, vel.

11 cases tyder på, at forsideprioritering på ingen måde har påvirket journalistisk praksis eller artiklen (casene 1, 14, 15, 17, 20, 22, 24, 36, 41, 43 og 51). Det er artikler, hvor indhold, vinkling eller fremgangsmåder ikke er blevet diskuteret med journalisten eller ikke havde nogen betydning, hvorfor forsideprioriteringen ikke kan have haft nogen indflydelse.

I fire cases var det ikke muligt at bestemme repræsentativiteten.

Litteratur

Adam, G. Stuart (2006/1993). "Notes towards a Definition of Journalism", pp. 344-368 i G. Stuart Adam & Roy Peter Clark (eds), *Journalism. The Democratic Craft*, New York: Oxford.

Adcock, Robert & David Collier (2001). "Measurement Validity: A Shared Standard for Qualitative and Quantitative Research", *The American Political Science Review*, 95 (3), pp. 529-546.

Agresti, Alan & Barbara Finlay (2009/1997). *Statistical Methods for the Social Sciences*, 4th ed., New Jersey: Pearson Education.

Albrecht, Jakob (2007). "Ministeriel mandsopdœkning", *Journalisten*, 03, 14.02.2007.

Albrecht, Jakob (2008). "Journalisterne taber", *Journalisten*, 15, 30.09.2008.

Albrecht, Jakob (2010a). "Hvad er din vinkel?", *Journalisten*, 16 (3), 10.2010.

Albrecht, Jakob (2010b). "Journalisters troværdighed drøner frem", *Journalisten*, 06, 07.04.2010.

Albœk, Erik (2004). *Eksperter kan være gode nok, men … : Om fagkundskabens politiske vilkår i dansk demokrati*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Albœk, Erik, Christian Elmelund-Præstekœr, David Nicolas Hopmann & Robert Klemmensen (2009). "Eksperter i valgkamp: Proces eller indhold?", *Journalistica*, 1, pp. 5-28.

Albœk, Erik, Peter Munk Christiansen & Lise Togeby (2002). *Eksperter i medierne. Dagspressens brug af forskere 1961-2001*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Allan, Stuart (1997). *Når kilderne byr opp til dans*, Oslo: Pax Forlag.

Andersen, Heine (2007). Funktionalisme og neofunktionalisme, pp. 235-267, i Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.), *Klassisk og moderne samfundsteo*ri, 4. udg. København: Hans Reitzels Forlag.

Andersen, Lars Pynt (2002). "Læserens nyhedsbuffet – en knap så trekantet model", i Christian Kock (red.), *Forstå verden – politisk journalistik for fremtiden*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Anderson, Christopher (2008). "Journalism: Expertise, Authority and Power in Democratic Life", pp. 248-264 i David Hesmondhalgh & Jason Toynbee (eds), *The Media and Social Theory*, London & New York: Routledge.

Arnoldi, Jacob (2003). "Making Sense of Causation", *Sociale Welt*, 54 (4), pp. 105-127.

Arpi, Susanna (2004). *De nære nyheder. Et casestudium af TV 2/Nyhedernes journalistik*, Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.

Austin, J.L. (1975). *How to do Things with Words*, Cambridge: Harvard University Press.

Bakker, Piet (2007). "Free daily journalism – anything new?", *Journalistica*, 4, pp. 22-33.

Barnhurst, Kevin G. (2005). "News Ideology in The Twentieth Century", pp. 239-263 i Svennik Høyer & Horst Pöttker (eds), *Diffusion of the News Paradigm 1850-2000*, Göteborg: Nordico.

Barnhurst, Kevin G. & Diana Mutz (1997). "American Journalism and the Decline in Eventcentered Reporting", *Journal of Communication*, 47 (4), pp. 27-53.

Benson, Rodney (1998). "Review: Field Theory in Comparative Context: A New Paradigm for Media Studies", *Theory and Society*, 28 (3), pp. 463-498.

Benson, Rodney (2005). "Mapping Field Variation: Journalism in France and the United States", pp. 85-112 i Rodney Benson & Erik Neveu (eds), *Bourdieu and the Journalistic Field*, Cambridge: Polity.

Benson, Rodney & Erik Neveu (eds)(2005). *Bourdieu and the Journalistic Field*, Cambridge: Polity.

Berger, Peter & Thomas Luckmann (2004/1966). *Den sociale konstruktion af virkeligheden*, København: Akademisk Forlag.

Binderkrantz, Anne & Christoffer Green-Pedersen (2009). "Policy or Processes in Focus?", *International Journal of Press/Politics*, 14 (2), pp. 166-185.

Bird, Elisabeth S. (2009). "Tabloidization: What is it, and Does it really Matter", pp. 40-50 i Barbie Zelizer (eds), *The Changing Faces of Journalism: Tabloidization, Technology and Truthiness*, London: Routledge.

Bjerg, Lars (2005). *Vær god. Om etik, værdier og kvalitet i journalistik*, Århus: Ajour.

Blach-Ørsten, Mark & Peter Bro (2009). "Inde på Christiansborg: Den synkroniserede journalistik", pp. 19-28 i Anker Brink Lund, Ida Willig & Mark Blach-Ørsten (red.), *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde i Danmark før og nu*, Århus: Ajour.

Bourdieu, Pierre (1991). "Epilogue: On the Possibility of a Field of World Sociology", pp. 373-388 i Pierre Bourdieu & James S. Coleman (eds), *Social Theory for a Changing Society*, New York: Westview Press.

Bourdieu, Pierre (1992/1980). *The Logic of Practice*, Cambridge: Polity Press.

Bourdieu, Pierre (1995/1979). *Distinktionen – en sociologisk kritik af dømmekraften*, København: Det lille forlag.

Bourdieu, Pierre (1998/1994). *Practical Reason: On the Theory of Action*, Stanford: Stanford University Press.

Bourdieu, Pierre (1998/1996). *Om TV- og journalistikkens magt*, København: Tiderne Skifter.

Bourdieu, Pierre (2005/1987a). "Sociologens interesse", *Dansk Sociologi*, 16 (4), pp. 91-98.

Bourdieu, Pierre (2005/1987b). "Om interesser og den symbolske magts relative autonomi: Svar på nogle indvendinger", *Dansk Sociologi*, 16 (4), pp. 101-116.

Bourdieu, Pierre (2005/1995). "The Political Field, the Social Sciences Field, and the Journalistic Field", pp. 29-48 i Rodney Benson & Erik Neveu (eds), *Bourdieu and the Journalistic Field*, Cambridge: Polity.

Bourdieu, Pierre (2005/2001). *Viden om viden og refleksibilitet*, København: Hans Reitzels Forlag.

Bourdieu, Pierre (2008/2002). "Habitus – en praktisk sans", *Praktiske Grunde*, 2, pp. 72-79.

Bourdieu, Pierre & Loïc J.D. Wacquant (1996/1992). *Refleksiv sociologi – mål og midler*, København: Hans Reitzels Forlag.

Bro, Peter (2004). *Aktionsjournalistik*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Bro, Peter (2008). "Folkestyrets nye fyrmester – Da verden blev oplyst af den politiske kommentator", pp. 185-206 i Troels Mylenberg & Peter Bro (red.), *Et løfte til journalistikken*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Bro, Peter (2009). *Menneskelig kommunikation. Fra telegrafisternes til journalisternes tidsalder*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Cappella, Joseph N. & Kathleen Hall Jamieson (1997). *Spiral of Cynicism. The Press and the Public Good*, New York: Oxford University Press.

Carey, James W. (1986). "Why and How? The Dark Continent of American Journalism", pp. 146-196 i Robert K. Manoff & Michael Schudson (1986), *Reading the News*, New York: Pantheon.

Castells, Manuel (2010/1996). *The Rise of the Network Society*, West Sussex: Wiley-Blackwell.

Cavling, Ole (1928). *Journalistik. Kortfattet vejledning i moderne journalistik*, København: Nordisk Forlag.

Chong, Dennis & James N. Druckman (2008). "Identifying Frames in Political News", i Erik P. Bucy & R. Lance Holbert (eds), *Sourcebook for Political Communication Research: Methods, Measures, and Analytical Techniques*, New York: Routledge.

Collier, David, Henry E. Brady & Jason Seawright (2004). Sources of Leverage in Causal Inference: Toward an Alternative View of Methodology, pp. 229-266 i Henry E. Brady & David Collier (eds), *Rethinking Social Inquiry: Diverse Tools, Shared Standards*, Lanham: Rowman & Littlefield.

Cook, Timothy E. (1998). *Governing with the News. The News Media as a Political Institution*, Chicago: The University of Chicago Press.

Couldry, Nick (2004). "Media meta-capital: Extending the range of Bourdieu's field theory", pp. 165-192 i David L. Swartz & Vera L. Zolberg (eds), *After Bourdieu. Influence, Critique, Elaboration*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Cunningham, Brent (2009). "Rethinking Objective Journalism", http://www.alternet.org/mediaculture/16348/?page=2, downloaded:16.04.2009.

Dahler-Larsen, Peter (2010). "Display", pp. 192-214 i Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen & Robert Klemmensen (red.), *Metoder i statskundskab*, København: Hans Reitzels Forlag.

Dansk Oplagskontrol (http://www.do.dk/).

David, Matthew & Carole D. Sutton (2011). *Social Research. An Introduction*, London: Sage.

Davidsen-Nielsen, Hans (2010a). "København har rekord i PR-ansatte", *Politiken*, 3.04.2010, p. 1.

Davidsen-Nielsen, Hans (2010b). "Berlingske-ansatte i høj kurs på rådhus", *Politiken*, 3.04.2010, p. 6.

de Burgh, Hugo (2000). *Investigative Journalism – Context and Practice*, London: Routledge.

de Vreese, C.H. (2002). *Framing Europe*, Amsterdam: Het Spinhuis.

de Vreese, C.H. (2004). "The effects of strategic news on political cynicism, issue evaluations and policy support: A two-wave experiment", *Mass Communication & Society*, 7 (2), pp. 191-215.

de Vreese, C.H. (2005). "News framing: Theory and typology", *Information Design Journal + Document Design*, 13 (1), pp. 48-59.

de Vreese, C.H. (2005a). "The spiral of cynicism reconsidered: the mobilizing function of news", *European Journal of Communication*, 20 (3), pp. 283-301.

Deuze, Mark (2005). "What is Journalism? Professional identity and ideology or journalists reconsidered", *Journalism*, 6 (4), pp. 442-464.

Downey, John (2008). "Recognition and the Renewal of Ideology Critique", pp. 59-74 i David Hesmondhalgh & Jason Toynbee (eds), *The Media and Social Theory*, London & New York: Routledge.

DR (2005). *DRs programetik 2005. Etiske retningslinjer for DRs programmer & medarbejdere*, downloaded 4.6.2007, http://www.dr.dk/NR/rdonlyres/6DE7FB92-E065-4F03-B420-51C833298D0D/308993/DRs_programetik_2006.pdf.

DR (2007). "Ny strategi for TV Avisen. Skarp og nærværende", København: *DR*.

Dyrby, Michael (2010). *Mennesker og Medier*, *DR*. P1, 5.3.2010.

Ekström, Mats (2002). "Epistemologies of TV journalism. A theoretical framework", *Journalism*, 3 (3), pp. 259-282.

Ekström, Mats, Bengt Johannson & Larsåke Larsson (2006). "Journalism and Local Politics. A study of scrutiny and accountability in Swedish journalism", *Journalism Studies*, 7 (2), pp. 292-311.

Entman, Robert M. (1993). "Framing. Toward Clarification of a Fractured Paradigm", *Journal of Communication*, 43 (4), pp. 51-58.

Entman, Robert M. (2004). *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy*, Chicago: University of Chicago Press.

Entman, Robert M., Jörg Matthes & Lynn Pellicano (2009). "Nature, Sources, and Effects of News Framing", pp. 175-190 i Karin Wahl-Jorgensen & Thomas Hanitzsch (eds), *The Handbook of Journalism Studies*, New York: Routledge.

Esmark, Anders (2006). "Funktionel offentlighed? – et systemteoretisk perspektiv på professionaliseringen af den politiske kommunikation", *Politica*, 38 (2), pp. 154-172.

Esmark, Anders, Carsten Bagge Laustsen & Niels Åkerstrøm Andersen (2005). "Poststrukturalistiske analysestrategier – en introduktion", pp. 7-40 i Anders Esmark, Carsten Bagge Laustsen & Niels Åkerstrøm Andersen (red.), *Poststrukturalistiske analysestrategier*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur.

Ettema, James & Theodore Glasser (1998). *Custodians of Conscience. Investigative Journalism and Public Virtue*, New York: Columbia University Press.

Ettema, James & Theodore Glasser (2006/1985). "On the Epistemology of Investigative Journalism", pp. 126-139 i G. Stuart Adam & Roy Peter Clark (eds), *Journalism. The Democratic Craft*, New York: Oxford [*Communication*, 8 (2), 1985, pp. 183-206].

Ettema, James S. (2009). "The Moment of Truthiness: The Right Time to consider the Meaning of Truth*ful*ness", pp. 114-126 i Barbie Zelizer (ed.), *The Changing Faces of Journalism: Tabloidization, Technology and Truthiness*, London: Routledge.

Fairclough, Norman (1992). *Discourse and Social Change*, Cambridge: Polity Press.

Fairclough, Norman (2008/2003). *Analysing Discourse. Textual Analysis for Social Research*, London: Routledge.

Falbert, Bent (2009). *Mennesker og Medier*, *DR*, *P1*, 11.12.2009.

Findahl, Olle & Birgitta Höijer (1984). *Begriplighetsanalys – En forskningsgenomgång och en tillämpning på nyhetsinslag i radio och tv*, Lund: Studentlitteratur.

Forde, Kathy Roberts (2007). "Discovering the Explanatory Report in American Newspapers", *Journalism Practice*, 1 (2), pp. 227-244.

Franklin, Bob (2008). "The future of Newspapers", *Journalism Studies*, 9 (5), pp. 630-641.

Franklin, Bob, Martin Hamer, Mark Hanna, Mari Kinsey & John E. Richardson (2005). *Key Concepts in Journalism Studies*, London: Sage.

Gamson, Willam A. & André Modigliani (1989). "Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power", *American Journal of Sociology*, 95 (1), pp. 1-37.

Gans, Herbert (2003). *Democracy and the News*, New York: Oxford University Press.

George, Alexander L. & Andrew Bennett (2005). *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, Cambridge, MA: MIT Press.

Gerring, John (2007). *Case Study Research. Principles and Practices*, Cambridge: Cambridge University Press.

Giddens, Anthony (1984). *The Constitution of Society*, Cambridge: Polity Press.

Giddens, Anthony (1990). *The Consequences of Modernity*, London: Polity Press.

Graham Holm, Nancy (2007). *Fascination. Viewer Friendly TV Journalism*, Århus: Ajour.

Gravengaard, Gitte (2008). *En nyhed er en nyhed. Et studium i journalistisk praksis og selvforståelse med fokus på fravalg*, ph.d.-afhandling, Institut for Nordisk Filologi, downloaded 24.6.2008, http://www.gravengaard.dk/

Grundwald, Ebbe (2004). "De journalistiske avisgenrer", pp. 161-185 i Katja Teilmann (red.), *Genrer på tværs*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Haagerup, Ulrik, citeret i Ulla Dubgaard (2007). "Der er også gode historier vest for Valby", *Nyhedsavisen*, 06.03.2007.

Haagerup, Ulrik (2008). *Den bedst opnåelige version af sandheden*, *DR*.

Haagerup, Ulrik (2009). *Mennesker og Medier*, 30.01.2009, *DR*.

Hallin, C. Daniel & Paolo Mancini (2004). *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*, New York: Cambridge University Press.

Hammerslev, Ole, Jens Arnholtz Hansen & Ida Willig (red.)(2009). *Refleksiv sociologi i praksis*, København: Hans Reitzels Forlag.

Hansen, Jens Otto Kjær (2004). *I andres brød*, Århus: Ajour.

Hansen, Trine Brødegaard (2010). "Jørn M.: JP er sidste omnibusavis", *Mediewatch*, 22.03.2010, http://mediawatch.dk/artikel/joern-m-jp-er-sidste-omnibusavis.

Hesmondhalgh, David & Jason Toynbee (eds)(2008). *The Media and Social Theory*, London & New York: Routledge.

Hesselager, Øjvind (2009). "Gå ikke over sporet, der kommer spin", *Journalisten*, 18.11.2009.

Hesselager, Øjvind (2010). "Guldbrandsen vs. Winther", *Journalisten*, 05, 26.03.2010.

Hewstone, Miles (1989). *Causal Attribution. From Cognitive Processes to Collective Beliefs*, Oxford: Blackwell Publishers.

Hjarvard, Stig (1995). *Nyhedsmediernes rolle i det politiske demokrati*, København: Statsministeriet.

Hjarvard, Stig (1999). *TV-nyheder i konkurrence*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hjarvard, Stig (2006a). "Tv-mediets halve århundrede", pp. 7-24 i Stig Hjarvard (red.), *Dansk tv's historie*, Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.

Hjarvard, Stig (2006b). "Tv-nyheder", pp. 105-144 i Stig Hjarvard (red.), *Dansk tv's historie*, Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.

Hjarvard, Stig (2008a). *En verden af medier. Medialisering af politik, sprog, religion og leg*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hjarvard, Stig (2008b). "Den politiske presse. En analyse af danske avisers politiske orientering", *Journalistica*, 5, pp. 27-53.

Holm, Hans-Henrik, Flemming Svith & Kate Kartveit (2008). "Konklusion: Public service-nyheder som god journalistik?", pp. 217-234 i Hans-Henrik Holm, Flemming Svith & Kate Kartveit (red.), *Når nyheder bliver til – på DR og TV 2*, Århus: Ajour.

Holm, Hans-Henrik, Kate Kartveit & Flemming Svith (2010). "Hvad er (god) public service-journalistik?", pp. 47-79 i Erik Nordahl Svendsen (red.), *Public service – i praksis og i fremtiden*, Århus: Ajour.

Houston, Brandt (1996). *Computer-Assisted Reporting. A Practical Guide*, New York: St. Martin's Press.

Højbye, Anne, Brit Bucxhhave, Martin Lund & Signe Wagner (2007). *Politisk spin*, København: Akademisk Forlag.

Høyer, Svennik (2005). "The Idea of the Book. Introduction", pp. 9-19 i Svennik Høyer & Horst Pöttker (eds), *Diffusion of the News Paradigm 1850-2000*, Göteborg: Nordicom.

Høyer, Svennik (2009). "Avisjournalistikkens udvikling", pp. 28-31 i Søren Kolstrup, G. Agger, P. Jauert & K. Schrøder, *Medie- og kommunikationsleksikon*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Høyer, Svennik & Horst Pöttker (eds)(2005). *Diffusion of the News Paradigm 1850-2000*, Göteborg: Nordicom.

Iyengar, Shanto (1991). *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political*, Chicago: University of Chicago Press.

Jacobsen, Peter From (2009). *Borgerjournalistik – hvad er det?,* Århus: Forlaget Ajour.

Jakobsen, Mads Leth & Gitte Sommer Harrits (2010). "Kvalitativ analyse. Kodning og dybtgående tekstanalyse", pp. 173-191 i Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen & Robert Klemmensen (red.), *Metoder i statskundskab*, København: Hans Reitzels Forlag.

Jensen, Klaus Bruhn (1995). *Borgerlige ord. Modtagernes perspektiv på nyhedsmedierne i den demokratiske proces*, København: Medieudvalget, Statsministeriet.

Jensen, Klaus Bruhn (2008). *Medier og samfund. En introduktion*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Jerit, Jennifer (2008). *How Predictive Appeals Affect Policy Opinions*, paper prepared for delivery at *the 2008 Annual Meeting of the American Political Science* Association, August 28-31, 2008. Copyright by the American Political Science Association, Downloaded 04032009: Http://convention3.allacademic.com/one/apsa/apsa08/index.php?click_key=1.

Jones, Jeffrey P. (2009). "Believable Fictions", pp. 127-143 i Barbie Zelizer (red.), *The Changing Faces of Journalism: Tabloidization, Technology and Truthiness*, London: Routledge.

Journalisthøjskolen (2010). *Bachelorprojektet*, Århus.

Järvinen, Margaretha (2007). "Pierre Bourdieu", pp. 345-366 i Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.), *Klassisk og moderne samfundsteori*, København: Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, John Chr. (2007). *Journalistik med stil. Fra klassiske nyheder til fortælling*, Århus: Ajour.

Jørgensen, John Chr. (2010). *Kommer de som ven eller som interviewer? Interviewets historie i Danmark*, København: Gyldendal.

Jørgensen, Marianne Winther & Louise Phillips (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Jørgensen, Oluf (2007). *Det handler om ytringsfrihed*, Århus: Ajour.

Kabel, Lars (2001). *Forskningen og dens resultater. En kortlægning af dansk journalistikforskning og analyse i perioden 1996-2001*, Danske Dagblades Forening og CFJE.

Katz, Elihu (1989). "Journalists as Scientists: Notes toward an Occupational Classification", *American Behavioral Scientist*, 33, pp. 238-246.

King, Gary, Robert O. Keohane & Sidney Verba (1994). *Designing Social Inquiry. Scientific Inference in Qualitative Research*, Princeton, NJ: Princeton University press.

Kitch, Carolin (2009). "Tears and Trauma in the News", pp. 29-39 i Barbie Zelizer (ed.), *The Changing Faces of Journalism: Tabloidization, Technology and Truthiness*, London: Routledge.

Knudsen, Jacob Brejnebøl (2007). "Lisbeth Knudsen vil af med tanteimage", *Børsen*, 18.04.2007.

Kock, Christian (2009). "Kynismesyndromet", *Rhetorica Scandinavica*, 49/50, pp. 51-71.

Kramhøft, Peter (2000). *Journalistisk med omtanke*, Århus: Ajour.

Kristensen, Nete Nørgaard & Mark Ørsten (red.)(2006). *Krigen i medierne, medierne i krig*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Kristensen, Nete Nørgaard (2009). "Kulturstoffet: Stjerner, hjerter og medieprofilering", pp. 121-132 i Anker Brink Lund, Ida Willig & Mark Blach-Ørsten (red.), *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde i Danmark før og nu*, Århus: Ajour.

Kvale, Steiner (1997). *Interview, en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, København: Hans Reitzels Forlag.

Larsen, Kristian (2009). "Observation og interview", pp. 37-61 i Ole Hammerslev, Jens Arnholtz Hansen & Ida Willig (red.), *Refleksiv sociologi i praksis*, København: Hans Reitzels Forlag.

Laugesen, Gerd (2010). "Mikkelsen på menuen", *Journalisten*, 06, 07.04.2010.

Lave, J. & E. Wenger (1991). *Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation*, Cambridge: University of Cambridge Press.

Lindgren, S. & R. Lundström (2010). "Inside victims and outside offenders: dislocations and interventions in the discourse of rape", *Social Semiotics*, 20 (3), pp. 309-324.

Lippmann, Walter (1920). *Liberty and the News*, New York: Harcourt, Brace & Hone.

Lofland, John, David Snow, Leon Anderson & Lyn H. Lofland (2006). *Analyzing Social Settings. A Guide to Qualitative Observation and Analysis*, 4th ed., Belmont: Thomson Wadsworth.

Loftager, Jørn (2007). "Demokratisk journalistik mellem politisk magt og afmagt", *Journalistica*, 4, pp. 33-55.

Luhmann, Niklas (2002/1996). *Massemediernes realitet*, København: Hans Reitzels Forlag.

Lund, Anker Brink (1999). "Journalistroller i det redigerede samfund", *Politica*, 31 (2), pp. 133-146.

Lund, Anker Brink (red.)(2000). "Først med det sidste", *En nyhedsuge i Danmark*, Århus: Ajour.
Lund, Anker Brink (2002). *Den redigerende magt – nyhedsinstitutionens politiske indflydelse*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
Lund, Anker Brink (2004). "Mediernes magt – magten over medierne", *Politica*, 36, pp. 393-406.
Lund, Anker Brink & Ida Willig (2009). "Om forskningsprojektet: En nyhedsuge i Danmark 1999-2008", pp. 7-13 i Anker Brink Lund, Ida Willig & Mark Blach-Ørsten (red.), *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde i Danmark før og nu*, Århus: Ajour.
Lund, Anker Brink, Ida Willig & Mark Blach-Ørsten (2009). "Aktualiteter", pp. 15-17 i Anker Brink Lund, Ida Willig & Mark Blach-Ørsten (red.), *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde i Danmark før og nu*, Århus: Ajour.
Lund, Anker Brink, Ida Willig & Mark Blach-Ørsten (red.)(2009a). *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde i Danmark før og nu*, Århus: Ajour.
Lund, Erik (2006). "Journalistik", *Gyldendals Online Leksikon*, København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.
Mathiesen, Anders (2002). *Sociologiske feltanalyser: om at anvende Bourdieus feltbegreb i historisk konkrete analyser af velfærdsinstitutionernes og velfærdsarbejdernes sammensatte sammenhænge*, Researchpaper 8/02, Roskilde Universitetscenter.
McCombs, Maxwell (2004). *Setting the Agenda. The Mass Media and Public Opinion*, Cambridge: Polity Press.
McNair, Brian (1999). *Journalism and Democracy: Evaluation of Political Public Sphere*, London: Routledge.
McNair, Brian (2009). "Journalism and Democracy", pp. 237-250 i Karin Wahl-Jorgensen & Thomas Hanitzsch (eds), *The Handbook of Journalism Studies*, New York: Routledge.
McQuail, Denis (2005). *McQuail's Mass Communication Theory*, 5th ed., London: Sage Publications.
Medieansvarsloven (1991). Downloaded fra https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id =86861.
Medieudvalget (1996). *Betænkning om medierne i demokratiet*, København: Statsministeriet.
Meilby, Mogens (2006/1996). *Journalistikkens grundtrin, fra idé til artikel*, Århus: Ajour.
Meilby, Mogens & Kim Minke (1983). *Når sandheden skal frem. Metoder i grundig journalistisk research*, København: Borgens Forlag.

Meyer, Philip (2002/1973). *Precision Journalism: A Reporter's introduction to Social Science Methods*, Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
Miles, Matthew B. & A. Michael Huberman (1994). *Qualitative Data Analysis*, London: Sage.
Mindich, David T.Z. (1998). *Just the Facts: How "Objectivity" Came to Define American Journalism*, New York: New York University Press.
Minke, Kim (2008). *Aviskrigen. Dagblade i overlevelseskamp*, København: Borgens Forlag.
Morgenavisen Jyllands-Posten (2008). "*Journalistik"*, http://www1.jp.dk/info/journalistik.htm, downloaded 24.9.2008.
Mulvad, Nils & Flemming Svith (1998). *Vagthundens nye bolig: håndbog i computerstøttet journalistik*, bind 1-2, Århus: Ajour.
Mulvad, Nils & Flemming Svith (2002). Vagthund i vidensamfundet: guide til computerstøttet journalistik, Århus: Ajour.
Muñoz-Torres, Juan Ramón (2007). "Epistemological conceptions in journalism", *Journalism Studies*, 8 (2), pp. 224-247.
Mylenberg, Troels & Mette Davidsen-Nielsen (2008). "Varm luft i en kold tid", *Berlingske Tidende*, 3.4.2008, kronik.
Nielsen, Mie Femø & Christian Kock (2007). "Hvad er spin?", pp. 19-36 i Anne Højbye, Brit Bucxhhave, Martin Lund & Signe Wagner (red.), *Politisk spin*, København: Akademisk Forlag.
Nielsen, Niels Møller (2010). *Argumenter i kontekst. Introduktion til pragmatisk argumentationsanalyse*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
Nord, Lars (2006). *Between News and Views: The Rise of Analyses and Commentaries in News Reporting*, paper presented at The Annual Meeting of the International Communication Association, Dresden International Congress Centre, Dresden, Germany, June 16, 2006.
Notkin, Arne (1987). "Forklaringer i pressen", *Pressens Årbog 1987*, Nordisk forum for forskning og debat om massemedier.
Nørgaard, Asbjørn Sonne (2007). "God statskundskab: heksekunst eller håndværk?", *Politica*, 3, pp. 233-255.
Parisi, Peter (1999). "Astonishment and Understanding: On the Problem of Explanation in Journalism", *New Jersey Journal of Communication*, 7 (1), pp. 44-64.
Patterson, Thomas E. (1998). "Political roles of the journalist", pp. 17-32 i Doris Appel Graber, Denis McQuail & Pippa Norris (eds), *The Politics of News: The News of Politics*, Washington: CQ Press.
Pedersen, Jørgen Flindt (2010)."Fra spindemokrati til skindemokrati", kronik i *Politiken*, 03.04.2010.

Pedersen, Ove K. & Maja Horst (2000). "Dialogjournalistikken", pp. 169-221 i Ove K. Pedersen, P. Kjær, A. Esmark, M. Horst & E.M. Carlsen, *Politisk journalistik*, Århus: Ajour.

Pedersen, Ove K., P. Kjær, A. Esmark, M. Horst & E. M. Carlsen (2000). *Politisk journalistik*, Århus: Ajour.

Philo, Greg (2007). "Can Discourse Analysis Successfully Explain the Content of Media and Journalistic Practice?", *Journalism Studies*, 8 (2), pp. 175-196.

Philo, Greg & Mike Berry (eds)(2004). *Bad News from Israel*, London: Pluto Press.

Politiken (2006a). *Genrekatalog*, København: Politiken.

Politiken (2006b). "Sådan laver vi indblik – De fem nøgleord", bilag i Louise Zabel (2007). *Politiken fra newspaper til viewspaper*, Roskilde: RUC-speciale, downloaded 31.05.2007, http://www.ruc.dk/upload/application/pdf/f51d6748/Louise_Zabel.pdf

Politiken (2007). "Journalistik og etik", 16.1.2009, downloaded http://multimedia.pol.dk/archive/00328/Politikens_journali_328406a.pdf.

Qvortrup, Lars (2002). "Mediernes og offentlighedens 11. september", pp. 146-168 i Lars Qvortrup(red.), *Mediernes 11. september*, København: Gads Forlag.

Rambøll Management (2009). *Udredning af den fremtidige offentlige mediestøtte*, København: Rambøll Management Consulting.

Rogers, E.M. (1983). *Diffusion of Innovations*, New York: The Free Press.

Rosenbak, Steen (2006). "Kære læser", *Morgenavisen Jyllands-Posten*, p. 1, Erhverv & økonomi, 02.10.2006.

Schmidt, Solveig (2009). "Vinkel", p. 548 i Søren Kolstrup, G. Agger, P. Jauert & K. Schrøder. *Medie- og kommunikationsleksikon*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Schrøder, Kim (2010). "Danskernes brug af nyhedsmedier: et nyt landkort. En pejling af danskernes navigation i nyhedsuniverset", *Journalistica*, 1, pp. 8-37.

Schudson, Michael (2005). "Autonomy from What?", pp. 214-223 i Rodney Benson & Erik Neveu (eds), *Bourdieu and the Journalistic Field*, Cambridge: Polity.

Schudson, Michael (2001). "The Emergence of the Objectivity Norm in American Journalism", *Journalism*, 2001, 2, pp. 149-170 [genoptrykt: pp. 19-37 i Svennik Høyer & Horst Pöttker (2005), *Diffusion of the News Paradigm 1850-2000*, Göteborg: Nordicom].

Schudson, Michael (2009). "Factual knowledge in the age of Truthiness", pp. 104-113 i Barbie Zelizer (ed.), *The Changing Faces of Journalism: Tabloidization, Technology and Truthiness*, London: Routledge.

Schultz, Ida (2006). "Bag om nyhedskriterierne. En etnografisk feltanalyse af nyhedsværdier i journalistisk praksis", *Journalistiks Skriftserie*, 2, Institut VII, Roskilde Universitetscenter.

Schultz, Ida (2007). "The Journalistic Gut Feeling", *Journalism Practice*, 1 (2), pp. 190-207.

Schultz, Ida (2007a). "Fra Partipresse over Omnibuspresse til Segmentpresse", *Journalistica*, 5, pp. 5-26.

Schulz, W. (2004). "Reconstructing Mediatization as an Analytical Concept", *European Journal of Communication*, 19 (1), pp. 87-101.

Schön, Donald A. (2001/1983). *Den reflekterende praktiker. Hvordan professionelle tænker, når de arbejder*, Århus: Klim.

Scott, Marvin B. & Stanford M. Lyman (1968). "Accounts", *American Sociological Review*, 33 (1), pp. 46-62.

Seawright, Jason & David Collier (2004). "Glossary", pp. 273-315 i Henry E. Brady & David Collier (eds), *Rethinking Social Inquiry: Diverse Tools, Shared Standards*, Lanham: Rowman & Littlefield.

Seidenfaden, Tøger (2006). "Velkommen: Årgang 123, Nummer 1", p. 2, *Politiken*, 01.10.2006.

Skovsgaard, Morten & Arjan van Dalen (2008). "De nye politiske journalister – fra respektfulde børn til skeptiske voksne", pp. 71-90 i Troels Mylenberg & Peter Bro (red.), *Et løfte til journalistikken*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Skovsgaard, Morten, Erik Albæk, Peter Bro & Claes de Vreese (under udgivelse). "Media Professionals or Organizational Marionettes? Professional Values and Constraints of Danish Journalists", i David Weaver & Lars Willnat (eds), *The Global Journalist.*

Smith, Mark K. (2001). *Donald Schon (Schön): learning, reflection and change, the encyclopaedia of informal education*, http://www.infed.org/thinkers/et-schon.htm.

Sotirovic, Mira (2006). "How Individuals Explain Social Problems. The Influences of Media Use", *Journal of Communication*, 53 (1), pp. 122-137.

Strand, Kurt (1998). *Spørg bedre. Interview og interviewteknik i radio og tv*, København: DR Multimedie.

Strand, Kurt (2004). *Interview for journalister. Spørgeteknik, skarpvinkling og struktur*, DR Multimedie.

Strömback, Jesper (2005). "In search of a standard: four models of democracy and their normative implications for Journalism", *Journalism Studies*, 6 (3), pp. 331-345.

Svith, Flemming (2006). "Journalistisk kvalitet", *Journalistica,* 3, pp. 45-64.

Svith, Flemming (2007). "Public service per stedfortræder. Journalistik i offentlighedens tjeneste", pp. 93-110 i Martin B. Carstensen, Flemming Svith & Per Mouritsen (red.), *DR og TV 2 – i folkets tjeneste? Public service – medier og demokrati*, Århus: Ajour.

Svith, Flemming (2008). "Tv-nyheder mellem stærke billeder og kloge ord", pp. 81-111 i Hans-Henrik Holm, Flemming Svith & Kate Kartveit (red.), *Når nyheder bliver til – på DR og TV 2*, Århus: Ajour.

Svith, Flemming (2009). "Undersøgende journalistik", i Søren Kolstrup, Gunhild Agger, Per Jauert & Kim Schrøder(red.), *Medie- og kommunikationslek-sikon*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Svith, Flemming (2010). "Journalistikkens forklaringer – som praksis, begreb og genre", *Journalistica*, 1, pp. 107-128.

Søllinge, Jette D. (1992). *Strukturændringer i den politiske journalistik mellem 1964 og 1991*, København: Politiske Studier.

Søllinge, Jette D. (1999). "Historien om den politiske journalistik – Et drama i flere akter uden afslutning", pp. 76-96 i Erik Meier Carlsen, Peter Kjær & Ove K. Pedersen (red.), *Magt og fortælling*, Århus: Ajour.

Thompson, John B. (1990). *Ideology and the Modern Culture*, Cambridge: Polity Press.

Thompson, John B. (1995). *The Media and Modernity: A Social Theory of the Media*, Stanford: Stanford University Press.

Thompson, John B. (2000). *Political Scandal. Power and Visiability in the Media Age*, Cambridge: Polity Press.

Thomsen, Niels (1965). *Partipressen. En undersøgelse af danske dagblades politiske bindinger*, Århus: Institut for Presseforskning og Samtidshistorie.

Togeby, Lise, Jørgen Goul Andersen, Peter Munk Christiansen, Torben Beck Jørgensen & Signild Vallgårda (2003). *Magt og demokrati. Hovedresultater fra magtudredningen*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Tuchman, Gaye (1972). "Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity", *The American Journal of Sociology*, 77 (4), pp. 660-679.

Tuchman, Gaye (1978). *Making News. A Study in the Construction of Reality*, New York: The free Press.

TV 2 (2010). *Journalistisk etik på TV 2*, downloaded, 20.01.2011: http://omtv2.tv2.dk/fileadmin/user_upload/pdf/Etik/Etik-NYHEDERNE-januar_2010.pdf.

Valeur, Erik, Peter Johannes Schjødt, Ulrik Dahlin & Arne Gaardmand (red.)(2002). *Magtens bog*, København: Aschehoug Dansk Forlag.

van Dijk, T.A. (1988). *News as Discourse*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

van Eijk, Dick (ed.)(2003). *Investigative Journalism in the US and Sweden*, Amsterdam: Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ).

van Eijk, Dick (ed.)(2005). *Investigative Journalism in Europe*, Amsterdam: Vereniging van Onderzoeksjournalisten VVOJ).

Vasterman, Peter L.M. (2005). "Media-Hype: Self-Reinforcing News Waves, Journalistic Standards and the Construction of Social Problems", *European Journal of Communication*, 20 (4), pp. 508-530.

Vaughn, Stephen L. (ed.)(2008). *Encyclopedia of American Journalism*, New York: Routledge.

Vestergaard, Per (2007). *Mennesker og Medier*, 30.03.2007, *Midtjyske Medier*.

Viksø, Ole (2007). "Politisk marketing i det 20. århundrede", pp. 77-91 i Anne Højbye, Brit Bucxhhave, Martin Lund & Signe Wagner (red.), *Politisk spin*, København: Akademisk Forlag.

Walgrave, Stefaan & Peter van Aelst (2006). "The Contingency of Mass Media's Political Agenda Setting Power: Towards a Preliminary Theory", *Journal of Communication*, 56 (1), pp. 88-109.

Weaver, David, Randal Beam, Bonnie Brownlee, Paul Voakes & Wilhoit, Cleveland (2007). *The American Journalist in the 21st Century: U.S. News People at the Dawn of a New Millennium*, Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Weinberg, Steve (1996). *The Reporter's Handbook. An Investigator's Guide to Documents and Techniques*, 3rd ed., New York: St. Martin Press.

Wien, Charlotte (2001). "Journalisters brug af ekspertkilder i danske aviser", *Nordicom*
http://www.nordicom.gu.se/mr/iceland/papers/nine/CWien.doc.

Wilken, Lisanne (2005). "Habitus, kapital, felt", pp. 211-234 i Anders Esmark, Carsten Bagge Laustsen & Niels Åkerstrøm Andersen (red.), *Socialkonstruktivistiske analysestrategier*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Willig, Ida & Anker Brink Lund (2009). "Publicistisk produktion: Sådan gør man nå-heder til nyheder", pp. 163-178 i Anker Brink Lund, Ida Willig & Mark Blach-Ørsten (red.), *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde i Danmark før og nu*, Århus: Ajour.

Woodward, James (2003). "Scientific Explanation", i Edward N. Zalta (ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, URL = <http://plato.stanford.edu/archives/sum2003/entries/scientific-explanation/>.

Zelizer, Barbie (2004). *Taking Journalism Seriously*, Thousand Oaks: Sage.
Ørsten, Mark (2005). "Nyhedsinstitutionen: Et ny-institutionelt perspektiv på den medierede politiske kommunikation", *Økonomi & Politik*, 78 (4), pp. 13-28.
Ørsten, Mark (2007). "Journalistikkens rolle i netværkssamfundet", *Journalistica*, 4, pp. 5-21.
Østlyngen, Trine & Turid Øvrebø (2000/1988). *Journalistikk*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Dansk resumé

Hvordan har journalisters forklarende praksis udviklet sig de seneste fire årtier, hvad kan forklare udviklingen, og hvad kan det betyde? Det er de grundlæggende spørgsmål, som søges besvaret i denne afhandling. Med udgangspunkt i journalisters forklarende praksis og nyhedsjournalistikkens forklaringer giver afhandlingen et bud på, om nyhedsjournalistikken i danske betalingsaviser er bedre end sit rygte, der taler om tabloidisering, kommercialisering og forfladigelse. Forklaringer i nyhedsartikler er væsentlige af flere grunde. På den ene side kan de reducere oplevelsen af kompleksitet i samfundet eller i verden, og på den anden side er forklaringer ikke neutrale repræsentationer af virkeligheden, fordi de bidrager til at legitimere eller delegitimere eliteaktørers magt og positioner.

Afhandlingen bidrager til litteraturens sparsomme belysning af journalistikkens forklaringer ved sociologisk og diskursanalytisk at undersøge karakteren af de nuværende journalisters forklarende praksis, og med begrebet forklaringsgenre tillige nyhedsjournalistikkens forklarende karakter i 1960'erne, 1980'erne og 2000'erne. Afhandlingen er båret af et særligt blik, som udspringer af 15 års journalistisk praksis og en distanceret videnskabelig tilgang, i undersøgelsen af, om der findes en specifik forklarende praksis i nyhedsjournalistik.

Kort fortalt tegner de empiriske resultater et billede af stor forandring i betalingsavisernes nyhedsjournalistik i de seneste 40 år. Det gælder forklaringers betydning for journalisters vinkling, nuancen i virkelighedens fremstilling gennem én eller flere alternative forklaringer og typen af aktør, der fremstår som forklaringseksponent i nyhedsartikler. Journalister ser ud til at have skiftet rolle fra bestyrere af en offentlig debat, der overlader den diskursive konstruktion af virkeligheden til politiske eliteaktørers forklaringer, til at være bidragydere til den offentlige debat gennem forklaringer, som dels henter autoritet gennem referering af i politisk forstand værdineutrale ekspertkilder, dels hos journalisten selv. De empiriske resultater viser tillige, at hovedparten af nyhedsartiklerne i den nuværende periode er skabt af journalister, der refleksivt tilstræber at forklare, som anvender eksperimentelle metoder til at producere forklaringer, og som kontrollerer deres forklaringer gennem håndværksmæssig og kommunikativ validering gennem forskellige kilder, metoder eller perspektiver.

De empiriske fund i denne afhandling gør det svært at bidrage til historien om nyhedsjournalistikkens elendighed. For det første er forklaringer de seneste 20 år blevet langt mere fremtrædende i betalingsavisernes nyheds-

journalistik, hvilket i sig selv er et gode. Deres nyhedsjournalistik ser ud til at have retning mod analyse frem for "infotainment".

For det andet er betalingsavisernes nyhedsjournalistik blevet mere uafhængigt forklarende i forhold til samfundets politiske eliteaktører. Journalister har udskiftet soloforklaringer fra folketingspolitikere og indflydelsesrige organisationsrepræsentanter i nyhederne med forklaringer fra eksperter eller sig selv.

For det tredje er hovedparten af betalingsavisernes nyhedsartikler i den nuværende periode baseret på refleksivt – frem for immuniseret – forklarende praksis. Hovedparten af den forklarende nyhedsjournalistik gør krav på at være "rigtig" frem for sand ved at anvende konsensus som kommunikativ validering. Det er en dialogisk baseret måde at komme til en forståelse af verden på.

Analyserne af betalingsavisernes bidrag til nyhedsdiskursen peger på, at journalisters forklaringer kan ses som en publicistisk reetablering med et demokratisk potentiale, der skal give danskerne et mindre strategisk og mere uafhængigt og journalistisk bud på, hvordan virkeligheden er skruet sammen.

Det er afhandlingens hovedargument, at den aktuelle nyhedsjournalistik i betalingsaviserne anskuet ud fra sin forklarende karakter ser ud til at være bedre end sit renommé og bedre i dag end for 20 år eller 40 år siden og i den forstand bidrager mere til et diskursivt demokrati, end tilfældet har været tidligere.

English Summary

How did journalists' explanatory practice evolve during the last four decades, why and what can the implications be? These are the fundamental questions to be answered in this thesis. Based on explanations in news and journalists' explanatory practice the thesis estimates whether journalism in Danish newspapers is better than its reputation, which speaks of tabloidization, commercialization and vulgarization. Explanations in news articles are significant for several reasons. They can reduce the perception of complexity in reality, but they are not neutral representations of reality because they legitimize or delegitimize power and positions of elite actors.

The dissertation contributes to the sparse literature about explanatory journalism by presenting a sociological and discourse analysis of present journalists' explanatory practice and of explanatory journalism in the news in the 1960s, 1980s and 2000s.

The thesis is based on 15 years of journalistic practice *and* an objective scientific approach to investigating the existence of a specific explanatory practice in news journalism.

In short, the results present an image of news journalism in newspapers in great transformation during the last 40 years. The thesis accounts for the importance of explanations for the journalist's angle, the nuance in the representation of reality in one or more alternative explanations and to the type of actors who appear as exponents of explanation in news articles.

Reporters seem to have switched role from managers of the public debate, leaving the discursive construction of reality to explanations from political actors, to contributors to the public debate through explanations which get their authority from the journalist himself or via reference to authoritative sources such as experts.

The empirical results show that the majority of news articles today are written by journalists who reflexively attempt to explain by employing experimental methods and control through craftsmanship and communicative validation in various sources, methods or perspectives.

The empirical findings make it difficult to contribute to the myth of news journalism misery. First, explanations of the past 20 years have become far more prominent in news journalism in paid newspapers, which in itself is an asset. Their journalism in paid seems to move towards analysis rather than "infotainment".

Second, news journalism in paid newspapers has become more independently explanatory in relation to political elites. Journalists have replaced

solo explanatory statements from MPs and influential organization representatives in news articles with explanations from experts or from themselves.

Third, most news articles in paid newspapers in the current period are based on reflective rather than immunized practices. Most explanatory news journalism claims "rightness" rather than truth, using consensus as communicative validation. It is a dialogue-based way to get to an understanding of the world.

News discourse analyses of the contribution of paid newspapers indicate that journalists' explanations can be seen as a publicist reestablishment of a democratic potential to give the Danes a less strategic and more independent and journalistic vision of how reality works. The main argument in the dissertation is that news journalism in paid newspapers today, viewed from the explanatory perspective, is better than its reputation and better than 20 years or 40 years ago and in that respect contributes more to the discursive democracy now than previously.